๚ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส๚

วินยปิฏเก

มหาวคฺคปาฬิ

๑. มหาขนฺธโก

๑. โพธิกถา

๑. [อุทา. ๑ อาทโย] เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา อุรุเวลายํ วิหรติ นชฺชา เนรญฺชราย ตีเร โพธิรุกฺขมูเล ปฐมาภิสมฺพุทฺโธ๚ อถ โข ภควา โพธิรุกฺขมูเล สตฺตาหํ เอกปลฺลงฺเกน นิสีทิ วิมุตฺติสุขปฏิสํเวที [วิมุตฺติสุขํ ปฏิสํเวที (ก.)]๚ อถ โข ภควา รตฺติยา ปฐมํ ยามํ ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ อนุโลมปฏิโลมํ มนสากาสิ – ‘‘อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ, นามรูปปจฺจยา สฬายตนํ, สฬายตนปจฺจยา ผโสฺส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ, ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ – เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ๚ ‘‘อวิชฺชายเตฺวว อเสสวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ, วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธ, นามรูปนิโรธา สฬายตนนิโรโธ, สฬายตนนิโรธา ผสฺสนิโรโธ, ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธ, เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ, ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ , อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ, ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ, ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา นิรุชฺฌนฺติ – เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหตี’’ติ๚

อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

‘‘ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา;
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส;
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา;
ยโต ปชานาติ สเหตุธมฺม’’นฺติ๚

๒. [อุทา. ๒] อถ โข ภควา รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ อนุโลมปฏิโลมํ มนสากาสิ – ‘‘อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ…เป.… เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหตี…เป.… นิโรโธ โหตี’’ติ๚

อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

‘‘ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา;
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส;
อถสฺส กงฺขา วปยนฺติ สพฺพา;
ยโต ขยํ ปจฺจยานํ อเวที’’ติ๚

๓. [อุทา. ๓] อถ โข ภควา รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ ปฏิจฺจสมุปฺปาทํ อนุโลมปฏิโลมํ มนสากาสิ – ‘‘อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ…เป.… เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ…เป.… นิโรโธ โหตี’’ติฯ

อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

‘‘ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา;
อาตาปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส;
วิธูปยํ ติฏฺฐติ มารเสนํ;
สูริโยว [สุริโยว (สี. สฺยา. กํ.)] โอภาสยมนฺตลิกฺข’’นฺติฯ

โพธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒. อชปาลกถา

๔. [อุทา. ๔] อถ โข ภควา สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ตมฺหา สมาธิมฺหา วุฏฺฐหิตฺวา โพธิรุกฺขมูลา เยน อชปาลนิโครโธ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อชปาลนิโครธมูเล สตฺตาหํ เอกปลฺลงฺเกน นิสีทิ วิมุตฺติสุขปฏิสํเวทีฯ อถ โข อญฺญตโร หุํหุงฺกชาติโก พฺราหฺมโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิฯ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สโมฺมทิฯ สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข โส พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กิตฺตาวตา นุ โข, โภ โคตม, พฺราหฺมโณ โหติ, กตเม จ ปน พฺราหฺมณกรณา [พฺราหฺมณการกา (ก.) พฺราหฺมณกราณา (?)] ธมฺมา’’ติ? อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

[เนตฺติ. ๑๐๓] โย พฺราหฺมโณ พาหิตปาปธโมฺม;
นิหุํหุโงฺก นิกฺกสาโว ยตโตฺต;
เวทนฺตคู วุสิตพฺรหฺมจริโย;
ธเมฺมน โส พฺรหฺมวาทํ วเทยฺย;
ยสฺสุสฺสทา นตฺถิ กุหิญฺจิ โลเก’’ติฯ

อชปาลกถา นิฏฺฐิตาฯ

๓. มุจลินฺทกถา

๕. [อุทา. ๑๑] อถ โข ภควา สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ตมฺหา สมาธิมฺหา วุฏฺฐหิตฺวา อชปาลนิโครธมูลา เยน มุจลิโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา มุจลินฺทมูเล สตฺตาหํ เอกปลฺลงฺเกน นิสีทิ วิมุตฺติสุขปฏิสํเวทีฯ เตน โข ปน สมเยน มหา อกาลเมโฆ อุทปาทิ, สตฺตาหวทฺทลิกา สีตวาตทุทฺทินีฯ อถ โข มุจลิโนฺท นาคราชา สกภวนา นิกฺขมิตฺวา ภควโต กายํ สตฺตกฺขตฺตุํ โภเคหิ ปริกฺขิปิตฺวา อุปริมุทฺธนิ มหนฺตํ ผณํ กริตฺวา อฏฺฐาสิ – ‘‘มา ภควนฺตํ สีตํ, มา ภควนฺตํ อุณฺหํ, มา ภควนฺตํ ฑํสมกสวาตาตปสรีสปสมฺผโสฺส’’ติ [...สิริํ สป... (สี. สฺยา. กํ.)]ฯ อถ โข มุจลิโนฺท นาคราชา สตฺตาหสฺส อจฺจเยน วิทฺธํ วิคตวลาหกํ เทวํ วิทิตฺวา ภควโต กายา โภเค วินิเวเฐตฺวา สกวณฺณํ ปฏิสํหริตฺวา มาณวกวณฺณํ อภินิมฺมินิตฺวา ภควโต ปุรโต อฏฺฐาสิ ปญฺชลิโก ภควนฺตํ นมสฺสมาโนฯ อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

[กถา. ๓๓๘ กถาวตฺถุปาฬิยมฺปิ]“สุโข วิเวโก ตุฏฺฐสฺส, สุตธมฺมสฺส ปสฺสโต;
อพฺยาปชฺชํ สุขํ โลเก, ปาณภูเตสุ สํยโมฯ

[กถา. ๓๓๘ กถาวตฺถุปาฬิยมฺปิ]“สุขา วิราคตา โลเก, กามานํ สมติกฺกโม;
อสฺมิมานสฺส โย วินโย, เอตํ เว ปรมํ สุข”นฺติฯ

มุจลินฺทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๔. ราชายตนกถา

๖. อถ โข ภควา สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ตมฺหา สมาธิมฺหา วุฏฺฐหิตฺวา มุจลินฺทมูลา เยน ราชายตนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชายตนมูเล สตฺตาหํ เอกปลฺลงฺเกน นิสีทิ วิมุตฺติสุขปฏิสํเวทีฯ เตน โข ปน สมเยน ตปุสฺส [ตปสฺสุ (สี.)] ภลฺลิกา วาณิชา อุกฺกลา ตํ เทสํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ อถ โข ตปุสฺสภลฺลิกานํ วาณิชานํ ญาติสาโลหิตา เทวตา ตปุสฺสภลฺลิเก วาณิเช เอตทโวจ – “อยํ, มาริสา, ภควา ราชายตนมูเล วิหรติ ปฐมาภิสมฺพุโทฺธ; คจฺฉถ ตํ ภควนฺตํ มเนฺถน จ มธุปิณฺฑิกาย จ ปติมาเนถ; ตํ โว ภวิสฺสติ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา”ติฯ อถ โข ตปุสฺสภลฺลิกา วาณิชา มนฺถญฺจ มธุปิณฺฑิกญฺจ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐํสุฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข ตปุสฺสภลฺลิกา วาณิชา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – “ปฏิคฺคณฺหาตุ โน, ภเนฺต, ภควา มนฺถญฺจ มธุปิณฺฑิกญฺจ, ยํ อมฺหากํ อสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา”ติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – “น โข ตถาคตา หเตฺถสุ ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ กิมฺหิ นุ โข อหํ ปฏิคฺคเณฺหยฺยํ มนฺถญฺจ มธุปิณฺฑิกญฺจา”ติ? อถ โข จตฺตาโร มหาราชาโน ภควโต เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย จตุทฺทิสา จตฺตาโร เสลมเย ปเตฺต ภควโต อุปนาเมสุํ – “อิธ, ภเนฺต, ภควา ปฏิคฺคณฺหาตุ มนฺถญฺจ มธุปิณฺฑิกญฺจา”ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา ปจฺจเคฺฆ เสลมเย ปเตฺต มนฺถญฺจ มธุปิณฺฑิกญฺจ, ปฏิคฺคเหตฺวา ปริภุญฺชิฯ อถ โข ตปุสฺสภลฺลิกา วาณิชา ภควนฺตํ โอนีตปตฺตปาณิํ วิทิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ (โอนีตปตฺตปาณิํ วิทิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ) [( ) สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ] เอตทโวจุํ – “เอเต มยํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉาม ธมฺมญฺจ, อุปาสเก โน ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปเต สรณํ คเต”ติฯ เต จ โลเก ปฐมํ อุปาสกา อเหสุํ เทฺววาจิกาฯ

ราชายตนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๕. พฺรหฺมยาจนกถา

๗. [อยํ พฺรหฺมยาจนกถา ที. นิ. ๒.๖๔ อาทโย; ม. นิ. ๑.๒๘๑ อาทโย; ม. นิ. ๒.๓๓๖ อาทโย; สํ. นิ. ๑.๑๗๒ อาทโย] อถ โข ภควา สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ตมฺหา สมาธิมฺหา วุฏฺฐหิตฺวา ราชายตนมูลา เยน อชปาลนิโคฺรโธ เตนุปสงฺกมิฯ ตตฺร สุทํ ภควา อชปาลนิโคฺรธมูเล วิหรติฯ อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – “อธิคโต โข มฺยายํ ธโมฺม คมฺภีโร ทุทฺทโส ทุรนุโพโธ สโนฺต ปณีโต อตกฺกาวจโร นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนีโยฯ อาลยรามา โข ปนายํ ปชา อาลยรตา อาลยสมฺมุทิตาฯ อาลยรามาย โข ปน ปชาย อาลยรตาย อาลยสมฺมุทิตาย ทุทฺทสํ อิทํ ฐานํ ยทิทํ อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปาโท; อิทมฺปิ โข ฐานํ สุทุทฺทสํ ยทิทํ สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพูปธิปฏินิสฺสโคฺค ตณฺหากฺขโย วิราโค นิโรโธ

นิพฺพานํฯ อหเญฺจว โข ปน ธมฺมํ เทเสยฺยํ, ปเร จ เม น อาชาเนยฺยุํ, โส มมสฺส กิลมโถ, สา มมสฺส วิเหสา’’ติฯ อปิสฺสุ ภควนฺตํ อิมา อนจฺฉริยา คาถาโย ปฏิภํสุ ปุพฺเพ อสฺสุตปุพฺพา –

> ‘‘กิจฺเฉน เม อธิคตํ, หลํ ทานิ ปกาสิตุํ;
> ราคโทสปเรเตหิ, นายํ ธมฺโม สุสมฺพุโธฯ
>
> ‘‘ปฏิโสตคามิํ นิปุณํ, คมฺภีรํ ทุทฺทสํ อณุํ;
> ราครตฺตา น ทกฺขนฺติ, ตโมขนฺเธน อาวุฏา [อาวฏา (สี.)]’’ติฯ

อิติห ภควโต ปฏิสญฺจิกฺขโต อโปฺปสฺสุกฺกตาย จิตฺตํ นมติ, โน ธมฺมเทสนายฯ

๘. อถ โข พฺรหฺมุโน สหมฺปติสฺส ภควโต เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย เอตทโหสิ – ‘‘นสฺสติ วต โภ โลโก, วินสฺสติ วต โภ โลโก, ยตฺร หิ นาม ตถาคตสฺส อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อโปฺปสฺสุกฺกตาย จิตฺตํ นมติ [นมิสฺสติ (?)], โน ธมฺมเทสนายา’’ติฯ อถ โข พฺรหฺมา สหมฺปติ – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิเญฺชยฺย เอวเมว – พฺรหฺมโลเก อนฺตรหิโต ภควโต ปุรโต ปาตุรโหสิฯ อถ โข พฺรหฺมา สหมฺปติ เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ทกฺขิณชาณุมณฺฑลํ ปถวิยํ นิหนฺตฺวา เยน ภควา เตนญฺชลิํ ปณาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เทเสตุ, ภเนฺต, ภควา ธมฺมํ, เทเสตุ สุคโต ธมฺมํฯ สนฺติ สตฺตา อปฺปรชกฺขชาติกา, อสฺสวนตา ธมฺมสฺส ปริหายนฺติ , ภวิสฺสนฺติ ธมฺมสฺส อญฺญาตาโร’’ติฯ อิทมโวจ พฺรหฺมา สหมฺปติ, อิทํ วตฺวาน อถาปรํ เอตทโวจ –

> ‘‘ปาตุรโหสิ มคเธสุ ปุเพฺพ;
> ธโมฺม อสุโทฺธ สมเลหิ จินฺติโต;
> อปาปุเรตํ [อวาปุเรตํ (สี.)] อมตสฺส ทฺวารํ;
> สุณนฺตุ ธมฺมํ วิมเลนานุพุทฺธํฯ
>
> ‘‘เสเล ยถา ปพฺพตมุทฺธนิฏฺฐิโต;
> ยถาปิ ปเสฺส ชนตํ สมนฺตโต;
> ตถูปมํ ธมฺมมยํ สุเมธ;
> ปาสาทมารุยฺห สมนฺตจกฺขุ;
> โสกาวติณฺณํ ชนตมเปตโสโก;
> อเวกฺขสฺสุ ชาติชราภิภูตํฯ
>
> ‘‘อุเฎฺฐหิ วีร วิชิตสงฺคาม;
> สตฺถวาห อณณ [อนณ (ก.)] วิจร โลเก;
> เทสสฺสุ [เทเสตุ (ก.)] ภควา ธมฺมํ;
> อญฺญาตาโร ภวิสฺสนฺตี’’ติฯ

[[ ] สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ, มูลปณฺณาสเกสุ ปาสราสิสุเตฺต พฺรหฺมยาจนา สกิํ เยว อาคตา] [เอวํ วุเตฺต ภควา พฺรหฺมานํ สหมฺปติํ เอตทโวจ – ‘‘มยฺหมฺปิ โข, พฺรเหฺม, เอตทโหสิ – ‘อธิคโต โข มฺยายํ ธโมฺม คมฺภีโร ทุทฺทโส ทุรนุโพโธ สโนฺต ปณีโต อตกฺกาวจโร นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนีโยฯ อาลยรามา โข ปนายํ ปชา อาลยรตา อาลยสมฺมุทิตาฯ อาลยรามาย โข ปน ปชาย อาลยรตาย อาลยสมฺมุทิตาย ทุทฺทสํ อิทํ ฐานํ ยทิทํ อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปา

โท; อิทมฺปิ โข ฐานํ สุทุทฺทสํ ยทิทํ สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺโค ตณฺหากฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํฯ อหเญฺจว โข ปน ธมฺมํ เทเสยฺยํ, ปเร จ เม น อาชาเนยฺยุํ, โส มมสฺส กิลมโถ, สา มมสฺส วิเหสา’ติฯ อปิสฺสุ มํ, พฺรเหฺม, อิมา อนจฺฉริยา คาถาโย ปฏิภํสุ ปุเพฺพ อสฺสุตปุพฺพา –

‘กิเจฺฉน เม อธิคตํ, หลํ ทานิ ปกาสิตุํ;
ราคโทสปเรเตหิ, นายํ ธโมฺม สุสมฺพุโธฯ

‘ปฏิโสตคามึ นิปุณํ, คมฺภีรํ ทุทฺทสํ อณุํ;
ราครตฺตา น ทกฺขนฺติ, ตโมขเนฺธน อาวุฏา’ติฯ

อิติห เม, พฺรเหฺม, ปฏิสญฺจิกฺขโต อโปฺปสฺสุกฺกตาย จิตฺตํ นมติ โน ธมฺมเทสนายา’’ติฯ

ทุติยมฺปิ โข พฺรหฺมา สหมฺปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เทเสตุ, ภเนฺต, ภควา ธมฺมํ, เทเสตุ สุคโต ธมฺมํ; สนฺติ สตฺตา อปฺปรชกฺขชาติกา, อสฺสวนตา ธมฺมสฺส ปริหายนฺติ, ภวิสฺสนฺติ ธมฺมสฺส อญฺญาตาโร’’ติฯ อิทมโวจ พฺรหฺมา สหมฺปติ, อิทํ วตฺวาน อถาปรํ เอตทโวจ –

‘‘ปาตุรโหสิ มคเธสุ ปุเพฺพ;
ธโมฺม อสุโทฺธ สมเลหิ จินฺติโต;
อปาปุเรตํ อมตสฺส ทฺวารํ;
สุณนฺตุ ธมฺมํ วิมเลนานุพุทฺธํฯ

‘‘เสเล ยถา ปพฺพตมุทฺธนิฎฺฐิโต;
ยถาปิ ปเสฺส ชนตํ สมนฺตโต;
ตถูปมํ ธมฺมมยํ สุเมธ;
ปาสาทมารุยฺห สมนฺตจกฺขุ;
โสกาวติณฺณํ ชนตมเปตโสโก;
อเวกฺขสฺสุ ชาติชราภิภูตํฯ

‘‘อุเฎฺฐหิ วีร วิชิตสงฺคาม;
สตฺถวาห อณณ วิจร โลเก;
เทสสฺสุ ภควา ธมฺมํ;
อญฺญาตาโร ภวิสฺสนฺตี’’ติฯ

ทุติยมฺปิ โข ภควา พฺรหฺมานํ สหมฺปตึ เอตทโวจ – ‘‘มยฺหมฺปิ โข, พฺรเหฺม, เอตทโหสิ – ‘อธิคโต โข มฺยายํ ธโมฺม คมฺภีโร ทุทฺทโส ทุรนุโพโธ สโนฺต ปณีโต อตกฺกาวจโร นิปุโณ ปณฺฑิตเวทนีโยฯ อาลยรามา โข ปนายํ ปชา อาลยรตา อาลยสมฺมุทิตาฯ อาลยรามาย โข ปน ปชาย อาลยรตาย อาลยสมฺมุทิตาย ทุทฺทสํ อิทํ ฐานํ ยทิทํ อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปาโท; อิทมฺปิ โข ฐานํ สุทุทฺทสํ ยทิทํ สพฺพสงฺขารสมโถ สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺโค ตณฺหากฺขโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํฯ อหเญฺจว โข ปน ธมฺมํ เทเสยฺยํ, ปเร จ เม น อาชาเนยฺยุํ, โส มมสฺส กิลมโถ, สา มมสฺส วิเหสา’ติฯ อปิสฺสุ มํ, พฺรเหฺม, อิมา อนจฺฉริยา คาถาโย ปฏิภํสุ ปุเพฺพ อสฺสุตปุพฺพา –

‘กิเจฺฉน เม อธิคตํ, หลํ ทานิ ปกาสิตุํ;

ราคโทสปเรเตหิ, นายํ ธมฺโม สุสมฺพุโธฯ

‘ปฏิโสตคามึ นิปุณํ, คมฺภีรํ ทุทฺทสํ อณุํ;
ราครตฺตา น ทกฺขนฺติ, ตโมขนฺเธน อาวุฏา’ติฯ

อิติห เม, พฺรเหฺม, ปฏิสญฺจิกฺขโต อโปฺปสฺสุกฺกตาย จิตฺตํ นมติ, โน ธมฺมเทสนายา’’ติฯ

ตติยมฺปิ โข พฺรหฺมา สหมฺปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เทเสตุ, ภเนฺต, ภควา ธมฺมํ, เทเสตุ สุคโต ธมฺมํฯ สนฺติ สตฺตา อปฺปรชกฺขชาติกา, อสฺสวนตา ธมฺมสฺส ปริหายนฺติ, ภวิสฺสนฺติ ธมฺมสฺส อญฺญาตาโร’’ติฯ อิทมโวจ พฺรหฺมา สหมฺปติ, อิทํ วตฺวาน อถาปรํ เอตทโวจ –

‘‘ปาตุรโหสิ มคเธสุ ปุเพฺพ;
ธโมฺม อสุโทฺธ สมเลหิ จินฺติโต;
อปาปุเรตํ อมตสฺส ทฺวารํ;
สุณนฺตุ ธมฺมํ วิมเลนานุพุทฺธํฯ

‘‘เสเล ยถา ปพฺพตมุทฺธนิฏฺฐิโต;
ยถาปิ ปเสฺส ชนตํ สมนฺตโต;
ตถูปมํ ธมฺมมยํ สุเมธ;
ปาสาทมารุยฺห สมนฺตจกฺขุ;
โสกาวติณฺณํ ชนตมเปตโสโก;
อเวกฺขสฺสุ ชาติชราภิภูตํฯ

‘‘อุเฎฺฐหิ วีร วิชิตสงฺคาม;
สตฺถวาห อณณ วิจร โลเก;
เทสสฺสุ ภควา ธมฺมํ;
อญฺญาตาโร ภวิสฺสนฺตี’’ติฯ

๙. อถ โข ภควา พฺรหฺมุโน จ อเชฺฌสนํ วิทิตฺวา สเตฺตสุ จ การุญฺญตํ ปฏิจฺจ พุทฺธจกฺขุนา โลกํ โวโลเกสิฯ อทฺทสา โข ภควา พุทฺธจกฺขุนา โลกํ โวโลเกโนฺต สเตฺต อปฺปรชเกฺข มหารชเกฺข ติกฺขินฺทฺริเย มุทินฺทฺริเย สฺวากาเร ทฺวากาเร สุวิญฺญาปเย ทุวิญฺญาปเย, อเปฺปกเจฺจ ปรโลกวชฺชภยทสฺสาวิเน [ทสฺสาวิโน (สี. สฺยา. กํ.)] วิหรเนฺต, อเปฺปกเจฺจ น ปรโลกวชฺชภยทสฺสาวิเน วิหรเนฺตฯ เสยฺยถาปิ นาม อุปฺปลินิยํ วา ปทุมินิยํ วา ปุณฺฑรีกินิยํ วา อเปฺปกจฺจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑรีกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สํวฑฺฒานิ อุทกานุคฺคตานิ อโนฺต นิมุคฺคโปสีนิ , อเปฺปกจฺจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑรีกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สํวฑฺฒานิ สโมทกํ ฐิตานิ, อเปฺปกจฺจานิ อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺฑรีกานิ วา อุทเก ชาตานิ อุทเก สํวฑฺฒานิ อุทกํ อจฺจุคฺคมฺม ฐิตานิ [ติฏฺฐนฺติ (สี. สฺยา.)] อนุปลิตฺตานิ อุทเกน, เอวเมวํ ภควา พุทฺธจกฺขุนา โลกํ โวโลเกโนฺต อทฺทส สเตฺต อปฺปรชเกฺข มหารชเกฺข ติกฺขินฺทฺริเย มุทินฺทฺริเย สฺวากาเร ทฺวากาเร สุวิญฺญาปเย ทุวิญฺญาปเย, อเปฺปกเจฺจ ปรโลกวชฺชภยทสฺสาวิเน วิหรเนฺต, อเปฺปกเจฺจ น ปรโลกวชฺชภยทสฺสาวิเน วิหรเนฺต; ทิสฺวาน พฺรหฺมานํ สหมฺปตึ คาถาย ปจฺจภาสิ –

‘‘อปารุตา เตสํ อมตสฺส ทฺวารา;

เย โสตวนฺต ปมุญฺจนฺตุ สทฺธํ;
วิหึสสญฺญี ปคุณํ น ภาสึ;
ธมฺมํ ปณีตํ มนุเชสุ พฺรเหฺม''ติฯ

อถ โข พฺรหฺมา สหมฺปติ ''กตาวกาโส โขมฺหิ ภควตา ธมฺมเทสนายา''ติ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ตเตฺถวนฺตรธายิฯ

พฺรหฺมยาจนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๖. ปญฺจวคฺคิยกถา

๑๐. [ม. นิ. ๑.๒๘๔ อาทโย; ม. นิ. ๒.๓๓๙ อาทโย] อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''กสฺส นุ โข อหํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ? โก อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตี''ติ? อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''อยํ โข อาฬาโร กาลาโม ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี ทีฆรตฺตํ อปฺปรชกฺขชาติโก; ยํนูนาหํ อาฬารสฺส กาลามสฺส ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ, โส อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตี''ติฯ อถ โข อนฺตรหิตา เทวตา ภควโต อาโรเจสิ – ''สตฺตาหกาลงฺกโต, ภนฺเต, อาฬาโร กาลาโม''ติฯ ภควโตปิ โข ญาณํ อุทปาทิ – ''สตฺตาหกาลงฺกโต อาฬาโร กาลาโม''ติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''มหาชานิโย โข อาฬาโร กาลาโม; สเจ หิ โส อิมํ ธมฺมํ สุเณยฺย, ขิปฺปเมว อาชาเนยฺยา''ติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''กสฺส นุ โข อหํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ? โก อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตี''ติ? อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''อยํ โข อุทโก [อุทฺทโก (สี. สฺยา.)] รามปุตฺโต ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี ทีฆรตฺตํ อปฺปรชกฺขชาติโก; ยํนูนาหํ อุทกสฺส รามปุตฺตสฺส ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ, โส อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตี''ติฯ อถ โข อนฺตรหิตา เทวตา ภควโต อาโรเจสิ – ''อภิโทสกาลงฺกโต, ภนฺเต, อุทโก รามปุตฺโต''ติฯ ภควโตปิ โข ญาณํ อุทปาทิ – ''อภิโทสกาลงฺกโต อุทโก รามปุตฺโต''ติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''มหาชานิโย โข อุทโก รามปุตฺโต; สเจ หิ โส อิมํ ธมฺมํ สุเณยฺย, ขิปฺปเมว อาชาเนยฺยา''ติ

อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''กสฺส นุ โข อหํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺยํ? โก อิมํ ธมฺมํ ขิปฺปเมว อาชานิสฺสตี''ติ? อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''พหุการา โข เม ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู, เย มํ ปธานปหิตตฺตํ อุปฏฺฐหึสุ; ยํนูนาหํ ปญฺจวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ ปฐมํ ธมฺมํ เทเสยฺย''นฺติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''กหํ นุ โข เอตรหิ ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู วิหรนฺตี''ติ? อทฺทสา โข ภควา ทิเพฺพน จกฺขุนา วิสุเทฺธน อติกฺกนฺตมานุสเกน ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู พาราณสิยํ วิหรเนฺต อิสิปตเน มิคทาเยฯ อถ โข ภควา อุรุเวลายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน พาราณสี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ

๑๑. อทฺทสา โข อุปโก อาชีวโก ภควนฺตํ อนฺตรา จ คยํ อนฺตรา จ โพธึ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนํ, ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''วิปฺปสนฺนานิ โข เต, อาวุโส, อินฺทฺริยานิ, ปริสุโทฺธ ฉวิวโณฺณ ปริโยทาโตฯ กํสิ ตฺวํ, อาวุโส, อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต? โก วา เต สตฺถา? กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสี''ติ? เอวํ วุเตฺต ภควา อุปกํ อาชีวกํ คาถาหิ อชฺฌภาสิ –

[ธ. ป. ๓๕๓; กถา. ๔๐๕] ''สพฺพาภิภู สพฺพวิทูหมสฺมิ,
สเพฺพสุ ธเมฺมสุ อนูปลิโตฺต;
สพฺพญฺชโห ตณฺหากฺขเย วิมุโตฺต,

สยํ อภิญฺญาย กมุทฺทิเสยฺยํฯ

[มิ. ป. ๔.๕.๑๑ มิลินฺทปเญฺหปิ; กถา. ๔๐๕] “น เม อาจริโย อตฺถิ, สทิโส เม น วิชฺชติ;
สเทวกสฺมึ โลกสฺมึ, นตฺถิ เม ปฏิปุคฺคโลฯ

[กถา. ๔๐๕ กถาวตฺถุปาฬิยมฺปิ] “อหญฺหิ อรหา โลเก, อหํ สตฺถา อนุตฺตโร;
เอโกมฺหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, สีติภูโตสฺมิ นิพฺพุโตฯ

[กถา. ๔๐๕ กถาวตฺถุปาฬิยมฺปิ]“ธมฺมจกฺกํ ปวเตฺตตุํ, คจฺฉามิ กาสินํ ปุรํ;
อนฺธีภูตสฺมึ โลกสฺมึ, อาหญฺฉํ [อาหญฺญึ (ก.)] อมตทุนฺทุภิ”นฺติฯ

ยถา โข ตฺวํ, อาวุโส, ปฏิชานาสิ, อรหสิ อนนฺตชิโนติฯ

[กถา. ๔๐๕ กถาวตฺถุปาฬิยมฺปิ] “มาทิสา เว ชินา โหนฺติ, เย ปตฺตา อาสวกฺขยํ;
ชิตา เม ปาปกา ธมฺมา, ตสฺมาหมุปก [ตสฺมาหมุปกา (สี.)] ชิโน”ติฯ

เอวํ วุเตฺต อุปโก อาชีวโก หุเปยฺยปาวุโสติ [หุเวยฺยปาวุโส (สี.) หุเวยฺยาวุโส (สฺยา.)] วตฺวา สีสํ โอกเมฺปตฺวา อุมฺมคฺคํ คเหตฺวา ปกฺกามิฯ

๑๒. อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน พาราณสี อิสิปตนํ มิคทาโย, เยน ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสํสุ โข ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ; ทิสฺวาน อญฺญมญฺญํ กติกํ [อิทํ ปทํ เกสุจิ นตฺถิ] สณฺฐเปสุํ – “อยํ, อาวุโส, สมโณ โคตโม อาคจฺฉติ, พาหุลฺลิโก ปธานวิพฺภนฺโต อาวโตฺต พาหุลฺลายฯ โส เนว อภิวาเทตโพฺพ, น ปจฺจุฎฺฐาตโพฺพ, นาสฺส ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ; อปิ จ โข อาสนํ ฐเปตพฺพํ, สเจ โส อากงฺขิสฺสติ นิสีทิสฺสตี”ติฯ ยถา ยถา โข ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู อุปสงฺกมติ, ตถา ตถา [ตถา ตถา เต (สี. สฺยา.)] ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู นาสกฺขิํสุ สกาย กติกาย สณฺฐาตุํ ฯ อสณฺฐหนฺตา ภควนฺตํ ปจฺจุคฺคนฺตฺวา เอโก ภควโต ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหสิ, เอโก อาสนํ ปญฺญเปสิ, เอโก ปาโททกํ, เอโก ปาทปีฐํ, เอโก ปาทกฐลิกํ อุปนิกฺขิปิฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญเตฺต อาสเน; นิสชฺช โข ภควา ปาเท ปกฺขาเลสิฯ อปิสฺสุ [อปิ จ โข (ปาสราสิสุตฺต)] ภควนฺตํ นาเมน จ อาวุโสวาเทน จ สมุทาจรนฺติฯ เอวํ วุเตฺต ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจ – “มา, ภิกฺขเว, ตถาคตํ นาเมน จ อาวุโสวาเทน จ สมุทาจรถ [สมุทาจริตฺถ (สี. สฺยา.)]ฯ อรหํ, ภิกฺขเว, ตถาคโต สมฺมาสมฺพุโทฺธ, โอทหถ, ภิกฺขเว, โสตํ, อมตมธิคตํ, อหมนุสาสามิ, อหํ ธมฺมํ เทเสมิฯ ยถานุสิฎฺฐํ ตถา ปฏิปชฺชมานา [ยถานุสิฎฺฐํ ปฏิปชฺชมานา (สฺยา.)] นจิรเสฺสว – ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ – พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิเฎฺฐว ธเมฺม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสถา”ติฯ เอวํ วุเตฺต ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – “ตายปิ โข ตฺวํ, อาวุโส โคตม, อิริยาย [จริยาย (สฺยา.)], ตาย ปฏิปทาย, ตาย ทุกฺกรการิกาย เนวชฺฌคา อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา [อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ (สฺยา. ก.)] อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ, กิํ ปน ตฺวํ เอตรหิ, พาหุลฺลิโก ปธานวิพฺภโนฺต อาวโตฺต พาหุลฺลาย, อธิคมิสฺสสิ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสส”นฺติ? เอวํ วุเตฺต ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจ – “น, ภิกฺขเว, ตถาคโต พาหุลฺลิโก, น ปธานวิพฺภโนฺต, น อาวโตฺต พาหุลฺลาย; อรหํ, ภิกฺขเว, ตถาคโต สมฺมาสมฺพุโทฺธฯ โอทหถ, ภิกฺขเว, โสตํ, อมตมธิคตํ, อหมนุสาสามิ , อหํ ธมฺมํ เทเสมิฯ ยถานุสิฎฺฐํ ตถา ปฏิปชฺชมานา นจิรเสฺสว – ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา

อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํ – พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสถา''ติฯ ทุติยมฺปิ โข ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ…เป.…ฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจ…เป.…ฯ ตติยมฺปิ โข ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''ตายปิ โข ตฺวํ, อาวุโส โคตม, อิริยาย, ตาย ปฏิปทาย, ตาย ทุกฺกรการิกาย เนวชฺฌคา อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสสํ, กึ ปน ตฺวํ เอตรหิ, พาหุลฺลิโก ปธานวิพฺภนฺโต อาวตฺโต พาหุลฺลาย, อธิคมิสฺสสิ อุตฺตริ มนุสฺสธมฺมา อลมริยญาณทสฺสนวิเสส''นฺติ? เอวํ วุตฺเต ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู เอตทโวจ – ''อภิชานาถ เม โน ตุมฺเห, ภิกฺขเว, อิโต ปุพฺเพ เอวรูปํ ปภาวิตเมต''นฺติ [ภาสิตเมตนฺติ (สี. สฺยา. ก.) ฏีกาโย โอโลเกตพฺพา]? ''โนเหตํ, ภนฺเต''ฯ อรหํ, ภิกฺขเว, ตถาคโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ, โอทหถ, ภิกฺขเว, โสตํ, อมตมธิคตํ, อหมนุสาสามิ, อหํ ธมฺมํ เทเสมิฯ ยถานุสิฏฺฐํ ตถา ปฏิปชฺชมานา นจิรสฺเสว – ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนุตฺตรํพฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิฏฺเฐว ธมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสถาติฯ อสกฺขิ โข ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู สญฺญาเปตุํฯ อถ โข ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ภควนฺตํ สุสฺสูสึสุ, โสตํ โอทหึสุ, อญฺญา จิตฺตํ อุปฏฺฐาเปสุํฯ

๑๓. อถ โข ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

''[สํ. นิ. ๕.๑๐๘๑ อาทโย] เทฺวเม, ภิกฺขเว , อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพาฯ กตเม เทฺว [อิทํ ปททฺวยํ สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ]? โย จายํ กาเมสุ กามสุขลฺลิกานุโยโค หีโน คมฺโม โปถุชฺชนิโก อนริโย อนตฺถสํหิโต, โย จายํ อตฺตกิลมถานุโยโค ทุกฺโข อนริโย อนตฺถสํหิโตฯ เอเต โข, ภิกฺขเว, อุโภ อนฺเต อนุปคมฺม, มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา, จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สโมฺพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติฯ กตมา จ สา, ภิกฺขเว, มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา, จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สโมฺพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ? อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค, เสยฺยถิทํ – สมฺมาทิฏฺฐิ, สมฺมาสงฺกปฺโป, สมฺมาวาจา, สมฺมากมฺมนฺโต, สมฺมาอาชีโว, สมฺมาวายาโม, สมฺมาสติ, สมฺมาสมาธิฯ อยํ โข สา, ภิกฺขเว, มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา, จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สโมฺพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติฯ

๑๔. ''อิทํ โข ปน, ภิกฺขเว, ทุกฺขํ อริยสจฺจํฯ ชาติปิ ทุกฺขา, ชราปิ ทุกฺขา, พฺยาธิปิ ทุกฺโข, มรณมฺปิ ทุกฺขํ, อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข, ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข, ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํฯ สํขิตฺเตน, ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา [ปญฺจุปาทานขนฺธาปิ (ก)] ทุกฺขาฯ ''อิทํ โข ปน, ภิกฺขเว, ทุกฺขสมุทยํ [เอตฺถ ''อิทํ ทุกฺขํ อริยสจฺจนฺติ อาทีสุ ทุกฺขสมุทโย ทุกฺขนิโรโธติ วตฺตเพฺพ ทุกฺขสมุทยํ ทุกฺขนิโรธนฺติ ลิงฺควิปลฺลาโส ตโต''ติ ปฏิสมฺภิทามคฺคฏฺฐกถายํ วุตฺตํฯ วิสุทฺธิมคฺคฏีกายํ ปน อุปฺปาโท ภยนฺติปาฐวณฺณนายํ ''สติปิ ทฺวินฺนํ ปทานํ สมานาธิกรณภาเว ลิงฺคเภโท คหิโต, ยถา ทุกฺขสมุทโย อริยสจฺจ''นฺติ วุตฺตํฯ เตสุ ทุกฺขสมุทโย อริยสจฺจ''นฺติ สกลิงฺคิกปาโฐ ''ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจ''นฺติ ปาฬิยา สเมติฯ] อริยสจฺจํ – ยายํ ตณฺหา โปโนพฺภวิกา [โปโนภวิกา (ก.)] นนฺทีราคสหคตา [นนฺทิราคสหคตา (สี. สฺยา.)] ตตฺรตตฺราภินนฺทินี, เสยฺยถิทํ – กามตณฺหา, ภวตณฺหา, วิภวตณฺหาฯ

''อิทํ โข ปน, ภิกฺขเว, ทุกฺขนิโรธํ อริยสจฺจํ – โย ตสฺสา เยว ตณฺหาย อเสสวิราคนิโรโธ, จาโค, ปฏินิสฺสโคฺค, มุตฺติ, อนาลโยฯ ''อิทํ โข ปน, ภิกฺขเว, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริย

สจฺจํ – อยเมว อริโย อฏฺฐงฺคิโก มโคฺค, เสยฺยถิทํ – สมฺมาทิฏฺฐิ, สมฺมาสงฺกปฺโป, สมฺมาวาจา, สมฺมากมฺมนฺโต, สมฺมาอาชีโว, สมฺมาวายาโม, สมฺมาสติ, สมฺมาสมาธิฯ

๑๕. ‘‘อิทํ ทุกฺขํ อริยสจฺจนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ , อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ปริเญฺญยฺยนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ปริญฺญาตนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ

‘‘อิทํ ทุกฺขสมุทยํ อริยสจฺจนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขสมุทยํ อริยสจฺจํ ปหาตพฺพนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขสมุทยํ อริยสจฺจํ ปหีนนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ

‘‘อิทํ ทุกฺขนิโรธํ อริยสจฺจนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขนิโรธํ อริยสจฺจํ สจฺฉิกาตพฺพนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขนิโรธํ อริยสจฺจํ สจฺฉิกตนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ

‘‘อิทํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจํ ภาเวตพฺพนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ ตํ โข ปนิทํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจํ ภาวิตนฺติ เม, ภิกฺขเว, ปุเพฺพ อนนุสฺสุเตสุ ธเมฺมสุ จกฺขุํ อุทปาทิ, ญาณํ อุทปาทิ, ปญฺญา อุทปาทิ, วิชฺชา อุทปาทิ, อาโลโก อุทปาทิฯ

๑๖. ‘‘ยาวกีวญฺจ เม, ภิกฺขเว, อิเมสุ จตูสุ อริยสเจฺจสุ เอวํ ติปริวฏฺฏํ ทฺวาทสาการํ ยถาภูตํ ญาณทสฺสนํ น สุวิสุทฺธํ อโหสิ, เนว ตาวาหํ, ภิกฺขเว, สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สมฺมาสโมฺพธึ อภิสมฺพุโทฺธติ ปจฺจญฺญาสิํฯ ยโต จ โข เม, ภิกฺขเว, อิเมสุ จตูสุ อริยสเจฺจสุ เอวํ ติปริวฏฺฏํ ทฺวาทสาการํ ยถาภูตํ ญาณทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ อโหสิ, อถาหํ, ภิกฺขเว, สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย อนุตฺตรํ สมฺมาสโมฺพธึ อภิสมฺพุโทฺธติ [อภิสมฺพุโทฺธ (สี. สฺยา.)] ปจฺจญฺญาสิํฯ ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาทิ – อกุปฺปา เม วิมุตฺติ, อยมนฺติมา ชาติ, นตฺถิ ทานิ ปุนพฺภโว’’ติฯ อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ [อิทมโวจ…เป.… อภินนฺทุนฺติวากฺยํ สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ]ฯ

อิมสฺมิญฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมิํ ภญฺญมาเน อายสฺมโต โกณฺฑญฺญสฺส วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ‘‘ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺม’’นฺติฯ

๑๗. ปวตฺติเต จ ปน ภควตา ธมฺมจกฺเก, ภุมฺมา เทวา สทฺทมนุสฺสาเวสุํ – ‘‘เอตํ ภควตา พาราณสิยํ อิสิปตเน มิคทาเย อนุตฺตรํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ, อปฺปฏิวตฺติยํ สมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เทเวน วา มาเรน วา พฺรหฺมุนา วา เกนจิ วา โลกสฺมิ’’นฺติฯ ภุมฺมานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา จาตุมหาราชิกา เทวา สทฺทมนุสฺสาเวสุํ…เป…. จาตุมหาราชิกานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา ตาวตึสา เทวา…เป…. ยามา เทวา…เป…. ตุสิตา เทวา…เป…. นิมฺมานรตี เทวา…เป…. ปรนิมฺมิตวสวตฺตี เทวา…เป…. พฺรหฺมกายิกา เทวา สทฺทมนุสฺสาเวสุํ – ‘‘เอตํ ภควตา พาราณสิยํ อิสิปตเน มิคทาเย อนุตฺตรํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ อปฺปฏิวตฺติยํ สมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เทเวน วา มาเรน วา พฺรหฺมุนา วา เกนจิ วา โลกสฺมิ’’นฺติฯ อิติห, เตน ขเณน, เตน ลเยน [เตน ลเยนาติ ปททฺวยํ สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ] เตน มุหุตฺเตน ยาว พฺรหฺมโลกา สทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิฯ อยญฺจ ทสสหสฺสิโลกธาตุ สํกมฺปิ สมฺปกมฺปิ สมฺปเวธิ ; อปฺปมาโณ จ อุฬาโร โอภาโส โลเก ปาตุรโหสิ, อติกฺกมฺม เทวานํ เทวานุภาวํฯ อถ โข ภควา อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ – ‘‘อญฺญาสิ วต, โภ โกณฺฑญฺโญ, อญฺญาสิ วต โภ โกณฺฑญฺโญ’’ติฯ อิติ หิทํ อายสฺมโต โกณฺฑญฺญสฺส ‘อญฺญาสิโกณฺฑญฺโญ’ เตฺวว นามํ อโหสิฯ

๑๘. อถ โข อายสฺมา อญฺญาสิโกณฺฑญฺโญ ทิฏฺฐธมฺโม ปตฺตธมฺโม วิทิตธมฺโม ปริโยคาฬฺหธมฺโม ติณฺณวิจิกิจฺโฉ วิคตกถํกโถ เวสารชฺชปฺปตฺโต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ลเภยฺยาหํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยํ อุปสมฺปท’’นฺติฯ ‘‘เอหิ ภิกฺขู’’ติ ภควา อโวจ – ‘‘สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จร พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ สาว ตสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทา อโหสิฯ

๑๙. อถ โข ภควา ตทวเสเส ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย โอวทิ อนุสาสิฯ อถ โข อายสฺมโต จ วปฺปสฺส อายสฺมโต จ ภทฺทิยสฺส ภควตา ธมฺมิยา กถาย โอวทิยมานานํ อนุสาสิยมานานํ วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ

เต ทิฏฺฐธมฺมา ปตฺตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาฬฺหธมฺมา ติณฺณวิจิกิจฺฉา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท’’นฺติฯ ‘‘เอถ ภิกฺขโว’’ติ ภควา อโวจ – ‘‘สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ

อถ โข ภควา ตทวเสเส ภิกฺขู นีหารภตฺโต ธมฺมิยา กถาย โอวทิ อนุสาสิฯ ยํ ตโย ภิกฺขู ปิณฺฑาย จริตฺวา อาหรนฺติ, เตน ฉพฺพคฺโค ยาเปติฯ อถ โข อายสฺมโต จ มหานามสฺส อายสฺมโต จ อสฺสชิสฺส ภควตา ธมฺมิยา กถาย โอวทิยมานานํ อนุสาสิยมานานํ วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติ ฯ เต ทิฏฺฐธมฺมา ปตฺตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาฬฺหธมฺมา ติณฺณวิจิกิจฺฉา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท’’นฺติฯ ‘‘เอถ ภิกฺขโว’’ติ ภควา อโวจ – ‘‘สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ

๒๐. อถ โข ภควา ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

[สํ. นิ. ๓.๕๙ อาทโย] ‘‘รูปํ, ภิกฺขเว, อนตฺตาฯ รูปญฺจ หิทํ, ภิกฺขเว, อตฺตา อภวิสฺส, นยิทํ รูปํ อาพาธาย สํวตฺเตยฺย, ลพฺเภถ จ รูเป – ‘เอวํ เม รูปํ โหตุ, เอวํ เม รูปํ มา อโหสี’ติฯ

ยสฺมา จ โข, ภิกฺขเว, รูปํ อนตฺตา, ตสฺมา รูปํ อาพาธาย สํวตฺตติ, น จ ลพฺภติ รูเป – ‘เอวํ เม รูปํ โหตุ, เอวํ เม รูปํ มา อโหสี’ติฯ เวทนา, อนตฺตาฯ เวทนา จ หิทํ, ภิกฺขเว, อตฺตา อภวิสฺส, นยิทํ เวทนา อาพาธาย สํวเตฺตยฺย, ลเพฺภถ จ เวทนาย – ‘เอวํ เม เวทนา โหตุ, เอวํ เม เวทนา มา อโหสี’ติฯ ยสฺมา จ โข, ภิกฺขเว, เวทนา อนตฺตา, ตสฺมา เวทนา อาพาธาย สํวตฺตติ, น จ ลพฺภติ เวทนาย – ‘เอวํ เม เวทนา โหตุ, เอวํ เม เวทนา มา อโหสี’ติฯ สญฺญา, อนตฺตาฯ สญฺญา จ หิทํ, ภิกฺขเว, อตฺตา อภวิสฺส, นยิทํ สญฺญา อาพาธาย สํวเตฺตยฺย, ลเพฺภถ จ สญฺญาย – ‘เอวํ เม สญฺญา โหตุ, เอวํ เม สญฺญา มา อโหสี’ติฯ ยสฺมา จ โข, ภิกฺขเว, สญฺญา อนตฺตา, ตสฺมา สญฺญา อาพาธาย สํวตฺตติ, น จ ลพฺภติ สญฺญาย – ‘เอวํ เม สญฺญา โหตุ, เอวํ เม สญฺญา มา อโหสี’ติฯ สงฺขารา, อนตฺตาฯ สงฺขารา จ หิทํ, ภิกฺขเว, อตฺตา อภวิสฺสํสุ, นยิทํ [นยิเม (ก.)] สงฺขารา อาพาธาย สํวเตฺตยฺยุํ, ลเพฺภถ จ สงฺขาเรสุ – ‘เอวํ เม สงฺขารา โหนฺตุ, เอวํ เม สงฺขารา มา อเหสุ’นฺติฯ ยสฺมา จ โข, ภิกฺขเว, สงฺขารา อนตฺตา, ตสฺมา สงฺขารา อาพาธาย สํวตฺตนฺติ, น จ ลพฺภติ สงฺขาเรสุ – ‘เอวํ เม สงฺขารา โหนฺตุ, เอวํ เม สงฺขารา มา อเหสุ’นฺติฯ วิญฺญาณํ, อนตฺตาฯ วิญฺญาณญฺจ หิทํ , ภิกฺขเว, อตฺตา อภวิสฺส, นยิทํ วิญฺญาณํ อาพาธาย สํวเตฺตยฺย , ลเพฺภถ จ วิญฺญาเณ – ‘เอวํ เม วิญฺญาณํ โหตุ, เอวํ เม วิญฺญาณํ มา อโหสี’ติฯ ยสฺมา จ โข, ภิกฺขเว, วิญฺญาณํ อนตฺตา, ตสฺมา วิญฺญาณํ อาพาธาย สํวตฺตติ, น จ ลพฺภติ วิญฺญาเณ – ‘เอวํ เม วิญฺญาณํ โหตุ, เอวํ เม วิญฺญาณํ มา อโหสี’ติฯ

๒๑. ‘‘ตํ กิํ มญฺญถ, ภิกฺขเว, รูปํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ? อนิจฺจํ, ภเนฺต ฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ? ทุกฺขํ, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ – เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ? โน เหตํ, ภเนฺตฯ เวทนา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ? อนิจฺจา, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ? ทุกฺขํ, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ – เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ? โน เหตํ, ภเนฺตฯ สญฺญา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ? อนิจฺจา, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ? ทุกฺขํ, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ – เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ? โน เหตํ, ภเนฺตฯ สงฺขารา นิจฺจา วา อนิจฺจา วาติ? อนิจฺจา, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ? ทุกฺขํ, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ – เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ? โน เหตํ, ภเนฺตฯ วิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ? อนิจฺจํ, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ, ทุกฺขํ วา ตํ สุขํ วาติ? ทุกฺขํ, ภเนฺตฯ ยํ ปนานิจฺจํ ทุกฺขํ วิปริณามธมฺมํ, กลฺลํ นุ ตํ สมนุปสฺสิตุํ – เอตํ มม, เอโสหมสฺมิ, เอโส เม อตฺตาติ? โน เหตํ, ภเนฺตฯ

๒๒. ‘‘ตสฺมาติห , ภิกฺขเว, ยํ กิญฺจิ รูปํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร [ยํ ทูเร วา (สฺยา.)] สนฺติเก วา, สพฺพํ รูปํ – เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ – เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฎฺฐพฺพํฯ ยา กาจิ เวทนา อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนา อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกา วา สุขุมา วา หีนา วา ปณีตา วา ยา ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพา เวทนา – เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ – เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฎฺฐพฺพํฯ ยา กาจิ สญฺญา อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนา อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกา วา สุขุมา วา หีนา วา ปณีตา วา ยา ทูเร สนฺติเก วา, สพฺพา สญฺญา – เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ – เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฎฺฐพฺพํฯ เย เกจิ สงฺขารา อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนา อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกา วา สุขุมา วา หีนา วา ปณีตา วา เย ทูเร สนฺติเก วา, สเพฺพ สงฺขารา – เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ – เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฎฺฐพฺพํฯ ยํ กิญฺจิ วิญฺญาณํ อตีตานาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณีตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก

วา, สพฺพํ วิญฺญาณํ – เนตํ มม, เนโสหมสฺมิ, น เมโส อตฺตาติ – เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํฯ

๒๓. ‘‘เอวํ ปสฺสํ, ภิกฺขเว, สุตวา อริยสาวโก รูปสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, เวทนายปิ นิพฺพินฺทติ, สญฺญายปิ นิพฺพินฺทติ, สงฺขาเรสุปิ นิพฺพินฺทติ, วิญฺญาณสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ; นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ; วิราคา วิมุจฺจติ; วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ, ‘ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายา’ติ ปชานาตี’’ติฯ

๒๔. อิทมโวจ ภควาฯ อตฺตมนา ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทุนฺติ [อภินนฺทุํ (สฺยา.)]ฯ อิมสฺมิญฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมึ ภญฺญมาเน ปญฺจวคฺคิยานํ ภิกฺขูนํ อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจึสุฯ เตน โข ปน สมเยน ฉ โลเก อรหนฺโต โหนฺติฯ

ปญฺจวคฺคิยกถา นิฏฺฐิตาฯ

ปฐมภาณวาโรฯ

๗. ปพฺพชฺชากถา

๒๕. เตน โข ปน สมเยน พาราณสิยํ ยโส นาม กุลปุตฺโต เสฏฺฐิปุตฺโต สุขุมาโล โหติฯ ตสฺส ตโย ปาสาทา โหนฺติ – เอโก เหมนฺติโก, เอโก คิมฺหิโก, เอโก วสฺสิโกฯ โส วสฺสิเก ปาสาเท จตฺตาโร มาเส [วสฺสิเก ปาสาเท วสฺสิเก จตฺตาโร มาเส (สี.)] นิปฺปุริเสหิ ตูริเยหิ ปริจารยมาโน น เหฏฺฐาปาสาทํ โอโรหติฯ อถ โข ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส ปญฺจหิ กามคุเณหิ สมปฺปิตสฺส สมงฺคีภูตสฺส ปริจารยมานสฺส ปฏิกเจฺจว [ปฏิคเจฺจว (สี.)] นิทฺทา โอกฺกมิ, ปริชนสฺสปิ นิทฺทา โอกฺกมิ, สพฺพรตฺติโย จ เตลปทีโป ฌายติฯ อถ โข ยโส กุลปุตฺโต ปฏิกเจฺจว ปพุชฺฌิตฺวา อทฺทส สกํ ปริชนํ สุปนฺตํ – อญฺญิสฺสา กเจฺฉ วีณํ, อญฺญิสฺสา กเณฺฐ มุทิงฺคํ, อญฺญิสฺสา กเจฺฉ อาฬมฺพรํ, อญฺญํ วิเกสิกํ, อญฺญํ วิเกฺขฬิกํ, อญฺญา วิปฺปลปนฺติโย, หตฺถปฺปตฺตํ สุสานํ มเญฺญฯ ทิสฺวานสฺส อาทีนโว ปาตุรโหสิ, นิพฺพิทาย จิตฺตํ สณฺฐาสิฯ อถ โข ยโส กุลปุตฺโต อุทานํ อุทาเนสิ – ‘‘อุปทฺทุตํ วต โภ, อุปสฺสฏฺฐํ วต โภ’’ติฯ

อถ โข ยโส กุลปุตฺโต สุวณฺณปาทุกาโย อาโรหิตฺวา เยน นิเวสนทฺวารํ เตนุปสงฺกมิฯ อมนุสฺสา ทฺวารํ วิวรึสุ – มา ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส โกจิ อนฺตรายมกาสิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ อถ โข ยโส กุลปุตฺโต เยน นครทฺวารํ เตนุปสงฺกมิฯ อมนุสฺสา ทฺวารํ วิวรึสุ – มา ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส โกจิ อนฺตรายมกาสิ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติฯ อถ โข ยโส กุลปุตฺโต เยน อิสิปตนํ มิคทาโย เตนุปสงฺกมิฯ

๒๖. เตน โข ปน สมเยน ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อโชฺฌกาเส จงฺกมติฯ อทฺทสา โข ภควา ยสํ กุลปุตฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน จงฺกมา โอโรหิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข ยโส กุลปุตฺโต ภควโต อวิทูเร อุทานํ อุทาเนสิ – ‘‘อุปทฺทุตํ วต โภ, อุปสฺสฏฺฐํ วต โภ’’ติฯ อถ โข ภควา ยสํ กุลปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิทํ โข, ยส, อนุปทฺทุตํ, อิทํ อนุปสฺสฏฺฐํฯ เอหิ ยส, นิสีท, ธมฺมํ เต เทเสสฺสามี’’ติฯ อถ โข ยโส กุลปุตฺโต – อิทํ กิร อนุปทฺทุตํ , อิทํ อนุปสฺสฏฺฐนฺติ หฏฺโฐ อุทโคฺค สุวณฺณปาทุกาหิ โอโรหิตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนสฺส โข ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส ภควา อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ, กามานํ อาทีนวํ

โอการํ สํกิเลสํ, เนกฺขมฺเม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา ภควา อญฺญาสิ ยสํ กุลปุตฺตํ กลฺลจิตฺตํ, มุทุจิตฺตํ, วินีวรณจิตฺตํ, อุทคฺคจิตฺตํ, ปสนฺนจิตฺตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา ตํ ปกาเสสิ – ทุกฺขํ, สมุทยํ, นิโรธํ, มคฺคํฯ เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมว ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส ตสฺมิํเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ

๒๗. อถ โข ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส มาตา ปาสาทํ อภิรุหิตฺวา ยสํ กุลปุตฺตํ อปสฺสนฺตี เยน เสฏฺฐิ คหปติ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิํ คหปติํ เอตทโวจ – ''ปุตฺโต เต, คหปติ, ยโส น ทิสฺสตี''ติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ จตุทฺทิสา อสฺสทูเต อุโยฺยเชตฺวา สามํเยว เยน อิสิปตนํ มิคทาโย เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข เสฏฺฐิ คหปติ สุวณฺณปาทุกานํ นิกฺเขปํ, ทิสฺวาน ตํเยว อนุคมาสิ [อนุคมา (สี. สฺยา.)]ฯ อทฺทสา โข ภควา เสฏฺฐิํ คหปติํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน ภควโต เอตทโหสิ – ''ยํนูนาหํ ตถารูปํ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขเรยฺยํ ยถา เสฏฺฐิ คหปติ อิธ นิสิโนฺน อิธ นิสินฺนํ ยสํ กุลปุตฺตํ น ปเสฺสยฺยา''ติฯ อถ โข ภควา ตถารูปํ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขเรสิฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อปิ, ภเนฺต, ภควา ยสํ กุลปุตฺตํ ปเสฺสยฺยา''ติ? เตน หิ, คหปติ, นิสีท, อเปฺปว นาม อิธ นิสิโนฺน อิธ นิสินฺนํ ยสํ กุลปุตฺตํ ปเสฺสยฺยาสีติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ – อิเธว กิราหํ นิสิโนฺน อิธ นิสินฺนํ ยสํ กุลปุตฺตํ ปสฺสิสฺสามีติ หโฏฺฐ อุทโคฺค ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนสฺส โข เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส ภควา อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ, กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ, เนกฺขมฺเม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา ภควา อญฺญาสิ เสฏฺฐิํ คหปติํ กลฺลจิตฺตํ, มุทุจิตฺตํ, วินีวรณจิตฺตํ, อุทคฺคจิตฺตํ, ปสนฺนจิตฺตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสสิ – ทุกฺขํ, สมุทยํ, นิโรธํ, มคฺคํฯ เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย เอวเมว เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส ตสฺมิํเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ ทิฏฺฐธโมฺม ปตฺตธโมฺม วิทิตธโมฺม ปริโยคาฬฺหธโมฺม ติณฺณวิจิกิโจฺฉ วิคตกถํกโถ เวสารชฺชปฺปโตฺต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต, อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต, เสยฺยถาปิ, ภเนฺต, นิกฺกุชฺชิตํ [นิกุชฺชิตํ (ก.)] วา อุกฺกุเชฺชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิเกฺขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปโชฺชตํ ธาเรยฺย – จกฺขุมโนฺต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ – เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ธโมฺม ปกาสิโตฯ เอสาหํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมญฺจ, ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คต''นฺติ ฯ โสว โลเก ปฐมํ อุปาสโก อโหสิ เตวาจิโก ฯ

๒๘. อถ โข ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส ปิตุโน ธเมฺม เทสิยมาเน ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ ภูมิํ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจิฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''ยสสฺส โข กุลปุตฺตสฺส ปิตุโน ธเมฺม เทสิยมาเน ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ ภูมิํ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตํฯ อภโพฺพ โข ยโส กุลปุโตฺต หีนายาวตฺติตฺวา กาเม ปริภุญฺชิตุํ, เสยฺยถาปิ ปุเพฺพ อคาริกภูโต; ยํนูนาหํ ตํ อิทฺธาภิสงฺขารํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺย''นฺติฯ อถ โข ภควา ตํ อิทฺธาภิสงฺขารํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภสิฯ อทฺทสา โข เสฏฺฐิ คหปติ ยสํ กุลปุตฺตํ นิสินฺนํ, ทิสฺวาน ยสํ กุลปุตฺตํ เอตทโวจ – ''มาตา เต ตาต, ยส, ปริเทว [ปริเทวี (ก.)] โสกสมาปนฺนา, เทหิ มาตุยา ชีวิต''นฺติฯ อถ โข ยโส กุลปุโตฺต ภควนฺตํ อุโลฺลเกสิฯ อถ โข ภควา เสฏฺฐิํ คหปติํ เอตทโวจ – ''ตํ กิํ มญฺญสิ, คหปติ, ยสฺส เสเกฺขน ญาเณน เสเกฺขน ทสฺสเนน ธโมฺม ทิโฏฺฐ วิทิโต เสยฺยถาปิ ตยา? ตสฺส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ ภูมิํ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตํฯ ภโพฺพ นุ โข โส, คหปติ, หีนายาวตฺติตฺวา กาเม ปริภุญฺชิตุํ เสยฺยถาปิ ปุเพฺพ อคาริกภู

โต''ติ? ''โน เหตํ, ภนฺเต''ฯ ''ยสสฺส โข, คหปติ, กุลปุตฺตสฺส เสเกฺขน ญาเณน เสเกฺขน ทสฺสเนน ธมฺโม ทิฏฺโฐ วิทิโต เสยฺยถาปิ ตยาฯ ตสฺส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ ภูมึ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตํฯ อภพฺโพ โข, คหปติ, ยโส กุลปุตฺโต หีนายาวตฺติตฺวา กาเม ปริภุญฺชิตุํ เสยฺยถาปิ ปุพฺเพ อคาริกภูโต''ติฯ ''ลาภา, ภนฺเต, ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส, สุลทฺธํ, ภนฺเต, ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส, ยถา ยสสฺส กุลปุตฺตสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตํฯ อธิวาเสตุ เม, ภนฺเต, ภควา อชฺชตนาย ภตฺตํ ยเสน กุลปุตฺเตน ปจฺฉาสมเณนา''ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ยโส กุลปุตฺโต อจิรปกฺกนฺเต เสฏฺฐิมฺหิ คหปติมฺหิ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''ลเภยฺยาหํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยํ อุปสมฺปท''นฺติฯ ''เอหิ ภิกฺขู''ติ ภควา อโวจ – ''สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จร พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา''ติฯ สาว ตสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทา อโหสิฯ เตน โข ปน สมเยน สตฺต โลเก อรหนฺโต โหนฺติฯ

ยสสฺส ปพฺพชฺชา นิฏฺฐิตาฯ

๒๙. อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย อายสฺมตา ยเสน ปจฺฉาสมเณน เยน เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข อายสฺมโต ยสสฺส มาตา จ ปุราณทุติยิกา จ เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ ตาสํ ภควา อนุปุพฺพึ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ, กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ, เนกฺขมฺเม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา ตา ภควา อญฺญาสิ กลฺลจิตฺตา, มุทุจิตฺตา, วินีวรณจิตฺตา, อุทคฺคจิตฺตา, ปสนฺนจิตฺตา, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา ตํ ปกาเสสิ – ทุกฺขํ, สมุทยํ, นิโรธํ, มคฺคํ ฯ เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมว ตาสํ ตสฺมึเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ ตา ทิฏฺฐธมฺมา ปตฺตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาฬฺหธมฺมา ติณฺณวิจิกิจฺฉา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''อภิกฺกนฺตํ, ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ, ภนฺเต...เป.... เอตา มยํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉาม, ธมฺมญฺจ, ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสิกาโย โน ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตา สรณํ คตา''ติฯ ตา จ โลเก ปฐมํ อุปาสิกา อเหสุํ เตวาจิกาฯ

อถ โข อายสฺมโต ยสสฺส มาตา จ ปิตา จ ปุราณทุติยิกา จ ภควนฺตญฺจ อายสฺมนฺตญฺจ ยสํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา, ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ, เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ อถ โข ภควา อายสฺมโต ยสสฺส มาตรญฺจ ปิตรญฺจ ปุราณทุติยิกญฺจ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

๓๐. อโสฺสสุํ โข อายสฺมโต ยสสฺส จตฺตาโร คิหิสหายกา พาราณสิยํ เสฏฺฐานุเสฏฺฐีนํ กุลานํ ปุตฺตา – วิมโล, สุพาหุ , ปุณฺณชิ, ควมฺปติ – ยโส กิร กุลปุตฺโต เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโตติฯ สุตฺวาน เนสํ เอตทโหสิ – ''น หิ นูน โส โอรโก ธมฺมวินโย, น สา โอรกา ปพฺพชฺชา, ยตฺถ ยโส กุลปุตฺโต เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต''ติฯ เต [เต จตฺตาโร ชนา (ก.)] เยนายสฺมา ยโส เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ยสํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐํสุฯ อถ โข อายสฺมา ยโส เต จตฺตาโร คิหิสหายเก อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺ

กมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ยโส ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิเม เม, ภนฺเต, จตฺตาโร คิหิสหายกา พาราณสิยํ เสฏฺฐานุเสฏฺฐีนํ กุลานํ ปุตฺตา – วิมโล, สุพาหุ, ปุณฺณชิ, ควมฺปติฯ อิเม [อิเม จตฺตาโร (ก.)] ภควา โอวทตุ อนุสาสตู’’ติ ฯ เตสํ ภควา อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ เนกฺขมฺเม อานิสํสํ ปกาเสสิ, ยทา เต ภควา อญฺญาสิ กลฺลจิตฺเต มุทุจิตฺเต วินีวรณจิตฺเต อุทคฺคจิตฺเต ปสนฺนจิตฺเต, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทยํ นิโรธํ มคฺคํ, เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมว เตสํ ตสฺมิํเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ ‘‘ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺม’’นฺติฯ เต ทิฏฺฐธมฺมา ปตฺตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาฬฺหธมฺมา ติณฺณวิจิกิจฺฉา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท’’นฺติฯ ‘‘เอถ ภิกฺขโว’’ติ ภควา อโวจ – ‘‘สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย โอวทิ อนุสาสิฯ เตสํ ภควตา ธมฺมิยา กถาย โอวทิยมานานํ อนุสาสิยมานานํ อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิํสุฯ เตน โข ปน สมเยน เอกาทส โลเก อรหนฺโต โหนฺติฯ

จตุคิหิสหายกปพฺพชฺชา นิฏฺฐิตาฯ

๓๑. อโสฺสสุํ โข อายสฺมโต ยสสฺส ปญฺญาสมตฺตา คิหิสหายกา ชานปทา ปุพฺพานุปุพฺพกานํ กุลานํ ปุตฺตา – ยโส กิร กุลปุตฺโต เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโตติฯ สุตฺวาน เนสํ เอตทโหสิ – ‘‘น หิ นูน โส โอรโก ธมฺมวินโย, น สา โอรกา ปพฺพชฺชา, ยตฺถ ยโส กุลปุตฺโต เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต’’ติฯ เต เยนายสฺมา ยโส เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ยสํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐํสุฯ อถ โข อายสฺมา ยโส เต ปญฺญาสมตฺเต คิหิสหายเก อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา ยโส ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิเม เม, ภนฺเต, ปญฺญาสมตฺตา คิหิสหายกา ชานปทา ปุพฺพานุปุพฺพกานํ กุลานํ ปุตฺตาฯ อิเม ภควา โอวทตุ อนุสาสตู’’ติฯ เตสํ ภควา อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ เนกฺขมฺเม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา เต ภควา อญฺญาสิ กลฺลจิตฺเต มุทุจิตฺเต วินีวรณจิตฺเต อุทคฺคจิตฺเต ปสนฺนจิตฺเต, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทยํ นิโรธํ มคฺคํ, เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมว เตสํ ตสฺมิํเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ เต ทิฏฺฐธมฺมา ปตฺตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาฬฺหธมฺมา ติณฺณวิจิกิจฺฉา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท’’นฺติฯ ‘‘เอถ ภิกฺขโว’’ติ ภควา อโวจ – ‘‘สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู ธมฺมิยา กถาย โอวทิ อนุสาสิฯ เตสํ ภควตา ธมฺมิยา กถาย โอวทิยมานานํ อนุสาสิยมานานํ อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิํสุฯ เตน โข ปน สมเยน เอกสฏฺฐิ โลเก อรหนฺโต โหนฺติฯ

ปญฺญาสคิหิสหายกปพฺพชฺชา นิฏฺฐิตาฯ

นิฏฺฐิตา จ ปพฺพชฺชากถาฯ

๘. มารกถา

๓๒. อถ โข ภควา เต ภิกฺขู อามนฺเตสิ [สํ. นิ. ๑.๑๔๑ มารสํยุตฺเตปิ] – ''มุตฺตาหํ, ภิกฺขเว, สพฺพปาเสหิ, เย ทิพฺพา เย จ มานุสาฯ ตุเมฺหปิ, ภิกฺขเว , มุตฺตา สพฺพปาเสหิ, เย ทิพฺพา เย จ มานุสาฯ จรถ, ภิกฺขเว, จาริกํ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺสานํฯ มา เอเกน เทฺว อคมิตฺถฯ เทเสถ, ภิกฺขเว, ธมฺมํ อาทิกลฺยาณํ มเชฺฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสถฯ สนฺติ สตฺตา อปฺปรชกฺขชาติกา , อสฺสวนตา ธมฺมสฺส ปริหายนฺติ, ภวิสฺสนฺติ ธมฺมสฺส อญฺญาตาโรฯ อหมฺปิ, ภิกฺขเว, เยน อุรุเวลา เสนานิคโม เตนุปสงฺกมิสฺสามิ ธมฺมเทสนายา''ติฯ

๓๓. อถ โข มาโร ปาปิมา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิ –

''พโทฺธสิ สพฺพปาเสหิ, เย ทิพฺพา เย จ มานุสา;
มหาพนฺธนพโทฺธสิ, น เม สมณ โมกฺขสี''ติฯ

''มุตฺตาหํ [มุโตฺตหํ (สี. สฺยา.)] สพฺพปาเสหิ, เย ทิพฺพา เย จ มานุสา;
มหาพนฺธนมุโตฺตมฺหิ, นิหโต ตฺวมสิ อนฺตกาติฯ

[สํ. นิ. ๑.๑๕๑ มารสํยุตฺตปิ] ''อนฺตลิกฺขจโร ปาโส, ยฺวายํ จรติ มานโส;
เตน ตํ พาธยิสฺสามิ, น เม สมณ โมกฺขสีติฯ

[สํ. นิ. ๑.๑๑๕๑ มารสํยุตฺตปิ] ''รูปา สทฺทา รสา คนฺธา, โผฎฺฐพฺพา จ มโนรมา;
เอตฺถ เม วิคโต ฉโนฺท, นิหโต ตฺวมสิ อนฺตกา''ติฯ

อถ โข มาโร ปาปิมา – ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุคโตติ ทุกฺขี ทุมฺมโน

ตเตฺถวนฺตรธายีติฯ

มารกถา นิฏฺฐิตาฯ

๙. ปพฺพชฺชูปสมฺปทากถา

๓๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู นานาทิสา นานาชนปทา ปพฺพชฺชาเปกฺข จ อุปสมฺปทาเปกฺข จ อาเนนฺติ – ภควา เน ปพฺพาเชสฺสติ อุปสมฺปาเทสฺสตีติฯ ตตฺถ ภิกฺขู เจว กิลมนฺติ ปพฺพชฺชาเปกฺขา จ อุปสมฺปทาเปกฺขา จฯ อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฎิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – ''เอตรหิ โข ภิกฺขู นานาทิสา นานาชนปทา ปพฺพชฺชาเปกฺข จ อุปสมฺปทาเปกฺข จ อาเนนฺติ – ภควา เน ปพฺพาเชสฺสติ อุปสมฺปาเทสฺสตีติฯ ตตฺถ ภิกฺขู เจว กิลมนฺติ ปพฺพชฺชาเปกฺขา จ อุปสมฺปทาเปกฺขา จฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ อนุชาเนยฺยํ – ตุเมฺหว ทานิ, ภิกฺขเว, ตาสุ ตาสุ ทิสาสุ เตสุ เตสุ ชนปเทสุ ปพฺพาเชถ อุปสมฺปาเทถา''ติฯ อถ โข ภควา สายนฺหสมยํ ปฎิสลฺลานา วุฎฺฐิโต เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อาม

เนฺตสิ – ‘‘อิธ มยฺหํ, ภิกฺขเว, รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – ‘เอตรหิ โข ภิกฺขู นานาทิสา นานาชนปทา ปพฺพชฺชาเปกฺข จ อุปสมฺปทาเปกฺข จ อาเนนฺติ ภควา เน ปพฺพาเชสฺสติ อุปสมฺปาเทสฺสตีติ, ตตฺถ ภิกฺขู เจว กิลมนฺติ ปพฺพชฺชาเปกฺขา จ อุปสมฺปทาเปกฺขา จ, ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ อนุชาเนยฺยํ ตุเมฺหว ทานิ, ภิกฺขเว, ตาสุ ตาสุ ทิสาสุ เตสุ เตสุ ชนปเทสุ ปพฺพาเชถ อุปสมฺปาเทถา’’’ติ, อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตุเมฺหว ทานิ ตาสุ ตาสุ ทิสาสุ เตสุ เตสุ ชนปเทสุ ปพฺพาเชถ อุปสมฺปาเทถฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปพฺพาเชตพฺพํ อุปสมฺปาเทตพฺพํ –

ปฐมํ เกสมสฺสุํ โอหาราเปตฺวา [โอหาเรตฺวา (ก.)], กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทาเปตฺวา, เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา, ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทาเปตฺวา, อุกฺกุฏิกํ นิสีทาเปตฺวา, อญฺชลึ ปคฺคณฺหาเปตฺวา, เอวํ วเทหีติ วตฺตพฺพํ – พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ; ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ; ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามี’’ติฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ตีหิ สรณคมเนหิ ปพฺพชฺชํ อุปสมฺปท’’นฺติฯ

ตีหิ สรณคมเนหิ อุปสมฺปทากถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๐. ทุติยมารกถา

๓๕. อถ โข ภควา วสฺสํวุฏฺโฐ [วสฺสํวุโตฺถ (สี.)] ภิกฺขู อามเนฺตสิ [สํ. นิ. ๑.๑๕๕] – ‘‘มยฺหํ โข, ภิกฺขเว, โยนิโส มนสิการา โยนิโส สมฺมปฺปธานา อนุตฺตรา วิมุตฺติ อนุปฺปตฺตา, อนุตฺตรา วิมุตฺติ สจฺฉิกตา ฯ ตุเมฺหปิ, ภิกฺขเว, โยนิโส มนสิการา โยนิโส สมฺมปฺปธานา อนุตฺตรํ วิมุตฺตึ อนุปาปุณาถ, อนุตฺตรํ วิมุตฺตึ สจฺฉิกโรถา’’ติฯ อถ โข มาโร ปาปิมา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิ –

‘‘พโทฺธสิ มารปาเสหิ, เย ทิพฺพา เย จ มานุสา;
มหาพนฺธนพโทฺธสิ [มารพนฺธนพโทฺธสิ (สี. สฺยา.)], น เม สมณ โมกฺขสี’’ติฯ

‘‘มุตฺตาหํ มารปาเสหิ, เย ทิพฺพา เย จ มานุสา;
มหาพนฺธนมุโตฺตมฺหิ [มารพนฺธนมุโตฺตมฺหิ (สี. สฺยา.)], นิหโต ตฺวมสิ อนฺตกา’’ติฯ

อถ โข มาโร ปาปิมา – ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุคโตติ ทุกฺขี ทุมฺมโน

ตเตฺถวนฺตรธายิฯ

ทุติยมารกถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๑. ภทฺทวคฺคิยวตฺถุ

๓๖. อถ โข ภควา พาราณสิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน อุรุเวลา เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา มคฺคา โอกฺกมฺม เยน อญฺญตโร วนสโณฺฑ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ วนสณฺฑํ อโชฺฌคาเหตฺวา อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสีทิฯ เตน โข ปน สมเยน ตึสมตฺตา ภทฺทวคฺคิยา สหายกา สปชาปติกา ตสฺมึ วนสเณฺฑ ปริจาเรนฺติฯ เอกสฺส ปชาปติ นาโหสิ; ตสฺส อตฺถาย เวสี อานีตา อโหสิฯ อถ โข สา เวสี เตสุ ปมเตฺตสุ ปริจาเรเนฺตสุ ภณฺฑํ อาทาย

ปลายิตฺถฯ อถ โข เต สหายกา สหายกสฺส เวยฺยาวจฺจํ กโรนฺตา, ตํ อิตฺถึ คเวสนฺตา, ตํ วนสณฺฑํ อาหิณฺฑนฺตา อทฺทสํสุ ภควนฺตํ อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสินฺนํฯ ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''อปิ, ภนฺเต, ภควา เอกํ อิตฺถึ ปเสฺสยฺยา''ติ? ''กึ ปน โว, กุมารา, อิตฺถิยา''ติ? ''อิธ มยํ, ภนฺเต, ตึสมตฺตา ภทฺทวคฺคิยา สหายกา สปชาปติกา อิมสฺมึ วนสณฺเฑ ปริจาริมฺหาฯ เอกสฺส ปชาปติ นาโหสิ; ตสฺส อตฺถาย เวสี อานีตา อโหสิฯ อถ โข สา, ภนฺเต , เวสี อเมฺหสุ ปมตฺเตสุ ปริจาเรนฺเตสุ ภณฺฑํ อาทาย ปลายิตฺถฯ เต มยํ, ภนฺเต, สหายกา สหายกสฺส เวยฺยาวจฺจํ กโรนฺตา, ตํ อิตฺถึ คเวสนฺตา, อิมํ วนสณฺฑํ อาหิณฺฑามา''ติฯ ''ตํ กึ มญฺญถ โว, กุมารา, กตมํ นุ โข ตุมฺหากํ วรํ – ยํ วา ตุเมฺห อิตฺถึ คเวเสยฺยาถ, ยํ วา อตฺตานํ คเวเสยฺยาถา''ติ? ''เอตเทว, ภนฺเต, อมฺหากํ วรํ ยํ มยํ อตฺตานํ คเวเสยฺยามา''ติฯ ''เตน หิ โว, กุมารา, นิสีทถ, ธมฺมํ โว เทเสสฺสามี''ติฯ ''เอวํ, ภนฺเต''ติ โข เต ภทฺทวคฺคิยา สหายกา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เตสํ ภควา อนุปุพฺพึ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ เนกฺขเมฺม อานิสํสํ ปกาเสสิ, ยทา เต ภควา อญฺญาสิ กลฺลจิตฺเต มุทุจิตฺเต วินีวรณจิตฺเต อุทคฺคจิตฺเต ปสนฺนจิตฺเต, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสสิ ทุกฺขํ สมุทยํ นิโรธํ มคฺคํ, เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมว เตสํ ตสฺมึเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ ''ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺม''นฺติฯ เต ทิฏฺฐธมฺมา ปตฺตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาฬฺหธมฺมา ติณฺณวิจิกิจฺฉา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท''นฺติฯ ''เอถ ภิกฺขโว''ติ ภควา อโวจ – ''สฺวากฺขาโต ธโมฺม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา''ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ

ภทฺทวคฺคิยสหายกานํ วตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

ทุติยภาณวาโรฯ

๑๒. อุรุเวลปาฏิหาริยกถา

๓๗. อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน อุรุเวลา ตทวสริฯ เตน โข ปน สมเยน อุรุเวลายํ ตโย ชฏิลา ปฏิวสนฺติ – อุรุเวลกสฺสโป, นทีกสฺสโป, คยากสฺสโปติฯ เตสุ อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ปญฺจนฺนํ ชฏิลสตานํ นายโก โหติ, วินายโก อโคฺค ปมุโข ปาโมโกฺขฯ นทีกสฺสโป ชฏิโล ติณฺณํ ชฏิลสตานํ นายโก โหติ, วินายโก อโคฺค ปมุโข ปาโมโกฺขฯ คยากสฺสโป ชฏิโล ทฺวินฺนํ ชฏิลสตานํ นายโก โหติ, วินายโก อโคฺค ปมุโข ปาโมโกฺขฯ อถ โข ภควา เยน อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส อสฺสโม เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ เอตทโวจ – ''สเจ เต, กสฺสป , อครุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตํ อคฺยาคาเร''ติ? ''น โข เม, มหาสมณ, ครุ, จเณฺฑตฺถ นาคราชา อิทฺธิมา อาสิวิโส โฆรวิโส, โส ตํ มา วิเหเฐสี''ติฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ เอตทโวจ – ''สเจ เต, กสฺสป, อครุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตํ อคฺยาคาเร''ติ? ''น โข เม, มหาสมณ, ครุ, จเณฺฑตฺถ นาคราชา อิทฺธิมา อาสิวิโส โฆรวิโส, โส ตํ มา วิเหเฐสี''ติฯ ตติยมฺปิ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ เอตทโวจ – ''สเจ เต, กสฺสป, อครุ, วเสยฺยาม เอกรตฺตํ อคฺยาคาเร''ติ? ''น โข เม, มหาสมณ, ครุ, จเณฺฑตฺถ นาคราชา อิทฺธิมา อาสิวิโส โฆรวิโส, โส ตํ มา วิเหเฐสี''ติฯ ''อเปฺปว มํ น วิเหเฐยฺย, อิงฺฆ ตฺวํ, กสฺสป, อนุชานาหิ อคฺยาคาร''นฺติฯ ''วิหร, มหาสมณ, ยถาสุข''นฺติฯ อถ โข ภควา อคฺยาคารํ ปวิสิตฺวา

ติณสนฺถารกํ ปญฺญเปตฺวา นิสีทิ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา อุชุํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวาฯ

๓๘. อทฺทสา โข โส นาโค ภควนฺตํ ปวิฏฺฐํ, ทิสฺวาน ทุมฺมโน [ทุกฺขี ทุมฺมโน (สี. สฺยา.)] ปธูปายิ [ปขูปาสิ (ก.)]ฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''ยํนูนาหํ อิมสฺส นาคสฺส อนุปหจฺจ ฉวิญฺจ จมฺมญฺจ มํสญฺจ นฺหารุญฺจ อฏฺฐิญฺจ อฏฺฐิมิญฺชญฺจ เตชสา เตชํ ปริยาทิเยยฺย''นฺติฯ อถ โข ภควา ตถารูปํ อิทฺธาภิสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา ปธูปายิฯ อถ โข โส นาโค มกฺขํ อสหมาโน ปชฺชลิฯ ภควาปิ เตโชธาตุํ สมาปชฺชิตฺวา ปชฺชลิฯ อุภินฺนํ สโชติภูตานํ อคฺยาคารํ อาทิตฺตํ วิย โหติ สมฺปชฺชลิตํ สโชติภูตํฯ อถ โข เต ชฏิลา อคฺยาคารํ ปริวาเรตฺวา เอวมาหํสุ – ''อภิรูโป วต โภ มหาสมโณ นาเคน วิเหฐียตี''ติฯ อถ โข ภควา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ตสฺส นาคสฺส อนุปหจฺจ ฉวิญฺจ จมฺมญฺจ มํสญฺจ นฺหารุญฺจ อฏฺฐิญฺจ อฏฺฐิมิญฺชญฺจ เตชสา เตชํ ปริยาทิยิตฺวา ปตฺเต ปกฺขิปิตฺวา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส ทเสฺสสิ – ''อยํ เต, กสฺสป, นาโค ปริยาทิโนฺน [ปริยาทิโณฺณ (ก.)] อสฺส เตชสา เตโช''ติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม จณฺฑสฺส นาคราชสฺส อิทฺธิมโต อาสิวิสสฺส โฆรวิสสฺส เตชสา เตชํ ปริยาทิยิสฺสติ, นเตฺวว จ โข อรหา ยถา อห''นฺติฯ

๓๙. เนรญฺชรายํ ภควา, อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ อโวจ;
''สเจ เต กสฺสป อครุ, วิหเรมุ อชฺชโณฺห อคฺคิสาลมฺหี''ติ [อคฺคิสรณมฺหีติ (สี. สฺยา.)]ฯ

''น โข เม มหาสมณ ครุ;
ผาสุกาโมว ตํ นิวาเรมิ;
จเณฺฑตฺถ นาคราชา;
อิทฺธิมา อาสิวิโส โฆรวิโส;
โส ตํ มา วิเหเฐสี''ติฯ

''อเปฺปว มํ น วิเหเฐยฺย;
อิงฺฆ ตฺวํ กสฺสป อนุชานาหิ อคฺยาคาร''นฺติ;
ทินฺนนฺติ นํ วิทิตฺวา;
อภีโต [อสมฺภีโต (สี.)] ปาวิสิ ภยมตีโตฯ

ทิสฺวา อิสึ ปวิฏฺฐํ, อหินาโค ทุมฺมโน ปธูปายิ;
สุมนมนโส อธิมโน [อวิมโน (กตฺถจิ), นวิมโน (สฺยา.)], มนุสฺสนาโคปิ ตตฺถ ปธูปายิฯ

มกฺขญฺจ อสหมาโน, อหินาโค ปาวโกว ปชฺชลิ;
เตโชธาตุสุ กุสโล, มนุสฺสนาโคปิ ตตฺถ ปชฺชลิฯ

อุภินฺนํ สโชติภูตานํ;
อคฺยาคารํ อาทิตฺตํ โหติ สมฺปชฺชลิตํ สโชติภูตํ;
อุทิจฺฉเร ชฏิลา;
''อภิรูโป วต โภ มหาสมโณ;
นาเคน วิเหฐียตี''ติ ภณนฺติฯ

อถ ตสฺสา รตฺติยา [อถ รตฺติยา (สี. สฺยา.)] อจฺจเยน;
หตา นาคสฺส อจฺจิโย โหนฺติ [อหินาคสฺส อจฺจิโย น โหนฺติ (สี. สฺยา.)];
อิทฺธิมโต ปน ฐิตา [อิทฺธิมโต ปนุฎฺฐิตา (สี.)];
อเนกวณฺณา อจฺจิโย โหนฺติฯ

นีลา อถ โลหิติกา;
มญฺชิฎฺฐา ปีตกา ผลิกวณฺณาโย;
องฺคีรสสฺส กาเย;
อเนกวณฺณา อจฺจิโย โหนฺติฯ

ปตฺตมฺหิ โอทหิตฺวา;
อหินาคํ พฺราหฺมณสฺส ทเสฺสสิ;
"อยํ เต กสฺสป นาโค;
ปริยาทิโนฺน อสฺส เตชสา เตโช"ติฯ

อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฎิโล ภควโต อิมินา อิทฺธิปาฎิหาริเยน อภิปฺปสโนฺน ภควนฺตํ เอตทโวจ – "อิเธว, มหาสมณ, วิหร, อหํ เต [เต อุปฎฺฐามิ (อิติปิ)] ธุวภเตฺตนา"ติฯ

ปฐมํ ปาฎิหาริยํฯ

๔๐. อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฎิลสฺส อสฺสมสฺส อวิทูเร อญฺญตรสฺมึ วนสเณฺฑ วิหาสิฯ อถ โข จตฺตาโร มหาราชาโน อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปํ วนสณฺฑํ โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา จตุทฺทิสา อฎฺฐํสุ เสยฺยถาปิ มหนฺตา อคฺคิกฺขนฺธาฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฎิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – "กาโล, มหาสมณ, นิฎฺฐิตํ ภตฺตํฯ เก นุ โข เต, มหาสมณ, อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปํ วนสณฺฑํ โอภาเสตฺวา เยน ตฺวํ เตนุปสงฺกมึสุ , อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อภิวาเทตฺวา จตุทฺทิสา อฎฺฐํสุ "เสยฺยถาปิ มหนฺตา อคฺคิกฺขนฺธา"ติฯ "เอเต โข, กสฺสป, จตฺตาโร มหาราชาโน เยนาหํ เตนุปสงฺกมึสุ ธมฺมสฺสวนายา"ติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฎิลสฺส เอตทโหสิ – "มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม จตฺตาโรปิ มหาราชาโน อุปสงฺกมิสฺสนฺติ ธมฺมสฺสวนาย, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห"นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฎิลสฺส ภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา ตสฺมิํเยว วนสเณฺฑ วิหาสิฯ

ทุติยํ ปาฎิหาริยํฯ

๔๑. อถ โข สโกฺก เทวานมิโนฺท อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวโณฺณ เกวลกปฺปํ วนสณฺฑํ โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ , อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิ เสยฺยถาปิ มหาอคฺคิกฺขโนฺธ, ปุริมาหิ วณฺณนิภาหิ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฎิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – "กาโล, มหาสมณ, นิฎฺฐิตํ ภตฺตํฯ โก นุ โข โส, มหาสมณ, อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวโณฺณ เกวลกปฺปํ วนสณฺฑํ โอภาเสตฺวา เยน ตฺวํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิ เสยฺยถาปิ มหาอคฺคิกฺขโนฺธ, ปุริมาหิ วณฺณนิภาหิ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จา"ติ? "เอโส โข, กสฺสป, สโกฺก เทวานมิโนฺท เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ

ธมฺมสฺสวนายา''ติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม สโกฺกปิ เทวานมินฺโท อุปสงฺกมิสฺสติ ธมฺมสฺสวนาย, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห''นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส ภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา ตสฺมิํเยว วนสเณฺฑ วิหาสิฯ

ตติยํ ปาฏิหาริยํฯ

๔๒. อถ โข พฺรหฺมา สหมฺปติ อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวโณฺณ เกวลกปฺปํ วนสณฺฑํ โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิ เสยฺยถาปิ มหาอคฺคิกฺขโนฺธ, ปุริมาหิ วณฺณนิภาหิ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโปปิ ชฏิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''กาโล, มหาสมณ, นิฏฺฐิตํ ภตฺตํฯ โก นุ โข โส, มหาสมณ, อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวโณฺณ เกวลกปฺปํ วนสณฺฑํ โอภาเสตฺวา เยน ตฺวํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิ เสยฺยถาปิ มหาอคฺคิกฺขโนฺธ, ปุริมาหิ วณฺณนิภาหิ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณีตตโร จา''ติ? ''เอโส โข, กสฺสป, พฺรหฺมา สหมฺปติ เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ ธมฺมสฺสวนายา''ติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม พฺรหฺมาปิ สหมฺปติ อุปสงฺกมิสฺสติ ธมฺมสฺสวนาย, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห''นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส ภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา ตสฺมิํเยว วนสเณฺฑ วิหาสิฯ

จตุตฺถํ ปาฏิหาริยํฯ

๔๓. เตน โข ปน สมเยน อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส มหายโญฺญ ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ, เกวลกปฺปา จ องฺคมคธา ปหูตํ ขาทนียํ โภชนียํ อาทาย อภิกฺกมิตุกามา โหนฺติ ฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''เอตรหิ โข เม มหายโญฺญ ปจฺจุปฏฺฐิโต, เกวลกปฺปา จ องฺคมคธา ปหูตํ ขาทนียํ โภชนียํ อาทาย อภิกฺกมิสฺสนฺติฯ สเจ มหาสมโณ มหาชนกาเย อิทฺธิปาฏิหาริยํ กริสฺสติ , มหาสมณสฺส ลาภสกฺการโร อภิวฑฺฒิสฺสติ, มม ลาภสกฺกาโร ปริหายิสฺสติฯ อโห นูน มหาสมโณ สฺวาตนาย นาคเจฺฉยฺยา''ติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย อุตฺตรกุรุํ คนฺตฺวา ตโต ปิณฺฑปาตํ อาหริตฺวา อโนตตฺตทเห ปริภุญฺชิตฺวา ตเตฺถว ทิวาวิหารํ อกาสิฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโปปิ ชฏิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''กาโล, มหาสมณ, นิฏฺฐิตํ ภตฺตํฯ กิํ นุ โข, มหาสมณ, หิโยฺย นาคมาสิ? อปิ จ มยํ ตํ สราม – กิํ นุ โข มหาสมโณ นาคจฺฉตีติ? ขาทนียสฺส จ โภชนียสฺส จ เต ปฏิวีโส [ปฏิวิํโส (สี.), ปฏิวิโส (สฺยา.)] ฐปิโต''ติฯ นนุ เต, กสฺสป, เอตทโหสิ – '''เอตรหิ โข เม มหายโญฺญ ปจฺจุปฏฺฐิโต, เกวลกปฺปา จ องฺคมคธา ปหูตํ ขาทนียํ โภชนียํ อาทาย อภิกฺกมิสฺสนฺติ, สเจ มหาสมโณ มหาชนกาเย อิทฺธิปาฏิหาริยํ กริสฺสติ, มหาสมณสฺส ลาภสกฺกาโร อภิวฑฺฒิสฺสติ, มม ลาภสกฺกาโร ปริหายิสฺสติ, อโห นูน มหาสมโณ สฺวาตนาย นาคเจฺฉยฺยา'ติฯ โส โข อหํ, กสฺสป, ตว เจตสา เจโตปริวิตกฺกํ อญฺญาย อุตฺตรกุรุํ คนฺตฺวา ตโต ปิณฺฑปาตํ อาหริตฺวา อโนตตฺตทเห ปริภุญฺชิตฺวา ตเตฺถว ทิวาวิหารํ อกาสิ''นฺติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม เจตสาปิ จิตฺตํ ปชานิสฺสติ , น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห''นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส ภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา ตสฺมิํเยว วนสเณฺฑ วิหาสิฯ

ปญฺจมํ ปาฏิหาริยํฯ

๔๔. เตน โข ปน สมเยน ภควโต ปํสุกูลํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘กตฺถ นุ โข อหํ ปํสุกูลํ โธเวยฺย’’นฺติ? อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ภควโต เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย ปาณินา โปกฺขรณึ ขณิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิธ, ภนฺเต, ภควา ปํสุกูลํ โธวตู’’ติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘กิมฺหิ นุ โข อหํ ปํสุกูลํ ปริมทฺทเยฺย’’นฺติ? อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ภควโต เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย มหตึ สิลํ อุปนิกฺขิปิ – อิธ, ภนฺเต, ภควา ปํสุกูลํ ปริมทฺทตูติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘กิมฺหิ นุ โข อหํ [อหํ ปํสุกูลํ (ก.)] อาลมฺพิตฺวา อุตฺตเรยฺย’’นฺติ? อถ โข กกุเธ อธิวตฺถา เทวตา ภควโต เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย สาขํ โอนาเมสิ – อิธ, ภนฺเต, ภควา อาลมฺพิตฺวา อุตฺตรตูติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘กิมฺหิ นุ โข อหํ ปํสุกูลํ วิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติ? อถ โข สกฺโก เทวานมินฺโท ภควโต เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย มหตึ สิลํ อุปนิกฺขิปิ – อิธ, ภนฺเต, ภควา ปํสุกูลํ วิสฺสเชฺชตูติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กาโล , มหาสมณ, นิฏฺฐิตํ ภตฺตํฯ กึ นุ โข, มหาสมณ, นายํ ปุเพฺพ อิธ โปกฺขรณี, สายํ อิธ โปกฺขรณีฯ นยิมา สิลา ปุเพฺพ อุปนิกฺขิตฺตาฯ เกนิมา สิลา อุปนิกฺขิตฺตา? นยิมสฺส กกุธสฺส ปุเพฺพ สาขา โอนตา, สายํ สาขา โอนตา’’ติฯ อิธ เม, กสฺสป, ปํสุกูลํ อุปฺปนฺนํ อโหสิฯ ตสฺส มยฺหํ, กสฺสป, เอตทโหสิ – ‘‘กตฺถ นุ โข อหํ ปํสุกูลํ โธเวยฺย’’นฺติ? อถ โข, กสฺสป, สกฺโก เทวานมินฺโท มม เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย ปาณินา โปกฺขรณึ ขณิตฺวา มํ เอตทโวจ – ‘‘อิธ, ภนฺเต, ภควา ปํสุกูลํ โธวตู’’ติฯ สายํ กสฺสป อมนุเสฺสน ปาณินา ขณิตา โปกฺขรณีฯ ตสฺส มยฺหํ, กสฺสป, เอตทโหสิ – ‘‘กิมฺหิ นุ โข อหํ ปํสุกูลํ ปริมทฺทเยฺย’’นฺติ? อถ โข, กสฺสป, สกฺโก เทวานมินฺโท มม เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย มหตึ สิลํ อุปนิกฺขิปิ – ‘‘อิธ, ภนฺเต, ภควา ปํสุกูลํ ปริมทฺทตู’’ติฯ สายํ กสฺสป อมนุเสฺสน อุปนิกฺขิตฺตา สิลาฯ ตสฺส มยฺหํ, กสฺสป, เอตทโหสิ – ‘‘กิมฺหิ นุ โข อหํ อาลมฺพิตฺวา อุตฺตเรยฺย’’นฺติ? อถ โข, กสฺสป, กกุเธ อธิวตฺถา เทวตา ช มม เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย สาขํ โอนาเมสิ – ‘‘อิธ, ภนฺเต, ภควา อาลมฺพิตฺวา อุตฺตรชฺตู’’ติฯ สฺวายํ อาหรหโตฺถ กกุโธฯ ตสฺส มยฺหํ, กสฺสป, เอตทโหสิ – ‘‘กิมฺหิ นุ โข อหํ ปํสุกูลํ วิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติ? อถ โข, กสฺสป, สกฺโก เทวานมินฺโท มม เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย มหตึ สิลํ อุปนิกฺขิปิ – ‘‘อิธ, ภนฺเต, ภควา ปํสุกูลํ วิสฺสเชฺชตู’’ติ ฯ สายํ กสฺสป อมนุเสฺสน อุปนิกฺขิตฺตา สิลาติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม สกฺโกปิ เทวานมินฺโท เวยฺยาวจฺจํ กริสฺสติ, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห’’นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส ภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา ตสฺมิํเยว วนสเณฺฑ วิหาสิฯ

อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต กาลํ อาโรเจสิ – ‘‘กาโล, มหาสมณ, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ ‘‘คจฺฉ ตฺวํ, กสฺสป, อายามห’’นฺติ อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ อุโยฺยเชตฺวา ยาย ชมฺพุยา ‘ชมฺพุทีโป’ ปญฺญายติ, ตโต ผลํ คเหตฺวา ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสีทิฯ อทฺทสา โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ภควนฺตํ อคฺยาคาเร นิสินฺนํ, ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กตเมน ตฺวํ, มหาสมณ, มเคฺคน อาคโต? อหํ ตยา ปฐมตรํ ปกฺกโนฺต, โส ตฺวํ ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสิโนฺน’’ติฯ ‘‘อิธาหํ, กสฺสป, ตํ อุโยฺยเชตฺวา ยาย ชมฺพุยา ‘ชมฺพุทีโป’ ปญฺญายติ, ตโต ผลํ คเหตฺวา ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสิโนฺนฯ อิทํ โข, กสฺสป, ชมฺพุผลํ วณฺณสมฺปนฺนํ คนฺธสมฺปนฺนํ รสสมฺปนฺนํฯ สเจ อากงฺขสิ ปริภุญฺชา’’ติฯ ‘‘อลํ, มหาสมณ, ตฺวํเยว ตํ อรหสิ , ตฺวํเยว ตํ [ตฺวํเยเวตํ อาหรสิ, ตฺวํเยเวตํ (สี. สฺยา.)] ปริภุญฺชาหี’’ติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม มํ ปฐมตรํ อุโยฺยเชตฺวา ยาย ชมฺพุยา ‘ชมฺพุทีโป’ ปญฺญายติ, ตโต ผลํ คเหตฺวา ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสีทิสฺสติ, น เตฺวว

จ โข อรหา ยถา อห’’นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส ภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา ตสฺมึเยว วนสเณฺฑ วิหาสิฯ

๔๕. อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต กาลํ อาโรเจสิ – ‘‘กาโล, มหาสมณ, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ คจฺฉ ตฺวํ, กสฺสป, อายามหนฺติ อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ อุโยฺยเชตฺวา ยาย ชมฺพุยา ‘ชมฺพุทีโป’ ปญฺญายติ, ตสฺสา อวิทูเร อโมฺพ…เป.… ตสฺสา อวิทูเร อามลกี…เป.… ตสฺสา อวิทูเร หรีตกี…เป.… ตาวตึสํ คนฺตฺวา ปาริจฺฉตฺตกปุปฺผํ คเหตฺวา ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสีทิฯ อทฺทสา โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ภควนฺตํ อคฺยาคาเร นิสินฺนํ, ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กตเมน ตฺวํ, มหาสมณ, มเคฺคน อาคโต? อหํ ตยา ปฐมตรํ ปกฺกโนฺต, โส ตฺวํ ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสิโนฺน’’ติฯ ‘‘อิธาหํ , กสฺสป, ตํ อุโยฺยเชตฺวา ตาวตึสํ คนฺตฺวา ปาริจฺฉตฺตกปุปฺผํ คเหตฺวา ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสิโนฺนฯ อิทํ โข, กสฺสป, ปาริจฺฉตฺตกปุปฺผํ วณฺณสมฺปนฺนํ คนฺธสมฺปนฺนํ [สุคนฺธิกํ (ก.)]ฯ (สเจ อากงฺขสิ คณฺหา’’ติฯ ‘‘อลํ, มหาสมณ, ตฺวํเยว ตํ อรหสิ, ตฺวํเยว ตํ คณฺหา’’ติ) [( ) สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ]ฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม มํ ปฐมตรํ อุโยฺยเชตฺวา ตาวตึสํ คนฺตฺวา ปาริจฺฉตฺตกปุปฺผํ คเหตฺวา ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อคฺยาคาเร นิสีทิสฺสติ, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห’’นฺติฯ

๔๖. เตน โข ปน สมเยน เต ชฏิลา อคฺคึ ปริจริตุกามา น สโกฺกนฺติ กฎฺฐานิ ผาเลตุํ ฯ อถ โข เตสํ ชฏิลานํ เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข มหาสมณสฺส อิทฺธานุภาโว, ยถา มยํ น สโกฺกม กฎฺฐานิ ผาเลตุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ เอตทโวจ – ‘‘ผาลิยนฺตุ, กสฺสป, กฎฺฐานี’’ติฯ ‘‘ผาลิยนฺตุ, มหาสมณา’’ติฯ สกิเทว ปญฺจ กฎฺฐสตานิ ผาลิยึสุฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม กฎฺฐานิปิ ผาลิยิสฺสนฺติ, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห’’นฺติฯ

๔๗. เตน โข ปน สมเยน เต ชฏิลา อคฺคึ ปริจริตุกามา น สโกฺกนฺติ อคฺคึ อุชฺชเลตุํ [ชาเลตุํ (สี.), อุชฺชลิตุํ (ก.)]ฯ อถ โข เตสํ ชฏิลานํ เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข มหาสมณสฺส อิทฺธานุภาโว, ยถา มยํ น สโกฺกม อคฺคึ อุชฺชเลตุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ เอตทโวจ – ‘‘อุชฺชลิยนฺตุ, กสฺสป, อคฺคี’’ติฯ ‘‘อุชฺชลิยนฺตุ, มหาสมณา’’ติฯ สกิเทว ปญฺจ อคฺคิสตานิ อุชฺชลิยึสุฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม อคฺคีปิ อุชฺชลิยิสฺสนฺติ, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห’’นฺติฯ

๔๘. เตน โข ปน สมเยน เต ชฏิลา อคฺคึ ปริจริตฺวา น สโกฺกนฺติ อคฺคึ วิชฺฌาเปตุํฯ อถ โข เตสํ ชฏิลานํ เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข มหาสมณสฺส อิทฺธานุภาโว, ยถา มยํ น สโกฺกม อคฺคึ วิชฺฌาเปตุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ เอตทโวจ – ‘‘วิชฺฌายนฺตุ, กสฺสป, อคฺคี’’ติฯ ‘‘วิชฺฌายนฺตุ, มหาสมณา’’ติฯ สกิเทว ปญฺจ อคฺคิสตานิ วิชฺฌายึสุฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม อคฺคีปิ วิชฺฌายิสฺสนฺติ, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห’’นฺติฯ

๔๙. เตน โข ปน สมเยน เต ชฏิลา สีตาสุ เหมนฺติกาสุ รตฺตีสุ อนฺตรฎฺฐกาสุ หิมปาตสมเย นชฺชา เนรญฺชราย อุมฺมุชฺชนฺติปิ, นิมุชฺชนฺติปิ, อุมฺมุชฺชนนิมุชฺชนมฺปิ กโรนฺติฯ อถ โข ภควา ปญฺจมตฺตานิ มนฺทามุขิสตานิ อภินิมฺมินิ, ยตฺถ เต ชฏิลา อุตฺตริตฺวา วิสิเพฺพสุํ ฯ อถ โข เตสํ ชฏิลานํ เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข มหาสมณสฺส อิทฺธานุภาโว, ยถยิมา มนฺทามุขิโย

นิมฺมิตา''ติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม ตาว พหู มนฺทามุขิโยปิ อภินิมฺมินิสฺสติ, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห''นฺติฯ

๕๐. เตน โข ปน สมเยน มหา อกาลเมโฆ ปาวสฺสิ, มหา อุทกวาหโก สญฺชายิฯ ยสฺมึ ปเทเส ภควา วิหรติ, โส ปเทโส อุทเกน น โอตฺถโฏ [อุทเกน โอตฺถโฏ (สี. สฺยา.)] โหติฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''ยํนูนาหํ สมนฺตา อุทกํ อุสฺสาเรตฺวา มเชฺฌ เรณุหตาย ภูมิยา จงฺกเมยฺย''นฺติฯ อถ โข ภควา สมนฺตา อุทกํ อุสฺสาเรตฺวา มเชฺฌ เรณุหตาย ภูมิยา จงฺกมิฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโปป ชฏิโล – มาเหว โข มหาสมโณ อุทเกน วูโฬฺห อโหสีติ นาวาย สมฺพหุเลหิ ชฏิเลหิ สทฺธึ ยสฺมึ ปเทเส ภควา วิหรติ ตํ ปเทสํ อคมาสิฯ อทฺทสา โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ภควนฺตํ สมนฺตา อุทกํ อุสฺสาเรตฺวา มเชฺฌ เรณุหตาย ภูมิยา จงฺกมนฺตํ, ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อิทํ นุ ตฺวํ, มหาสมณา''ติ? ''อยมหมสฺมิ [อาม อหมสฺมิ (สฺยา.)], กสฺสปา''ติ ภควา เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา นาวาย ปจฺจุฏฺฐาสิฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสปสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, ยตฺร หิ นาม อุทกมฺปิ น ปวาหิสฺสติ [นปฺปสหิสฺสติ (สี.)], น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห''นฺติฯ

๕๑. อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ''จิรมฺปิ โข อิมสฺส โมฆปุริสสฺส เอวํ ภวิสฺสติ – 'มหิทฺธิโก โข มหาสมโณ มหานุภาโว, น เตฺวว จ โข อรหา ยถา อห'นฺติ; ยํนูนาหํ อิมํ ชฏิลํ สํเวเชยฺย''นฺติฯ อถ โข ภควา อุรุเวลกสฺสปํ ชฏิลํ เอตทโวจ – ''เนว จ โข ตฺวํ, กสฺสป, อรหา, นาปิ อรหตฺตมคฺคสมาปนฺโนฯ สาปิ เต ปฏิปทา นตฺถิ, ยาย ตฺวํ อรหา วา อสฺสสิ, อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺโน''ติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''ลเภยฺยาหํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยํ อุปสมฺปท''นฺติฯ ตฺวํ โขสิ, กสฺสป, ปญฺจนฺนํ ชฏิลสตานํ นายโก วินายโก อคฺโค ปมุโข ปาโมกฺโขฯ เตปิ ตาว อปโลเกหิ, ยถา เต มญฺญิสฺสนฺติ ตถา เต กริสฺสนฺตีติฯ อถ โข อุรุเวลกสฺสโป ชฏิโล เยน เต ชฏิลา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ชฏิเล เอตทโวจ – ''อิจฺฉามหํ , โภ, มหาสมเณ พฺรหฺมจริยํ จริตุํ, ยถา ภวโนฺต มญฺญนฺติ ตถา กโรนฺตู''ติฯ ''จิรปฏิกา มยํ, โภ, มหาสมเณ อภิปฺปสนฺนา, สเจ ภวํ, มหาสมเณ พฺรหฺมจริยํ จริสฺสติ, สเพฺพว มยํ มหาสมเณ พฺรหฺมจริยํ จริสฺสามา''ติฯ อถ โข เต ชฏิลา เกสมิสฺสํ ชฏามิสฺสํ ขาริกาชมิสฺสํ อคฺคิหุตมิสฺสํ อุทเก ปวาเหตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท''นฺติฯ ''เอถ ภิกฺขโว''ติ ภควา อโวจ – ''สฺวากฺขาโต ธโมฺม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา''ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ

๕๒. อทฺทสา โข นทีกสฺสโปป ชฏิโล เกสมิสฺสํ ชฏามิสฺสํ ขาริกาชมิสฺสํ อคฺคิหุตมิสฺสํ อุทเก วุยฺหมาเน, ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ – ''มาเหว เม ภาตุโน อุปสโคฺค อโหสี''ติฯ ชฏิเล ปาเหสิ – คจฺฉถ เม ภาตรํ ชานาถาติฯ สามญฺจ ตีหิ ชฏิลสเตหิ สทฺธึ เยนายสฺมา อุรุเวลกสฺสโป เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุรุเวลกสฺสปํ เอตทโวจ – ''อิทํ นุ โข, กสฺสป, เสโยฺย''ติ? ''อามาวุโส, อิทํ เสโยฺย''ติฯ อถ โข เต ชฏิลา เกสมิสฺสํ ชฏามิสฺสํ ขาริกาชมิสฺสํ อคฺคิหุตมิสฺสํ อุทเก ปวาเหตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท''นฺติฯ ''เอถ ภิกฺขโว''ติ ภควา อโวจ – ''สฺวากฺขาโต ธโมฺม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา''ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ

๕๓. อทฺทสา โข คยากสฺสโป ชฏิโล เกสมิสฺสํ ชฏามิสฺสํ ขาริกาชมิสฺสํ อคฺคิหุตมิสฺสํ อุทเก วุยฺหมาเน, ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ – ''มาเหว เม ภาตูนํ อุปสโคฺค อโหสี''ติฯ ชฏิเล ปาเหสิ – คจฺฉถ เม ภาตโร ชานาถาติฯ สามญฺจ ทฺวีหิ ชฏิลสเตหิ สทฺธึ เยนายสฺมา อุรุเวลกสฺสโป เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อุรุเวลกสฺสปํ เอตทโวจ – ''อิทํ นุ โข, กสฺสป, เสโยฺย''ติ? ''อามาวุโส, อิทํ เสโยฺย''ติฯ อถ โข เต ชฏิลา เกสมิสฺสํ ชฏามิสฺสํ ขาริกาชมิสฺสํ อคฺคิหุตมิสฺสํ อุทเก ปวาเหตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''ลเภยฺยาม มยํ, ภนฺเต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท''นฺติฯ ''เอถ ภิกฺขโว''ติ ภควา อโวจ – ''สฺวากฺขาโต ธโมฺม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา''ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ

> ภควโต อธิฏฺฐาเนน ปญฺจ กฏฺฐสตานิ น ผาลิยึสุ, ผาลิยึสุ; อคฺคี น อุชฺชลิยึสุ, อุชฺชลิยึสุ; น วิชฺฌายึสุ, วิชฺฌายึสุ; ปญฺจมนฺทามุขิสตานิ อภินิมฺมินิฯ เอเตน นเยน อฑฺฒฑฺฒปาฏิหาริยสหสฺสานิ โหนฺติฯ

๕๔. อถ โข ภควา อุรุเวลายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน คยาสีสํ เตน ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธึ ภิกฺขุสหเสฺสน สเพฺพเหว ปุราณชฏิเลหิฯ ตตฺร สุทํ ภควา คยายํ วิหรติ คยาสีเส สทฺธึ ภิกฺขุสหเสฺสนฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

[สํ. นิ. ๔.๒๙] ''สพฺพํ , ภิกฺขเว, อาทิตฺตํฯ กิญฺจ, ภิกฺขเว, สพฺพํ อาทิตฺตํ? จกฺขุ อาทิตฺตํ, รูปา อาทิตฺตา, จกฺขุวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ, จกฺขุสมฺผโสฺส อาทิโตฺต, ยมิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํ? ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ, ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุเกฺขหิ โทมนเสฺสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิฯ โสตํ อาทิตฺตํ, สทฺทา อาทิตฺตา, โสตวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ, โสตสมฺผโสฺส อาทิโตฺต, ยมิทํ โสตสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํ? ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ, ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุเกฺขหิ โทมนเสฺสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิฯ ฆานํ อาทิตฺตํ, คนฺธา อาทิตฺตา, ฆานวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ, ฆานสมฺผโสฺส อาทิโตฺต, ยมิทํ ฆานสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํ? ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ, ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุเกฺขหิ โทมนเสฺสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิฯ ชิวฺหา อาทิตฺตา, รสา อาทิตฺตา, ชิวฺหาวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ ชิวฺหาสมฺผโสฺส อาทิโตฺต, ยมิทํ ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํ? ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ, ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุเกฺขหิ โทมนเสฺสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิฯ กาโย อาทิโตฺต, โผฏฺฐพฺพา อาทิตฺตา, กายวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ กายสมฺผโสฺส อาทิโตฺต, ยมิทํ กายสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํ? ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ, ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุเกฺขหิ โทมนเสฺสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิฯ มโน อาทิโตฺต, ธมฺมา อาทิตฺตา, มโนวิญฺญาณํ อาทิตฺตํ มโนสมฺผโสฺส อาทิโตฺต, ยมิทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตมฺปิ อาทิตฺตํฯ เกน อาทิตฺตํ? ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา อาทิตฺตํ, ชาติยา ชราย มรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุเกฺขหิ โทมนเสฺสหิ อุปายาเสหิ อาทิตฺตนฺติ วทามิฯ

‘‘เอวํ ปสฺสํ, ภิกฺขเว, สุตวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, รูเปสุปิ นิพฺพินฺทติ, จกฺขุวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ, จกฺขุสมฺผสฺสปิ นิพฺพินฺทติ, ยมิทํ จกฺขุสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา, ตสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติฯ โสตสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, สเทฺทสุปิ นิพฺพินฺทติ…เป.… ฆานสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ , คเนฺธสุปิ นิพฺพินฺทติ…เป.… ชิวฺหายปิ นิพฺพินฺทติ, รเสสุปิ นิพฺพินฺทติ…เป.… กายสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, โผฎฺฐเพฺพสุปิ นิพฺพินฺทติ…เป.… มนสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, ธเมฺมสุปิ นิพฺพินฺทติ, มโนวิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ, มโนสมฺผสฺสปิ นิพฺพินฺทติ, ยมิทํ มโนสมฺผสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกฺขํ วา อทุกฺขมสุขํ วา ตสฺมิมฺปิ นิพฺพินฺทติ, นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ, วิราคา วิมุจฺจติ, วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติฯ ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตี’’ติฯ

อิมสฺมิญฺจ ปน เวยฺยากรณสฺมึ ภญฺญมาเน ตสฺส ภิกฺขุสหสฺสสฺส อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิํสุฯ

อาทิตฺตปริยายสุตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

อุรุเวลปาฎิหาริยํ ตติยภาณวาโร นิฎฺฐิโตฯ

๑๓. พิมฺพิสารสมาคมกถา

๕๕. อถ โข ภควา คยาสีเส ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ราชคหํ เตน จาริกํ ปกฺกามิ, มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธิํ ภิกฺขุสหเสฺสน สเพฺพเหว ปุราณชฎิเลหิฯ อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ราชคหํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ราชคเห วิหรติ ลฎฺฐิวเน [ลฎฺฐิวนุยฺยาเน (สฺยา.)] สุปฺปติเฎฺฐ เจติเยฯ อโสฺสสิ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร – สมโณ ขลุ โภ โคตโม สกฺยปุโตฺต สกฺยกุลา ปพฺพชิโต ราชคหํ อนุปฺปโตฺต ราชคเห วิหรติ ลฎฺฐิวเน สุปฺปติเฎฺฐ เจติเยฯ ตํ โข ปน ภควนฺตํ [ภวนฺตํ (ก.)] โคตมํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสโทฺท อพฺภุคฺคโต – อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ วิชฺชาจรณสมฺปโนฺน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุโทฺธ ภควา [ภควาติ (ก.)]ฯ โส อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺราหฺมณิํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติฯ โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มเชฺฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติฯ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ โหตีติฯ

อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ทฺวาทสนหุเตหิ [ทฺวาทสนิยุเตหิ (โยชนา)] มาคธิเกหิ พฺราหฺมณคหปติเกหิ ปริวุโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เตปิ โข ทฺวาทสนหุตา มาคธิกา พฺราหฺมณคหปติกา อเปฺปกเจฺจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุ, อเปฺปกเจฺจ ภควตา สทฺธิํ สโมฺมทิํสุ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุ, อเปฺปกเจฺจ เยน ภควา เตนญฺชลิํ ปณาเมตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุ, อเปฺปกเจฺจ ภควโต สนฺติเก นามโคตฺตํ สาเวตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุ, อเปฺปกเจฺจ ตุณฺหีภูตา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ อถ โข เตสํ ทฺวาทสนหุตานํ [ทฺวาทสนิยุตานํ (โยชนา)] มาคธิกานํ พฺราหฺมณคหปติกานํ เอตทโหสิ – ‘‘กิํ นุ โข มหาสมโณ อุรุเวลกสฺสเป พฺรหฺมจริยํ จรติ, อุทาหุ อุรุเวลกสฺสโป มหาสมเณ พฺรหฺมจริยํ จรตี’’ติ? อถ โข ภควา เตสํ ทฺวาทสนหุตานํ มาคธิกานํ พฺราหฺมณคหปติกานํ เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย อายสฺมนฺตํ อุรุเวลกสฺสปํ คาถาย อชฺฌภาสิ –

‘‘กิเมว ทิสฺวา อุรุเวลวาสิ, ปหาสิ อคฺคึ กิสโกวทาโน;
ปุจฺฉามิ ตํ กสฺสป, เอตมตฺถํ กถํ ปหีนํ ตว อคฺคิหุตฺตนฺติฯ

‘‘รูเป จ สเทฺท จ อโถ รเส จ;
กามิตฺถิโย จาภิวทนฺติ ยญฺญา;
เอตํ มลนฺติ อุปธีสุ ญตฺวา;
ตสฺมา น ยิเฏฺฐ น หุเต อรญฺชินฺติฯ

‘‘เอเตฺถว เต มโน น รมิตฺถ (กสฺสปาติ ภควา);
รูเปสุ สเทฺทสุ อโถ รเสสุ;
อถ โก จรหิ เทวมนุสฺสโลเก;
รโต มโน กสฺสป, พฺรูหิ เมตนฺติฯ

‘‘ทิสฺวา ปทํ สนฺตมนูปธีกํ;
อกิญฺจนํ กามภเว อสตฺตํ;
อนญฺญถาภาวิมนญฺญเนยฺยํ;
ตสฺมา น ยิเฏฺฐ น หุเต อรญฺชิ’’นฺติฯ

๕๖. อถ โข อายสฺมา อุรุเวลกสฺสโป อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สตฺถา เม, ภเนฺต, ภควา, สาวโกหมสฺมิ; สตฺถา เม, ภเนฺต, ภควา, สาวโกหมสฺมี’’ติฯ อถ โข เตสํ ทฺวาทสนหุตานํ มาคธิกานํ พฺราหฺมณคหปติกานํ เอตทโหสิ – ‘‘อุรุเวลกสฺสโป มหาสมเณ พฺรหฺมจริยํ จรตี’’ติฯ อถ โข ภควา เตสํ ทฺวาทสนหุตานํ มาคธิกานํ พฺราหฺมณคหปติกานํ เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ เนกฺขเมฺม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา เต ภควา อญฺญาสิ กลฺลจิเตฺต มุทุจิเตฺต วินีวรณจิเตฺต อุทคฺคจิเตฺต ปสนฺนจิเตฺต, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสสิ – ทุกฺขํ, สมุทยํ, นิโรธํ, มคฺคํฯ เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมว เอกาทสนหุตานํ มาคธิกานํ พฺราหฺมณคหปติกานํ พิมฺพิสารปฺปมุขานํ ตสฺมิํ เยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ เอกนหุตํ อุปาสกตฺตํ ปฏิเวเทสิฯ

๕๗. อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ทิฏฺฐธโมฺม ปตฺตธโมฺม วิทิตธโมฺม ปริโยคาฬฺหธโมฺม ติณฺณวิจิกิโจฺฉ วิคตกถํกโถ เวสารชฺชปฺปโตฺต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปุเพฺพ เม, ภเนฺต, กุมารสฺส สโต ปญฺจ อสฺสาสกา อเหสุํ, เต เม เอตรหิ สมิทฺธาฯ ปุเพฺพ เม, ภเนฺต, กุมารสฺส สโต เอตทโหสิ – ‘อโห วต มํ รเชฺช อภิสิเญฺจยฺยุ’นฺติ, อยํ โข เม, ภเนฺต, ปฐโม อสฺสาสโก อโหสิ, โส เม เอตรหิ สมิโทฺธฯ ‘ตสฺส จ เม วิชิตํ อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ โอกฺกเมยฺยา’ติ, อยํ โข เม, ภเนฺต, ทุติโย อสฺสาสโก อโหสิ, โส เม เอตรหิ สมิโทฺธฯ ‘ตญฺจาหํ ภควนฺตํ ปยิรุปาเสยฺย’นฺติ, อยํ โข เม, ภเนฺต, ตติโย อสฺสาสโก อโหสิ, โส เม เอตรหิ สมิโทฺธฯ ‘โส จ เม ภควา ธมฺมํ เทเสยฺยา’ติ, อยํ โข เม, ภเนฺต, จตุโตฺถ อสฺสาสโก อโหสิ, โส เม เอตรหิ สมิโทฺธฯ ‘ตสฺส จาหํ ภควโต ธมฺมํ อาชาเนยฺย’นฺติ, อยํ โข เม, ภเนฺต, ปญฺจโม อสฺสาสโก อโหสิ, โส เม เอตรหิ สมิโทฺธฯ ปุเพฺพ เม, ภเนฺต, กุมารสฺส สโต อิเม ปญฺจ อสฺสาสกา อเหสุํ, เต เม เอตรหิ สมิทฺธาฯ อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต, อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต, เสยฺยถาปิ, ภเนฺต, นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุเชฺชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิ

เกฺขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ – เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโตฯ เอสาหํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมญฺจ, ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสกํ มํ [มํ ภนฺเต (ก.)], ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปตํ สรณํ คตํ, อธิวาเสตุ จ เม, ภนฺเต, ภควา , สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนา''ติ ฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ''กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต''นฺติฯ

๕๘. อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปาวิสิ มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธึ ภิกฺขุสหเสฺสน สเพฺพเหว ปุราณชฏิเลหิฯ เตน โข ปน สมเยน สกฺโก เทวานมินฺโท มาณวกวณฺณํ อภินิมฺมินิตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปุรโต ปุรโต คจฺฉติ อิมา คาถาโย คายมาโน –

''ทนฺโต ทเนฺตหิ สห ปุราณชฏิเลหิ, วิปฺปมุโตฺต วิปฺปมุเตฺตหิ;
สิงฺคีนิกฺขสวโณฺณ, ราชคหํ ปาวิสิ ภควาฯ

''มุโตฺต มุเตฺตหิ สห ปุราณชฏิเลหิ, วิปฺปมุโตฺต วิปฺปมุเตฺตหิ;
สิงฺคีนิกฺขสวโณฺณ, ราชคหํ ปาวิสิ ภควาฯ

''ติโณฺณ ติเณฺณหิ สห ปุราณชฏิเลหิ;
วิปฺปมุโตฺต วิปฺปมุเตฺตหิ;
สิงฺคีนิกฺขสฺวโณฺณ;
ราชคหํ ปาวิสิ ภควาฯ

''สโนฺต สเนฺตหิ สห ปุราณชฏิเลหิ;
วิปฺปมุโตฺต วิปฺปมุเตฺตหิ;
สิงฺคีนิกฺขสวโณฺณ;
ราชคหํ ปาวิสิ ภควาฯ

''ทสวาโส ทสพโล, ทสธมฺมวิทู ทสภิ จุเปโต;
โส ทสสตปริวาโร [ปริวารโก (ก.)] ราชคหํ, ปาวิสิ ภควา''ติฯ

มนุสฺสา สกฺกํ เทวานมินฺทํ ปสฺสิตฺวา เอวมาหํสุ – ''อภิรูโป วตายํ มาณวโก, ทสฺสนีโย วตายํ มาณวโก, ปาสาทิโก วตายํ มาณวโกฯ กสฺส นุ โข อยํ มาณวโก''ติ? เอวํ วุเตฺต สกฺโก เทวานมินฺโท เต มนุเสฺส คาถาย อชฺฌภาสิ –

''โย ธีโร สพฺพธิ ทนฺโต, สุโทฺธ อปฺปฏิปุคฺคโล;
อรหํ สุคโต โลเก, ตสฺสาหํ ปริจารโก''ติฯ

๕๙. อถ โข ภควา เยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนสฺส โข รโญฺญ มา

คธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตทโหสิ [จูฬว. ๓๐๗] – ‘‘กตฺถ นุ โข ภควา วิหเรยฺย? ยํ อสฺส คามโต เนว อวิทูเร น อจฺจาสนฺเน, คมนาคมนสมฺปนฺนํ, อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ อภิกฺกมนียํ, ทิวา อปฺปากิณฺณํ [อปฺปกิณฺณํ (สี. สฺยา.), อโพฺภกิณฺณํ (ก.)], รตฺตึ อปฺปสทฺทํ อปฺปนิโคฺฆสํ วิชนวาตํ, มนุสฺสราหเสฺสยฺยกํ, ปฏิสลฺลานสารุปฺป’’นฺติฯ อถ โข รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิทํ โข อมฺหากํ เวฬุวนํ อุยฺยานํ คามโต เนว อวิทูเร น อจฺจาสนฺเน คมนาคมนสมฺปนฺนํ อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ อภิกฺกมนียํ ทิวา อปฺปากิณฺณํ รตฺตึ อปฺปสทฺทํ อปฺปนิโคฺฆสํ วิชนวาตํ มนุสฺสราหเสฺสยฺยกํ ปฏิสลฺลานสารุปฺปํฯ ยํนูนาหํ เวฬุวนํ อุยฺยานํ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทเทยฺย’’นฺติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร โสวณฺณมยํ ภิงฺการํ คเหตฺวา ภควโต โอโณเชสิ – ‘‘เอตาหํ, ภเนฺต, เวฬุวนํ อุยฺยานํ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทมฺมี’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา อารามํฯ อถ โข ภควา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาราม’’นฺติฯ

พิมฺพิสารสมาคมกถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๔. สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานปพฺพชฺชากถา

๖๐. เตน โข ปน สมเยน สญฺจโย [สญฺชโย (สี. สฺยา.)] ปริพฺพาชโก ราชคเห ปฏิวสติ มหติยา ปริพฺพาชกปริสาย สทฺธึ อฑฺฒเตเยฺยหิ ปริพฺพาชกสเตหิฯ เตน โข ปน สมเยน สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา สญฺจเย ปริพฺพาชเก พฺรหฺมจริยํ จรนฺติฯ เตหิ กติกา กตา โหติ – โย ปฐมํ อมตํ อธิคจฺฉติ, โส อิตรสฺส อาโรเจตูติฯ อถ โข อายสฺมา อสฺสชิ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ ปาสาทิเกน อภิกฺกเนฺตน ปฏิกฺกเนฺตน อาโลกิเตน วิโลกิเตน สมิญฺชิเตน ปสาริเตน, โอกฺขิตฺตจกฺขุ อิริยาปถสมฺปโนฺนฯ อทฺทสา โข สาริปุโตฺต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ อสฺสชึ ราชคเห ปิณฺฑาย จรนฺตํ ปาสาทิเกน อภิกฺกเนฺตน ปฏิกฺกเนฺตน อาโลกิเตน วิโลกิเตน สมิญฺชิเตน ปสาริเตน โอกฺขิตฺตจกฺขุํ อิริยาปถสมฺปนฺนํฯ ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ – ‘‘เย วต โลเก อรหโนฺต วา อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนา, อยํ เตสํ ภิกฺขุ อญฺญตโรฯ ยํนูนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุเจฺฉยฺยํ – ‘กํสิ ตฺวํ, อาวุโส, อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต, โก วา เต สตฺถา, กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสี’’’ติ? อถ โข สาริปุตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อกาโล โข อิมํ ภิกฺขุํ ปุจฺฉิตุํ, อนฺตรฆรํ ปวิโฎฺฐ ปิณฺฑาย จรติฯ ยํนูนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ ปิฎฺฐิโต ปิฎฺฐิโต อนุพเนฺธยฺยํ, อตฺถิเกหิ อุปญฺญาตํ มคฺค’’นฺติฯ อถ โข อายสฺมา อสฺสชิ ราชคเห ปิณฺฑาย จริตฺวา ปิณฺฑปาตํ อาทาย ปฏิกฺกมิฯ อถ โข สาริปุโตฺตปิ ปริพฺพาชโก เยนายสฺมา อสฺสชิ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา อสฺสชินา สทฺธึ สโมฺมทิ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข สาริปุโตฺต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ อสฺสชึ เอตทโวจ – ‘‘วิปฺปสนฺนานิ โข เต, อาวุโส, อินฺทฺริยานิ, ปริสุโทฺธ ฉวิวโณฺณ ปริโยทาโตฯ กํสิ ตฺวํ, อาวุโส, อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต, โก วา เต สตฺถา, กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสี’’ติ? ‘‘อตฺถาวุโส, มหาสมโณ สกฺยปุโตฺต สกฺยกุลา ปพฺพชิโต, ตาหํ ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต, โส จ เม ภควา สตฺถา, ตสฺส จาหํ ภควโต ธมฺมํ โรเจมี’’ติฯ ‘‘กิํวาที ปนายสฺมโต สตฺถา, กิมกฺขายี’’ติ? ‘‘อหํ โข, อาวุโส, นโว อจิรปพฺพชิโต, อธุนาคโต อิมํ ธมฺมวินยํ, น ตาหํ สโกฺกมิ วิตฺถาเรน ธมฺมํ เทเสตุํ, อปิ จ เต สํขิเตฺตน อตฺถํ วกฺขามี’’ติฯ อถ โข สาริปุโตฺต ปริพฺพาชโก อายสฺมนฺตํ อสฺสชึ เอตทโวจ – ‘‘โหตุ, อาวุโส –

“อปฺปํ วา พหุํ วา ภาสสฺสุ, อตฺถํเยว เม พฺรูหิ;
อเตฺถเนว เม อโตฺถ, กึ กาหสิ พฺยญฺชนํ พหุ”นฺติฯ

อถ โข อายสฺมา อสฺสชิ สาริปุตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส อิมํ ธมฺมปริยายํ อภาสิ –

[อป. ๑.๑.๒๘๖ เถราปทาเนปิ] “เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา, เตสํ เหตุํ ตถาคโต อาห;
เตสญฺจ โย นิโรโธ, เอวํวาที มหาสมโณ”ติฯ

อถ โข สาริปุตฺตสฺส ปริพฺพาชกสฺส อิมํ ธมฺมปริยายํ สุตฺวา วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – “ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺม”นฺติฯ

[อป. ๑.๑.๒๘๙ เถราปทาเนปิ] เอเสว ธโมฺม ยทิ ตาวเทว, ปจฺจพฺยตฺถ ปทมโสกํ;
อทิฏฺฐํ อพฺภตีตํ, พหุเกหิ กปฺปนหุเตหีติฯ

๖๑. อถ โข สาริปุโตฺต ปริพฺพาชโก เยน โมคฺคลฺลาโน ปริพฺพาชโก เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข โมคฺคลฺลาโน ปริพฺพาชโก สาริปุตฺตํ ปริพฺพาชกํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน สาริปุตฺตํ ปริพฺพาชกํ เอตทโวจ – “วิปฺปสนฺนานิ โข เต, อาวุโส, อินฺทฺริยานิ, ปริสุโทฺธ ฉวิวโณฺณ ปริโยทาโตฯ กจฺจิ นุ ตฺวํ, อาวุโส, อมตํ อธิคโต”ติ? “อามาวุโส, อมตํ อธิคโต”ติฯ “ยถากถํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, อมตํ อธิคโต”ติ? “อิธาหํ, อาวุโส, อทฺทสํ อสฺสชึ ภิกฺขุํ ราชคเห ปิณฺฑาย จรนฺตํ ปาสาทิเกน อภิกฺกเนฺตน ปฏิกฺกเนฺตน อาโลกิเตน วิโลกิเตน สมิญฺชิเตน ปสาริเตน โอกฺขิตฺตจกฺขุํ อิริยาปถสมฺปนฺนํฯ ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ – ‘เย วต โลเก อรหโนฺต วา อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนา, อยํ เตสํ ภิกฺขุ อญฺญตโรฯ ยํนูนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุเจฺฉยฺยํ – กํสิ ตฺวํ, อาวุโส อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต, โก วา เต สตฺถา, กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสี’”ติฯ ตสฺส มยฺหํ, อาวุโส, เอตทโหสิ – “อกาโล โข อิมํ ภิกฺขุํ ปุจฺฉิตุํ อนฺตรฆรํ ปวิโฏฺฐ ปิณฺฑาย จรติ, ยํนูนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพเนฺธยฺยํ อตฺถิเกหิ อุปญฺญาตํ มคฺค”นฺติฯ อถ โข, อาวุโส, อสฺสชิ ภิกฺขุ ราชคเห ปิณฺฑาย จริตฺวา ปิณฺฑปาตํ อาทาย ปฏิกฺกมิฯ อถ ขฺวาหํ, อาวุโส, เยน อสฺสชิ ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมึ, อุปสงฺกมิตฺวา อสฺสชินา ภิกฺขุนา สทฺธึ สโมฺมทึ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิํฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข อหํ, อาวุโส, อสฺสชึ ภิกฺขุํ เอตทโวจํ – “วิปฺปสนฺนานิ โข เต, อาวุโส, อินฺทฺริยานิ, ปริสุโทฺธ ฉวิวโณฺณ ปริโยทาโตฯ ‘กํสิ ตฺวํ, อาวุโส, อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต, โก วา เต สตฺถา, กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสี’”ติ? ‘อตฺถาวุโส, มหาสมโณ สกฺยปุโตฺต สกฺยกุลา ปพฺพชิโต, ตาหํ ภควนฺตํ อุทฺทิสฺส ปพฺพชิโต, โส จ เม ภควา สตฺถา, ตสฺส จาหํ ภควโต ธมฺมํ โรเจมี’ติฯ ‘กึวาที ปนายสฺมโต สตฺถา กิมกฺขายี’ติ ฯ ‘อหํ โข, อาวุโส, นโว อจิรปพฺพชิโต อธุนาคโต อิมํ ธมฺมวินยํ, น ตาหํ สโกฺกมิ วิตฺถาเรน ธมฺมํ เทเสตุํ, อปิ จ เต สํขิเตฺตน อตฺถํ วกฺขามี’”ติ ฯ อถ ขฺวาหํ, อาวุโส, อสฺสชึ ภิกฺขุํ เอตทโวจํ – “โหตุ, อาวุโส,

อปฺปํ วา พหุํ วา ภาสสฺสุ, อตฺถํเยว เม พฺรูหิ;
อเตฺถเนว เม อโตฺถ, กึ กาหสิ พฺยญฺชนํ พหุ”นฺติฯ

อถ โข, อาวุโส, อสฺสชิ ภิกฺขุ อิมํ ธมฺมปริยายํ อภาสิ –

“เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา, เตสํ เหตุํ ตถาคโต อาห;
เตสญฺจ โย นิโรโธ, เอวํวาที มหาสมโณ”ติฯ

อถ โข โมคฺคลฺลานสฺส ปริพฺพาชกสฺส อิมํ ธมฺมปริยายํ สุตฺวา วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ

> เอเสว ธมฺโม ยทิ ตาวเทว, ปจฺจพฺยตฺถ ปทมโสกํ;
> อทิฏฺฐํ อพฺภตีตํ, พหุเกหิ กปฺปนหุเตหีติฯ

๖๒. อถ โข โมคฺคลฺลาโน ปริพฺพาชโก สาริปุตฺตํ ปริพฺพาชกํ เอตทโวจ ''คจฺฉาม มยํ, อาวุโส, ภควโต สนฺติเก, โส โน ภควา สตฺถา''ติฯ ''อิมานิ โข, อาวุโส, อฑฺฒเตยฺยานิ ปริพฺพาชกสตานิ อเมฺห นิสฺสาย อเมฺห สมฺปสฺสนฺตา อิธ วิหรนฺติ, เตปิ ตาว อปโลเกม [อปโลกาม (ก)]ฯ ยถา เต มญฺญิสฺสนฺติ, ตถา เต กริสฺสนฺตี''ติฯ อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เยน เต ปริพฺพาชกา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ปริพฺพาชเก เอตทโวจุํ – ''คจฺฉาม มยํ, อาวุโส, ภควโต สนฺติเก, โส โน ภควา สตฺถา''ติฯ ''มยํ อายสฺมนฺเต นิสฺสาย อายสฺมนฺเต สมฺปสฺสนฺตา อิธ วิหราม, สเจ อายสฺมนฺตา มหาสมเณ พฺรหฺมจริยํ จริสฺสนฺติ, สเพฺพว มยํ มหาสมเณ พฺรหฺมจริยํ จริสฺสามา''ติฯ อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เยน สญฺจโย ปริพฺพาชโก เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา สญฺจยํ ปริพฺพาชกํ เอตทโวจุํ – ''คจฺฉาม มยํ, อาวุโส, ภควโต สนฺติเก, โส โน ภควา สตฺถา''ติฯ ''อลํ, อาวุโส, มา อคมิตฺถ, สเพฺพว ตโย อิมํ คณํ ปริหริสฺสามา''ติฯ ทุติยมฺปิ โข…เป.… ตติยมฺปิ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา สญฺจยํ ปริพฺพาชกํ เอตทโวจุํ – ''คจฺฉาม มยํ, อาวุโส, ภควโต สนฺติเก, โส โน ภควา สตฺถา''ติฯ ''อลํ, อาวุโส, มา อคมิตฺถ, สเพฺพว ตโย อิมํ คณํ ปริหริสฺสามา''ติฯ อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา ตานิ อฑฺฒเตยฺยานิ ปริพฺพาชกสตานิ อาทาย เยน เวฬุวนํ เตนุปสงฺกมิํสุฯ สญฺจยสฺส ปน ปริพฺพาชกสฺส ตตฺเถว อุณฺหํ โลหิตํ มุขโต อุคฺคญฺฉิฯ

อทฺทสา โข ภควา [ภควาเต (ก)] สาริปุตฺตโมคฺคลฺลาเน ทูรโตว อาคจฺฉนฺเต, ทิสฺวาน ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''เอเต, ภิกฺขเว, เทฺว สหายกา อาคจฺฉนฺติ, โกลิโต อุปติสฺโส จฯ เอตํ เม สาวกยุคํ ภวิสฺสติ อคฺคํ ภทฺทยุค''นฺติฯ

> คมฺภีเร ญาณวิสเย, อนุตฺตเร อุปธิสงฺขเย;
> วิมุเตฺต อปฺปเตฺต เวฬุวนํ, อถ เน สตฺถา พฺยากาสิฯ

> เอเต เทฺว สหายกา, อาคจฺฉนฺติ โกลิโต อุปติสฺโส จ;
> เอตํ เม สาวกยุคํ, ภวิสฺสติ อคฺคํ ภทฺทยุคนฺติฯ

อถ โข สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ , อุปสงฺกมิตฺวา

ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ''ลเภยฺยาม มยํ, ภเนฺต, ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, ลเภยฺยาม อุปสมฺปท''นฺติฯ ''เอถ ภิกฺขโว''ติ ภควา อโวจ – ''สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จรถ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา''ติฯ สาว เตสํ อายสฺมนฺตานํ อุปสมฺปทา อโหสิฯ

อภิญฺญาตานํ ปพฺพชฺชา

๖๓. เตน โข ปน สมเยน อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา มาคธิกา กุลปุตฺตา ภควติ พฺรหฺมจริยํ จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – อปุตฺตกตาย ปฏิปนฺโน สมโณ โคตโม, เวธพฺยาย ปฏิปนฺโน สมโณ โคตโม, กุลุปเจฺฉทาย ปฏิปนฺโน สมโณ โคตโม, อิทานิ อเนน

ชฎิลสหสฺสํ ปพฺพาชิตํ, อิมานิ จ อฑฺฒเตยฺยานิ ปริพฺพาชกสตานิ สญฺจยานิ [สเญฺชยฺยานิ (สี.), สญฺชยานิ (สฺยา.)] ปพฺพาชิตานิฯ อิเม จ อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา มาคธิกา กุลปุตฺตา สมเณ โคตเม พฺรหฺมจริยํ จรนฺตีติฯ อปิสฺสุ ภิกฺขู ทิสฺวา อิมาย คาถาย โจเทนฺติ –

> ‘‘อาคโต โข มหาสมโณ, มาคธานํ คิริพฺพชํ;
> สเพฺพ สญฺจเย เนตฺวาน [สเญฺชยฺยเก เนตฺวา (สี.)], กํสุ ทานิ นยิสฺสตี’’ติฯ

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… น, ภิกฺขเว, โส สโทฺท จิรํ ภวิสฺสติ, สตฺตาหเมว ภวิสฺสติ, สตฺตาหสฺส อจฺจเยน อนฺตรธายิสฺสติฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, เย ตุเมฺห อิมาย คาถาย โจเทนฺติ –

> ‘‘อาคโต โข มหาสมโณ, มาคธานํ คิริพฺพชํ;
> สเพฺพ สญฺจเย เนตฺวาน, กํสุ ทานิ นยิสฺสตี’’ติฯ

เต ตุเมฺห อิมาย คาถาย ปฏิโจเทถ –

> ‘‘นยนฺติ เว มหาวีรา, สทฺธเมฺมน ตถาคตา;
> ธเมฺมน นยมานานํ [นียมานานํ (ก.)], กา อุสูยา [อุสฺสุยา (ก.)] วิชานต’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภิกฺขู ทิสฺวา อิมาย คาถาย โจเทนฺติ –

> ‘‘อาคโต โข มหาสมโณ, มาคธานํ คิริพฺพชํ;
> สเพฺพ สญฺจเย เนตฺวาน, กํสุ ทานิ นยิสฺสตี’’ติฯ

ภิกฺขู เต มนุเสฺส อิมาย คาถาย ปฏิโจเทนฺติ –

> ‘‘นยนฺติ เว มหาวีรา, สทฺธเมฺมน ตถาคตา;
> ธเมฺมน นยมานานํ, กา อุสูยา วิชานต’’นฺติฯ

มนุสฺสา ธเมฺมน กิร สมณา สกฺยปุตฺติยา เนนฺติ โน อธเมฺมนาติ สตฺตาหเมว โส สโทฺท อโหสิ, สตฺตาหสฺส อจฺจเยน อนฺตรธายิฯ

สาริปุตฺตโมคฺคลฺลานปพฺพชฺชากถา นิฎฺฐิตาฯ

จตุตฺถภาณวาโร นิฎฺฐิโตฯ

๑๕. อุปชฺฌายวตฺตกถา

๖๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อนุปชฺฌายกา อนาจริยกา [อิทํ ปทํ สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ] อโนวทิยมานา อนนุสาสิยมานา ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จรนฺติ; มนุสฺสานํ [เต มนุสฺสานํ (ก.)] ภุญฺชมานานํ อุปริโภชเนปิ อุตฺติฎฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, อุปริขาทนีเยปิ อุตฺติฎฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, อุปริสายนีเยปิ อุตฺติฎฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, อุปริปานีเยปิ อุตฺติฎฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ; สามํ สูปมฺปิ โอทนมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชนฺติ; ภตฺตเคฺคปิ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา วิหรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม

สมณา สกฺยปุตฺติยา ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จริสฺสนฺติ; มนุสฺสานํ ภุญฺชมานานํ, อุปริโภชเนปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริขาทนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริสายนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริปานีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ; สามํ สูปมฺปิ โอทนมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ; ภตฺตเคฺคปิ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา วิหริสฺสนฺติ เสยฺยถาปิ พฺราหฺมณา พฺราหฺมณโภชเน’’ติฯ

อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา สนฺตุฏฺฐา ลชฺชิโน กุกฺกุจฺจกา สิกฺขากามา, เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จริสฺสนฺติ; มนุสฺสานํ ภุญฺชมานานํ, อุปริโภชเนปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริขาทนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริสายนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริปานีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ; สามํ สูปมฺปิ โอทนมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ; ภตฺตเคฺคปิ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา วิหริสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู…เป.… ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จรนฺติ, มนุสฺสานํ ภุญฺชมานานํ อุปริ โภชเนปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, อุปริขาทนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, อุปริสายนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, อุปริปานีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, สามํ สูปมฺปิ โอทนมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชนฺติ, ภตฺตเคฺคปิ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา วิหรนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว, เตสํ โมฆปุริสานํ อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จริสฺสนฺติ, มนุสฺสานํ ภุญฺชมานานํ อุปริโภชเนปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริขาทนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริสายนีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริปานีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, สามํ สูปมฺปิ โอทนมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ, ภตฺตเคฺคปิ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา วิหริสฺสนฺติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย, ปสนฺนานํ วา ภิโยฺยภาวายฯ อถ เขฺวตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานเญฺจว อปฺปสาทาย, ปสนฺนานญฺจ เอกจฺจานํ อญฺญถตฺตายา’’ติฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ทุพฺภรตาย ทุโปฺปสตาย มหิจฺฉตาย อสนฺตุฏฺฐิตาย [อสนฺตุฏฺฐิยา (สี.), อสนฺตุฏฺฐตาย (สฺยา)] สงฺคณิกาย โกสชฺชสฺส อวณฺณํ ภาสิตฺวา อเนกปริยาเยน สุภรตาย สุโปสตาย อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฏฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส [วิริยารมฺภสฺส (สี. สฺยา.)] วณฺณํ ภาสิตฺวา ภิกฺขูนํ ตทนุจฺฉวิกํ ตทนุโลมิกํ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๖๕. ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปชฺฌายํฯ อุปชฺฌาโย, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกมฺหิ ปุตฺตจิตฺตํ อุปฏฺฐเปสฺสติ , สทฺธิวิหาริโก อุปชฺฌายมฺหิ ปิตุจิตฺตํ อุปฏฺฐเปสฺสติฯ เอวํ เต อญฺญมญฺญํ สคารวา สปฺปติสฺสา สภาควุตฺติโน วิหรนฺตา อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย วุฑฺฒิํ วิรุฬฺหิํ เวปุลฺลํ อาปชฺชิสฺสนฺติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อุปชฺฌาโย คเหตโพฺพ – เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อุปชฺฌาโย เม, ภเนฺต, โหหิ; อุปชฺฌาโย เม, ภเนฺต, โหหิ; อุปชฺฌาโย เม, ภเนฺต, โหหี’ติฯ สาหูติ วา ลหูติ วา โอปายิกนฺติ วา ปติรูปนฺติ วา ปาสาทิเกน สมฺปาเทหีติ วา กาเยน วิญฺญาเปติ, วาจาย วิญฺญาเปติ, กาเยน วาจาย [น วาจาย (ก.)] วิญฺญาเปติ, คหิโต โหติ อุปชฺฌาโย; น กาเยน วิญฺญาเปติ, น วาจาย วิญฺญาเปติ , น กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, น คหิโต โหติ อุปชฺฌาโยฯ

๖๖. [จูฬว. ๓๗๖ อาทโย]“สทฺธิวิหาริเกน, ภิกฺขเว, อุปชฺฌายมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

“กาลเสฺสว วุฏฺฐาย อุปาหนา โอมุญฺจิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ทนฺตกฏฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ, ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพาฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฏิสาเมตพฺพํฯ อุปชฺฌายมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

“สเจ อุปชฺฌาโย คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ทาตพฺพา, โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก [สอุทโก (ก.)] ทาตโพฺพฯ สเจ อุปชฺฌาโย ปจฺฉาสมณํ อากงฺขติ, ติมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทเนฺตน ปริมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คณฺฐิกํ ปฏิมุญฺจิตฺวา โธวิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวา อุปชฺฌายสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํฯ นาติทูเร คนฺตพฺพํ, นาจฺจาสเนฺน คนฺตพฺพํ, ปตฺตปริยาปนฺนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ น อุปชฺฌายสฺส ภณมานสฺส อนฺตรนฺตรา กถา โอปาเตตพฺพาฯ อุปชฺฌาโย อาปตฺติสามนฺตา ภณมาโน นิวาเรตโพฺพฯ

“นิวตฺตเนฺตน ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํ; จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ, จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

“สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ, อุปชฺฌาโย จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ อุปชฺฌาโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพ ฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพ, น จ อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ อุปชฺฌายมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

“สเจ อุปชฺฌาโย นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ

“สเจ อุปชฺฌาโย ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย อุปชฺฌายสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ, ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ ชนฺตาฆเร อุปชฺฌายสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

‘‘อุทเกปิ อุปชฺฌายสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา อุปชฺฌายสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, สงฺฆาฏิ ทาตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, อุปชฺฌาโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ สเจ อุทฺทิสาเปตุกาโม โหติ, อุทฺทิสิตโพฺพฯ สเจ ปริปุจฺฉิตุกาโม โหติ, ปริปุจฺฉิตโพฺพฯ

‘‘ยสฺมิํ วิหาเร อุปชฺฌาโย วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ [ภิสิพิโมฺพหนํ (สี. สฺยา.)] นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ มโญฺจ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพฯ ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน , อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ มญฺจปฏิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพาฯ เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ภูมตฺถรณํ ยถาปญฺญตฺตํ สลฺลเกฺขตฺวา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอหาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุทเกน ปริโปฺผสิตฺวา สมฺมชฺชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘ภูมตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ มญฺจปฏิปาทกา โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฎฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฎฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตโพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ, อุตฺตรา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺติํ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺติํ วิวริตพฺพาฯ

‘‘สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฎฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฎฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฎฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฎฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺ

พาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

“สเจ อุปชฺฌายสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, สทฺธิวิหาริเกน วูปกาเสตโพฺพ, วูปกาสาเปตโพฺพ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน วิโนเทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพา ฯ สเจ อุปชฺฌาโย ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺโน โหติ ปริวาสารโห, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อุปชฺฌาโย มูลาย ปฏิกสฺสนารโห โหติ, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายํ มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ อุปชฺฌาโย มานตฺตารโห โหติ, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส มานตฺตํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อุปชฺฌาโย อพฺภานารโห โหติ, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายํ อเพฺภยฺยาติฯ สเจ สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ [นิยสํ (ก.)] วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อุปชฺฌายสฺส กมฺมํ น กเรยฺย ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, สทฺธิวิหาริเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌาโย สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

“สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน โธวิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน กาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส รชนํ ปจิตพฺพํ โหติ, สทฺธิวิหาริเกน ปจิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ [รเชตพฺพํ (สี. สฺยา.)] โหติ, สทฺธิวิหาริเกน รชิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อุปชฺฌายสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน [รเชเนฺตน (สี. สฺยา.)] สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํ, น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ

“น อุปชฺฌายํ อนาปุจฺฉา เอกจฺจสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, น เอกจฺจสฺส ปโตฺต ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ, น เอกจฺจสฺส จีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ, น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส เกสา เฉเทตพฺพา [เฉตฺตพฺพา (สี.), เฉทิตพฺพา (ก.)], น เอกเจฺจน เกสา เฉทาเปตพฺพา; น เอกจฺจสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํ, น เอกเจฺจน ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส เวยฺยาวโจฺจ [เวยฺยาวจฺจํ (กตฺถจิ)] กาตโพฺพ, น เอกเจฺจน เวยฺยาวโจฺจ การาเปตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํ, น เอกโจฺจ ปจฺฉาสมโณ อาทาตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปิณฺฑปาโต นีหริตโพฺพ, น เอกเจฺจน ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพ; น อุปชฺฌายํ อนาปุจฺฉา คาโม ปวิสิตโพฺพ; น สุสานํ คนฺตพฺพํ; น ทิสา ปกฺกมิตพฺพาฯ สเจ อุปชฺฌาโย คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ; วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพ”นฺติฯ

อุปชฺฌายวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๖. สทฺธิวิหาริกวตฺตกถา

๖๗. [จูฬว. ๓๗๘ อาทโย] “อุปชฺฌาเยน, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

“อุปชฺฌาเยน, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริโก สงฺคเหตโพฺพ อนุคฺคเหตโพฺพ อุเทฺทเสน ปริปุจฺฉาย โอวาเทน อนุสาสนิยาฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส ปโตฺต โหติ, สทฺธิวิหาริกสฺส ปโตฺต น โหติ, อุปชฺฌาเยน สทฺธิวิหาริกสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส ปโตฺต อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส จีวรํ โหติ, สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ น โหติ, อุปชฺฌาเยน สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อุปชฺฌายสฺส ปริกฺขาโร โหติ, สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกฺขาโร น โหติ, อุปชฺฌาเยน สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกฺขาโร อุปฺปชฺชิเยถาติฯ

“สเจ สทฺธิวิหาริโก คิลาโน โหติ, กาลเสฺสว อุฏฺฐาย ทนฺตกฏฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ, ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพาฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฏิสาเมตพฺพํฯ สทฺธิวิหาริกมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

“สเจ สทฺธิวิหาริโก คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ทาตพฺพา, โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก ทาตโพฺพฯ เอตฺตาวตา นิวตฺติสฺสตีติ อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ ฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํ; จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ, จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

“สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ, สทฺธิวิหาริโก จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ สทฺธิวิหาริโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพ, น จ อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฏฺฐามญฺจํ วา เหฏฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สทฺธิวิหาริกมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

“สเจ สทฺธิวิหาริโก นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฏิยาเทตพฺพํ ฯ

“สเจ สทฺธิวิหาริโก ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ

นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ, ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสนฺเตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ ชนฺตาฆเร สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

‘‘อุทเกปิ สทฺธิวิหาริกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา สทฺธิวิหาริกสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, สงฺฆาฏิ ทาตพฺพาฯ ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํฯ สทฺธิวิหาริโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ

‘‘ยสฺมิํ วิหาเร สทฺธิวิหาริโก วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภิสิพิโพฺพหนํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มโญฺจ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปีฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปีฐํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มญฺจปฏิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพา; เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภูมตฺถรณํ ยถาปญฺญตฺตํ สลฺลเกฺขตฺวา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอหาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุทเกน ปริโปฺผสิตฺวา สมฺมชฺชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘ภูมตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ มญฺจปฏิปาทกา โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปีฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปีฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตโพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ, อุตฺตรา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺ

พาฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺตึ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺตึ วิวริตพฺพาฯ

‘‘สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฏฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฏฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

‘‘สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, อุปชฺฌาเยน วูปกาเสตโพฺพ, วูปกาสาเปตโพฺพ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อุปชฺฌาเยน วิโนเทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพา ฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อุปชฺฌาเยน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก ครุธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน โหติ ปริวาสารโห, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก มูลาย ปฏิกสฺสนารโห โหติ, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกํ มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก มานตฺตารโห โหติ, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส มานตฺตํ ทเทยฺยาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก อพฺภานารโห โหติ, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกํ อเพฺภยฺยาติฯ สเจ สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ สทฺธิวิหาริกสฺส กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อุปชฺฌาเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริโก สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

‘‘สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ เอวํ โธเวยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ เอวํ กเรยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส รชนํ ปจิตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ เอวํ ปเจยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ โหติ, อุปชฺฌาเยน อาจิกฺขิตพฺพํ, เอวํ รเชยฺยาสีติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สทฺธิวิหาริกสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํฯ น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ, วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพ’’นฺติฯ

สทฺธิวิหาริกวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๗. ปณามิตกถา

๖๘. เตน โข ปน สมเยน สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺตนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺติสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร,

ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺตนฺตีติ? สจฺจํ ภควาติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริกา อุปชฺฌาเยสุ น สมฺมา วตฺติสฺสนฺตีติ…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, สทฺธิวิหาริเกน อุปชฺฌายมฺหิ น สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ โย น สมฺมา วเตฺตยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติ ฯ เนว สมฺมา วตฺตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อสมฺมาวตฺตนฺตํ ปณาเมตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปณาเมตโพฺพ – ‘‘ปณาเมมิ ต’’นฺติ วา, ‘‘มายิธ ปฎิกฺกมี’’ติ วา, ‘‘นีหร เต ปตฺตจีวร’’นฺติ วา, ‘‘นาหํ ตยา อุปฎฺฐาตโพฺพ’’ติ วา, กาเยน วิญฺญาเปติ, วาจาย วิญฺญาเปติ, กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, ปณามิโต โหติ สทฺธิวิหาริโก; น กาเยน วิญฺญาเปติ, น วาจาย วิญฺญาเปติ, น กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, น ปณามิโต โหติ สทฺธิวิหาริโกติฯ

เตน โข ปน สมเยน สทฺธิวิหาริกา ปณามิตา น ขมาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขมาเปตุนฺติฯ เนว ขมาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ น, ภิกฺขเว, ปณามิเตน น ขมาเปตโพฺพฯ โย น ขมาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อุปชฺฌายา ขมาปิยมานา น ขมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขมิตุนฺติฯ เนว ขมนฺติฯ สทฺธิวิหาริกา ปกฺกมนฺติปิ วิพฺภมนฺติปิ ติตฺถิเยสุปิ สงฺกมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ขมาปิยมาเนน น ขมิตพฺพํฯ โย น ขเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อุปชฺฌายา สมฺมาวตฺตนฺตํ ปณาเมนฺติ, อสมฺมาวตฺตนฺตํ น ปณาเมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สมฺมาวตฺตโนฺต ปณาเมตโพฺพฯ โย ปณาเมยฺย , อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ น จ, ภิกฺขเว, อสมฺมาวตฺตโนฺต น ปณาเมตโพฺพฯ โย น ปณาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก ปณาเมตโพฺพฯ อุปชฺฌายมฺหิ นาธิมตฺตํ เปมํ โหติ, นาธิมโตฺต ปสาโท โหติ, นาธิมตฺตา หิรี โหติ, นาธิมโตฺต คารโว โหติ, นาธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก ปณาเมตโพฺพฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก น ปณาเมตโพฺพฯ อุปชฺฌายมฺหิ อธิมตฺตํ เปมํ โหติ, อธิมโตฺต ปสาโท โหติ, อธิมตฺตา หิรี โหติ, อธิมโตฺต คารโว โหติ, อธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก น ปณาเมตโพฺพฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก อลํ ปณาเมตุํฯ อุปชฺฌายมฺหิ นาธิมตฺตํ เปมํ โหติ, นาธิมโตฺต ปสาโท โหติ, นาธิมตฺตา หิรี โหติ, นาธิมตฺตา คารโว โหติ, นาธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก อลํ ปณาเมตุํฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก นาลํ ปณาเมตุํฯ อุปชฺฌายมฺหิ อธิมตฺตํ เปมํ โหติ, อธิมโตฺต ปสาโท โหติ, อธิมตฺตา หิรี โหติ, อธิมโตฺต คารโว โหติ, อธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต สทฺธิวิหาริโก นาลํ ปณาเมตุํฯ

“ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ สทฺธิวิหาริกํ อปฺปณาเมนฺโต อุปชฺฌาโย สาติสาโร โหติ, ปณาเมนฺโต อนติสาโร โหติฯ อุปชฺฌายมฺหิ นาธิมตฺตํ เปมํ โหติ, นาธิมตฺโต ปสาโท โหติ, นาธิมตฺตา หิรี โหติ, นาธิมตฺโต คารโว โหติ, นาธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ สทฺธิวิหาริกํ อปฺปณาเมนฺโต อุปชฺฌาโย สาติสาโร โหติ, ปณาเมนฺโต อนติสาโร โหติฯ

“ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ สทฺธิวิหาริกํ ปณาเมนฺโต อุปชฺฌาโย สาติสาโร โหติ, อปฺปณาเมนฺโต อนติสาโร โหติฯ อุปชฺฌายมฺหิ อธิมตฺตํ เปมํ โหติ, อธิมตฺโต ปสาโท โหติ, อธิมตฺตา หิรี โหติ, อธิมตฺโต คารโว โหติ, อธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ สทฺธิวิหาริกํ ปณาเมนฺโต อุปชฺฌาโย สาติสาโร โหติ, อปฺปณาเมนฺโต อนติสาโร โหตี”ติฯ

๖๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร พฺราหฺมโณ ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ตํ ภิกฺขู น อิจฺฉึสุ ปพฺพาเชตุํฯ โส ภิกฺขูสุ ปพฺพชฺชํ อลภมาโน กิโส อโหสิ ลูโข ทุพฺพณฺโณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคตฺโตฯ อทฺทสา โข ภควา ตํ พฺราหฺมณํ กิสํ ลูขํ ทุพฺพณฺณํ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตํ ธมนิสนฺถตคตฺตํ, ทิสฺวาน ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “กึ นุ โข โส, ภิกฺขเว, พฺราหฺมโณ กิโส ลูโข ทุพฺพณฺโณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคตฺโต”ติ? เอโส, ภนฺเต, พฺราหฺมโณ ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ตํ ภิกฺขู น อิจฺฉึสุ ปพฺพาเชตุํฯ โส ภิกฺขูสุ ปพฺพชฺชํ อลภมาโน กิโส ลูโข ทุพฺพณฺโณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคตฺโตติฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “โก นุ โข, ภิกฺขเว, ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อธิการํ สรสี”ติ? เอวํ วุตฺเต อายสฺมา สาริปุตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ – “อหํ โข, ภนฺเต, ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อธิการํ สรามี”ติฯ “กึ ปน ตฺวํ, สาริปุตฺต, ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อธิการํ สรสี”ติ? “อิธ เม, ภนฺเต, โส พฺราหฺมโณ ราชคเห ปิณฺฑาย จรนฺตสฺส กฏจฺฉุภิกฺขํ ทาเปสิฯ อิมํ โข อหํ, ภนฺเต, ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อธิการํ สรามี”ติฯ “สาธุ สาธุ, สาริปุตฺต, กตญฺญุโน หิ, สาริปุตฺต, สปฺปุริสา กตเวทิโนฯ เตน หิ ตฺวํ, สาริปุตฺต, ตํ พฺราหฺมณํ ปพฺพาเชหิ อุปสมฺปาเทหี”ติ ฯ “กถาหํ, ภนฺเต , ตํ พฺราหฺมณํ ปพฺพาเชมิ อุปสมฺปาเทมี”ติ? อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ยา สา, ภิกฺขเว, มยา ตีหิ สรณคมเนหิ อุปสมฺปทา อนุญฺญาตา, ตํ อชฺชตคฺเค ปฏิกฺขิปามิฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ญตฺติจตุตฺเถน กมฺเมน อุปสมฺปาเทตุํ [อุปสมฺปทํ (สี. สฺยา.)]ฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๗๐. “สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺขฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทยฺย อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺขฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺขฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ

ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺย ฯ

“ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปกฺโขฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“อุปสมฺปนฺโน สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

๗๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อุปสมฺปนฺนสมนนฺตรา อนาจารํ อาจรติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – “มาวุโส, เอวรูปํ อกาสิ, เนตํ กปฺปตี”ติฯ โส เอวมาห – “เนวาหํ อายสฺมนฺเต ยาจิํ อุปสมฺปาเทถ มนฺติฯ กิสฺส มํ ตุเมฺห อยาจิตา อุปสมฺปาทิตฺถา”ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ น, ภิกฺขเว, อยาจิเตน อุปสมฺปาเทตโพฺพ ฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยาจิเตน อุปสมฺปาเทตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ยาจิตโพฺพฯ เตน อุปสมฺปทาเปกฺขน สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – “สงฺฆํ, ภนฺเต, อุปสมฺปทํ ยาจามิ, อุลฺลุมฺปตุ มํ, ภนฺเต, สงฺโฆ อนุกมฺปํ อุปาทายา”ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

๗๒. “สุณาตุ เม, ภนฺเต , สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปกฺโขฯ อิตฺถนฺนาโม สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทยฺย อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปกฺโขฯ อิตฺถนฺนาโม สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.… ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ…เป.…ฯ

“อุปสมฺปนฺโน สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

๗๓. เตน โข ปน สมเยน ราชคเห ปณีตานํ ภตฺตานํ ภตฺตปฏิปาฏิ อฏฺฐิตา [อธิฏฺฐิตา (ก.)] โหติฯ อถ โข อญฺญตรสฺส พฺราหฺมณสฺส เอตทโหสิ – “อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจารา, สุโภชนานิ ภุญฺชิตฺวา นิวาเตสุ สยเนสุ สยนฺติฯ ยํนูนาหํ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺย”นฺติฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ตํ ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ อุปสมฺปาเทสุํฯ ตสฺมิํ ปพฺพชิเต ภตฺตปฏิปาฏิ ขียิตฺถฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – “เอหิ ทานิ, อาวุโส, ปิณฺฑาย จริสฺสามา”ติฯ โส เอวมาห – “นาหํ, อาวุโส, เอตํการณา ปพฺพชิโต ปิณฺฑาย จริสฺสามีติฯ สเจ เม ทสฺสถ ภุญฺชิสฺสามิ , โน เจ เม ทสฺสถ วิพฺภมิสฺสามี”ติฯ “กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส, อุทรสฺส การณา ปพฺพชิโต”ติ ? “เอวมาวุโส”ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.…

เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ เอวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินเย อุทรสฺส การณา ปพฺพชิสฺสตีติฯ เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, อุทรสฺส การณา ปพฺพชิโตติ? สจฺจํ ภควาติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… “กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, เอวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินเย อุทรสฺส การณา ปพฺพชิสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิยฺโยภาวาย”…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปสมฺปาเทนฺเตน จตฺตาโร นิสฺสเย อาจิกฺขิตุํ – ปิณฺฑิยาโลปโภชนํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา, ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโย; อติเรกลาโภ – สงฺฆภตฺตํ, อุทฺเทสภตฺตํ, นิมนฺตนํ, สลากภตฺตํ, ปกฺขิกํ, อุโปสถิกํ, ปาฏิปทิกํฯ ปํสุกูลจีวรํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา, ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโย; อติเรกลาโภ – โขมํ, กปฺปาสิกํ, โกเสยฺยํ, กมฺพลํ, สาณํ, ภงฺคํฯ รุกฺขมูลเสนาสนํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา, ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโย; อติเรกลาโภ – วิหาโร , อฑฺฒโยโค, ปาสาโท, หมฺมิยํ, คุหาฯ ปูติมุตฺตเภสชฺชํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา, ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโย; อติเรกลาโภ – สปฺปิ, นวนีตํ, เตลํ, มธุ, ผาณิต”นฺติฯ

ปณามิตกถา นิฏฺฐิตาฯ

อุปชฺฌายวตฺตภาณวาโร นิฏฺฐิโต ปญฺจโมฯ

ปญฺจมภาณวาโร

๑๘. อาจริยวตฺตกถา

๗๔. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร มาณวโก ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ตสฺส ภิกฺขู ปฏิกจฺเจว นิสฺสเย อาจิกฺขึสุฯ โส เอวมาห – “สเจ เม, ภนฺเต, ปพฺพชิเต นิสฺสเย อาจิเกฺขยฺยาถ, อภิรเมยฺยามหํ [อภิรเมยฺยญฺจาหํ (สี.), อภิรเมยฺยํ สฺวาหํ (ก.)]ฯ น ทานาหํ, ภนฺเต, ปพฺพชิสฺสามิ; เชคุจฺฉา เม นิสฺสยา ปฏิกูลา”ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ปฏิกจฺเจว นิสฺสยา อาจิกฺขิตพฺพาฯ โย อาจิเกฺขยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปสมฺปนฺนสมนนฺตรา นิสฺสเย อาจิกฺขิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทุวเคฺคนปิ ติวเคฺคนปิ คเณน อุปสมฺปาเทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อูนทสวเคฺคน คเณน อุปสมฺปาเทตพฺพํฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทสวเคฺคน วา อติเรกทสวเคฺคน วา คเณน อุปสมฺปาเทตุนฺติ ฯ

๗๕. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู เอกวสฺสาปิ ทุวสฺสาปิ สทฺธิวิหาริกํ อุปสมฺปาเทนฺติฯ อายสฺมาปิ อุปเสโน วงฺคนฺตปุตฺโต เอกวสฺโส สทฺธิวิหาริกํ อุปสมฺปาเทสิฯ โส วสฺสํวุฏฺโฐ ทุวสฺโส เอกวสฺสํ สทฺธิวิหาริกํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิตุํฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อุปเสนํ วงฺคนฺตปุตฺตํ เอตทโวจ – “กจฺจิ, ภิกฺขุ, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ ตฺวํ อปฺปกิลมเถน อทฺธานํ อาคโต”ติ? “ขมนียํ, ภควา, ยาปนียํ, ภควาฯ อปฺปกิลมเถน มยํ, ภนฺเต, อทฺธานํ อาคตา”ติฯ ชานนฺตาปิ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, ชานนฺตาปิ น ปุจฺฉนฺติ, กาลํ วิทิตฺวา ปุจฺฉนฺติ, กาลํ วิทิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ; อตฺถสํหิตํ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ; โน อนตฺถสํหิตํฯ อนตฺถสํหิเต เสตุฆาโต ตถาคตานํฯ ทฺวีหิ อากาเรหิ พุทฺธา ภควนฺโต ภิกฺ

ขู ปฏิปุจฺฉนฺติ – ธมฺมํ วา เทเสสฺสาม, สาวกานํ วา สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามาติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อุปเสนํ วงฺคนฺตปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กติวโสสฺสิ ตฺวํ, ภิกฺขู’’ติ? ‘‘ทฺวโสสฺสหํ, ภควา’’ติฯ ‘‘อยํ ปน ภิกฺขุ กติวโสสฺส’’ติ? ‘‘เอกวโสสฺส, ภควา’’ติฯ ‘‘กิํ ตายํ ภิกฺขุ โหตี’’ติ? ‘‘สทฺธิวิหาริโก เม, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อเญฺญหิ โอวทิโย อนุสาสิโย อญฺญํ โอวทิตุํ อนุสาสิตุํ มญฺญิสฺสสิฯ อติลหุํ โข ตฺวํ, โมฆปุริส, พาหุลฺลาย อาวตฺโต, ยทิทํ คณพนฺธิกํฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย ปสนฺนานํ วา ภิโยฺยภาวาย’’…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อูนทสวเสฺสน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทสวเสฺสน วา อติเรกทสวเสฺสน วา อุปสมฺปาเทตุ’’นฺติฯ

๗๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู – ทสวสฺสมฺหา ทสวสฺสมฺหาติ – พาลา อพฺยตฺตา อุปสมฺปาเทนฺติฯ ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา พาลา, สทฺธิวิหาริกา ปณฺฑิตาฯ ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อพฺยตฺตา, สทฺธิวิหาริกา พฺยตฺตาฯ ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อปฺปสฺสุตา, สทฺธิวิหาริกา พหุสฺสุตาฯ ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา ทุปฺปญฺญา, สทฺธิวิหาริกา ปญฺญวโนฺตฯ อญฺญตโรปิ อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อุปชฺฌาเยน สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน อุปชฺฌายสฺส วาทํ อาโรเปตฺวา ตํเยว ติตฺถายตนํ สงฺกมิฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – กถญฺหิ นาม ภิกฺขู – ทสวสฺสมฺหา ทสวสฺสมฺหาติ – พาลา อพฺยตฺตา อุปสมฺปาเทสฺสนฺติฯ ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา พาลา สทฺธิวิหาริกา ปณฺฑิตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อพฺยตฺตา สทฺธิวิหาริกา พฺยตฺตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อปฺปสฺสุตา สทฺธิวิหาริกา พหุสฺสุตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา ทุปฺปญฺญา, สทฺธิวิหาริกา ปญฺญวโนฺตติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู – ทสวสฺสมฺหา ทสวสฺสมฺหาติ – พาลา อพฺยตฺตา อุปสมฺปาเทนฺติฯ ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา พาลา, สทฺธิวิหาริกา ปณฺฑิตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อพฺยตฺตา สทฺธิวิหาริกา พฺยตฺตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อปฺปสฺสุตา, สทฺธิวิหาริกา พหุสฺสุตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา ทุปฺปญฺญา, สทฺธิวิหาริกา ปญฺญวโนฺต’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา – ทสวสฺสมฺหา ทสวสฺสมฺหาติ – พาลา อพฺยตฺตา อุปสมฺปาเทสฺสนฺติฯ ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา พาลา, สทฺธิวิหาริกา ปณฺฑิตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อพฺยตฺตา สทฺธิวิหาริกา พฺยตฺตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา อปฺปสฺสุตา, สทฺธิวิหาริกา พหุสฺสุตา, ทิสฺสนฺติ อุปชฺฌายา ทุปฺปญฺญา, สทฺธิวิหาริกา ปญฺญวโนฺตฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, พาเลน อพฺยเตฺตน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน ทสวเสฺสน วา อติเรกทสวเสฺสน วา อุปสมฺปาเทตุ’’นฺติฯ

๗๗. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อุปชฺฌาเยสุ ปกฺกเนฺตสุปิ วิพฺภเนฺตสุปิ กาลงฺกเตสุปิ ปกฺขสงฺกเนฺตสุปิ อนาจริยกา อโนวทิยมานา อนนุสาสิยมานา ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จรนฺติ, มนุสฺสานํ ภุญฺชมานานํ อุปริโภชเนปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ, อุปริขาทนีเยปิ – อุปริสายนีเยปิ – อุปริปานีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมนฺติ; สามํ สูปมฺปิ โอทนมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชนฺติ; ภตฺตเคฺคปิ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา วิหรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ทุนฺนิวตฺถา ทุปฺปารุตา อนากปฺปสมฺปนฺนา ปิณฺฑาย จริสฺสนฺติ; มนุสฺสานํ ภุญฺชมานานํ อุปริโภชเนปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ, อุปริขาทนีเยปิ – อุปริสายนีเยปิ – อุปริปานีเยปิ อุตฺติฏฺฐปตฺตํ อุปนาเมสฺสนฺติ; สามํ สูปมฺปิ โอทนมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา ภุญฺชิสฺสนฺติ; ภตฺตเคฺคปิ อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา วิหริสฺ

สนฺติ, เสยฺยถาปิ พฺราหฺมณา พฺราหฺมณโภชเน’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํ …เป…. อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว…เป…. สจฺจํ, ภควาติ…เป…. วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาจริยํฯ อาจริโย, ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิกมฺหิ ปุตฺตจิตฺตํ อุปฏฺฐาเปสฺสติ, อเนฺตวาสิโก อาจริยมฺหิ ปิตุจิตฺตํ อุปฏฺฐาเปสฺสติฯ เอวํ เต อญฺญมญฺญํ สคารวา สปฺปติสฺสา สภาควุตฺติโน วิหรนฺตา อิมสฺมึ ธมฺมวินเย วุทฺธึ วิรุฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปชฺชิสฺสนฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทสวสฺสํ นิสฺสาย วตฺถุํ, ทสวเสฺสน นิสฺสยํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อาจริโย คเหตโพฺพฯ เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อาจริโย เม, ภเนฺต, โหหิ, อายสฺมโต นิสฺสาย วจฺฉามิ; อาจริโย เม, ภเนฺต, โหหิ, อายสฺมโต นิสฺสาย วจฺฉามิ; อาจริโย เม, ภเนฺต, โหหิ, อายสฺมโต นิสฺสาย วจฺฉามี’ติฯ ‘สาหูติ’ วา ‘ลหูติ’ วา ‘โอปายิก’นฺติ วา ‘ปติรูป’นฺติ วา ‘ปาสาทิเกน สมฺปาเทหี’ติ วา กาเยน วิญฺญาเปติ, วาจาย วิญฺญาเปติ, กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, คหิโต โหติ อาจริโย; น กาเยน วิญฺญาเปติ, น วาจาย วิญฺญาเปติ, น กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, น คหิโต โหติ อาจริโยฯ

๗๘. [จูฬว. ๓๘๐ อาทโย] ‘‘อเนฺตวาสิเกน , ภิกฺขเว, อาจริยมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

‘‘กาลเสฺสว อุฏฺฐาย อุปาหนํ โอมุญฺจิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ทนฺตกฏฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ, ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพา ฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฏิสาเมตพฺพํฯ อาจริยมฺหิ วุฏฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

‘‘สเจ อาจริโย คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ทาตพฺพา, โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก ทาตโพฺพฯ สเจ อาจริโย ปจฺฉาสมณํ อากงฺขติ, ติมณฺฑลํ ปฏิจฺฉาเทเนฺตน ปริมณฺฑลํ นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ปารุปิตฺวา คณฺฐิกํ ปฏิมุญฺจิตฺวา โธวิตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวา อาจริยสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํฯ นาติทูเร คนฺตพฺพํ, นาจฺจาสเนฺน คนฺตพฺพํ, ปตฺตปริยาปนฺนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ น อาจริยสฺส ภณมานสฺส อนฺตรนฺตรา กถา โอปาเตตพฺพาฯ อาจริโย อาปตฺติสามนฺตา ภณมาโน นิวาเรตโพฺพฯ

‘‘นิวตฺตเนฺตน ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆริตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ , อาจริโย จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ อาจริโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพ, น จ อุ

เณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ อาจริยมฺหิ วุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฎิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

‘‘สเจ อาจริโย นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฎิยาเทตพฺพํฯ

‘‘สเจ อาจริโย ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย อาจริยสฺส ปิฎฺฐิโต ปิฎฺฐิโต คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฎิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ, ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตาฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฎิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ น เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํฯ น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฎิพาหิตพฺพาฯ ชนฺตาฆเร อาจริยสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฎิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

‘‘อุทเกปิ อาจริยสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา อาจริยสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, สงฺฆาฎิ ทาตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํฯ อาจริโย ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ สเจ อุทฺทิสาเปตุกาโม โหติ, อุทฺทิสาเปตโพฺพฯ สเจ ปริปุจฺฉิตุกาโม โหติ, ปริปุจฺฉิตโพฺพฯ

‘‘ยสฺมิํ วิหาเร อาจริโย วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธตโพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภิสิพิโพฺพหนํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มโญฺจ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มญฺจปฎิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพา; เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ ; อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภูมตฺถรณํ ยถาปญฺญตฺตํ สลฺลเกฺขตฺวา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอหาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุทเกน ปริโปฺผสิตฺวา สมฺมชฺชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘ภูมตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฎตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ มญฺจปฎิปาทกา โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฎตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฎตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฎิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฎตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ

ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถา ปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปต โพฺพ ฯ อปเสฺสนผลกํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฏฺฐามญฺจํ วา เหฏฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิต โพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ, อุตฺตรา วาตปานา ถเกตพฺพา ฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺติํ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺติํ วิวริตพฺพาฯ

‘‘สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฏฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฏฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํ ฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยํ อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺจิตพฺพํฯ

‘‘สเจ อาจริยสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, อเนฺตวาสิเกน วูปกาเสตโพฺพ, วูปกาสาเปต โพฺพ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อาจริยสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน วิโน เทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อาจริยสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อาจริโย ครุธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน โหติ ปริวาสารโห, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อาจริโย มูลาย ปฏิกสฺสนารโห โหติ, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยํ มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ อาจริโย มานตฺตารโห โหติ, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยสฺส มานตฺตํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อาจริโย อพฺภานารโห โหติ, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยํ อเพฺภยฺยาติ ฯ สเจ สโงฺฆ อาจริยสฺส กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อาจริยสฺส กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อเนฺตวาสิเกน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริโย สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

‘‘สเจ อาจริยสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน โธวิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน กาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส รชนํ ปจิตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน ปจิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ โหติ, อเนฺตวาสิเกน รชิตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ –

กินฺติ นุ โข อาจริยสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํ, น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ

“น อาจริยํ อนาปุจฺฉา เอกจฺจสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, น เอกจฺจสฺส ปโตฺต ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส จีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปริกฺขาโร ปฏิคฺคเหตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส เกสา เฉเทตพฺพา; น เอกเจฺจน เกสา เฉทาเปตพฺพา; น เอกจฺจสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํ; น เอกเจฺจน ปริกมฺมํ การาเปตพฺพํ; น เอกจฺจสฺส เวยฺยาวโจฺจ กาตโพฺพ; น เอกเจฺจน เวยฺยาวโจฺจ การาเปตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปจฺฉาสมเณน โหตพฺพํ; น เอกโจฺจ ปจฺฉาสมโณ อาทาตโพฺพ; น เอกจฺจสฺส ปิณฺฑปาโต นีหริตโพฺพ; น เอกเจฺจน ปิณฺฑปาโต นีหราเปตโพฺพฯ น อาจริยํ อนาปุจฺฉา คาโม ปวิสิตโพฺพ, น สุสานํ คนฺตพฺพํ, น ทิสา ปกฺกมิตพฺพาฯ สเจ อาจริโย คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ, วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพ”นฺติฯ

อาจริยวตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๑๙. อเนฺตวาสิกวตฺตกถา

๗๙. [จูฬว. ๓๘๑-๓๘๒] “อาจริเยน , ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิกมฺหิ สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ ตตฺรายํ สมฺมาวตฺตนา –

“อาจริเยน , ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิโก สงฺคเหตโพฺพ อนุคฺคเหตโพฺพ อุเทฺทเสน ปริปุจฺฉาย โอวาเทน อนุสาสนิยาฯ สเจ อาจริยสฺส ปโตฺต โหติ, อเนฺตวาสิกสฺส ปโตฺต น โหติ, อาจริเยน อเนฺตวาสิกสฺส ปโตฺต ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส ปโตฺต อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส จีวรํ โหติ, อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ น โหติ, อาจริเยน อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ ทาตพฺพํ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ อุปฺปชฺชิเยถาติฯ สเจ อาจริยสฺส ปริกฺขาโร โหติ, อเนฺตวาสิกสฺส ปริกฺขาโร น โหติ, อาจริเยน อเนฺตวาสิกสฺส ปริกฺขาโร ทาตโพฺพ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส ปริกฺขาโร อุปฺปชฺชิเยถาติฯ

“สเจ อเนฺตวาสิโก คิลาโน โหติ, กาลเสฺสว อุฎฺฐาย ทนฺตกฎฺฐํ ทาตพฺพํ, มุโขทกํ ทาตพฺพํ, อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํฯ สเจ ยาคุ โหติ, ภาชนํ โธวิตฺวา ยาคุ อุปนาเมตพฺพาฯ ยาคุํ ปีตสฺส อุทกํ ทตฺวา ภาชนํ ปฏิคฺคเหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา ปฏิสาเมตพฺพํฯ อเนฺตวาสิกมฺหิ วุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

“สเจ อเนฺตวาสิโก คามํ ปวิสิตุกาโม โหติ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, กายพนฺธนํ ทาตพฺพํ, สคุณํ กตฺวา สงฺฆาฏิโย ทาตพฺพา, โธวิตฺวา ปโตฺต โสทโก ทาตโพฺพฯ

“เอตฺตาวตา นิวตฺติสฺสตีติ อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปฏินิวาสนํ ทาตพฺพํ, นิวาสนํ ปฏิคฺคเหตพฺพํฯ สเจ จีวรํ สินฺนํ โหติ, มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตพฺพํ, น จ อุเณฺห จีวรํ นิทหิตพฺพํฯ

จีวรํ สงฺฆริตพฺพํฯ จีวรํ สงฺฆรเนฺตน จตุรงฺคุลํ กณฺณํ อุสฺสาเรตฺวา จีวรํ สงฺฆริตพฺพํ – มา มเชฺฌ ภโงฺค อโหสีติฯ โอโภเค กายพนฺธนํ กาตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปิณฺฑปาโต โหติ, อเนฺตวาสิโก จ ภุญฺชิตุกาโม โหติ, อุทกํ ทตฺวา ปิณฺฑปาโต อุปนาเมตโพฺพฯ อเนฺตวาสิโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ ภุตฺตาวิสฺส อุทกํ ทตฺวา ปตฺตํ ปฏิคฺค เหตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน โธวิตฺวา โวทกํ กตฺวา มุหุตฺตํ อุเณฺห โอตาเปตโพฺพ, น จ อุเณฺห ปโตฺต นิทหิตโพฺพฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฎฺฐามญฺจํ วา เหฎฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิต โพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ อเนฺตวาสิกมฺหิ วุฎฺฐิเต อาสนํ อุทฺธริตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมตพฺพํฯ สเจ โส เทโส อุกฺลาโป โหติ, โส เทโส สมฺมชฺชิตโพฺพฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิโก นหายิตุกาโม โหติ, นหานํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ สีเตน อโตฺถ โหติ, สีตํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ สเจ อุเณฺหน อโตฺถ โหติ, อุณฺหํ ปฏิยาเทตพฺพํฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิโก ชนฺตาฆรํ ปวิสิตุกาโม โหติ, จุณฺณํ สเนฺนตพฺพํ, มตฺติกา เตเมตพฺ พา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย คนฺตฺวา ชนฺตาฆรปีฐํ ทตฺวา จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ, จุณฺณํ ทาตพฺพํ, มตฺติกา ทาตพฺพาฯ สเจ อุสฺสหติ, ชนฺตาฆรํ ปวิสิตพฺพํฯ ชนฺตา ฆรํ ปวิสเนฺตน มตฺติกาย มุขํ มเกฺขตฺวา ปุรโต จ ปจฺฉโต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรํ ปวิสิต พฺพํฯ น จ เถเร ภิกฺขู อนุปขชฺช นิสีทิตพฺพํ, น นวา ภิกฺขู อาสเนน ปฏิพาหิตพฺพาฯ ชนฺตาฆเร อเนฺตวาสิกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ ชนฺตาฆรา นิกฺขมเนฺตน ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปุรโต จ ปจฺฉ โต จ ปฏิจฺฉาเทตฺวา ชนฺตาฆรา นิกฺขมิตพฺพํฯ

‘‘อุทเกปิ อเนฺตวาสิกสฺส ปริกมฺมํ กาตพฺพํฯ นหาเตน ปฐมตรํ อุตฺตริตฺวา อตฺตโน คตฺตํ โวทกํ กตฺวา นิวาเสตฺวา อเนฺตวาสิกสฺส คตฺตโต อุทกํ ปมชฺชิตพฺพํ, นิวาสนํ ทาตพฺพํ, สงฺฆาฎิ ทาตพฺพา, ชนฺตาฆรปีฐํ อาทาย ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํฯ อเนฺตวาสิโก ปานีเยน ปุจฺฉิตโพฺพฯ

‘‘ยสฺมิํ วิหาเร อเนฺตวาสิโก วิหรติ, สเจ โส วิหาโร อุกฺลาโป โหติ, สเจ อุสฺสหติ, โสเธต โพฺพฯ วิหารํ โสเธเนฺตน ปฐมํ ปตฺตจีวรํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; นิสีทนปจฺจตฺถรณํ นี หริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภิสิพิโพฺพหนํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ ; มโญฺจ นีจํ กตฺ วา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; ปีฐํ นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฎฺฎเนฺตน กวาฎปิฎฺฐํ, นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; มญฺจปฏิปาทกา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพา; เขฬมลฺลโก นีหริตฺวา เอ กมนฺตํ นิกฺขิปิตโพฺพ; อปเสฺสนผลกํ นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํ; ภูมตฺถรณํ ยถาปญฺญตฺตํ สลฺลเกฺขตฺวา นีหริตฺวา เอกมนฺตํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ สเจ วิหาเร สนฺตานกํ โหติ, อุโลฺลกา ปฐมํ โอ ตาเรตพฺพํ, อาโลกสนฺธิกณฺณภาคา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ เครุกปริกมฺมกตา ภิตฺติ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ กาฬวณฺณกตา ภูมิ กณฺณกิตา โหติ, โจฬกํ เตเมตฺวา ปีเฬตฺวา ปมชฺชิตพฺพาฯ สเจ อกตา โหติ ภูมิ, อุทเกน ปริโปฺผสิตฺวา สมฺมชฺ ชิตพฺพา – มา วิหาโร รเชน อุหญฺญีติฯ สงฺการํ วิจินิตฺวา เอกมนฺตํ ฉเฑฺฑตพฺพํฯ

‘‘ภูมตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปต พฺพํฯ มญฺจปฏิปาทกา โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพาฯ มโญฺจ โอ ตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวา ฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตโพฺพฯ ปีฐํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา นีจํ กตฺวา สาธุกํ อปฺปฏิฆํสเนฺตน, อสงฺฆเฏฺฏเนฺตน กวาฏปิฏฺฐํ, อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ ภิสิพิโพฺพหนํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถาปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ นิสีทนปจฺจตฺถรณํ โอตาเปตฺวา โสเธตฺวา ปโปฺผเฏตฺวา อติหริตฺวา ยถา ปญฺญตฺตํ ปญฺญเปตพฺพํฯ เขฬมลฺลโก โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปต โพฺพฯ อปเสฺสนผลกํ โอตาเปตฺวา ปมชฺชิตฺวา อติหริตฺวา ยถาฐาเน ฐเปตพฺพํฯ ปตฺตจีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ ปตฺตํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน ปตฺตํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน เหฏฺฐามญฺจํ วา เหฏฺฐาปีฐํ วา ปรามสิตฺวา ปโตฺต นิกฺขิปิตโพฺพฯ น จ อนนฺตรหิตาย ภูมิยา ปโตฺต นิกฺขิปิต โพฺพฯ จีวรํ นิกฺขิปเนฺตน เอเกน หเตฺถน จีวรํ คเหตฺวา เอเกน หเตฺถน จีวรวํสํ วา จีวรรชฺชุํ วา ปมชฺชิตฺวา ปารโต อนฺตํ โอรโต โภคํ กตฺวา จีวรํ นิกฺขิปิตพฺพํฯ

‘‘สเจ ปุรตฺถิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปุรตฺถิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ปจฺฉิมา สรชา วาตา วายนฺติ, ปจฺฉิมา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ อุตฺตรา สรชา วาตา วายนฺติ, อุตฺ ตรา วาตปานา ถเกตพฺพาฯ สเจ ทกฺขิณา สรชา วาตา วายนฺติ, ทกฺขิณา วาตปานา ถเกตพฺ พาฯ สเจ สีตกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา วิวริตพฺพา, รตฺตึ ถเกตพฺพาฯ สเจ อุณฺหกาโล โหติ, ทิวา วาตปานา ถเกตพฺพา, รตฺตึ วิวริตพฺพาฯ

‘‘สเจ ปริเวณํ อุกฺลาปํ โหติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชิตพฺพํฯ สเจ โกฏฺฐโก อุกฺลาโป โหติ, โกฏฺฐโก สมฺมชฺชิตโพฺพฯ สเจ อุปฏฺฐานสาลา อุกฺลาปา โหติ, อุปฏฺฐานสาลา สมฺมชฺชิตพฺ พาฯ สเจ อคฺคิสาลา อุกฺลาปา โหติ, อคฺคิสาลา สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ วจฺจกุฏิ อุกฺลาปา โหติ, วจฺจกุฏิ สมฺมชฺชิตพฺพาฯ สเจ ปานียํ น โหติ, ปานียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ ปริโภชนียํ น โหติ, ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ สเจ อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ น โหติ, อาจมนกุมฺภิยา อุทกํ อาสิญฺ จิตพฺพํฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิกสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ, อาจริเยน วูปกาเสตโพฺพ, วูปกาสาเปต โพฺพ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อาจริเยน วิโน เทตพฺพํ, วิโนทาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ, อาจริเยน วิเวเจตพฺพํ, วิเวจาเปตพฺพํ, ธมฺมกถา วาสฺส กาตพฺพาฯ สเจ อเนฺตวาสิโก ครุ ธมฺมํ อชฺฌาปโนฺน โหติ ปริวาสารโห, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ, อเนฺต วาสิกสฺส ปริวาสํ ทเทยฺยาติฯ สเจ อเนฺตวาสิโก มูลาย ปฏิกสฺสนารโห โหติ, อาจริเยน อุสฺ สุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกํ มูลาย ปฏิกเสฺสยฺยาติฯ สเจ อเนฺตวาสิโก มานตฺตารโห โหติ, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกสฺส มานตฺตํ ท เทยฺยาติฯ สเจ อเนฺตวาสิโก อพฺภานารโห โหติ, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข ส โงฺฆ อเนฺตวาสิกํ อเพฺภยฺยาติฯ สเจ สโงฺฆ อเนฺตวาสิกสฺส กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข สโงฺฆ อเนฺตวาสิกสฺส กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยาติฯ กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ, ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วา, อาจริเยน อุสฺสุกฺกํ กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิโก สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ ว เตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยาติฯ

‘‘สเจ อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ โธวิตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – ‘เอวํ โธเวยฺยาสี’ติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ โธวิเยถาติฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ กาตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – ‘เอวํ กเรยฺยาสี’ติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ กริเยถาติฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส รชนํ ปจิตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – ‘เอวํ ปเจยฺยาสี’ติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส รชนํ ปจิเยถาติฯ สเจ อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ รชิตพฺพํ โหติ, อาจริเยน อาจิกฺขิตพฺพํ – ‘เอวํ รเชยฺยาสี’ติ, อุสฺสุกฺกํ วา กาตพฺพํ – กินฺติ นุ โข อเนฺตวาสิกสฺส จีวรํ รชิเยถาติฯ จีวรํ รชเนฺตน สาธุกํ สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รชิตพฺพํ, น จ อจฺฉิเนฺน เถเว ปกฺกมิตพฺพํฯ สเจ อเนฺตวาสิโก คิลาโน โหติ, ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ, วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพ’’นฺติฯ

อเนฺตวาสิกวตฺตํ นิฏฺฐิตํฯ

ฉฏฺฐภาณวาโรฯ

๒๐. ปณามนา ขมาปนา

๘๐. เตน โข ปน สมเยน อเนฺตวาสิกา อาจริเยสุ น สมฺมา วตฺตนฺติ…เป.… ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… น, ภิกฺขเว, อเนฺตวาสิเกน อาจริยมฺหิ น สมฺมา วตฺติตพฺพํฯ โย น สมฺมา วเตฺตยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ เนว สมฺมา วตฺตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อสมฺมาวตฺตนฺตํ ปณาเมตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปณาเมตโพฺพ – ปณาเมมิ ตนฺติ วา, มายิธ ปฏิกฺกมีติ วา, นีหร เต ปตฺตจีวรนฺติ วา, นาหํ ตยา อุปฏฺฐาตโพฺพติ วาฯ กาเยน วิญฺญาเปติ, วาจาย วิญฺญาเปติ, กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, ปณามิโต โหติ อเนฺตวาสิโก; น กาเยน วิญฺญาเปติ, น วาจาย วิญฺญาเปติ, น กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, น ปณามิโต โหติ อเนฺตวาสิโกติฯ

เตน โข ปน สมเยน อเนฺตวาสิกา ปณามิตา น ขมาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขมาเปตุนฺติฯ เนว ขมาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ปณามิเตน น ขมาเปตโพฺพฯ โย น ขมาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อาจริยา ขมาปิยมานา น ขมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ขมิตุนฺติฯ เนว ขมนฺติฯ อเนฺตวาสิกา ปกฺกมนฺติปิ วิพฺภมนฺติปิ ติตฺถิเยสุปิ สงฺกมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ขมาปิยมาเนน น ขมิตพฺพํฯ โย น ขเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อาจริยา สมฺมาวตฺตนฺตํ ปณาเมนฺติ, อสมฺมาวตฺตนฺตํ น ปณาเมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สมฺมาวตฺตโนฺต ปณาเมตโพฺพฯ โย ปณาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, อสมฺมาวตฺตโนฺต น ปณาเมตโพฺพฯ โย น ปณาเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๘๑. ‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก ปณาเมตโพฺพฯ อาจริยมฺหิ นาธิมตฺตํ เปมํ โหติ, นาธิมโตฺต ปสาโท โหติ, นาธิมตฺตา หิรี โหติ, นาธิมโตฺต คารโว โหติ, นาธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก ปณาเมตโพฺพฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก น ปณาเมตโพฺพฯ อาจริยมฺหิ อธิมตฺตํ เปมํ โหติ, อธิมโตฺต ปสาโท โหติ, อธิมตฺตา หิรี โหติ, อธิมโตฺต คารโว โหติ, อธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก น ปณาเมตโพฺพฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก อลํ ปณาเมตุํฯ อาจริยมฺหิ นาธิมตฺตํ เปมํ โหติ, นาธิมโตฺต ปสาโท โหติ, นาธิมตฺตา หิรี โหติ, นาธิมโตฺต คารโว โหติ, นาธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก อลํ ปณาเมตุํฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก นาลํ ปณาเมตุํฯ อาจริยมฺหิ อธิมตฺตํ เปมํ โหติ, อธิมโตฺต ปสาโท โหติ, อธิมตฺตา หิรี โหติ, อธิมโตฺต คารโว โหติ, อธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต อเนฺตวาสิโก นาลํ ปณาเมตุํฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ อเนฺตวาสิกํ อปฺปณาเมโนฺต อาจริโย สาติสาโร โหติ, ปณาเมโนฺต อนติสาโร โหติฯ อาจริยมฺหิ นาธิมตฺตํ เปมํ โหติ, นาธิมโตฺต ปสาโท โหติ, นาธิมตฺตา หิรี โหติ, นาธิมโตฺต คารโว โหติ, นาธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ อเนฺตวาสิกํ อปฺปณาเมโนฺต อาจริโย สาติสาโร โหติ, ปณาเมโนฺต อนติสาโร โหติฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคตํ อเนฺตวาสิกํ ปณาเมโนฺต อาจริโย สาติสาโร โหติ, อปฺปณาเมโนฺต อนติสาโร โหติฯ อาจริยมฺหิ อธิมตฺตํ เปมํ โหติ, อธิมโตฺต ปสาโท โหติ, อธิมตฺตา หิรี โหติ, อธิมโตฺต คารโว โหติ, อธิมตฺตา ภาวนา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ อเนฺตวาสิกํ ปณาเมโนฺต อาจริโย สาติสาโร โหติ, อปฺปณาเมโนฺต อนติสาโร โหตี’’ติฯ

ปณามนา ขมาปนา นิฎฺฐิตาฯ

๒๑. พาลอพฺยตฺตวตฺถุ

๘๒. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู, ทสวสฺสมฺหา ทสวสฺสมฺหาติ, พาลา อพฺยตฺตา นิสฺสยํ เทนฺติฯ ทิสฺสนฺติ อาจริยา พาลา, อเนฺตวาสิกา ปณฺฑิตา ฯ ทิสฺสนฺติ อาจริยา อพฺยตฺตา, อเนฺตวาสิกา พฺยตฺตาฯ ทิสฺสนฺติ อาจริยา อปฺปสฺสุตา, อเนฺตวาสิกา พหุสฺสุตาฯ ทิสฺสนฺติ อาจริยา ทุปฺปญฺญา, อเนฺตวาสิกา ปญฺญวโนฺตฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู, ทสวสฺสมฺหา ทสวสฺสมฺหาติ, พาลา อพฺยตฺตา นิสฺสยํ ทสฺสนฺติฯ ทิสฺสนฺติ อาจริยา พาลา อเนฺตวาสิกา ปณฺฑิตา, ทิสฺสนฺติ อาจริยา อพฺยตฺตา อเนฺตวาสิกา พฺยตฺตา, ทิสฺสนฺติ อาจริยา อปฺปสฺสุตา อเนฺตวาสิกา พหุสฺสุตา, ทิสฺสนฺติ อาจริยา ทุปฺปญฺญา อเนฺตวาสิกา ปญฺญวโนฺต’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู, ทสวสฺสมฺหา ทสวสฺสมฺหาติ, พาลา อพฺยตฺตา นิสฺสยํ เทนฺติ…เป.… สจฺจํ, ภควาติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, พาเลน อพฺยเตฺตน นิสฺสโย ทาตโพฺพฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน ทสวเสฺสน วา อติเรกทสวเสฺสน วา นิสฺสยํ ทาตุ’’นฺติฯ

พาลอพฺยตฺตวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๒. นิสฺสยปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๘๓. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อาจริยุปชฺฌาเยสุ ปกฺกเนฺตสุปิ วิพฺภเนฺตสุปิ กาลงฺกเตสุปิ ปกฺขสงฺกเนฺตสุปิ นิสฺสยปฏิปฺปสฺสทฺธิโย น ชานนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

‘‘ปญฺจิมา, ภิกฺขเว, นิสฺสยปฏิปฺปสฺสทฺธิโย อุปชฺฌายมฺหา – อุปชฺฌาโย ปกฺกโนฺต วา โหติ, วิพฺภโนฺต วา, กาลงฺกโต วา, ปกฺขสงฺกโนฺต วา, อาณตฺติเยว ปญฺจมีฯ อิมา โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ นิสฺสยปฏิปฺปสฺสทฺธิโย อุปชฺฌายมฺหาฯ

‘‘ฉยิมา, ภิกฺขเว, นิสฺสยปฏิปฺปสฺสทฺธิโย อาจริยมฺหา – อาจริโย ปกฺกโนฺต วา โหติ, วิพฺภโนฺต วา, กาลงฺกโต วา, ปกฺขสงฺกโนฺต วา, อาณตฺติเยว ปญฺจมี, อุปชฺฌาเยน วา สโมธานคโต โหติฯ อิมา โข, ภิกฺขเว, ฉ นิสฺสยปฏิปฺปสฺสทฺธิโย อาจริยมฺหา’’ฯ

นิสฺสปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓. อุปสมฺปาเทตพฺพปญฺจกํ

๘๔. ‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ น อเสเกฺขน [น อเสขน (ก.)] สีลกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน สมาธิกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน ปญฺญากฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตโพฺพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ อเสเกฺขน สีลกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน สมาธิกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน ปญฺญากฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตโพฺพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ อตฺตนา น อเสเกฺขน สีลกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข สีลกฺขเนฺธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน สมาธิกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข สมาธิกฺขเนฺธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน ปญฺญากฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข ปญฺญากฺขเนฺธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติกฺขเนฺธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธ สมาทเปตา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ

“ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อตฺตนา อเสเกฺขน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข สีลกฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา อเสเกฺขน สมาธิกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข สมาธิกฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา อเสเกฺขน ปญฺญากฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข ปญฺญากฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติกฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธ สมาทเปตา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อสฺสทฺโธ โหติ, อหิริโก โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ, กุสีโต โหติ, มุฏฺฐสฺสติ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

“ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ , สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ สทฺโธ โหติ, หิริมา โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ, อารทฺธวีริโย โหติ, อุปฏฺฐิตสฺสติ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

“อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ, อปฺปสฺสุโต โหติ, ทุปฺปญฺโญ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

“ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ , นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ น อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, น อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, น อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ, พหุสฺสุโต โหติ, ปญฺญวา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

“อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ น ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสึ วา สทฺธิวิหารึ วา คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ วา อุปฏฺฐาเปตุํ วา, อนภิรตํ [อนภิรตึ (สฺยา.), อุปฺปนฺนํ อนภิรตึ (ก.)] วูปกาเสตุํ วา วูปกาสาเปตุํ วา, อุปฺปนฺนํ กุกฺกุจฺจํ ธมฺมโต วิโนเทตุํ [วิโนเทตุํ วา วิโนทาเปตุํ วา (สพฺพตฺถ, วิมติวิโนทนี ฏีกา โอโลเกตพฺพา)] อาปตฺตึ น ชานาติ, อาปตฺติยา วุฏฺฐานํ น ชานาติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

“ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสึ วา สทฺธิวิหารึ วา คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ วา อุปฏฺฐาเปตุํ วา, อนภิรตํ วูปกาเสตุํ วา วูปกาสาเปตุํ วา, อุปฺปนฺนํ กุกฺกุจฺจํ ธมฺมโต วิโนเทตุํ

อาปตฺตึ ชานาติ, อาปตฺติยา วุฏฺฐานํ ชานาติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ น ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสิํ วา สทฺธิวิหาริํ วา อภิสมาจาริกาย สิกฺขาย สิกฺขาเปตุํ, อาทิพฺรหฺมจริยกาย สิกฺขาย วิเนตุํ, อภิธเมฺม วิเนตุํ, อภิวินเย วิเนตุํ, อุปฺปนฺนํ ทิฏฺฐิคตํ ธมฺมโต วิเวเจตุํ – อิเมหิ โข , ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺคเหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสิํ วา สทฺธิวิหาริํ วา อภิสมาจาริกาย สิกฺขาย สิกฺขาเปตุํ, อาทิพฺรหฺมจริยกาย สิกฺขาย วิเนตุํ, อภิธเมฺม วิเนตุํ, อภิวินเย วิเนตุํ, อุปฺปนฺนํ ทิฏฺฐิคตํ ธมฺมโต วิเวเจตุํ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อาปตฺตึ น ชานาติ, อนาปตฺตึ น ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน น สฺวาคตานิ โหนฺติ น สฺวิภตฺตานิ น สุปฺปวตฺตีนิ น สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺคเหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อาปตฺตึ ชานาติ, อนาปตฺตึ ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ สฺวิภตฺตานิ สุปฺปวตฺตีนิ สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อาปตฺตึ น ชานาติ, อนาปตฺตึ น ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, อูนทสวโสฺส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺคเหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อาปตฺตึ ชานาติ, อนาปตฺตึ ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, ทสวโสฺส วา โหติ อติเรกทสวโสฺส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพ’’ติฯ

อุปสมฺปาเทตพฺพปญฺจกํ นิฏฺฐิตํฯ

๒๔. อุปสมฺปาเทตพฺพฉกฺกํ

๘๕. ‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพ ฯ น อเสเกฺขน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน สมาธิกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน ปญฺญากฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, อูนทสวสฺโส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อเสเกฺขน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน สมาธิกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน ปญฺญากฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ทสวสฺโส วา โหติ อติเรกทสวสฺโส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อตฺตนา น อเสเกฺขน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข สีลกฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน สมาธิกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข สมาธิกฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน ปญฺญากฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข ปญฺญากฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติกฺขนฺเธ สมาทเปตา; อตฺตนา น อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, น ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธ สมาทเปตา; อูนทสวสฺโส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อตฺตนา อเสเกฺขน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข สีลกฺขนฺเธ สมาทเปตา อตฺตนา อเสเกฺขน สมาธิกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข สมาธิกฺขนฺเธ สมาทเปตาฯ อตฺตนา อเสเกฺขน ปญฺญากฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข ปญฺญากฺขนฺเธ สมาทเปตาฯ อตฺตนา อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติกฺขนฺเธ สมาทเปตาฯ อตฺตนา อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต โหติ, ปรํ อเสเกฺข วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธ สมาทเปตา; ทสวสฺโส วา โหติ อติเรกทสวสฺโส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อสฺสทฺโธ โหติ, อหิริโก โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ, กุสีโต โหติ, มุฏฺฐสฺสติ โหติ, อูนทสวสฺโส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ , นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ สทฺโธ โหติ, หิริมา โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ, อารทฺธวีริโย โหติ, อุปฏฺฐิตสฺสติ โหติ, ทสวสฺโส วา โหติ อติเรกทสวสฺโส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ, อปฺปสฺสุโต โหติ, ทุปฺปญฺโญ โหติ, อูนทสวสฺโส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ น อธิสีเล สีลวิปนฺโน โหติ, น อชฺฌาจาเร อาจารวิปนฺโน โหติ, น อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปนฺโน โหติ, พหุสฺสุโต โหติ, ปญฺญวา โหติ, ทสวสฺโส วา โหติ อติเรกทสวสฺโส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ น ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสึ วา สทฺธิวิหาริํ วา คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ วา อุปฏฺฐาเปตุํ วา, อนภิรตํ วูปกาเสตุํ วา วูปกาสาเปตุํ วา, อุปฺปนฺนํ กุกฺกุจฺจํ ธมฺมโต วิโนเทตุํ, อาปตฺติํ น ชานาติ, อาปตฺติยา วุฏฺฐานํ น ชานาติ, อูนทสวสฺโส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสึ วา สทฺธิวิหาริํ วา คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ วา อุปฏฺฐาเปตุํ วา, อนภิรตํ วูปกาเสตุํ วา วูปกาสาเปตุํ วา, อุปฺปนฺนํ กุกฺกุจฺจํ ธมฺมโต วิโนเทตุํ, อาปตฺติํ ชานาติ, อาปตฺติยา วุฏฺฐานํ ชานาติ, ทสวสฺโส วา โหติ อติเรกทสวสฺโส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ น ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสึ วา สทฺธิวิหาริํ วา อภิสมาจาริกาย สิกฺขาย สิกฺขาเปตุํ, อาทิพฺรหฺมจริยกาย สิกฺขาย วิเนตุํ, อภิธมฺเม วิเนตุํ , อภิวินเย วิเนตุํ, อุปฺปนฺนํ ทิฏฺฐิคตํ ธมฺมโต วิเวเจตุํ, อูนทสวสฺโส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘ฉหิ , ภิกฺขเว, องฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ ปฏิพโล โหติ อเนฺตวาสึ วา สทฺธิวิหาริํ วา อภิสมาจาริกาย สิกฺขาย สิกฺขาเปตุํ อาทิพฺรหฺมจริยกาย สิกฺขาย วิเนตุํ, อภิธมฺเม วิเนตุํ, อภิวินเย วิเนตุํ, อุปฺปนฺนํ ทิฏฺฐิคตํ ธมฺมโต วิเวเจตุํ, ทสวสฺโส วา โหติ อติเรกทสวสฺโส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตพฺโพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตพฺโพฯ อาปตฺติํ น ชานาติ, อนาปตฺติํ น ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺติํ น ชานาติ, ครุกํ อาปตฺติํ น ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน น สฺวาคตา

นิ โหนฺติ น สุวิภตฺตานิ น สุปฺปวตฺตีนิ น สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส, อูนทสวโสฺส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อุปสมฺปาเทตพฺพํ, น นิสฺสโย ทาตโพฺพ, น สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ

“ฉหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตโพฺพ , สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพฯ อาปตฺตึ ชานาติ , อนาปตฺตึ ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ สุวิภตฺตานิ สุปฺปวตฺตีนิ สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส, ทสวโสฺส วา โหติ อติเรกทสวโสฺส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปาเทตพฺพํ, นิสฺสโย ทาตโพฺพ, สามเณโร อุปฏฺฐาเปตโพฺพ”ติฯ

อุปสมฺปาเทตพฺพฉกฺกํ นิฏฺฐิตํฯ

๒๕. อญฺญติตฺถิยปุพฺพกถา

๘๖. เตน โข ปน สมเยน โย โส อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ [โย โส ปสุรปริพฺพาชโก อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ (ก.)] ปชฺฌาเยน สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน อุปชฺฌายสฺส วาทํ อาโรเปตฺวา ตํเยว ติตฺถายตนํ สงฺกมิฯ โส ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขู อุปสมฺปทํ ยาจิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ โย โส, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อุปชฺฌาเยน สหธมฺมิกํ วุจฺจมาโน อุปชฺฌายสฺส วาทํ อาโรเปตฺวา ตํเยว ติตฺถายตนํ สงฺกโนฺต, โส อาคโต น อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย โส, ภิกฺขเว, อโญฺญปิ อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อากงฺขติ ปพฺพชฺชํ, อากงฺขติ อุปสมฺปทํ, ตสฺส จตฺตาโร มาเส ปริวาโส ทาตโพฺพฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพ – ปฐมํ เกสมสฺสุํ โอหาราเปตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทาเปตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทาเปตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทาเปตฺวา อญฺชลึ ปคฺคณฺหาเปตฺวา เอวํ วเทหีติ วตฺตโพฺพ – “พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ; ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ; ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามี”ติฯ

เตน, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุเพฺพน สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทิตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – “อหํ, ภเนฺต, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อากงฺขามิ อุปสมฺปทํฯ โสหํ, ภเนฺต, สงฺฆํ จตฺตาโร มาเส ปริวาสํ ยาจามี”ติฯ ทุติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ ตติยมฺปิ ยาจิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อากงฺขติ อุปสมฺปทํฯ โส สงฺฆํ จตฺตาโร มาเส ปริวาสํ ยาจติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส อญฺญติตฺถิยปุพฺพสฺส จตฺตาโร มาเส ปริวาสํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย อากงฺขติ อุปสมฺปทํฯ โส สงฺฆํ จตฺตาโร มาเส ปริวาสํ ยาจติฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามสฺส อญฺญติตฺถิยปุพฺพสฺส จตฺตาโร มาเส ปริวาสํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อญฺญติตฺถิยปุพฺพสฺส จตฺตาโร มาเส ปริวาสสฺส ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทิโนฺน สเงฺฆน อิตฺถนฺนามสฺส อญฺญติตฺถิยปุพฺพสฺส จตฺตาโร มาเส ปริวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๘๗. ‘‘เอวํ โข, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาราธโก โหติ, เอวํ อนาราธโกฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อนาราธโก โหติ? อิธ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อติกาเลน คามํ ปวิสติ, อติทิวา ปฏิกฺกมติฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อนาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ เวสิยาโคจโร วา โหติ, วิธวาโคจโร วา โหติ, ถุลฺลกุมาริกาโคจโร วา โหติ, ปณฺฑกโคจโร วา โหติ, ภิกฺขุนิโคจโร วา โหติฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อนาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ ยานิ ตานิ สพฺรหฺมจารีนํ อุจฺจาวจานิ กรณียานิ, ตตฺถ น ทโกฺข โหติ, น อนลโส, น ตตฺรุปายาย วีมํสาย สมนฺนาคโต, น อลํ กาตุํ, น อลํ สํวิธาตุํฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อนาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ น ติพฺพจฺฉโนฺท โหติ อุเทฺทเส, ปริปุจฺฉาย, อธิสีเล, อธิจิเตฺต, อธิปญฺญายฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อนาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ ยสฺส ติตฺถายตนา สงฺกโนฺต โหติ, ตสฺส สตฺถุโน ตสฺส ทิฏฺฐิยา ตสฺส ขนฺติยา ตสฺส รุจิยา ตสฺส อาทายสฺส อวเณฺณ ภญฺญมาเน กุปิโต โหติ อนตฺตมโน อนภิรโทฺธ, พุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา อวเณฺณ ภญฺญมาเน อตฺตมโน โหติ อุทโคฺค อภิรโทฺธฯ ยสฺส วา ปน ติตฺถายตนา สงฺกโนฺต โหติ, ตสฺส สตฺถุโน ตสฺส ทิฏฺฐิยา ตสฺส ขนฺติยา ตสฺส รุจิยา ตสฺส อาทายสฺส วเณฺณ ภญฺญมาเน อตฺตมโน โหติ อุทโคฺค อภิรโทฺธ, พุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา วเณฺณ ภญฺญมาเน กุปิโต โหติ อนตฺตมโน อนภิรโทฺธฯ อิทํ, ภิกฺขเว, สงฺฆาตนิกํ อญฺญติตฺถิยปุพฺพสฺส อนาราธนียสฺมิํฯ เอวมฺปิ โข, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อนาราธโก โหติฯ เอวํ อนาราธโก โข, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาคโต น อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ

‘‘กถญฺจ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาราธโก โหติ? อิธ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ นาติกาเลน คามํ ปวิสติ นาติทิวา ปฏิกฺกมติฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ น เวสิยาโคจโร โหติ, น วิธวาโคจโร โหติ, น ถุลฺลกุมาริกาโคจโร โหติ, น ปณฺฑกโคจโร โหติ, น ภิกฺขุนิโคจโร โหติฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ ยานิ ตานิ สพฺรหฺมจารีนํ อุจฺจาวจานิ กรณียานิ, ตตฺถ ทโกฺข โหติ, อนลโส, ตตฺรุปายาย วีมํสาย สมนฺนาคโต, อลํ กาตุํ, อลํ สํวิธาตุํฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว , อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ ติพฺพจฺฉโนฺท โหติ อุเทฺทเส, ปริปุจฺฉาย, อธิสีเล, อธิจิเตฺต, อธิปญฺญายฯ เอวมฺปิ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาราธโก โหติฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ ยสฺส ติตฺถายตนา สงฺกนฺโต โหติ, ตสฺส สตฺถุโน ตสฺส ทิฏฺฐิยา ตสฺส ขนฺติยา ตสฺส รุจิยา ตสฺส อาทายสฺส อวเณฺณ ภญฺญมาเน อตฺตมโน โหติ อุทโคฺค อภิรโทฺธ, พุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา อวเณฺณ ภญฺญมาเน กุปิโต โหติ อนตฺตมโน อนภิรโทฺธฯ ยสฺส วา ปน ติตฺถายตนา สงฺกนฺโต โหติ, ตสฺส สตฺถุโน ตสฺส ทิฏฺฐิยา ตสฺส ขนฺติยา ตสฺส รุจิยา ตสฺส อาทายสฺส วเณฺณ ภญฺญมาเน กุปิโต โหติ อนตฺตมโน อนภิรโทฺธ, พุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา วเณฺณ ภญฺญมาเน อตฺตมโน โหติ อุทโคฺค อภิรโทฺธฯ อิทํ, ภิกฺขเว, สงฺฆาตนิกํ อญฺญติตฺถิยปุพฺพสฺส อาราธนียสฺมิํฯ เอวมฺปิ โข, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาราธโก โหติฯ เอวํ อาราธโก โข, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาคโต อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ

‘‘สเจ, ภิกฺขเว, อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ นโคฺค อาคจฺฉติ, อุปชฺฌายมูลกํ จีวรํ ปริเยสิตพฺพํฯ สเจ อจฺฉินฺนเกโส อาคจฺฉติ, สโงฺฆ อปโลเกตโพฺพ ภณฺฑุกมฺมายฯ เย เต, ภิกฺขเว, อคฺคิกา ชฏิลกา, เต อาคตา อุปสมฺปาเทตพฺพา, น เตสํ ปริวาโส ทาตโพฺพฯ ตํ กิสฺส เหตุ? กมฺมวาทิโน เอเต, ภิกฺขเว, กิริยวาทิโนฯ สเจ, ภิกฺขเว, ชาติยา สากิโย อญฺญติตฺถิยปุโพฺพ อาคจฺฉติ , โส อาคโต อุปสมฺปาเทตโพฺพ, น ตสฺส ปริวาโส ทาตโพฺพฯ อิมาหํ, ภิกฺขเว, ญาตีนํ อาเวณิกํ ปริหารํ ทมฺมี’’ติฯ

อญฺญติตฺถิยปุพฺพกถา นิฏฺฐิตาฯ

สตฺตมภาณวาโรฯ

๒๖. ปญฺจาพาธวตฺถุ

๘๘. เตน โข ปน สมเยน มคเธสุ ปญฺจ อาพาธา อุสฺสนฺนา โหนฺติ – กุฏฺฐํ, คโณฺฑ, กิลาโส, โสโส, อปมาโรฯ มนุสฺสา ปญฺจหิ อาพาเธหิ ผุฏฺฐา ชีวกํ โกมารภจฺจํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทนฺติ – ‘‘สาธุ โน, อาจริย, ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘อหํ ขฺวโยฺย, พหุกิโจฺจ พหุกรณีโย; ราชา จ เม มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อุปฏฺฐาตโพฺพ อิตฺถาคารญฺจ พุทฺธปฺปมุโข จ ภิกฺขุสโงฺฆ; นาหํ สโกฺกมิ ติกิจฺฉิตุ’’นฺติฯ ‘‘สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต, อาจริย, โหตุ; มยญฺจ เต ทาสา; สาธุ, โน, อาจริย, ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘อหํ ขฺวโยฺย, พหุกิโจฺจ พหุกรณีโย ราชา จ เม มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อุปฏฺฐาตโพฺพ อิตฺถาคารญฺจ พุทฺธปฺปมุโข จ ภิกฺขุสโงฺฆ; นาหํ สโกฺกมิ ติกิจฺฉิตุ’’นฺติฯ อถ โข เตสํ มนุสฺสานํ เอตทโหสิ – ‘‘อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจารา, สุโภชนานิ ภุญฺชิตฺวา นิวาเตสุ สยเนสุ สยนฺติฯ ยํนูน มยํ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺยามฯ ตตฺถ ภิกฺขู เจว อุปฏฺฐหิสฺสนฺติ, ชีวโก จ โกมารภโจฺจ ติกิจฺฉิสฺสตี’’ติ ฯ อถ โข เต มนุสฺสา ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิํสุฯ เต ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ, อุปสมฺปาเทสุํฯ เต ภิกฺขู เจว อุปฏฺฐหิํสุ ชีวโก จ โกมารภโจฺจ ติกิจฺฉิฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู พหู คิลาเน ภิกฺขู อุปฏฺฐหนฺตา ยาจนพหุลา วิญฺญตฺติพหุลา วิหรนฺติ – คิลานภตฺตํ เทถ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ เทถ, คิลานเภสชฺชํ เทถาติฯ ชีวโกปิ โกมารภโจฺจ พหู คิลาเน ภิกฺขู ติกิจฺฉโนฺต อญฺญตรํ ราชกิจฺจํ ปริหาเปสิฯ

๘๙. อญฺญตโรปิ ปุริโส ปญฺจหิ อาพาเธหิ ผุโฏฺฐ ชีวกํ โกมารภจฺจํ อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ – ‘‘สาธุ มํ, อาจริย, ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘อหํ ขฺวโยฺย, พหุกิโจฺจ, พหุกรณีโย, ราชา จ เม มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อุปฏฺฐาตโพฺพ อิตฺถาคารญฺจ พุทฺธปฺปมุโข จ ภิกฺขุสโงฺฆ; นาหํ สโกฺกมิ ติกิจฺฉิตุ’’นฺติฯ ‘‘สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต, อาจริย, โหตุ, อหญฺจ เต ทาโส; สาธุ มํ,

อาจริย, ติกิจฺฉาหี''ติฯ ''อหํ ขฺวโยฺย, พหุกิโจฺจ พหุกรณีโย, ราชา จ เม มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อุปฏฺฐาตโพฺพ อิตฺถาคารญฺจ พุทฺธปฺปมุโข จ ภิกฺขุสโงฺฆ, นาหํ สโกฺกมิ ติกิจฺฉิตุ''นฺติฯ อถ โข ตสฺส ปุริสสฺส เอตทโหสิ – ''อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจารา, สุโภชนานิ ภุญฺชิตฺวา นิวาเตสุ สยเนสุ สยนฺติฯ ยํนูนาหํ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺยํฯ ตตฺถ ภิกฺขู เจว อุปฏฺฐหิสฺสนฺติ, ชีวโก จ โกมารภโจฺจ ติกิจฺฉิสฺสติฯ โสมฺหิ [โสหํ (พหูสุ, วิมติวิโนทนีฏีกา โอโลเกตพฺพา)] อโรโค วิพฺภมิสฺสามี''ติ ฯ อถ โข โส ปุริโส ภิกฺขุ อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ตํ ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ, อุปสมฺปาเทสุํฯ ตํ ภิกฺขู เจว อุปฏฺฐหิํสุ, ชีวโก จ โกมารภโจฺจ ติกิจฺฉิฯ โส อโรโค วิพฺภมิฯ อทฺทสา โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตํ ปุริสํ วิพฺภนฺตํ, ทิสฺวาน ตํ ปุริสํ เอตทโวจ – ''นนุ ตฺวํ, อโยฺย, ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต อโหสี''ติ? ''เอวํ, อาจริยา''ติฯ ''กิสฺส ปน ตฺวํ, อโยฺย, เอวรูปมกาสี''ติ? อถ โข โส ปุริโส ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ชีวโก โกมารภโจฺจ อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ''กถญฺหิ นาม ภทนฺตา [ภทฺทนฺตา (ก.)] ปญฺจหิ อาพาเธหิ ผุฏฺฐํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี''ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''สาธุ, ภเนฺต, อยฺยา ปญฺจหิ อาพาเธหิ ผุฏฺฐํ น ปพฺพาเชยฺยุ''นฺติฯ อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, ปญฺจหิ อาพาเธหิ ผุโฏฺฐ ปพฺพาเชตโพฺพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

ปญฺจาพาธวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๗. ราชภฏวตฺถุ

๙๐. เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปจฺจโนฺต กุปิโต โหติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เสนานายเก มหามเตฺต อาณาเปสิ – ''คจฺฉถ, ภเณ, ปจฺจนฺตํ อุจฺจินถา''ติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข เสนานายกา มหามตฺตา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปจฺจโสฺสสุํฯ อถ โข อภิญฺญาตานํ อภิญฺญาตานํ โยธานํ เอตทโหสิ – ''มยํ โข ยุทฺธาภินนฺทิโน คจฺฉนฺตา ปาปญฺจ กโรม, พหุญฺจ อปุญฺญํ ปสวามฯ เกน นุ โข มยํ อุปาเยน ปาปา จ วิรเมยฺยาม กลฺยาณญฺจ กเรยฺยามา''ติ? อถ โข เตสํ โยธานํ เอตทโหสิ – ''อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา ธมฺมจาริโน สมจาริโน พฺรหฺมจาริโน สจฺจวาทิโน สีลวโนฺต กลฺยาณธมฺมาฯ สเจ โข มยํ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺยาม, เอวํ มยํ ปาปา จ วิรเมยฺยาม กลฺยาณญฺจ กเรยฺยามา''ติฯ อถ โข เต โยธา ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิํสุฯ เต ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ, อุปสมฺปาเทสุํฯ เสนานายกา มหามตฺตา ราชภเฏ ปุจฺฉิํสุ – ''กิํ นุ โข, ภเณ, อิตฺถนฺนาโม จ อิตฺถนฺนาโม จ โยธา น ทิสฺสนฺตี''ติ? ''อิตฺถนฺนาโม จ อิตฺถนฺนาโม จ, สามิ, โยธา ภิกฺขูสุ ปพฺพชิตา''ติฯ เสนานายกา มหามตฺตา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ราชภฏํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี''ติฯ เสนานายกา มหามตฺตา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร โวหาริเก มหามเตฺต ปุจฺฉิ – ''โย, ภเณ, ราชภฏํ ปพฺพาเชติ, กิํ โส ปสวตี''ติ? ''อุปชฺฌายสฺส, เทว, สีสํ เฉตพฺพํ, อนุสฺสาวกสฺส [อนุสาวกสฺส (ก.)] ชิวฺหา อุทฺธริตพฺพา, คณสฺส อุปฑฺฒผาสุกา ภญฺชิตพฺพา''ติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข

ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สนฺติ, ภนฺเต, ราชาโน อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนาฯ เต อปฺปมตฺตเกนปิ ภิกฺขู วิเหเฐยฺยุํฯ สาธุ, ภนฺเต, อยฺยา ราชภฏํ น ปพฺพาเชยฺยุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ราชภโฎ ปพฺพาเชตโพฺพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

ราชภฎวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๒๘. องฺคุลิมาลโจรวตฺถุ

๙๑. เตน โข ปน สมเยน โจโร องฺคุลิมาโล ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ มนุสฺสา ปสฺสิตฺวา อุพฺพิชฺชนฺติปิ, อุตฺตสนฺติปิ, ปลายนฺติปิ , อเญฺญนปิ คจฺฉนฺติ, อเญฺญนปิ มุขํ กโรนฺติ, ทฺวารมฺปิ ถเกนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ธชพนฺธํ โจรํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… น, ภิกฺขเว, ธชพโนฺธ โจโร ปพฺพาเชตโพฺพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสาติฯ

องฺคุลิมาลโจรวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๒๙. การเภทกโจรวตฺถุ

๙๒. เตน โข ปน สมเยน รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน อนุญฺญาตํ โหติ – ‘‘เย สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชนฺติ, น เต ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํ; สฺวากฺขาโต ธโมฺม, จรนฺตุ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส โจริกํ กตฺวา การาย พโทฺธ โหติฯ โส การํ ภินฺทิตฺวา ปลายิตฺวา ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ มนุสฺสา ปสฺสิตฺวา เอวมาหํสุ – ‘‘อยํ โส การเภทโก โจโรฯ หนฺท, นํ เนมา’’ติฯ เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘มาโยฺย, เอวํ อวจุตฺถฯ อนุญฺญาตํ รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน – ‘‘เย สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชนฺติ, น เต ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํ; สฺวากฺขาโต ธโมฺม, จรนฺตุ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อภยูวรา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา, นยิเม ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํฯ กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา การเภทกํ โจรํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, การเภทโก โจโร ปพฺพาเชตโพฺพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสาติฯ

การเภทกโจรวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๓๐. ลิขิตกโจรวตฺถุ

๙๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส โจริกํ กตฺวา ปลายิตฺวา ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ โส จ รโญฺญ อเนฺตปุเร ลิขิโต โหติ – ยตฺถ ปสฺสติ, ตตฺถ หนฺตโพฺพติฯ มนุสฺสา ปสฺสิตฺวา เอวมาหํสุ – ‘‘อยํ โส ลิขิตโก โจโรฯ หนฺท, นํ หนามา’’ติฯ เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘มาโยฺย, เอวํ อวจุตฺถฯ อนุญฺญาตํ รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน ‘‘เย สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชนฺติ, น เต ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํ, สฺวากฺขาโต ธโมฺม, จรนฺตุ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺ

ตกิริยายา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อภยูวรา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา, นยิเม ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํฯ กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ลิขิตกํ โจรํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ลิขิตโก โจโร ปพฺพาเชตพฺโพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

ลิขิตกโจรวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๑. กสาหตวตฺถุ

๙๔. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส กสาหโต กตทณฺฑกมฺโม ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา กสาหตํ กตทณฺฑกมฺมํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น , ภิกฺขเว, กสาหโต กตทณฺฑกมฺโม ปพฺพาเชตพฺโพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

กสาหตวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๒. ลกฺขณาหตวตฺถุ

๙๕. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส ลกฺขณาหโต กตทณฺฑกมฺโม ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ลกฺขณาหตํ กตทณฺฑกมฺมํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ลกฺขณาหโต กตทณฺฑกมฺโม ปพฺพาเชตพฺโพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

ลกฺขณาหตวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๓. อิณายิกวตฺถุ

๙๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุริโส อิณายิโก ปลายิตฺวา ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ ธนิยา ปสฺสิตฺวา เอวมาหํสุ – ‘‘อยํ โส อมฺหากํ อิณายิโกฯ หนฺท, นํ เนมา’’ติฯ เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘มาโยฺย, เอวํ อวจุตฺถฯ อนุญฺญาตํ รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน – ‘‘เย สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชนฺติ, น เต ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํ; สฺวากฺขาโต ธมฺโม, จรนฺตุ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อภยูวรา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยาฯ นยิเม ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํฯ กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อิณายิกํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ น, ภิกฺขเว, อิณายิโก ปพฺพาเชตพฺโพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

อิณายิกวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๔. ทาสวตฺถุ

๙๗. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ทาโส ปลายิตฺวา ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ อยฺยกา [อยฺยิกา (ก.), อยิรกา (สี.)] ปสฺสิตฺวา เอวมาหํสุ – ‘‘อยํ โส อมฺหากํ ทาโสฯ หนฺท, นํ เนมา’’ติฯ เอกเจฺจ เอวมาหํสุ – ‘‘มาโยฺย, เอวํ อวจุตฺถ, อนุญฺญาตํ รญฺญา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรน ‘‘เย สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชนฺติ, น เต ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํ, สฺวากฺขาโต ธ

โมฺม, จรนฺตุ พฺรหฺมจริยํ สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยายา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อภยูวรา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา, นยิเม ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํฯ กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ทาสํ ปพฺพาเชสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ทาโส ปพฺพาเชตโพฺพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

ทาสวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๕. กมฺมารภณฺฑุวตฺถุ

๙๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร กมฺมารภณฺฑุ มาตาปิตูหิ สทฺธิํ ภณฺฑิตฺวา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ อถ โข ตสฺส กมฺมารภณฺฑุสฺส มาตาปิตโร ตํ กมฺมารภณฺฑุํ วิจินนฺตา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉิํสุ – ‘‘อปิ, ภนฺเต, เอวรูปํ ทารกํ ปเสฺสยฺยาถา’’ติ? ภิกฺขู อชานํเยว อาหํสุ – ‘‘น ชานามา’’ติ, อปสฺสํเยว อาหํสุ – ‘‘น ปสฺสามา’’ติฯ อถ โข ตสฺส กมฺมารภณฺฑุสฺส มาตาปิตโร ตํ กมฺมารภณฺฑุํ วิจินนฺตา ภิกฺขูสุ ปพฺพชิตํ ทิสฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อลชฺชิโน อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา, ทุสฺสีลา มุสาวาทิโนฯ ชานํเยว อาหํสุ – ‘น ชานามา’ติ, ปสฺสํเยว อาหํสุ – ‘น ปสฺสามา’ติฯ อยํ ทารโก ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู ตสฺส กมฺมารภณฺฑุสฺส มาตาปิตูนํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆํ อปโลเกตุํ ภณฺฑุกมฺมายาติฯ

กมฺมารภณฺฑุวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๖. อุปาลิทารกวตฺถุ

๙๙. [อิทํ วตฺถุ ปาจิ. ๔๐๒ อาทโย] เตน โข ปน สมเยน ราชคเห สตฺตรสวคฺคิยา ทารกา สหายกา โหนฺติฯ อุปาลิทารโก เตสํ ปาโมโกฺข โหติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อุปาเยน อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยา’’ติ? อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ เลขํ สิเกฺขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ เลขํ สิกฺขิสฺสติ, องฺคุลิโย ทุกฺขา ภวิสฺสนฺติฯ สเจ โข อุปาลิ คณนํ สิเกฺขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ คณนํ สิกฺขิสฺสติ, อุรสฺส ทุโกฺข ภวิสฺสติฯ สเจ โข อุปาลิ รูปํ สิเกฺขยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ อถ โข อุปาลิสฺส มาตาปิตูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข อุปาลิ รูปํ สิกฺขิสฺสติ, อกฺขีนิ ทุกฺขา ภวิสฺสนฺติฯ อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจารา, สุโภชนานิ ภุญฺชิตฺวา นิวาเตสุ สยเนสุ สยนฺติ ฯ สเจ โข อุปาลิ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺย, เอวํ โข อุปาลิ อมฺหากํ อจฺจเยน สุขญฺจ ชีเวยฺย, น จ กิลเมยฺยา’’ติฯ

อโสฺสสิ โข อุปาลิทารโก มาตาปิตูนํ อิมํ กถาสลฺลาปํฯ อถ โข อุปาลิทารโก เยน เต ทารกา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ทารเก เอตทโวจ – ‘‘เอถ มยํ, อยฺยา, สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพชิสฺสามา’’ติฯ ‘‘สเจ โข ตฺวํ, อยฺย, ปพฺพชิสฺสสิ, เอวํ มยมฺปิ ปพฺพชิสฺสามา’’ติฯ อถ โข เต ทารกา เอกเมกสฺส มาตาปิตโร อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘อนุชานาถ มํ อคารสฺมา อนาคาริยํ ปพฺพชฺชายา’’ติฯ อถ โข เตสํ ทารกานํ มาตาปิตโร – ‘‘สเพฺพปิเม ทาร

กา สมานจฺฉนฺทา กลฺยาณาธิปฺปายา’’ติ – อนุชานิํสุฯ เต ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิํสุฯ เต ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ อุปสมฺปาเทสุํ ฯ เต รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย โรทนฺติ – ‘‘ยาคุํ เทถ, ภตฺตํ เทถ, ขาทนียํ เทถา’’ติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อาคเมถ, อาวุโส, ยาว รตฺติ วิภายติฯ สเจ ยาคุ ภวิสฺสติ ปิวิสฺสถ, สเจ ภตฺตํ ภวิสฺสติ ภุญฺชิสฺสถ, สเจ ขาทนียํ ภวิสฺสติ ขาทิสฺสถ; โน เจ ภวิสฺสติ ยาคุ วา ภตฺตํ วา ขาทนียํ วา, ปิณฺฑาย จริตฺวา ภุญฺชิสฺสถา’’ติฯ เอวมฺปิ โข เต ภิกฺขู ภิกฺขูหิ วุจฺจมานา โรทนฺติเยว ‘‘ยาคุํ เทถ, ภตฺตํ เทถ, ขาทนียํ เทถา’’ติ; เสนาสนํ อุหทนฺติปิ อุมฺมิหนฺติปิฯ

อโสฺสสิ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย ทารกสทฺทํฯ สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ – ‘‘กิํ นุ โข โส, อานนฺท, ทารกสโทฺท’’ติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ชานํ อูนวีสติวสฺสํ ปุคฺคลํ อุปสมฺปาเทนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… ‘‘กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา ชานํ อูนวีสติวสฺสํ ปุคฺคลํ อุปสมฺปาเทสฺสนฺติฯ อูนวีสติวโสฺส, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อกฺขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสรีสปสมฺผสฺสานํ ทุรุตฺตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อนธิวาสกชาติโก โหติฯ วีสติวโสฺสว โข, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล ขโม โหติ สีตสฺส อุณฺหสฺส ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย ฑํสมกสวาตาตปสรีสปสมฺผสฺสานํ ทุรุตฺตานํ ทุราคตานํ วจนปถานํ, อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อธิวาสกชาติโก โหติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย, ปสนฺนานํ วา ภิโยฺยภาวาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ชานํ อูนวีสติวโสฺส ปุคฺคโล อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

อุปาลิทารกวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๗. อหิวาตกโรควตฺถุ

๑๐๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรํ กุลํ อหิวาตกโรเคน กาลงฺกตํ โหติฯ ตสฺส ปิตาปุตฺตกา เสสา โหนฺติฯ เต ภิกฺขูสุ ปพฺพชิตฺวา เอกโตว ปิณฺฑาย จรนฺติฯ อถ โข โส ทารโก ปิตุโน ภิกฺขาย ทินฺนาย อุปธาวิตฺวา เอตทโวจ – ‘‘มยฺหมฺปิ, ตาต, เทหิ; มยฺหมฺปิ , ตาต, เทหี’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อพฺรหฺมจาริโน อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยาฯ อยมฺปิ ทารโก ภิกฺขุนิยา ชาโต’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อูนปนฺนรสวโสฺส ทารโก ปพฺพาเชตโพฺพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อุปฏฺฐากกุลํ สทฺธํ ปสนฺนํ อหิวาตกโรเคน กาลงฺกตํ โหติ, เทฺว จ ทารกา เสสา โหนฺติฯ เต โปราณเกน อาจิณฺณกเปฺปน ภิกฺขู ปสฺสิตฺวา อุปธาวนฺติฯ ภิกฺขู อปสาเทนฺติฯ เต ภิกฺขูหิ อปสาทิยมานา โรทนฺติฯ อถ โข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น อูนปนฺนรสวโสฺส ทารโก ปพฺพาเชตโพฺพ’ติฯ อิเม จ ทารกา อูนปนฺนรสวสฺสาฯ เกน นุ โข อุปาเยน อิเม ทารกา น วินเสฺสยฺยุ’’นฺติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อุสฺสหนฺติ ปน เต, อานนฺท, ทารกา กาเก อุฑฺฑาเปตุนฺติ? อุสฺสหนฺติ, ภควาติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปก

รเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อูนปนฺนรสวสฺสํ ทารกํ กากุเฑฺฑปกํ ปพฺพาเชตุ’’นฺติฯ

อหิวาตกโรควตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๘. กณฺฏกวตฺถุ

๑๐๑. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส เทฺว สามเณรา โหนฺติ – กณฺฏโก จ มหโก จฯ เต อญฺญมญฺญํ ทูเสสุํฯ ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สามเณรา เอวรูปํ อนาจารํ อาจริสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เอเกน เทฺว สามเณรา อุปฏฺฐาเปตพฺพาฯ โย อุปฏฺฐาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

กณฺฏกวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๓๙. อาหุนฺทริกวตฺถุ

๑๐๒. เตน โข ปน สมเยน ภควา ตเตฺถว ราชคเห วสฺสํ วสิ, ตตฺถ เหมนฺตํ, ตตฺถ คิมฺหํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อาหุนฺทริกา สมณานํ สกฺยปุตฺติยานํ ทิสา อนฺธการา, น อิเมสํ ทิสา ปกฺขายนฺตี’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘คจฺฉานนฺท, อวาปุรณํ [อปาปุรณํ (ก.)] อาทาย อนุปริเวณิยํ ภิกฺขูนํ อาโรเจหิ – ‘‘อิจฺฉตาวุโส ภควา ทกฺขิณาคิรึ จาริกํ ปกฺกมิตุํฯ ยสฺสายสฺมโต อโตฺถ, โส อาคจฺฉตู’’ติฯ เอวํ, ภเนฺต, ติ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา อวาปุรณํ อาทาย อนุปริเวณิยํ ภิกฺขูนํ อาโรเจสิ – ‘อิจฺฉตาวุโส ภควา ทกฺขิณาคิรึ จาริกํ ปกฺกมิตุํฯ ยสฺสายสฺมโต อโตฺถ, โส อาคจฺฉตู’’’ติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ภควตา, อาวุโส อานนฺท, ปญฺญตฺตํ ทสวสฺสานิ นิสฺสาย วตฺถุํ, ทสวเสฺสน นิสฺสยํ ทาตุํฯ ตตฺถ จ โน คนฺตพฺพํ ภวิสฺสติ, นิสฺสโย จ คเหตโพฺพ ภวิสฺสติ, อิตฺตโร จ วาโส ภวิสฺสติ, ปุน จ ปจฺจาคนฺตพฺพํ ภวิสฺสติ, ปุน จ นิสฺสโย คเหตโพฺพ ภวิสฺสติฯ สเจ อมฺหากํ อาจริยุปชฺฌายา คมิสฺสนฺติ, มยมฺปิ คมิสฺสาม; โน เจ อมฺหากํ อาจริยุปชฺฌายา คมิสฺสนฺติ, มยมฺปิ น คมิสฺสามฯ ลหุจิตฺตกตา โน, อาวุโส อานนฺท, ปญฺญายิสฺสตี’’ติฯ อถ โข ภควา โอคเณน ภิกฺขุสเงฺฆน ทกฺขิณาคิรึ จาริกํ ปกฺกามิฯ

อาหุนฺทริกวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๔๐. นิสฺสยมุจฺจนกกถา

๑๐๓. อถ โข ภควา ทกฺขิณาคิริสฺมึ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคจฺฉิฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กึ นุ โข, อานนฺท, ตถาคโต โอคเณน ภิกฺขุสเงฺฆน ทกฺขิณาคิรึ จาริกํ ปกฺกโนฺต’’ติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน ปญฺจวสฺสานิ นิสฺสาย วตฺถุํ, อพฺยเตฺตน ยาวชีวํฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ น อเสเกฺขน สีลกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ น อเสเกฺขน สมาธิกฺขเนฺธน, น อเสเกฺขน ปญฺญากฺขเนฺธน น

อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขเนฺธน น อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อเสเกฺขน สีลกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ อเสเกฺขน สมาธิกฺขเนฺธนฯ อเสเกฺขน ปญฺญากฺขเนฺธน… อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขเนฺธน… อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อสฺสโทฺธ โหติ, อหิริโก โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ, กุสีโต โหติ, มุฎฺฐสฺสติ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ สโทฺธ โหติ , หิริมา โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ, อารทฺธวีริโย โหติ, อุปฎฺฐิตสฺสติ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, อติทิฎฺฐิยา ทิฎฺฐิวิปโนฺน โหติ, อปฺปสฺสุโต โหติ, ทุปฺปโญฺญ โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ น อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, น อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, น อติทิฎฺฐิยา ทิฎฺฐิวิปโนฺน โหติ, พหุสฺสุโต โหติ, ปญฺญวา โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อาปตฺตึ น ชานาติ, อนาปตฺตึ น ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน น สฺวาคตานิ โหนฺติ น สุวิภตฺตานิ น สุปฺปวตฺตีนิ น สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อาปตฺตึ ชานาติ, อนาปตฺตึ ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ สุวิภตฺตานิ สุปฺปวตฺตีนิ สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อาปตฺตึ น ชานาติ, อนาปตฺตึ น ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ น ชานาติ, อูนปญฺจวโสฺส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อาปตฺตึ ชานาติ, อนาปตฺตึ ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, ครุกํ อาปตฺตึ ชานาติ, ปญฺจวโสฺส วา โหติ อติเรก

ปญฺจวโสฺส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

นิสฺสยมุจฺจนกกถา นิฏฺฐิตาฯ

ปญฺจกทสวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๐๔. ‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ น อเสเกฺขน สีลกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, น อเสเกฺขน สมาธิกฺขเนฺธน, น อเสเกฺขน ปญฺญากฺขเนฺธน, น อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขเนฺธน, น อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, อูนปญฺจวโสฺส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อเสเกฺขน สีลกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, อเสเกฺขน สมาธิกฺขเนฺธน, อเสเกฺขน ปญฺญากฺขเนฺธน, อเสเกฺขน วิมุตฺติกฺขเนฺธน, อเสเกฺขน วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขเนฺธน สมนฺนาคโต โหติ, ปญฺจวโสฺส วา โหติ อติเรกปญฺจวโสฺส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ , ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อสฺสโทฺธ โหติ, อหิริโก โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ, กุสีโต โหติ, มุฏฺฐสฺสติ โหติ, อูนปญฺจวโสฺส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ สโทฺธ โหติ, หิริมา โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ, อารทฺธวีริโย โหติ, อุปฏฺฐิตสฺสติ โหติ, ปญฺจวโสฺส วา โหติ อติเรกปญฺจวโสฺส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปโนฺน โหติ, อปฺปสฺสุโต โหติ, ทุปฺปโญฺญ โหติ, อูนปญฺจวโสฺส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ น อธิสีเล สีลวิปโนฺน โหติ, น อชฺฌาจาเร อาจารวิปโนฺน โหติ, น อติทิฏฺฐิยา ทิฏฺฐิวิปโนฺน โหติ, พหุสฺสุโต โหติ, ปญฺญวา โหติ, ปญฺจวโสฺส วา โหติ อติเรกปญฺจวโสฺส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘อปเรหิปิ, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อาปตฺติํ น ชานาติ, อนาปตฺติํ น ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺติํ น ชานาติ, ครุกํ อาปตฺติํ น ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺขานิ วิตฺถาเรน น สฺวาคตานิ โหนฺติ น สุวิภตฺตานิ น สุปฺปวตฺตีนิ น สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส, อูนปญฺจวโสฺส โหติ – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ

‘‘ฉหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพํฯ อาปตฺติํ ชานาติ, อนาปตฺติํ ชานาติ, ลหุกํ อาปตฺติํ ชานาติ, ครุกํ อาปตฺติํ ชานาติ, อุภยานิ โข ปนสฺส ปาติโมกฺ

ขานิ วิตฺถาเรน สฺวาคตานิ โหนฺติ สุวิภตฺตานิ สุปฺปวตฺตีนิ สุวินิจฺฉิตานิ สุตฺตโส อนุพฺยญฺชนโส, ปญฺจวโสฺส วา โหติ อติเรกปญฺจวโสฺส วา – อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ฉหเงฺคหิ สมนฺนาคเตน ภิกฺขุนา อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพ’’นฺติฯ

อภยูวรภาณวาโร นิฏฺฐิโต อฏฺฐโมฯ

อฏฺฐมภาณวาโรฯ

๔๑. ราหุลวตฺถุ

๑๐๕. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน กปิลวตฺถุ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน กปิลวตฺถุ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สเกฺกสุ วิหรติ กปิลวตฺถุสฺมิํ นิโคฺรธาราเมฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สุโทฺธทนสฺส สกฺกสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข ราหุลมาตา เทวี ราหุลํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘เอโส เต, ราหุล, ปิตาฯ คจฺฉสฺสุ [คจฺฉสฺส (สฺยา.)], ทายชฺชํ ยาจาหี’’ติฯ อถ โข ราหุโล กุมาโร เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต ปุรโต, อฏฺฐาสิ – ‘‘สุขา เต, สมณ, ฉายา’’ติฯ อถ โข ภควา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ราหุโล กุมาโร ภควนฺตํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธิ – ‘‘ทายชฺชํ เม, สมณ, เทหิ; ทายชฺชํ เม, สมณ, เทหี’’ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ ตฺวํ, สาริปุตฺต, ราหุลํ กุมารํ ปพฺพาเชหี’’ติฯ ‘‘กถาหํ, ภเนฺต, ราหุลํ กุมารํ ปพฺพาเชมี’’ติ? อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตีหิ สรณคมเนหิ สามเณรปพฺพชฺชํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปพฺพาเชตโพฺพ – ปฐมํ เกสมสฺสุํ โอหาราเปตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาทาเปตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทาเปตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทาเปตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคณฺหาเปตฺวา เอวํ วเทหีติ วตฺตโพฺพ – พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ; ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ; ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามีติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ตีหิ สรณคมเนหิ สามเณรปพฺพชฺช’’นฺติฯ อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต ราหุลํ กุมารํ ปพฺพาเชสิฯ

อถ โข สุโทฺธทโน สโกฺก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข สุโทฺธทโน สโกฺก ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เอกาหํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ วรํ ยาจามี’’ติฯ ‘‘อติกฺกนฺตวรา โข, โคตม, ตถาคตา’’ติฯ ‘‘ยญฺจ, ภเนฺต, กปฺปติ, ยญฺจ อนวชฺช’’นฺติฯ ‘‘วเทหิ, โคตมา’’ติฯ ‘‘ภควติ เม, ภเนฺต, ปพฺพชิเต อนปฺปกํ ทุกฺขํ อโหสิ, ตถา นเนฺท, อธิมตฺตํ ราหุเลฯ ปุตฺตเปมํ , ภเนฺต, ฉวิํ ฉินฺทติ, ฉวิํ เฉตฺวา จมฺมํ ฉินฺทติ, จมฺมํ เฉตฺวา มํสํ ฉินฺทติ, มํสํ เฉตฺวา นฺหารุํ ฉินฺทติ, นฺหารุํ เฉตฺวา อฏฺฐิํ ฉินฺทติ, อฏฺฐิํ เฉตฺวา อฏฺฐิมิญฺชํ อาหจฺจ ติฏฺฐติฯ สาธุ, ภเนฺต, อยฺยา อนนุญฺญาตํ มาตาปิตูหิ ปุตฺตํ น ปพฺพาเชยฺยุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา สุโทฺธทนํ สกฺกํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข สุโทฺธทโน สโกฺก ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อนนุญฺญาโต มาตาปิตูหิ ปุโตฺต ปพฺพาเชตโพฺพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

อถ โข ภควา กปิลวตฺถุสฺมึ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส อุปฏฺฐากกุลํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส สนฺติเก ทารกํ ปาเหสิ – ''อิมํ ทารกํ เถโร ปพฺพาเชตู''ติฯ อถ โข อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส เอตทโหสิ – ''ภควตา ปญฺญตฺตํ 'น เอเกน เทฺว สามเณรา อุปฏฺฐาเปตพฺพา'ติฯ อยญฺจ เม ราหุโล สามเณโรฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน เอเกน เทฺว สามเณเร อุปฏฺฐาเปตุํ, ยาวตเก วา ปน อุสฺสหติ โอวทิตุํ อนุสาสิตุํ ตาวตเก อุปฏฺฐาเปตุนฺติฯ

ราหุลวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๔๒. สิกฺขาปทกถา

๑๐๖. อถ โข สามเณรานํ เอตทโหสิ – ''กติ นุ โข อมฺหากํ สิกฺขาปทานิ, กตฺถ จ อเมฺหหิ สิกฺขิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สามเณรานํ ทส สิกฺขาปทานิ, เตสุ จ สามเณเรหิ สิกฺขิตุํ – ปาณาติปาตา เวรมณี [เวรมณิ, เวรมณึ (ก.)], อทินฺนาทานา เวรมณี, อพฺรหฺมจริยา เวรมณี, มุสาวาทา เวรมณี, สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี, วิกาลโภชนา เวรมณี, นจฺจคีตวาทิตวิสูกทสฺสนา เวรมณี, มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนฏฺฐานา เวรมณี , อุจฺจาสยนมหาสยนา เวรมณี, ชาตรูปรชตปฏิคฺคหณา เวรมณีฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สามเณรานํ อิมานิ ทส สิกฺขาปทานิ, อิเมสุ จ สามเณเรหิ สิกฺขิตุนฺติฯ

สิกฺขาปทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๔๓. ทณฺฑกมฺมวตฺถุ

๑๐๗. เตน โข ปน สมเยน สามเณรา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหรนฺติฯ ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สามเณรา ภิกฺขูสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา วิหริสฺสนฺตี''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส สามเณรสฺส ทณฺฑกมฺมํ กาตุํฯ ภิกฺขูนํ อลาภาย ปริสกฺกติ, ภิกฺขูนํ อนตฺถาย ปริสกฺกติ, ภิกฺขูนํ อวาสาย ปริสกฺกติ, ภิกฺขู อโกฺกสติ ปริภาสติ, ภิกฺขู ภิกฺขูหิ เภเทติ – อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส สามเณรสฺส ทณฺฑกมฺมํ กาตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''กึ นุ โข ทณฺฑกมฺมํ กาตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาวรณํ กาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สามเณรานํ สพฺพํ สงฺฆารามํ อาวรณํ กโรนฺติฯ สามเณรา อารามํ ปวิสิตุํ อลภมานา ปกฺกมนฺติปิ , วิพฺภมนฺติปิ, ติตฺถิเยสุปิ สงฺกมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สโพฺพ สงฺฆาราโม อาวรณํ กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยตฺถ วา วสติ, ยตฺถ วา ปฏิกฺกมติ, ตตฺถ อาวรณํ กาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สามเณรานํ มุขทฺวาริกํ อาหารํ อาวรณํ กโรนฺติฯ มนุสฺสา ยาคุปานมฺปิ สงฺฆภตฺตมฺปิ กโรนฺตา สามเณเร เอวํ วเทนฺติ – ''เอถ, ภนฺเต, ยาคุํ ปิวถ; เอถ, ภนฺเต,

ภตฺตํ ภุญฺชถา’’ติฯ สามเณรา เอวํ วเทนฺติ – ‘‘นาวุโส, ลพฺภาฯ ภิกฺขูหิ อาวรณํ กต’’นฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา สามเณรานํ มุขทฺวาริกํ อาหารํ อาวรณํ กริสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, มุขทฺวาริโก อาหาโร อาวรณํ กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

ทณฺฑกมฺมวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๔๔. อนาปุจฺฉาวรณวตฺถุ

๑๐๘. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุปชฺฌาเย อนาปุจฺฉา สามเณรานํ อาวรณํ กโรนฺติฯ อุปชฺฌายา คเวสนฺติ – กถํ [กหํ (ก.)] นุ โข อมฺหากํ สามเณรา น ทิสฺสนฺตีติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ฉพฺพคฺคิเยหิ, อาวุโส, ภิกฺขูหิ อาวรณํ กต’’นฺติฯ อุปชฺฌายา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อเมฺห อนาปุจฺฉา อมฺหากํ สามเณรานํ อาวรณํ กริสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อุปชฺฌาเย อนาปุจฺฉา อาวรณํ กาตพฺพํฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

อนาปุจฺฉาวรณวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๔๕. อปลาฬนวตฺถุ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถรานํ ภิกฺขูนํ สามเณเร อปลาเฬนฺติฯ เถรา สามํ ทนฺตกฏฺฐมฺปิ มุโขทกมฺปิ คณฺหนฺตา กิลมนฺติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อญฺญสฺส ปริสา อปลาเฬตพฺพาฯ โย อปลาเฬยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา ติฯ

อปลาฬนวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๔๖. กณฺฏกสามเณรวตฺถุ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส กณฺฏโก นาม สามเณโร กณฺฏกึ นาม ภิกฺขุนึ ทูเสสิฯ ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สามเณโร เอวรูปํ อนาจารํ อาจริสฺสตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทสหงฺคหิ สมนฺนาคตํ สามเณรํ นาเสตุํฯ ปาณาติปาตี โหติ, อทินฺนาทายี โหติ, อพฺรหฺมจารี โหติ, มุสาวาที โหติ, มชฺชปายี โหติ, พุทฺธสฺส อวณฺณํ ภาสติ, ธมฺมสฺส อวณฺณํ ภาสติ, สงฺฆสฺส อวณฺณํ ภาสติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ, ภิกฺขุนิทูสโก โหติ – อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ทสหงฺคหิ สมนฺนาคตํ สามเณรํ นาเสตุนฺติฯ

๔๗. ปณฺฑกวตฺถุ

๑๐๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปณฺฑโก ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ โส ทหเร ทหเร ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทติ – ‘‘เอถ, มํ อายสฺมนฺโต ทูเสถา’’ติฯ ภิกฺขู อปสาเทนฺติ – ‘‘นสฺส, ปณฺฑก, วินสฺส, ปณฺฑก, โก ตยา อโตฺถ’’ติฯ โส ภิกฺขูหิ อปสาทิโต มหนฺเต มหนฺเต โมฬิคลฺเล สามเณเร อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทติ – ‘‘เอถ, มํ อาวุโส ทูเสถา’’ติฯ สามเณรา อปสาเทนฺติ – ‘‘นสฺส, ปณฺฑก, วินสฺส, ปณฺฑก, โก ตยา อโตฺถ’’ติฯ โส สามเณเรหิ อปสาทิโต หตฺถิภเณฺฑ อสฺสภเณฺฑ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วเทติ – ‘‘เอถ, มํ, อาวุโส , ทูเสถา’’ติฯ

หตฺถิภณฺฑา อสฺสภณฺฑา ทูเสสุํฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ปณฺฑกา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยาฯ เยปิ อิเมสํ น ปณฺฑกา, เตปิ อิเม ปณฺฑเก ทูเสนฺติฯ เอวํ อิเม สเพฺพว อพฺรหฺมจาริโน’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ หตฺถิภณฺฑานํ อสฺสภณฺฑานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ปณฺฑโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ

๔๘. เถยฺยสํวาสกวตฺถุ

๑๑๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ปุราณกุลปุโตฺต ขีณโกลโญฺญ สุขุมาโล โหติฯ อถ โข ตสฺส ปุราณกุลปุตฺตสฺส ขีณโกลญฺญสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อหํ โข สุขุมาโล, น ปฏิพโล อนธิคตํ วา โภคํ อธิคนฺตุํ, อธิคตํ วา โภคํ ผาติํ กาตุํฯ เกน นุ โข อหํ อุปาเยน สุขญฺจ ชีเวยฺยํ, น จ กิลเมยฺย’’นฺติ? อถ โข ตสฺส ปุราณกุลปุตฺตสฺส ขีณโกลญฺญสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา สุขสีลา สุขสมาจารา, สุโภชนานิ ภุญฺชิตฺวา นิวาเตสุ สยเนสุ สยนฺติฯ ยํนูนาหํ สามํ ปตฺตจีวรํ ปฏิยาเทตฺวา เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขูหิ สทฺธิํ สํวเสยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ปุราณกุลปุโตฺต ขีณโกลโญฺญ สามํ ปตฺตจีวรํ ปฏิยาเทตฺวา เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขู อภิวาเทติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กติวโสฺสสิ ตฺวํ, อาวุโส’’ติ? กิํ เอตํ, อาวุโส, กติวโสฺส นามาติ? โก ปน เต, อาวุโส, อุปชฺฌาโยติ? กิํ เอตํ , อาวุโส, อุปชฺฌาโย นามาติ? ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปาลิํ เอตทโวจุํ – ‘‘อิงฺฆาวุโส อุปาลิ, อิมํ ปพฺพชิตํ อนุยุญฺชาหี’’ติฯ อถ โข โส ปุราณกุลปุโตฺต ขีณโกลโญฺญ อายสฺมตา อุปาลินา อนุยุญฺชิยมาโน เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อายสฺมา อุปาลิ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เถยฺยสํวาสโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ ติตฺถิยปกฺกนฺตโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ

๔๙. ติรจฺฉานคตวตฺถุ

๑๑๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร นาโค นาคโยนิยา อฎฺฎียติ หรายติ ชิคุจฺฉติฯ อถ โข ตสฺส นาคสฺส เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อหํ อุปาเยน นาคโยนิยา จ ปริมุเจฺจยฺยํ ขิปฺปญฺจ มนุสฺสตฺตํ ปฏิลเภยฺย’’นฺติฯ อถ โข ตสฺส นาคสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา ธมฺมจาริโน สมจาริโน พฺรหฺมจาริโน สจฺจวาทิโน สีลวโนฺต กลฺยาณธมฺมาฯ สเจ โข อหํ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺยํ, เอวาหํ นาคโยนิยา จ ปริมุเจฺจยฺยํ, ขิปฺปญฺจ มนุสฺสตฺตํ ปฏิลเภยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส นาโค มาณวกวเณฺณน ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ตํ ภิกฺขู ปพฺพาเชสุํ, อุปสมฺปาเทสุํฯ เตน โข ปน สมเยน โส นาโค อญฺญตเรน ภิกฺขุนา สทฺธิํ ปจฺจนฺติเม วิหาเร ปฏิวสติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฎฺฐาย อโชฺฌกาเส จงฺกมติฯ อถ โข โส นาโค ตสฺส ภิกฺขุโน นิกฺขเนฺต วิสฺสโฎฺฐ นิทฺทํ โอกฺกมิฯ สโพฺพ วิหาโร อหินา ปุโณฺณ, วาตปาเนหิ โภคา นิกฺขนฺตา โหนฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ วิหารํ ปวิสิสฺสามีติ กวาฎํ ปณาเมโนฺต อทฺทส สพฺพํ วิหารํ อหินา ปุณฺณํ, วาตปาเนหิ โภเค นิกฺขเนฺต, ทิสฺวาน ภีโต วิสฺสรมกาสิฯ ภิกฺขู อุปธาวิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, วิสฺสรมกาสี’’ติ? ‘‘อยํ, อาวุโส, สโพฺพ วิหาโร อหินา ปุโณฺณ, วาตปาเนหิ โภคา นิกฺขนฺตา’’ติฯ อถ โข โส นาโค เตน สเทฺทน ปฏิพุชฺฌิตฺวา สเก อาสเน นิสีทิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โกสิ ตฺวํ, อาวุโส’’ติ? ‘‘อหํ, ภเนฺต, นาโค’’ติฯ ‘‘กิสฺส ปน ตฺวํ, อาวุโส, เอวรูปํ อกาสี’’ติ? อถ โข โส นาโค ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิ

ทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ตํ นาคํ เอตทโวจ – ‘‘ตุเมฺห โขตฺถ นาคา อวิรุฬฺหิธมฺมา อิมสฺมึ ธมฺมวินเยฯ คจฺฉ ตฺวํ, นาค, ตเตฺถว จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส อุโปสถํ อุปวส, เอวํ ตฺวํ นาคโยนิยา จ ปริมุจฺจิสฺสสิ, ขิปฺปญฺจ มนุสฺสตฺตํ ปฏิลภิสฺสสี’’ติฯ อถ โข โส นาโค อวิรุฬฺหิธโมฺม กิราหํ อิมสฺมึ ธมฺมวินเยติ ทุกฺขี ทุมฺมโน อสฺสูนิ ปวตฺตยมาโน วิสฺสรํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เทฺวเม, ภิกฺขเว, ปจฺจยา นาคสฺส สภาวปาตุกมฺมายฯ ยทา จ สชาติยา เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวติ, ยทา จ วิสฺสโฏฺฐ นิทฺทํ โอกฺกมติ – อิเม โข, ภิกฺขเว, เทฺว ปจฺจยา นาคสฺส สภาวปาตุกมฺมาย ฯ ติรจฺฉานคโต, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพ’’ติฯ

๕๐. มาตุฆาตกวตฺถุ

๑๑๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร มาณวโก มาตรํ ชีวิตา โวโรเปสิฯ โส เตน ปาปเกน กเมฺมน อฏฺฏียติ หรายติ ชิคุจฺฉติ ฯ อถ โข ตสฺส มาณวกสฺส เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อหํ อุปาเยน อิมสฺส ปาปกสฺส กมฺมสฺส นิกฺขนฺติํ กเรยฺย’’นฺติ? อถ โข ตสฺส มาณวกสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา ธมฺมจาริโน สมจาริโน พฺรหฺมจาริโน สจฺจวาทิโน สีลวโนฺต กลฺยาณธมฺมาฯ สเจ โข อหํ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺยํ, เอวาหํ อิมสฺส ปาปกสฺส กมฺมสฺส นิกฺขนฺติํ กเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส มาณวโก ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปาลิํ เอตทโวจุํ – ‘‘ปุเพฺพปิ โข, อาวุโส อุปาลิ, นาโค มาณวกวเณฺณน ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโตฯ อิงฺฆาวุโส อุปาลิ, อิมํ มาณวกํ อนุยุญฺชาหี’’ติฯ อถ โข โส มาณวโก อายสฺมตา อุปาลินา อนุยุญฺชียมาโน เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อายสฺมา อุปาลิ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… มาตุฆาตโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ

๕๑. ปิตุฆาตกวตฺถุ

๑๑๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร มาณวโก ปิตรํ ชีวิตา โวโรเปสิฯ โส เตน ปาปเกน กเมฺมน อฏฺฏียติ หรายติ ชิคุจฺฉติฯ อถ โข ตสฺส มาณวกสฺส เอตทโหสิ ‘‘เกน นุ โข อหํ อุปาเยน อิมสฺส ปาปกสฺส กมฺมสฺส นิกฺขนฺติํ กเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข ตสฺส มาณวกสฺส เอตทโหสิ ‘‘อิเม โข สมณา สกฺยปุตฺติยา ธมฺมจาริโน สมจาริโน พฺรหฺมจาริโน สจฺจวาทิโน สีลวโนฺต กลฺยาณธมฺมา, สเจ โข อหํ สมเณสุ สกฺยปุตฺติเยสุ ปพฺพเชยฺยํ, เอวาหํ อิมสฺส ปาปกสฺส กมฺมสฺส นิกฺขนฺติํ กเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส มาณวโก ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อุปาลิํ เอตทโวจุํ – ‘‘ปุเพฺพปิ โข, อาวุโส อุปาลิ, นาโค มาณวกวเณฺณน ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต, อิงฺฆาวุโส, อุปาลิ, อิมํ มาณวกํ อนุยุญฺชาหี’’ติฯ อถ โข โส มาณวโก อายสฺมตา อุปาลินา อนุยุญฺชียมาโน เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อายสฺมา อุปาลิ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ปิตุฆาตโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ

๕๒. อรหนฺตฆาตกวตฺถุ

๑๑๔. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู สาเกตา สาวตฺถิํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ อนฺตรามเคฺค โจรา นิกฺขมิตฺวา เอกเจฺจ ภิกฺขู อจฺฉินฺทิํสุ, เอกเจฺจ ภิกฺขู หนิํสุฯ สาวตฺถิยา ราชภฏา นิกฺขมิตฺวา เอกเจฺจ โจเร อคฺคเหสุํ, เอกเจฺจ โจรา ปลายิํสุฯ เย เต ปลายิํสุ เต ภิกฺขูสุ ปพฺพชิํสุ, เย เต คหิตา เต วธาย โอนิยฺยนฺติ ฯ อทฺทสํสุ โข เต ปลายิตฺวา ปพฺพชิตา

เต โจเร วธาย โอนิยฺยมาเน, ทิสฺวาน เอวมาหํสุ – ‘‘สาธุ โข มยํ ปลายิมฺหา, สจา จ [สเจ จ, สจชฺช (อฎฺฐกถายํ ปาฐนฺตรา)] มยํ คเยฺหยฺยาม [คเณฺหยฺยาม (ก.)], มยมฺปิ เอวเมว หเญฺญยฺยามา’’ติ ฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กึ ปน ตุเมฺห, อาวุโส, อกตฺถา’’ติ? อถ โข เต ปพฺพชิตา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อรหเนฺต เอเต, ภิกฺขเว, ภิกฺขูฯ อรหนฺตฆาตโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ

๕๓. ภิกฺขุนีทูสกวตฺถุ

๑๑๕. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขุนิโย สาเกตา สาวตฺถึ อทฺธานมคฺคปฺปฎิปนฺนา โหนฺติฯ อนฺตรามเคฺค โจรา นิกฺขมิตฺวา เอกจฺจา ภิกฺขุนิโย อจฺฉินฺทึสุ, เอกจฺจา ภิกฺขุนิโย ทูเสสุํฯ สาวตฺถิยา ราชภฎา นิกฺขมิตฺวา เอกเจฺจ โจเร อคฺคเหสุํ, เอกเจฺจ โจรา ปลายึสุฯ เย เต ปลายึสุ, เต ภิกฺขูสุ ปพฺพชึสุฯ เย เต คหิตา, เต วธาย โอนิยฺยนฺติฯ อทฺทสํสุ โข เต ปลายิตฺวา ปพฺพชิตา เต โจเร วธาย โอนิยฺยมาเน, ทิสฺวาน เอวมาหํสุ ‘‘สาธุ โข มยํ ปลายิมฺหา, สจา จ มยํ คเยฺหยฺยาม, มยมฺปิ เอวเมว หเญฺญยฺยามา’’ติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ ‘‘กึ ปน ตุเมฺห, อาวุโส, อกตฺถา’’ติฯ อถ โข เต ปพฺพชิตา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขุนิทูสโก, ภิกฺขเว , อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ สงฺฆเภทโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ โลหิตุปฺปาทโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ

๕๔. อุภโตพฺยญฺชนกวตฺถุ

๑๑๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร อุภโตพฺยญฺชนโก ภิกฺขูสุ ปพฺพชิโต โหติฯ โส กโรติปิ การาเปติปิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อุภโตพฺยญฺชนโก, ภิกฺขเว, อนุปสมฺปโนฺน น อุปสมฺปาเทตโพฺพ, อุปสมฺปโนฺน นาเสตโพฺพติฯ

๕๕. อนุปชฺฌายกาทิวตฺถูนิ

๑๑๗. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อนุปชฺฌายกํ อุปสมฺปาเทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อนุปชฺฌายโก อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สเงฺฆน อุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สเงฺฆน อุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู คเณน อุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, คเณน อุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปณฺฑกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป…. เถยฺยสํวาสกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป…. ติตฺถิยปกฺกนฺตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ …เป…. ติรจฺฉานคตุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป…. มาตุฆาตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป…. ปิตุฆาตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป…. อรหนฺตฆาตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…

เป.… ภิกฺขุนิทูสกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป.… สงฺฆเภทกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป.… โลหิตุปฺปาทกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ…เป.… อุภโตพฺยญฺชนกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทนฺติ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ปณฺฑกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, เถยฺยสํวาสกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, ติตฺถิยปกฺกนฺตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, ติรจฺฉานคตุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, มาตุฆาตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ …เป.… น, ภิกฺขเว, ปิตุฆาตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, อรหนฺตฆาตกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิทูสกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ …เป.… น, ภิกฺขเว, สงฺฆเภทกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, โลหิตุปฺปาทกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพ…เป.… น, ภิกฺขเว, อุภโตพฺยญฺชนกุปชฺฌาเยน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๕๖. อปตฺตกาทิวตฺถุ

๑๑๘. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อปตฺตกํ อุปสมฺปาเทนฺติฯ หเตฺถสุ ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อปตฺตโก อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อจีวรกํ อุปสมฺปาเทนฺติ ฯ นคฺคา ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อจีวรโก อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อปตฺตจีวรกํ อุปสมฺปาเทนฺติฯ นคฺคา หเตฺถสุ ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อปตฺตจีวรโก อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ยาจิตเกน ปเตฺตน อุปสมฺปาเทนฺติฯ อุปสมฺปเนฺน ปตฺตํ ปฏิหรนฺติฯ หเตฺถสุ ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ยาจิตเกน ปเตฺตน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ยาจิตเกน จีวเรน อุปสมฺปาเทนฺติฯ อุปสมฺปเนฺน จีวรํ ปฏิหรนฺติฯ นคฺคา ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ยาจิตเกน จีวเรน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ยาจิตเกน ปตฺตจีวเรน อุปสมฺปาเทนฺติฯ อุปสมฺปเนฺน ปตฺตจีวรํ ปฏิหรนฺติฯ นคฺคา หเตฺถสุ ปิณฺฑาย จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ ติตฺถิยาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ยาจิตเกน ปตฺตจีวเรน อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ โย อุปสมฺปาเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

นอุปสมฺปาเทตเพฺพกวีสติวาโร นิฎฺฐิโตฯ

๕๗. นปพฺพาเชตพฺพทฺวตฺติํสวาโร

๑๑๙. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู หตฺถจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ปาทจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. หตฺถปาทจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. กณฺณจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. นาสจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. กณฺณนาสจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. องฺคุลิจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. อฬจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. กณฺฑรจฺฉินฺนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ผณหตฺถกํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ขุชฺชํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. วามนํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. คลคณฺฑึ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ลกฺขณาหตํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. กสาหตํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ลิขิตกํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. สีปทึ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ปาปโรคึ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ปริสทูสกํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. กาณํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. กุณึ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ขญฺชํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ปกฺขหตํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ฉินฺนิริยาปถํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. ชราทุพฺพลํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. อนฺธํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. มูคํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. พธิรํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. อนฺธมูคํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. อนฺธพธิรํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. มูคพธิรํ ปพฺพาเชนฺติ…เป…. อนฺธมูคพธิรํ ปพฺพาเชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. น, ภิกฺขเว, หตฺถจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ปาทจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, หตฺถปาทจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, กณฺณจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, นาสจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, กณฺณนาสจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, องฺคุลิจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, อฬจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, กณฺฑรจฺฉินฺโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ผณหตฺถโก ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ขุโชฺช ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, วามโน ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, คลคณฺฑี ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ลกฺขณาหโต ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, กสาหโต ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ลิขิตโก ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, สีปที ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ปาปโรคี ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ปริสทูสโก ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, กาโณ ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น , ภิกฺขเว, กุณี ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ขโญฺช ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ปกฺขหโต ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ฉินฺนิริยาปโถ ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, ชราทุพฺพโล ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, อโนฺธ ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, มูโค ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, พธิโร ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, อนฺธมูโค ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, อนฺธพธิโร ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, มูคพธิโร ปพฺพาเชตพฺโพ…เป…. น, ภิกฺขเว, อนฺธมูคพธิโร ปพฺพาเชตพฺโพฯ โย ปพฺพาเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

นปพฺพาเชตพฺพทฺวตฺตึสวาโร นิฏฺฐิโตฯ

ทายชฺชภาณวาโร นิฏฺฐิโต นวโมฯ

๕๘. อลชฺชีนิสฺสยวตฺถูนิ

๑๒๐. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อลชฺชีนํ นิสฺสยํ เทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อลชฺชีนํ นิสฺสโย ทาตพฺโพฯ โย ทเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อลชฺชีนํ นิสฺสาย วสนฺติฯ เตปิ นจิรเสฺสว อลชฺชิโน โหนฺติ ปาปกาภิกฺขูฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อลชฺชีนํ นิสฺสาย วตฺถพฺพํฯ โย วเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น อลชฺชีนํ นิสฺสโย ทาตพฺโพ, น อลชฺชีนํ นิสฺสาย วตฺถพฺพ’นฺติฯ กถํ นุ โข มยํ ชาเนยฺยาม ลชฺชึ วา อลชฺชึ วา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตูหปญฺจาหํ อาคเมตุํ ยาว ภิกฺขุสภาคตํ ชานามีติฯ

๕๙. คมิกาทินิสฺสยวตฺถูนิ

๑๒๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺโน โหติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพ’นฺติฯ อหญฺจมฺหิ นิสฺสยกรณีโย อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺโน, กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺเนน ภิกฺขุนา นิสฺสยํ อลภมาเนน อนิสฺสิเตน วตฺถุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เต อญฺญตรํ อาวาสํ อุปคจฺฉึสุฯ ตตฺถ เอโก ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ อถ โข ตสฺส คิลานสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพ’นฺติฯ อหญฺจมฺหิ นิสฺสยกรณีโย คิลาโน, กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา นิสฺสยํ อลภมาเนน อนิสฺสิเตน วตฺถุนฺติฯ

อถ โข ตสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพ’นฺติฯ อหญฺจมฺหิ นิสฺสยกรณีโย, อยญฺจ ภิกฺขุ คิลาโน, กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานุปฏฺฐาเกน ภิกฺขุนา นิสฺสยํ อลภมาเนน ยาจิยมาเนน อนิสฺสิเตน วตฺถุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อรเญฺญ วิหรติฯ ตสฺส จ ตสฺมึ เสนาสเน ผาสุ โหติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น อนิสฺสิเตน วตฺถพฺพ’นฺติฯ อหญฺจมฺหิ นิสฺสยกรณีโย อรเญฺญ วิหรามิ, มยฺหญฺจ อิมสฺมึ เสนาสเน ผาสุ โหติ, กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อารญฺญิเกน ภิกฺขุนา ผาสุวิหารํ สลฺลกฺเขนฺเตน นิสฺสยํ อลภมาเนน อนิสฺสิเตน วตฺถุํ – ยทา ปติรูโป นิสฺสยทายโก อาคจฺฉิสฺสติ, ตทา ตสฺส นิสฺสาย วสิสฺสามีติฯ

๖๐. โคเตฺตน อนุสฺสาวนานุชานนา

๑๒๒. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต มหากสฺสปสฺส อุปสมฺปทาเปกฺโข โหติฯ อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป อายสฺมโต อานนฺทสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – อาคจฺฉตุ อานโนฺท อิมํ อนุสฺสาเวสฺสตูติ [อนุสฺสาเวสฺสตีติ (สฺยา.)]ฯ อายสฺมา อานโนฺท เอวมาห – ‘‘นาหํ อุสฺสหามิ เถรสฺส นามํ คเหตุํ, ครุ เม เถโร’’ติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โคเตฺตนปิ อนุสฺสาเวตุนฺติฯ

๖๑. เทฺวอุปสมฺปทาเปกฺขาทิวตฺถุ

๑๒๓. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต มหากสฺสปสฺส เทฺว อุปสมฺปทาเปกฺขา โหนฺติฯ เต วิวทนฺติ – อหํ ปฐมํ อุปสมฺปชฺชิสฺสามิ, อหํ ปฐมํ อุปสมฺปชฺชิสฺสามีติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว เอกานุสฺสาวเน กาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลานํ เถรานํ อุปสมฺปทาเปกฺขา โหนฺติฯ เต วิวทนฺติ – อหํ ปฐมํ อุปสมฺปชฺชิสฺสามิ, อหํ ปฐมํ อุปสมฺปชฺชิสฺสามีติฯ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘หนฺท, มยํ, อาวุโส, สเพฺพว เอกานุสฺสาวเน กโรมา’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ตโย เอกานุสฺสาวเน กาตุํ, ตญฺจ โข เอเกน อุปชฺฌาเยน, น เตฺวว นานุปชฺฌาเยนาติฯ

๖๒. คพฺภวีสูปสมฺปทานุชานนา

๑๒๔. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา กุมารกสฺสโป คพฺภวีโส อุปสมฺปนฺโน อโหสิฯ อถ โข อายสฺมโต กุมารกสฺสปสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น อูนวีสติวโสฺส ปุคฺคโล อุปสมฺปาเทตโพฺพ’ติฯ อหญฺจมฺหิ คพฺภวีโส อุปสมฺปนฺโนฯ อุปสมฺปนฺโน นุ โขมฺหิ, นนุ โข อุปสมฺปนฺโน’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ยํ, ภิกฺขเว, มาตุกุจฺฉิสฺมิํ ปฐมํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ, ปฐมํ วิญฺญาณํ ปาตุภูตํ , ตทุปาทาย สาวสฺส ชาติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คพฺภวีสํ อุปสมฺปาเทตุนฺติฯ

๖๓. อุปสมฺปทาวิธิ

๑๒๕. เตน โข ปน สมเยน อุปสมฺปนฺนา ทิสฺสนฺติ กุฎฺฐิกาปิ คณฺฑิกาปิ กิลาสิกาปิ โสสิกาปิ อปมาริกาปิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปสมฺปาเทเนฺตน เตรส [ตสฺส (ก.)] อนฺตรายิเก ธเมฺม ปุจฺฉิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปุจฺฉิตโพฺพ – ‘‘สนฺติ เต เอวรูปา อาพาธา – กุฎฺฐํ, คโณฺฑ, กิลาโส, โสโส, อปมาโร? มนุโสฺสสิ ? ปุริโสสิ? ภุชิโสฺสสิ? อณโณสิ? นสิ ราชภโฏ? อนุญฺญาโตสิ มาตาปิตูหิ? ปริปุณฺณวีสติวโสฺสสิ? ปริปุณฺณํ เต ปตฺตจีวรํ? กิํนาโมสิ? โกนาโม เต อุปชฺฌาโย’’ติ?

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อนนุสิเฎฺฐ อุปสมฺปทาเปเกฺข อนฺตรายิเก ธเมฺม ปุจฺฉนฺติฯ อุปสมฺปทาเปกฺขา วิตฺถายนฺติ, มงฺกู โหนฺติ, น สโกฺกนฺติ วิสฺสเชฺชตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฐมํ อนุสาสิตฺวา ปจฺฉา อนฺตรายิเก ธเมฺม ปุจฺฉิตุนฺติฯ

ตเตฺถว สงฺฆมเชฺฌ อนุสาสนฺติฯ อุปสมฺปทาเปกฺขา ตเถว วิตฺถายนฺติ, มงฺกู โหนฺติ, น สโกฺกนฺติ วิสฺสเชฺชตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกมนฺตํ อนุสาสิตฺวา สงฺฆมเชฺฌ อนฺตรายิเก ธเมฺม ปุจฺฉิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อนุสาสิตโพฺพ –

๑๒๖. ปฐมํ อุปชฺฌํ คาหาเปตโพฺพฯ อุปชฺฌํ คาหาเปตฺวา ปตฺตจีวรํ อาจิกฺขิตพฺพํ – อยํ เต ปโตฺต, อยํ สงฺฆาฎิ, อยํ อุตฺตราสโงฺค, อยํ อนฺตรวาสโกฯ คจฺฉ, อมุมฺหิ โอกาเส ติฎฺฐาหีติฯ

พาลา อพฺยตฺตา อนุสาสนฺติฯ ทุรนุสิฎฺฐา อุปสมฺปทาเปกฺขา วิตฺถายนฺติ, มงฺกู โหนฺติ, น สโกฺกนฺติ วิสฺสเชฺชตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, พาเลน อพฺยเตฺตน อนุสาสิตโพฺพฯ โย อนุสาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน อนุสาสิตุนฺติฯ

อสมฺมตา อนุสาสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อสมฺมเตน อนุสาสิตโพฺพฯ โย อนุสาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, สมฺมเตน อนุสาสิตุํฯ เอว

ญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพ [สมฺมนิตโพฺพ (ก.)] – อตฺตนา วา [อตฺตนาว (สฺยา.)] อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ, ปเรน วา ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพฯ

กถญฺจ อตฺตนาว อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ? พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ – "สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺขฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนามํ อนุสาเสยฺย"นฺติฯ เอวํ อตฺตนาว อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํฯ

กถญฺจ ปน ปเรน ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพ? พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ – "สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺขฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามํ อนุสาเสยฺยา"ติ ฯ เอวํ ปเรน ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพฯ

เตน สมฺมเตน ภิกฺขุนา อุปสมฺปทาเปโกฺข อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – "สุณสิ, อิตฺถนฺนาม, อยํ เต สจฺจกาโล ภูตกาโลฯ ยํ ชาตํ ตํ สงฺฆมเชฺฌ ปุจฺฉเนฺต สนฺตํ อตฺถีติ วตฺตพฺพํ, อสนฺตํ นตฺถี"ติ วตฺตพฺพํฯ มา โข วิตฺถายิ, มา โข มงฺกุ อโหสิฯ เอวํ ตํ ปุจฺฉิสฺสนฺติ – "สนฺติ เต เอวรูปา อาพาธา – กุฎฺฐํ, คโณฺฑ, กิลาโส, โสโส, อปมาโร? มนุโสฺสสิ? ปุริโสสิ? ภุชิโสฺสสิ? อณโณสิ? นสิ ราชภโฏ? อนุญฺญาโตสิ มาตาปิตูหิ? ปริปุณฺณวีสติวโสฺสสิ? ปริปุณฺณํ เต ปตฺตจีวรํ? กินฺนาโมสิ? โกนาโม เต อุปชฺฌาโย"ติ?

เอกโต อาคจฺฉนฺติฯ น, ภิกฺขเว, เอกโต อาคนฺตพฺพํฯ อนุสาสเกน ปฐมตรํ อาคนฺตฺวา สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ – "สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺข ฯ อนุสิโฎฺฐ โส มยาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อิตฺถนฺนาโม อาคเจฺฉยฺยา"ติฯ อาคจฺฉาหีติ วตฺตโพฺพฯ

เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ การาเปตฺวา ภิกฺขูนํ ปาเท วนฺทาเปตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทาเปตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคณฺหาเปตฺวา อุปสมฺปทํ ยาจาเปตโพฺพ – "สงฺฆํ, ภเนฺต, อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, ภเนฺต, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ทุติยมฺปิ, ภเนฺต, สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ, ภเนฺต, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ตติยมฺปิ, ภเนฺต, สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจามิฯ อุลฺลุมฺปตุ มํ , ภเนฺต, สโงฺฆ อนุกมฺปํ อุปาทายา"ติฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

"สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺขฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนามํ อนฺตรายิเก ธเมฺม ปุเจฺฉยฺย"นฺติ? สุณสิ, อิตฺถนฺนาม, อยํ เต สจฺจกาโล ภูตกาโลฯ ยํ ชาตํ ตํ ปุจฺฉามิฯ สนฺตํ อตฺถีติ วตฺตพฺพํ, อสนฺตํ นตฺถีติ วตฺตพฺพํฯ สนฺติ เต เอวรูปา อาพาธา – กุฎฺฐํ คโณฺฑ กิเลโส โสโส อปมาโร, มนุโสฺสสิ, ปุริโสสิ, ภุชิโสฺสสิ, อณโณสิ, นสิ ราชภโฏ, อนุญฺญาโตสิ มาตาปิตูหิ, ปริปุณฺณวีสติวโสฺสสิ, ปริปุณฺณํ เต ปตฺตจีวรํ, กินฺนาโมสิ, โกนาโม เต อุปชฺฌาโยติ? พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๒๗. "สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปโกฺข, ปริสุโทฺธ อนฺตรายิเกหิ ธเมฺมหิ, ปริปุณฺณสฺส ปตฺตจีวรํฯ อิตฺถนฺนาโม สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทยฺย อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปกฺโข, ปริสุทฺโธ อนฺตรายิเกหิ ธมฺเมหิ, ปริปุณฺณสฺส ปตฺตจีวรํฯ อิตฺถนฺนาโม สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน ฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ทุติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปกฺโข, ปริสุทฺโธ อนฺตรายิเกหิ ธมฺเมหิ, ปริปุณฺณสฺส ปตฺตจีวรํฯ อิตฺถนฺนาโม สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“ตติยมฺปิ เอตมตฺถํ วทามิ – สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามสฺส อายสฺมโต อุปสมฺปทาเปกฺโข, ปริสุทฺโธ อนฺตรายิเกหิ ธมฺเมหิ, ปริปุณฺณสฺส ปตฺตจีวรํฯ อิตฺถนฺนาโม สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ อุปสมฺปาเทติ อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุปสมฺปทา อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยน, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

“อุปสมฺปโนฺน สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนาเมน อุปชฺฌาเยนฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี”ติฯ

อุปสมฺปทากมฺมํ นิฏฺฐิตํฯ

๖๔. จตฺตาโร นิสฺสยา

๑๒๘. ตาวเทว ฉายา เมตพฺพา, อุตุปฺปมาณํ อาจิกฺขิตพฺพํ, ทิวสภาโค อาจิกฺขิตโพฺพ, สงฺคีติ อาจิกฺขิตพฺพา , จตฺตาโร นิสฺสยา อาจิกฺขิตพฺพา [อาจิกฺขิตพฺพา, จตฺตาริ อกรณียานิ อาจิกฺขิตพฺพานิฯ (ก.)] –

“ปิณฺฑิยาโลปโภชนํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชาฯ ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโยฯ อติเรกลาโภ – สงฺฆภตฺตํ, อุเทฺทสภตฺตํ, นิมนฺตนํ, สลากภตฺตํ, ปกฺขิกํ, อุโปสถิกํ, ปาฏิปทิกํฯ

“ปํสุกูลจีวรํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชาฯ ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโยฯ อติเรกลาโภ – โขมํ, กปฺปาสิกํ, โกเสยฺยํ, กมฺพลํ, สาณํ, ภงฺคํฯ

“รุกฺขมูลเสนาสนํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชาฯ ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโยฯ อติเรกลาโภ – วิหาโร, อฑฺฒโยโค, ปาสาโท, หมฺมิยํ, คุหาฯ

“ปูติมุตฺตเภสชฺชํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชาฯ ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโยฯ อติเรกลาโภ – สปฺปิ, นวนีตํ, เตลํ, มธุ, ผาณิต”นฺติฯ

จตฺตาโร นิสฺสยา นิฏฺฐิตาฯ

๖๕. จตฺตาริ อกรณียานิ

๑๒๙. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อญฺญตรํ ภิกฺขุํ อุปสมฺปาเทตฺวา เอกกํ โอหาย ปกฺกมึสุฯ โส ปจฺฉา เอกโกว อาคจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค ปุราณทุติยิกาย สมาคญฺฉิฯ สา เอวมาห – ‘‘กึทานิ ปพฺพชิโตสี’’ติ? ‘‘อาม, ปพฺพชิโตมฺหี’’ติฯ ‘‘ทุลฺลโภ โข ปพฺพชิตานํ เมถุโน ธมฺโม; เอหิ, เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวา’’ติฯ โส ตสฺสา เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวิตฺวา จิเรน อคมาสิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, เอวํ จิรํ อกาสี’’ติ? อถ โข โส ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุปสมฺปาเทตฺวา ทุติยํ ทาตุํ, จตฺตาริ จ อกรณียานิ อาจิกฺขิตุํ –

‘‘อุปสมฺปเนฺนน ภิกฺขุนา เมถุโน ธโมฺม น ปฏิเสวิตโพฺพ, อนฺตมโส ติรจฺฉานคตายปิฯ โย ภิกฺขุ เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวติ, อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ เสยฺยถาปิ นาม ปุริโส สีสจฺฉิโนฺน อภโพฺพ เตน สรีรพนฺธเนน ชีวิตุํ, เอวเมว ภิกฺขุ เมถุนํ ธมฺมํ ปฏิเสวิตฺวา อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ ตํ เต ยาวชีวํ อกรณียํฯ

‘‘อุปสมฺปเนฺนน ภิกฺขุนา อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ น อาทาตพฺพํ, อนฺตมโส ติณสลากํ อุปาทายฯ โย ภิกฺขุ ปาทํ วา ปาทารหํ วา อติเรกปาทํ วา อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อาทิยติ, อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ เสยฺยถาปิ นาม ปณฺฑุปลาโส พนฺธนา ปมุโตฺต อภโพฺพ หริตตฺถาย, เอวเมว ภิกฺขุ ปาทํ วา ปาทารหํ วา อติเรกปาทํ วา อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อาทิยิตฺวา อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ ตํ เต ยาวชีวํ อกรณียํฯ

‘‘อุปสมฺปเนฺนน ภิกฺขุนา สญฺจิจฺจ ปาโณ ชีวิตา น โวโรเปตโพฺพ, อนฺตมโส กุนฺถกิปิลฺลิกํ อุปาทายฯ โย ภิกฺขุ สญฺจิจฺจ มนุสฺสวิคฺคหํ ชีวิตา โวโรเปติ, อนฺตมโส คพฺภปาตนํ อุปาทาย, อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ เสยฺยถาปิ นาม ปุถุสิลา เทฺวธา ภินฺนา อปฺปฏิสนฺธิกา โหติ, เอวเมว ภิกฺขุ สญฺจิจฺจ มนุสฺสวิคฺคหํ ชีวิตา โวโรเปตฺวา อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ ตํ เต ยาวชีวํ อกรณียํฯ

‘‘อุปสมฺปเนฺนน ภิกฺขุนา อุตฺตริมนุสฺสธโมฺม น อุลฺลปิตโพฺพ, อนฺตมโส ‘สุญฺญาคาเร อภิรมามี’ติฯ โย ภิกฺขุ ปาปิโจฺฉ อิจฺฉาปกโต อสนฺตํ อภูตํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อุลฺลปติ ฌานํ วา วิโมกฺขํ วา สมาธึ วา สมาปตฺตึ วา มคฺคํ วา ผลํ วา, อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ เสยฺยถาปิ นาม ตาโล มตฺถกจฺฉิโนฺน อภโพฺพ ปุน วิรุฬฺหิยา, เอวเมว ภิกฺขุ ปาปิโจฺฉ อิจฺฉาปกโต อสนฺตํ อภูตํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อุลฺลปิตฺวา อสฺสมโณ โหติ อสกฺยปุตฺติโยฯ ตํ เต ยาวชีวํ อกรณีย’’นฺติฯ

จตฺตาริ อกรณียานิ นิฏฺฐิตานิฯ

๖๖. อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกวตฺถูนิ

๑๓๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก วิพฺภมิฯ โส ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขู อุปสมฺปทํ ยาจิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก วิพฺภมติฯ โส ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขู อุปสมฺปทํ ยาจติฯ โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ปสฺสิสฺสสิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติ? สจาหํ ปสฺสิสฺสามีติ, ปพฺพาเชตโพฺพฯ สจาหํ น ปสฺสิสฺสามีติ, น ปพฺพาเชตโพฺพฯ ปพฺพาเชตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปสฺสิสฺสสิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติ? สจาหํ ปสฺสิสฺสามีติ, อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ สจาหํ น ปสฺสิสฺสามี

ติ, น อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ อุปสมฺปาเทตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปสฺสิสฺสสิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติ? สจาหํ ปสฺสิสฺสามีติ , โอสาเรตโพฺพฯ สจาหํ น ปสฺสิสฺสามีติ, น โอสาเรตโพฺพฯ โอสาเรตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปสฺสสิ [ปสฺสาหิ (สี.)] ตํ อาปตฺติ’’นฺติ? สเจ ปสฺสติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ปสฺสติ, ลพฺภมานาย สามคฺคิยา ปุน อุกฺขิปิตโพฺพฯ อลพฺภมานาย สามคฺคิยา อนาปตฺติ สโมฺภเค สํวาเสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก วิพฺภมติฯ โส ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขู อุปสมฺปทํ ยาจติฯ โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ปฏิกริสฺสสิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติ? สจาหํ ปฏิกริสฺสามีติ, ปพฺพาเชตโพฺพ ฯ สจาหํ น ปฏิกริสฺสามีติ, น ปพฺพาเชตโพฺพฯ ปพฺพาเชตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปฏิกริสฺสสิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติ? สจาหํ ปฏิกริสฺสามีติ, อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ สจาหํ น ปฏิกริสฺสามีติ, น อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ อุปสมฺปาเทตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปฏิกริสฺสสิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติ? สจาหํ ปฏิกริสฺสามีติ, โอสาเรตโพฺพฯ สจาหํ น ปฏิกริสฺสามีติ, น โอสาเรตโพฺพฯ โอสาเรตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ สเจ ปฏิกโรติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ปฏิกโรติ ลพฺภมานาย สามคฺคิยา ปุน อุกฺขิปิตโพฺพฯ อลพฺภมานาย สามคฺคิยา อนาปตฺติ สโมฺภเค สํวาเสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก วิพฺภมติฯ โส ปุน ปจฺจาคนฺตฺวา ภิกฺขู อุปสมฺปทํ ยาจติฯ โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ปฏินิสฺสชฺชิสฺสสิ ตํ ปาปิกํ ทิฎฺฐิ’’นฺติ? สจาหํ ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามีติ, ปพฺพาเชตโพฺพฯ สจาหํ น ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามีติ, น ปพฺพาเชตโพฺพฯ ปพฺพาเชตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปฏินิสฺสชฺชิสฺสสิ ตํ ปาปิกํ ทิฎฺฐิ’’นฺติ? สจาหํ ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามีติ, อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ สจาหํ น ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามีติ, น อุปสมฺปาเทตโพฺพฯ อุปสมฺปาเทตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปฏินิสฺสชฺชิสฺสสิ ตํ ปาปิกํ ทิฎฺฐิ’’นฺติ? สจาหํ ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามีติ, โอสาเรตโพฺพฯ สจาหํ น ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามีติ, น โอสาเรตโพฺพฯ โอสาเรตฺวา วตฺตโพฺพ – ‘‘ปฏินิสฺสเชฺชหิ ตํ ปาปิกํ ทิฎฺฐิ’’นฺติฯ สเจ ปฏินิสฺสชฺชติ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ปฏินิสฺสชฺชติ, ลพฺภมานาย สามคฺคิยา ปุน อุกฺขิปิตโพฺพฯ อลพฺภมานาย สามคฺคิยา อนาปตฺติ สโมฺภเค สํวาเสติฯ

มหาขนฺธโก ปฐโมฯ

๖๗. ตสฺสุทฺทานํ

๑๓๑.วินยมฺหิ มหเตฺถสุ, เปสลานํ สุขาวเห;
นิคฺคหานญฺจ ปาปิเจฺฉ, ลชฺชีนํ ปคฺคเหสุ จฯ

สาสนาธารเณ เจว, สพฺพญฺญุชินโคจเร;
อนญฺญวิสเย เขเม, สุปญฺญเตฺต อสํสเยฯ

ขนฺธเก วินเย เจว, ปริวาเร จ มาติเก;
ยถาตฺถการี กุสโล, ปฏิปชฺชติ โยนิโสฯ

โย ควํ น วิชานาติ, น โส รกฺขติ โคคณํ;
เอวํ สีลํ อชานโนฺต, กึ โส รเกฺขยฺย สํวรํฯ

ปมุฎฺฐมฺหิ จ สุตฺตเนฺต, อภิธเมฺม จ ตาวเท;

วินเย อวินฎฺฐมฺหิ, ปุน ติฎฺฐติ สาสนํฯ

ตสฺมา สงฺคาหณาเหตุํ [สงฺคาหนาเหตุํ (ก.)], อุทฺทานํ อนุปุพฺพโส;
ปวกฺขามิ ยถาญายํ, สุณาถ มม ภาสโตฯ

วตฺถุ นิทานํ อาปตฺติ, นยา เปยฺยาลเมว จ;
ทุกฺกรํ ตํ อเสเสตุํ, นยโต ตํ วิชานถาติฯ

โพธิ ราชายตนญฺจ, อชปาโล สหมฺปติ;
พฺรหฺมา อาฬาโร อุทโก, ภิกฺขุ จ อุปโก อิสิฯ

โกณฺฑญฺโญ วปฺโป ภทฺทิโย, มหานาโม จ อสฺสชิ;
ยโส จตฺตาโร ปญฺญาส, สพฺพ เปเสสิ โส ทิสาฯ

วตฺถุ มาเรหิ ตึสา จ, อุรุเวลํ ตโย ชฏี;
อคฺยาคารํ มหาราชา, สกฺโก พฺรหฺมา จ เกวลาฯ

ปํสุกูลํ โปกฺขรณี, สิลา จ กกุโธ สิลา;
ชมฺพุ อโมฺพ จ อามโล, ปาริปุปฺผญฺจ อาหริฯ

ผาลิยนฺตุ อุชฺชลนฺตุ, วิชฺฌายนฺตุ จ กสฺสป;
นิมุชฺชนฺติ มุขี เมโฆ, คยา ลฎฺฐิ จ มาคโธฯ

อุปติโสฺส โกลิโต จ, อภิญฺญาตา จ ปพฺพชุํ;
ทุนฺนิวตฺถา ปณามนา, กิโส ลูโข จ พฺราหฺมโณฯ

อนาจารํ อาจรติ, อุทรํ มาณโว คโณ;
วสฺสํ พาเลหิ ปกฺกโนฺต, ทส วสฺสานิ นิสฺสโยฯ

น วตฺตนฺติ ปณาเมตุํ, พาลา ปสฺสทฺธิ ปญฺจ ฉ;
โย โส อญฺโญ จ นโคฺค จ, อจฺฉินฺนชฎิลสากิโยฯ

มคเธสุ ปญฺจาพาธา, เอโก ราชา [ภโฏ โจโร (สฺยา.)] จ องฺคุลิ;
มาคโธ จ อนุญฺญาสิ, การา ลิขิ กสาหโตฯ

ลกฺขณา อิณา ทาโส จ, ภณฺฑุโก อุปาลิ อหิ;
สทฺธํ กุลํ กณฺฎโก จ, อาหุนฺทริกเมว จฯ

วตฺถุมฺหิ ทารโก สิกฺขา, วิหรนฺติ จ กึ นุ โข;
สพฺพํ มุขํ อุปชฺฌาเย, อปลาฬน กณฺฎโกฯ

ปณฺฑโก เถยฺยปกฺกโนฺต, อหิ จ มาตรี ปิตา;
อรหนฺตภิกฺขุนีเภทา, รุหิเรน จ พฺยญฺชนํฯ

อนุปชฺฌายสเงฺฆน, คณปณฺฑกปตฺตโก;

อจีวรํ ตทุภยํ, ยาจิเตนปิ เย ตโยฯ

หตฺถา ปาทา หตฺถปาทา, กณฺณา นาสา ตทูภยํ;
องฺคุลิอฬกณฺฑรํ, ผณํ ขุชฺชญฺจ วามนํฯ

คลคณฺฑี ลกฺขณา เจว, กสา ลิขิตสีปที;
ปาปปริสทูสี จ, กาณํ กุณิ ตเถว จฯ

ขญฺชํ ปกฺขหตเญฺจว, สจฺฉินฺนอิริยาปถํ;
ชรานฺธมูคพธิรํ, อนฺธมูคญฺจ ยํ ตหิํฯ

อนฺธพธิรํ ยํ วุตฺตํ, มูคพธิรเมว จ;
อนฺธมูคพธิรญฺจ, อลชฺชีนญฺจ นิสฺสยํฯ

วตฺถพฺพญฺจ ตถาทฺธานํ, ยาจมาเนน ลกฺขณา [เปกฺขนา (สพฺพตฺถ)];
อาคจฺฉตุ วิวทนฺติ, เอกุปชฺฌาเยน กสฺสโปฯ

ทิสฺสนฺติ อุปสมฺปนฺนา, อาพาเธหิ จ ปีฬิตา;
อนนุสิฏฺฐา วิเตฺถนฺติ, ตเตฺถว อนุสาสนาฯ

สเงฺฆปิ จ อโถ พาลา, อสมฺมตา จ เอกโต;
อุลฺลุมฺปตุปสมฺปทา, นิสฺสโย เอกโก ตโยติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถูนิ เอกสตญฺจ ทฺวาสตฺตติฯ

มหาขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๒. อุโปสถกฺขนฺธโก

๖๘. สนฺนิปาตานุชานนา

๑๓๒. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเตฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตฺวา ธมฺมํ ภาสนฺติฯ เต มนุสฺสา อุปสงฺกมนฺติ ธมฺมสฺสวนายฯ เต ลภนฺติ อญฺญติตฺถิเยสุ ปริพฺพาชเกสุ เปมํ, ลภนฺติ ปสาทํ, ลภนฺติ อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา ปกฺขํฯ อถ โข รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – ‘‘เอตรหิ โข อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตฺวา ธมฺมํ ภาสนฺติฯ เต มนุสฺสา อุปสงฺกมนฺติ ธมฺมสฺสวนายฯ เต ลภนฺติ อญฺญติตฺถิเยสุ ปริพฺพาชเกสุ เปมํ, ลภนฺติ ปสาทํ, ลภนฺติ อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา ปกฺขํฯ ยํนูน อยฺยาปิ จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปเตยฺยุ’’นฺติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิธ มยฺหํ, ภเนฺต, รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ ‘เอตรหิ โข อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตฺวา ธมฺมํ ภาสนฺติฯ เต มนุสฺสา อุปสงฺกมนฺติ ธมฺมสฺสวนายฯ เต ลภนฺติ อญฺญติตฺถิเยสุ ปริพฺพาชเกสุ เปมํ, ลภนฺติ ปสาทํ, ลภนฺติ อญฺญติตฺถิยา ปริพฺพาชกา ปกฺขํฯ ยํนูน อยฺยาปิ จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปเตยฺยุ’นฺติฯ สาธุ, ภเนฺต, อยฺยาปิ จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปเตยฺยุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู – ภควตา อนุญฺญาตา จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตุนฺติ – จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตฺวา ตุณฺหี นิสีทนฺติฯ เต มนุสฺสา อุปสงฺกมนฺติ ธมฺมสฺสวนายฯ เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตฺวา ตุณฺหี นิสีทิสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ มูคสูกราฯ นนุ นาม สนฺนิปติเตหิ ธโมฺม ภาสิตโพฺพ’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺส สนฺนิปติตฺวา ธมฺมํ ภาสิตุ’’นฺติฯ

๖๙. ปาติโมกฺขุเทฺทสานุชานนา

๑๓๓. อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – ‘‘ยํนูนาหํ ยานิ มยา ภิกฺขูนํ ปญฺญตฺตานิ สิกฺขาปทานิ, ตานิ เนสํ ปาติโมกฺขุเทฺทสํ อนุชาเนยฺยํฯ โส เนสํ ภวิสฺสติ อุโปสถกมฺม’’นฺติฯ อถ โข ภควา สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – อิธ มยฺหํ, ภิกฺขเว, รโหคตสฺส ปฏิ

สลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ ‘ยํนูนาหํ ยานิ มยา ภิกฺขูนํ ปญฺญตฺตานิ สิกฺขาปทานิ, ตานิ เนสํ ปาติโมกฺขุทฺเทสํ อนุชาเนยฺยํฯ โส เนสํ ภวิสฺสติ อุโปสถกมฺม’นฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อุทฺทิสิตพฺพํฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๑๓๔. “สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อุโปสถํ กเรยฺย, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิเสยฺยฯ กึ สงฺฆสฺส ปุพฺพกิจฺจํ? ปาริสุทฺธึ อายสฺมนฺโต อาโรเจถ ฯ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิสฺสามิฯ ตํ สเพฺพว สนฺตา สาธุกํ สุโณม มนสิ กโรมฯ ยสฺส สิยา อาปตฺติ , โส อาวิกเรยฺยฯ อสนฺติยา อาปตฺติยา ตุณฺหี ภวิตพฺพํฯ ตุณฺหีภาเวน โข ปนายสฺมนฺเต ปริสุทฺธาติ เวทิสฺสามิฯ ยถา โข ปน ปจฺเจกปุฏฺฐสฺส เวยฺยากรณํ โหติ, เอวเมวํ [เอวเมว (ก)] เอวรูปาย ปริสาย ยาวตติยํ อนุสฺสาวิตํ โหติฯ โย ปน ภิกฺขุ ยาวตติยํ อนุสฺสาวิยมาเน สรมาโน สนฺตึ อาปตฺตึ นาวิกเรยฺย, สมฺปชานมุสาวาทสฺส โหติฯ สมฺปชานมุสาวาโท โข ปนายสฺมนฺโต อนฺตรายิโก ธโมฺม วุโตฺต ภควตาฯ ตสฺมา, สรมาเนน ภิกฺขุนา อาปนฺเนน วิสุทฺธาเปกฺขน สนฺตี อาปตฺติ อาวิกาตพฺพา; อาวิกตา หิสฺส ผาสุ โหตี”ติฯ

๑๓๕. **ปาติโมกฺข**นฺติ อาทิเมตํ มุขเมตํ ปมุขเมตํ กุสลานํ ธมฺมานํฯ เตน วุจฺจติ ปาติโมกฺขนฺติฯ **อายสฺมนฺโต**ติ ปิยวจนเมตํ ครุวจนเมตํ สคารวสปฺปติสฺสาธิวจนเมตํ อายสฺมนฺโตติฯ **อุทฺทิสิสฺสามี**ติ อาจิกฺขิสฺสามิ เทเสสฺสามิ ปญฺญเปสฺสามิ ปฏฺฐเปสฺสามิ วิวริสฺสามิ วิภชิสฺสามิ อุตฺตานึ กริสฺสามิ [อุตฺตานี กริสฺสามิ (สี. สฺยา.)] ปกาเสสฺสามิฯ **ตนฺ**ติ ปาติโมกฺขํ วุจฺจติฯ **สเพฺพว สนฺตา**ติ ยาวติกา ตสฺสา ปริสาย เถรา จ นวา จ มชฺฌิมา จ, เอเต วุจฺจนฺติ สเพฺพว สนฺตาติฯ **สาธุกํ สุโณมา**ติ อฏฺฐึ กตฺวา มนสิ กตฺวา สพฺพเจตสา [สพฺพํ เจตสา (สฺยา. ก.)] สมนฺนาหรามฯ **มนสิ กโรมา**ติ เอกคฺคจิตฺตา อวิกฺขิตฺตจิตฺตา อวิสาหฏจิตฺตา นิสาเมมฯ **ยสฺส สิยา อาปตฺตี**ติ เถรสฺส วา นวสฺส วา มชฺฌิมสฺส วา, ปญฺจนฺนํ วา อาปตฺติกฺขนฺธานํ อญฺญตรา อาปตฺติ, สตฺตนฺนํ วา อาปตฺติกฺขนฺธานํ อญฺญตรา อาปตฺติฯ **โส อาวิกเรยฺยา**ติ โส เทเสยฺย, โส วิวเรยฺย, โส อุตฺตานึ กเรยฺย, โส ปกาเสยฺย สงฺฆมเชฺฌ วา คณมเชฺฌ วา เอกปุคฺคเล วาฯ **อสนฺตี** นาม **อาปตฺติ** อนชฺฌาปนฺนา วา โหติ, อาปชฺชิตฺวา วา วุฏฺฐิตาฯ **ตุณฺหี ภวิตพฺพ**นฺติ อธิวาเสตพฺพํ น พฺยาหริตพฺพํฯ **ปริสุทฺธาติ เวทิสฺสามี**ติ ชานิสฺสามิ ธาเรสฺสามิฯ **ยถา โข ปน ปจฺเจกปุฏฺฐสฺส เวยฺยากรณํ โหตี**ติ ยถา เอเกน เอโก ปุโฏฺฐ พฺยากเรยฺย, เอวเมว ตสฺสา ปริสาย ชานิตพฺพํ มํ ปุจฺฉตีติฯ **เอวรูปา** นาม **ปริสา** ภิกฺขุปริสา วุจฺจติฯ **ยาวตติยํ อนุสฺสาวิตํ โหตี**ติ สกิมฺปิ อนุสฺสาวิตํ โหติ, ทุติยมฺปิ อนุสฺสาวิตํ โหติ, ตติยมฺปิ อนุสฺสาวิตํ โหติฯ **สรมาโน**ติ ชานมาโน สญฺชานมาโนฯ **สนฺตี** นาม **อาปตฺติ** อชฺฌาปนฺนา วา โหติ, อาปชฺชิตฺวา วา อวุฏฺฐิตาฯ **นาวิกเรยฺยา**ติ น เทเสยฺย, น วิวเรยฺย, น อุตฺตานึ กเรยฺย, น ปกาเสยฺย สงฺฆมเชฺฌ วา คณมเชฺฌ วา เอกปุคฺคเล วาฯ **สมฺปชานมุสาวาทสฺส โหตี**ติฯ สมฺปชานมุสาวาเท กึ โหติ? ทุกฺกฏํ โหติฯ **อนฺตรายิโก ธโมฺม วุโตฺต ภควตา**ติฯ กิสฺส อนฺตรายิโก? ปฐมสฺส ฌานสฺส อธิคมาย อนฺตรายิโก, ทุติยสฺส ฌานสฺส อธิคมาย อนฺตรายิโก, ตติยสฺส ฌานสฺส อธิคมาย อนฺตรายิโก, จตุตฺถสฺส ฌานสฺส อธิคมาย อนฺตรายิโก, ฌานานํ วิโมกฺขานํ สมาธีนํ สมาปตฺตีนํ เนกฺขมฺมานํ นิสฺสรณานํ ปวิเวกานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อธิคมาย อนฺตรายิโกฯ **ตสฺมา**ติ ตงฺการณาฯ **สรมาเนนา**ติ ชานมาเนน สญฺชานมาเนนฯ **วิสุทฺธาเปกฺขนา**ติ วุฏฺฐาตุกาเมน วิสุชฺฌิตุกาเมนฯ **สนฺตี** นาม **อาปตฺติ** อชฺฌาปนฺนา วา โหติ, อาปชฺชิตฺวา วา อวุฏฺฐิตาฯ **อาวิกาตพฺพา**ติ อาวิกาตพฺพา สงฺฆมเชฺฌ วา คณมเชฺฌ วา เอกปุคฺคเล วาฯ **อาวิกตา หิสฺส ผาสุ โหตี**ติฯ กิสฺส ผาสุ โหติ? ปฐมสฺส ฌานสฺส อธิคมาย ผาสุ โหติ, ทุติยสฺส ฌานสฺส อธิคมาย ผาสุ โหติ, ตติยสฺส ฌานสฺส อธิคมาย ผาสุ โหติ, จตุตฺถสฺส

ฌานสฺส อธิคมาย ผาสุ โหติ, ฌานานํ วิโมกฺขานํ สมาธีนํ สมาปตฺตีนํ เนกฺขมฺมานํ นิสฺสรณานํ ปวิเวกานํ กุสลานํ ธมฺมานํ อธิคมาย ผาสุ โหตีติฯ

๑๓๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู – ภควตา ปาติโมกฺขุทฺเทโส อนุญฺญาโตติ – เทวสิกํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เทวสิกํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุโปสเถ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู – ภควตา อุโปสเถ ปาติโมกฺขุทฺเทโส อนุญฺญาโตติ – ปกฺขสฺส ติกฺขตฺตุํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติ, จาตุทฺทเส ปนฺนรเส อฏฺฐมิยา จ ปกฺขสฺสฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ปกฺขสฺส ติกฺขตฺตุํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สกึ ปกฺขสฺส จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ยถาปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติ สกาย สกาย ปริสายฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ยถาปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํ สกาย สกาย ปริสายฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมคฺคานํ อุโปสถกมฺมนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''ภควตา ปญฺญตฺตํ 'สมคฺคานํ อุโปสถกมฺม'นฺติฯ กิตฺตาวตา นุ โข สามคฺคี โหติ, ยาวตา เอกาวาโส, อุทาหุ สพฺพา ปถวี''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอตฺตาวตา สามคฺคี ยาวตา เอกาวาโสติฯ

๗๐. มหากปฺปินวตฺถุ

๑๓๗. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา มหากปฺปิโน ราชคเห วิหรติ มทฺทกุจฺฉิมฺหิ มิคทาเยฯ อถ โข อายสฺมโต มหากปฺปินสฺส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – ''คจฺเฉยฺยํ วาหํ อุโปสถํ น วา คจฺเฉยฺยํ, คจฺเฉยฺยํ วาหํ สงฺฆกมฺมํ น วา คจฺเฉยฺยํ, อถ ขฺวาหํ วิสุทฺโธ ปรมาย วิสุทฺธิยา''ติ? อถ โข ภควา อายสฺมโต มหากปฺปินสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิญฺเชยฺย, เอวเมว – คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต อนฺตรหิโต มทฺทกุจฺฉิมฺหิ มิคทาเย อายสฺมโต มหากปฺปินสฺส สมฺมุเข ปาตุรโหสิฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเนฯ อายสฺมาปิ โข มหากปฺปิโน ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ มหากปฺปินํ ภควา เอตทโวจ – ''นนุ เต, กปฺปิน, รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – คจฺเฉยฺยํ วาหํ อุโปสถํ น วา คจฺเฉยฺยํ, คจฺเฉยฺยํ วาหํ สงฺฆกมฺมํ น วา คจฺเฉยฺยํ, อถ ขฺวาหํ วิสุทฺโธ ปรมาย วิสุทฺธิยา''ติ? ''เอวํ, ภนฺเต''ฯ ''ตุเมฺห เจ พฺราหฺมณา อุโปสถํ น สกฺกริสฺสถ น ครุกริสฺสถ [น ครุํ กริสฺสถ (ก.)] น มาเนสฺสถ น ปูเชสฺสถ, อถ โก จรหิ อุโปสถํ สกฺกริสฺสติ ครุกริสฺสติ มาเนสฺสติ ปูเชสฺสติ? คจฺฉ ตฺวํ, พฺราหฺมณ, อุโปสถํ, มา โน อคมาสิฯ คจฺฉ ตฺวํ สงฺฆกมฺมํ, มา โน อคมาสี''ติฯ ''เอวํ, ภนฺเต''ติ โข อายสฺมา มหากปฺปิโน ภควโต ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ มหากปฺปินํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิญฺเชยฺย, เอวเมว – มทฺทกุจฺฉิมฺหิ มิคทาเย อายสฺมโต มหากปฺปินสฺส สมฺมุเข อนฺตรหิโต คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต ปาตุรโหสิฯ

๗๑. สีมานุชานนา

๑๓๘. อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘เอตฺตาวตา สามคฺคี ยาวตา เอกาวาโส’ติ, กิตฺตาวตา นุ โข เอกาวาโส โหตี’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สีมํ สมฺมนฺนิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพา – ปฐมํ นิมิตฺตา กิตฺเตตพฺพา – ปพฺพตนิมิตฺตํ, ปาสาณนิมิตฺตํ, วนนิมิตฺตํ, รุกฺขนิมิตฺตํ, มคฺคนิมิตฺตํ, วมฺมิกนิมิตฺตํ, นทีนิมิตฺตํ, อุทกนิมิตฺตํฯ นิมิตฺเต กิตฺเตตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

๑๓๙. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆ ฯ ยาวตา สมนฺตา นิมิตฺตา กิตฺติตาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ เอเตหิ นิมิตฺเตหิ สีมํ สมฺมเนฺนยฺย สมานสํวาสํ เอกุโปสถํ [เอกูโปสถํ (ก.)]ฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยาวตา สมนฺตา นิมิตฺตา กิตฺติตาฯ สงฺโฆ เอเตหิ นิมิตฺเตหิ สีมํ สมฺมนฺนติ สมานสํวาสํ เอกุโปสถํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เอเตหิ นิมิตฺเตหิ สีมาย สมฺมุติ [สมฺมติ (สฺยา.)] สมานสํวาสาย เอกุโปสถาย, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ สมฺมตา สีมา สงฺเฆน เอเตหิ นิมิตฺเตหิ สมานสํวาสา เอกุโปสถาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๑๔๐. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ภควตา สีมาสมฺมุติ อนุญฺญาตาติ – อติมหติโย สีมาโย สมฺมนฺนนฺติ, จตุโยชนิกาปิ ปญฺจโยชนิกาปิ ฉโยชนิกาปิฯ ภิกฺขู อุโปสถํ อาคจฺฉนฺตา อุทฺทิสฺสมาเนปิ ปาติโมเกฺข อาคจฺฉนฺติ, อุทฺทิฏฺฐมตฺเตปิ อาคจฺฉนฺติ, อนฺตราปิ ปริวสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อติมหตี สีมา สมฺมนฺนิตพฺพา, จตุโยชนิกา วา ปญฺจโยชนิกา วา ฉโยชนิกา วาฯ โย สมฺมเนฺนยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโยชนปรมํ สีมํ สมฺมนฺนิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นทีปารสีมํ [นทีปารํ สีมํ (สี. สฺยา.)] สมฺมนฺนนฺติฯ อุโปสถํ อาคจฺฉนฺตา ภิกฺขูปิ วุยฺหนฺติ, ปตฺตาปิ วุยฺหนฺติ , จีวรานิปิ วุยฺหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, นทีปารสีมา สมฺมนฺนิตพฺพาฯ โย สมฺมเนฺนยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยตฺถสฺส ธุวนาวา วา ธุวเสตุ วา, เอวรูปํ นทีปารสีมํ สมฺมนฺนิตุนฺติฯ

๗๒. อุโปสถาคารกถา

๑๔๑. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อนุปริเวณิยํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติ อสเงฺกเตนฯ อาคนฺตุกา ภิกฺขู น ชานนฺติ – ‘‘กตฺถ วา อชฺชุโปสโถ กรียิสฺสตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อนุปริเวณิยํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํ อสเงฺกเตนฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุโปสถาคารํ สมฺมนฺนิตฺวา อุโปสถํ กาตุํ, ยํ สงฺโฆ อากงฺขติ วิหารํ วา อฑฺฒโยคํ วา ปาสาทํ วา หมฺมิยํ วา คุหํ วาฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพํฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ อุโปสถาคารํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ อุโปสถาคารํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส วิหารสฺส อุโปสถาคารสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส

ภาเสยฺยฯ สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม วิหาโร อุโปสถาคารํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส เทฺว อุโปสถาคารานิ สมฺมตานิ โหนฺติฯ ภิกฺขู อุภยตฺถ สนฺนิปตนฺติ – ''อิธ อุโปสโถ กรียิสฺสติ, อิธ อุโปสโถ กรียิสฺสตี''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ น, ภิกฺขเว, เอกสฺมึ อาวาเส เทฺว อุโปสถาคารานิ สมฺมนฺนิตพฺพานิฯ โย สมฺมเนฺนยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกํ สมูหนิตฺวา [สมุหนิตฺวา (ก.)] เอกตฺถ อุโปสถํ กาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมูหนฺตพฺพํฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุโปสถาคารํ สมูหเนยฺย [สมุหเนยฺย (ก.)]ฯ เอสา ญตฺติฯ

''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ อุโปสถาคารํ สมูหนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส อุโปสถาคารสฺส สมุคฺฆาโต, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ สมูหตํ สเงฺฆน อิตฺถนฺนามํ อุโปสถาคารํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

๗๓. อุโปสถปฺปมุขานุชานนา

๑๔๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส อติขุทฺทกํ อุโปสถาคารํ สมฺมตํ โหติ, ตทหุโปสเถ มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต โหติฯ ภิกฺขู อสมฺมตาย ภูมิยา นิสินฺนา ปาติโมกฺขํ อโสฺสสุํฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ ''ภควตา ปญฺญตฺตํ 'อุโปสถาคารํ สมฺมนฺนิตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพ'ติ, มยญฺจมฺหา อสมฺมตาย ภูมิยา นิสิโนฺน ปาติโมกฺขํ อสฺสุมฺหา, กโต นุ โข อมฺหากํ อุโปสโถ, อกโต นุ โข''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ สมฺมตาย วา, ภิกฺขเว, ภูมิยา นิสินฺนา อสมฺมตาย วา ยโต ปาติโมกฺขํ สุณาติ, กโตวสฺส อุโปสโถฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ยาว มหนฺตํ อุโปสถปฺปมุขํ [อุโปสถมุขํ (สฺยา.)] อากงฺขติ, ตาว มหนฺตํ อุโปสถปฺปมุขํ สมฺมนฺนตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพํฯ ปฐมํ นิมิตฺตา กิเตฺตตพฺพาฯ นิมิเตฺต กิเตฺตตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยาวตา สมนฺตา นิมิตฺตา กิตฺติตาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ เอเตหิ นิมิเตฺตหิ อุโปสถปฺปมุขํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยาวตา สมนฺตา นิมิตฺตา กิตฺติตาฯ สโงฺฆ เอเตหิ นิมิเตฺตหิ อุโปสถปฺปมุขํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เอเตหิ นิมิเตฺตหิ อุโปสถปฺปมุขสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ สมฺมตํ สเงฺฆน เอเตหิ นิมิเตฺตหิ อุโปสถปฺปมุขํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ นวกา ภิกฺขู ปฐมตรํ สนฺนิปติตฺวา – ''น ตาว เถรา อาคจฺฉนฺตี''ติ – ปกฺกมึสุฯ อุโปสโถ วิกาเล อโหสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ เถเรหิ ภิกฺขูหิ ปฐมตรํ สนฺนิปติตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ราชคเห สมฺพหุลา อาวาสา สมานสีมา โหนฺติฯ ตตฺถ ภิกฺขู วิวทนฺติ – ''อมฺหากํ อาวาเส อุโปสโถ กรียตุ, อมฺหากํ อาวาเส อุโปสโถ กรียตู''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, สมฺพหุลา อาวาสา สมานสีมา โหนฺติฯ ตตฺถ ภิกฺขู วิวทนฺติ –

‘‘อมฺหากํ อาวาเส อุโปสโถ กรียตุ, อมฺหากํ อาวาเส อุโปสโถ กรียตู’’ติฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ สเพฺพเหว เอกชฺฌํ สนฺนิปติตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพฯ ยตฺถ วา ปน เถโร ภิกฺขุ วิหรติ, ตตฺถ สนฺนิปติตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพ, น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน อุโปสโถ กาตโพฺพฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๗๔. อวิปฺปวาสสีมานุชานนา

๑๔๓. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา มหากสฺสโป อนฺธกวินฺทา ราชคหํ อุโปสถํ อาคจฺฉโนฺต อนฺตรามเคฺค นทึ ตรโนฺต มนํ วูโฬฺห อโหสิ, จีวรานิสฺส [เตน จีวรานิสฺส (ก.)] อลฺลานิฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ มหากสฺสปํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิสฺส เต, อาวุโส, จีวรานิ อลฺลานี’’ติ? ‘‘อิธาหํ, อาวุโส, อนฺธกวินฺทา ราชคหํ อุโปสถํ อาคจฺฉโนฺต อนฺตรามเคฺค นทึ ตรโนฺต มนมฺหิ วูโฬฺหฯ เตน เม จีวรานิ อลฺลานี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ยา สา, ภิกฺขเว, สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา, สโงฺฆ ตํ สีมํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมฺมนฺนตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยา สา สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา, ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สโงฺฆ ตํ สีมํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยา สา สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา, สโงฺฆ ตํ สีมํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เอติสฺสา สีมาย ติจีวเรน อวิปฺปวาสาย [อวิปฺปวาสสฺส (สฺยา.)] สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ สมฺมตา สา สีมา สเงฺฆน ติจีวเรน อวิปฺปวาสา [อวิปฺปวาโส (สฺยา.)]ฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภควตา ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมุติ อนุญฺญาตาติ อนฺตรฆเร จีวรานิ นิกฺขิปนฺติฯ ตานิ จีวรานิ นสฺสนฺติปิ ฑยฺหนฺติปิ อุนฺทูเรหิปิ ขชฺชนฺติฯ ภิกฺขู ทุโจฺจฬา โหนฺติ ลูขจีวราฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตุเมฺห, อาวุโส, ทุโจฺจฬา ลูขจีวรา’’ติ? ‘‘อิธ มยํ, อาวุโส, ภควตา ติจีวเรน อวิปฺปวาสสมฺมุติ อนุญฺญาตาติ อนฺตรฆเร จีวรานิ นิกฺขิปิมฺหา ฯ ตานิ จีวรานิ นฏฺฐานิปิ ทฑฺฒานิปิ, อุนฺทูเรหิปิ ขายิตานิ, เตน มยํ ทุโจฺจฬา ลูขจีวรา’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ยา สา, ภิกฺขเว, สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา, สโงฺฆ ตํ สีมํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมฺมนฺนตุ, ฐเปตฺวา คามญฺจ คามูปจารญฺจฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๔๔. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยา สา สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ตํ สีมํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมฺมเนฺนยฺย, ฐเปตฺวา คามญฺจ คามูปจารญฺจฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยา สา สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา, สโงฺฆ ตํ สีมํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมฺมนฺนติ, ฐเปตฺวา คามญฺจ คามูปจารญฺจฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เอติสฺสา สีมาย ติจีวเรน อวิปฺปวาสาย [อวิปฺปวาสสฺส (สฺยา.)] สมฺมุติ, ฐเปตฺวา คามญฺจ คามูปจารญฺจ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ สมฺมตา สา สีมา สเงฺฆน ติจีวเรน อวิปฺปวาสา [อวิปฺปวาโส (สฺยา.)], ฐเปตฺวา คามญฺจ คามูปจารญฺจฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๗๕. สีมาสมูหนน

“สีมํ, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนนฺเตน ปฐมํ สมานสํวาสสีมา [สมานสํวาสา สีมา (สฺยา.)] สมฺมนฺนิตพฺพา , ปจฺฉา ติจีวเรน อวิปฺปวาโส สมฺมนฺนิตโพฺพฯ สีมํ, ภิกฺขเว, สมูหนนฺเตน ปฐมํ ติจีวเรน อวิปฺปวาโส สมูหนฺตโพฺพ, ปจฺฉา สมานสํวาสสีมา สมูหนฺตพฺพาฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ติจีวเรน อวิปฺปวาโส สมูหนฺตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๔๕. “สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ โย โส สเงฺฆน ติจีวเรน อวิปฺปวาโส สมฺมโต, ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ตํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมูหเนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ โย โส สเงฺฆน ติจีวเรน อวิปฺปวาโส สมฺมโต, สโงฺฆ ตํ ติจีวเรน อวิปฺปวาสํ สมูหนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เอตสฺส ติจีวเรน อวิปฺปวาสสฺส สมุคฺฆาโต, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ สมูหโต โส สเงฺฆน ติจีวเรน อวิปฺปวาโสฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สีมา [สมานสํวาสา สีมา (สฺยา.)]ฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๑๔๖. “สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยา สา สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา , ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ตํ สีมํ สมูหเนยฺย สมานสํวาสํ เอกุโปสถํฯ เอสา ญตฺติฯ

“สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยา สา สเงฺฆน สีมา สมฺมตา สมานสํวาสา เอกุโปสถา, สโงฺฆ ตํ สีมํ สมูหนติ สมานสํวาสํ เอกุโปสถํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ เอติสฺสา สีมาย สมานสํวาสาย เอกุโปสถาย สมุคฺฆาโต, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ สมูหตา สา สีมา สเงฺฆน สมานสํวาสา เอกุโปสถาฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๗๖. คามสีมาทิ

๑๔๗. อสมฺมตาย , ภิกฺขเว, สีมาย อฏฺฐปิตาย, ยํ คามํ วา นิคมํ วา อุปนิสฺสาย วิหรติ, ยา ตสฺส วา คามสฺส คามสีมา, นิคมสฺส วา นิคมสีมา, อยํ ตตฺถ สมานสํวาสา เอกุโปสถาฯ อคามเก เจ, ภิกฺขเว, อรเญฺญ สมนฺตา สตฺตพฺภนฺตรา, อยํ ตตฺถ สมานสํวาสา เอกุโปสถาฯ สพฺพา, ภิกฺขเว, นที อสีมา; สโพฺพ สมุโทฺท อสีโม; สโพฺพ ชาตสฺสโร อสีโมฯ นทิยา วา, ภิกฺขเว, สมุเทฺท วา ชาตสฺสเร วา ยํ มชฺฌิมสฺส ปุริสสฺส สมนฺตา อุทกุเกฺขปา, อยํ ตตฺถ สมานสํวาสา เอกุโปสถาติฯ

๑๔๘. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สีมาย สีมํ สมฺภินฺทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เยสํ, ภิกฺขเว, สีมา ปฐมํ สมฺมตา เตสํ ตํ กมฺมํ ธมฺมิกํ อกุปฺปํ ฐานารหํฯ เยสํ, ภิกฺขเว, สีมา ปจฺฉา สมฺมตา เตสํ ตํ กมฺมํ อธมฺมิกํ กุปฺปํ อฏฺฐานารหํฯ น, ภิกฺขเว, สีมาย สีมา สมฺภินฺทิตพฺพาฯ โย สมฺภิเนฺทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สีมาย สีมํ อโชฺฌตฺถรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เยสํ, ภิกฺขเว, สีมา ปฐมํ สมฺมตา เตสํ ตํ กมฺมํ ธมฺมิกํ อกุปฺปํ ฐานารหํฯ เยสํ, ภิกฺขเว, สีมา ปจฺฉา สมฺมตา เตสํ ตํ กมฺมํ อธมฺมิกํ กุปฺปํ อฏฺฐานารหํฯ น, ภิกฺขเว, สีมาย สีมา

อโชฺฌตฺถริตพฺพาฯ โย อโชฺฌตฺถเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สีมํ สมฺมนฺนนฺเตน สีมนฺตริกํ ฐเปตฺวา สีมํ สมฺมนฺนิตุนฺติฯ

๗๗. อุโปสถเภทาทิ

๑๔๙. อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กติ นุ โข อุโปสถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เทฺวเม, ภิกฺขเว, อุโปสถา – จาตุทฺทสิโก จ ปนฺนรสิโก จฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, เทฺว อุโปสถาติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กติ นุ โข อุโปสถกมฺมานี’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ จตฺตาริมานิ, ภิกฺขเว, อุโปสถกมฺมานิ – อธมฺเมน วคฺคํ อุโปสถกมฺมํ, อธมฺเมน สมคฺคํ อุโปสถกมฺมํ, ธมฺเมน วคฺคํ อุโปสถกมฺมํ, ธมฺเมน สมคฺคํ อุโปสถกมฺมนฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ อธมฺเมน วคฺคํ อุโปสถกมฺมํ, น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อุโปสถกมฺมํ, กาตพฺพํฯ น จ มยา เอวรูปํ อุโปสถกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ อธมฺเมน สมคฺคํ อุโปสถกมฺมํ, น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อุโปสถกมฺมํ กาตพฺพํฯ น จ มยา เอวรูปํ อุโปสถกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ ธมฺเมน วคฺคํ อุโปสถกมฺมํ, น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อุโปสถกมฺมํ กาตพฺพํฯ น จ มยา เอวรูปํ อุโปสถกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ ธมฺเมน สมคฺคํ อุโปสถกมฺมํ, เอวรูปํ, ภิกฺขเว, อุโปสถกมฺมํ กาตพฺพํ, เอวรูปญฺจ มยา อุโปสถกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตสฺมาติห, ภิกฺขเว, เอวรูปํ อุโปสถกมฺมํ กริสฺสาม ยทิทํ ธมฺเมน สมคฺคนฺติ – เอวญฺหิ โว, ภิกฺขเว, สิกฺขิตพฺพนฺติฯ

๗๘. สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขุเทฺทสาทิ

๑๕๐. อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กติ นุ โข ปาติโมกฺขุเทฺทสา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, ปาติโมกฺขุเทฺทสา – นิทานํ อุทฺทิสิตฺวา อวเสสํ สุเตน สาเวตพฺพํฯ อยํ ปฐโม ปาติโมกฺขุเทฺทโสฯ นิทานํ อุทฺทิสิตฺวา จตฺตาริ ปาราชิกานิ อุทฺทิสิตฺวา อวเสสํ สุเตน สาเวตพฺพํฯ อยํ ทุติโย ปาติโมกฺขุเทฺทโสฯ นิทานํ อุทฺทิสิตฺวา จตฺตาริ ปาราชิกานิ อุทฺทิสิตฺวา เตรส สงฺฆาทิเสเส อุทฺทิสิตฺวา อวเสสํ สุเตน สาเวตพฺพํฯ อยํ ตติโย ปาติโมกฺขุเทฺทโสฯ นิทานํ อุทฺทิสิตฺวา จตฺตาริ ปาราชิกานิ อุทฺทิสิตฺวา เตรส สงฺฆาทิเสเส อุทฺทิสิตฺวา เทฺว อนิยเต อุทฺทิสิตฺวา อวเสสํ สุเตน สาเวตพฺพํฯ อยํ จตุโตฺถ ปาติโมกฺขุเทฺทโสฯ วิตฺถาเรเนว ปญฺจโมฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ปาติโมกฺขุเทฺทสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู – ภควตา สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขุเทฺทโส อนุญฺญาโตติ – สพฺพกาลํ สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุโปสเถ สวรภยํ [สํจรภยํ (สฺยา.)] อโหสิฯ ภิกฺขู นาสกฺขิํสุ วิตฺถาเรน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สติ อนฺตราเย สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อสติปิ อนฺตราเย สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อสติ อนฺตราเย สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สติ อนฺตราเย สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํฯ ตตฺริเม อนฺตรายา – ราชนฺตราโย, โจรนฺตราโย, อคฺยนฺตราโย, อุทกนฺตรา

โย, มนุสฺสนฺตราโย, อมนุสฺสนฺตราโย , วาฬนฺตราโย, สรีสปนฺตราโย, ชีวิตนฺตราโย, พฺรหฺมจริยนฺตราโยติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูเปสุ อนฺตราเยสุ สํขิตฺเตน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํ, อสติ อนฺตราเย วิตฺถาเรนาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ อนชฺฌิฏฺฐา ธมฺมํ ภาสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ อนชฺฌิเฏฺฐน ธโมฺม ภาสิตโพฺพฯ โย ภาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา สามํ วา ธมฺมํ ภาสิตุํ ปรํ วา อเชฺฌสิตุนฺติฯ

๗๙. วินยปุจฺฉนกถา

๑๕๑. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ อสมฺมตา วินยํ ปุจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ อสมฺมเตน วินโย ปุจฺฉิตโพฺพฯ โย ปุเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ สมฺมเตน วินยํ ปุจฺฉิตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพ – อตฺตนา วา [อตฺตนาว (สฺยา.)] อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ, ปเรน วา ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพฯ กถญฺจ อตฺตนาว อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ? พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนามํ วินยํ ปุเจฺฉยฺย’’นฺติฯ เอวํ อตฺตนาว อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํฯ

กถญฺจ ปเรน ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพ? พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนามํ วินยํ ปุเจฺฉยฺยา’’ติฯ เอวํ ปเรน ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพติฯ

เตน โข ปน สมเยน เปสลา ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ สมฺมตา วินยํ ปุจฺฉนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ลภนฺติ อาฆาตํ, ลภนฺติ อปฺปจฺจยํ, วเธน ตเชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ สมฺมเตนปิ ปริสํ โอโลเกตฺวา ปุคฺคลํ ตุลยิตฺวา วินยํ ปุจฺฉิตุนฺติฯ

๘๐. วินยวิสฺสชฺชนกถา

๑๕๒. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ อสมฺมตา วินยํ วิสฺสเชฺชนฺติ [วิสฺสชฺชนฺติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ อสมฺมเตน วินโย วิสฺสเชฺชตโพฺพฯ โย วิสฺสเชฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ สมฺมเตน วินยํ วิสฺสเชฺชตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพํฯ อตฺตนา วา [อตฺตนาว (สฺยา.)] อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ, ปเรน วา ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพฯ กถญฺจ อตฺตนาว อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํ? พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อหํ อิตฺถนฺนาเมน วินยํ ปุโฏฺฐ วิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติฯ เอวํ อตฺตนาว อตฺตานํ สมฺมนฺนิตพฺพํฯ

กถญฺจ ปเรน ปโร สมฺมนฺนิตโพฺพ? พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, อิตฺถนฺนาโม อิตฺถนฺนาเมน วินยํ ปุฏฺโฐ วิสฺสเชยฺยา’’ติฯ เอวํ ปเรน ปโร สมฺมนฺนิตพฺโพติฯ

เตน โข ปน สมเยน เปสลา ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ สมฺมตา วินยํ วิสฺสเชนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ลภนฺติ อาฆาตํ, ลภนฺติ อปฺปจฺจยํ, วเธน ตชฺเชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ สมฺมเตนปิ ปริสํ โอโลเกตฺวา ปุคฺคลํ ตุลยิตฺวา วินยํ วิสฺสเชตุนฺติฯ

๘๑. โจทนากถา

๑๕๓. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อโนกาสกตํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา โจเทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อโนกาสกโต ภิกฺขุ อาปตฺติยา โจเทตพฺโพฯ โย โจเทยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอกาสํ การาเปตฺวา อาปตฺติยา โจเทตุํ – กโรตุ อายสฺมา โอกาสํ, อหํ ตํ วตฺตุกาโมติฯ

เตน โข ปน สมเยน เปสลา ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู โอกาสํ การาเปตฺวา อาปตฺติยา โจเทนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ลภนฺติ อาฆาตํ, ลภนฺติ อปฺปจฺจยํ, วเธน ตชฺเชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กเตปิ โอกาเส ปุคฺคลํ ตุลยิตฺวา อาปตฺติยา โจเทตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ปุรมฺหากํ เปสลา ภิกฺขู โอกาสํ การาเปนฺตีติ – ปฏิกจฺเจว สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมึ อการเณ โอกาสํ การาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมึ อการเณ โอกาโส การาเปตพฺโพฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุคฺคลํ ตุลยิตฺวา โอกาสํ กาตุ [การาเปตุํ (สฺยา.)] นฺติฯ

๘๒. อธมฺมกมฺมปฏิกฺโกสนาทิ

๑๕๔. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ อธมฺมกมฺมํ กโรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ กาตพฺพํฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ กโรนฺติเยว อธมฺมกมฺมํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺเม กยิรมาเน ปฏิกฺโกสิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน เปสลา ภิกฺขู ฉพฺพคฺคิเยหิ ภิกฺขูหิ อธมฺมกมฺเม กยิรมาเน ปฏิกฺโกสนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ลภนฺติ อาฆาตํ, ลภนฺติ อปฺปจฺจยํ, วเธน ตชฺเชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทิฏฺฐิมฺปิ อาวิกาตุนฺติฯ เตสํเยว สนฺติเก ทิฏฺฐึ อาวิกโรนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ลภนฺติ อาฆาตํ, ลภนฺติ อปฺปจฺจยํ, วเธน ตชฺเชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตูหิ ปญฺจหิ ปฏิกฺโกสิตุํ, ทฺวีหิ ตีหิ ทิฏฺฐึ อาวิกาตุํ, เอเกน อธิฏฺฐาตุํ – ‘น เมตํ ขมตี’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆมชฺเฌ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสมานา สญฺจิจฺจ น สาเวนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ปาติโมกฺขุทฺเทสเกน สญฺจิจฺจ น สาเวตพฺพํฯ โย น สาเวยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุทายี สงฺฆสฺส ปาติโมกฺขุทฺเทสโก โหติ กากสฺสรโกฯ อถ โข อายสฺมโต อุทายิสฺส เอตทโหสิ – “ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘ปาติโมกฺขุทฺเทสเกน สาเวตพฺพ’นฺติ, อหญฺจมฺหิ กากสฺสรโก, กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ”นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาติโมกฺขุทฺเทสเกน วายมิตุํ – ‘กถํ สาเวยฺย’นฺติฯ วายมนฺตสฺส อนาปตฺตีติฯ

เตน โข ปน สมเยน เทวทตฺโต สคหฏฺฐาย ปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สคหฏฺฐาย ปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สงฺฆมชฺฌ อนชฺฌิฏฺฐา ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺฌ อนชฺฌิเฏฺฐน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถราธิกํ [เถราเธยฺยํ (อฏฺฐกถายํ ปาฐนฺตรํ)] ปาติโมกฺขนฺติฯ

อญฺญติตฺถิยภาณวาโร นิฏฺฐิโต ปฐโม [เอกาทสโม (ก.)]ฯ

๘๓. ปาติโมกฺขุทฺเทสกอชฺฌสนาทิ

๑๕๕. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน โจทนาวตฺถุ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน โจทนาวตฺถุ ตทวสริฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขู วิหรนฺติ ฯ ตตฺถ เถโร ภิกฺขุ พาโล โหติ อพฺยตฺโตฯ โส น ชานาติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา, ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุทฺเทสํ วาฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘เถราธิกํ ปาติโมกฺข’นฺติ, อยญฺจ อมฺหากํ เถโร พาโล อพฺยตฺโต, น ชานาติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา, ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุทฺเทสํ วาฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ”นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โย ตตฺถ ภิกฺขุ พฺยตฺโต ปฏิพโล ตสฺสาเธยฺยํ ปาติโมกฺขนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา ภิกฺขู วิหรนฺติ พาลา อพฺยตฺตาฯ เต น ชานนฺติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา, ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุทฺเทสํ วาฯ เต เถรํ อชฺฌสึสุ – “อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, เถโร ปาติโมกฺข”นฺติฯ โส เอวมาห – “น เม, อาวุโส, วตฺตตี”ติฯ ทุติยํ เถรํ อชฺฌสึสุ – “อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, เถโร ปาติโมกฺข”นฺติฯ โสปิ เอวมาห – “น เม, อาวุโส, วตฺตตี”ติฯ ตติยํ เถรํ อชฺฌสึสุ – “อุทฺทิสตุ , ภนฺเต, เถโร ปาติโมกฺข”นฺติฯ โสปิ เอวมาห – “น เม, อาวุโส, วตฺตตี”ติฯ เอเตเนว อุปาเยน ยาว สงฺฆนวกํ อชฺฌสึสุ – “อุทฺทิสตุ อายสฺมา ปาติโมกฺข”นฺติฯ โสปิ เอวมาห – “น เม, ภนฺเต, วตฺตตี”ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา ภิกฺขู วิหรนฺติ พาลา อพฺยตฺตาฯ เต น ชานนฺติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา, ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุทฺเทสํ วาฯ เต เถรํ อชฺฌสนฺติ – “อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, เถโร ปาติโมกฺข”นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – “น เม, อาวุโส, วตฺตตี”ติฯ ทุติยํ เถรํ อชฺฌสนฺติ – “อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, เถโร ปาติโมกฺข”นฺติฯ โสปิ เอวํ วเทติ – “น เม, อาวุโส, วตฺตตี”ติฯ ตติยํ เถรํ อชฺฌสนฺติ – “อุทฺทิสตุ, ภนฺเต, เถโร ปาติโมกฺข”นฺติฯ โสปิ เอวํ วเทติ – “น เม, อาวุโส, วตฺตตี”ติฯ เอเตเนว อุปาเยน ยาว สงฺฆนวกํ

อเชฺฌสนฺติ – ‘‘อุทฺทิสตุ อายสฺมา ปาติโมกฺข’’นฺติฯ โสปิ เอวํ วเทติ – ‘‘น เม, ภนฺเต, วตฺตตี’’ติฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ เอโก ภิกฺขุ สามนฺตา อาวาสา สชฺชุกํ ปาเหตพฺโพ – คจฺฉาวุโส, สํขิตฺเตน วา วิตฺถาเรน วา ปาติโมกฺขํ ปริยาปุณิตฺวาน อาคจฺฉาหีติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข ปาเหตพฺโพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา นวํ ภิกฺขุํ อาณาเปตุนฺติฯ เถเรน อาณตฺตา นวา ภิกฺขู น คจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เถเรน อาณตฺเตน อคิลาเนน น คนฺตพฺพํฯ โย น คเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๘๔. ปกฺขคณนาทิอุคฺคหณานุชานนา

๑๕๖. อถ โข ภควา โจทนาวตฺถุสฺมึ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภิกฺขู ปิณฺฑาย จรนฺเต ปุจฺฉนฺติ – ‘‘กติมี, ภนฺเต, ปกฺขสฺสา’’ติ? ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘น โข มยํ, อาวุโส, ชานามา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘ปกฺขคณนมตฺตมฺปิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา น ชานนฺติ, กึ ปนิเม อญฺญํ กิญฺจิ กลฺยาณํ ชานิสฺสนฺตี’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปกฺขคณนํ อุคฺคเหตุนฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข ปกฺขคณนา อุคฺคเหตพฺพา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สเพฺพเหว ปกฺขคณนํ อุคฺคเหตุนฺติฯ

๑๕๗. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ภิกฺขู ปิณฺฑาย จรนฺเต ปุจฺฉนฺติ – ‘‘กีวติกา, ภนฺเต, ภิกฺขู’’ติ? ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘น โข มยํ, อาวุโส, ชานามา’’ติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อญฺญมญฺญมฺปิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา น ชานนฺติ, กึ ปนิเม อญฺญํ กิญฺจิ กลฺยาณํ ชานิสฺสนฺตี’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู คเณตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กทา นุ โข ภิกฺขู คเณตพฺพา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ นามเคฺคน [นามมตฺเตน (สฺยา.), คณมเคฺคน (ก.)] คเณตุํ, สลากํ วา คาเหตุนฺติฯ

๑๕๘. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อชานนฺตา อชฺชุโปสโถติ ทูรํ คามํ ปิณฺฑาย จรนฺติฯ เต อุทฺทิสฺสมาเนปิ ปาติโมเกฺข อาคจฺฉนฺติ, อุทฺทิฏฺฐมตฺเตปิ อาคจฺฉนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาโรเจตุํ ‘อชฺชุโปสโถ’ติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อาโรเจตโพฺพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา กาลวโต อาโรเจตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร เถโร กาลวโต นสฺสรติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภตฺตกาเลปิ อาโรเจตุนฺติฯ

ภตฺตกาเลปิ นสฺสรติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยํ กาลํ สรติ, ตํ กาลํ อาโรเจตุนฺติฯ

๘๕. ปุพฺพกรณานุชานนา

๑๕๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส อุโปสถาคารํ อุกฺลาปํ โหติฯ อาคนฺตุกา ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อาวาสิกา ภิกฺขู อุโปสถาคารํ น สมฺมชฺชิสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุโปสถาคารํ สมฺมชฺชิตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อุโปสถาคารํ สมฺมชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา นวํ ภิกฺขุํ อาณาเปตุนฺติฯ

เถเรน อาณตฺตา นวา ภิกฺขู น สมฺมชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เถเรน อาณตฺเตน อคิลาเนน น สมฺมชฺชิตพฺพํฯ โย น สมฺมชฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๑๖๐. เตน โข ปน สมเยน อุโปสถาคาเร อาสนํ อปญฺญตฺตํ โหติฯ ภิกฺขู ฉมายํ นิสีทนฺติ, คตฺตานิปิ จีวรานิปิ ปํสุกิตานิ โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุโปสถาคาเร อาสนํ ปญฺญเปตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อุโปสถาคาเร อาสนํ ปญฺญเปตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา นวํ ภิกฺขุํ อาณาเปตุนฺติฯ

เถเรน อาณตฺตา นวา ภิกฺขู น ปญฺญเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เถเรน อาณตฺเตน อคิลาเนน น ปญฺญเปตพฺพํฯ โย น ปญฺญเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๑๖๑. เตน โข ปน สมเยน อุโปสถาคาเร ปทีโป น โหติฯ ภิกฺขู อนฺธกาเร กายมฺปิ จีวรมฺปิ อกฺกมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุโปสถาคาเร ปทีปํ กาตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข อุโปสถาคาเร ปทีโป กาตโพฺพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา นวํ ภิกฺขุํ อาณาเปตุนฺติฯ

เถเรน อาณตฺตา นวา ภิกฺขู น ปทีเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เถเรน อาณตฺเตน อคิลาเนน น ปทีเปตโพฺพฯ โย น ปทีเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๑๖๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส อาวาสิกา ภิกฺขู เนว ปานียํ อุปฏฺฐาเปนฺติ, น ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปนฺติฯ อาคนฺตุกา ภิกฺขู อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อาวาสิกา ภิกฺขู เนว ปานียํ อุปฏฺฐาเปสฺสนฺติ, น ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปสฺสนฺตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตพฺพ’’นฺติ ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เถเรน ภิกฺขุนา นวํ ภิกฺขุํ อาณาเปตุนฺติฯ

เถเรน อาณตฺตา นวา ภิกฺขู น อุปฏฺฐาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เถเรน อาณตฺเตน อคิลาเนน น อุปฏฺฐาเปตพฺพํฯ โย น อุปฏฺฐาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๘๖. ทิสํคมิกาทิวตฺถุ

๑๖๓. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู พาลา อพฺยตฺตา ทิสํคมิกา อาจริยุปชฺฌาเยน อาปุจฺฉึสุ [น อาปุจฺฉึสุ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สมฺพหุลา ภิกฺขู พาลา อพฺยตฺตา ทิสํคมิกา อาจริยุปชฺฌาเย น อาปุจฺฉนฺติ [น อาปุจฺฉนฺติ (ก.)]ฯ เต [เตหิ (ก.)], ภิกฺขเว, อาจริยุปชฺฌาเยหิ ปุจฺฉิตพฺพา – ''กหํ คมิสฺสถ, เกน สทฺธึ คมิสฺสถา''ติ? เต เจ, ภิกฺขเว, พาลา อพฺยตฺตา อเญฺญ พาเล อพฺยเตฺต อปทิเสยฺยุํ, น, ภิกฺขเว, อาจริยุปชฺฌาเยหิ อนุชานิตพฺพาฯ อนุชาเนยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต จ, ภิกฺขเว, พาลา อพฺยตฺตา อนนุญฺญาตา อาจริยุปชฺฌาเยหิ คเจฺฉยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขู วิหรนฺติ พาลา อพฺยตฺตาฯ เต น ชานนฺติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา, ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุเทฺทสํ วาฯ ตตฺถ อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต พฺยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ โส ภิกฺขุ สงฺคเหตโพฺพ อนุคฺคเหตโพฺพ อุปลาเปตโพฺพ อุปฏฺฐาเปตโพฺพ จุเณฺณน มตฺติกาย ทนฺตกเฎฺฐน มุโขทเกนฯ โน เจ สงฺคเณฺหยฺยุํ อนุคฺคเณฺหยฺยุํ อุปลาเปยฺยุํ อุปฏฺฐาเปยฺยุํ จุเณฺณน มตฺติกาย ทนฺตกเฎฺฐน มุโขทเกน, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา ภิกฺขู วิหรนฺติ พาลา อพฺยตฺตาฯ เต น ชานนฺติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา, ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุเทฺทสํ วาฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ เอโก ภิกฺขุ สามนฺตา อาวาสา สชฺชุกํ ปาเหตโพฺพ – ''คจฺฉาวุโส, สํขิเตฺตน วา วิตฺถาเรน วา ปาติโมกฺขํ ปริยาปุณิตฺวา อาคจฺฉา''ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ สเพฺพเหว ยตฺถ ชานนฺติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุเทฺทสํ วา, โส อาวาโส คนฺตโพฺพ ฯ โน เจ คเจฺฉยฺยุํ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขู วสฺสํ วสนฺติ พาลา อพฺยตฺตาฯ เต น ชานนฺติ อุโปสถํ วา อุโปสถกมฺมํ วา ปาติโมกฺขํ วา ปาติโมกฺขุเทฺทสํ วาฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ เอโก ภิกฺขุ สามนฺตา อาวาสา สชฺชุกํ ปาเหตโพฺพ – ''คจฺฉาวุโส, สํขิเตฺตน วา วิตฺถาเรน วา ปาติโมกฺขํ ปริยาปุณิตฺวา อาคจฺฉา''ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เอโก ภิกฺขุ สตฺตาหกาลิกํ ปาเหตโพฺพ – ''คจฺฉาวุโส, สํขิเตฺตน วา วิตฺถาเรน วา ปาติโมกฺขํ ปริยาปุณิตฺวา อาคจฺฉา''ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, น, ภิกฺขเว, เตหิ ภิกฺขูหิ ตสฺมึ อาวาเส วสฺสํ วสิตพฺพํฯ วเสยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๘๗. ปาริสุทฺธิทานกถา

๑๖๔. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''สนฺนิปตถ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ อุโปสถํ กริสฺสตี''ติฯ เอวํ วุเตฺต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อตฺถิ, ภเนฺต, ภิกฺขุ คิลาโน, โส อนาคโต''ติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา ปาริสุทฺธึ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพา – เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ''ปาริสุทฺธึ ทมฺมิ, ปาริสุทฺธึ เม หร, ปาริสุทฺธึ เม อาโรเจหี''ติฯ กาเยน วิญฺญาเปติ, วาจาย วิญฺญาเปติ, กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, ทินฺนา โหติ ปาริสุทฺธิฯ น กาเยน วิญฺญาเปติ, น วาจาย วิญฺญาเปติ, น กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, น

ทินฺนา โหติ ปาริสุทฺธิฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, โส, ภิกฺขเว, คิลาโน ภิกฺขุ มเญฺจน วา ปีเฐน วา สงฺฆมเชฺฌ อาเนตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพฯ สเจ, ภิกฺขเว, คิลานุปฏฺฐากานํ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''สเจ โข มยํ คิลานํ ฐานา จาเวสฺสาม, อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ กาลํกิริยา วา ภวิสฺสตี''ติ, น, ภิกฺขเว, คิลาโน ภิกฺขุ ฐานา จาเวตโพฺพฯ สเงฺฆน ตตฺถ คนฺตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพฯ น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน อุโปสโถ กาตโพฺพฯ กเรยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา ตเตฺถว ปกฺกมติ, อญฺญสฺส ทาตพฺพา ปาริสุทฺธิฯ ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา ตเตฺถว วิพฺภมติ,…เป…. กาลํกโรติ – สามเณโร ปฏิชานาติ – สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ – อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ – อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ – ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ – เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ – อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ – อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ – ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ – ปณฺฑโก ปฏิชานาติ – เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ – ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ – ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ – มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ – ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ – อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ – ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ – สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ – โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ – อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อญฺญสฺส ทาตพฺพา ปาริสุทฺธิฯ

ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา อนฺตรามเคฺค ปกฺกมติ, อนาหฏา โหติ ปาริสุทฺธิฯ ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา อนฺตรามเคฺค วิพฺภมติ,…เป…. อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อนาหฏา โหติ ปาริสุทฺธิฯ

ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา สงฺฆปฺปโตฺต ปกฺกมติ, อาหฏา โหติ ปาริสุทฺธิฯ ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา สงฺฆปฺปโตฺต วิพฺภมติ,…เป…. อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อาหฏา โหติ ปาริสุทฺธิฯ

ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา สงฺฆปฺปโตฺต สุโตฺต น อาโรเจติ, ปมโตฺต น อาโรเจติ, สมาปโนฺน น อาโรเจติ, อาหฏา โหติ ปาริสุทฺธิฯ ปาริสุทฺธิหารกสฺส อนาปตฺติฯ

ปาริสุทฺธิหารโก เจ, ภิกฺขเว , ทินฺนาย ปาริสุทฺธิยา สงฺฆปฺปโตฺต สญฺจิจฺจ น อาโรเจติ, อาหฏา โหติ ปาริสุทฺธิฯ ปาริสุทฺธิหารกสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๘๘. ฉนฺททานกถา

๑๖๕. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''สนฺนิปตถ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ กมฺมํ กริสฺสตี''ติ ฯ เอวํ วุเตฺต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อตฺถิ, ภเนฺต, ภิกฺขุ คิลาโน, โส อนาคโต''ติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา ฉนฺทํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตโพฺพฯ เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ''ฉนฺทํ ทมฺมิ, ฉนฺทํ เม หร, ฉนฺทํ เม อาโรเจหี''ติฯ กาเยน วิญฺญาเปติ, วาจาย วิญฺญาเปติ, กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, ทิโนฺน โหติ ฉโนฺทฯ น กาเยน วิญฺญาเปติ, น วาจาย วิญฺญาเปติ, น กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, น ทิโนฺน โหติ ฉโนฺทฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, โส, ภิกฺขเว , คิลาโน ภิกฺขุ มเญฺจน วา

ปีเฐน วา สงฺฆมเชฺฌ อาเนตฺวา กมฺมํ กาตพฺพํฯ สเจ, ภิกฺขเว, คิลานุปฏฺฐากานํ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘สเจ โข มยํ คิลานํ ฐานา จาเวสฺสาม, อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ กาลํกิริยา วา ภวิสฺสตี’’ติ, น, ภิกฺขเว, คิลาโน ภิกฺขุ ฐานา จาเวตพฺโพฯ สเงฺฆน ตตฺถ คนฺตฺวา กมฺมํ กาตพฺพํฯ น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน กมฺมํ กาตพฺพํฯ กเรยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท ตเตฺถว ปกฺกมติ, อญฺญสฺส ทาตพฺโพ ฉโนฺทฯ ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท ตเตฺถว วิพฺภมติ…เป.… กาลํกโรติ – สามเณโร ปฏิชานาติ – สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ – อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ – อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ – ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ – เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ – อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ – อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ – ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ – ปณฺฑโก ปฏิชานาติ – เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ – ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ – ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ – มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ – ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ – อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ – ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ – สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ – โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ – อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อญฺญสฺส ทาตพฺโพ ฉโนฺทฯ

ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท อนฺตรามเคฺค ปกฺกมติ, อนาหโฏ โหติ ฉโนฺทฯ ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท อนฺตรามเคฺค วิพฺภมติ…เป.… อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อนาหโฏ โหติ ฉโนฺทฯ

ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท สงฺฆปฺปโตฺต ปกฺกมติ, อาหโฏ โหติ ฉโนฺทฯ ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท สงฺฆปฺปโตฺต วิพฺภมติ…เป.… อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อาหโฏ โหติ ฉโนฺทฯ

ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท สงฺฆปฺปโตฺต สุโตฺต น อาโรเจติ, ปมโตฺต น อาโรเจติ, สมาปโนฺน น อาโรเจติ, อาหโฏ โหติ ฉโนฺทฯ ฉนฺทหารกสฺส อนาปตฺติฯ

ฉนฺทหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทิเนฺน ฉเนฺท สงฺฆปฺปโตฺต สญฺจิจฺจ น อาโรเจติ, อาหโฏ โหติ ฉโนฺทฯ ฉนฺทหารกสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ ปาริสุทฺธึ เทเนฺตน ฉนฺทมฺปิ ทาตุํ, สนฺติ สงฺฆสฺส กรณียนฺติฯ

๘๙. ญาตกาทิคฺคหณกถา

๑๖๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรํ ภิกฺขุํ ตทหุโปสเถ ญาตกา คณฺหิํสุฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุํ ตทหุโปสเถ ญาตกา คณฺหนฺติฯ เต ญาตกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ มุญฺจถ, ยาวายํ ภิกฺขุ อุโปสถํ กโรตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ญาตกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต มุหุตฺตํ เอกมนฺตํ โหถ, ยาวายํ ภิกฺขุ ปาริสุทฺธึ เทตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ญาตกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ นิสฺสีมํ เนถ, ยาว สโงฺฆ อุโปสถํ กโรตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน อุโปสโถ กาตโพฺพฯ กเรยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุํ ตทหุโปสเถ ราชาโน คณฺหนฺติ,...เป.... โจรา คณฺหนฺติ – ธุตฺตา คณฺหนฺติ – ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา คณฺหนฺติ, เต ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมนฺโต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ มุญฺจถ, ยาวายํ ภิกฺขุ อุโปสถํ กโรตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมนฺโต มุหุตฺตํ เอกมนฺตํ โหถ, ยาวายํ ภิกฺขุ ปาริสุทฺธึ เทตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมนฺโต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ นิสฺสีมํ เนถ, ยาว สโงฺฆ อุโปสถํ กโรตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน อุโปสโถ กาตโพฺพฯ กเรยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๙๐. อุมฺมตฺตกสมฺมุติ

๑๖๗. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘สนฺนิปตถ, ภิกฺขเว, อตฺถิ สงฺฆสฺส กรณีย’’นฺติฯ เอวํ วุเตฺต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อตฺถิ, ภเนฺต, คโคฺค นาม ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก, โส อนาคโต’’ติฯ

‘‘เทฺวเม, ภิกฺขเว, อุมฺมตฺตกา – อตฺถิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก สรติปิ อุโปสถํ นปิ สรติ, สรติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ สรติ, อตฺถิ เนว สรติ; อาคจฺฉติปิ อุโปสถํ นปิ อาคจฺฉติ, อาคจฺฉติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ อาคจฺฉติ, อตฺถิ เนว อาคจฺฉติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยฺวายํ อุมฺมตฺตโก สรติปิ อุโปสถํ นปิ สรติ, สรติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ สรติ, อาคจฺฉติปิ อุโปสถํ นปิ อาคจฺฉติ, อาคจฺฉติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ อาคจฺฉติ, อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูปสฺส อุมฺมตฺตกสฺส อุมฺมตฺตกสมฺมุตึ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ คโคฺค ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก – สรติปิ อุโปสถํ นปิ สรติ, สรติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ สรติ, อาคจฺฉติปิ อุโปสถํ นปิ อาคจฺฉติ, อาคจฺฉติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ อาคจฺฉติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อุมฺมตฺตกสฺส อุมฺมตฺตกสมฺมุตึ ทเทยฺยฯ สเรยฺย วา คโคฺค ภิกฺขุ อุโปสถํ น วา สเรยฺย, สเรยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา สเรยฺย, อาคเจฺฉยฺย วา อุโปสถํ น วา อาคเจฺฉยฺย, อาคเจฺฉยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา อาคเจฺฉยฺย, สโงฺฆ สห วา คเคฺคน วินา วา คเคฺคน อุโปสถํ กเรยฺย, สงฺฆกมฺมํ กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ คโคฺค ภิกฺขุ อุมฺมตฺตโก – สรติปิ อุโปสถํ นปิ สรติ, สรติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ สรติ, อาคจฺฉติปิ อุโปสถํ นปิ อาคจฺฉติ, อาคจฺฉติปิ สงฺฆกมฺมํ นปิ อาคจฺฉติฯ สโงฺฆ คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อุมฺมตฺตกสฺส อุมฺมตฺตกสมฺมุตึ เทติฯ สเรยฺย วา คโคฺค ภิกฺขุ อุโปสถํ น วา สเรยฺย, สเรยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา สเรยฺยํ, อาคเจฺฉยฺย วา อุโปสถํ น วา อาคเจฺฉยฺย, อาคเจฺฉยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา อาคเจฺฉยฺย, สโงฺฆ สห วา คเคฺคน, วินา วา คเคฺคน อุโปสถํ กริสฺสติ, สงฺฆกมฺมํ กริสฺสติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อุมฺมตฺตกสฺส อุมฺมตฺตกสมฺมุติยา ทานํ – สเรยฺย วา คโคฺค ภิกฺขุ อุโปสถํ น วา สเรยฺย, สเรยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา สเรยฺย, อาคเจฺฉยฺย วา อุโปสถํ น วา อาคเจฺฉยฺย, อาคเจฺฉยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา อาคเจฺฉยฺย, สโงฺฆ สห วา คเคฺคน, วินา วา คเคฺคน อุโปสถํ กริสฺสติ, สงฺฆกมฺมํ กริสฺสติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนา สเงฺฆน คคฺคสฺส ภิกฺขุโน อุมฺมตฺตกสฺส อุมฺมตฺตกสมฺมุติฯ สเรยฺย วา คโคฺค ภิกฺขุ อุโปสถํ น วา สเรยฺย, สเรยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา สเรยฺย, อาคเจฺฉยฺย วา อุโปสถํ น วา อาค

เจฺฉยฺย, อาคเจฺฉยฺย วา สงฺฆกมฺมํ น วา อาคเจฺฉยฺย, สโงฺฆ สห วา คเคฺคน วินา วา คเคฺคน อุโปสถํ กริสฺสติ, สงฺฆกมฺมํ กริสฺสติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

๙๑. สงฺฆุโปสถาทิปฺปเภทํ

๑๖๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ จตฺตาโร ภิกฺขู วิหรนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''ภควตา ปญฺญตฺตํ 'อุโปสโถ กาตโพฺพ'ติ, มยญฺจมฺหา จตฺตาโร ชนา, กถํ นุ โข อเมฺหหิ อุโปสโถ กาตโพฺพ''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตุนฺนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ ตโย ภิกฺขู วิหรนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''ภควตา อนุญฺญาตํ จตุนฺนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํ, มยญฺจมฺหา ตโย ชนา, กถํ นุ โข อเมฺหหิ อุโปสโถ กาตโพฺพ''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ ปาริสุทฺธิอุโปสถํ กาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตโพฺพฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน เต ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

''สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อชฺชุโปสโถ ปนฺนรโสฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, มยํ อญฺญมญฺญํ ปาริสุทฺธิอุโปสถํ กเรยฺยามา''ติฯ

เถเรน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เต ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ''ปริสุโทฺธ อหํ, อาวุโส; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถฯ ปริสุโทฺธ อหํ, อาวุโส; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถฯ ปริสุโทฺธ อหํ, อาวุโส; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถา''ติฯ

นวเกน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เต ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ''ปริสุโทฺธ อหํ, ภเนฺต; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถฯ ปริสุโทฺธ อหํ, ภเนฺต; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถฯ ปริสุโทฺธ อหํ, ภเนฺต; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ เทฺว ภิกฺขู วิหรนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''ภควตา อนุญฺญาตํ จตุนฺนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํ, ติณฺณนฺนํ ปาริสุทฺธิอุโปสถํ กาตุํฯ มยญฺจมฺหา เทฺว ชนาฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ อุโปสโถ กาตโพฺพ''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทฺวินฺนํ ปาริสุทฺธิอุโปสถํ กาตุํ ฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตโพฺพฯ เถเรน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา นโว ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ''ปริสุโทฺธ อหํ, อาวุโส; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรหิฯ ปริสุโทฺธ อหํ, อาวุโส; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรหิฯ ปริสุโทฺธ อหํ, อาวุโส; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรหี''ติฯ

นวเกน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เถโร ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ''ปริสุโทฺธ อหํ, ภเนฺต; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถฯ ปริสุโทฺธ อหํ, ภเนฺต; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถฯ ปริสุโทฺธ อหํ, ภเนฺต; ปริสุโทฺธติ มํ ธาเรถา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ เอโก ภิกฺขุ วิหรติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ''ภควตา อนุญฺญาตํ จตุนฺนํ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตุํ, ติณฺณนฺนํ ปาริสุทฺธิอุโปสถํ กาตุํ, ทฺวินฺนํ ปาริสุทฺธิอุโปสถํ กาตุํฯ อหญฺจมฺหิ เอกโกฯ กถํ นุ โข มยา อุโปสโถ กาตโพฺพ''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ เอโก ภิกฺขุ วิหรติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ยตฺถ ภิกฺขู ปฏิกฺกมนฺติ อุปฏฺฐานสาลาย วา,

มณฺฑเป วา, รุกฺขมูเล วา, โส เทโส สมฺมชฺชิตฺวา ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตฺวา ปทีปํ กตฺวา นิสีทิตพฺพํฯ สเจ อเญฺญ ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ, เตหิ สทฺธึ อุโปสโถ กาตโพฺพฯ โน เจ อาคจฺฉนฺติ, อชฺช เม อุโปสโถติ อธิฎฺฐาตโพฺพฯ โน เจ อธิฎฺฐเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ตตฺร, ภิกฺขเว, ยตฺถ จตฺตาโร ภิกฺขู วิหรนฺติ, น เอกสฺส ปาริสุทฺธึ อาหริตฺวา ตีหิ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุทฺทิเสยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยตฺถ ตโย ภิกฺขู วิหรนฺติ, น เอกสฺส ปาริสุทฺธึ อาหริตฺวา ทฺวีหิ ปาริสุทฺธิอุโปสโถ กาตโพฺพฯ กเรยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยตฺถ เทฺว ภิกฺขู วิหรนฺติ, น เอกสฺส ปาริสุทฺธึ อาหริตฺวา เอเกน อธิฎฺฐาตโพฺพฯ อธิฎฺฐเหยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๙๒. อาปตฺติปฏิกมฺมวิธิ

๑๖๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ตทหุโปสเถ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น สาปตฺติเกน อุโปสโถ กาตโพฺพ’ติฯ อหญฺจมฺหิ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุโปสเถ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามํ อาปตฺตึ อาปนฺโน, ตํ ปฏิเทเสมี’’ติฯ เตน วตฺตโพฺพ – ‘‘ปสฺสสี’’ติฯ ‘‘อาม ปสฺสามี’’ติฯ ‘‘อายตึ สํวเรยฺยาสี’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุโปสเถ อาปตฺติยา เวมติโก โหติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามาย อาปตฺติยา เวมติโก; ยทา นิเพฺพมติโก ภวิสฺสามิ, ตทา ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามี’’ติ วตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพ, ปาติโมกฺขํ โสตพฺพํ, น เตฺวว ตปฺปจฺจยา อุโปสถสฺส อนฺตราโย กาตโพฺพติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สภาคํ อาปตฺตึ เทเสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สภาคา อาปตฺติ เทเสตพฺพาฯ โย เทเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สภาคํ อาปตฺตึ ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สภาคา อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพาฯ โย ปฏิคฺคเณฺหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๙๓. อาปตฺติอาวิกรณวิธิ

๑๗๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน อาปตฺตึ สรติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น สาปตฺติเกน อุโปสโถ กาตโพฺพ’ติฯ อหญฺจมฺหิ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน อาปตฺตึ สรติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สามนฺโต ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามํ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ อิโต วุฏฺฐ

หิตฺวา ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามี’’ติ วตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพ, ปาติโมกฺขํ โสตพฺพํ, น เตฺวว ตปฺปจฺจยา อุโปสถสฺส อนฺตราโย กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปาติโมเกฺข อุทฺทิสฺสมาเน อาปตฺติยา เวมติโก โหติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สามโนฺต ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามาย อาปตฺติยา เวมติโกฯ ยทา นิเพฺพมติโก ภวิสฺสามิ, ตทา ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามี’’ติ วตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพ, ปาติโมกฺขํ โสตพฺพํ; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา อุโปสถสฺส อนฺตราโย กาตโพฺพติฯ

๙๔. สภาคาปตฺติปฏิกมฺมวิธิ

๑๗๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปโนฺน โหติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น สภาคา อาปตฺติ เทเสตพฺพา, น สภาคา อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา’ติ ฯ อยญฺจ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปโนฺนฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปโนฺน โหติฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ เอโก ภิกฺขุ สามนฺตา อาวาสา สชฺชุกํ ปาเหตโพฺพ – คจฺฉาวุโส, ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริตฺวา อาคจฺฉ; มยํ เต สนฺติเก อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามาติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปโนฺนฯ ยทา อญฺญํ ภิกฺขุํ สุทฺธํ อนาปตฺติกํ ปสฺสิสฺสติ, ตทา ตสฺส สนฺติเก ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสตี’’ติ วตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํ, น เตฺวว ตปฺปจฺจยา อุโปสถสฺส อนฺตราโย กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคาย อาปตฺติยา เวมติโก โหติฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคาย อาปตฺติยา เวมติโกฯ ยทา นิเพฺพมติโก ภวิสฺสติ, ตทา ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสตี’’ติ วตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํ; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา อุโปสถสฺส อนฺตราโย กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสูปคโต สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปโนฺน โหติฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ เอโก ภิกฺขุ สามนฺตา อาวาสา สชฺชุกํ ปาเหตโพฺพ – คจฺฉาวุโส, ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริตฺวา อาคจฺฉ; มยํ เต สนฺติเก ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามาติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เอโก ภิกฺขุ สตฺตาหกาลิกํ ปาเหตโพฺพ – คจฺฉาวุโส, ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริตฺวา อาคจฺฉ; มยํ เต สนฺติเก ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปโนฺน โหติฯ โส น ชานาติ ตสฺสา อาปตฺติยา นามโคตฺตํฯ ตตฺถ อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต พฺยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ ตเมนํ อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘โย นุ โข, อาวุโส, เอวเญฺจวญฺจ กโรติ, กึ นาม โส อาปตฺตึ อาปชฺชตี’’ติ? โส เอวมาห – ‘‘โย โข, อาวุโส, เอวเญฺจวญฺจ กโรติ, อิมํ นาม โส อาปตฺตึ อาปชฺชติฯ อิมํ นาม ตฺวํ, อาวุโส, อาปตฺตึ อาปโนฺน; ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ โส เอวมาห – ‘‘น โข อหํ, อาวุโส, เอโกว อิมํ

อาปตฺตึ อาปนฺโน; อยํ สโพฺพ สโงฺฆ อิมํ อาปตฺตึ อาปนฺโน’’ติฯ โส เอวมาห – ‘‘กึ เต, อาวุโส, กริสฺสติ ปโร อาปนฺโน วา อนาปนฺโน วาฯ อิงฺฆ, ตฺวํ, อาวุโส, สกาย อาปตฺติยา วุฏฺฐาหี’’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ตสฺส ภิกฺขุโน วจเนน ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริตฺวา เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘โย กิร, อาวุโส, เอวเญฺจวเญฺจ กโรติ, อิมํ นาม โส อาปตฺตึ อาปชฺชติฯ อิมํ นาม ตุเมฺห, อาวุโส, อาปตฺตึ อาปนฺนา; ปฏิกโรถ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู น อิจฺฉิํสุ ตสฺส ภิกฺขุโน วจเนน ตํ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ โส น ชานาติ ตสฺสา อาปตฺติยา นามโคตฺตํฯ ตตฺถ อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ ตเมนํ อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอวํ วเทติ – ‘‘โย นุ โข, อาวุโส, เอวเญฺจวเญฺจ กโรติ, กึ นาม โส อาปตฺตึ อาปชฺชตี’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘โย โข, อาวุโส, เอวเญฺจวเญฺจ กโรติ, อิมํ นาม โส อาปตฺตึ อาปชฺชติฯ อิมํ นาม ตฺวํ, อาวุโส, อาปตฺตึ อาปโนฺน; ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘น โข อหํ, อาวุโส, เอโกว อิมํ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ อยํ สโพฺพ สโงฺฆ อิมํ อาปตฺตึ อาปนฺโน’’ติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘กึ เต, อาวุโส, กริสฺสติ ปโร อาปนฺโน วา อนาปนฺโน วาฯ อิงฺฆ, ตฺวํ, อาวุโส, สกาย อาปตฺติยา วุฏฺฐาหี’’ติฯ โส เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตสฺส ภิกฺขุโน วจเนน ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริตฺวา เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอวํ วเทติ – ‘‘โย กิร, อาวุโส, เอวเญฺจวเญฺจ กโรติ อิมํ นาม โส อาปตฺตึ อาปชฺชติ, อิมํ นาม ตุเมฺห อาวุโส อาปตฺตึ อาปนฺนา, ปฏิกโรถ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ตสฺส ภิกฺขุโน วจเนน ตํ อาปตฺตึ ปฏิกเรยฺยุํ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ปฏิกเรยฺยุํ, น เต, ภิกฺขเว, ภิกฺขู เตน ภิกฺขุนา อกามา วจนียาติฯ

โจทนาวตฺถุภาณวาโร นิฏฺฐิโต ทุติโยฯ

๙๕. อนาปตฺติปนฺนรสกํ

๑๗๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปติํสุ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานิํสุ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ อกํสุ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิํสุฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉิํสุ พหุตราฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฎฺฐํ สุอุทฺทิฎฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฎฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฎฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฎฺฐํ สุอุทฺทิฎฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฎฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฎฺฐํ สุอุทฺทิฎฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฎฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วา ฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฎฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฎฺฐํ สุอุทฺทิฎฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคาสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฎฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฎฺฐํ สุอุทฺทิฎฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมตฺเต ปาติโมเกฺข, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมตฺเต ปาติโมเกฺข, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมตฺเต ปาติโมเกฺข, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมตฺเต ปาติโมเกฺข, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมตฺเต ปาติโมเกฺข, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมตฺเต ปาติโมเกฺข, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อนาปตฺติฯ

อนาปตฺติปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๙๖. วคฺคาวคฺคสญฺญีปนฺนรสกํ

๑๗๓. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา วคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ , ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมา ฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา วคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา วคฺคสญฺญิโน อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข…เป.… อวุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตรา…เป.… สมสมา…เป.… โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

วคฺคาวคฺคสญฺญิปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๙๗. เวมติกปนฺนรสกํ

๑๗๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต, กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ น นุ โข กปฺปตีติ, เวมติกา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติ, เต ‘‘กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ, น นุ โข กปฺปตี’’ติ, เวมติกา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตาติ, เต กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ, น นุ โข กปฺปตีติ, เวมติกา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต, ‘‘กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ น นุ โข กปฺปตี’’ติ, เวมติกา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข,…เป.… อวุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตรา…เป.… สมสมา…เป.… โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

เวมติกปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๙๘. กุกฺกุจฺจปกตปนฺนรสกํ

๑๗๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ, กุกฺกุจฺจปกตา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ, กุกฺกุจฺจปกตา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ, นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ, กุกฺกุจฺจปกตา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว , อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ อุโปสโถ กาตุํ นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ, กุกฺกุจฺจปกตา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข,…เป.… อวุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู

อาคจฺฉนฺติ พหุตรา…เป…. สมสมา …เป…. โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

กุกฺกุจฺจปกตปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๙๙. เภทปุเรกฺขารปนฺนรสกํ

๑๗๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสนฺตเต, วินสฺสนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ , ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสนฺตเต, วินสฺสนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสนฺตเต, วินสฺสนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิสฺสมาเน ปาติโมเกฺข, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, อวเสสํ โสตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติ ฯ เต ‘‘นสฺสนฺตเต, วินสฺสนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติ เต ‘‘นสฺสนฺตเต, วินสฺสนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสนฺตเต, วินสฺสนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ

อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, เอกจฺจาย วุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, เอกจฺจาย วุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, เอกจฺจาย วุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา

ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสนฺติฯ เตหิ อุทฺทิฏฺฐมเตฺต ปาติโมเกฺข, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ อุทฺทิฏฺฐํ สุอุทฺทิฏฺฐํ, เตสํ สนฺติเก ปาริสุทฺธิ อาโรเจตพฺพาฯ อุเทฺทสกานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

เภทปุเรกฺขารปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ปญฺจวีสติกา นิฏฺฐิตาฯ

๑๐๐. สีโมกฺกนฺติกเปยฺยาลํ

๑๗๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุโปสเถ สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ จตฺตาโร วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ''อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกมนฺตี''ติ …เป.… เต น ชานนฺติ ''อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกนฺตา''ติ…เป.… เต น ปสฺสนฺติ อเญฺญ อาวาสิเก ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกมเนฺต …เป.… เต น ปสฺสนฺติ อเญฺญ อาวาสิเก ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกเนฺต…เป.… เต น สุณนฺติ ''อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกมนฺตี''ติ…เป.… เต น สุณนฺติ ''อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกนฺตา''ติ…เป.…ฯ

อาวาสิเกน อาวาสิกา เอกสตปญฺจสตฺตติ ติกนยโต, อาวาสิเกน อาคนฺตุกา, อาคนฺตุเกน อาวาสิกา, อาคนฺตุเกน อาคนฺตุกา เปยฺยาลมุเขน สตฺต ติกสตานิ โหนฺติฯ

๑๗๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ จาตุทฺทโส โหติ, อาคนฺตุกานํ ปนฺนรโสฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ สมสมา โหนฺติ,

อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ ปนฺนรโส โหติ, อาคนฺตุกานํ จาตุทฺทโสฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ สมสมา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ ปาฏิปโท โหติ, อาคนฺตุกานํ ปนฺนรโสฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ นากามา ทาตพฺพา สามคฺคีฯ อาคนฺตุเกหิ นิสฺสีมํ คนฺตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพฯ สเจ สมสมา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ นากามา ทาตพฺพา สามคฺคีฯ อาคนฺตุเกหิ นิสฺสีมํ คนฺตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ สามคฺคี วา ทาตพฺพา นิสฺสีมํ วา คนฺตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ ปนฺนรโส โหติ, อาคนฺตุกานํ

ปาฏิปโทฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ สามคฺคี วา ทาตพฺพา นิสฺสีมํ วา คนฺตพฺพํฯ สเจ สมสมา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ สามคฺคี วา ทาตพฺพา นิสฺสีมํ วา คนฺตพฺพํฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ นากามา ทาตพฺพา สามคฺคีฯ อาวาสิเกหิ นิสฺสีมํ คนฺตฺวา อุโปสโถ กาตโพฺพฯ

สีโมกฺกนฺติกเปยฺยาลํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๐๑. ลิงฺคาทิทสฺสนํ

๑๗๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ อาวาสิกาการํ, อาวาสิกลิงฺคํ, อาวาสิกนิมิตฺตํ, อาวาสิกุเทฺทสํ, สุปญฺญตฺตํ มญฺจปีฐํ, ภิสิพิโพฺพหนํ, ปานียํ ปริโภชนียํ สูปฏฺฐิตํ, ปริเวณํ สุสมฺมฏฺฐํ; ปสฺสิตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาวาสิกา ภิกฺขู นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ; อวิจินิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ; อปสฺสิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา – ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู สุณนฺติ อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ อาวาสิกาการํ, อาวาสิกลิงฺคํ, อาวาสิกนิมิตฺตํ, อาวาสิกุเทฺทสํ, จงฺกมนฺตานํ ปทสทฺทํ, สชฺฌายสทฺทํ, อุกฺกาสิตสทฺทํ, ขิปิตสทฺทํ; สุตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาวาสิกา ภิกฺขู นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ; อวิจินิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ; อปสฺสิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺ

วา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา – ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อาคนฺตุกาการํ, อาคนฺตุกลิงฺคํ, อาคนฺตุกนิมิตฺตํ, อาคนฺตุกุเทฺทสํ, อญฺญาตกํ ปตฺตํ, อญฺญาตกํ จีวรํ, อญฺญาตกํ นิสีทนํ, ปาทานํ โธตํ, อุทกนิเสฺสกํ; ปสฺสิตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาคนฺตุกา ภิกฺขู นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ; อวิจินิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ; อปสฺสิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา – ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู สุณนฺติ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อาคนฺตุกาการํ, อาคนฺตุกลิงฺคํ, อาคนฺตุกนิมิตฺตํ, อาคนฺตุกุเทฺทสํ, อาคจฺฉนฺตานํ ปทสทฺทํ, อุปาหนปปฺโผฏนสทฺทํ, อุกฺกาสิตสทฺทํ, ขิปิตสทฺทํ; สุตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาคนฺตุกา ภิกฺขู นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ; อวิจินิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ; อปสฺสิตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ; วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ; ปสฺสิตฺวา – ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต , โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺส ฯ

ลิงฺคาทิทสฺสนํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๐๒. นานาสํวาสกาทีหิ อุโปสถกรณํ

๑๘๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาวาสิเก ภิกฺขู นานาสํวาสเกฯ เต สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ; สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ; อปุจฺฉิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ; อนภิวิตริตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ; อนภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาวาสิเก ภิกฺขู สมานสํวาสเกฯ เต นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ; นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ; อปุจฺฉิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ; อภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ; อภิวิตริตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาคนฺตุเก ภิกฺขู นานาสํวาสเกฯ เต สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ; สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ; อปุจฺฉิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ; อนภิวิตริตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺ

ติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ ; อนภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาคนฺตุเก ภิกฺขู สมานสํวาสเกฯ เต นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ; นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ; อปุจฺฉิตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ; อภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ อุโปสถํ กโรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ; ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ; อภิวิตริตฺวา เอกโต อุโปสถํ กโรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

นานาสํวาสกาทีหิ อุโปสถกรณํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๐๓. นคนฺตพฺพวาโร

๑๘๑. น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว , ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น , ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว , ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สเงฺฆน อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

นคนฺตพฺพวาโร นิฎฺฐิโตฯ

๑๐๔. คนฺตพฺพวาโร

๑๘๒. คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา – ‘‘สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุ’’นฺติฯ คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา – ‘‘สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุ’’นฺติฯ

คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา – ‘‘สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุ’’นฺติฯ

คนฺตโพฺพ, ภิกฺขเว, ตทหุโปสเถ สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา – ‘‘สโกฺกมิ อเชฺชว คนฺตุ’’นฺติฯ

คนฺตพฺพวาโร นิฎฺฐิโตฯ

๑๐๕. วชฺชนียปุคฺคลสนฺทสฺสนา

๑๘๓. น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา นิสินฺนปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ น สิกฺขมานาย…เป.… น สามเณรสฺส …เป.… น สามเณริยา…เป.… น สิกฺขาปจฺจกฺขาตกสฺส…เป.… น อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกสฺส นิสินฺนปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ

น อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกสฺส นิสินฺนปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพฯ น อาปตฺติยา อปฺปฎิกเมฺม อุกฺขิตฺตกสฺส นิสินฺนปริสาย…เป.… น ปาปิกาย ทิฎฺฐิยา อปฺปฎินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตกสฺส นิสินฺนปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพฯ

น ปณฺฑกสฺส นิสินฺนปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ น เถยฺยสํวาสกสฺส…เป.… น ติตฺถิยปกฺกนฺตกสฺส…เป.… น ติรจฺฉานคตสฺส…เป.… น มาตุฆาตกสฺส…เป.… น ปิตุฆาตกสฺส…เป.… น อรหนฺตฆาตกสฺส…เป.… น ภิกฺขุนิทูสกสฺส…เป.… น สงฺฆเภทกสฺส…เป.… น โลหิตุปฺปาทกสฺส…เป.… น อุภโตพฺยญฺชนกสฺส นิสินฺนปริสาย ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพํฯ โย อุทฺทิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ

น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิกปาริสุทฺธิทาเนน อุโปสโถ กาตโพฺพ, อญฺญตฺร อวุฏฺฐิตาย ปริสายฯ น จ, ภิกฺขเว, อนุโปสเถ อุโปสโถ กาตโพฺพ, อญฺญตฺร สงฺฆสามคฺคิยาติฯ

วชฺชนียปุคฺคลสนฺทสฺสนา นิฏฺฐิตาฯ

ตติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

อุโปสถกฺขนฺธโก ทุติโยฯ

๑๐๖. ตสฺสุทฺทานํ

ติตฺถิยา พิมฺพิสาโร จ, สนฺนิปติตุํ ตุณฺหิกา;
ธมฺมํ รโห ปาติโมกฺขํ, เทวสิกํ ตทา สกึฯ

ยถาปริสา สมคฺคํ, สามคฺคี มทฺทกุจฺฉิ จ;
สีมา มหตี นทิยา, อนุ เทฺว ขุทฺทกานิ จฯ

นวา ราชคเห เจว, สีมา อวิปฺปวาสนา;
สมฺมนฺเนฺน [สมฺมเน (ก.)] ปฐมํ สีมํ, ปจฺฉา สีมํ สมูหเนฯ

อสมฺมตา คามสีมา, นทิยา สมุเทฺท สเร;
อุทกุเกฺขโป ภินฺทนฺติ, ตเถวโชฺฌตฺถรนฺติ จฯ

กติ กมฺมานิ อุเทฺทโส, สวรา อสตีปิ จ;
ธมฺมํ วินยํ ตเชฺชนฺติ, ปุน วินยตชฺชนาฯ

โจทนา กเต โอกาเส, อธมฺมปฺปฏิโกฺกสนา;
จตุปญฺจปรา อาวิ, สญฺจิจฺจ เจปิ วายเมฯ

สคหฏฺฐา อนชฺฌิฏฺฐา, โจทนมฺหิ น ชานติ;
สมฺพหุลา น ชานนฺติ, สชฺชุกํ น จ คจฺฉเรฯ

กติมี กีวติกา ทูเร, อาโรเจตุญฺจ นสฺสริ;
อุกฺลาปํ อาสนํ ทีโป, ทิสา อโญฺญ พหุสฺสุโตฯ

สชฺชุกํ [สชฺชุวสฺสรุโปสโถ (ก.)] วสฺสุโปสโถ, สุทฺธิกมฺมญฺจ ญาตกา;
คโคฺค จตุตโย เทฺวโก, อาปตฺติสภาคา สริฯ

สโพฺพ สโงฺฆ เวมติโก, น ชานนฺติ พหุสฺสุโต;
พหู สมสมา โถกา, ปริสา อวุฏฺฐิตาย จฯ

เอกจฺจา วุฏฺฐิตา สพฺพา, ชานนฺติ จ เวมติกา;
กปฺปเตวาติ กุกฺกุจฺจา, ชานํ ปสฺสํ สุณนฺติ จฯ

อาวาสิเกน อาคนฺตุ, จาตุปนฺนรโส ปุน;

ปาฏิปโท ปนฺนรโส, ลิงฺคสํวาสกา อุโภฯ

ปาริวาสานุโปสโถ , อญฺญตฺร สงฺฆสามคฺคิยา;
เอเต วิภตฺตา อุทฺทานา, วตฺถุวิภูตการณาติฯ

อิมสฺมิํ ขนฺธเก วตฺถูนิ ฉอสีติฯ

อุโปสถกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๓. วสฺสูปนายิกกฺขนฺธโก

๑๐๗. วสฺสูปนายิกานุชานนา

๑๘๔. เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ภควตา ภิกฺขูนํ วสฺสาวาโส อปญฺญโตฺต โหติฯ เตอิธ ภิกฺขู เหมนฺตมฺปิ คิมฺหมฺปิ วสฺสมฺปิ จาริกํ จรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา เหมนฺตมฺปิ คิมฺหมฺปิ วสฺสมฺปิ จาริกํ จริสฺสนฺติ, หริตานิ ติณานิ สมฺมทฺทนฺตา, เอกินฺทฺริยํ ชีวํ วิเหเฐนฺตา, พหู ขุทฺทเก ปาเณ สงฺฆาตํ อาปาเทนฺตาฯ อิเม หิ นาม อญฺญติตฺถิยา ทุรกฺขาตธมฺมา วสฺสาวาสํ อลฺลียิสฺสนฺติ สงฺกสายิสฺสนฺติฯ อิเม หิ นาม สกุนฺตกา รุกฺขเคฺคสุ กุลาวกานิ กริตฺวา วสฺสาวาสํ อลฺลียิสฺสนฺติ สงฺกสายิสฺสนฺติ [สงฺกาสยิสฺสนฺติ (สี. สฺยา.)]ฯ อิเม ปน สมณา สกฺยปุตฺติยา เหมนฺตมฺปิ คิมฺหมฺปิ วสฺสมฺปิ จาริกํ จรนฺติ, หริตานิ ติณานิ สมฺมทฺทนฺตา, เอกินฺทฺริยํ ชีวํ วิเหเฐนฺตา, พหู ขุทฺทเก ปาเณ สงฺฆาตํ อาปาเทนฺตา''ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสํ อุปคนฺตุ''นฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''กทา นุ โข วสฺสํ อุปคนฺตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสาเน วสฺสํ อุปคนฺตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''กติ นุ โข วสฺสูปนายิกา''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ

อาโรเจสุํฯ เทฺวมา, ภิกฺขเว, วสฺสูปนายิกา – ปุริมิกา, ปจฺฉิมิกาฯ อปรชฺชุคตาย อาสาฬฺหิยา ปุริมิกา อุปคนฺตพฺพา, มาสคตาย อาสาฬฺหิยา ปจฺฉิมิกา อุปคนฺตพฺพา – อิมา โข, ภิกฺขเว, เทฺว วสฺสูปนายิกาติฯ

วสฺสูปนายิกานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๐๘. วสฺสาเน จาริกาปฏิเกฺขปาทิ

๑๘๕. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วสฺสํ อุปคนฺตฺวา อนฺตราวสฺสํ จาริกํ จรนฺติฯ มนุสฺสา ตเถว อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา เหมนฺตมฺปิ คิมฺหมฺปิ วสฺสมฺปิ จาริกํ จริสฺสนฺติ, หริตานิ ติณานิ สมฺมทฺทนฺตา, เอกินฺทฺริยํ ชีวํ วิเหเฐนฺตา, พหู ขุทฺทเก ปาเณ สงฺฆาตํ อาปาเทนฺตาฯ อิเม หิ นาม อญฺญติตฺถิยา ทุรกฺขาตธมฺมา วสฺสาวาสํ อลฺลียิสฺสนฺติ สงฺกสายิสฺสนฺติฯ อิเม หิ นาม สกุนฺตกา รุกฺขเคฺคสุ กุลาวกานิ กริตฺวา วสฺสาวาสํ อลฺลียิสฺสนฺติ สงฺกสายิสฺสนฺติฯ อิเม ปน สมณา สกฺยปุตฺติยา เหมนฺตมฺปิ คิมฺหมฺปิ วสฺสมฺปิ จาริกํ จรนฺติ, หริตานิ ติณานิ สมฺมทฺทนฺตา, เอกินฺทฺริยํ ชีวํ วิเหเฐนฺตา, พหู ขุทฺทเก ปาเณ สงฺฆาตํ อาปาเทนฺตา''ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วสฺสํ อุปคนฺตฺวา อนฺตราวสฺสํ จาริกํ จริสฺสนฺตี''ติ? อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, วสฺสํ อุปคนฺตฺวา ปุริมํ วา เตมาสํ ปจฺฉิมํ วา เตมาสํ อวสิตฺวา จาริกา ปกฺกมิตพฺพาฯ โย ปกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

๑๘๖. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู น อิจฺฉนฺติ วสฺสํ อุปคนฺตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, วสฺสํ น อุปคนฺตพฺพํฯ โย น อุปคจฺเฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตทหุ วสฺสูปนายิกาย วสฺสํ อนุปคนฺตุกามา สญฺจิจฺจ อาวาสํ อติกฺกมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ วสฺสูปนายิกาย วสฺสํ อนุปคนฺตุกาเมน สญฺจิจฺจ อาวาโส อติกฺกมิตโพฺพฯ โย อติกฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร วสฺสํ อุกฺกฑฺฒิตุกาโม

ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ยทิ ปนายฺยา อาคเม ชุเณฺห วสฺสํ อุปคจฺเฉยฺยุนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ราชูนํ อนุวตฺติตุนฺติฯ

วสฺสาเน จาริกาปฏิเกฺขปาทิ นิฏฺฐิตาฯ

๑๐๙. สตฺตาหกรณียานุชานนา

๑๘๗. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน โกสเลสุ ชนปเท อุเทเนน อุปาสเกน สงฺฆํ อุทฺทิสฺส วิหาโร การาปิโต โหติฯ โส ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ภควตา, อาวุโส, ปญฺญตฺตํ ‘น วสฺสํ อุปคนฺตฺวา ปุริมํ วา เตมาสํ ปจฺฉิมํ วา เตมาสํ อวสิตฺวา จาริกา ปกฺกมิตพฺพา’ติฯ อาคเมตุ อุเทโน อุปาสโก, ยาว ภิกฺขู วสฺสํ วสนฺติฯ วสฺสํวุฏฺฐา อาคมิสฺสนฺติฯ สเจ ปนสฺส อจฺจายิกํ กรณียํ, ตเตฺถว อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ สนฺติเก วิหารํ ปติฏฺฐาเปตู’’ติฯ อุเทโน อุปาสโก อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา มยา ปหิเต น อาคจฺฉิสฺสนฺติฯ อหญฺหิ ทายโก การโก สงฺฆุปฏฺฐาโก’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู อุเทนสฺส อุปาสกสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺตนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน ปหิเต คนฺตุํ, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขุนิยา, สิกฺขมานาย, สามเณรสฺส, สามเณริยา, อุปาสกสฺส, อุปาสิกาย – อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมสํ สตฺตนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน ปหิเต คนฺตุํ, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพ’’ฯ

๑๘๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสเกน สงฺฆํ อุทฺทิสฺส วิหาโร การาปิโต โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสเกน สงฺฆํ อุทฺทิสฺส อฑฺฒโยโค การาปิโต โหติ…เป.… ปาสาโท การาปิโต โหติ… หมฺมิยํ การาปิตํ โหติ… คุหา การาปิตา โหติ… ปริเวณํ การาปิตํ โหติ… โกฏฺฐโก การาปิโต โหติ… อุปฏฺฐานสาลา การาปิตา โหติ… อคฺคิสาลา การาปิตา โหติ… กปฺปิยกุฎิ การาปิตา โหติ… วจฺจกุฎิ การาปิตา โหติ… จงฺกโม การาปิโต โหติ … จงฺกมนสาลา การาปิตา โหติ… อุทปาโน การาปิโต โหติ … อุทปานสาลา การาปิตา โหติ… ชนฺตาฆรํ การาปิตํ โหติ… ชนฺตาฆรสาลา การาปิตา โหติ… โปกฺขรณี การาปิตา

โหติ… มณฺฑโป การาปิโต โหติ… อาราโม การาปิโต โหติ… อารามวตฺถุ การาปิตํ โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสเกน สมฺพหุเล ภิกฺขู อุทฺทิสฺส…เป…. เอกํ ภิกฺขุํ อุทฺทิสฺส วิหาโร การาปิโต โหติ… อฑฺฒโยโค การาปิโต โหติ… ปาสาโท การาปิโต โหติ … หมฺมิยํ การาปิตํ โหติ… คุหา การาปิตา โหติ… ปริเวณํ การาปิตํ โหติ… โกฏฺฐโก การาปิโต โหติ… อุปฏฺฐานสาลา การาปิตา โหติ… อคฺคิสาลา การาปิตา โหติ… กปฺปิยกุฏิ การาปิตา โหติ… วจฺจกุฏิ การาปิตา โหติ… จงฺกโม การาปิโต โหติ… จงฺกมนสาลา การาปิตา โหติ… อุทปาโน การาปิโต โหติ… อุทปานสาลา การาปิตา โหติ… ชนฺตาฆรํ การาปิตํ โหติ… ชนฺตาฆรสาลา การาปิตา โหติ… โปกฺขรณี การาปิตา โหติ… มณฺฑโป การาปิโต โหติ… อาราโม การาปิโต โหติ… อารามวตฺถุ การาปิตํ โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสเกน ภิกฺขุนิสงฺฆํ อุทฺทิสฺส…เป…. สมฺพหุลา ภิกฺขุนิโย อุทฺทิสฺส…เป…. เอกํ ภิกฺขุนิํ อุทฺทิสฺส…เป…. สมฺพหุลา สิกฺขมานาโย อุทฺทิสฺส…เป…. เอกํ สิกฺขมานํ อุทฺทิสฺส…เป…. สมฺพหุเล สามเณเร อุทฺทิสฺส…เป…. เอกํ สามเณรํ อุทฺทิสฺส…เป…. สมฺพหุลา สามเณริโย อุทฺทิสฺส…เป…. เอกํ สามเณริํ อุทฺทิสฺส วิหาโร การาปิโต โหติ…เป…. อฑฺฒโยโค การาปิโต โหติ… ปาสาโท การาปิโต โหติ… หมฺมิยํ การาปิตํ โหติ… คุหา การาปิตา โหติ… ปริเวณํ การาปิตํ โหติ… โกฏฺฐโก การาปิโต โหติ… อุปฏฺฐานสาลา การาปิตา โหติ… อคฺคิสาลา การาปิตา โหติ … กปฺปิยกุฏิ การาปิตา โหติ… จงฺกโม การาปิโต โหติ… จงฺกมนสาลา การาปิตา โหติ… อุทปาโน การาปิโต โหติ… อุทปานสาลา การาปิตา โหติ… โปกฺขรณี การาปิตา โหติ… มณฺฑโป การาปิโต โหติ… อาราโม การาปิโต โหติ… อารามวตฺถุ การาปิตํ โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ , ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

๑๘๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสเกน อตฺตโน อตฺถาย นิเวสนํ การาปิตํ โหติ…เป…. สยนิฆรํ การาปิตํ โหติ… อุโทสิโต การาปิโต โหติ… อโฏฺฏ การาปิโต โหติ… มาโฬ การาปิโต โหติ… อาปโณ การาปิโต โหติ… อาปณสาลา การาปิตา โหติ… ปาสาโท การาปิโต โหติ… หมฺมิยํ การาปิตํ โหติ… คุหา การาปิตา โหติ… ปริเวณํ การาปิตํ โหติ… โกฏฺฐโก การาปิโต โหติ… อุปฏฺฐานสาลา การาปิตา โหติ… อคฺคิสาลา การาปิตา โหติ… รสวตี การาปิตา โหติ… จงฺกโม การาปิโต โหติ… จงฺกมนสาลา การาปิตา โหติ… อุทปาโน การาปิโต โหติ… อุทปานสาลา การาปิตา โหติ… โปกฺขรณี การาปิตา โหติ… มณฺฑโป การาปิโต โหติ… อาราโม การาปิโต โหติ … อารามวตฺถุ การาปิตํ โหติ… ปุตฺตสฺส วา วาเรยฺยํ โหติ… ธีตุยา วา วาเรยฺยํ โหติ… คิลาโน วา โหติ… อภิญฺญาตํ วา สุตฺตนฺตํ ภณติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิมํ สุตฺตนฺตํ ปริยาปุณิสฺสนฺติ, ปุรายํ สุตฺตโนฺต น ปลุชฺชตี’ติฯ อญฺญตรํ วา ปนสฺส กิจฺจํ โหติ – กรณียํ วา, โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิ

ตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

๑๙๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสิกาย สงฺฆํ อุทฺทิสฺส วิหาโร การาปิโต โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสิกาย สงฺฆํ อุทฺทิสฺส อฑฺฒโยโค การาปิโต โหติ…เป.… ปาสาโท การาปิโต โหติ… หมฺมิยํ การาปิตํ โหติ… คุหา การาปิตา โหติ… ปริเวณํ การาปิตํ โหติ… โกฎฺฐโก การาปิโต โหติ… อุปฎฺฐานสาลา การาปิตา โหติ… อคฺคิสาลา การาปิตา โหติ… กปฺปิยกุฎิ การาปิตา โหติ… วจฺจกุฎิ การาปิตา โหติ… จงฺกโม การาปิโต โหติ… จงฺกมนสาลา การาปิตา โหติ… อุทปาโน การาปิโต โหติ… อุทปานสาลา การาปิตา โหติ… ชนฺตาฆรํ การาปิตํ โหติ… ชนฺตาฆรสาลา การาปิตา โหติ… โปกฺขรณี การาปิตา โหติ… มณฺฑโป การาปิโต โหติ… อาราโม การาปิโต โหติ… อารามวตฺถุ การาปิตํ โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสิกาย สมฺพหุเล ภิกฺขู อุทฺทิสฺส…เป.… เอกํ ภิกฺขุํ อุทฺทิสฺส…เป.… ภิกฺขุนิสงฺฆํ อุทฺทิสฺส…เป.… สมฺพหุลา ภิกฺขุนิโย อุทฺทิสฺส…เป.… เอกํ ภิกฺขุนิํ อุทฺทิสฺส…เป.… สมฺพหุลา สิกฺขมานาโย อุทฺทิสฺส…เป.… เอกํ สิกฺขมานํ อุทฺทิสฺส…เป.… สมฺพหุเล สามเณเร อุทฺทิสฺส…เป.… เอกํ สามเณรํ อุทฺทิสฺส…เป.… สมฺพหุลา สามเณริโย อุทฺทิสฺส…เป.… เอกํ สามเณริํ อุทฺทิสฺส…เป.…ฯ

๑๙๑. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อุปาสิกาย อตฺตโน อตฺถาย นิเวสนํ การาปิตํ โหติ…เป.… สยนิฆรํ การาปิตํ โหติ… อุโทสิโต การาปิโต โหติ… อโฎฺฎ การาปิโต โหติ… มาโฬ การาปิโต โหติ… อาปโณ การาปิโต โหติ… อาปณสาลา การาปิตา โหติ… ปาสาโท การาปิโต โหติ… หมฺมิยํ การาปิตํ โหติ… คุหา การาปิตา โหติ… ปริเวณํ การาปิตํ โหติ… โกฎฺฐโก การาปิโต โหติ… อุปฎฺฐานสาลา การาปิตา โหติ… อคฺคิสาลา การาปิตา โหติ… รสวตี การาปิตา โหติ… จงฺกโม การาปิโต โหติ… จงฺกมนสาลา การาปิตา โหติ… อุทปาโน การาปิโต โหติ … อุทปานสาลา การาปิตา โหติ… โปกฺขรณี การาปิตา โหติ… มณฺฑโป การาปิโต โหติ… อาราโม การาปิโต โหติ… อารามวตฺถุ การาปิตํ โหติ… ปุตฺตสฺส วา วาเรยฺยํ โหติ… ธีตุยา วา วาเรยฺยํ โหติ… คิลานา วา โหติ… อภิญฺญาตํ วา สุตฺตนฺตํ ภณติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิมํ สุตฺตนฺตํ ปริยาปุณิสฺสนฺติ, ปุรายํ สุตฺตโนฺต ปลุชฺชตี’’ติฯ อญฺญตรํ วา ปนสฺสา กิจฺจํ โหติ กรณียํ วา, สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

๑๙๒. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุทฺทิสฺส…เป.… ภิกฺขุนิยา สงฺฆํ อุทฺทิสฺส… สิกฺขมานาย สงฺฆํ อุทฺทิสฺส… สามเณเรน สงฺฆํ อุทฺทิสฺส… สามเณริยา สงฺฆํ อุทฺทิสฺส … สมฺพหุเล ภิกฺขู อุทฺทิสฺส… เอกํ ภิกฺขุํ อุทฺทิสฺส… ภิกฺขุนิสงฺฆํ อุทฺทิสฺส… สมฺพหุลา ภิกฺขุนิโย

อุทฺทิสฺส… เอกํ ภิกฺขุนึ อุทฺทิสฺส… สมฺพหุลา สิกฺขมานาโย อุทฺทิสฺส… เอกํ สิกฺขมานํ อุทฺทิสฺส… สมฺพหุเล สามเณเร อุทฺทิสฺส… เอกํ สามเณรํ อุทฺทิสฺส… สมฺพหุลา สามเณริโย อุทฺทิสฺส… เอกํ สามเณรึ อุทฺทิสฺส… อตฺตโน อตฺถาย วิหาโร การาปิโต โหติ…เป…. อฑฺฒโยโค การาปิโต โหติ… ปาสาโท การาปิโต โหติ… หมฺมิยํ การาปิตํ โหติ… คุหา การาปิตา โหติ… ปริเวณํ การาปิตํ โหติ … โกฏฺฐโก การาปิโต โหติ… อุปฏฺฐานสาลา การาปิตา โหติ… อคฺคิสาลา การาปิตา โหติ… กปฺปิยกุฏิ การาปิตา โหติ… จงฺกโม การาปิโต โหติ… จงฺกมนสาลา การาปิตา โหติ… อุทปาโน การาปิโต โหติ… อุทปานสาลา การาปิตา โหติ… โปกฺขรณี การาปิตา โหติ… มณฺฑโป การาปิโต โหติ… อาราโม การาปิโต โหติ… อารามวตฺถุ การาปิตํ โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย… ‘‘อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ ทานญฺจ ทาตุํ, ธมฺมญฺจ โสตุํ, ภิกฺขู จ ปสฺสิตุ’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพติฯ

สตฺตาหกรณียานุชานตา นิฏฺฐิตาฯ

๑๑๐. ปญฺจนฺนํ อปฺปหิเตปิ อนุชานนา

๑๙๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ โส ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อหญฺหิ คิลาโน, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน อปฺปหิเตปิ คนฺตุํ, ปเคว ปหิเตฯ ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขุนิยา, สิกฺขมานาย, สามเณรสฺส, สามเณริยา – อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมสํ ปญฺจนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน อปฺปหิเตปิ คนฺตุํ, ปเคว ปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลาโน, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘คิลานภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานเภสชฺชํ วา ปริเยสิสฺสามิ, ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อุปฏฺฐหิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อนภิรติ เม อุปฺปนฺนา, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘อนภิรตํ วูปกาเสสฺสามิ วา, วูปกาสาเปสฺสามิ วา, ธมฺมกถํ วาสฺส กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘กุกฺกุจฺจํ เม อุปฺปนฺนํ, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘กุกฺกุจฺจํ วิโนเทสฺสามิ วา, วิโนทาเปสฺสามิ วา, ธมฺมกถํ วาสฺส กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘ทิฏฺฐิคตํ เม อุปฺปนฺนํ, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘ทิฏฺฐิคตํ วิเวเจสฺสามิ วา, วิเวจาเปสฺสามิ วา, ธมฺมกถํ วาสฺส กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺโน โหติ ปริวาสารโหฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺโน ปริวาสารโห, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘ปริวาสทานํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ วา, อนุสฺสาเวสฺสามิ วา, คณปูรโก วา ภวิสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มูลาย ปฏิกสฺสนารโห โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ มูลาย ปฏิกสฺสนารโห, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘มูลาย ปฏิกสฺสนํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ วา, อนุสฺสาเวสฺสามิ วา, คณปูรโก วา ภวิสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ มานตฺตารโห โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ มานตฺตารโห, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘มานตฺตทานํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ วา, อนุสฺสาเวสฺสามิ วา, คณปูรโก วา ภวิสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อพฺภานารโห โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ อพฺภานารโห, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘อพฺภานํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ วา, อนุสฺสาเวสฺสามิ วา, คณปูรโก วา ภวิสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส สโงฺฆ กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ ตชฺชนียํ วา, นิยสฺสํ วา, ปพฺพาชนียํ วา, ปฏิสารณียํ วา, อุเกฺขปนียํ วาฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘สโงฺฆ เม กมฺมํ กตฺตุกาโม, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘กินฺติ นุ โข สโงฺฆ กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

กตํ วา ปนสฺส โหติ สเงฺฆน กมฺมํ ตชฺชนียํ วา นิยสฺสํ วา ปพฺพาชนียํ วา ปฏิสารณียํ วา อุเกฺขปนียํ วาฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย ‘‘สโงฺฆ เม กมฺมํ อกาสิ, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘กินฺติ นุ โข สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

๑๙๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนี คิลานา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลานา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘คิลานภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานเภสชฺชํ วา ปริเยสิสฺสามิ, ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อุปฏฺฐหิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อนภิรติ เม อุปฺปนฺนา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘อนภิรตํ วูปกาเสสฺสามิ วา, วูปกาสาเปสฺสามิ วา, ธมฺมกถํ วาสฺสา กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘กุกฺกุจฺจํ เม อุปฺปนฺนํ, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘กุกฺกุจฺจํ วิโนเทสฺสามิ วา, วิโนทาเปสฺสามิ วา, ธมฺมกถํ วาสฺสา กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘ทิฏฺฐิคตํ เม อุปฺปนฺนํ, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘ทิฏฺฐิคตํ วิเวเจสฺสามิ วา, วิเวจาเปสฺสามิ วา, ธมฺมกถํ วาสฺสา กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนี ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนา โหติ มานตฺตารหาฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ ครุธมฺมํ อชฺฌาปนฺนา มานตฺตารหา , อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘มานตฺตทานํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนี มูลาย ปฏิกสฺสนารหา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ มูลาย ปฏิกสฺสนารหา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘มูลาย ปฏิกสฺสนํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนี อพฺภานารหา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ อพฺภานารหา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ , ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘อพฺภานํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา สโงฺฆ กมฺมํ กตฺตุกาโม โหติ – ตชฺชนียํ วา, นิยสฺสํ วา, ปพฺพาชนียํ วา, ปฏิสารณียํ วา, อุเกฺขปนียํ วาฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘สโงฺฆ เม กมฺมํ กตฺตุกาโม, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘กินฺติ นุ โข สโงฺฆ กมฺมํ น กเรยฺย, ลหุกาย วา ปริณาเมยฺยา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

กตํ วา ปนสฺสา โหติ สเงฺฆน กมฺมํ – ตชฺชนียํ วา , นิยสฺสํ วา, ปพฺพาชนียํ วา, ปฏิสารณียํ วา, อุเกฺขปนียํ วาฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘สโงฺฆ เม กมฺมํ อกาสิ, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘กินฺติ นุ โข สมฺมา วเตฺตยฺย, โลมํ ปาเตยฺย, เนตฺถารํ วเตฺตยฺย, สโงฺฆ ตํ กมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภยฺยา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

๑๙๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, สิกฺขมานา คิลานา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลานา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ – คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘คิลานภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานเภสชฺชํ วา ปริเยสิสฺสามิ, ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อุปฏฺฐหิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สิกฺขมานาย อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ…เป.… สิกฺขมานาย กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ… สิกฺขมานาย ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ… สิกฺขมานาย สิกฺขา กุปิตา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘สิกฺขา เม กุปิตา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘สิกฺขาสมาทานํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สิกฺขมานา อุปสมฺปชฺชิตุกามา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ อุปสมฺปชฺชิตุกามา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา , อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – อุปสมฺปทํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ วา, อนุสฺสาเวสฺสามิ วา, คณปูรโก วา ภวิสฺสามีติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

๑๙๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, สามเณโร คิลาโน โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลาโน, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู , อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘คิลานภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานเภสชฺชํ วา ปริเยสิสฺสามิ, ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อุปฏฺฐหิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สามเณรสฺส อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ…เป.… สามเณรสฺส กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ… สามเณรสฺส ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ… สามเณโร วสฺสํ ปุจฺฉิตุกาโม โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ วสฺสํ ปุจฺฉิตุกาโม, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อาจิกฺขิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สามเณโร อุปสมฺปชฺชิตุกาโม โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ อุปสมฺปชฺชิตุกาโม, อาคจฺฉนฺตุ ภิกฺขู, อิจฺฉามิ ภิกฺขูนํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘อุปสมฺปทํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามิ วา, อนุสฺสาเวสฺสามิ วา, คณปูรโก วา ภวิสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

๑๙๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, สามเณรี คิลานา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลานา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ , คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘คิลานภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานเภสชฺชํ วา ปริเยสิสฺสามิ, ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อุปฏฺฐหิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สามเณริยา อนภิรติ อุปฺปนฺนา โหติ…เป.… สามเณริยา กุกฺกุจฺจํ อุปฺปนฺนํ โหติ… สามเณริยา ทิฏฺฐิคตํ อุปฺปนฺนํ โหติ… สามเณรี วสฺสํ ปุจฺฉิตุกามา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ วสฺสํ ปุจฺฉิตุกามา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อาจิกฺขิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สามเณรี สิกฺขํ สมาทิยิตุกามา โหติฯ สา เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ สิกฺขํ สมาทิยิตุกามา, อาคจฺฉนฺตุ อยฺยา, อิจฺฉามิ อยฺยานํ อาคต’’นฺติ,

คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘สิกฺขาสมาทานํ อุสฺสุกฺกํ กริสฺสามี’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพติฯ

ปญฺจนฺนํ อปฺปหิเตปิ อนุชานนา นิฎฺฐิตาฯ

๑๑๑. สตฺตนฺนํ อปฺปหิเตปิ อนุชานนา

๑๙๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน มาตา คิลานา โหติฯ สา ปุตฺตสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อหญฺหิ คิลานา, อาคจฺฉตุ เม ปุโตฺต, อิจฺฉามิ ปุตฺตสฺส อาคต’’นฺติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ สตฺตนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน ปหิเต คนฺตุํ, น เตฺวว อปฺปหิเต; ปญฺจนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน อปฺปหิเตปิ คนฺตุํ, ปเคว ปหิเตติฯ อยญฺจ เม มาตา คิลานา, สา จ อนุปาสิกา, กถํ นุ โข มยา ปฎิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺตนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน อปฺปหิเตปิ คนฺตุํ, ปเคว ปหิเตฯ ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขุนิยา, สิกฺขมานาย, สามเณรสฺส, สามเณริยา, มาตุยา จ ปิตุสฺส จ – อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมสํ สตฺตนฺนํ สตฺตาหกรณีเยน อปฺปหิเตปิ คนฺตุํ, ปเคว ปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส มาตา คิลานา โหติฯ สา เจ ปุตฺตสฺส สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลานา, อาคจฺฉตุ เม ปุโตฺต, อิจฺฉามิ ปุตฺตสฺส อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘คิลานภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานุปฎฺฐากภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานเภสชฺชํ วา ปริเยสิสฺสามิ, ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อุปฎฺฐหิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส ปิตา คิลาโน โหติฯ โส เจ ปุตฺตสฺส สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลาโน, อาคจฺฉตุ เม ปุโตฺต, อิจฺฉามิ ปุตฺตสฺส อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, อปฺปหิเตปิ, ปเคว ปหิเต – ‘‘คิลานภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานุปฎฺฐากภตฺตํ วา ปริเยสิสฺสามิ, คิลานเภสชฺชํ วา ปริเยสิสฺสามิ, ปุจฺฉิสฺสามิ วา, อุปฎฺฐหิสฺสามิ วา’’ติฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

สตฺตนฺนํ อปฺปหิเตปิ อนุชานนา นิฎฺฐิตาฯ

๑๑๒. ปหิเตเยว อนุชานนา

๑๙๙ . อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส ภาตา คิลาโน โหติฯ โส เจ ภาตุโน สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลาโน, อาคจฺฉตุ เม ภาตา, อิจฺฉามิ ภาตุโน อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว , สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส ภคินี คิลานา โหติฯ สา เจ ภาตุโน สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลานา, อาคจฺฉตุ เม ภาตา, อิจฺฉามิ ภาตุโน อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส ญาตโก คิลาโน โหติฯ โส เจ ภิกฺขุสฺส สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลาโน, อาคจฺฉตุ ภทโนฺต, อิจฺฉามิ ภทนฺตสฺส อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวโตฺต กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุคติโก คิลาโน โหติฯ โส เจ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปหิเณยฺย – ‘‘อหญฺหิ คิลาโน, อาคจฺฉนฺตุ ภทนฺตา, อิจฺฉามิ ภทนฺตานํ อาคต’’นฺติ, คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, สตฺตาหกรณีเยน, ปหิเต, น เตฺวว อปฺปหิเตฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส วิหาโร อุนฺทฺริยติฯ อญฺญตเรน อุปาสเกน อรเญฺญ ภณฺฑํ เฉทาปิตํ โหติฯ โส ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘สเจ ภทนฺตา ตํ ภณฺฑํ อาวหาเปยฺยุํ, ทชฺชาหํ ตํ ภณฺฑ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺฆกรณีเยน คนฺตุํฯ สตฺตาหํ สนฺนิวตฺโต กาตโพฺพติฯ

ปหิเตเยว อนุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

วสฺสาวาสภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๑๓. อนฺตราเย อนาปตฺติวสฺสเจฺฉทวาโร

๒๐๐. เตน โข ปน สมเยน โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส วสฺสูปคตา ภิกฺขู วาเฬหิ อุพฺพาฬฺหา โหนฺติฯ คณฺหิํสุปิ ปริปาตึสุปิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู วาเฬหิ อุพฺพาฬฺหา โหนฺติฯ คณฺหนฺติปิ ปริปาเตนฺติปิฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู สรีสเปหิ อุพฺพาฬฺหา โหนฺติฯ ฑํสนฺติปิ ปริปาเตนฺติปิฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺส ฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู โจเรหิ อุพฺพาฬฺหา โหนฺติฯ วิลุมฺปนฺติปิ อาโกเฏนฺติปิฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู ปิสาเจหิ อุพฺพาฬฺหา โหนฺติฯ อาวิสนฺติปิ หนนฺติปิ [โอชมฺปิ หรนฺติ (สี.), หรนฺติปิ (สฺยา.)]ฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตานํ ภิกฺขูนํ คาโม อคฺคินา ทโฑฺฒ โหติฯ ภิกฺขู ปิณฺฑเกน กิลมนฺติฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตานํ ภิกฺขูนํ เสนาสนํ อคฺคินา ทฑฺฒํ โหติฯ ภิกฺขู เสนาสเนน กิลมนฺติฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตานํ ภิกฺขูนํ คาโม อุทเกน วูโฬฺห โหติฯ ภิกฺขู ปิณฺฑเกน กิลมนฺติฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตานํ ภิกฺขูนํ เสนาสนํ อุทเกน วูฬฺหํ โหติฯ ภิกฺขู เสนาสเนน กิลมนฺติฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสาติฯ

๒๐๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส วสฺสูปคตานํ ภิกฺขูนํ คาโม โจเรหิ วุฏฺฐาสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เยน คาโม เตน คนฺตุนฺติฯ

คาโม เทฺวธา ภิชฺชิตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เยน พหุตรา เตน คนฺตุนฺติฯ

พหุตรา อสฺสทฺธา โหนฺติ อปฺปสนฺนาฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เยน สทฺธา ปสนฺนา เตน คนฺตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสูปคตา ภิกฺขู น ลภึสุ ลูขสฺส วา ปณีตสฺส วา โภชนสฺส ยาวทตฺถํ ปาริปูรึฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู น ลภนฺติ ลูขสฺส วา ปณีตสฺส วา โภชนสฺส ยาวทตฺถํ ปาริปูรึฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู ลภนฺติ ลูขสฺส วา ปณีตสฺส วา โภชนสฺส ยาวทตฺถํ ปาริปูรึ, น ลภนฺติ สปฺปายานิ โภชนานิฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู ลภนฺติ ลูขสฺส วา ปณีตสฺส วา โภชนสฺส ยาวทตฺถํ ปาริปูรึ, ลภนฺติ สปฺปายานิ โภชนานิ , น ลภนฺติ สปฺปายานิ เภสชฺชานิฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตา ภิกฺขู ลภนฺติ ลูขสฺส วา ปณีตสฺส วา โภชนสฺส ยาวทตฺถํ ปาริปูรึ, ลภนฺติ สปฺปายานิ โภชนานิ, ลภนฺติ สปฺปายานิ เภสชฺชานิ, น ลภนฺติ ปติรูปํ อุปฏฺฐากํฯ เอเสว อนฺตราโยติ ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตํ ภิกฺขุํ อิตฺถี นิมนฺเตติ – ‘‘เอหิ, ภนฺเต, หิรญฺญํ วา เต เทมิ, สุวณฺณํ วา เต เทมิ, เขตฺตํ วา เต เทมิ, วตฺถุํ วา เต เทมิ, คาวุํ วา เต เทมิ, คาวึ วา เต เทมิ, ทาสํ วา เต เทมิ, ทาสึ วา เต เทมิ, ธีตรํ วา เต เทมิ ภริยตฺถาย, อหํ วา เต ภริยา โหมิ, อญฺญํ วา เต ภริยํ อาเนมี’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ, ‘ลหุปริวตฺตํ โข จิตฺตํ วุตฺตํ ภควตา, สิยาปิ เม พฺรหฺมจริยสฺส อนฺตราโย’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคตํ ภิกฺขุํ เวสี นิมนฺเตติ…เป.… ถุลฺลกุมารี นิมนฺเตติ… ปณฺฑโก นิมนฺเตติ… ญาตกา นิมนฺเตนฺติ… ราชาโน นิมนฺเตนฺติ… โจรา นิมนฺเตนฺติ… ธุตฺตา นิมนฺเตนฺติ – ‘‘เอหิ, ภนฺเต, หิรญฺญํ วา เต เทม, สุวณฺณํ วา เต เทม, เขตฺตํ วา เต เทม, วตฺถุํ วา เต เทม , คาวุํ วา เต เทม, คาวึ วา เต เทม, ทาสํ วา เต เทม, ทาสึ วา เต เทม, ธีตรํ วา เต เทม ภริยตฺถาย, อญฺญํ วา เต ภริยํ อาเนมา’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ, ‘ลหุปริวตฺตํ โข จิตฺตํ วุตฺตํ ภควตา, สิยาปิ เม พฺรหฺมจริยสฺส อนฺตราโย’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ อสฺสามิกํ นิธึ ปสฺสติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ, ‘ลหุปริวตฺตํ โข จิตฺตํ วุตฺตํ ภควตา, สิยาปิ เม พฺรหฺมจริยสฺส อนฺตราโย’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อนฺตราเย อนาปตฺติวสฺสเจฺฉทวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๑๔. สงฺฆเภเท อนาปตฺติวสฺสเจฺฉทวาโร

๒๐๒. อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ ปสฺสติ สมฺพหุเล ภิกฺขู สงฺฆเภทาย ปรกฺกมนฺเตฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ, ‘ครุโก โข สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มา มยิ สมฺมุขีภูเต สโงฺฆ ภิชฺชี’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อสุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขู สงฺฆเภทาย ปรกฺกมนฺตี’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ, ‘ครุโก โข สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มา มยิ สมฺมุขีภูเต สโงฺฆ ภิชฺชี’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อสุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขู สงฺฆเภทาย ปรกฺกมนฺตี’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘เต โข เม ภิกฺขู มิตฺตาฯ ตฺยาหํ วกฺขามิ ‘ครุโก โข, อาวุโส, สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มายสฺมนฺตานํ สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ เม วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ, โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อสุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขู สงฺฆเภทาย ปรกฺกมนฺตี’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘เต โข เม ภิกฺขู น มิตฺตา; อปิ จ เย เตสํ มิตฺตา, เต เม มิตฺตาฯ ตฺยาหํ วกฺขามิฯ เต วุตฺตา เต วกฺขนฺติ ‘ครุโก โข, อาวุโส, สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มายสฺมนฺตานํ สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ เตสํ วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ, โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อสุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สโงฺฆ ภิโนฺน’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘เต โข เม ภิกฺขู มิตฺตาฯ ตฺยาหํ วกฺขามิ ‘ครุโก โข, อาวุโส, สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มายสฺมนฺตานํ สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ เม วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ, โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อสุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สโงฺฆ ภิโนฺน’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘เต โข เม ภิกฺขู น มิตฺตา; อปิ จ, เย เตสํ มิตฺตา เต เม มิตฺตาฯ ตฺยาหํ วกฺขามิฯ เต วุตฺตา เต วกฺขนฺติ ‘ครุโก โข, อาวุโส, สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มายสฺมนฺตานํ สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ เตสํ วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ , โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อมุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขุนิโย สงฺฆเภทาย ปรกฺกมนฺตี’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘ตา โข เม ภิกฺขุนิโย มิตฺตาฯ ตาหํ วกฺขามิ ‘ครุโก โข, ภคินิโย, สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มา ภคินีนํ สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ เม วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ, โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อมุกสฺมิํ กิร อาวาเส สมฺพหุลา ภิกฺขุนิโย สงฺฆเภทาย ปรกฺกมนฺตี’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘ตา โข เม ภิกฺขุนิโย น มิตฺตาฯ อปิ จ, ยา ตาสํ มิตฺตา, ตา เม มิตฺตาฯ ตาหํ วกฺขามิฯ ตา วุตฺตา ตา วกฺขนฺติ ‘ครุโก โข, ภคินิโย, สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตาฯ มา ภคินีนํ สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ ตาสํ วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ, โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อมุกสฺมึ กิร อาวาเส สมฺพหุลาหิ ภิกฺขุนีหิ สโงฺฆ ภิโนฺน’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘ตา โข เม ภิกฺขุนิโย มิตฺตาฯ ตาหํ วกฺขามิ ‘ครุโก โข, ภคินิโย, สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตาฯ มา ภคินีนํ สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ เม วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ, โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสูปคโต ภิกฺขุ สุณาติ – ‘‘อมุกสฺมึ กิร อาวาเส สมฺพหุลาหิ ภิกฺขุนีหิ สโงฺฆ ภิโนฺน’’ติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขุโน เอวํ โหติ – ‘‘ตา โข เม ภิกฺขุนิโย น มิตฺตาฯ อปิ จ, ยา ตาสํ มิตฺตา ตา เม มิตฺตาฯ ตาหํ วกฺขามิฯ ตา วุตฺตา ตา วกฺขนฺติ ‘ครุโก โข, ภคินิโย [อยฺยาโย (สี.)], สงฺฆเภโท วุโตฺต ภควตา; มา ภคินีนํ [อยฺยานํ (สี.)] สงฺฆเภโท รุจฺจิตฺถา’ติฯ กริสฺสนฺติ ตาสํ วจนํ, สุสฺสูสิสฺสนฺติ, โสตํ โอทหิสฺสนฺตี’’ติ, ปกฺกมิตพฺพํฯ อนาปตฺติ วสฺสเจฺฉทสฺสาติฯ

สงฺฆเภเท อนาปตฺติวสฺสเจฺฉทวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๑๕. วชาทีสุ วสฺสูปคมนํ

๒๐๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ วเช วสฺสํ อุปคนฺตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วเช วสฺสํ อุปคนฺตุนฺติฯ วโช วุฏฺฐาสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เยน วโช เตน คนฺตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อุปกฏฺฐาย วสฺสูปนายิกาย สเตฺถน คนฺตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สเตฺถ วสฺสํ อุปคนฺตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อุปกฏฺฐาย วสฺสูปนายิกาย นาวาย คนฺตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นาวาย วสฺสํ อุปคนฺตุนฺติฯ

วชาทีสุ วสฺสูปคมนํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๑๖. วสฺสํ อนุปคนฺตพฺพฏฺฐานานิ

๒๐๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู รุกฺขสุสิเร วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘เสยฺยถาปิ ปิสาจิลฺลิกา’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, รุกฺขสุสิเร วสฺสํ อุปคนฺตพฺพํฯ โย อุปคเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู รุกฺขวิฏภิยา วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘เสยฺยถาปิ มิคลุทฺทกา’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, รุกฺขวิฏภิยา วสฺสํ อุปคนฺตพฺพํฯ โย อุปคเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโชฺฌกาเส วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ เทเว วสฺสเนฺต รุกฺขมูลมฺปิ นิพฺพโกสมฺปิ อุปธาวนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อโชฺฌกาเส วสฺสํ อุปคนฺตพฺพํฯ โย อุปคเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อเสนาสนิกา วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ สีเตนปิ กิลมนฺติ, อุเณฺหนปิ กิลมนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อเสนาสนิเกน วสฺสํ อุปคนฺตพฺพํฯ โย อุปค

เจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉวกุฏิกาย วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''เสยฺยถาปิ ฉวฑาหกา''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ฉวกุฏิกาย วสฺสํ อุปคนฺตพฺพํฯ โย อุปคเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉตฺเต วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''เสยฺยถาปิ โคปาลกา''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ฉตฺเต วสฺสํ อุปคนฺตพฺพํฯ โย อุปคเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู จาฏิยา วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''เสยฺยถาปิ ติตฺถิยา''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, จาฏิยา วสฺสํ อุปคนฺตพฺพํฯ โย อุปคเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

วสฺสํ อนุปคนฺตพฺพฏฺฐานานิ นิฏฺฐิตาฯ

๑๑๗. อธมฺมิกกติกา

๒๐๕. เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยา สเงฺฆน เอวรูปา กติกา กตา โหติ – อนฺตราวสฺสํ น ปพฺพาเชตพฺพนฺติฯ วิสาขาย มิคารมาตุยา นตฺตา ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''สเงฺฆน โข, อาวุโส, เอวรูปา กติกา กตา 'อนฺตราวสฺสํ น ปพฺพาเชตพฺพ'นฺติฯ อาคเมหิ, อาวุโส, ยาว ภิกฺขู วสฺสํ วสนฺติฯ วสฺสํวุฏฺฐา ปพฺพาเชสฺสนฺตี''ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู วสฺสํวุฏฺฐา วิสาขาย มิคารมาตุยา นตฺตารํ เอตทโวจุํ – ''เอหิ, ทานิ, อาวุโส, ปพฺพชาหี''ติฯ โส เอวมาห – ''สจาหํ, ภเนฺต, ปพฺพชิโต อสฺสํ, อภิรเมยฺยามหํ [อภิรเมยฺยํ จาหํ (สี.)]ฯ น ทานาหํ, ภเนฺต, ปพฺพชิสฺสามี''ติฯ วิสาขา มิคารมาตา อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ''กถญฺหิ นาม อยฺยา เอวรูปํ กติกํ กริสฺสนฺติ 'น อนฺตราวสฺสํ ปพฺพาเชตพฺพ'นฺติฯ กํ กาลํ ธโมฺม น จริตโพฺพ''ติ? อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู วิสาขาย มิคารมาตุยา อุชฺฌายนฺติยา ขิยฺยนฺติยา วิปาเจนฺติยาฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, เอวรูปา กติกา กาตพฺพา – 'น อนฺตราวสฺสํ ปพฺพาเชตพฺพ'นฺติฯ โย กเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

อธมฺมิกกติกา นิฏฺฐิตาฯ

๑๑๘. ปฏิสฺสวทุกฺกฏาปตฺติ

๒๐๖. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมตา อุปนเนฺทน สกฺยปุเตฺตน รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉโนฺต อทฺทส อนฺตรามเคฺค เทฺว อาวาเส พหุจีวรเกฯ ตสฺส เอตทโหสิ – ''ยํนูนาหํ อิเมสุ ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วเสยฺยํฯ เอวํ เม พหุํ จีวรํ [พหุจีวรํ (ก.)] อุปฺปชฺชิสฺสตี''ติฯ โส เตสุ ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วสิฯ ราชา ปเสนทิ โกสโล อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ''กถญฺหิ นาม อโยฺย อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต อมฺหากํ วสฺสาวาสํ ปฏิสฺสุณิตฺวา วิสํวาเทสฺสติฯ นนุ ภควตา อเนกปริยาเยน มุสาวาโท ครหิโต, มุสาวาทา เวรมณี ปสตฺถา''ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส อุชฺฌายนฺตสฺส ขิยฺยนฺตสฺส วิปาเจนฺตสฺสฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา...เป.... เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส วสฺสาวาสํ ปฏิสฺสุณิตฺวา วิสํวาเทสฺสติฯ นนุ ภควตา อเนกปริยาเยน มุสาวาโท ครหิ

โต, มุสาวาทา เวรมณี ปสตฺถา’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตํ อุปนนฺทํ สกฺยปุตฺตํ ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส วสฺสาวาสํ ปฏิสฺสุณิตฺวา วิสํวาเทสี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, รโญฺญ ปเสนทิสฺส โกสลสฺส วสฺสาวาสํ ปฏิสฺสุณิตฺวา วิสํวาเทสฺสสิฯ นนุ มยา, โมฆปุริส, อเนกปริยาเยน มุสาวาโท ครหิโต, มุสาวาทา เวรมณี ปสตฺถาฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

๒๐๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต ปสฺสติ อนฺตรามคฺเค เทฺว อาวาเส พหุจีวรเกฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘ยํนูนาหํ อิเมสุ ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วเสยฺยํฯ เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปชฺชิสฺสตี’’ติฯ โส เตสุ ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วสติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท [ปาฏิปเทน (ก.)] วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว อกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว สกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส , ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา อกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหกรณีเยน ปกฺกมติฯ โส ตํ สตฺตาหํ พหิทฺธา วีตินาเมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหกรณีเยน ปกฺกมติ ฯ โส ตํ สตฺตาหํ อโนฺต สนฺนิวตฺตํ กโรติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว , ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ , ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส สตฺตาหํ อนาคตาย ปวารณาย สกรณีโย ปกฺกมติฯ อาคจฺเฉยฺย วา โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตํ อาวาสํ น วา อาคจฺเฉยฺย, ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว อกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปุริมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว สกรณีโย ปกฺกมติ…เป…. โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา อกรณีโย ปกฺกมติ…เป…. โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สกรณีโย ปกฺกมติ…เป…. โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหกรณีเยน ปกฺกมติฯ โส ตํ สตฺตาหํ พหิทฺธา วีตินาเมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป…. โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหกรณีเยน ปกฺกมติฯ โส ตํ สตฺตาหํ อโนฺต สนฺนิวตฺตํ กโรติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนาปตฺติ…เป…. โส สตฺตาหํ อนาคตาย ปวารณาย สกรณีโย ปกฺกมติฯ อาคจฺเฉยฺย วา โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตํ อาวาสํ น วา อาคจฺเฉยฺย, ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปุริมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนาปตฺติฯ

๒๐๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว อกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว สกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา อกรณีโย ปกฺกมติ ฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉนฺโต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉ โนฺต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหกรณีเยน ปกฺกมติฯ โส ตํ สตฺ ตาหํ พหิทฺธา วีตินาเมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อา ปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉ โนฺต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหกรณีเยน ปกฺกมติฯ โส ตํ สตฺ ตาหํ อโนฺต สนฺนิวตฺตํ กโรติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนา ปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คจฺฉ โนฺต พหิทฺธา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส สตฺตาหํ อนาคตาย โกมุทิยา จาตุมาสินิยา สกรณีโย ปกฺกมติฯ อาคจฺเฉยฺย วา โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตํ อาวาสํ น วา อาคจฺเฉยฺย, ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ โน ปจฺฉิมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว อกรณีโย ปกฺกมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส ตทเหว สกรณีโย ปกฺกมติ…เป.… โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา อกรณีโย ปกฺ กมติ …เป.… โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สกรณีโย ปกฺกมติ…เป.… โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหก รณีเยน ปกฺกมติฯ โส ตํ สตฺตาหํ พหิทฺธา วีตินาเมติฯ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ น ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป.… โส ทฺวีหตีหํ วสิตฺวา สตฺตาหกรณีเยน ปกฺ กมติฯ โส ตํ สตฺตาหํ อโนฺต สนฺนิวตฺตํ กโรติฯ ตสฺส ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา วสฺสาวาโส ปฏิสฺสุโต โหติ ปจฺฉิมิกายฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรติ, ปาฏิปเท วิหารํ อุเปติ, เสนาสนํ ปญฺญเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, ปริเวณํ สมฺมชฺชติฯ โส สตฺตาหํ อนาคตาย โกมุทิยา จาตุมาสินิยา สกรณีโย ปกฺกมติฯ อาค จฺเฉยฺย วา โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตํ อาวาสํ น วา อาคจฺเฉยฺย, ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปจฺฉิมิกา จ ปญฺญายติ, ปฏิสฺสเว จ อนาปตฺตีติฯ

ปฏิสฺสวทุกฺกฏาปตฺติ นิฏฺฐิตาฯ

วสฺสูปนายิกกฺขนฺธโก ตติโยฯ

๑๑๙. ตสฺสุทฺทานํ

อุปคนฺตุํ กทา เจว, กติ อนฺตราวสฺส จ;
น อิจฺฉนฺติ จ สญฺจิจฺจ, อุกฺกฑฺฒิตุํ อุปาสโกฯ

คิลาโน มาตา จ ปิตา, ภาตา จ อถ ญาตโก;
ภิกฺขุคติโก วิหาโร, วาฬา จาปิ สรีสปาฯ

โจโร เจว ปิสาจา จ, ทฑฺฒา ตทุภเยน จ;
วูโฬฺหทเกน วุฏฺฐาสิ, พหุตรา จ ทายกาฯ

ลูขปฺปณีตสปฺปาย, เภสชฺชุปฏฺฐเกน จ;
อิตฺถี เวสี กุมารี จ, ปณฺฑโก ญาตเกน จฯ

ราชา โจรา ธุตฺตา นิธิ, เภทอฏฺฐวิเธน [เภทา อฏฺฐวิเธน (สี. สฺยา.)] จ;
วชสตฺถา จ นาวา จ, สุสิเร วิฏภิยา จฯ

อโชฺฌกาเส วสฺสาวาโส, อเสนาสนิเกน จ;
ฉวกุฏิกา ฉตฺเต จ, จาฏิยา จ อุเปนฺติ เตฯ

กติกา ปฏิสฺสุณิตฺวา, พหิทฺธา จ อุโปสถา;
ปุริมิกา ปจฺฉิมิกา, ยถาญาเยน โยชเยฯ

อกรณี ปกฺกมติ, สกรณี ตเถว จ;
ทฺวีหตีหา จ ปุน จ [ทฺวีหตีหํ วสิตฺวาน (สี.)], สตฺตาหกรณีเยน จฯ

สตฺตาหนาคตา เจว, อาคเจฺฉยฺย น เอยฺย วา;
วตฺถุทฺทาเน อนฺตริกา, ตนฺติมคฺคํ นิสามเยติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถูนิ เทฺวปณฺณาสฯ

วสฺสูปนายิกกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๔. ปวารณากฺขนฺธโก

๑๒๐. อผาสุกวิหาโร

๒๐๙. เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสํ อุปคจฺฉึสุฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข มยํ อุปาเยน สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลเมยฺยามา’’ติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข มยํ อญฺญมญฺญํ เนว อาลเปยฺยาม น สลฺลเปยฺยาม – โย ปฐมํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกเมยฺย โส อาสนํ ปญฺญเปยฺย, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิเปยฺย, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา อุปฏฺฐาเปยฺย, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปยฺย; โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกเมยฺย, สจสฺส ภุตฺตาวเสโส, สเจ อากงฺขยฺย ภุเญฺชยฺย, โน เจ อากงฺขยฺย อปฺปหริเต วา ฉเฑฺฑยฺย, อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปยฺย; โส อาสนํ อุทฺธเรยฺย, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมยฺย, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา ปฏิสาเมยฺย, ปานียํ ปริโภชนียํ ปฏิสาเมยฺย, ภตฺตคฺคํ สมฺมเชฺชยฺย; โย ปเสฺสยฺย ปานียฆฏํ วา ปริโภชนียฆฏํ วา วจฺจฆฏํ วา ริตฺตํ ตุจฺฉํ โส อุปฏฺฐาเปยฺย; สจสฺส โหติ อวิสยฺหํ, หตฺถวิกาเรน ทุติยํ อามเนฺตตฺวา หตฺถวิลงฺฆเกน อุปฏฺฐาเปยฺย; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา วาจํ ภิเนฺทยฺย – เอวํ โข มยํ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลเมยฺยามา’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู อญฺญมญฺญํ เนว อาลปึสุ, น สลฺลปึสุฯ โย ปฐมํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ, โส อาสนํ ปญฺญเปติ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปติ, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา อุปฏฺฐาเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ ฯ โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ, สเจ โหติ ภุตฺตาวเสโส, สเจ อากงฺขติ ภุญฺชติ, โน เจ อากงฺขติ อปฺปหริเต วา ฉเฑฺฑติ, อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปติ; โส อาสนํ อุทฺธรติ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมติ, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา ปฏิสาเมติ, ปานียํ ปริโภชนียํ ปฏิสาเมติ, ภตฺตคฺคํ สมฺมชฺชติฯ โย ปสฺสติ ปานียฆฏํ วา ปริโภชนียฆฏํ วา วจฺจฆฏํ วา ริตฺตํ ตุจฺฉํ โส อุปฏฺฐาเปติฯ สจสฺส โหติ อวิสยฺหํ, หตฺถวิกาเรน ทุติยํ อามเนฺตตฺวา หตฺถวิลงฺฆเกน อุปฏฺฐาเปติ, น เตฺวว ตปฺปจฺจยา วาจํ ภินฺทติฯ

อาจิณฺณํ โข ปเนตํ วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุํฯ อถ โข เต ภิกฺขู วสฺสํวุฏฺฐา เตมาสจฺจเยน เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สาวตฺถิ เตน ปกฺกมึสุฯ อนุปุเพฺพน เยน สาวตฺถิ เชตวนํ อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราโม เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิตุํฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ, ภิกฺขเว, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิตฺถ, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิตฺถา’’ติ? ‘‘ขมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควาฯ สมคฺคา จ มยํ, ภเนฺต, สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิมฺหา, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิมฺหา’’ติฯ ชานนฺตาปิ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, ชานนฺตาปิ น ปุจฺฉนฺติฯ กาลํ วิทิตฺวา ปุจฺฉนฺติ, กาลํ วิทิตฺวา น ปุจฺฉนฺติฯ อตฺถสํหิตํ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, โน อนตฺถสํหิตํฯ อนตฺถสํหิเต เสตุฆาโต ตถาคตานํฯ ทฺวีหากาเรหิ พุทฺธา ภควโนฺต ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉนฺติ – ธมฺมํ วา เทเสสฺสาม, สาวกานํ วา สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามาติฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘ยถากถํ ปน ตุเมฺห, ภิกฺขเว, สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิตฺถ, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิตฺถา’’ติฯ

อิธ มยํ, ภนฺเต, สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสํ อุปคจฺฉิมฺหาฯ เตสํ โน, ภนฺเต, อมฺหากํ เอตทโหสิ – ‘‘เกน นุ โข มยํ อุปาเยน สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลเมยฺยามา’’ติฯ เตสํ โน, ภนฺเต, อมฺหากํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข มยํ อญฺญมญฺญํ เนว อาลเปยฺยาม น สลฺลเปยฺยาม – โย ปฐมํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกเมยฺย โส อาสนํ ปญฺญเปยฺย, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิเปยฺย, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา อุปฏฺฐาเปยฺย, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปยฺย; โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกเมยฺย, สจสฺส ภุตฺตาวเสโส , สเจ อากงฺเขยฺย ภุญฺเชยฺย, โน เจ อากงฺเขยฺย อปฺปหริเต วา ฉฑฺเฑยฺย, อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปยฺย; โส อาสนํ อุทฺธเรยฺย, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมยฺย , อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา ปฏิสาเมยฺย, ปานียํ ปริโภชนียํ ปฏิสาเมยฺย, ภตฺตคฺคํ สมฺมเชฺชยฺย; โย ปเสฺสยฺย ปานียฆฏํ วา ปริโภชนียฆฏํ วา วจฺจฆฏํ วา ริตฺตํ ตุจฺฉํ โส อุปฏฺฐาเปยฺย; สจสฺส โหติ อวิสยฺหํ, หตฺถวิกาเรน ทุติยํ อามนฺเตตฺวา หตฺถวิลงฺฆเกน อุปฏฺฐาเปยฺย; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา วาจํ ภินฺเทยฺย – เอวํ โข มยํ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วเสยฺยาม, น จ ปิณฺฑเกน กิลเมยฺยามา’’ติฯ อถ โข มยํ, ภนฺเต, อญฺญมญฺญํ เนว อาลปิมฺหา น สลฺลวิมฺหาฯ โย ปฐมํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ โส อาสนํ ปญฺญเปติ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปติ, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา อุปฏฺฐาเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติฯ โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ, สเจ โหติ ภุตฺตาวเสโส, สเจ อากงฺขติ ภุญฺชติ, โน เจ อากงฺขติ อปฺปหริเต วา ฉฑฺฑติ, อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปติ, โส อาสนํ อุทฺธรติ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมติ, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา ปฏิสาเมติ, ปานียํ ปริโภชนียํ ปฏิสาเมติ, ภตฺตคฺคํ สมฺมชฺชติฯ โย ปสฺสติ ปานียฆฏํ วา ปริโภชนียฆฏํ วา วจฺจฆฏํ วา ริตฺตํ ตุจฺฉํ โส อุปฏฺฐาเปติฯ สจสฺส โหติ อวิสยฺหํ, หตฺถวิกาเรน ทุติยํ อามนฺเตตฺวา หตฺถวิลงฺฆเกน อุปฏฺฐาเปติ, น เตฺวว ตปฺปจฺจยา วาจํ ภินฺทติฯ เอวํ โข มยํ, ภนฺเต, สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิมฺหา, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิมฺหาติฯ

อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อผาสุเญฺญว [อผาสุกเญฺญว (สี.)] กิรเม [กิริเม (ก.)], ภิกฺขเว, โมฆปุริสา วุฏฺฐา [วุตฺถา (ก.)] สมานา ผาสุมฺหา [ผาสุกมฺหา (สี.)] วุฏฺฐาติ ปฏิชานนฺติฯ ปสุสํวาสเญฺญว กิรเม, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา วุฏฺฐา สมานา ผาสุมฺหา วุฏฺฐาติ ปฏิชานนฺติฯ เอฬกสํวาสเญฺญว กิรเม, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา วุฏฺฐา สมานา ผาสุมฺหา วุฏฺฐาติ ปฏิชานนฺติฯ สปตฺตสํวาสเญฺญว กิรเม, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา วุฏฺฐา สมานา ผาสุมฺหา วุฏฺฐาติ ปฏิชานนฺติฯ กถญฺหิ นามิเม, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา มูคพฺพตํ ติตฺถิยสมาทานํ สมาทิยิสฺส’’นฺติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – น, ภิกฺขเว, มูคพฺพตํ ติตฺถิยสมาทานํ สมาทิยิตพฺพํฯ โย สมาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ ตีหิ ฐาเนหิ ปวาเรตุํ – ทิเฏฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ สา โว ภวิสฺสติ อญฺญมญฺญานุโลมตา อาปตฺติวุฏฺฐานตา วินยปุเรกฺขารตาฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปวาเรตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๒๑๐. ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ อชฺช ปวารณาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

เถเรน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘สงฺฆํ, อาวุโส, ปวาเรมิ ทิเฏฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมโนฺต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ, อาวุโส, สงฺฆํ ปวาเรมิ ทิเฏฺฐน

วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺโต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามิฯ ตติยมฺปิ, อาวุโส, สงฺฆํ ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺโต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามี''ติฯ

นวเกน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ''สงฺฆํ, ภนฺเต, ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺโต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ, ภนฺเต, สงฺฆํ…เป.… ตติยมฺปิ, ภนฺเต, สงฺฆํ ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺโต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามี''ติฯ

๒๑๑. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถเรสุ ภิกฺขูสุ อุกฺกุฏิกํ นิสินฺเนสุ ปวารยมาเนสุ อาสเนสุ อจฺฉนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถเรสุ ภิกฺขูสุ อุกฺกุฏิกํ นิสินฺเนสุ ปวารยมาเนสุ อาสเนสุ อจฺฉิสฺสนฺตี''ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เถเรสุ ภิกฺขูสุ อุกฺกุฏิกํ นิสินฺเนสุ ปวารยมาเนสุ อาสเนสุ อจฺฉนฺตี''ติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… ''กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา เถเรสุ ภิกฺขูสุ อุกฺกุฏิกํ นิสินฺเนสุ ปวารยมาเนสุ อาสเนสุ อจฺฉิสฺส''นฺติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย, ปสนฺนานํ วา ภิโยฺยภาวาย…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมิ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''น, ภิกฺขเว, เถเรสุ ภิกฺขูสุ อุกฺกุฏิกํ นิสินฺเนสุ ปวารยมาเนสุ อาสเนสุ อจฺฉิตพฺพํฯ โย อเจฺฉยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สเพฺพเหว อุกฺกุฏิกํ นิสินฺเนหิ ปวาเรตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร เถโร ชราทุพฺพโล ยาว สเพฺพ ปวาเรนฺตีติ [ยาว สเพฺพ ปวาเรนฺติ (สฺยา.)] อุกฺกุฏิกํ นิสิโนฺน อาคมยมาโน มุจฺฉิโต ปปติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตทมนฺตรา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตุํ ยาว ปวาเรติ, ปวาเรตฺวา อาสเน นิสีทิตุนฺติฯ

อผาสุกวิหาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๒๑. ปวารณาเภทา

๒๑๒. อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''กติ นุ โข ปวารณา''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เทฺวมา, ภิกฺขเว, ปวารณา – จาตุทฺทสิกา จ ปนฺนรสิกา จฯ อิมา โข, ภิกฺขเว, เทฺว ปวารณาติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''กติ นุ โข ปวารณกมฺมานี''ติ? [ปวารณากมฺมานีติ (สฺยา.)] ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ จตฺตาริมานิ, ภิกฺขเว, ปวารณกมฺมานิ – อธเมฺมน วคฺคํ ปวารณกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคํ ปวารณกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคํ ปวารณกมฺมํ, ธเมฺมน สมคฺคํ ปวารณกมฺมํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ อธเมฺมน วคฺคํ ปวารณกมฺมํ, น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ ปวารณกมฺมํ กาตพฺพํ; น จ มยา เอวรูปํ ปวารณกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ อธเมฺมน สมคฺคํ ปวารณกมฺมํ, น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ ปวารณกมฺมํ กาตพฺพํ; น จ มยา เอวรูปํ ปวารณกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ ธเมฺมน วคฺคํ ปวารณกมฺมํ, น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ ปวารณกมฺมํ กาตพฺพํ; น จ มยา เอวรูปํ ปวารณกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ ธเมฺมน สมคฺคํ ปวารณกมฺมํ, เอวรูปํ, ภิกฺขเว, ปวารณกมฺมํ กาตพฺพํ; เอวรูปญฺจ มยา ปวารณกมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตสฺมาติห, ภิกฺขเว, เอวรูปํ ปวารณกมฺมํ กริสฺสาม ยทิทํ ธเมฺมน สมคฺคนฺติ, เอวญฺหิ โว, ภิกฺขเว, สิกฺขิตพฺพนฺติฯ

ปวารณาเภทา นิฏฺฐิตาฯ

๑๒๒. ปวารณาทานานุชานนา

๒๑๓. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘สนฺนิปตถ, ภิกฺขเวฯ สงฺโฆ ปวาเรสฺสตี’’ติฯ เอวํ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อตฺถิ, ภนฺเต, ภิกฺขุ คิลาโน , โส อนาคโต’’ติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา ปวารณํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพา – เตน คิลาเนน ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลิํ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ปวารณํ ทมฺมิ, ปวารณํ เม หร, ปวารณํ เม อาโรเจหิ, มมตฺถาย ปวาเรหี’’ติ กาเยน วิญฺญาเปติ, วาจาย วิญฺญาเปติ, กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, ทินฺนา โหติ ปวารณา; น กาเยน วิญฺญาเปติ, น วาจาย วิญฺญาเปติ, น กาเยน วาจาย วิญฺญาเปติ, น ทินฺนา โหติ ปวารณาฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, โส, ภิกฺขเว, คิลาโน ภิกฺขุ มเญฺจน วา ปีเฐน วา สงฺฆมเชฺฌ อาเนตฺวา ปวาเรตพฺพํฯ สเจ, ภิกฺขเว, คิลานุปฏฺฐากานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘สเจ โข มยํ คิลานํ ฐานา จาเวสฺสาม, อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา วา ภวิสฺสตี’’ติ น, ภิกฺขเว, คิลาโน ภิกฺขุ ฐานา จาเวตโพฺพฯ สเงฺฆน ตตฺถ คนฺตฺวา ปวาเรตพฺพํ; น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาเรยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ปวารณหารโก [ปวารณาหารโก (สฺยา.)] เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย ตเตฺถว ปกฺกมติ, อญฺญสฺส ทาตพฺพา ปวารณาฯ ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย ตเตฺถว วิพฺภมติ…เป.… กาลํกโรติ… สามเณโร ปฏิชานาติ… สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ… อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ… อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ… ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ… เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ… อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… ปณฺฑโก ปฏิชานาติ… เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ… ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ… ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ… มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ… ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ… อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ… ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ… สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ … โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ… อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อญฺญสฺส ทาตพฺพา ปวารณาฯ

ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย อนฺตรามเคฺค ปกฺกมติ, อนาหฎา โหติ ปวารณาฯ ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย อนฺตรามเคฺค วิพฺภมติ…เป.… กาลํกโรติ… สามเณโร ปฏิชานาติ… สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ… อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ… อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ… ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ… เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ… อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… ปณฺฑโก ปฏิชานาติ… เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ… ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ… ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ… มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ… ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ… อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ… ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ… สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ… โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ… อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อนาหฎา โหติ ปวารณาฯ

ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย สงฺฆปฺปโตฺต ปกฺกมติ, อาหฎา โหติ ปวารณาฯ ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย สงฺฆปฺปโตฺต วิพฺภมติ…เป.… กาลํกโรติ… สามเณโร ปฏิชานาติ… สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ… อนฺติมวตฺถุํ อชฺ

ฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ… อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ… ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ… เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ… อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ… ปณฺฑโก ปฏิชานาติ… เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ… ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ… ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ… มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ… ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ… อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ… ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ… สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ… โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ… อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, อาหฏา โหติ ปวารณาฯ

ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย สงฺฆปฺปโตฺต สุโตฺต นาโรเจติ, อาหฏา โหติ ปวารณาฯ ปวารณหารกสฺส อนาปตฺติ ฯ ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว, ทินฺนาย ปวารณาย สงฺฆปฺปโตฺต ปมโตฺต นาโรเจติ…เป…. สมาปโนฺน นาโรเจติ, อาหฏา โหติ ปวารณาฯ ปวารณหารกสฺส อนาปตฺติฯ

ปวารณหารโก เจ, ภิกฺขเว , ทินฺนาย ปวารณาย สงฺฆปฺปโตฺต สญฺจิจฺจ นาโรเจติ, อาหฏา โหติ ปวารณาฯ ปวารณหารกสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย ปวารณํ เทเนฺตน ฉนฺทมฺปิ ทาตุํ, สนฺติ สงฺฆสฺส กรณียนฺติฯ

ปวารณาทานานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๒๓. ญาตกาทิคฺคหณกถา

๒๑๔. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรํ ภิกฺขุํ ตทหุ ปวารณาย ญาตกา คณฺหิํสุฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุํ ตทหุ ปวารณาย ญาตกา คณฺหนฺติฯ เต ญาตกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ มุญฺจถ, ยาวายํ ภิกฺขุ ปวาเรตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ญาตกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต มุหุตฺตํ เอกมนฺตํ โหถ, ยาวายํ ภิกฺขุ ปวารณํ เทตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ญาตกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ นิสฺสีมํ เนถ, ยาว สโงฺฆ ปวาเรตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาเรยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุํ ตทหุ ปวารณาย ราชาโน คณฺหนฺติ…เป…. โจรา คณฺหนฺติ … ธุตฺตา คณฺหนฺติ… ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา คณฺหนฺติฯ เต ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ มุญฺจถ, ยาวายํ ภิกฺขุ ปวาเรตี’’ติ ฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต มุหุตฺตํ เอกมนฺตํ โหถ, ยาวายํ ภิกฺขุ ปวารณํ เทตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, เต ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา ภิกฺขูหิ เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อิงฺฆ, ตุเมฺห อายสฺมโนฺต อิมํ ภิกฺขุํ มุหุตฺตํ นิสฺสีมํ เนถ, ยาว สโงฺฆ ปวาเรตี’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, น เตฺวว วเคฺคน สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาเรยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

ญาตกาทิคฺคหณกถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๒๔. สงฺฆปวารณาทิปฺปเภทา

๒๑๕. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย ปญฺจ ภิกฺขู วิหรนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘สเงฺฆน ปวาเรตพฺพ’นฺติฯ มยญฺจมฺหา ปญฺจ ชนาฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปวาเรตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจนฺนํ สเงฺฆ ปวาเรตุนฺติฯ

๒๑๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย จตฺตาโร ภิกฺขู วิหรนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา อนุญฺญาตํ ปญฺจนฺนํ สเงฺฆ ปวาเรตุนฺติฯ มยญฺจมฺหา จตฺตาโร ชนาฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปวาเรตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตุนฺนํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปวาเรตพฺพํฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน เต ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมโนฺตฯ อชฺช ปวารณาฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, มยํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรยฺยามา’’ติฯ

เถเรน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เต ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อหํ, อาวุโส, อายสฺมเนฺต ปวาเรมิ ทิเฎฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมโนฺต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ…เป.… ตติยมฺปิ อหํ, อาวุโส, อายสฺมเนฺต ปวาเรมิ ทิเฎฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมโนฺต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสามี’’ติฯ

นวเกน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เต ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อหํ, ภเนฺต, อายสฺมเนฺต ปวาเรมิ ทิเฎฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมโนฺต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ…เป.… ตติยมฺปิ อหํ, ภเนฺต, อายสฺมเนฺต ปวาเรมิ ทิเฎฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมโนฺต อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย ตโย ภิกฺขู วิหรนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา อนุญฺญาตํ ปญฺจนฺนํ สเงฺฆ ปวาเรตุํ, จตุนฺนํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํฯ มยญฺจมฺหา ตโย ชนาฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปวาเรตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณฺณํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปวาเรตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน เต ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

‘‘สุณนฺตุ เม อายสฺมนฺตาฯ อชฺช ปวารณาฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, มยํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรยฺยามา’’ติฯ

เถเรน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เต ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อหํ, อาวุโส, อายสฺมเนฺต ปวาเรมิ ทิเฎฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺตา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ…เป.… ตติยมฺปิ อหํ, อาวุโส, อายสฺมเนฺต ปวาเรมิ ทิเฎฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺตา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสโนฺต ปฏิกริสฺสามี’’ติฯ

นวเกน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฎิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เต ภิกฺขู เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อหํ, ภเนฺต, อายสฺมเนฺต ปวาเรมิ ทิเฎฺฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย

วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺตา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ…เป…. ตติยมฺปิ อหํ, ภนฺเต, อายสฺมนฺเต ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทนฺตุ มํ อายสฺมนฺตา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามี’’ติ ฯ

๒๑๗. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย เทฺว ภิกฺขู วิหรนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา อนุญฺญาตํ ปญฺจนฺนํ สงฺเฆ ปวาเรตุํ, จตุนฺนํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํ, ติณฺณํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํฯ มยญฺจมฺหา เทฺว ชนาฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปวาเรตพฺพ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทฺวินฺนํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ปวาเรตพฺพํฯ เถเรน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา นโว ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อายสฺมนฺตํ ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทตุ มํ อายสฺมา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ…เป…. ตติยมฺปิ อหํ, อาวุโส, อายสฺมนฺตํ ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทตุ มํ อายสฺมา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามี’’ติฯ

นวเกน ภิกฺขุนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เถโร ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, ภนฺเต, อายสฺมนฺตํ ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทตุ มํ อายสฺมา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามิฯ ทุติยมฺปิ…เป…. ตติยมฺปิ อหํ, ภนฺเต, อายสฺมนฺตํ ปวาเรมิ ทิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วาฯ วทตุ มํ อายสฺมา อนุกมฺปํ อุปาทายฯ ปสฺสนฺโต ปฏิกริสฺสามี’’ติฯ

๒๑๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย เอโก ภิกฺขุ วิหรติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา อนุญฺญาตํ ปญฺจนฺนํ สงฺเฆ ปวาเรตุํ, จตุนฺนํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํ, ติณฺณํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํ, ทฺวินฺนํ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตุํฯ อหญฺจมฺหิ เอกโกฯ กถํ นุ โข มยา ปวาเรตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย เอโก ภิกฺขุ วิหรติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ยตฺถ ภิกฺขู ปฏิกฺกมนฺติ อุปฏฺฐานสาลาย วา มณฺฑเป วา รุกฺขมูเล วา, โส เทโส สมฺมชฺชิตฺวา ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปตฺวา อาสนํ ปญฺญเปตฺวา ปทีปํ กตฺวา นิสีทิตพฺพํฯ สเจ อเญฺญ ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ, เตหิ สทฺธึ ปวาเรตพฺพํ; โน เจ อาคจฺฉนฺติ, ‘อชฺช เม ปวารณา’ติ อธิฏฺฐาตพฺพํฯ โน เจ อธิเฏฺฐยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

ตตฺร , ภิกฺขเว, ยตฺถ ปญฺจ ภิกฺขู วิหรนฺติ, น เอกสฺส ปวารณํ อาหริตฺวา

จตูหิ สงฺเฆ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาเรยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยตฺถ จตฺตาโร ภิกฺขู วิหรนฺติ, น เอกสฺส ปวารณํ อาหริตฺวา ตีหิ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาเรยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยตฺถ ตโย ภิกฺขู วิหรนฺติ, น เอกสฺส ปวารณํ อาหริตฺวา ทฺวีหิ อญฺญมญฺญํ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาเรยฺยุํ เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยตฺถ เทฺว ภิกฺขู วิหรนฺติ, น เอกสฺส ปวารณํ อาหริตฺวา เอเกน อธิฏฺฐาตพฺพํฯ อธิเฏฺฐยฺย เจ, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

สงฺฆปวารณาทิปฺปเภทา นิฏฺฐิตาฯ

๑๒๕. อาปตฺติปฏิกมฺมวิธิ

๒๑๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น สาปตฺติเกน ปวาเรตพฺพ’นฺติฯ อหญฺจมฺหิ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ [อาโรเจสิ (ก.)]ฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามํ อาปตฺตึ อาปนฺโน, ตํ ปฏิเทเสมี’’ติฯ เตน วตฺตพฺโพ – ‘‘ปสฺสสี’’ติฯ อาม ปสฺสามีติฯ อายตึ สํวเรยฺยาสีติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย อาปตฺติยา เวมติโก โหติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา เอกํ ภิกฺขุํ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา อุกฺกุฏิกํ นิสีทิตฺวา อญฺชลึ ปคฺคเหตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามาย อาปตฺติยา เวมติโก; ยทา นิพฺเพมติโก ภวิสฺสามิ ตทา ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามี’’ติ วตฺวา ปวาเรตพฺพํ; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา ปวารณาย อนฺตราโย กาตโพฺพติฯ

อาปตฺติปฏิกมฺมวิธิ นิฏฺฐิตาฯ

๑๒๖. อาปตฺติอาวิกรณวิธิ

๒๒๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ปวารยมาโน อาปตฺตึ สรติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น สาปตฺติเกน ปวาเรตพฺพ’นฺติฯ อหญฺจมฺหิ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปวารยมาโน อาปตฺตึ สรติฯ เตน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา สามนฺตา ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามํ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ อิโต วุฏฺฐหิตฺวา ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามี’’ติ วตฺวา ปวาเรตพฺพํ; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา ปวารณาย อนฺตราโย กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปวารยมาโน อาปตฺติยา เวมติโก โหติฯ เตน, ภิกฺขเว,

ภิกฺขุนา สามนฺตา ภิกฺขุ เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อหํ, อาวุโส, อิตฺถนฺนามาย อาปตฺติยา เวมติโก; ยทา นิพฺเพมติโก ภวิสฺสามิ ตทา ตํ อาปตฺตึ ปฏิกริสฺสามี’’ติ วตฺวา ปวาเรตพฺพํ; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา ปวารณาย อนฺตราโย กาตโพฺพติฯ

อาปตฺติ อาวิกรณวิธิ นิฏฺฐิตาฯ

๑๒๗. สภาคาปตฺติปฏิกมฺมวิธิ

๒๒๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘น สภาคา อาปตฺติ เทเสตพฺพา, น สภาคา อาปตฺติ ปฏิคฺคเหตพฺพา’ติฯ อยญฺจ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺตึ อาปนฺโนฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺติํ อาปโนฺน โหติฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ เอโก ภิกฺขุ สามนฺตา อาวาสา สชฺชุกํ ปาเหตโพฺพ – คจฺฉาวุโส, ตํ อาปตฺติํ ปฏิกริตฺวา อาคจฺฉ, มยํ เต สนฺติเก ตํ อาปตฺติํ ปฏิกริสฺสามาติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคํ อาปตฺติํ อาปโนฺนฯ ยทา อญฺญํ ภิกฺขุํ สุทฺธํ อนาปตฺติกํ ปสฺสิสฺสติ ตทา ตสฺส สนฺติเก ตํ อาปตฺติํ ปฏิกริสฺสตี’’ติ วตฺวา ปวาเรตพฺพํ; น เตฺวว ตปฺปจฺจยา ปวารณาย อนฺตราโย กาตโพฺพฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สโพฺพ สโงฺฆ สภาคาย อาปตฺติยา เวมติโก โหติฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ สโพฺพ สโงฺฆ สภาคาย อาปตฺติยา เวมติโกฯ ยทา นิเพฺพมติโก ภวิสฺสติ ตทา ตํ อาปตฺติํ ปฏิกริสฺสตี’’ติ วตฺวา, ปวาเรตพฺพํ, น เตฺวว ตปฺปจฺจยา ปวารณาย อนฺตราโย กาตโพฺพติฯ

สภาคาปตฺติปฏิกมฺมวิธิ นิฏฺฐิตาฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๒๘. อนาปตฺติปนฺนรสกํ

๒๒๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปติํสุ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานิํสุ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรสุํฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉิํสุ พหุตราฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, อวุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, อวุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, อวุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา สมคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อนาปตฺติฯ

อนาปตฺติปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๒๙. วคฺคาวคฺคสญฺญีปนฺนรสกํ

๒๒๓. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา วคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา วคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวา

สิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา วคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ธมฺมสญฺญิโน วินยสญฺญิโน วคฺคา วคฺคสญฺญิโน ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต,…เป.… อวุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตรา…เป.… สมสมา…เป.… โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

วคฺคาวคฺคสญฺญีปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๓๐. เวมติกปนฺนรสกํ

๒๒๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ ปวาเรตุํ, น นุ โข กปฺปตี’’ติ เวมติกา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ ปวาเรตุํ, น นุ โข กปฺปตี’’ติ เวมติกา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ ปวาเรตุํ, น นุ โข กปฺปตี’’ติ เวมติกา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถญฺเญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปติ นุ โข อมฺหากํ ปวาเรตุํ, น นุ โข กปฺปตี’’ติ เวมติกา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต…เป.… อวุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย…เป.… สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย,

อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตรา…เป…. สมสมา…เป…. โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

เวมติกปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๓๑. กุกฺกุจฺจปกตปนฺนรสกํ

๒๒๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ ปวาเรตุํ, นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ กุกฺกุจฺจปกตา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ ปวาเรตุํ, นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ กุกฺกุจฺจปกตา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ ปวาเรตุํ, นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ กุกฺกุจฺจปกตา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ [อวเสเสหิ เตสํ สนฺติเก (ก.)] ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘กปฺปเตว อมฺหากํ ปวาเรตุํ, นามฺหากํ น กปฺปตี’’ติ กุกฺกุจฺจปกตา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต,…เป…. อวุฎฺฐิตาย ปริสาย…เป…. เอกจฺจาย วุฎฺฐิตาย ปริสาย…เป…. สพฺพาย วุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตรา…เป…. สมสมา…เป…. โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

กุกฺกุจฺจปกตปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๓๒. เภทปุเรกฺขารปนฺนรสกํ

๒๒๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตรา ฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมิํ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต

‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต , โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริยมาเน อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, อวเสเสหิ ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตรา, เตหิ ภิกฺขเว ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํ, ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, อวุฎฺฐิตาย ปริสาย, อถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ‘‘อตฺถเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา’’ติฯ เต ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต,

อวุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, เอกจฺจาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ พหุตราฯ เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปุน ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ สมสมาฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา

ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต ชานนฺติ ''อตฺถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อนาคตา''ติฯ เต ''นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ''ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ เตหิ ปวาริตมเตฺต, สพฺพาย วุฏฺฐิตาย ปริสาย, อถญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อาคจฺฉนฺติ โถกตราฯ ปวาริตา สุปฺปวาริตา, เตสํ สนฺติเก ปวาเรตพฺพํฯ ปวาริตานํ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

เภทปุเรกฺขารปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

ปญฺจวีสตฺติกา นิฏฺฐิตาฯ

๑๓๓. สีโมตฺตนฺติกเปยฺยาลํ

๒๒๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สมฺพหุลา อาวาสิกา ภิกฺขู สนฺนิปตนฺติ, ปญฺจ วา อติเรกา วาฯ เต น ชานนฺติ ‘‘อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกมนฺตี’’ติ…เป…. เต น ชานนฺติ ‘‘อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกนฺตา’’ติ…เป…. เต น ปสฺสนฺติ อเญฺญ อาวาสิเก ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกมเนฺต…เป…. เต น ปสฺสนฺติ อเญฺญ อาวาสิเก ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกเนฺต…เป…. เต น สุณนฺติ ‘‘อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกมนฺตี’’ติ…เป…. เต น สุณนฺติ ‘‘อเญฺญ อาวาสิกา ภิกฺขู อโนฺตสีมํ โอกฺกนฺตา’’ติ…เป.…ฯ

อาวาสิเกน อาวาสิกา เอกสตปญฺจสตฺตติ ติกนยโต, อาวาสิเกน อาคนฺตุกา, อาคนฺตุเกน อาวาสิกา, อาคนฺตุเกน อาคนฺตุกา, เปยฺยาลมุเขน สตฺต ติกสตานิ โหนฺติฯ

สีโมกฺกนฺติกเปยฺยาลํ นิฎฺฐิตํฯ

๑๓๔. ทิวสนานตฺตํ

๒๒๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ จาตุทฺทโส โหติ, อาคนฺตุกานํ ปนฺนรโสฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ สมสมา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ ปนฺนรโส โหติ, อาคนฺตุกานํ จาตุทฺทโสฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ สมสมา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ อนุวตฺติตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ ปาฎิปโท โหติ, อาคนฺตุกานํ ปนฺนรโสฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ นากามา ทาตพฺพา สามคฺคี; อาคนฺตุเกหิ นิสฺสีมํ คนฺตฺวา ปวาเรตพฺพํฯ สเจ สมสมา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ นากามา ทาตพฺพา สามคฺคี; อาคนฺตุเกหิ นิสฺสีมํ คนฺตฺวา ปวาเรตพฺพํ ฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาวาสิเกหิ อาคนฺตุกานํ สามคฺคี วา ทาตพฺพา, นิสฺสีมํ วา คนฺตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ ปนฺนรโส โหติ, อาคนฺตุกานํ ปาฎิปโทฯ สเจ อาวาสิกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ สามคฺคี วา ทาตพฺพา, นิสฺสีมํ วา คนฺตพฺพํฯ สเจ สมสมา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ สามคฺคี วา ทาตพฺพา, นิสฺสีมํ วา คนฺตพฺพํฯ สเจ อาคนฺตุกา พหุตรา โหนฺติ, อาคนฺตุเกหิ อาวาสิกานํ นากามา ทาตพฺพา สามคฺคี; อาวาสิเกหิ นิสฺสีมํ คนฺตฺวา ปวาเรตพฺพํฯ

ทิวสนานตฺตํ นิฎฺฐิตํฯ

๑๓๕. ลิงฺคาทิทสฺสนํ

๒๒๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ อาวาสิกาการํ, อาวาสิกลิงฺคํ, อาวาสิกนิมิตฺตํ, อาวาสิกุเทฺทสํ, สุปฺปญฺญตฺตํ มญฺจปีฐํ ภิสิพิโพฺพหนํ, ปานียํ ปริโภชนียํ สุปฏฺฐิตํ, ปริเวณํ สุสมฺมฏฺฐํ; ปสฺสิตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาวาสิกา ภิกฺขู, นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ, อวิจินิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส…เป…. เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ, อปสฺสิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา – ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ – เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู สุณนฺติ อาวาสิกานํ ภิกฺขูนํ อาวาสิกาการํ, อาวาสิกลิงฺคํ, อาวาสิกนิมิตฺตํ, อาวาสิกุเทฺทสํ, จงฺกมนฺตานํ ปทสทฺทํ, สชฺฌายสทฺทํ, อุกฺกาสิตสทฺทํ, ขิปิตสทฺทํ; สุตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาวาสิกา ภิกฺขู, นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ, อวิจินิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ, อปสฺสิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา ‘‘นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถ’’ติ เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อาคนฺตุกาการํ, อาคนฺตุกลิงฺคํ, อาคนฺตุกนิมิตฺตํ, อาคนฺตุกุเทฺทสํ, อญฺญาตกํ ปตฺตํ, อญฺญาตกํ จีวรํ, อญฺญาตกํ นิสีทนํ, ปาทานํ โธตํ, อุทกนิเสฺสกํ; ปสฺสิตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาคนฺตุกา ภิกฺขู, นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ, อวิจินิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ, อปสฺสิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา – นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถติ – เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู สุณนฺติ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อาคนฺตุกาการํ,

อาคนฺตุกลิงฺคํ, อาคนฺตุกนิมิตฺตํ, อาคนฺตุกุเทฺทสํ, อาคจฺฉนฺตานํ ปทสทฺทํ, อุปาหนปโปฺผฏนสทฺทํ, อุกฺกาสิตสทฺทํ, ขิปิตสทฺทํ; สุตฺวา เวมติกา โหนฺติ – ‘‘อตฺถิ นุ โข อาคนฺตุกา ภิกฺขู, นตฺถิ นุ โข’’ติฯ เต เวมติกา น วิจินนฺติ, อวิจินิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา น ปสฺสนฺติ, อปสฺสิตฺวา ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต เวมติกา วิจินนฺติ, วิจินิตฺวา ปสฺสนฺติ, ปสฺสิตฺวา – นสฺสเนฺตเต, วินสฺสเนฺตเต, โก เตหิ อโตฺถติ – เภทปุเรกฺขารา ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ

ลิงฺคาทิทสฺสนํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๓๖. นานาสํวาสกาทีหิ ปวารณา

๒๓๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาวาสิเก ภิกฺขู นานาสํวาสเกฯ เต สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ, สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ, อปุจฺฉิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ, อนภิวิตริตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ, อนภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาคนฺตุกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาวาสิเก ภิกฺขู สมานสํวาสเกฯ เต นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ, นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ, อปุจฺฉิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ, อภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ, อภิวิตริตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาคนฺตุเก ภิกฺขู นานาสํวาสเกฯ เต สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ, สมานสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ, อปุจฺฉิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ, อนภิวิตริตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา นาภิวิตรนฺติ, อนภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อาวาสิกา ภิกฺขู ปสฺสนฺติ อาคนฺตุเก ภิกฺขู สมานสํวาสเกฯ เต นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภนฺติ, นานาสํวาสกทิฏฺฐึ ปฏิลภิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ, อปุจฺฉิตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ, อภิวิตริตฺวา ปาเฏกฺกํ ปวาเรนฺติฯ อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ เต ปุจฺฉนฺติ, ปุจฺฉิตฺวา อภิวิตรนฺติ, อภิวิตริตฺวา เอกโต ปวาเรนฺติฯ อนาปตฺติฯ

นานาสํวาสกาทีหิ ปวารณา นิฏฺฐิตาฯ

๑๓๗. น คนฺตพฺพวาโร

๒๓๑. น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น , ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อนาวาสา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตโพฺพ, อญฺญตฺร สเงฺฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายา

ฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา อภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น , ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา

วา สภิกฺขุโก อาวาโส คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อนาวาโส คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ น, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา คนฺตพฺพํ, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู นานาสํวาสกา, อญฺญตฺร สงฺเฆน, อญฺญตฺร อนฺตรายาฯ

น คนฺตพฺพวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๓๘. คนฺตพฺพวาโร

๒๓๒. คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส , ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา ‘‘สกฺโกมิ อชฺเชว คนฺตุ’’นฺติฯ คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา ‘‘สกฺโกมิ อชฺเชว คนฺตุ’’นฺติฯ

คนฺตพฺพํ , ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อนาวาสา สภิกฺขุโก อาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา ‘‘สกฺโกมิ อชฺเชว คนฺตุ’’นฺติฯ

คนฺตพฺพํ, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย สภิกฺขุกา อาวาสา วา อนาวาสา วา สภิกฺขุโก

อาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อนาวาโส…เป.… สภิกฺขุโก อาวาโส วา อนาวาโส วา, ยตฺถสฺสุ ภิกฺขู สมานสํวาสกา, ยํ ชญฺญา ‘‘สกฺโกมิ อชฺเชว คนฺตุ’’นฺติฯ

คนฺตพฺพวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๓๙. วชฺชนียปุคฺคลสนฺทสฺสนา

๒๓๓. น, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนิยา นิสินฺนปริสาย ปวาเรตพฺพํฯ โย ปวาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น, ภิกฺขเว, สิกฺขมานาย…เป.… น สามเณรสฺส…เป.… น สามเณริยา…เป.… น สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกสฺส…เป.… น อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกสฺส นิสินฺนปริสาย ปวาเรตพฺพํฯ โย ปวาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ

น อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกสฺส นิสินฺนปริสาย ปวาเรตพฺพํฯ โย ปวาเรยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตโพฺพฯ น อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตกสฺส…เป.… น ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตกสฺส นิสินฺนปริสาย ปวาเรตพฺพํฯ โย ปวาเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพฯ

น ปณฺฑกสฺส นิสินฺนปริสาย ปวาเรตพฺพํฯ โย ปวาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น เถยฺยสํวาสกสฺส…เป.… น ติตฺถิยปกฺกนฺตกสฺส…เป.… น ติรจฺฉานคตสฺส…เป.… น มาตุฆาตกสฺส…เป.… น ปิตุฆาตกสฺส…เป.… น อรหนฺตฆาตกสฺส…เป.… น ภิกฺขุนิทูสกสฺส …เป.… น สงฺฆเภทกสฺส…เป.… น โลหิตุปฺปาทกสฺส …เป.… น อุภโตพฺยญฺชนกสฺส นิสินฺนปริสาย ปวาเรตพฺพํฯ โย ปวาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

น, ภิกฺขเว, ปาริวาสิกปวารณาทาเนน ปวาเรตพฺพํ, อญฺญตฺร อวุฏฺฐิตาย ปริสายฯ น จ, ภิกฺขเว, อปฺปวารณาย ปวาเรตพฺพํ, อญฺญตฺร สงฺฆสามคฺคิยาติฯ

วชฺชนียปุคฺคลสนฺทสฺสนา นิฏฺฐิตาฯ

ทุติยภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๑๔๐. เทฺววาจิกาทิปวารณา

๒๓๔. เตน โข ปน สมเยน โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย สวรภยํ อโหสิฯ ภิกฺขู นาสกฺขิํสุ เตวาจิกํ ปวาเรตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺววาจิกํ ปวาเรตุนฺติฯ

พาฬฺหตรํ สวรภยํ อโหสิฯ ภิกฺขู นาสกฺขิํสุ เทฺววาจิกํ ปวาเรตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกวาจิกํ ปวาเรตุนฺติฯ

พาฬฺหตรํ สวรภยํ อโหสิฯ ภิกฺขู นาสกฺขิํสุ เอกวาจิกํ ปวาเรตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมานวสฺสิกํ ปวาเรตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย มนุสฺเสหิ ทานํ เทเนฺตหิ เยภุเยฺยน รตฺติ เขปิตา โหติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘มนุสฺเสหิ ทานํ เทเนฺตหิ เยภุเยฺยน รตฺติ เขปิตาฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ รตฺติ วิภายิสฺสติฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย มนุสฺเสหิ ทานํ เทเนฺตหิ เยภุเยฺยน รตฺติ เข

ปิตา โหติฯ ตตฺร เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘มนุสฺเสหิ ทานํ เทเนฺตหิ เยภุยฺเยน รตฺติ เขปิตาฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ รตฺติ วิภายิสฺสตี’’ติ, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ มนุสฺเสหิ ทานํ เทเนฺตหิ เยภุยฺเยน รตฺติ เขปิตาฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ รตฺติ วิภายิสฺสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ เทฺววาจิกํ, เอกวาจิกํ, สมานวสฺสิกํ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย ภิกฺขูหิ ธมฺมํ ภณเนฺตหิ…เป.… สุตฺตนฺติเกหิ สุตฺตนฺตํ สงฺคายเนฺตหิ… วินยธเรหิ วินยํ วินิจฺฉินเนฺตหิ… ธมฺมกถิเกหิ ธมฺมํ สากจฺฉเนฺตหิ… ภิกฺขูหิ กลหํ กโรเนฺตหิ เยภุยฺเยน รตฺติ เขปิตา โหติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘ภิกฺขูหิ กลหํ กโรเนฺตหิ เยภุยฺเยน รตฺติ เขปิตาฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ รตฺติ วิภายิสฺสตี’’ติ, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ภิกฺขูหิ กลหํ กโรเนฺตหิ เยภุยฺเยน รตฺติ เขปิตาฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ รตฺติ วิภายิสฺสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ เทฺววาจิกํ, เอกวาจิกํ, สมานวสฺสิกํ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต โหติ , ปริตฺตญฺจ อโนวสฺสิกํ [อโนวสฺสกํ (ก.)] โหติ, มหา จ เมโฆ อุคฺคโต โหติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต, ปริตฺตญฺจ อโนวสฺสิกํ, มหา จ เมโฆ อุคฺคโตฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ เมโฆ ปวสฺสิสฺสติฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฎิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต โหติ, ปริตฺตญฺจ อโนวสฺสิกํ โหติ, มหา จ เมโฆ อุคฺคโต โหติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต, ปริตฺตญฺจ อโนวสฺสิกํ, มหา จ เมโฆ อุคฺคโตฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ เมโฆ ปวสฺสิสฺสตี’’ติฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ มหาภิกฺขุสโงฺฆ สนฺนิปติโต, ปริตฺตญฺจ อโนวสฺสิกํ, มหา จ เมโฆ อุคฺคโตฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ เมโฆ ปวสฺสิสฺสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ เทฺววาจิกํ, เอกวาจิกํ, สมานวสฺสิกํ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, อญฺญตรสฺมึ อาวาเส ตทหุ ปวารณาย ราชนฺตราโย โหติ…เป.… โจรนฺตราโย โหติ… อคฺยนฺตราโย โหติ… อุทกนฺตราโย โหติ… มนุสฺสนฺตราโย โหติ… อมนุสฺสนฺตราโย โหติ… วาฬนฺตราโย โหติ… สรีสปนฺตราโย โหติ… ชีวิตนฺตราโย โหติ… พฺรหฺมจริยนฺตราโย โหติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, พฺรหฺมจริยนฺตราโย ฯ สเจ สโงฺฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สโงฺฆ ภวิสฺสติ, อถายํ พฺรหฺมจริยนฺตราโย ภวิสฺสตี’’ติ, พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฎิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อยํ พฺรหฺมจริยนฺตราโยฯ สเจ สงฺโฆ เตวาจิกํ ปวาเรสฺสติ, อปฺปวาริโตว สงฺโฆ ภวิสฺสติ, อถายํ พฺรหฺมจริยนฺตราโย ภวิสฺสติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ เทฺววาจิกํ, เอกวาจิกํ, สมานวสฺสิกํ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

เทฺววาจิกาทิปวารณา นิฏฺฐิตาฯ

๑๔๑. ปวารณาฐปนํ

๒๓๕. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สาปตฺติกา ปวาเรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สาปตฺติเกน ปวาเรตพฺพํฯ โย ปวาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โย สาปตฺติโก ปวาเรติ, ตสฺส โอกาสํ การาเปตฺวา อาปตฺติยา โจเทตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู โอกาสํ การาปิยมานา น อิจฺฉนฺติ โอกาสํ กาตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอกาสํ อกโรนฺตสฺส ปวารณํ ฐเปตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ฐเปตพฺพาฯ ตทหุ ปวารณาย จาตุทฺทเส วา ปนฺนรเส วา ตสฺมิํ ปุคฺคเล สมฺมุขีภูเต สงฺฆมชฺเฌ อุทาหริตพฺพํ – ‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ปุคฺคโล สาปตฺติโก ฯ ตสฺส ปวารณํ ฐเปมิฯ น ตสฺมิํ สมฺมุขีภูเต ปวาเรตพฺพ’’นฺติฯ ฐปิตา โหติ ปวารณาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ปุรมฺหากํ เปสลา ภิกฺขู ปวารณํ ฐเปนฺตีติ – ปฏิกเจฺจว สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมิํ อการเณ ปวารณํ ฐเปนฺติ, ปวาริตานมฺปิ ปวารณํ ฐเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สุทฺธานํ ภิกฺขูนํ อนาปตฺติกานํ อวตฺถุสฺมิํ อการเณ ปวารณา ฐเปตพฺพาฯ โย ฐเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น, ภิกฺขเว, ปวาริตานมฺปิ ปวารณา ฐเปตพฺพาฯ โย ฐเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ

๒๓๖. เอวํ โข, ภิกฺขเว, ฐปิตา โหติ ปวารณา, เอวํ อฏฺฐปิตาฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, อฏฺฐปิตา โหติ ปวารณา? เตวาจิกาย เจ, ภิกฺขเว, ปวารณาย ภาสิตาย ลปิตาย ปริโยสิตาย ปวารณํ ฐเปติ, อฏฺฐปิตา โหติ ปวารณาฯ เทฺววาจิกาย เจ, ภิกฺขเว,… เอกวาจิกาย เจ, ภิกฺขเว,… สมานวสฺสิกาย เจ, ภิกฺขเว, ปวารณาย ภาสิตาย ลปิตาย ปริโยสิตาย ปวารณํ ฐเปติ , อฏฺฐปิตา โหติ ปวารณาฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, อฏฺฐปิตา โหติ ปวารณาฯ

กถญฺจ, ภิกฺขเว, ฐปิตา โหติ ปวารณา? เตวาจิกาย, เจ, ภิกฺขเว, ปวารณาย ภาสิตาย ลปิตาย อปริโยสิตาย ปวารณํ ฐเปติ, ฐปิตา โหติ ปวารณาฯ เทฺววาจิกาย เจ, ภิกฺขเว,… เอกวาจิกาย เจ, ภิกฺขเว,… สมานวสฺสิกาย เจ, ภิกฺขเว, ปวารณาย ภาสิตาย ลปิตาย อปริโยสิตาย ปวารณํ ฐเปติ, ฐปิตา โหติ ปวารณาฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, ฐปิตา โหติ ปวารณาฯ

๒๓๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ปวารณํ ฐเปติฯ ตํ เจ ภิกฺขุํ อเญฺญ ภิกฺขู ชานนฺติ, ‘‘อยํ โข อายสฺมา อปริสุทฺธกายสมาจาโร, อปริสุทฺธวจีสมาจาโร, อปริสุทฺธาชีโว, พาโล, อพฺยโตฺต, น ปฏิพโล อนุยุญฺชียมาโน อนุโยคํ ทาตุ’’นฺติ, ‘อลํ, ภิกฺขุ, มา ภณฺฑนํ, มา กลหํ, มา วิคฺคหํ, มา วิวาท’นฺติ โอมทฺทิตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ปวารณํ ฐเปติฯ ตํ เจ ภิกฺขุํ อเญฺญ ภิกฺขู ชานนฺติ, ‘‘อยํ โข อายสฺมา ปริสุทฺธกายสมาจาโร, อปริสุทฺธวจีสมาจาโร, อปริสุทฺธาชีโว, พาโล, อพฺยโตฺต, น ปฏิพโล อนุยุญฺชียมาโน อนุโยคํ ทาตุ’’นฺติ, ‘อลํ, ภิกฺขุ, มา ภณฺฑนํ, มา กลหํ, มา วิคฺคหํ, มา วิวาท’นฺติ โอมทฺทิตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ปวารณํ ฐเปติฯ ตํ เจ ภิกฺขุํ อเญฺญ ภิกฺขู ชานนฺติ, ‘‘อยํ โข อายสฺมา ปริสุทฺธกายสมาจาโร, ปริสุทฺธวจีสมาจาโร, อปริสุทฺธาชีโว, พาโล, อพฺยโตฺต, น ปฏิพโล อนุยุญฺชียมาโน อนุโยคํ ทาตุ’’นฺติ, ‘อลํ, ภิกฺขุ, มา ภณฺฑนํ, มา กลหํ, มา วิคฺคหํ, มา วิวาท’นฺติ โอมทฺทิตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ปวารณํ ฐเปติฯ ตํ เจ ภิกฺขุํ อเญฺญ ภิกฺขู ชานนฺติ, ‘‘อยํ โข อายสฺมา ปริสุทฺธกายสมาจาโร , ปริสุทฺธวจีสมาจาโร, ปริสุทฺธาชีโว, พาโล, อพฺยโตฺต , น ปฏิพโล อนุยุญฺชียมาโน อนุโยคํ ทาตุ’’นฺติ, ‘อลํ, ภิกฺขุ, มา ภณฺฑนํ, มา กลหํ, มา วิคฺคหํ, มา วิวาท’นฺติ โอมทฺทิตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ตทหุ ปวารณาย ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ปวารณํ ฐเปติฯ ตํ เจ ภิกฺขุํ อเญฺญ ภิกฺขู ชานนฺติ, ‘‘อยํ โข อายสฺมา ปริสุทฺธกายสมาจาโร, ปริสุทฺธวจีสมาจาโร, ปริสุทฺธาชีโว, ปณฺฑิโต, พฺยโตฺต, ปฏิพโล อนุยุญฺชียมาโน อนุโยคํ ทาตุ’’นฺติ, โส เอวมสฺส วจนีโย, ‘‘ยํ โข ตฺวํ, อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน ปวารณํ ฐเปสิ, กิมฺหิ นํ ฐเปสิ, สีลวิปตฺติยา วา ฐเปสิ, อาจารวิปตฺติยา วา ฐเปสิ, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา ฐเปสี’’ติ? โส เจ เอวํ วเทยฺย – ‘‘สีลวิปตฺติยา วา ฐเปมิ, อาจารวิปตฺติยา วา ฐเปมิ, ทิฏฺฐิวิปตฺติยา วา ฐเปมี’’ติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ชานาสิ ปนายสฺมา สีลวิปตฺตึ, ชานาสิ อาจารวิปตฺตึ, ชานาสิ ทิฏฺฐิวิปตฺติ’’นฺติ? โส เจ เอวํ วเทยฺย – ‘‘ชานามิ โข อหํ, อาวุโส, สีลวิปตฺตึ, ชานามิ อาจารวิปตฺตึ, ชานามิ ทิฏฺฐิวิปตฺติ’’นฺติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘กตมา ปนาวุโส, สีลวิปตฺติ, กตมา อาจารวิปตฺติ, กตมา ทิฏฺฐิวิปตฺตี’’ติ? โส เจ เอวํ วเทยฺย – ‘‘จตฺตาริ ปาราชิกานิ, เตรส สงฺฆาทิเสสา, อยํ สีลวิปตฺติ; ถุลฺลจฺจยํ, ปาจิตฺติยํ, ปาฏิเทสนียํ, ทุกฺกฏํ, ทุพฺภาสิตํ, อยํ อาจารวิปตฺติ; มิจฺฉาทิฏฺฐิ, อนฺตคฺคาหิกาทิฏฺฐิ, อยํ ทิฏฺฐิวิปตฺตี’’ติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข ตฺวํ , อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน ปวารณํ ฐเปสิ, ทิเฏฺฐน วา ฐเปสิ, สุเตน วา ฐเปสิ, ปริสงฺกาย วา ฐเปสี’’ติ? โส เจ เอวํ วเทยฺย – ‘‘ทิเฏฺฐน วา ฐเปมิ, สุเตน วา ฐเปมิ, ปริสงฺกาย วา ฐเปมี’’ติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข ตฺวํ, อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน ทิเฏฺฐน ปวารณํ ฐเปสิ, กึ เต ทิฏฺฐํ, กินฺติ เต ทิฏฺฐํ, กทา เต ทิฏฺฐํ, กตฺถ เต ทิฏฺฐํ, ปาราชิกํ อชฺฌาปชฺชโนฺต ทิโฎฺฐ, สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปชฺชโนฺต ทิโฎฺฐ, ถุลฺลจฺจยํ… ปาจิตฺติยํ… ปาฏิเทสนียํ… ทุกฺกฏํ… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปชฺชโนฺต ทิโฎฺฐ, กตฺถ จ ตฺวํ อโหสิ, กตฺถ จายํ ภิกฺขุ อโหสิ, กิญฺจ ตฺวํ กโรสิ, กิญฺจายํ ภิกฺขุ กโรตี’’ติ? โส เจ เอวํ วเทยฺย – ‘‘น โข อหํ, อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน ทิเฏฺฐน ปวารณํ ฐเปมิ, อปิจ สุเตน ปวารณํ ฐเปมี’’ติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข ตฺวํ, อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน สุเตน ปวารณํ ฐเปสิ, กึ เต สุตํ, กินฺติ เต สุตํ, กทา เต สุตํ, กตฺถ เต สุตํ, ปาราชิกํ อชฺฌาปโนฺนติ สุตํ, สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปโนฺนติ สุตํ, ถุลฺลจฺจยํ… ปาจิตฺติยํ… ปาฏิเทสนียํ… ทุกฺกฏํ… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปโนฺนติ สุตํ, ภิกฺขุสฺส สุตํ, ภิกฺขุนิยา สุตํ, สิกฺขมานาย สุตํ, สามเณรสฺส สุตํ, สามเณริยา สุตํ, อุปาสกสฺส สุตํ, อุปาสิกาย สุตํ, ราชูนํ สุตํ, ราชมหามตฺตานํ สุตํ, ติตฺถิยานํ สุตํ, ติตฺถิยสาวกานํ สุต’’นฺติ? โส เจ เอวํ วเทยฺย – ‘‘น โข อหํ, อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน สุเตน ปวารณํ ฐเปมิ , อปิจ ปริสงฺกาย ปวารณํ ฐเปมี’’ติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข ตฺวํ, อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน ปริสงฺกาย ปวารณํ ฐเปสิ, กึ ปริสงฺกสิ, กินฺติ ปริสงฺกสิ, กทา ปริสงฺกสิ, กตฺถ ปริสงฺกสิ, ปาราชิกํ อชฺฌาปโนฺนติ ปริสงฺกสิ, สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปโนฺนติ ปริสงฺกสิ, ถุลฺลจฺจยํ… ปาจิตฺติยํ… ปาฏิเทสนียํ… ทุกฺกฏํ… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปโนฺนติ ปริสงฺกสิ, ภิกฺขุสฺส สุตฺวา ปริสงฺกสิ, ภิกฺขุนิยา สุตฺวา ปริสงฺกสิ, สิกฺขมานาย สุตฺวา ปริสงฺกสิ, สามเณรสฺส สุตฺวา ปริสงฺกสิ, สามเณริยา สุตฺวา ปริสงฺกสิ, อุปาสกสฺส สุตฺวา ปริสงฺกสิ, อุปาสิกาย สุตฺวา ปริสงฺกสิ, ราชูนํ สุตฺวา ปริสงฺกสิ, ราชมหามตฺตานํ สุตฺวา ปริสงฺกสิ, ติตฺถิยานํ สุตฺวา ปริสงฺกสิ, ติตฺถิยสาวกานํ สุตฺวา ปริสงฺกสี’’ติ? โส เจ เอวํ ว

เทยฺย – ‘‘น โข อหํ, อาวุโส, อิมสฺส ภิกฺขุโน ปริสงฺกาย ปวารณํ ฐเปมิ, อปิ จ อหมฺปิ น ชานามิ เกน ปนาหํ อิมสฺส ภิกฺขุโน ปวารณํ ฐเปมี’’ติฯ โส เจ, ภิกฺขเว, โจทโก ภิกฺขุ อนุโยเคน วิญฺญูนํ สพฺรหฺมจารีนํ จิตฺตํ น อาราเธติ, อนนุวาโท จุทิโต ภิกฺขูติ อลํ วจนายฯ โส เจ, ภิกฺขเว, โจทโก ภิกฺขุ อนุโยเคน วิญฺญูนํ สพฺรหฺมจารีนํ จิตฺตํ อาราเธติ, สานุวาโท จุทิโต ภิกฺขูติ อลํ วจนายฯ โส เจ, ภิกฺขเว, โจทโก ภิกฺขุ อมูลเกน ปาราชิเกน อนุทฺธํสิตํ ปฏิชานาติ, สงฺฆาทิเสสํ อาโรเปตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ โส เจ, ภิกฺขเว, โจทโก ภิกฺขุ อมูลเกน สงฺฆาทิเสเสน อนุทฺธํสิตํ ปฏิชานาติ, ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ โส เจ, ภิกฺขเว, โจทโก, ภิกฺขุ อมูลเกน ถุลฺลจฺจเยน… ปาจิตฺติเยน… ปาฏิเทสนีเยน… ทุกฺกเฏน… ทุพฺภาสิเตน อนุทฺธํสิตํ ปฏิชานาติ, ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ โส เจ, ภิกฺขเว, จุทิโต ภิกฺขุ ปาราชิกํ อชฺฌาปนฺนนฺติ ปฏิชานาติ, นาเสตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ โส เจ, ภิกฺขเว, จุทิโต ภิกฺขุ สงฺฆาทิเสสํ อชฺฌาปนฺนนฺติ ปฏิชานาติ, สงฺฆาทิเสสํ อาโรเปตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ โส เจ, ภิกฺขเว, จุทิโต ภิกฺขุ ถุลฺลจฺจยํ… ปาจิตฺติยํ… ปาฏิเทสนียํ… ทุกฺกฏํ… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺนนฺติ ปฏิชานาติ, ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพํฯ

ปวารณาฐปนํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๔๒. ถุลฺลจฺจยวตฺถุกาทิ

๒๓๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปนฺโน โหติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เย เต, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน, เตหิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอกมนฺตํ อปเนตฺวา ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข โส, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปนฺโน, สาสฺส ยถาธมฺมํ ปฏิกตาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย ถุลฺลจฺจยํ อชฺฌาปนฺโน โหติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ปาจิตฺติยทิฏฺฐิโน โหนฺติ…เป.… เอกเจฺจ ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ปาฏิเทสนียทิฏฺฐิโน โหนฺติ… เอกเจฺจ ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุกฺกฏทิฏฺฐิโน โหนฺติ… เอกเจฺจ ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุพฺภาสิตทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เย เต, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน, เตหิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอกมนฺตํ อปเนตฺวา ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข โส, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปนฺโน, สาสฺส ยถาธมฺมํ ปฏิกตาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย ปาจิตฺติยํ อชฺฌาปนฺโน โหติ…เป.… ปาฏิเทสนียํ อชฺฌาปนฺโน โหติ… ทุกฺกฏํ อชฺฌาปนฺโน โหติ… ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺโน โหติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุพฺภาสิตทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู สงฺฆาทิเสสทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เย เต, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ทุพฺภาสิตทิฏฺฐิโน, เตหิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอกมนฺตํ อปเนตฺวา ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข โส, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปนฺโน, สาสฺส ยถาธมฺมํ ปฏิกตาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย ทุพฺภาสิตํ อชฺฌาปนฺโน โหติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุพฺภาสิตทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ถุลฺลจฺจยทิฏฺฐิโน โหนฺติ…เป.… เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุพฺภาสิตทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ปาจิตฺติยทิฏฺฐิโน โหนฺติ… เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุพฺภาสิต

ทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ปาฏิเทสนียทิฏฺฐิโน โหนฺติ… เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุพฺภาสิตทิฏฺฐิโน โหนฺติ, เอกเจฺจ ภิกฺขู ทุกฺกฏทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เย เต, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ทุพฺภาสิตทิฏฺฐิโน, เตหิ โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอกมนฺตํ อปเนตฺวา ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ยํ โข โส, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปโนฺน, สาสฺส ยถาธมฺมํ ปฏิกตาฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ

ถุลฺลจฺจยวตฺถุกาทิ นิฏฺฐิตาฯ

๑๔๓. วตฺถุฐปนาทิ

๒๓๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย สงฺฆมชฺฌ อุทาหเรยฺย – ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิทํ วตฺถุ ปญฺญายติ, น ปุคฺคโลฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, วตฺถุํ ฐเปตฺวา สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ภควตา โข, อาวุโส, วิสุทฺธานํ ปวารณา ปญฺญตฺตาฯ สเจ วตฺถุ ปญฺญายติ, น ปุคฺคโล, อิทาเนว นํ วเทหี’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย สงฺฆมชฺฌ อุทาหเรยฺย – ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อยํ ปุคฺคโล ปญฺญายติ, น วตฺถุฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, ปุคฺคลํ ฐเปตฺวา สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ภควตา โข, อาวุโส, สมคฺคานํ ปวารณา ปญฺญตฺตาฯ สเจ ปุคฺคโล ปญฺญายติ, น วตฺถุ, อิทาเนว นํ วเทหี’’ติฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ตทหุ ปวารณาย สงฺฆมชฺฌ อุทาหเรยฺย – ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิทํ วตฺถุ จ ปุคฺคโล จ ปญฺญายติฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, วตฺถุญฺจ ปุคฺคลญฺจ ฐเปตฺวา สโงฺฆ ปวาเรยฺยา’’ติฯ โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘ภควตา โข, อาวุโส, วิสุทฺธานญฺจ สมคฺคานญฺจ ปวารณา ปญฺญตฺตาฯ สเจ วตฺถุ จ ปุคฺคโล จ ปญฺญายติ, อิทาเนว นํ วเทหี’’ติฯ

ปุเพฺพ เจ, ภิกฺขเว, ปวารณาย วตฺถุ ปญฺญายติ, ปจฺฉา ปุคฺคโล, กลฺลํ วจนายฯ ปุเพฺพ เจ, ภิกฺขเว, ปวารณาย ปุคฺคโล ปญฺญายติ, ปจฺฉา วตฺถุ, กลฺลํ วจนายฯ ปุเพฺพ เจ, ภิกฺขเว, ปวารณาย วตฺถุ จ ปุคฺคโล จ ปญฺญายติ, ตํ เจ กตาย ปวารณาย อุโกฺกเฏติ, อุโกฺกฏนกํ ปาจิตฺติยนฺติฯ

วตฺถุฐปนาทิ นิฏฺฐิตาฯ

๑๔๔. ภณฺฑนการกวตฺถุ

๒๔๐. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสํ อุปคจฺฉึสุฯ เตสํ สามนฺตา อเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา วสฺสํ อุปคจฺฉึสุ – มยํ เตสํ ภิกฺขูนํ วสฺสํวุฏฺฐานํ ปวารณาย ปวารณํ ฐเปสฺสามาติฯ อโสฺสสุํ โข เต ภิกฺขู – ‘‘อมฺหากํ กิร สามนฺตา อเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา วสฺสํ อุปคตา – มยํ เตสํ ภิกฺขูนํ วสฺสํวุฏฺฐานํ ปวารณาย ปวารณํ ฐเปสฺสามา’’ติฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพนฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ เตสํ สามนฺตา อเญฺญ ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา

สเงฺฆ อธิกรณการกา วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติ – มยํ เตสํ ภิกฺขูนํ วสฺสํวุฏฺฐานํ ปวารณาย ปวารณํ ฐเปสฺสามาติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เตหิ ภิกฺขูหิ เทฺว ตโย อุโปสเถ จาตุทฺทสิเก กาตุํ – กถํ มยํ เตหิ ภิกฺขูหิ ปฐมตรํ ปวาเรยฺยามาติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา ตํ อาวาสํ อาคจฺฉนฺติ, เตหิ, ภิกฺขเว, อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ ลหุํ ลหุํ สนฺนิปติตฺวา ปวาเรตพฺพํ, ปวาเรตฺวา วตฺตพฺพา – ‘‘ปวาริตา โข มยํ, อาวุโส; ยถายสฺมนฺตา มญฺญนฺติ ตถา กโรนฺตู’’ติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา อสํวิหิตา ตํ อาวาสํ อาคจฺฉนฺติ, เตหิ, ภิกฺขเว, อาวาสิเกหิ ภิกฺขูหิ อาสนํ ปญฺญเปตพฺพํ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิตพฺพํ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหตพฺพํ, ปานีเยน ปริปุจฺฉิตพฺพา; เตสํ วิกฺขิตฺวา [วิกฺขิปาเปตฺวา (ปฏิวิโสธกานํ มติ), อาจิกฺขิตฺวา (ก.)] นิสฺสีมํ คนฺตฺวา ปวาเรตพฺพํ, ปวาเรตฺวา วตฺตพฺพา – ‘‘ปวาริตา โข มยํ, อาวุโส; ยถายสฺมนฺตา มญฺญนฺติ ตถา กโรนฺตู’’ติฯ เอวเญฺจตํ ลเภถ, อิเจฺจตํ กุสลํฯ โน เจ ลเภถ, อาวาสิเกน ภิกฺขุนา พฺยตฺเตน ปฏิพเลน อาวาสิกา ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

‘‘สุณนฺตุ เม, อายสฺมโนฺต [อายสฺมนฺตา (ก.)], อาวาสิกาฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อิทานิ อุโปสถํ กเรยฺยาม, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิเสยฺยาม , อาคเม กาเฬ ปวาเรยฺยามา’’ติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา เต ภิกฺขู เอวํ วเทยฺยุํ – ‘‘สาธาวุโส, อิทาเนว โน ปวาเรถา’’ติ, เต เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อนิสฺสรา โข ตุเมฺห, อาวุโส, อมฺหากํ ปวารณาย; น ตาว มยํ ปวาเรยฺยามา’’ติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา ตํ กาฬํ อนุวเสยฺยุํ, อาวาสิเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา พฺยตฺเตน ปฏิพเลน อาวาสิกา ภิกฺขู ญาเปตพฺพา –

‘‘สุณนฺตุ เม, อายสฺมโนฺต, อาวาสิกาฯ ยทายสฺมนฺตานํ ปตฺตกลฺลํ, อิทานิ อุโปสถํ กเรยฺยาม, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิเสยฺยาม, อาคเม ชุเณฺห ปวาเรยฺยามา’’ติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา เต ภิกฺขู เอวํ วเทยฺยุํ – ‘‘สาธาวุโส, อิทาเนว โน ปวาเรยฺยาถา’’ติ, เต เอวมสฺสุ วจนียา – ‘‘อนิสฺสรา โข ตุเมฺห, อาวุโส, อมฺหากํ ปวารณาย, น ตาว มยํ ปวาเรยฺยามา’’ติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา ตมฺปิ ชุณฺหํ อนุวเสยฺยุํ, เตหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ สเพฺพเหว อาคเม ชุเณฺห โกมุทิยา จาตุมาสินิยา อกามา ปวาเรตพฺพํฯ

เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปวาริยมาเน คิลาโน อคิลานสฺส ปวารณํ ฐเปติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อายสฺมา โข คิลาโนฯ คิลาโน จ อนนุโยคกฺขโม วุโตฺต ภควตาฯ อาคเมหิ, อาวุโส, ยาว อโรโค โหสิฯ อโรโค อากงฺขมาโน โจเทสฺสสี’’ติฯ เอวเญฺจ วุจฺจมาโน โจเทติ, อนาทริเย ปาจิตฺติยํฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปวาริยมาเน อคิลาโน คิลานสฺส ปวารณํ ฐเปติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ คิลาโนฯ คิลาโน จ อนนุโยคกฺขโม วุโตฺต ภควตาฯ อาคเมหิ, อาวุโส, ยาวายํ ภิกฺขุ อโรโค โหติฯ อโรคํ อากงฺขมาโน โจเทสฺสสี’’ติฯ เอวเญฺจ วุจฺจมาโน โจเทติ, อนาทริเย ปาจิตฺติยํฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปวาริยมาเน คิลาโน คิลานสฺส ปวารณํ ฐเปติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อายสฺมนฺตา โข คิลานาฯ คิลาโน จ อนนุโยคกฺขโม วุโตฺต ภควตาฯ อาคเมหิ, อาวุโส, ยาว อโรคา โหถฯ อโรโค อโรคํ อากงฺขมาโน โจเทสฺสสี’’ติ [ยาว อโรโค โหติ, อโรคํ อากงฺขมาโน โจเทสฺสสีติ (ก.)]ฯ เอวเญฺจ วุจฺจมาโน โจเทติ, อนาทริเย ปาจิตฺติยํฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปวาริยมาเน อคิลาโน

อคิลานสฺส ปวารณํ ฐเปติ, อุโภ สงฺเฆน สมนุยุญฺชิตฺวา สมนุคาหิตฺวา [สมนุภาสิตฺวา (สี.)] ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สงฺเฆน ปวาเรตพฺพนฺติฯ

ภณฺฑนการกวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๔๕. ปวารณาสงฺคโห

๒๔๑. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสํ อุปคจฺฉึสุฯ เตสํ สมคฺคานํ สโมฺมทมานานํ อวิวทมานานํ วิหรตํ อญฺญตโร ผาสุวิหาโร อธิคโต โหติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อมฺหากํ โข สมคฺคานํ สโมฺมทมานานํ อวิวทมานานํ วิหรตํ อญฺญตโร ผาสุวิหาโร อธิคโตฯ สเจ มยํ อิทานิ ปวาเรสฺสาม , สิยาปิ ภิกฺขู ปวาเรตฺวา จาริกํ ปกฺกเมยฺยุํฯ เอวํ มยํ อิมมฺหา ผาสุวิหารา ปริพาหิรา ภวิสฺสามฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, สมฺพหุลา สนฺทิฏฺฐา สมฺภตฺตา ภิกฺขู อญฺญตรสฺมึ อาวาเส วสฺสํ อุปคจฺฉนฺติฯ เตสํ สมคฺคานํ สโมฺมทมานานํ อวิวทมานานํ วิหรตํ อญฺญตโร ผาสุวิหาโร อธิคโต โหติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อมฺหากํ โข สมคฺคานํ สโมฺมทมานานํ อวิวทมานานํ วิหรตํ อญฺญตโร ผาสุวิหาโร อธิคโตฯ สเจ มยํ อิทานิ ปวาเรสฺสาม, สิยาปิ ภิกฺขู ปวาเรตฺวา จาริกํ ปกฺกเมยฺยุํฯ เอวํ มยํ อิมมฺหา ผาสุวิหารา ปริพาหิรา ภวิสฺสามา’’ติ, อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เตหิ ภิกฺขูหิ ปวารณาสงฺคหํ กาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตโพฺพฯ สเพฺพเหว เอกชฺฌํ สนฺนิปติตพฺพํ – สนฺนิปติตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ สมคฺคานํ สโมฺมทมานานํ อวิวทมานานํ วิหรตํ อญฺญตโร ผาสุวิหาโร อธิคโตฯ สเจ มยํ อิทานิ ปวาเรสฺสาม, สิยาปิ ภิกฺขู ปวาเรตฺวา จาริกํ ปกฺกเมยฺยุํฯ เอวํ มยํ อิมมฺหา ผาสุวิหารา ปริพาหิรา ภวิสฺสามฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ปวารณาสงฺคหํ กเรยฺย, อิทานิ อุโปสถํ กเรยฺย, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิเสยฺย, อาคเม ชุเณฺห โกมุทิยา จาตุมาสินิยา ปวาเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อมฺหากํ สมคฺคานํ สโมฺมทมานานํ อวิวทมานานํ วิหรตํ อญฺญตโร ผาสุวิหาโร อธิคโตฯ สเจ มยํ อิทานิ ปวาเรสฺสาม, สิยาปิ ภิกฺขู ปวาเรตฺวา จาริกํ ปกฺกเมยฺยุํฯ เอวํ มยํ อิมมฺหา ผาสุวิหารา ปริพาหิรา ภวิสฺสามฯ สโงฺฆ ปวารณาสงฺคหํ กโรติ, อิทานิ อุโปสถํ กริสฺสติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิสฺสติ, อาคเม ชุเณฺห โกมุทิยา จาตุมาสินิยา ปวาเรสฺสติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ปวารณาสงฺคหสฺส กรณํ, อิทานิ อุโปสถํ กริสฺสติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิสฺสติ, อาคเม ชุเณฺห โกมุทิยา จาตุมาสินิยา ปวาเรสฺสติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กโต สเงฺฆน ปวารณาสงฺคโห, อิทานิ อุโปสถํ กริสฺสติ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิสฺสติ, อาคเม ชุเณฺห โกมุทิยา จาตุมาสินิยา ปวาเรสฺสติฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ กเต ปวารณาสงฺคเห อญฺญตโร ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย – ‘‘อิจฺฉามหํ, อาวุโส, ชนปทจาริกํ ปกฺกมิตุํ; อตฺถิ เม ชนปเท กรณีย’’นฺติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘สาธาวุโส, ปวาเรตฺวา คจฺฉาหี’’ติฯ โส เจ , ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปวารยมาโน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุ

โน ปวารณํ ฐเปติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อนิสฺสโร โข เม ตฺวํ, อาวุโส, ปวารณาย, น ตาวาหํ ปวาเรสฺสามี’’ติฯ ตสฺส เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ปวารยมานสฺส อญฺญตโร ภิกฺขุ ตสฺส ภิกฺขุโน ปวารณํ ฐเปติ, อุโภ สเงฺฆน สมนุยุญฺชิตฺวา สมนุคาหิตฺวา ยถาธมฺมํ การาเปตพฺพาฯ โส เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ชนปเท ตํ กรณียํ ตีเรตฺวา ปุนเทว อโนฺต โกมุทิยา จาตุมาสินิยา ตํ อาวาสํ อาคจฺฉติ, เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปวาริยมาเน อญฺญตโร ภิกฺขุ ตสฺส ภิกฺขุโน ปวารณํ ฐเปติ, โส เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อนิสฺสโร โข เม ตฺวํ, อาวุโส, ปวารณาย; ปวาริโต อห’’นฺติฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ปวาริยมาเน โส ภิกฺขุ อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ปวารณํ ฐเปติ, อุโภ สเงฺฆน สมนุยุญฺชิตฺวา สมนุคาหิตฺวา ยถาธมฺมํ การาเปตฺวา สเงฺฆน ปวาเรตพฺพนฺติฯ

ปวารณาสงฺคโห นิฏฺฐิโตฯ

ปวารณากฺขนฺธโก จตุโตฺถฯ

๑๔๖. ตสฺสุทฺทานํ

วสฺสํวุฏฺฐา โกสเลสุ, อคมุํ สตฺถุ ทสฺสนํ;
อผาสุํ ปสุสํวาสํ, อญฺญมญฺญานุโลมตาฯ

ปวาเรนฺตา ปณามญฺจ [ปวาเรนฺตาสเน เทฺว จ (สี. สฺยา.)], กมฺมํ คิลานญาตกา;
ราชา โจรา จ ธุตฺตา จ, ภิกฺขุปจฺจตฺถิกา ตถาฯ

ปญฺจ จตุตโย เทฺวโก, อาปโนฺน เวมตี สริ;
สโพฺพ สโงฺฆ เวมติโก, พหู สมา จ โถกิกาฯ

อาวาสิกา จาตุทฺทส, ลิงฺคสํวาสกา อุโภ;
คนฺตพฺพํ น นิสินฺนาย, ฉนฺททาเน ปวารณา [ฉนฺททานปวารณา (ก.)]ฯ

สวเรหิ เขปิตา เมโฆ, อนฺตรา จ ปวารณา;
น อิจฺฉนฺติ ปุรมฺหากํ, อฏฺฐปิตา จ ภิกฺขุโนฯ

กิมฺหิ วาติ กตมญฺจ, ทิเฏฺฐน สุตสงฺกาย;
โจทโก จุทิตโก จ, ถุลฺลจฺจยํ วตฺถุ ภณฺฑนํ;
ปวารณาสงฺคโห จ, อนิสฺสโร ปวารเยติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถูนิ ฉจตฺตารีสาติฯ

ปวารณากฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๕. จมฺมกฺขนฺธโก

๑๔๗. โสณโกฬิวิสวตฺถุ

๒๔๒. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเตฯ เตน โข ปน สมเยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อสีติยา คามสหเสฺสสุ อิสฺสริยาธิปจฺจํ รชฺชํ กาเรติฯ เตน โข ปน สมเยน จมฺปายํ โสโณ นาม โกฬิวิโส [โกฬิวีโส (สี.)] เสฏฺฐิปุตฺโต สุขุมาโล โหติฯ ตสฺส ปาทตเลสุ โลมานิ ชาตานิ โหนฺติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ สนฺนิปาตาเปตฺวา เกนจิเทว กรณีเยน โสณสฺส โกฬิวิสสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – อาคจฺฉตุ โสโณ, อิจฺฉามิ โสณสฺส อาคตนฺติฯ อถ โข โสณสฺส โกฬิวิสสฺส มาตาปิตโร โสณํ โกฬิวิสํ เอตทโวจุํ – ‘‘ราชา เต, ตาต โสณ, ปาเท ทกฺขิตุกาโมฯ มา โข ตฺวํ, ตาต โสณ, เยน ราชา เตน ปาเท อภิปฺปสาเรยฺยาสิฯ รโญฺญ ปุรโต ปลฺลงฺเกน นิสีทฯ นิสินฺนสฺส เต ราชา ปาเท ทกฺขิสฺสตี’’ติฯ อถ โข โสณํ โกฬิวิสํ สิวิกาย อาเนสุํฯ อถ โข โสโณ โกฬิวิโส เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ อภิวาเทตฺวา รโญฺญ ปุรโต ปลฺลงฺเกน นิสีทิฯ อทฺทสา โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร โสณสฺส โกฬิวิสสฺส ปาทตเลสุ โลมานิ ชาตานิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ ทิฏฺฐธมฺมิเก อตฺเถ อนุสาสิตฺวา อุยฺโยเชสิ – ‘‘ตุเมฺห ขฺวตฺถ, ภเณ, มยา ทิฏฺฐธมฺมิเก อตฺเถ อนุสาสิตา; คจฺฉถ, ตํ ภควนฺตํ ปยิรุปาสถ; โส โน ภควา สมฺปรายิเก อตฺเถ อนุสาสิสฺสตี’’ติฯ

อถ โข ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ เยน คิชฺฌกูโฏ ปพฺพโต เตนุปสงฺกมิํสุฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา สาคโต ภควโต อุปฏฺฐาโก โหติฯ อถ โข ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ เยน ายสฺมา สาคโต เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาคตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อิมานิ, ภนฺเต, อสีติ คามิกสหสฺสานิ อิธูปสงฺกนฺตานิ ภควนฺตํ ทสฺสนาย; สาธุ มยํ, ภนฺเต, ลเภยฺยาม ภควนฺตํ ทสฺสนายา’’ติฯ ‘‘เตน หิ ตุเมฺห อายสฺมนฺโต มุหุตฺตํ อิเธว ตาว โหถ, ยาวาหํ ภควนฺตํ ปฏิเวเทมี’’ติฯ อถ โข อายสฺมา สาคโต เตสํ อสีติยา คามิกสหสฺสานํ ปุรโต เปกฺขมานานํ ปาฏิกาย นิมุชฺชิตฺวา ภควโต ปุรโต อุมฺมุชฺชิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิมานิ, ภนฺเต, อสีติ คามิกสหสฺสานิ อิธูปสงฺกนฺตานิ ภควนฺตํ ทสฺสนาย; ยสฺส ทานิ, ภนฺเต, ภควา กาลํ มญฺญตี’’ติฯ ‘‘เตน หิ ตฺวํ, สาคต, วิหารปจฺฉายายํ อาสนํ ปญฺญเปหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภนฺเต’’ติ โข อายสฺมา สาคโต ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา ปีฐํ คเหตฺวา ภควโต ปุรโต นิมฺมุชฺชิตฺวา เตสํ อสีติยา คามิกสหสฺสานํ ปุรโต เปกฺขมานานํ ปาฏิกาย อุมฺมุชฺชิตฺวา วิหารปจฺฉายายํ อาสนํ ปญฺญเปติฯ อถ โข ภควา วิหารา นิกฺขมิตฺวา วิหารปจฺฉายายํ ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ อถ โข ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ อายสฺมนฺตํเยว สาคตํ สมนฺนาหรนฺติ, โน ตถา ภควนฺตํฯ อถ โข ภควา เตสํ อสีติยา คามิกสหสฺสานํ เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย อายสฺมนฺตํ สาคตํ อามเนฺตสิ – ‘‘เตน หิ ตฺวํ, สาคต, ภิยฺโยโสมตฺตาย อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทเสฺสหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภนฺเต’’ติ โข อายสฺมา สาคโต ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา เวหาสํ อพฺภุคฺคนฺตฺวา อากาเส อนฺตลิเกฺข จงฺกมติปิ, ติฏฺฐติปิ, นิสีทติปิ, เสยฺยมฺปิ กเปฺปติ, ธูมายติปิ [ธูปายติปิ (สี.), ปธูปายติปิ (สฺยา.)] ปชฺชลติปิ, อนฺตรธายติปิฯ อถ โข อายสฺมา สาคโต อากาเส อนฺตลิเกฺข อเนกวิหิตํ อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทเสฺสตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สตฺถา เม, ภนฺเต, ภควา; สาวโกหมสฺมิฯ สตฺถา เม, ภนฺเต, ภควา; สาวโกหมสฺมี’’ติฯ

อถ โข ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ “อจฺฉริยํ วต โภ! อพฺภุตํ วต โภ! สาวโกปิ นาม เอวํ มหิทฺธิโก ภวิสฺสติ, เอวํ มหานุภาโว, อโห นูน สตฺถา”ติ ภควนฺตํเยว สมนฺนาหรนฺติ, โน ตถา อายสฺมนฺตํ สาคตํฯ

อถ โข ภควา เตสํ อสีติยา คามิกสหสฺสานํ เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ , กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ, เนกฺขมฺเม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา เต ภควา อญฺญาสิ กลฺลจิตฺเต, มุทุจิตฺเต, วินีวรณจิตฺเต, อุทคฺคจิตฺเต, ปสนฺนจิตฺเต, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสสิ – ทุกฺขํ, สมุทยํ, นิโรธํ, มคฺคํฯ เสยฺยถาปิ นาม สุทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬกํ สมฺมเทว รชนํ ปฏิคฺคเณฺหยฺย, เอวเมวํ เตสํ อสีติยา คามิกสหสฺสานํ ตสฺมิํเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – “ยํกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ, สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺม”นฺติฯ เต ทิฏฺฐธมฺมา ปตฺตธมฺมา วิทิตธมฺมา ปริโยคาฬฺหธมฺมา ติณฺณวิจิกิจฺฉา วิคตกถํกถา เวสารชฺชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – “อภิกฺกนฺตํ, ภนฺเต, อภิกฺกนฺตํ, ภนฺเตฯ เสยฺยถาปิ, ภนฺเต, นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มูฬฺหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย, อนฺธกาเร วา เตลปชฺโชตํ ธาเรยฺย – “จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตี”ติ, เอวเมวํ ภควตา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิโตฯ เอเต มยํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามฯ ธมฺมญฺจ, ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสเก โน ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปเต สรณํ คเต”ติฯ

โสณสฺส ปพฺพชฺชา

๒๔๓. อถ โข โสณสฺส โกฬิวิสสฺส เอตทโหสิ “ยถา ยถา โข อหํ ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุํ; ยํนูนาหํ เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพเชยฺย”นฺติฯ อถ โข ตานิ อสีติ คามิกสหสฺสานิ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมิํสุฯ อถ โข โสโณ โกฬิวิโส อจิรปกฺกนฺเตสุ เตสุ อสีติยา คามิกสหเสฺสสุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โสโณ โกฬิวิโส ภควนฺตํ เอตทโวจ – “ยถา ยถาหํ, ภนฺเต, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุํฯ อิจฺฉามหํ, ภนฺเต, เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุํฯ ปพฺพาเชตุ มํ, ภนฺเต, ภควา”ติฯ อลตฺถ โข โสโณ โกฬิวิโส ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ, อลตฺถ อุปสมฺปทํฯ อจิรูปสมฺปโนฺน จ ปนายสฺมา โสโณ สีตวเน วิหรติฯ ตสฺส อจฺจารทฺธวีริยสฺส จงฺกมโต ปาทา ภิชฺชิํสุฯ จงฺกโม โลหิเตน ผุโฏ โหติ, เสยฺยถาปิ ควาฆาตนํฯ [อิโต ปรํ ยาว อิมสฺส วตฺถุสฺส อวสานํ ตาว ปาโฐ อ. นิ. ๖.๕๕ อาทโย] อถ โข อายสฺมโต โสณสฺส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – “เย โข เกจิ ภควโต สาวกา อารทฺธวีริยา วิหรนฺติ, อหํ เตสํ อญฺญตโรฯ อถ จ ปน เม นานุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจติฯ สํวิชฺชนฺติ โข ปน เม กุเล โภคา; สกฺกา โภเค จ ภุญฺชิตุํ, ปุญฺญานิ จ กาตุํฯ ยํนูนาหํ หีนายาวตฺติตฺวา โภเค จ ภุเญฺชยฺยํ, ปุญฺญานิ จ กเรยฺย”นฺติฯ อถ โข ภควา อายสฺมโต โสณสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิเญฺชยฺย เอวเมว – คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต อนฺตรหิโต สีตวเน ปาตุรโหสิฯ อถ โข ภควา สมฺพหุเลหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เยนายสฺมโต โสณสฺส จงฺกโม เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข ภควา อายสฺมโต โสณสฺส จงฺกมํ โลหิเตน ผุฏฺฐํ, ทิสฺวาน ภิกฺขู อามเนฺตสิ – “กสฺส นฺวายํ,

ภิกฺขเว, จงฺกโม โลหิเตน ผุโฏ, เสยฺยถาปิ ควาฆาตน''นฺติ? ''อายสฺมโต, ภนฺเต, โสณสฺส อจฺจารทฺธวีริยสฺส จงฺกมโต ปาทา ภิชฺชึสุฯ ตสฺสายํ จงฺกโม โลหิเตน ผุโฏ, เสยฺยถาปิ ควาฆาตน''นฺติฯ

อถ โข ภควา เยนายสฺมโต โสณสฺส วิหาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิฯ อายสฺมาปิ โข โสโณ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ โสณํ ภควา เอตทโวจ – ''นนุ เต, โสณ, รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – 'เย โข เกจิ ภควโต สาวกา อารทฺธวีริยา วิหรนฺติ, อหํ เตสํ อญฺญตโรฯ อถ จ ปน เม นานุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุจฺจติฯ สํวิชฺชนฺติ โข ปน เม กุเล โภคา; สกฺกา โภเค จ ภุญฺชิตุํ, ปุญฺญานิ จ กาตุํฯ ยํนูนาหํ หีนายาวตฺติตฺวา โภเค จ ภุญฺเชยฺยํ, ปุญฺญานิ จ กเรยฺย'''นฺติ? ''เอวํ, ภนฺเต''ติ ฯ ''ตํ กึ มญฺญสิ, โสณ, กุสโล ตฺวํ ปุพฺเพ อคาริกภูโต วีณาย ตนฺติสฺสเร''ติ? ''เอวํ, ภนฺเต''ติฯ ''ตํ กึ มญฺญสิ, โสณ, ยทา เต วีณาย ตนฺติโย อจฺจายตา โหนฺติ, อปิ นุ เต วีณา ตสฺมึ สมเย สรวตี วา โหติ, กมฺมญฺญา วา''ติ? ''โน เหตํ, ภนฺเต''ติฯ ''ตํ กึ มญฺญสิ, โสณ, ยทา เต วีณาย ตนฺติโย อติสิถิลา โหนฺติ, อปิ นุ เต วีณา ตสฺมึ สมเย สรวตี วา โหติ, กมฺมญฺญา วา''ติ? ''โน เหตํ, ภนฺเต''ติฯ ''ตํ กึ มญฺญสิ, โสณ, ยทา เต วีณาย ตนฺติโย เนว อจฺจายตา โหนฺติ นาติสิถิลา, สเม คุเณ ปติฏฺฐิตา, อปิ นุ เต วีณา ตสฺมึ สมเย สรวตี วา โหติ, กมฺมญฺญา วา''ติ? ''เอวํ, ภนฺเต''ติฯ ''เอวเมว โข, โสณ, อจฺจารทฺธวีริยํ อุทฺธจฺจาย สํวตฺตติ , อติลีนวีริยํ โกสชฺชาย สํวตฺตติฯ ตสฺมาติห ตฺวํ, โสณ, วีริยสมตํ อธิฏฺฐห, อินฺทฺริยานญฺจ สมตํ ปฏิวิชฺฌ, ตตฺถ จ นิมิตฺตํ คณฺหาหี''ติฯ ''เอวํ, ภนฺเต''ติ โข อายสฺมา โสโณ ภควโต ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ โสณํ อิมินา โอวาเทน โอวทิตฺวา – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิญฺเชยฺย เอวเมว – สีตวเน อายสฺมโต โสณสฺส สมฺมุเข อนฺตรหิโต คิชฺฌกูเฏ ปพฺพเต ปาตุรโหสิฯ อถ โข อายสฺมา โสโณ อปเรน สมเยน วีริยสมตํ อธิฏฺฐาสิ, อินฺทฺริยานญฺจ สมตํ ปฏิวิชฺฌิ, ตตฺถ จ นิมิตฺตํ อคฺคเหสิฯ อถ โข อายสฺมา โสโณ, เอโก วูปกโฏฺฐ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต วิหรโนฺต, น จิรเสฺสว – ยสฺสตฺถาย กุลปุตฺตา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ – ตทนุตฺตรํ พฺรหฺมจริยปริโยสานํ ทิเฏฺฐว ธเมฺม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิฯ 'ขีณา ชาติ, วุสิตํ พฺรหฺมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถตฺตายา'ติ อภิญฺญาสิฯ อญฺญตโร จ ปนายสฺมา โสโณ อรหตํ อโหสิฯ

๒๔๔. อถ โข อายสฺมโต โสณสฺส อรหตฺตปฺปตฺตสฺส เอตทโหสิ – ''ยํนูนาหํ ภควโต สนฺติเก อญฺญํ พฺยากเรยฺย''นฺติฯ อถ โข อายสฺมา โสโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา โสโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ – โย โส, ภนฺเต, ภิกฺขุ อรหํ ขีณาสโว วุสิตวา กตกรณีโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสทโตฺถ ปริกฺขีณภวสโญฺญชโน สมฺมทญฺญา วิมุโตฺต, โส ฉฏฺฐานานิ อธิมุโตฺต โหติ – เนกฺขมฺมาธิมุโตฺต โหติ, ปวิเวกาธิมุโตฺต โหติ, อพฺยาปชฺชาธิมุโตฺต โหติ, อุปาทานกฺขยาธิมุโตฺต โหติ, ตณฺหกฺขยาธิมุโตฺต โหติ , อสโมฺมหาธิมุโตฺต โหติฯ

''สิยา โข ปน, ภนฺเต, อิเธกจฺจสฺส อายสฺมโต เอวมสฺส – 'เกวลํ สทฺธามตฺตกํ นูน อยมายสฺมา นิสฺสาย เนกฺขมฺมาธิมุโตฺต'ติ, น โข ปเนตํ, ภนฺเต, เอวํ ทฏฺฐพฺพํฯ ขีณาสโว, ภนฺเต, ภิกฺขุ, วุสิตวา, กตกรณีโย, กรณียมตฺตานํ อสมนุปสฺสโนฺต กตสฺส วา ปฏิจยํ ขยา ราคสฺส วีตราคตฺตา เนกฺขมฺมาธิมุโตฺต โหติ, ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา เนกฺขมฺมาธิมุโตฺต โหติ, ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา เนกฺขมฺมาธิมุโตฺต โหติฯ

‘‘สิยา โข ปน, ภนฺเต, อิเธกจฺจสฺส อายสฺมโต เอวมสฺส – ‘ลาภสกฺการสิโลกํ นูน อยมายสฺมา นิกามยมาโน ปวิเวกาธิมุตฺโต’ติฯ น โข ปเนตํ, ภนฺเต, เอวํ ทฏฺฐพฺพํฯ ขีณาสโว, ภนฺเต, ภิกฺขุ, วุสิตวา, กตกรณีโย, กรณียมตฺตานํ [กรณียํ อตฺตโน (องฺคุตฺตรปาฬิยํ)] อสมนุปสฺสนฺโต กตสฺส วา ปฏิจยํ, ขยา ราคสฺส วีตราคตฺตา ปวิเวกาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา ปวิเวกาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา ปวิเวกาธิมุตฺโต โหติฯ

‘‘สิยา โข ปน, ภนฺเต, อิเธกจฺจสฺส อายสฺมโต เอวมสฺส – ‘สีลพฺพตปรามาสํ นูน อยมายสฺมา สารโต ปจฺจาคจฺฉนฺโต อพฺยาปชฺชาธิมุตฺโต’ติฯ น โข ปเนตํ, ภนฺเต, เอวํ ทฏฺฐพฺพํฯ ขีณาสโว, ภนฺเต, ภิกฺขุ, วุสิตวา, กตกรณีโย, กรณียมตฺตานํ อสมนุปสฺสนฺโต กตสฺส วา ปฏิจยํ, ขยา ราคสฺส วีตราคตฺตา อพฺยาปชฺชาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา อพฺยาปชฺชาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา อพฺยาปชฺชาธิมุตฺโต โหติฯ

‘‘ขยา ราคสฺส วีตราคตฺตา อุปาทานกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา อุปาทานกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา อุปาทานกฺขยาธิมุตฺโต โหติฯ

‘‘ขยา ราคสฺส วีตราคตฺตา ตณฺหกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา ตณฺหกฺขยาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา ตณฺหกฺขยาธิมุตฺโต โหติฯ

‘‘ขยา ราคสฺส วีตราคตฺตา อสโมฺมหาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โทสสฺส วีตโทสตฺตา อสโมฺมหาธิมุตฺโต โหติ, ขยา โมหสฺส วีตโมหตฺตา อสโมฺมหาธิมุตฺโต โหติฯ

‘‘เอวํ สมฺมา วิมุตฺตจิตฺตสฺส, ภนฺเต, ภิกฺขุโน ภุสา เจปิ จกฺขุวิเญฺญยฺยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติฯ อมิสฺสีกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ, ฐิตํ, อาเนญฺชปฺปตฺตํ, วยญฺจสฺสานุปสฺสติฯ ภุสา เจปิ โสตวิเญฺญยฺยา สทฺทา…เป.… ฆานวิเญฺญยฺยา คนฺธา… ชิวฺหาวิเญฺญยฺยา รสา… กายวิเญฺญยฺยา โผฏฺฐพฺพา… มโนวิเญฺญยฺยา ธมฺมา มนสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติ; อมิสฺสีกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ, ฐิตํ, อาเนญฺชปฺปตฺตํ, วยญฺจสฺสานุปสฺสติฯ เสยฺยถาปิ, ภนฺเต, เสโล ปพฺพโต อจฺฉิทฺโท อสุสิโร เอกคฺฆโน, ปุรตฺถิมาย เจปิ ทิสาย อาคเจฺฉยฺย ภุสา วาตวุฏฺฐิ, เนว นํ สงฺกเมฺปยฺย น สมฺปกเมฺปยฺย น สมฺปเวเธยฺย; ปจฺฉิมาย เจปิ ทิสาย อาคเจฺฉยฺย ภุสา วาตวุฏฺฐิ…เป.… อุตฺตราย เจปิ ทิสาย…เป.… ทกฺขิณาย เจปิ ทิสาย อาคเจฺฉยฺย ภุสา วาตวุฏฺฐิ, เนว นํ สงฺกเมฺปยฺย น สมฺปกเมฺปยฺย น สมฺปเวเธยฺย, เอวเมว โข, ภนฺเต, เอวํ สมฺมา วิมุตฺตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน ภุสา เจปิ จกฺขุวิเญฺญยฺยา รูปา จกฺขุสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติ; อมิสฺสีกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ, ฐิตํ, อาเนญฺชปฺปตฺตํ, วยญฺจสฺสานุปสฺสติฯ ภุสา เจปิ โสตวิเญฺญยฺยา สทฺทา…เป.… ฆานวิเญฺญยฺยา คนฺธา… ชิวฺหาวิเญฺญยฺยา รสา… กายวิเญฺญยฺยา โผฏฺฐพฺพา… มโนวิเญฺญยฺยา ธมฺมา มนสฺส อาปาถํ อาคจฺฉนฺติ, เนวสฺส จิตฺตํ ปริยาทิยนฺติ; อมิสฺสีกตเมวสฺส จิตฺตํ โหติ, ฐิตํ, อาเนญฺชปฺปตฺตํ, วยญฺจสฺสานุปสฺสตี’’ติฯ

เนกฺขมฺมํ อธิมุตฺตสฺส, ปวิเวกญฺจ เจตโส;
อพฺยาปชฺชาธิมุตฺตสฺส, อุปาทานกฺขยสฺส จฯ

ตณฺหกฺขยาธิมุตฺตสฺส , อสโมฺมหญฺจ เจตโส;
ทิสฺวา อายตนุปฺปาทํ, สมฺมา จิตฺตํ วิมุจฺจติฯ

ตสฺส สมฺมาวิมุตฺตสฺส, สนฺตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน;
กตสฺส ปฏิจโย นตฺถิ, กรณียํ น วิชฺชติฯ

เสโล ยถา เอกคฺฆโน, วาเตน น สมีรติ;
เอวํ รูปา รสา สทฺทา, คนฺธา ผสฺสา จ เกวลาฯ

อิฏฺฐา ธมฺมา อนิฏฺฐา จ, น ปเวเธนฺติ ตาทิโน;
ฐิตํ จิตฺตํ วิปฺปมุตฺตํ, วยญฺจสฺสานุปสฺสตีติฯ

โสณโกฬิวิสวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๔๘. ทิคุณาทิอุปาหนปฏิกฺเขโป

๒๔๕. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘เอวํ โข, ภิกฺขเว, กุลปุตฺตา อญฺญํ พฺยากโรนฺติ, อตฺโถ จ วุตฺโต, อตฺตา จ อนุปนีโตฯ อถ จ, ปนิเธกเจฺจ โมฆปุริสา หสมานกํ, มเญฺญ, อญฺญํ พฺยากโรนฺติ, เต ปจฺฉา วิฆาตํ อาปชฺชนฺตี’’ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ โสณํ อามนฺเตสิ – ‘‘ตฺวํ โขสิ, โสณ, สุขุมาโลฯ อนุชานามิ เต, โสณ, เอกปลาสิกํ อุปาหน’’นฺติฯ ‘‘อหํ โข, ภเนฺต, อสีติสกฏวาเห หิรญฺญํ โอหาย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต, สตฺตหตฺถิกญฺจ อนีกํฯ อถาหํ ภเนฺต เอกปลาสิกํ เจ อุปาหนํ ปริหริสฺสามิ, ตสฺส เม ภวิสฺสนฺติ วตฺตาโร ‘โสโณ โกฬิวิโส อสีติสกฏวาเห หิรญฺญํ โอหาย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิโต, สตฺตหตฺถิกญฺจ อนีกํฯ โส ทานายํ เอกปลาสิกาสุ อุปาหนาสุ สโตฺต’ติฯ สเจ ภควา ภิกฺขุสงฺฆสฺส อนุชานิสฺสติ อหมฺปิ ปริภุญฺชิสฺสามิ; โน เจ ภควา ภิกฺขุสงฺฆสฺส อนุชานิสฺสติ, อหมฺปิ น ปริภุญฺชิสฺสามี’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอกปลาสิกํ อุปาหนํฯ น, ภิกฺขเว, ทิคุณา อุปาหนา ธาเรตพฺพาฯ น ติคุณา อุปาหนา ธาเรตพฺพาฯ น คุณงฺคุณูปาหนา [คณงฺคณูปาหนา (พหูสุ)] ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

ทิคุณาทิอุปาหนปฏิเกฺขโป นิฏฺฐิโตฯ

๑๔๙. สพฺพนีลิกาทิปฏิเกฺขโป

๒๔๖. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สพฺพนีลิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ…เป.… สพฺพปีติกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ… สพฺพโลหิติกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ… สพฺพมญฺชิฏฺฐิกา [สพฺพมเญฺชฏฺฐิกา (ก.)] อุปาหนาโย ธาเรนฺติ … สพฺพกณฺหา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ… สพฺพมหารงฺครตฺตา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ… สพฺพมหานามรตฺตา อุปาหนาโย ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ, ‘‘เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สพฺพนีลิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา…เป.… น สพฺพปีติกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น สพฺพโลหิติกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น สพฺพมญฺชิฏฺฐิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น สพฺพกณฺหา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น สพฺพมหารงฺครตฺตา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น สพฺพมหานามรตฺตา อุปาหนา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู นีลกวทฺธิกา [วฏฺฏิกา (สี.)] อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, ปีตกวทฺธิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, โลหิตกวทฺธิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, มญฺชิฏฺฐิกวทฺธิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, กณฺหวทฺธิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, มหารงฺครตฺตวทฺธิกา อุปาหนาโย

ธาเรนฺติ, มหานามรตฺตวทฺธิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ, “เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน”ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, นีลกวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา…เป.… น ปีตกวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น โลหิตกวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น มญฺชิฏฺฐิกวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น กณฺหวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น มหารงฺครตฺตวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น มหานามรตฺตวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ขลฺลกพทฺธา [...พนฺธา (ก.)] อุปาหนาโย ธาเรนฺติ…เป.… ปุฏพทฺธา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, ปาลิคุณฺฐิมา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, ตูลปุณฺณิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ , ติตฺติรปตฺติกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, เมณฺฑวิสาณวทฺธิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, อชวิสาณวทฺธิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, วิจฺฉิกาฬิกา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, โมรปิญฺฉ [โมรปิญฺช (สี. สฺยา.)] ปริสิพฺพิตา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, จิตฺรา อุปาหนาโย ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ, “เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน”ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว , ขลฺลกพทฺธา อุปาหนา ธาเรตพฺพา…เป.… น ปุฏพทฺธา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น ปาลิคุณฺฐิมา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น ตูลปุณฺณิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น ติตฺติรปตฺติกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น เมณฺฑวิสาณวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น อชวิสาณวทฺธิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น วิจฺฉิกาฬิกา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น โมรปิญฺฉปริสิพฺพิตา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น จิตฺรา อุปาหนา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สีหจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ…เป.… พฺยคฺฆจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, ทีปิจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, อชินจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, อุทฺทจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, มชฺชารจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, กาฬกจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนาโย ธาเรนฺติ, ลุวกจมฺมปริกฺขฏา [อุลูกจมฺมปริกฺขฏา (โยชนา)] อุปาหนาโย ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ, “เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน”ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สีหจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพา…เป.… น พฺยคฺฆจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น ทีปิจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น อชินจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น อุทฺทจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น มชฺชารจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น กาฬกจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพา, น ลุวกจมฺมปริกฺขฏา อุปาหนา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

สพฺพนีลิกาทิปฏิเกฺขโป นิฏฺฐิโตฯ

๑๕๐. โอมุกฺกคุณงฺคุณูปาหนานุชานนา

๒๔๗. อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑาย ปาวิสิ, อญฺญตเรน ภิกฺขุนา ปจฺฉาสมเณนฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ขญฺชมาโน ภควนฺตํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธิฯ อทฺทสา โข อญฺญตโร อุปาสโก คุณงฺคุณูปาหนา อาโรหิตฺวา ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ; ทิสฺวา อุปาหนา อาโรหิตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อภิวาเทตฺวา เอตทโวจ – “กิสฺส, ภนฺเต, อโยฺย ขญฺชตี”ติ ? “ปาทา เม, อาวุโส, ผลิตา”ติ [ผาลิตาติ (ก.)]ฯ “หนฺท, ภนฺเต, อุปาหนาโย”ติฯ “อลํ , อาวุโส, ปฏิกฺขิตฺตา ภควตา คุณงฺคุณูปาหนา”ติฯ “คณฺหาเหตา,

ภิกฺขุ, อุปาหนาโย''ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โอมุกฺกํ คุณงฺคุณูปาหนํฯ น, ภิกฺขเว, นวา คุณงฺคุณูปาหนา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

โอมุกฺกคุณงฺคุณูปาหนานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๕๑. อชฺฌาราเม อุปาหนปฏิกฺเขโป

๒๔๘. เตน โข ปน สมเยน ภควา อโชฺฌกาเส อนุปาหโน จงฺกมติฯ สตฺถา อนุปาหโน จงฺกมตีติ, เถราปิ ภิกฺขู อนุปาหนา จงฺกมนฺติฯ ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, สตฺถริ อนุปาหเน จงฺกมมาเน, เถเรสุปิ ภิกฺขูสุ อนุปาหเนสุ จงฺกมมาเนสุ, สอุปาหนา จงฺกมนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, สตฺถริ อนุปาหเน จงฺกมมาเน, เถเรสุปิ ภิกฺขูสุ อนุปาหเนสุ จงฺกมมาเนสุ, สอุปาหนา จงฺกมิสฺสนฺตี''ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู, สตฺถริ อนุปาหเน จงฺกมมาเน, เถเรสุปิ ภิกฺขูสุ อนุปาหเนสุ จงฺกมมาเนสุ, สอุปาหนา จงฺกมนฺตี''ติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… ''กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา, สตฺถริ อนุปาหเน จงฺกมมาเน, เถเรสุปิ ภิกฺขูสุ อนุปาหเนสุ จงฺกมมาเนสุ, สอุปาหนา จงฺกมิสฺสนฺติฯ อิเม หิ นาม, ภิกฺขเว , คิหี โอทาตวตฺถวสนกา อภิชีวนิกสฺส สิปฺปสฺส การณา อาจริเยสุ สคารวา สปฺปติสฺสา สภาควุตฺติกา วิหริสฺสนฺติฯ อิธ โข ตํ, ภิกฺขเว, โสเภถ, ยํ ตุเมฺห เอวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินเย ปพฺพชิตา สมานา อาจริเยสุ อาจริยมตฺเตสุ อุปชฺฌาเยสุ อุปชฺฌายมตฺเตสุ อคารวา อปฺปติสฺสา อสภาควุตฺติกา [สคารวา สคฺคติสฺสา สภาควุตฺติกา (ก.)] วิหเรยฺยาถฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''น, ภิกฺขเว, อาจริเยสุ อาจริยมตฺเตสุ อุปชฺฌาเยสุ อุปชฺฌายมตฺเตสุ อนุปาหเนสุ จงฺกมมาเนสุ สอุปาหเนน จงฺกมิตพฺพํฯ โย จงฺกเมยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส ฯ น จ, ภิกฺขเว, อชฺฌาราเม อุปาหนา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

๒๔๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ปาทขิลาพาโธ โหติฯ ตํ ภิกฺขู ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ นิกฺขาเมนฺติฯ อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เต ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ นิกฺขาเมเนฺต, ทิสฺวาน เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ''กึ อิมสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ''ติ? ''อิมสฺส, ภเนฺต, อายสฺมโต ปาทขิลาพาโธ; อิมํ มยํ ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ นิกฺขาเมมา''ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยสฺส ปาทา วา ทุกฺขา, ปาทา วา ผลิตา, ปาทขิโล วา อาพาโธ [ปาทขิลาพาโธ วา (สฺยา.)] อุปาหนํ ธาเรตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อโธเตหิ ปาเทหิ มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ อภิรุหนฺติ; จีวรมฺปิ เสนาสนมฺปิ ทุสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, 'อิทานิ มญฺจํ วา ปีฐํ วา อภิรุหิสฺสามี''ติ อุปาหนํ ธาเรตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู รตฺติยา อุโปสถคฺคมฺปิ สนฺนิสชฺชมฺปิ คจฺฉนฺตา อนฺธกาเร ขาณุมฺปิ กณฺฏกมฺปิ อกฺกมนฺติ; ปาทา ทุกฺขา โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อชฺฌาราเม อุปาหนํ ธาเรตุํ, อุกฺกํ, ปทีปํ, กตฺตรทณฺฑนฺติฯ

อชฺฌาราเม อุปาหนปฏิกฺเขโป นิฏฺฐิโตฯ

๑๕๒. กฏฺฐปาทุกาทิปฏิกฺเขโป

๒๕๐. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย กฏฺฐปาทุกาโย อภิรุหิตฺวา อโชฺฌกาเส จงฺกมนฺติ, อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา ขฏขฏสทฺทา, อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถนฺตา, เสยฺยถิทํ [อิมา ติรจฺฉานกถาโย ปาจิ. ๕๐๘; ที. นิ. ๑.๗; ม. นิ. ๒.๒๒๓; สํ. นิ. ๕.๑๐๘๐; อ. นิ. ๑๐.๖๙ อาทโย] – ราชกถํ, โจรกถํ, มหามตฺตกถํ, เสนากถํ, ภยกถํ, ยุทฺธกถํ, อนฺนกถํ, ปานกถํ, วตฺถกถํ, สยนกถํ, มาลากถํ, คนฺธกถํ, ญาติกถํ, ยานกถํ, คามกถํ, นิคมกถํ, นครกถํ, ชนปทกถํ, อิตฺถิกถํ [อิตฺถิกถํ ปุริสกถํ (ก.)], สูรกถํ, วิสิขากถํ, กุมฺภฏฺฐานกถํ , ปุพฺพเปตกถํ, นานตฺตกถํ, โลกกฺขายิกํ, สมุทฺทกฺขายิกํ, อิติภวาภวกถํ อิติ วา; กีฏกมฺปิ อกฺกมิตฺวา มาเรนฺติ, ภิกฺขูปิ สมาธิมฺหา จาเวนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย กฏฺฐปาทุกาโย อภิรุหิตฺวา อโชฺฌกาเส จงฺกมิสฺสนฺติ, อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา ขฏขฏสทฺทา อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถนฺตา, เสยฺยถิทํ – ราชกถํ, โจรกถํ…เป.… อิติภวาภวกถํ อิติ วา, กีฏกมฺปิ อกฺกมิตฺวา มาเรสฺสนฺติ, ภิกฺขูปิ สมาธิมฺหา จาเวสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย กฏฺฐปาทุกาโย อภิรุหิตฺวา อโชฺฌกาเส จงฺกมนฺติ, อุจฺจาสทฺทา มหาสทฺทา ขฏขฏสทฺทา, อเนกวิหิตํ ติรจฺฉานกถํ กเถนฺตา, เสยฺยถิทํ, – ราชกถํ, โจรกถํ…เป.… อิติภวาภวกถํ อิติ วา, กีฏกมฺปิ อกฺกมิตฺวา มาเรนฺติ, ภิกฺขูปิ สมาธิมฺหา จาเวนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติ…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, กฏฺฐปาทุกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน พาราณสี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน พาราณสี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา พาราณสิยํ วิหรติ อิสิปตเน มิคทาเยฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ภควตา กฏฺฐปาทุกา ปฏิกฺขิตฺตาติ – ตาลตรุเณ เฉทาเปตฺวา ตาลปตฺตปาทุกาโย ธาเรนฺติ; ตานิ ตาลตรุณานิ ฉินฺนานิ มิลายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ตาลตรุเณ เฉทาเปตฺวา ตาลปตฺตปาทุกาโย ธาเรสฺสนฺติ; ตานิ ตาลตรุณานิ ฉินฺนานิ มิลายนฺติ; เอกินฺทฺริยํ สมณา สกฺยปุตฺติยา ชีวํ วิเหเฐนฺตี’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ตาลตรุเณ เฉทาเปตฺวา ตาลปตฺตปาทุกาโย ธาเรนฺติ; ตานิ ตาลตรุณานิ ฉินฺนานิ มิลายนฺตี’’ติ? สจฺจํ ภควาติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา ตาลตรุเณ เฉทาเปตฺวา ตาลปตฺตปาทุกาโย ธาเรสฺสนฺติ; ตานิ ตาลตรุณานิ ฉินฺนานิ มิลายนฺติฯ ชีวสญฺญิโน หิ, ภิกฺขเว, มนุสฺสา รุกฺขสฺมิํฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ตาลปตฺตปาทุกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ‘ภควตา ตาลปตฺตปาทุกา ปฏิกฺขิตฺตา’ติ เวฬุตรุเณ เฉทาเปตฺวา เวฬุปตฺตปาทุกาโย ธาเรนฺติฯ ตานิ เวฬุตรุณานิ ฉินฺนานิ มิลายนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา เวฬุตรุเณ เฉทาเปตฺวา เวฬุปตฺตปาทุกาโย ธาเรสฺสนฺติฯ ตานิ เวฬุตรุณานิ ฉินฺนานิ มิลายนฺติฯ เอกินฺทฺริยํ สมณา

สกฺยปุตฺติยา ชีวํ วิเหเฐนฺตี''ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ชีวสญฺญิโน หิ, ภิกฺขเว, มนุสฺสา รุกฺขสฺมิํ…เป…. น, ภิกฺขเว, เวฬุปตฺตปาทุกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๒๕๑. อถ โข ภควา พาราณสิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ภทฺทิยํ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน ภทฺทิยํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ภทฺทิเย วิหรติ ชาติยาวเนฯ เตน โข ปน สมเยน ภทฺทิยา ภิกฺขู อเนกวิหิตํ ปาทุกมณฺฑนานุโยคมนุยุตฺตา วิหรนฺติ, ติณปาทุกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, มุญฺชปาทุกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, ปพฺพชปาทุกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, หินฺตาลปาทุกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, กมลปาทุกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, กมฺพลปาทุกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ, ริญฺจนฺติ อุเทฺทสํ ปริปุจฺฉํ อธิสีลํ อธิจิตฺตํ อธิปญฺญํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป…. เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ภทฺทิยา ภิกฺขู อเนกวิหิตํ ปาทุกมณฺฑนานุโยคมนุยุตฺตา วิหริสฺสนฺติ, ติณปาทุกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, มุญฺชปาทุกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, ปพฺพชปาทุกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, หินฺตาลปาทุกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, กมลปาทุกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, กมฺพลปาทุกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ, ริญฺจิสฺสนฺติ อุเทฺทสํ ปริปุจฺฉํ อธิสีลํ อธิจิตฺตํ อธิปญฺญ''นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. ''สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภทฺทิยา ภิกฺขู อเนกวิหิตํ ปาทุกมณฺฑนานุโยคมนุยุตฺตา วิหรนฺติ, ติณปาทุกํ กโรนฺติปิ การาเปนฺติปิ…เป…. ริญฺจนฺติ อุเทฺทสํ ปริปุจฺฉํ อธิสีลํ อธิจิตฺตํ อธิปญฺญ''นฺติ? ''สจฺจํ, ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. ''กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา อเนกวิหิตํ ปาทุกมณฺฑนานุโยคมนุยุตฺตา วิหริสฺสนฺติ, ติณปาทุกํ กริสฺสนฺติปิ การาเปสฺสนฺติปิ…เป…. ริญฺจิสฺสนฺติ อุเทฺทสํ ปริปุจฺฉํ อธิสีลํ อธิจิตฺตํ อธิปญฺญํฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, ติณปาทุกา ธาเรตพฺพา, น มุญฺชปาทุกา ธาเรตพฺพา, น ปพฺพชปาทุกา ธาเรตพฺพา, น หินฺตาลปาทุกา ธาเรตพฺพา, น กมลปาทุกา ธาเรตพฺพา , น กมฺพลปาทุกา ธาเรตพฺพา, น โสวณฺณมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น รูปิยมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น มณิมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น เวฬุริยมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น ผลิกมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น กํสมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น กาจมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น ติปุมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น สีสมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพา, น ตมฺพโลหมยา ปาทุกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, กาจิ สงฺกมนิยา ปาทุกา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส ปาทุกา ธุวฏฺฐานิยา อสงฺกมนิยาโย – วจฺจปาทุกํ, ปสฺสาวปาทุกํ, อาจมนปาทุก''นฺติฯ

๒๕๒. อถ โข ภควา ภทฺทิเย ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อจิรวติยา นทิยา คาวีนํ ตรนฺตีนํ วิสาเณสุปิ คณฺหนฺติ, กเณฺณสุปิ คณฺหนฺติ, คีวายปิ คณฺหนฺติ, เฉปฺปาปิ คณฺหนฺติ, ปิฏฺฐิมฺปิ อภิรุหนฺติ, รตฺตจิตฺตาปิ องฺคชาตํ ฉุปนฺติ, วจฺฉตริมฺปิ โอคาเหตฺวา มาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา คาวีนํ ตรนฺตีนํ วิสาเณสุปิ คเหสฺสนฺติ…เป…. เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน''ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป…. สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว,…เป…. สจฺจํ ภควาติ…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, คาวีนํ วิสาเณสุ คเหตพฺพํ, น กเณฺณสุ คเหตพฺพํ, น คีวาย คเหตพฺพํ, น เฉปฺ

ปาย คเหตพฺพํ, น ปิฏฺฐิ อภิรุหิตพฺพา ฯ โย อภิรุเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, รตฺตจิตฺเตน องฺคชาตํ ฉุปิตพฺพํฯ โย ฉุเปยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ น วจฺฉตรี มาเรตพฺพาฯ โย มาเรยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

กฏฺฐปาทุกาทิปฏิกฺเขโป นิฏฺฐิโตฯ

๑๕๓. ยานาทิปฏิกฺเขโป

๒๕๓. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ยาเนน ยายนฺติ, อิตฺถิยุตฺเตนปิ ปุริสนฺตเรน, ปุริสยุตฺเตนปิ อิตฺถนฺตเรนฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘เสยฺยถาปิ คงฺคามหิยายา’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ยาเนน ยายิตพฺพํ ฯ โย ยาเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ โกสเลสุ ชนปเท สาวตฺถึ คจฺฉโนฺต ภควนฺตํ ทสฺสนาย อนฺตรามเคฺค คิลาโน โหติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ มคฺคา โอกฺกมฺม อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสีทิฯ มนุสฺสา ตํ ภิกฺขุํ ทิสฺวา เอตทโวจุํ – ‘‘กหํ, ภเนฺต, อยฺโย คมิสฺสตี’’ติ? ‘‘สาวตฺถึ โข อหํ, อาวุโส, คมิสฺสามิ ภควนฺตํ ทสฺสนายา’’ติฯ ‘‘เอหิ, ภเนฺต, คมิสฺสามา’’ติฯ ‘‘นาหํ, อาวุโส, สโกฺกมิ, คิลาโนมฺหี’’ติฯ ‘‘เอหิ, ภเนฺต, ยานํ อภิรุหา’’ติฯ ‘‘อลํ, อาวุโส, ปฏิกฺขิตฺตํ ภควตา ยาน’’นฺติ กุกฺกุจฺจายโนฺต ยานํ นาภิรุหิฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส ยานนฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อิตฺถิยุตฺตํ นุ โข ปุริสยุตฺตํ นุ โข’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ปุริสยุตฺตํ หตฺถวฏฺฏกนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ยานุคฺฆาเตน พาฬฺหตรํ อผาสุ อโหสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สิวิกํ ปาฏงฺกินฺติฯ

ยานาทิปฏิกฺเขโป นิฏฺฐิโตฯ

๑๕๔. อุจฺจาสยนมหาสยนปฏิกฺเขโป

๒๕๔. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาสยนมหาสยนานิ ธาเรนฺติ, เสยฺยถิทํ – อาสนฺทึ, ปลฺลงฺกํ, โคนกํ, จิตฺตกํ, ปฏิกํ, ปฏลิกํ, ตูลิกํ, วิกติกํ, อุทฺธโลมึ [อุนฺทโลมึ (ก.), อุทฺทโลมึ (ก.)], เอกนฺตโลมึ, กฏฺฏิสฺสํ, โกเสยฺยํ , กุตฺตกํ, หตฺถตฺถรํ, อสฺสตฺถรํ, รถตฺถรํ, อชินปเวณึ, กทลิมิคปวรปจฺจตฺถรณํ, สอุตฺตรจฺฉทํ, อุภโตโลหิตกูปธานนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อุจฺจาสยนมหาสยนานิ ธาเรตพฺพานิ, เสยฺยถิทํ – อาสนฺทิ, ปลฺลโงฺก, โคนโก, จิตฺตโก, ปฏิกา, ปฏลิกา, ตูลิกา, วิกติกา, อุทฺธโลมิ, เอกนฺตโลมิ, กฏฺฏิสฺสํ, โกเสยฺยํ, กุตฺตกํ, หตฺถตฺถรํ, อสฺสตฺถรํ, รถตฺถรํ, อชินปเวณิ, กทลิมิคปวรปจฺจตฺถรณํ, สอุตฺตรจฺฉทํ, อุภโตโลหิตกูปธานํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

อุจฺจาสยนมหาสยนปฏิกฺเขโป นิฏฺฐิโตฯ

๑๕๕. สพฺพจมฺมปฏิกฺเขโป

๒๕๕. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ภควตา อุจฺจาสยนมหาสยนานิ ปฏิกฺขิตฺตานีติ – มหาจมฺมานิ ธาเรนฺติ, สีหจมฺมํ พฺยคฺฆจมฺมํ ทีปิจมฺมํฯ ตานิ มญฺจปฺปมาเณนปิ ฉินฺนา

นิ โหนฺติ, ปีฐปฺปมาเณนปิ ฉินฺนานิ โหนฺติ, อโนฺตปิ มเญฺจ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติ, พหิปิ มเญฺจ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติ, อโนฺตปิ ปีเฐ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติ, พหิปิ ปีเฐ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, มหาจมฺมานิ ธาเรตพฺพานิ, สีหจมฺมํ พฺยคฺฆจมฺมํ ทีปิจมฺมํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ภควตา มหาจมฺมานิ ปฏิกฺขิตฺตานีติ – โคจมฺมานิ ธาเรนฺติฯ ตานิ มญฺจปฺปมาเณนปิ ฉินฺนานิ โหนฺติ, ปีฐปฺปมาเณนปิ ฉินฺนานิ โหนฺติ, อโนฺตปิ มเญฺจ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติ, พหิปิ มเญฺจ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติ, อโนฺตปิ ปีเฐ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติ, พหิปิ ปีเฐ ปญฺญตฺตานิ โหนฺติฯ อญฺญตโรปิ ปาปภิกฺขุ อญฺญตรสฺส ปาปุปาสกสฺส กุลูปโก โหติฯ อถ โข โส ปาปภิกฺขุ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ตสฺส ปาปุปาสกสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข โส ปาปุปาสโก เยน โส ปาปภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ปาปภิกฺขุํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เตน โข ปน สมเยน ตสฺส ปาปุปาสกสฺส วจฺฉโก โหติ ตรุณโก อภิรูโป ทสฺสนีโย ปาสาทิโก จิโตฺร, เสยฺยถาปิ ทีปิจฺฉาโปฯ อถ โข โส ปาปภิกฺขุ ตํ วจฺฉกํ สกฺกจฺจํ อุปนิชฺฌายติฯ อถ โข โส ปาปุปาสโก ตํ ปาปภิกฺขุํ เอตทโวจ – ''กิสฺส, ภเนฺต, อยฺโย อิมํ วจฺฉกํ สกฺกจฺจํ อุปนิชฺฌายตี''ติ? ''อโตฺถ เม, อาวุโส, อิมสฺส วจฺฉกสฺส จเมฺมนา''ติฯ อถ โข โส ปาปุปาสโก ตํ วจฺฉกํ วธิตฺวา จมฺมํ วิธุนิตฺวา ตสฺส ปาปภิกฺขุโน ปาทาสิฯ อถ โข โส ปาปภิกฺขุ ตํ จมฺมํ สงฺฆาฏิยา ปฏิจฺฉาเทตฺวา อคมาสิฯ อถ โข สา คาวี วจฺฉคิทฺธินี ตํ ปาปภิกฺขุํ ปิฎฺฐิโต ปิฎฺฐิโต อนุพนฺธิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''กิสฺส ตฺยายํ, อาวุโส, คาวี ปิฎฺฐิโต ปิฎฺฐิโต อนุพนฺธี''ติ? ''อหมฺปิ โข, อาวุโส, น ชานามิ เกน [เกนจิ (ก.)] มฺยายํ คาวี ปิฎฺฐิโต ปิฎฺฐิโต อนุพนฺธี''ติฯ เตน โข ปน สมเยน ตสฺส ปาปภิกฺขุโน สงฺฆาฏิ โลหิเตน มกฺขิตา โหติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อยํ ปน เต, อาวุโส, สงฺฆาฏิ กึ กตา''ติ? อถ โข โส ปาปภิกฺขุ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ''กึ ปน ตฺวํ, อาวุโส, ปาณาติปาเต สมาทเปสี''ติ? ''เอวมาวุโส''ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ภิกฺขุ ปาณาติปาเต สมาทเปสฺสติ, นนุ ภควตา อเนกปริยาเยน ปาณาติปาโต ครหิโต, ปาณาติปาตา เวรมณี ปสตฺถา''ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ตํ ปาปภิกฺขุํ ปฏิปุจฺฉิ – ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, ภิกฺขุ, ปาณาติปาเต สมาทเปสี''ติ? สจฺจํ ภควาติ…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ปาณาติปาเต สมาทเปสฺสสิ, นนุ มยา, โมฆปุริส, อเนกปริยาเยน ปาณาติปาโต ครหิโต, ปาณาติปาตา เวรมณี ปสตฺถาฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, ปาณาติปาเต สมาทเปตพฺพํฯ โย สมาทเปยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพฯ น, ภิกฺขเว, โคจมฺมํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, กิญฺจิ จมฺมํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

สพฺพจมฺมปฏิเกฺขโป นิฎฺฐิโตฯ

๑๕๖. คิหิวิกตานุญฺญาตาทิ

๒๕๖. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสานํ มญฺจมฺปิ ปีฐมฺปิ จโมฺมนทฺธานิ โหนฺติ, จมฺมวินทฺธานิฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาภินิสีทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ,

ภิกฺขเว, คิหิวิกตํ อภินิสีทิตุํ, น เตฺวว อภินิปชฺชิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน วิหารา จมฺมวทฺเธหิ โอคุมฺผิยนฺติ [โอคุมฺภิยนฺติ (ก.)]ฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา นาภินิสีทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, พนฺธนมตฺตํ อภินิสีทิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สอุปาหนา คามํ ปวิสนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ น, ภิกฺขเว, สอุปาหเนน คาโม ปวิสิตโพฺพฯ โย ปวิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติ, น สโกฺกติ วินา อุปาหเนน คามํ ปวิสิตุํฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลาเนน ภิกฺขุนา สอุปาหเนน คามํ ปวิสิตุนฺติฯ

คิหิวิกตานุญฺญาตาทิ นิฎฺฐิตาฯ

๑๕๗. โสณกุฏิกณฺณวตฺถุ

๒๕๗. [อุทา. ๔๖ โสกสฺเสฺตน สํสนฺทิตฺวา ปสฺสิตพฺพํ] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา มหากจฺจาโน อวนฺตีสุ วิหรติ กุรรฆเร [กุรุรฆเร (ก.)] ปปตเก [ปปาเต (สี. สฺยา.) ปวเตฺต (อุทา. ๔๖)] ปพฺพเตฯ เตน โข ปน สมเยน โสโณ อุปาสโก กุฏิกโณฺณ อายสฺมโต มหากจฺจานสฺส อุปฏฺฐาโก โหติฯ อถ โข โสโณ อุปาสโก กุฏิกโณฺณ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โสโณ อุปาสโก กุฏิกโณฺณ อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ เอตทโวจ – ‘‘ยถา ยถาหํ, ภเนฺต, อยฺเยน มหากจฺจาเนน ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุํฯ อิจฺฉามหํ, ภเนฺต, เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุํ ฯ ปพฺพาเชตุ มํ, ภเนฺต, อโยฺย มหากจฺจาโน’’ติฯ ( ) [(เอวํ วุเตฺต อายสฺมา มหากจฺจายโน โสณํ อุปาสกํ กุฏิกณฺณํ เอตทโวจ) (สฺยา. อุทา. ๔๖)] ‘‘ทุกฺกรํ โข, โสณ, ยาวชีวํ เอกเสยฺยํ เอกภตฺตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุํฯ อิงฺฆ, ตฺวํ, โสณ , ตเตฺถว อคาริกภูโต พุทฺธานํ สาสนํ อนุยุญฺช, กาลยุตฺตํ เอกเสยฺยํ เอกภตฺตํ พฺรหฺมจริย’’นฺติฯ อถ โข โสณสฺส อุปาสกสฺส กุฏิกณฺณสฺส โย อโหสิ ปพฺพชฺชาภิสงฺขาโร โส ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ ทุติยมฺปิ โข โสโณ อุปาสโก กุฏิกโณฺณ …เป…. ตติยมฺปิ โข โสโณ อุปาสโก กุฏิกโณฺณ เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โสโณ อุปาสโก กุฏิกโณฺณ อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ เอตทโวจ – ‘‘ยถา ยถาหํ, ภเนฺต, อยฺเยน มหากจฺจาเนน ธมฺมํ เทสิตํ อาชานามิ, นยิทํ สุกรํ อคารํ อชฺฌาวสตา เอกนฺตปริปุณฺณํ เอกนฺตปริสุทฺธํ สงฺขลิขิตํ พฺรหฺมจริยํ จริตุํฯ อิจฺฉามหํ, ภเนฺต, เกสมสฺสุํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตุํฯ ปพฺพาเชตุ มํ, ภเนฺต, อโยฺย มหากจฺจาโน’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหากจฺจาโน โสณํ อุปาสกํ กุฏิกณฺณํ ปพฺพาเชสิฯ เตน โข ปน สมเยน อวนฺติทกฺขิณาปโถ อปฺปภิกฺขุโก โหติฯ อถ โข อายสฺมา มหากจฺจาโน ติณฺณํ วสฺสานํ อจฺจเยน กิเจฺฉน กสิเรน ตโต ตโต ทสวคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อายสฺมนฺตํ โสณํ อุปสมฺปาเทสิฯ

โสณกุฏิกณฺณวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๑๕๘. มหากจฺจานสฺส ปญฺจวรปริทสฺสนา

อถ โข อายสฺมโต โสณสฺส วสฺสํวุฏฺฐสฺส รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – “สุโตเยว โข เม โส ภควา เอทิโส จ เอทิโส จาติ, น จ มยา สมฺมุขา ทิฏฺโฐ, คจฺเฉยฺยาหํ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ, สเจ มํ อุปชฺฌาโย อนุชาเนยฺยา”ติฯ อถ โข อายสฺมา โสโณ สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เยนายสฺมา มหากจฺจาโน เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา โสโณ อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ เอตทโวจ – “อิธ มยฺหํ, ภนฺเต, รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – ‘สุโต เยว โข เม โส ภควา เอทิโส จ เอทิโส จาติ, น จ มยา สมฺมุขา ทิฏฺโฐ, คจฺเฉยฺยาหํ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ, สเจ มํ อุปชฺฌาโย อนุชาเนยฺยา’ติ; คจฺเฉยฺยาหํ, ภนฺเต, ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํ, สเจ มํ อุปชฺฌาโย อนุชานาตี”ติฯ “สาธุ สาธุ, โสณฯ คจฺฉ ตฺวํ, โสณ, ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธํฯ ทกฺขิสฺสสิ ตฺวํ, โสณ, ตํ ภควนฺตํ ปาสาทิกํ ปสาทนียํ สนฺตินฺทฺริยํ สนฺตมานสํ อุตฺตมทมถสมถํ อมนุปฺปตฺตํ ทนฺตํ คุตฺตํ ยตินฺทฺริยํ นาคํฯ เตน หิ ตฺวํ, โสณ, มม วจเนน ภควโต ปาเท สิรสา วนฺท – ‘อุปชฺฌาโย เม, ภนฺเต, อายสฺมา มหากจฺจาโน ภควโต ปาเท สิรสา วนฺทตี’”ติฯ เอวญฺจ วเทหิ – “อวนฺติทกฺขิณาปโถ, ภนฺเต, อปฺปภิกฺขุโก, ติณฺณํ เม วสฺสานํ อจฺจเยน กิเจฺฉน กสิเรน ตโต ตโต ทสวคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อุปสมฺปทํ อลตฺถํ; อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ อปฺปตเรน คเณน อุปสมฺปทํ อนุชาเนยฺยฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภนฺเต, กณฺหุตฺตรา ภูมิ ขรา โคกณฺฏกหตา; อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ คุณงฺคุณูปาหนํ อนุชาเนยฺยฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภนฺเต, นหานครุกา มนุสฺสา อุทกสุทฺธิกา; อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ ธุวนหานํ อนุชาเนยฺยฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภนฺเต, จมฺมานิ อตฺถรณานิ, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํฯ เสยฺยถาปิ, ภนฺเต, มชฺฌิเมสุ ชนปเทสุ เอรคู โมรคู มชฺชารู [มชฺฌารู (ก.)] ชนฺตู, เอวเมว โข, ภนฺเต, อวนฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺถรณานิ, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ; อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺถรณานิ อนุชาเนยฺย, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํฯ เอตรหิ, ภนฺเต, มนุสฺสา นิสฺสีมคตานํ ภิกฺขูนํ จีวรํ เทนฺติ – ‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทมา’”ติฯ เต อาคนฺตฺวา อาโรเจนฺติ – ‘อิตฺถนฺนาเมหิ เต, อาวุโส, มนุสฺเสหิ จีวรํ ทินฺน’นฺติ เต กุกฺกุจฺจายนฺตา น สาทิยนฺติ – ‘มา โน นิสฺสคฺคิยํ อโหสี’ติ; อเปฺปว นาม ภควา จีวเร ปริยายํ อาจิเกฺขยฺยา”ติฯ “เอวํ, ภนฺเต”ติ โข อายสฺมา โสโณ อายสฺมโต มหากจฺจานสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อุฏฺฐายาสนา อายสฺมนฺตํ มหากจฺจานํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สาวตฺถิ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน สาวตฺถิ เชตวนํ อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราโม เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – “อิมสฺส, อานนฺท, อาคนฺตุกสฺส ภิกฺขุโน เสนาสนํ ปญฺญาเปหี”ติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท – “ยสฺส โข มํ ภควา อาณาเปติ, ‘อิมสฺส, อานนฺท, อาคนฺตุกสฺส ภิกฺขุโน เสนาสนํ ปญฺญาเปหี’ติ, อิจฺฉติ ภควา เตน ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกวิหาเร วตฺถุํ, อิจฺฉติ ภควา อายสฺมตา โสเณน สทฺธิํ เอกวิหาเร วตฺถุ”นฺติ – ยสฺมิํ วิหาเร ภควา วิหรติ ตสฺมิํ วิหาเร อายสฺมโต โสณสฺส เสนาสนํ ปญฺญาเปสิฯ

๒๕๘. อถ โข ภควา พหุเทว รตฺติํ อโชฺฌกาเส วีตินาเมตฺวา วิหารํ ปาวิสิฯ อายสฺมาปิ โข โสโณ พหุเทว รตฺติํ อโชฺฌกาเส วีตินาเมตฺวา วิหารํ ปาวิสิฯ อถ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อายสฺมนฺตํ โสณํ อเชฺฌสิ – “ปฏิภาตุ ตํ, ภิกฺขุ, ธโมฺม ภาสิตุ”นฺติฯ “เอวํ, ภนฺเต”ติ โข อายสฺมา โสโณ ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา สพฺพาเนว อฏฺฐกวคฺคิกานิ สเรน อภาสิฯ

อถ โข ภควา อายสฺมโต โสณสฺส สรภญฺญปริโยสาเน อพฺภานุโมทิ – ‘‘สาธุ, สาธุ, ภิกฺขุฯ สุคฺคหิตานิ โข เต, ภิกฺขุ, อฏฺฐกวคฺคิกานิ , สุมนสิกตานิ สูปธาริตานิฯ กลฺยาณิยาปิ วาจาย สมนฺนาคโต, วิสฺสฏฺฐาย, อเนลคลาย [อเนฬคลาย (ก.)], อตฺถสฺส วิญฺญาปนิยาฯ กติวโสสฺสิ ตฺวํ, ภิกฺขู’’ติ? ‘‘เอกวโสสฺสหํ, ภควา’’ติฯ ‘‘กิสฺส ปน ตฺวํ, ภิกฺขุ, เอวํ จิรํ อกาสี’’ติ? ‘‘จิรํ ทิฏฺโฐ เม, ภนฺเต, กาเมสุ อาทีนโว, อปิ จ สมฺพาธา ฆราวาสา พหุกิจฺจา พหุกรณียา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

[อุทา. ๔๖ อุทาเนปิ] ‘‘ทิสฺวา อาทีนวํ โลเก, ญตฺวา ธมฺมํ นิรูปธึ;
อริโย น รมตี ปาเป, ปาเป น รมตี สุจี’’ติฯ

อถ โข อายสฺมา โสโณ – ปฏิสโมฺมทติ โข มํ ภควา, อยํ ขฺวสฺส กาโล ยํ เม อุปชฺฌาโย ปริทสฺสีติ – อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อุปชฺฌาโย เม, ภนฺเต, อายสฺมา มหากจฺจาโน ภควโต ปาเท สิรสา วนฺทติ, เอวญฺจ วเทติ อวนฺติทกฺขิณาปโถ, ภนฺเต, อปฺปภิกฺขุโกฯ ติณฺณํ เม วสฺสานํ อจฺจเยน กิเจฺฉน กสิเรน ตโต ตโต ทสวคฺคํ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา อุปสมฺปทํ อลตฺถํ, อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ อปฺปตเรน คเณน อุปสมฺปทํ อนุชาเนยฺยฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภนฺเต, กณฺหุตฺตรา ภูมิ ขรา โคกณฺฏกหตา; อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ คุณงฺคุณูปาหนํ อนุชาเนยฺยฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภนฺเต, นหานครุกา มนุสฺสา อุทกสุทฺธิกา, อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ ธุวนหานํ อนุชาเนยฺยฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภนฺเต, จมฺมานิ อตฺถรณานิ, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํฯ เสยฺยถาปิ, ภนฺเต, มชฺฌิเมสุ ชนปเทสุ เอรคู โมรคู มชฺชารู ชนฺตู , เอวเมว โข, ภนฺเต, อวนฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺถรณานิ, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํ; อเปฺปว นาม ภควา อวนฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺถรณานิ อนุชาเนยฺย, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํฯ เอตรหิ, ภนฺเต, มนุสฺสา นิสฺสีมคตานํ ภิกฺขูนํ จีวรํ เทนฺติ – ‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทมา’ติฯ เต อาคนฺตฺวา อาโรเจนฺติ – ‘อิตฺถนฺนาเมหิ เต, อาวุโส, มนุเสฺสหิ จีวรํ ทินฺน’นฺติฯ เต กุกฺกุจฺจายนฺตา น สาทิยนฺติ – ‘มา โน นิสฺสคฺคิยํ อโหสี’ติ; อเปฺปว นาม ภควา จีวเร ปริยายํ อาจิเกฺขยฺยา’’ติฯ

๒๕๙. อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อวนฺติทกฺขิณาปโถ, ภิกฺขเว, อปฺปภิกฺขุโกฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ วินยธรปญฺจเมน คเณน อุปสมฺปทํฯ ตตฺริเม ปจฺจนฺติมา ชนปทา – ปุรตฺถิมาย ทิสาย คชงฺคลํ [กชงฺคลํ (สี. สฺยา.)] นาม นิคโม, ตสฺส ปเรน มหาสาลา, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนปทา, โอรโต มเชฺฌ; ปุรตฺถิมทกฺขิณาย ทิสาย สลฺลวตี [สลลวตี (สี.)] นาม นที, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนปทา, โอรโต มเชฺฌ; ทกฺขิณาย ทิสาย เสตกณฺณิกํ นาม นิคโม, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนปทา, โอรโต มเชฺฌ; ปจฺฉิมาย ทิสาย ถูณํ นาม พฺราหฺมณคาโม, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนปทา, โอรโต มเชฺฌ; อุตฺตราย ทิสาย อุสีรทฺธโช นาม ปพฺพโต, ตโต ปรา ปจฺจนฺติมา ชนปทา, โอรโต มเชฺฌ ฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เอวรูเปสุ ปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ วินยธรปญฺจเมน คเณน อุปสมฺปทํฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภิกฺขเว, กณฺหุตฺตรา ภูมิ ขรา โคกณฺฏกหตาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ คุณงฺคุณูปาหนํฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภิกฺขเว, นหานครุกา มนุสฺสา อุทกสุทฺธิกาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพปจฺจนฺติเมสุ ชนปเทสุ ธุวนหานํฯ อวนฺติทกฺขิณาปเถ, ภิกฺขเว, จมฺมานิ อตฺถรณานิ, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํฯ เสยฺยถาปิ, ภิกฺขเว, มชฺฌิเมสุ ชนปเทสุ เอรคู โมรคู มชฺชารู ชนฺตู, เอวเมว โข, ภิกฺขเว, อวนฺติทกฺขิณาปเถ จมฺมานิ อตฺถรณานิ, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพปจฺจนฺติเมสุ ชนป

เทสุ จมฺมานิ อตฺถรณานิ, เอฬกจมฺมํ อชจมฺมํ มิคจมฺมํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, มนุสฺสา นิสฺสีมคตานํ ภิกฺขูนํ จีวรํ เทนฺติ – ‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทมา’ติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สาทิตุํ, น ตาว ตํ คณนูปคํ ยาว น หตฺถํ คจฺฉตี’’ติฯ

มหากจฺจานสฺส ปญฺจวรปริทสฺสนา นิฏฺฐิตาฯ

จมฺมกฺขนฺธโก ปญฺจโมฯ

๑๕๙. ตสฺสุทฺทานํ

ราชา จ มาคโธ โสโณ, อสีติสหสฺสิสฺสโร;
สาคโต คิชฺฌกูฏสฺมิํ, พหุํ ทเสฺสติ อุตฺตริํฯ

ปพฺพชฺชารทฺธภิชฺชิํสุ , วีณํ เอกปลาสิกํ;
นีลา ปีตา โลหิติกา, มญฺชิฏฺฐา กณฺหเมว จฯ

มหารงฺคมหานามา, วทฺธิกา จ ปฏิกฺขิปิ;
ขลฺลกา ปุฏปาลิ จ, ตูลติตฺติรเมณฺฑชาฯ

วิจฺฉิกา โมรจิตฺรา จ, สีหพฺยคฺฆา จ ทีปิกา;
อชินุทฺทา มชฺชารี จ, กาฬลุวกปริกฺขฏาฯ

ผลิตุปาหนา ขิลา, โธตขาณุขฏขฏา;
ตาลเวฬุติณํ เจว, มุญฺชปพฺพชหินฺตาลาฯ

กมลกมฺพลโสวณฺณา , รูปิกา มณิเวฬุริยา;
ผลิกา กํสกาจา จ, ติปุสีสญฺจ ตมฺพกาฯ

คาวี ยานํ คิลาโน จ, ปุริสายุตฺตสิวิกา;
สยนานิ มหาจมฺมา, โคจเมฺมหิ จ ปาปโกฯ

คิหีนํ จมฺมวทฺธหิ, ปวิสนฺติ คิลายโน;
มหากจฺจายโน โสโณ, สเรน อฏฺฐกวคฺคิกํฯ

อุปสมฺปทํ ปญฺจหิ, คุณงฺคุณา ธุวสินา;
จมฺมตฺถรณานุญฺญาสิ, น ตาว คณนูปคํ;
อทาสิ เม วเร ปญฺจ, โสณเตฺถรสฺส นายโกติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถูนิ เตสฏฺฐิฯ

จมฺมกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๖. เภสชฺชกฺขนฺธโก

๑๖๐. ปญฺจเภสชฺชกถา

๒๖๐. เตน สมเยน พุโทฺธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ สารทิเกน อาพาเธน ผุฏฺฐานํ ยาคุปิ ปีตา อุคฺคจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ อุคฺคจฺฉติฯ เต เตน กิสา โหนฺติ, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตาฯ อทฺทสา โข ภควา เต ภิกฺขู กิเส ลูเข ทุพฺพเณฺณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาเต ธมนิสนฺถตคเตฺต, ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กิํ นุ โข, อานนฺท, เอตรหิ ภิกฺขู กิสา, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตา’’ติ? ‘‘เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขูนํ สารทิเกน อาพาเธน ผุฏฺฐานํ ยาคุปิ ปีตา อุคฺคจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ อุคฺคจฺฉติฯ เต เตน กิสา โหนฺติ, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตา’’ติฯ อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – ‘‘เอตรหิ โข ภิกฺขูนํ สารทิเกน อาพาเธน ผุฏฺฐานํ ยาคุปิ ปีตา อุคฺคจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ อุคฺคจฺฉติฯ เต เตน กิสา โหนฺติ, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตาฯ กิํ นุ โข อหํ ภิกฺขูนํ เภสชฺชํ อนุชาเนยฺยํ, ยํ เภสชฺชเญฺจว อสฺส เภสชฺชสมฺมตญฺจ โลกสฺส, อาหารตฺถญฺจ ผเรยฺย, น จ โอฬาริโก อาหาโร ปญฺญาเยยฺยา’’ติ? อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘อิมานิ โข ปญฺจ เภสชฺชานิ, เสยฺยถิทํ – สปฺปิ, นวนีตํ, เตลํ, มธุ, ผาณิตํ; เภสชฺชานิ เจว เภสชฺชสมฺมตานิ จ โลกสฺส, อาหารตฺถญฺจ ผรนฺติ, น จ โอฬาริโก อาหาโร ปญฺญายติฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ อิมานิ ปญฺจ เภสชฺชานิ อนุชาเนยฺยํ, กาเล ปฏิคฺคเหตฺวา กาเล ปริภุญฺชิตุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อิธ มยฺหํ, ภิกฺขเว, รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – ‘เอตรหิ โข ภิกฺขูนํ สารทิเกน อาพาเธน ผุฏฺฐานํ ยาคุปิ ปีตา อุคฺคจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ อุคฺคจฺฉติฯ เต เตน กิสา โหนฺติ, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตาฯ กิํ นุ โข อหํ ภิกฺขูนํ เภสชฺชํ อนุชาเนยฺยํ, ยํ เภสชฺชเญฺจว อสฺส เภสชฺชสมฺมตญฺจ โลกสฺส, อาหารตฺถญฺจ ผเรยฺย, น จ โอฬาริโก อาหาโร ปญฺญาเยยฺยา’ติฯ ตสฺส มยฺหํ, ภิกฺขเว, เอตทโหสิ ‘อิมานิ โข ปญฺจ เภสชฺชานิ , เสยฺยถิทํ – สปฺปิ, นวนีตํ, เตลํ, มธุ, ผาณิตํ; เภสชฺชานิ เจว เภสชฺชสมฺมตานิ จ โลกสฺส, อาหารตฺถญฺจ ผรนฺติ, น จ โอฬาริโก อาหาโร ปญฺญายติฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ อิมานิ ปญฺจ เภสชฺชานิ อนุชาเนยฺยํ, กาเล ปฏิคฺคเหตฺวา กาเล ปริภุญฺชิตุ’นฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตานิ ปญฺจ เภสชฺชานิ กาเล ปฏิคฺคเหตฺวา กาเล ปริภุญฺชิตุ’’นฺติฯ

๒๖๑. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ตานิ ปญฺจ เภสชฺชานิ กาเล ปฏิคฺคเหตฺวา กาเล ปริภุญฺชนฺติฯ เตสํ ยานิปิ ตานิ ปากติกานิ ลูขานิ โภชนานิ ตานิปิ นจฺฉาเทนฺติ, ปเคว เสเนสิตานิ [เสเนสิกานิ (สี. สฺยา.), เสเนหิกานิ (โยชนา)]ฯ เต เตน เจว สารทิเกน อาพาเธน ผุฏฺฐา, อิมินา จ ภตฺตาจฺฉาทเกน [ภตฺตาจฺฉนฺนเกน (ก.)], ตทุภเยน ภิโยฺยโสมตฺตาย กิสา โหนฺติ, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตาฯ อทฺทสา โข ภควา เต ภิกฺขู ภิโยฺยโสมตฺตาย กิเส ลูเข ทุพฺพเณฺณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาเต ธมนิสนฺถตคเตฺต, ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กิํ นุ โข, อานนฺท, เอตรหิ ภิกฺขู ภิโยฺยโสมตฺตาย กิสา, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตา’’ติ? ‘‘เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขู ตานิ จ ปญฺจ เภสชฺชานิ กาเล ปฏิคฺคเหตฺวา กาเล ปริภุญฺชนฺติฯ เตสํ ยานิปิ ตานิ ปากติกานิ ลูขานิ โภชนานิ ตานิปิ นจฺฉาเทนฺติ, ปเคว เสเนสิกานิฯ เต เตน เจว สารทิเกน อาพาเธน

ผฎฺฐา, อิมินา จ ภตฺตาจฺฉาทเกน, ตทุภเยน ภิโยฺยโสมตฺตาย กิสา, ลูขา, ทุพฺพณฺณา, อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาตา, ธมนิสนฺถตคตฺตา''ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตานิ ปญฺจ เภสชฺชานิ ปฏิคฺคเหตฺวา กาเลปิ วิกาเลปิ ปริภุญฺชิตุ''นฺติฯ

๒๖๒. เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ วเสหิ เภสเชฺชหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสานิ เภสชฺชานิ – อจฺฉวสํ, มจฺฉวสํ, สุสุกาวสํ , สูกรวสํ, คทฺรภวสํ – กาเล ปฏิคฺคหิตํ กาเล นิปฺปกฺกํ [นิปกฺกํ (ก.)] กาเล สํสฏฺฐํ เตลปริโภเคน ปริภุญฺชิตุํฯ วิกาเล เจ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคหิตํ วิกาเล นิปฺปกฺกํ วิกาเล สํสฏฺฐํ, ตํ เจ ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ติณฺณํ ทุกฺกฏานํฯ กาเล เจ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคหิตํ วิกาเล นิปฺปกฺกํ วิกาเล สํสฏฺฐํ, ตํ เจ ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ ทุกฺกฏานํฯ กาเล เจ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคหิตํ กาเล นิปฺปกฺกํ วิกาเล สํสฏฺฐํ, ตํ เจ ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ กาเล เจ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคหิตํ กาเล นิปฺปกฺกํ กาเล สํสฏฺฐํ, ตํ เจ ปริภุเญฺชยฺย, อนาปตฺตีติฯ

ปญฺจเภสชฺชกถา นิฎฺฐิตาฯ

๑๖๑. มูลาทิเภสชฺชกถา

๒๖๓. เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ มูเลหิ เภสเชฺชหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, มูลานิ เภสชฺชานิ – หลิทฺทึ, สิงฺคิเวรํ, วจํ, วจตฺถํ [วจตฺถํ (สี. สฺยา.)], อติวิสํ, กฏุกโรหิณึ, อุสีรํ, ภทฺทมุตฺตกํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ มูลานิ เภสชฺชานิ, เนว ขาทนีเย ขาทนียตฺถํ ผรนฺติ, น โภชนีเย โภชนียตฺถํ ผรนฺติ, ตานิ – ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวชีวํ ปริหริตุํ; สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชิตุํฯ อสติ ปจฺจเย ปริภุญฺชนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ มูเลหิ เภสเชฺชหิ ปิเฏฺฐหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นิสทํ นิสทโปตกนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ กสาเวหิ เภสเชฺชหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กสาวานิ [กสาวเภสชฺชานิ (ก.)] เภสชฺชานิ – นิมฺพกสาวํ, กุฏชกสาวํ, ปโฏลกสาวํ, ผคฺควกสาวํ, นตฺตมาลกสาวํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ กสาวานิ เภสชฺชานิ เนว ขาทนีเย ขาทนียตฺถํ ผรนฺติ, น โภชนีเย โภชนียตฺถํ ผรนฺติ, ตานิ – ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวชีวํ ปริหริตุํ; สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชิตุํฯ อสติ ปจฺจเย ปริภุญฺชนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ ปเณฺณหิ เภสเชฺชหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ปณฺณานิ เภสชฺชานิ – นิมฺพปณฺณํ, กุฏชปณฺณํ, ปโฏลปณฺณํ, สุลสิปณฺณํ, กปฺปาสปณฺณํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ ปณฺณานิ เภสชฺชานิ, เนว ขาทนีเย ขาทนียตฺถํ ผรนฺติ, น โภชนีเย โภชนียตฺถํ ผรนฺติ...เป....ฯ

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ ผเลหิ เภสเชฺชหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ผลานิ เภสชฺชานิ – พิลงฺคํ, ปิปฺปลึ, มริจํ, หรีตกํ, วิภีตกํ, อา

มลกํ, โคฏฺฐผลํ [โครฺฐผลํ (สฺยา.), โกฏฺฐผลํ (ก.)], ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ ผลานิ เภสชฺชานิ, เนว ขาทนีเย ขาทนียตฺถํ ผรนฺติ, น โภชนีเย โภชนียตฺถํ ผรนฺติ…เป….ฯ

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ ชตูหิ เภสเชฺชหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ชตูนิ เภสชฺชานิ – หิงฺคุํ, หิงฺคุชตุํ, หิงฺคุสิปาฏิกํ, ตกํ, ตกปตฺตึ, ตกปณฺณึ , สชฺชุลสํ, ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ ชตูนิ เภสชฺชานิ, เนว ขาทนีเย ขาทนียตฺถํ ผรนฺติ…เป….ฯ

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ โลเณหิ เภสเชฺชหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โลณานิ เภสชฺชานิ – สามุทฺทํ, กาฬโลณํ, สินฺธวํ, อุพฺภิทํ [อุพฺภิรํ (ก.)], พิลํ [พิฬาลํ (สี.)], ยานิ วา ปนญฺญานิปิ อตฺถิ โลณานิ เภสชฺชานิ, เนว ขาทนีเย ขาทนียตฺถํ ผรนฺติ, น โภชนีเย โภชนียตฺถํ ผรนฺติ, ตานิ – ปฏิคฺคเหตฺวา ยาวชีวํ ปริหริตุํ; สติ ปจฺจเย ปริภุญฺชิตุํฯ อสติ ปจฺจเย ปริภุญฺชนฺตสฺส อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๒๖๔. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อุปชฺฌายสฺส อายสฺมโต เพลฏฺฐสีสสฺส ถุลฺลกจฺฉาพาโธ โหติฯ ตสฺส ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติ, ตานิ ภิกฺขู อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒนฺติฯ อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เต ภิกฺขู ตานิ จีวรานิ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒเนฺต, ทิสฺวาน เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘กึ อิมสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ’’ติ? ‘‘อิมสฺส, ภเนฺต, อายสฺมโต ถุลฺลกจฺฉาพาโธ, ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติ, ตานิ มยํ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒามา’’ติ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยสฺส กณฺฑุ วา, ปิฬกา วา, อสฺสาโว วา, ถุลฺลกจฺฉุ วา อาพาโธ, กาโย วา ทุคฺคโนฺธ, จุณฺณานิ เภสชฺชานิ; อคิลานสฺส ฉกณํ มตฺติกํ รชนนิปฺปกฺกํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทุกฺขลํ มุสล’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน คิลานานํ ภิกฺขูนํ จุเณฺณหิ เภสเชฺชหิ จาลิเตหิ อโตฺถ โหติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จุณฺณจาลินินฺติฯ สเณฺหหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทุสฺสจาลินินฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน อมนุสฺสิกาพาโธ โหติฯ ตํ อาจริยุปชฺฌายา อุปฏฺฐหนฺตา นาสกฺขึสุ อโรคํ กาตุํฯ โส สูกรสูนํ คนฺตฺวา อามกมํสํ ขาทิ, อามกโลหิตํ ปิวิ ฯ ตสฺส โส อมนุสฺสิกาพาโธ ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อมนุสฺสิกาพาเธ อามกมํสํ อามกโลหิตนฺติฯ

๒๖๕. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน จกฺขุโรคาพาโธ โหติฯ ตํ ภิกฺขู ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ นิกฺขาเมนฺติฯ อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เต ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ นิกฺขาเมเนฺต, ทิสฺวาน เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘กึ อิมสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ’’ติ? ‘‘อิมสฺส, ภเนฺต, อายสฺมโต จกฺขุโรคาพาโธฯ อิมํ มยํ ปริคฺคเหตฺวา อุจฺจารมฺปิ ปสฺสาวมฺปิ นิกฺขาเมมา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อญฺชนํ – กาฬญฺชนํ, รสญฺชนํ, โสตญฺชนํ, เครุกํ, กปลฺล’’นฺติฯ อญฺชนูปปิสเนหิ อโตฺถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จนฺทนํ, ตครํ, กาฬานุสาริยํ, ตาลีสํ, ภทฺทมุตฺตกนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปิฏฺฐานิ อญฺชนานิ จรุเกสุปิ

[ถาลเกสุปิ (สี. สฺยา.)] สราวเกสุปิ นิกฺขิปนฺติ; ติณจุณฺณหิปิ ปํสุเกหิปิ โอกิริยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อญฺชนินฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจา อญฺชนิโย ธาเรนฺติ – โสวณฺณมยํ, รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา อญฺชนี ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ, ทนฺตมยํ, วิสาณมยํ, นฬมยํ, เวฬุมยํ, กฏฺฐมยํ, ชตุมยํ, ผลมยํ, โลหมยํ, สงฺขนาภิมยนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺชนิโย อปารุตา โหนฺติ, ติณจุณฺณหิปิ ปํสุเกหิปิ โอกิริยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธานนฺติฯ อปิธานํ นิปตติ ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สุตฺตเกน พนฺธิตฺวา อญฺชนิยา พนฺธิตุนฺติฯ อญฺชนี ผลติ [นิปตติ (ก.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สุตฺตเกน สิเพฺพตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู องฺคุลิยา อญฺชนฺติ, อกฺขีนิ ทุกฺขานิ โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อญฺชนิสลากนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจา อญฺชนิสลากาโย ธาเรนฺติ – โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ, ‘‘เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา อญฺชนิสลากา ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ…เป.… สงฺขนาภิมยนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺชนิสลากา ภูมิยํ ปติตา ผรุสา โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สลากฐานิยนฺติ [สลาโกธานิยนฺติ (สี. สฺยา.)]ฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อญฺชนิมฺปิ อญฺชนิสลากมฺปิ หตฺเถน ปริหรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อญฺชนิตฺถวิกนฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตกนฺติฯ

๒๖๖. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส สีสาภิตาโป โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุทฺธนิ เตลกนฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นตฺถุกมฺมนฺติฯ นตฺถุ คลติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นตฺถุกรณินฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจา นตฺถุกรณิโย ธาเรนฺติ – โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ, ‘‘เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจา นตฺถุกรณี ธาเรตพฺพาฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ…เป.… สงฺขนาภิมยนฺติฯ นตฺถุํ วิสมํ อาสิญฺจนฺติ [นตฺถุ วิสมํ อาสิญฺจิยติ (สี. สฺยา.)]ฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ยมกนตฺถุกรณินฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ธูมํ ปาตุนฺติฯ ตญฺเญว วฏฺฏึ อาลิมฺเปตฺวา ปิวนฺติ , กณฺโฐ ทหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ธูมเนตฺตนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อุจฺจาวจานิ ธูมเนตฺตานิ ธาเรนฺติ – โสวณฺณมยํ รูปิยมยํฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อุจฺจาวจานิ ธูมเนตฺตานิ ธาเรตพฺพานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐิมยํ...เป.... สงฺขนาภิมยนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ธูมเนตฺตานิ อปารุตานิ โหนฺติ, ปาณกา ปวิสนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อปิธานนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ธูมเนตฺตานิ หตฺเถน ปริหรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ธูมเนตฺตถวิกนฺติฯ เอกโต ฆํสิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยมกถวิกนฺติฯ อํสพทฺธโก น โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อํสพทฺธกํ พนฺธนสุตฺตกนฺติฯ

๒๖๗. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส วาตาพาโธ โหติฯ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘‘เตลํ ปจิตพฺพ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เตลปากนฺติฯ ตสฺมิํ โข ปน เตลปาเก มชฺชํ ปกฺขิปิตพฺพํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เตลปาเก มชฺชํ ปกฺขิปิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติปกฺขิตฺตมชฺชานิ [อติขิตฺตมชฺชานิ (ก.)] เตลานิ ปจนฺติ, ตานิ ปิวิตฺวา มชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อติปกฺขิตฺตมชฺชํ เตลํ ปาตพฺพํฯ โย ปิเวยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตพฺโพฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยสฺมิํ เตลปาเก มชฺชสฺส น วณฺโณ น คนฺโธ น รโส ปญฺญายติ, เอวรูปํ มชฺชปกฺขิตฺตํ เตลํ ปาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ พหุํ อติปกฺขิตฺตมชฺชํ เตลํ ปกฺกํ โหติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข อติปกฺขิตฺตมชฺเช เตเล ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อพฺภญฺชนํ อธิฏฺฐาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส พหุตรํ เตลํ ปกฺกํ โหติ, เตลภาชนํ น วิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตีณิ ตุมฺพานิ – โลหตุมฺพํ, กฏฺฐตุมฺพํ, ผลตุมฺพนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส องฺควาโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เสทกมฺมนฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมฺภารเสทนฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มหาเสทนฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภงฺโคทกนฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทกโกฏฺฐกนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส ปพฺพวาโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โลหิตํ โมเจตุนฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โลหิตํ โมเจตฺวา วิสาเณน คาเหตุนฺติ [คเหตุนฺติ (สี. สฺยา.)]ฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส ปาทา ผลิตา [ผาลิตา (ก.)] โหนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาทพฺภญฺชนนฺติฯ นกฺขมนิโย โหติฯ ภคว

โต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปชฺชํ อภิสงฺขริตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน คณฺฑาพาโธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สตฺถกมฺมนฺติฯ กสาโวทเกน อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กสาโวทกนฺติฯ ติลกกฺเกน อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติลกกฺกนฺติฯ กพฬิกาย อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กพฬิกนฺติฯ วณพนฺธนโจเฬน อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วณพนฺธนโจฬนฺติฯ วโณ กณฺฑุวติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สาสปกุฏฺเฏน [สาสปกุฑฺฑน (สี. สฺยา.)] โผสิตุนฺติฯ วโณ กิลิชฺชิตฺถฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ธูมํ กาตุนฺติฯ วฑฺฒมํสํ วุฏฺฐาติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โลณสกฺขริกาย ฉินฺทิตุนฺติฯ วโณ น รุหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วณเตลนฺติฯ เตลํ คลติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, วิกาสิกํ สพฺพํ วณปฏิกมฺมนฺติฯ

๒๖๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อหินา ทฏฺโฐ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตฺตาริ มหาวิกฏานิ ทาตุํ – คูถํ, มุตฺตํ, ฉาริกํ, มตฺติกนฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อปฺปฏิคฺคหิตานิ นุ โข อุทาหุ ปฏิคฺคเหตพฺพานี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สติ กปฺปิยการเก ปฏิคฺคหาเปตุํ, อสติ กปฺปิยการเก สามํ คเหตฺวา ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน ภิกฺขุนา วิสํ ปีตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ ภิกฺขเว คูถํ ปาเยตุนฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘อปฺปฏิคฺคหิตํ นุ โข อุทาหุ ปฏิคฺคเหตโพฺพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยํ กโรโนฺต ปฏิคฺคณฺหาติ, เสฺวว ปฏิคฺคโห กโต, น ปุน [กโต ปน (?)] ปฏิคฺคเหตโพฺพติฯ

๒๖๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ฆรทินฺนกาพาโธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สีตาโลฬิํ ปาเยตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ ทุฏฺฐคหณิโก โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อามิสขารํ ปาเยตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ปณฺฑุโรคาพาโธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ ํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุตฺตหรีตกํ ปาเยตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ฉวิโทสาพาโธ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คนฺธาเลปํ กาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อภิสนฺนกาโย โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุ ํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิเรจนํ ปาตุนฺติฯ อจฺฉกญฺชิยา อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อจฺฉกญฺชินฺติฯ อกฏยูเสน อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อกฏยูสนฺติฯ กฏากเฏน อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กฏากฏนฺติฯ ปฏิจฺฉาทนีเยน อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฏิจฺฉาทนียนฺติฯ

๑๖๒. ปิลินฺทวจฺฉวตฺถุ

๒๗๐. [อิทํ วตฺถุ ปารา. ๖๑๘ อาทโย] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ราชคเห ปพฺภารํ โสธาเปติ เลณํ กตฺตุกาโมฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เยนายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ เอตทโวจ – ''กิํ, ภนฺเต, เถโร การาเปตี''ติ? ''ปพฺภารํ, มหาราช, โสธาเปมิ, เลณํ กตฺตุกาโม''ติฯ ''อตฺโถ, ภนฺเต, อยฺยสฺส อารามิเกนา''ติ? ''น โข, มหาราช, ภควตา อารามิโก อนุญฺญาโต''ติฯ ''เตน หิ, ภนฺเต, ภควนฺตํ ปฏิปุจฺฉิตฺวา มม อาโรเจยฺยาถา''ติฯ 'เอวํ, มหาราชา'ติ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ, สมาทเปสิ, สมุเตฺตเชสิ, สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมตา ปิลินฺทวเจฺฉน ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ภควโต สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ''ราชา, ภนฺเต, มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อารามิกํ ทาตุกาโมฯ กถํ นุ โข, ภนฺเต, มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อารามิก''นฺติฯ ทุติยมฺปิ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เยนายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ เอตทโวจ – ''อนุญฺญาโต, ภนฺเต, ภควตา อารามิโก''ติ? ''เอวํ, มหาราชา''ติฯ ''เตน หิ, ภนฺเต, อยฺยสฺส อารามิกํ ทมฺมี''ติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส อารามิกํ ปฏิสฺสุตฺวา, วิสฺสริตฺวา, จิเรน สติํ ปฏิลภิตฺวา, อญฺญตรํ สพฺพตฺถกํ มหามตฺตํ อามเนฺตสิ – ''โย มยา, ภเณ, อยฺยสฺส อารามิโก ปฏิสฺสุโต, ทิโนฺน โส อารามิโก''ติ? ''น โข, เทว, อยฺยสฺส อารามิโก ทิโนฺน''ติฯ ''กีว จิรํ นุ โข, ภเณ, อิโต [อิโต รตฺติ (สฺยา.)] หิ ตํ โหตี''ติ? อถ โข โส มหามโตฺต รตฺติโย คเณตฺวา [วิคเณตฺวา (สี.)] ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ''ปญฺจ, เทว, รตฺติสตานี''ติฯ เตน หิ, ภเณ, อยฺยสฺส ปญฺจ อารามิกสตานิ เทหีติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข โส มหามโตฺต รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส ปญฺจ อารามิกสตานิ ปาทาสิ, ปาฏิเยโกฺก คาโม นิวิสิฯ 'อารามิกคามโก'ติปิ นํ อาหํสุ , 'ปิลินฺทคามโก'ติปิ นํ อาหํสุฯ

๒๗๑. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ตสฺมิํ คามเก กุลูปโก โหติฯ อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ปิลินฺทคามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ เตน โข ปน สมเยน ตสฺมิํ คามเก อุสฺสโว โหติฯ ทารกา อลงฺกตา มาลากิตา กีฬนฺติฯ อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ปิลินฺทคามเก สปทานํ ปิณฺฑาย จรมาโน เยน อญฺญตรสฺส อารามิกสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ เตน โข ปน สมเยน ตสฺสา อารามิกินิยา ธีตา อเญฺญ ทารเก อลงฺกเต มาลากิเต ปสฺสิตฺวา โรทติ – 'มาลํ เม เทถ, อลงฺการํ เม เทถา'ติฯ อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ ตํ อารามิกินิํ เอตทโวจ – ''กิสฺสายํ ทาริกา โรทตี''ติ? ''อยํ, ภนฺเต, ทาริกา อเญฺญ ทารเก อลงฺกเต มาลากิเต ปสฺสิตฺวา โรทติ – 'มาลํ

เม เทถ, อลงฺการํ เม เทถา’ติฯ กุโต อมฺหากํ ทุคฺคตานํ มาลา, กุโต อลงฺกาโร’’ติ? อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวจฺโฉ อญฺญตรํ ติณณฺฑุปกํ คเหตฺวา ตํ อารามิกินิํ เอตทโวจ – ‘‘หนฺทิมํ ติณณฺฑุปกํ ตสฺสา ทาริกาย สีเส ปฏิมุญฺจา’’ติฯ อถ โข สา อารามิกินี ตํ ติณณฺฑุปกํ คเหตฺวา ตสฺสา ทาริกาย สีเส ปฏิมุญฺจิฯ สา อโหสิ สุวณฺณมาลา อภิรูปา, ทสฺสนียา, ปาสาทิกา; นตฺถิ ตาทิสา รโญฺญปิ อเนฺตปุเร สุวณฺณมาลาฯ มนุสฺสา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส อาโรเจสุํ – ‘‘อมุกสฺส, เทว, อารามิกสฺส ฆเร สุวณฺณมาลา อภิรูปา, ทสฺสนียา, ปาสาทิกา; นตฺถิ ตาทิสา เทวสฺสปิ อเนฺตปุเร สุวณฺณมาลา; กุโต ตสฺส ทุคฺคตสฺส? นิสฺสํสยํ โจริกาย อาภตา’’ติฯ

อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ตํ อารามิกกุลํ พนฺธาเปสิฯ ทุติยมฺปิ โข อายสฺมา ปิลินฺทวโจฺฉ ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ปิลินฺทคามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ ปิลินฺทคามเก สปทานํ ปิณฺฑาย จรมาโน เยน ตสฺส อารามิกสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปฏิวิสฺสเก ปุจฺฉิ – ‘‘กหํ อิมํ อารามิกกุลํ คต’’นฺติ? ‘‘เอติสฺสา, ภเนฺต, สุวณฺณมาลาย การณา รญฺญา พนฺธาปิต’’นฺติฯ อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวโจฺฉ เยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เยนายสฺมา ปิลินฺทวโจฺฉ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ ปิลินฺทวจฺฉํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ อายสฺมา ปิลินฺทวโจฺฉ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส, มหาราช, อารามิกกุลํ พนฺธาปิต’’นฺติ? ‘‘ตสฺส, ภเนฺต, อารามิกสฺส ฆเร สุวณฺณมาลา อภิรูปา, ทสฺสนียา, ปาสาทิกา; นตฺถิ ตาทิสา อมฺหากมฺปิ อเนฺตปุเร สุวณฺณมาลา; กุโต ตสฺส ทุคฺคตสฺส? นิสฺสํสยํ โจริกาย อาภตา’’ติฯ อถ โข อายสฺมา ปิลินฺทวโจฺฉ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปาสาทํ สุวณฺณนฺติ อธิมุจฺจิ; โส อโหสิ สพฺพโสวณฺณมโยฯ ‘‘อิทํ ปน เต, มหาราช, ตาว พหุํ สุวณฺณํ กุโต’’ติ? ‘อญฺญาตํ, ภเนฺต, อยฺยเสฺสเวโส อิทฺธานุภาโว’ติ ตํ อารามิกกุลํ มุญฺจาเปสิฯ

มนุสฺสา ‘‘อยฺเยน กิร ปิลินฺทวเจฺฉน สราชิกาย ปริสาย อุตฺตริมนุสฺสธมฺมํ อิทฺธิปาฏิหาริยํ ทสฺสิต’’นฺติ อตฺตมนา อภิปฺปสนฺนา อายสฺมโต ปิลินฺทวจฺฉสฺส ปญฺจ เภสชฺชานิ อภิหริํสุ, เสยฺยถิทํ – สปฺปิํ, นวนีตํ, เตลํ, มธุํ [สปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธุ (ก.)], ผาณิตํฯ ปกติยาปิ จ อายสฺมา ปิลินฺทวโจฺฉ ลาภี โหติ ปญฺจนฺนํ เภสชฺชานํ; ลทฺธํ ลทฺธํ ปริสาย วิสฺสเชฺชติฯ ปริสา จสฺส โหติ พาหุลฺลิกา; ลทฺธํ ลทฺธํ โกลเมฺพปิ [โกฏฺเมฺพปิ (ก.)], ฆเฏปิ, ปูเรตฺวา ปฏิสาเมติ; ปริสฺสาวนานิปิ, ถวิกาโยปิ, ปูเรตฺวา วาตปาเนสุ ลเคฺคติฯ ตานิ โอลีนวิลีนานิ ติฏฺฐนฺติฯ อุนฺทูเรหิปิ วิหารา โอกิณฺณวิกิณฺณา โหนฺติฯ มนุสฺสา วิหารจาริกํ อาหิณฺฑนฺตา ปสฺสิตฺวา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘อโนฺตโกฏฺฐาคาริกา อิเม สมณา สกฺยปุตฺติยา , เสยฺยถาปิ ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา, เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู เอวรูปาย พาหุลฺลาย เจเตสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู เต อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู เอวรูปาย พาหุลฺลาย เจเตนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควาติ…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘ยานิ โข ปน ตานิ คิลานานํ ภิกฺขูนํ ปฏิสายนียานิ เภสชฺชานิ, เสยฺยถิทํ – สปฺปิ, นวนีตํ, เตลํ, มธุ, ผาณิตํ, ตานิ ปฏิคฺคเหตฺวา สตฺตาหปรมํ สนฺนิธิการกํ ปริภุญฺชิตพฺพานิฯ ตํ อติกฺกามยโต ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

ปิลินฺทวจฺฉวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

เภสชฺชานุญฺญาตภาณวาโร นิฏฺฐิโต ปฐโมฯ

๑๖๓. คุฬาทิอนุชานนา

๒๗๒. อถ โข ภควา สาวตฺถิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ราชคหํ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อทฺทสา โข อายสฺมา กงฺขาเรวโต อนฺตรามคฺเค คุฬกรณํ, โอกฺกมิตฺวา คุเฬ ปิฏฺฐมฺปิ ฉาริกมฺปิ ปกฺขิปเนฺต, ทิสฺวาน ‘‘อกปฺปิโย คุโฬ สามิโส, น กปฺปติ คุโฬ วิกาเล ปริภุญฺชิตุ’’นฺติ กุกฺกุจฺจายโนฺต สปริโส คุฬํ น ปริภุญฺชติฯ เยปิสฺส โสตพฺพํ มญฺญนฺติ, เตปิ คุฬํ น ปริภุญฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ กิมตฺถาย [กิมตฺถิยา (ก.)], ภิกฺขเว, คุเฬ ปิฏฺฐมฺปิ ฉาริกมฺปิ ปกฺขิปนฺตีติ? ถทฺธตฺถาย [พนฺธนตฺถาย (สี. สฺยา.)] ภควาติฯ สเจ, ภิกฺขเว, ถทฺธตฺถาย คุเฬ ปิฏฺฐมฺปิ ฉาริกมฺปิ ปกฺขิปนฺติ, โส จ คุโฬเตฺวว สงฺขํ คจฺฉติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยถาสุขํ คุฬํ ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

อทฺทสา โข อายสฺมา กงฺขาเรวโต อนฺตรามคฺเค วเจฺจ มุคฺคํ ชาตํ, ปสฺสิตฺวา ‘‘อกปฺปิยา มุคฺคา; ปกฺกาปิ มุคฺคา ชายนฺตีติ’’ กุกฺกุจฺจายโนฺต สปริโส มุคฺคํ น ปริภุญฺชติฯ เยปิสฺส โสตพฺพํ มญฺญนฺติ, เตปิ มุคฺคํ น ปริภุญฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ สเจ [สเจปิ (?)], ภิกฺขเว, ปกฺกาปิ มุคฺคา ชายนฺติ , อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยถาสุขํ มุคฺคํ ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

๒๗๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน อุทรวาตาพาโธ โหติฯ โส โลณโสวีรกํ อปายิฯ ตสฺส โส อุทรวาตาพาโธ ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส โลณโสวีรกํ; อคิลานสฺส อุทกสมฺภินฺนํ ปานปริโภเคน ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

คุฬาทิอนุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๖๔. อโนฺตวุฏฺฐาทิปฏิเกฺขปกถา

๒๗๔. อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ราชคหํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ภควโต อุทรวาตาพาโธ โหติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท – ‘ปุเพฺพปิ ภควโต อุทรวาตาพาโธ เตกฏุลยาคุยา ผาสุ โหตี’ติ – สามํ ติลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, มุคฺคมฺปิ วิญฺญาเปตฺวา, อโนฺต วาเสตฺวา, อโนฺต สามํ ปจิตฺวา ภควโต อุปนาเมสิ – ‘‘ปิวตุ ภควา เตกฏุลยาคุ’’นฺติฯ ชานนฺตาปิ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, ชานนฺตาปิ น ปุจฺฉนฺติ; กาลํ วิทิตฺวา ปุจฺฉนฺติ, กาลํ วิทิตฺวา น ปุจฺฉนฺติ; อตฺถสํหิตํ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ, โน อนตฺถสํหิตํฯ อนตฺถสํหิเต เสตุฆาโต ตถาคตานํฯ ทฺวีหิ อากาเรหิ พุทฺธา ภควโนฺต ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉนฺติ – ธมฺมํ วา เทเสสฺสาม, สาวกานํ วา สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามาติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กุตายํ, อานนฺท , ยาคู’’ติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘อนนุจฺฉวิกํ, อานนฺท, อนนุโลมิกํ, อปฺปติรูปํ, อสฺสามณกํ, อกปฺปิยํ, อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, อานนฺท, เอวรูปาย พาหุลฺลาย เจเตสฺสสิฯ ยทปิ, อานนฺท, อโนฺต วุฏฺฐํ [วุตฺถํ (สี. สฺยา. ก.)] ตทปิ อกปฺปิยํ; ยทปิ อโนฺต ปกฺกํ ตทปิ อกปฺปิยํ; ยทปิ สามํ ปกฺกํ, ตทปิ อกปฺปิยํฯ เนตํ, อานนฺท, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย… เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อโนฺต วุฏฺฐํ, อโนฺต ปกฺกํ, สามํ ปกฺกํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อโนฺต เจ, ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, อโนฺต ปกฺกํ, สามํ ปกฺกํ ตเญฺจ ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ติณฺณํ ทุกฺกฏานํฯ อโนฺต เจ, ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, อโนฺต ปกฺกํ, อเญฺญหิ ปกฺกํ, ตเญฺจ ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ ทุกฺกฏานํฯ อโนฺต เจ,

ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, พหิ ปกฺกํ, สามํ ปกฺกํ, ตญฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ ทุกฺกฏานํฯ พหิ เจ, ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, อโนฺต ปกฺกํ, สามํ ปกฺกํ, ตญฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทฺวินฺนํ ทุกฺกฏานํฯ อโนฺต เจ, ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, พหิ ปกฺกํ, อญฺเญหิ ปกฺกํ, ตญฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ พหิ เจ, ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, อโนฺต ปกฺกํ, อญฺเญหิ ปกฺกํ, ตญฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ พหิ เจ, ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, พหิ ปกฺกํ, สามํ ปกฺกํ, ตญฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ พหิ เจ, ภิกฺขเว, วุฏฺฐํ, พหิ ปกฺกํ , อญฺเญหิ ปกฺกํ, ตญฺเจ ปริภุญฺเชยฺย, อนาปตฺตี’’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ‘‘ภควตา สามํปาโก ปฏิกฺขิโตฺต’’ติ ปุน ปาเก กุกฺกุจฺจายนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุน ปากํ ปจิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ราชคหํ ทุพฺภิกฺขํ โหติฯ มนุสฺสา โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ อารามํ อาหรนฺติฯ ตานิ ภิกฺขู พหิ วาเสนฺติ; อุกฺกปิณฺฑกาปิ ขาทนฺติ, โจราปิ หรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อโนฺต วาเสตุนฺติฯ อโนฺต วาเสตฺวา พหิ ปาเจนฺติฯ ทมกา ปริวาเรนฺติฯ ภิกฺขู อวิสฺสฏฺฐา ปริภุญฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อโนฺต ปจิตุนฺติฯ ทุพฺภิเกฺข กปฺปิยการกา พหุตรํ หรนฺติ, อปฺปตรํ ภิกฺขูนํ เทนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สามํ ปจิตุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อโนฺต วุฏฺฐํ, อโนฺต ปกฺกํ, สามํ ปกฺกนฺติฯ

อโนฺตวุฏฺฐาทิปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๖๕. อุคฺคหิตปฏิคฺคหณา

๒๗๕. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู กาสีสุ วสฺสํวุฏฺฐา ราชคหํ คจฺฉนฺตา ภควนฺตํ ทสฺสนาย อนฺตรามเคฺค น ลภึสุ ลูขสฺส วา ปณีตสฺส วา โภชนสฺส ยาวทตฺถํ ปาริปูรึ; พหุญฺจ ผลขาทนียํ อโหสิ; กปฺปิยการโก จ น อโหสิฯ อถ โข เต ภิกฺขู กิลนฺตรูปา เยน ราชคหํ เวฬุวนํ กลนฺทกนิวาโป, เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิตุํฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ , ภิกฺขเว, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิตฺถ อปฺปกิลมเถน อทฺธานํ อาคตา; กุโต จ ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อาคจฺฉถา’’ติ? ‘‘ขมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควาฯ อิธ มยํ, ภเนฺต, กาสีสุ วสฺสํวุฏฺฐา ราชคหํ อาคจฺฉนฺตา ภควนฺตํ ทสฺสนาย อนฺตรามเคฺค น ลภิมฺหา ลูขสฺส วา ปณีตสฺส วา โภชนสฺส ยาวทตฺถํ ปาริปูรึ; พหุญฺจ ผลขาทนียํ อโหสิ; กปฺปิยการโก จ น อโหสิ; เตน มยํ กิลนฺตรูปา อทฺธานํ อาคตา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยตฺถ ผลขาทนียํ ปสฺสติ, กปฺปิยการโก จ น โหติ, สามํ คเหตฺวา, หริตฺวา, กปฺปิยการเก ปสฺสิตฺวา, ภูมิยํ นิกฺขิปิตฺวา, ปฏิคฺคหาเปตฺวา ปริภุญฺชิตุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุคฺคหิตํ ปฏิคฺคหิตุ’’นฺติฯ

๒๗๖. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส พฺราหฺมณสฺส นวา จ ติลา นวญฺจ มธุ อุปฺปนฺนา โหนฺติฯ อถ โข ตสฺส พฺราหฺมณสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ยํนูนาหํ นเว จ ติเล นวญฺจ มธุํ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทเทยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข โส พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม สฺวาตนาย ภตฺตํ, สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวน ฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ

โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, โภ โคตม, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ตสฺส พฺราหฺมณสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ, สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ พฺราหฺมณํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา, สมาทเปตฺวา, สมุเตฺตเชตฺวา, สมฺปหํเสตฺวา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

อถ โข ตสฺส พฺราหฺมณสฺส อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘เยสํ โข มยา อตฺถาย พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ นิมนฺติโต, ‘นเว จ ติเล นวญฺจ มธุํ ทสฺสามี’ติ , เต มยา ปมุฏฺฐา ทาตุํฯ ยํนูนาหํ นเว จ ติเล นวญฺจ มธุํ โกลเมฺพหิ จ ฆเฏหิ จ อารามํ หราเปยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ นเว จ ติเล นวญฺจ มธุํ โกลเมฺพหิ จ ฆเฏหิ จ อารามํ หราเปตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข โส พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เยสํ โข มยา, โภ โคตม, อตฺถาย พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ นิมนฺติโต, ‘นเว จ ติเล นวญฺจ มธุํ ทสฺสามี’ติ, เต มยา ปมุฏฺฐา ทาตุํฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ เม ภวํ โคตโม นเว จ ติเล นวญฺจ มธุ’’นฺติฯ เตน หิ, พฺราหฺมณ, ภิกฺขูนํ เทหีติ ฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทุพฺภิเกฺข อปฺปมตฺตเกปิ ปวาเรนฺติ, ปฏิสงฺขาปิ ปฏิกฺขิปนฺติ, สโพฺพ จ สโงฺฆ ปวาริโต โหติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ปฏิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตโต นีหฏํ ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

อุคฺคหิตปฏิคฺคหณา นิฏฺฐิตาฯ

๑๖๖. ปฏิคฺคหิตาทิอนุชานนา

๒๗๗. [ปาจิ. ๒๙๕] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส อุปฏฺฐากกุลํ สงฺฆสฺสตฺถาย ขาทนียํ ปาเหสิ – อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส ทเสฺสตฺวา สงฺฆสฺส ทาตพฺพนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต คามํ ปิณฺฑาย ปวิโฏฺฐ โหติ ฯ อถ โข เต มนุสฺสา อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉึสุ – ‘‘กหํ, ภเนฺต, อโยฺย อุปนโนฺท’’ติ? ‘‘เอสาวุโส, อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต คามํ ปิณฺฑาย ปวิโฏฺฐ’’ติฯ ‘‘อิทํ, ภเนฺต, ขาทนียํ อยฺยสฺส อุปนนฺทสฺส ทเสฺสตฺวา สงฺฆสฺส ทาตพฺพ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เตน หิ, ภิกฺขเว, ปฏิคฺคเหตฺวา นิกฺขิปถ ยาว อุปนโนฺท อาคจฺฉตีติฯ อถ โข อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต ปุเรภตฺตํ กุลานิ ปยิรุปาสิตฺวา ทิวา อาคจฺฉติฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทุพฺภิเกฺข อปฺปมตฺตเกปิ ปวาเรนฺติ, ปฏิสงฺขาปิ ปฏิกฺขิปนฺติ, สโพฺพ จ สโงฺฆ ปวาริโต โหติ, ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ปฏิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปุเรภตฺตํ ปฏิคฺคหิตํ ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

๒๗๘. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส กายฑาหาพาโธ โหติฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เยนายสฺมา สาริปุโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ สาริปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปุเพฺพ เต, อาวุโส สาริปุตฺต, กายฑาหาพาโธ เกน ผาสุ โหตี’’ติ? ‘‘ภิเสหิ จ เม, อาวุโส , มุฬาลิกาหิ จา’’ติฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิเญฺชยฺย, เอวเมว

เชตวเน อนฺตรหิโต มนฺทากินิยา โปกฺขรณิยา ตีเร ปาตุรโหสิฯ อทฺทสา โข อญฺญตโร นาโค อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ มหาโมคฺคลฺลานํ เอตทโวจ – ''เอตุ โข, ภนฺเต, อโยฺย มหาโมคฺคลฺลาโนฯ สฺวาคตํ, ภนฺเต, อยฺยสฺส มหาโมคฺคลฺลานสฺสฯ เกน, ภนฺเต, อยฺยสฺส อโตฺถ; กึ ทมฺมี''ติ? ''ภิเสหิ จ เม, อาวุโส, อโตฺถ, มุฬาลิกาหิ จา''ติฯ อถ โข โส นาโค อญฺญตรํ นาคํ อาณาเปสิ – ''เตน หิ, ภเณ, อยฺยสฺส ภิเส จ มุฬาลิกาโย จ ยาวทตฺถํ เทหี''ติฯ อถ โข โส นาโค มนฺทากินึ โปกฺขรณึ โอคาเหตฺวา, โสณฺฑาย ภิสญฺจ มุฬาลิกญฺจ อพฺพาหิตฺวา, สุวิกฺขาลิตํ วิกฺขาเลตฺวา, ภณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา เยนายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน เตนุปสงฺกมิฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิเญฺชยฺย, เอวเมว – มนฺทากินิยา โปกฺขรณิยา ตีเร อนฺตรหิโต เชตวเน ปาตุรโหสิฯ โสปิ โข นาโค มนฺทากินิยา โปกฺขรณิยา ตีเร อนฺตรหิโต เชตวเน ปาตุรโหสิฯ อถ โข โส นาโค อายสฺมโต มหาโมคฺคลฺลานสฺส ภิเส จ มุฬาลิกาโย จ ปฏิคฺคหาเปตฺวา เชตวเน อนฺตรหิโต มนฺทากินิยา โปกฺขรณิยา ตีเร ปาตุรโหสิฯ อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภิเส จ มุฬาลิกาโย จ อุปนาเมสิฯ อถ โข อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ภิเส จ มุฬาลิกาโย จ ภุตฺตสฺส กายฑาหาพาโธ ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ พหู ภิสา จ มุฬาลิกาโย จ อวสิฏฺฐา โหนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ทุพฺภิเกฺข อปฺปมตฺตเกปิ ปวาเรนฺติ, ปฏิสงฺขาปิ ปฏิกฺขิปนฺติ, สโพฺพ จ สโงฺฆ ปวาริโต โหติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ปฏิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วนฏฺฐํ โปกฺขรฏฺฐํ ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ พหุํ ผลขาทนียํ อุปฺปนฺนํ โหติ, กปฺปิยการโก จ น โหติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา ผลํ น ปริภุญฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อพีชํ นิพฺพตฺตพีชํ [นิพฺพฏฺฏพีชํ (สี.), นิพฺพฏฺพีชํ (สฺยา.), นิปฺปฏฺฏพีชํ (ก.)] อกตกปฺปํ ผลํ ปริภุญฺชิตุนฺติฯ

ปฏิคฺคหิตาทิ อนุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๖๗. สตฺถกมฺมปฏิเกฺขปกถา

๒๗๙. อถ โข ภควา สาวตฺถิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ราชคหํ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ราชคหํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ภคนฺทลาพาโธ โหติฯ อากาสโคโตฺต เวโชฺช สตฺถกมฺมํ กโรติฯ อถ โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เยน ตสฺส ภิกฺขุโน วิหาโร เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข อากาสโคโตฺต เวโชฺช ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อาคจฺฉตุ ภวํ โคตโม, อิมสฺส ภิกฺขุโน วจฺจมคฺคํ ปสฺสตุ, เสยฺยถาปิ โคธามุข''นฺติ ฯ อถ โข ภควา – ''โส มํ ขฺวายํ โมฆปุริโส อุปฺปเณฺฑตี''ติ – ตโตว ปฏินิวตฺติตฺวา, เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา, ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ''อตฺถิ กิร, ภิกฺขเว, อมุกสฺมึ วิหาเร ภิกฺขุ คิลาโน''ติ? ''อตฺถิ ภควา''ติฯ ''กึ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ''ติ? ''ตสฺส, ภนฺเต, อายสฺมโต ภคนฺทลาพาโธ, อากาสโคโตฺต เวโชฺช สตฺถกมฺมํ กโรตี''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว, ตสฺส โมฆปุริสสฺส, อนนุโลมิกํ, อปฺปติรูปํ, อสฺสามณกํ, อกปฺปิยํ, อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม โส, ภิกฺขเว, โมฆปุริโส สมฺพาเธ สตฺถกมฺมํ การาเปสฺสติฯ สมฺพาเธ, ภิกฺขเว, สุขุมา ฉวิ, ทุโรปโย วโณ , ทุปฺปริหารํ สตฺถํฯ เนตํ, ภิกฺขเว,

อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, สมฺพาเธ สตฺถกมฺมํ การาเปตพฺพํฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู – ภควตา สตฺถกมฺมํ ปฏิกฺขิตฺตนฺติ – วตฺถิกมฺมํ การาเปนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา, เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วตฺถิกมฺมํ การาเปสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู วตฺถิกมฺมํ การาเปนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติ…เป…. วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, สมฺพาธสฺส สามนฺตา ทฺวงฺคุลา สตฺถกมฺมํ วา วตฺถิกมฺมํ วา การาเปตพฺพํฯ โย การาเปยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา’’ติฯ

สตฺถกมฺมปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๖๘. มนุสฺสมํสปฏิเกฺขปกถา

๒๘๐. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน พาราณสี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน พาราณสี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา พาราณสิยํ วิหรติ อิสิปตเน มิคทาเยฯ เตน โข ปน สมเยน พาราณสิยํ สุปฺปิโย จ อุปาสโก สุปฺปิยา จ อุปาสิกา อุภโตปสนฺนา โหนฺติ, ทายกา, การกา, สงฺฆุปฏฺฐากาฯ อถ โข สุปฺปิยา อุปาสิกา อารามํ คนฺตฺวา วิหาเรน วิหารํ ปริเวเณน ปริเวณํ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉติ – ‘‘โก, ภเนฺต, คิลาโน, กสฺส กิํ อาหริยตู’’ติ? เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน ภิกฺขุนา วิเรจนํ ปีตํ โหติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สุปฺปิยํ อุปาสิกํ เอตทโวจ – ‘‘มยา โข, ภคินิ, วิเรจนํ ปีตํฯ อโตฺถ เม ปฏิจฺฉาทนีเยนา’’ติฯ ‘‘สุฏฺฐุ, อยฺย, อาหริยิสฺสตี’’ติ ฆรํ คนฺตฺวา อเนฺตวาสิํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ, ปวตฺตมํสํ ชานาหี’’ติฯ เอวํ, อเยฺยติ โข โส ปุริโส สุปฺปิยาย อุปาสิกาย ปฏิสฺสุณิตฺวา เกวลกปฺปํ พาราณสิํ อาหิณฺฑโนฺต น อทฺทส ปวตฺตมํสํฯ อถ โข โส ปุริโส เยน สุปฺปิยา อุปาสิกา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา สุปฺปิยํ อุปาสิกํ เอตทโวจ – ‘‘นตฺถเยฺย ปวตฺตมํสํฯ มาฆาโต อชฺชา’’ติฯ อถ โข สุปฺปิยาย อุปาสิกาย เอตทโหสิ – ‘‘ตสฺส โข คิลานสฺส ภิกฺขุโน ปฏิจฺฉาทนียํ อลภนฺตสฺส อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลงฺกิริยา วา ภวิสฺสติฯ น โข เมตํ ปติรูปํ ยาหํ ปฏิสฺสุณิตฺวา น หราเปยฺย’’นฺติฯ โปตฺถนิกํ คเหตฺวา อูรุมํสํ อุกฺกนฺติตฺวา ทาสิยา อทาสิ – ‘‘หนฺท, เช, อิมํ มํสํ สมฺปาเทตฺวา อมุกสฺมิํ วิหาเร ภิกฺขุ คิลาโน, ตสฺส ทชฺชาหิฯ โย จ มํ ปุจฺฉติ, ‘คิลานา’ติ ปฏิเวเทหี’’ติฯ อุตฺตราสงฺเคน อูรุํ เวเฐตฺวา โอวรกํ ปวิสิตฺวา มญฺจเก นิปชฺชิฯ อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก ฆรํ คนฺตฺวา ทาสิํ ปุจฺฉิ – ‘‘กหํ สุปฺปิยา’’ติ? ‘‘เอสายฺย โอวรเก นิปนฺนา’’ติฯ อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก เยน สุปฺปิยา อุปาสิกา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา สุปฺปิยํ อุปาสิกํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส นิปนฺนาสี’’ติ? ‘‘คิลานามฺหี’’ติฯ ‘‘กิํ เต อาพาโธ’’ติ? อถ โข สุปฺปิยา อุปาสิกา สุปฺปิยสฺส อุปาสกสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก – อจฺฉริยํ วต โภ! อพฺภุตํ วต โภ! ยาว สทฺธายํ สุปฺปิยา ปสนฺนา, ยตฺร หิ นาม อตฺตโนปิ มํสานิ ปริจฺจตฺตานิ! กิมฺปิมาย [กิํ ปนิมาย (สี. สฺยา.)] อญฺญํ กิญฺจิ อเทยฺยํ ภวิสฺสตีติ – หฎฺฐ อุทโคฺค เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข สุปฺปิโย อุปาสโก ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภเนฺต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ, สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺต

จีวรมาทาย เยน สุปฺปิยสฺส อุปาสกสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ, สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆน ฯ อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข สุปฺปิยํ อุปาสกํ ภควา เอตทโวจ – ‘‘กหํ สุปฺปิยา’’ติ? ‘‘คิลานา ภควา’’ติฯ ‘‘เตน หิ อาคจฺฉตู’’ติฯ ‘‘น ภควา อุสฺสหตี’’ติฯ ‘‘เตน หิ ปริคฺคเหตฺวาปิ อาเนถา’’ติฯ อถ โข สุปฺปิโย อุปาสโก สุปฺปิยํ อุปาสิกํ ปริคฺคเหตฺวา อาเนสิฯ ตสฺสา, สห ทสฺสเนน ภควโต, ตาว มหาวโณ รุฬ์โห อโหสิ, สุจฺฉวิโลมชาโตฯ อถ โข สุปฺปิโย จ อุปาสโก สุปฺปิยา จ อุปาสิกา – ‘‘อจฺฉริยํ วต โภ! อพฺภุตํ วต โภ! ตถาคตสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา, ยตฺร หิ นาม สห ทสฺสเนน ภควโต ตาว มหาวโณ รุฬ์โห ภวิสฺสติ, สุจฺฉวิโลมชาโต’’ติ – หฏฺฐา อุทคฺคา พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ อถ โข ภควา สุปฺปิยญฺจ อุปาสกํ สุปฺปิยญฺจ อุปาสิกํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู

ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘โก, ภิกฺขเว, สุปฺปิยํ อุปาสิกํ มํสํ วิญฺญาเปสี’’ติ? เอวํ วุตฺเต โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อหํ โข, ภนฺเต, สุปฺปิยํ อุปาสิกํ มํสํ วิญฺญาเปสิ’’นฺติฯ ‘‘อาหริยิตฺถ ภิกฺขู’’ติ? ‘‘อาหริยิตฺถ ภควา’’ติฯ ‘‘ปริภุญฺชิ ตฺวํ ภิกฺขู’’ติ? ‘‘ปริภุญฺชามหํ ภควา’’ติฯ ‘‘ปฏิเวกฺขิ ตฺวํ ภิกฺขู’’ติ? ‘‘นาหํ ภควา ปฏิเวกฺขิ’’นฺติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป…. กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อปฺปฏิเวกฺขิตฺวา มํสํ ปริภุญฺชิสฺสสิฯ มนุสฺสมํสํ โข ตยา, โมฆปุริส, ปริภุตฺตํฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป…. วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘สนฺติ, ภิกฺขเว, มนุสฺสา สทฺธา ปสนฺนา, เตหิ อตฺตโนปิ มํสานิ ปริจฺจตฺตานิฯ น, ภิกฺขเว, มนุสฺสมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, อปฺปฏิเวกฺขิตฺวา มํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

มนุสฺสมํสปฏิกฺเขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๖๙. หตฺถิมํสาทิปฏิกฺเขปกถา

๒๘๑. เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ หตฺถี มรนฺติ ฯ มนุสฺสา ทุพฺภิกฺเข หตฺถิมํสํ ปริภุญฺชนฺติ , ภิกฺขูนํ ปิณฺฑาย จรนฺตานํ หตฺถิมํสํ เทนฺติฯ ภิกฺขู หตฺถิมํสํ ปริภุญฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา หตฺถิมํสํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติฯ ราชงฺคํ หตฺถี, สเจ ราชา ชาเนยฺย, น เนสํ อตฺตมโน อสฺสา’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, หตฺถิมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ อสฺสา มรนฺติฯ มนุสฺสา ทุพฺภิกฺเข อสฺสมํสํ ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขูนํ ปิณฺฑาย จรนฺตานํ อสฺสมํสํ เทนฺติฯ ภิกฺขู อสฺสมํสํ ปริภุญฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อสฺสมํสํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติฯ ราชงฺคํ อสฺสา, สเจ ราชา ชาเนยฺย, น เนสํ อตฺตมโน อสฺสา’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อสฺสมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ทุพฺภิกฺเข สุนขมํสํ ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขูนํ ปิณฺฑาย จรนฺตานํ สุนขมํสํ เทนฺติฯ ภิกฺขู สุนขมํสํ ปริภุญฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ –

‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา สุนขมํสํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, เชคุจฺโฉ สุนโข ปฏิกูโล’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สุนขมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ทุพฺภิกฺเข อหิมํสํ ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขูนํ ปิณฺฑาย จรนฺตานํ อหิมํสํ เทนฺติฯ ภิกฺขู อหิมํสํ ปริภุญฺชนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา อหิมํสํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, เชคุจฺโฉ อหิ ปฏิกูโล’’ติฯ สุปสฺโสปิ [สุผสฺส (สี.)] นาคราชา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข สุปสฺโส นาคราชา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สนฺติ, ภนฺเต, นาคา อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนาฯ เต อปฺปมตฺตเกหิปิ ภิกฺขู วิเหเฐยฺยุํฯ สาธุ, ภนฺเต, อยฺยา อหิมํสํ น ปริภุญฺเชยฺยุ’’นฺติฯ อถ โข ภควา สุปสฺสํ นาคราชานํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ…เป.… ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อหิมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ลุทฺทกา สีหํ หนฺตฺวา สีหมํสํ [มํสํ (ก.)] ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขูนํ ปิณฺฑาย จรนฺตานํ สีหมํสํ เทนฺติฯ ภิกฺขู สีหมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรญฺเญ วิหรนฺติฯ สีหา สีหมํสคนฺเธน ภิกฺขู ปริปาเตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สีหมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน ลุทฺทกา พฺยคฺฆํ หนฺตฺวา…เป.… ทีปิํ หนฺตฺวา…เป.… อจฺฉํ หนฺตฺวา…เป.… ตรจฺฉํ หนฺตฺวา ตรจฺฉมํสํ ปริภุญฺชนฺติ, ภิกฺขูนํ ปิณฺฑาย จรนฺตานํ ตรจฺฉมํสํ เทนฺติฯ ภิกฺขู ตรจฺฉมํสํ ปริภุญฺชิตฺวา อรญฺเญ วิหรนฺติฯ ตรจฺฉา ตรจฺฉมํสคนฺเธน ภิกฺขู ปริปาเตนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ตรจฺฉมํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุญฺเชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

หตฺถิมํสาทิปฏิกฺเขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

สุปฺปิยภาณวาโร นิฏฺฐิโต ทุติโยฯ

๑๗๐. ยาคุมธุโคฬกานุชานนา

๒๘๒. อถ โข ภควา พาราณสิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน อนฺธกวินฺทํ เตน จาริกํ ปกฺกามิ, มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธิํ, อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ เตน โข ปน สมเยน ชานปทา มนุสฺสา พหุํ โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ สกเฏสุ อาโรเปตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธา โหนฺติ – ยทา ปฏิปาฏิํ ลภิสฺสาม ตทา ภตฺตํ กริสฺสามาติ, ปญฺจมตฺตานิ จ วิฆาสาทสตานิฯ อถ โข ภควา อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน อนฺธกวินฺทํ ตทวสริฯ อถ โข อญฺญตรสฺส พฺราหฺมณสฺส ปฏิปาฏิํ อลภนฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อตีตานิ [อธิกานิ (สี. สฺยา.)] โข เม เทฺว มาสานิ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อนุพนฺธนฺตสฺส ‘ยทา ปฏิปาฏิํ ลภิสฺสามิ ตทา ภตฺตํ กริสฺสามี’ติ, น จ เม ปฏิปาฏิ ลพฺภติ, อหญฺจมฺหิ เอกตฺตโก [เอกโต (สี. สฺยา.)], พหุ จ เม ฆราวาสโตฺถ หายติฯ ยํนูนาหํ ภตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ; ยํ ภตฺตเคฺค นาสฺส, ตํ ปฏิยาเทยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ ภตฺตคฺคํ โอโลเกโนฺต เทฺว นาทฺทส – ยาคุญฺจ มธุโคฬกญฺจ ฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ‘‘อิธ เม, โภ อานนฺท, ปฏิปาฏิํ อลภนฺตสฺส เอตทโหสิ ‘อตีตานิ

โข เม เทฺว มาสานิ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อนุพนฺธนฺตสฺส, ยทา ปฏิปาฏึ ลภิสฺสามิ ตทา ภตฺตํ กริสฺสามีติฯ น จ เม ปฏิปาฏิ ลพฺภติ , อหญฺจมฺหิ เอกตฺตโก, พหุ จ เม ฆราวาสโตฺถ หายติฯ ยํนูนาหํ ภตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ; ยํ ภตฺตเคฺค นาสฺส, ตํ ปฏิยาเทยฺย'นฺติฯ โส โข อหํ, โภ อานนฺท, ภตฺตคฺคํ โอโลเกโนฺต เทฺว นาทฺทสํ – ยาคุญฺจ มธุโคฬกญฺจฯ สจาหํ, โภ อานนฺท, ปฏิยาเทยฺยํ ยาคุญฺจ มธุโคฬกญฺจ, ปฏิคฺคเณฺหยฺย เม ภวํ โคตโม''ติ? ''เตน หิ, พฺราหฺมณ, ภควนฺตํ ปฏิปุจฺฉิสฺสามี''ติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ เตน หานนฺท, ปฏิยาเทตูติฯ เตน หิ, พฺราหฺมณ, ปฏิยาเทหีติฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปหูตํ ยาคุญฺจ มธุโคฬกญฺจ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต อุปนาเมสิ – ปฏิคฺคณฺหาตุ เม ภวํ โคตโม ยาคุญฺจ มธุโคฬกญฺจาติฯ เตน หิ, พฺราหฺมณ, ภิกฺขูนํ เทหีติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ปฏิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถาติฯ อถ โข โส พฺราหฺมโณ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปหูตาย ยาคุยา จ มธุโคฬเกน จ สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ โธตหตฺถํ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ พฺราหฺมณํ ภควา เอตทโวจ –

''ทสยิเม, พฺราหฺมณ, อานิสํสา ยาคุยาฯ กตเม ทส? ยาคุํ เทโนฺต อายุํ เทติ, วณฺณํ เทติ, สุขํ เทติ, พลํ เทติ, ปฏิภานํ เทติ, ยาคุ ปีตา ขุทฺทํ [ขุทํ (สี. สฺยา.)] ปฏิหนติ, ปิปาสํ วิเนติ, วาตํ อนุโลเมติ, วตฺถึ โสเธติ, อามาวเสสํ ปาเจติ – อิเม โข, พฺราหฺมณ, ทสานิสํสา ยาคุยา''ติ [ปจฺฉิมา ปญฺจ อานิสํสา อ. นิ. ๕.๒๐๗]ฯ

> [อ. นิ. ๔.๕๘-๕๙ โถกํ วิสทิสํ] โย สญฺญตานํ ปรทตฺตโภชินํ;
> กาเลน สกฺกจฺจ ททาติ ยาคุํ;
> ทสสฺส ฐานานิ อนุปฺปเวจฺฉติ;
> อายุญฺจ วณฺณญฺจ สุขํ พลญฺจฯ
>
> ปฏิภานมสฺส อุปชายเต ตโต;
> ขุทฺทํ ปิปาสญฺจ พฺยปเนติ วาตํ;
> โสเธติ วตฺถึ ปริณาเมติ ภุตฺตํ;
> เภสชฺชเมตํ สุคเตน วณฺณิตํฯ
>
> ตสฺมา หิ ยาคุํ อลเมว ทาตุํ;
> นิจฺจํ มนุเสฺสน สุขตฺถิเกน;
> ทิพฺพานิ วา ปตฺถยตา สุขานิ;
> มนุสฺสโสภคฺยตมิจฺฉตา วาติฯ

อถ โข ภควา ตํ พฺราหฺมณํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยาคุญฺจ มธุโคฬกญฺจา''ติฯ

ยาคุมธุโคฬกานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๗๑. ตรุณปสนฺนมหามตฺตวตฺถุ

๒๘๓. อโส๎สสุํ โข มนุสฺสา ภควตา กิร ยาคุ อนุญฺญาตา มธุโคฬกญฺจาติฯ เต กาลเสฺสว, โภชฺชยาคุํ ปฏิยาเทนฺติ มธุโคฬกญฺจฯ ภิกฺขู กาลเสฺสว โภชฺชยาคุยา ธาตา มธุโคฬเกน จ ภตฺตเคฺค น จิตฺตรูปํ ปริภุญฺชนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตเรน ตรุณปสเนฺนน มหามเตฺตน สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ นิมนฺติโต โหติฯ อถ โข ตสฺส ตรุณปสนฺนสฺส มหามตฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ยํนูนาหํ อฑฺฒเตลสนฺนํ ภิกฺขุสตานํ อฑฺฒเตลสานิ มํสปาติสตานิ ปฏิยาเทยฺยํ, เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ มํสปาตึ อุปนาเมยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา อฑฺฒเตลสานิ จ มํสปาติสตานิ, ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภเนฺต, นิฎฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน ตสฺส ตรุณปสนฺนสฺส มหามตฺตสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ, สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข โส ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต ภตฺตเคฺค ภิกฺขู ปริวิสติฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘โถกํ, อาวุโส, เทหิ; โถกํ, อาวุโส, เทหี’’ติฯ ‘‘มา โข ตุเมฺห, ภเนฺต, – ‘อยํ ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต’ติ – โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหถฯ พหุํ เม ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยตฺตํ, อฑฺฒเตลสานิ จ มํสปาติสตานิฯ เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ มํสปาตึ อุปนาเมสฺสามีติฯ ปฏิคฺคณฺหถ, ภเนฺต, ยาวทตฺถ’’นฺติฯ ‘‘น โข มยํ, อาวุโส, เอตํการณา โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหาม, อปิ จ มยํ กาลเสฺสว โภชฺชยาคุยา ธาตา มธุโคฬเกน จฯ เตน มยํ โถกํ โถกํ ปฏิคฺคณฺหามา’’ติฯ อถ โข โส ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต อุชฺฌายติ ขิยฺยติ วิปาเจติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภทนฺตา มยา นิมนฺติตา อญฺญสฺส โภชฺชยาคุํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติ, น จาหํ ปฏิพโล ยาวทตฺถํ ทาตุ’’นฺติ กุปิโต อนตฺตมโน อาสาทนาเปโกฺข ภิกฺขูนํ ปเตฺต ปูเรโนฺต อคมาสิ – ภุญฺชถ วา หรถ วาติฯ อถ โข โส ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข ตํ ตรุณปสนฺนํ มหามตฺตํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

อถ โข ตสฺส ตรุณปสนฺนสฺส มหามตฺตสฺส อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต อหุเทว กุกฺกุจฺจํ, อหุ วิปฺปฏิสาโร – ‘‘อลาภา วต เม, น วต เม ลาภา; ทุลฺลทฺธํ วต เม, น วต เม สุลทฺธํ; โยหํ กุปิโต อนตฺตมโน อาสาทนาเปโกฺข ภิกฺขูนํ ปเตฺต ปูเรโนฺต อคมาสิํ – ‘ภุญฺชถ วา หรถ วา’ติฯ กิํ นุ โข มยา พหุํ ปสุตํ ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา’’ติ? อถ โข โส ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โส ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิธ มยฺหํ, ภเนฺต, อจิรปกฺกนฺตสฺส ภควโต อหุเทว กุกฺกุจฺจํ, อหุ วิปฺปฏิสาโร ‘อลาภา วต เม, น วต เม ลาภา; ทุลฺลทฺธํ วต เม, น วต เม สุลทฺธํ; โยหํ กุปิโต อนตฺตมโน อาสาทนาเปโกฺข ภิกฺขูนํ ปเตฺต ปูเรโนฺต อคมาสิํ – ภุญฺชถ วา หรถ วาติฯ กิํ นุ โข มยา พหุํ ปสุตํ, ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา’ติฯ กิํ นุ โข มยา, ภเนฺต, พหุํ ปสุตํ, ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วา’’ติ? ‘‘ยทเคฺคน ตยา, อาวุโส, สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ นิมนฺติโต ตทเคฺคน เต พหุํ ปุญฺญํ ปสุตํฯ ยทเคฺคน เต เอกเมเกน ภิกฺขุนา เอกเมกํ สิตฺถํ ปฏิคฺคหิตํ ตทเคฺคน เต พหุํ ปุญฺญํ ปสุตํ, สคฺคา เต อารทฺธา’’ติฯ อถ โข โส ตรุณปสโนฺน มหามโตฺต – ‘‘ลาภา กิร เม, สุลทฺธํ กิร เม, พหุํ กิร มยา ปุญฺญํ ปสุตํ, สคฺคา กิร เม อารทฺธา’’ติ – หฎฺฐ อุทโคฺค อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญสฺส โภชฺชยาคุํ ปริภุญฺชนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา อญฺญตฺร นิมนฺติตา อญฺญสฺส โภชฺชยาคุํ ปริภุญฺชิสฺสนฺติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิ

ครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อญฺญตฺร นิมนฺติเตน อญฺญสฺส โภชฺชยาคุ ปริภุญฺชิตพฺพาฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, ยถาธมฺโม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

ตรุณปสนฺนมหามตฺตวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๑๗๒. เพลฎฺฐกจฺจานวตฺถุ

๒๘๔. อถ โข ภควา อนฺธกวิเนฺท ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ราชคหํ เตน จาริกํ ปกฺกามิ, มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธึ, อฑฺฒเตฬเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ เตน โข ปน สมเยน เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ราชคหา อนฺธกวินฺทํ อทฺธานมคฺคปฺปฎิปโนฺน โหติ, ปญฺจมเตฺตหิ สกฎสเตหิ, สเพฺพเหว คุฬกุมฺภปูเรหิฯ อทฺทสา โข ภควา เพลฎฺฐํ กจฺจานํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน มคฺคา โอกฺกมฺม อญฺญตรสฺมึ รุกฺขมูเล นิสีทิฯ อถ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, ภเนฺต, เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน เอกเมกํ คุฬกุมฺภํ ทาตุ’’นฺติฯ ‘‘เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, เอกํเยว คุฬกุมฺภํ อาหรา’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา เอกํเยว คุฬกุมฺภํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อาภโต [อาหโฎ (สี. สฺยา. ก.)], ภเนฺต, คุฬกุโมฺภ; กถาหํ, ภเนฺต, ปฎิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, ภิกฺขูนํ คุฬํ เทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา ภิกฺขูนํ คุฬํ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ทิโนฺน, ภเนฺต, ภิกฺขูนํ คุโฬ, พหุ จายํ คุโฬ อวสิโฎฺฐฯ กถาหํ, ภเนฺต, ปฎิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, ภิกฺขูนํ คุฬํ ยาวทตฺถํ เทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา ภิกฺขูนํ คุฬํ ยาวทตฺถํ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ทิโนฺน, ภเนฺต, ภิกฺขูนํ คุโฬ ยาวทโตฺถ, พหุ จายํ คุโฬ อวสิโฎฺฐฯ กถาหํ, ภเนฺต, ปฎิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, ภิกฺขู คุเฬหิ สนฺตเปฺปหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา ภิกฺขู คุเฬหิ สนฺตเปฺปสิฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ปเตฺตปิ ปูเรสุํ ปริสฺสาวนานิปิ ถวิกาโยปิ ปูเรสุํฯ อถ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภิกฺขู คุเฬหิ สนฺตเปฺปตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สนฺตปฺปิตา, ภเนฺต, ภิกฺขู คุเฬหิ, พหุ จายํ คุโฬ อวสิโฎฺฐฯ กถาหํ, ภเนฺต, ปฎิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, วิฆาสาทานํ คุฬํ เทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา วิฆาสาทานํ คุฬํ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ทิโนฺน, ภเนฺต , วิฆาสาทานํ คุโฬ, พหุ จายํ คุโฬ อวสิโฎฺฐฯ กถาหํ, ภเนฺต, ปฎิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, วิฆาสาทานํ คุฬํ ยาวทตฺถํ เทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา วิฆาสาทานํ คุฬํ ยาวทตฺถํ ทตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ทิโนฺน, ภเนฺต, วิฆาสาทานํ คุโฬ ยาวทโตฺถ, พหุ จายํ คุโฬ อวสิโฎฺฐฯ กถาหํ, ภเนฺต, ปฎิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, วิฆาสาเท คุเฬหิ สนฺตเปฺปหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา วิฆาสาเท คุเฬหิ สนฺตเปฺปสิฯ เอกเจฺจ วิฆาสาทา โกลเมฺพปิ ฆเฎปิ ปูเรสุํ, ปิฎกานิปิ อุจฺฉเงฺคปิ ปูเรสุํฯ อถ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน วิฆาสาเท คุเฬหิ สนฺตเปฺปตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สนฺตปฺปิตา, ภเนฺต, วิฆาสาทา คุเฬหิ, พหุ จายํ คุโฬ อวสิโฎฺฐฯ กถาหํ, ภเนฺต, ปฎิปชฺชามี’’ติ? ‘‘นาหํ ตํ, กจฺจาน, ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ยสฺส โส คุโฬ ปริภุโตฺต สมฺมา ปริณามํ คเจฺฉยฺย, อญฺญตฺร ตถาคตสฺส วา ตถาคตสาวกสฺส วาฯ เตน หิ ตฺวํ, กจฺจาน, ตํ คุฬํ อปฺปหริเต วา ฉเฑฺฑหิ, อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เพลโฎฺฐ กจฺจาโน ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา ตํ คุฬํ อปฺปาณเก อุทเก โอปิลาเปติฯ อถ โข โส คุโฬ อุทเก ปกฺขิโตฺต จิจฺจิฎายติ จิฎิจิฎายติ ปธูปายติ [สนฺธูปายติ (สี. สฺยา.)] สมฺปธูปายติฯ เสยฺ

ยถาปิ นาม ผาโล ทิวสํสนฺตโตฺต อุทเก ปกฺขิโตฺต จิจฺจิฏายติ จิฏิจิฏายติ ปธูปายติ สมฺปธูปายติ, เอวเมว โส คุโฬ อุทเก ปกฺขิโตฺต จิจฺจิฏายติ จิฏิจิฏายติ ปธูปายติ สมฺปธูปายติฯ

อถ โข เพลฏฺโฐ กจฺจาโน สํวิโคฺค โลมหฏฺฐชาโต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนสฺส โข เพลฏฺฐสฺส กจฺจานสฺส ภควา อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ‘‘ทานกถํ สีลกถํ สคฺคกถํ, กามานํ อาทีนวํ โอการํ สํกิเลสํ, เนกฺขเมฺม อานิสํสํ ปกาเสสิฯ ยทา ภควา อญฺญาสิ เพลฏฺฐํ กจฺจานํ กลฺลจิตฺตํ, มุทุจิตฺตํ, วินีวรณจิตฺตํ, อุทคฺคจิตฺตํ, ปสนฺนจิตฺตํ, อถ ยา พุทฺธานํ สามุกฺกํสิกา ธมฺมเทสนา, ตํ ปกาเสสิ…เป.… เอวเมว เพลฏฺฐสฺส กจฺจานสฺส ตสฺมิํเยว อาสเน วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทปาทิ – ยํ กิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพํ ตํ นิโรธธมฺมนฺติฯ อถ โข เพลฏฺโฐ กจฺจาโน ทิฏฺฐธโมฺม ปตฺตธโมฺม วิทิตธโมฺม ปริโยคาฬฺหธโมฺม ติณฺณวิจิกิโจฺฉ วิคตกถํกโถ เวสารชฺชปฺปโตฺต อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺตฯ อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺตฯ เสยฺยถาปิ, ภเนฺต, นิกฺกุชฺชิตํ วา อุกฺกุเชฺชยฺย…เป.… เอวเมวํ โข ภควตา อเนกปริยาเยน ธโมฺม ปกาสิโตฯ เอสาหํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมญฺจ, ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณคต’’นฺติฯ

อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ราชคหํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคเห คุโฬ อุสฺสโนฺน โหติฯ ภิกฺขู – คิลานเสฺสว ภควตา คุโฬ อนุญฺญาโต, โน อคิลานสฺสาติ – กุกฺกุจฺจายนฺตา คุฬํ น ภุญฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานสฺส คุฬํ, อคิลานสฺส คุโฬทกนฺติฯ

เพลฏฺฐกจฺจานวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๗๓. ปาฏลิคามวตฺถุ

๒๘๕. [อิโต ปรํ มหาว. ๒๘๖-๒๘๗ ‘ติณฺณา เมธาวิโน ชนา’ติ ปาโฐ ที. นิ. ๒.๑๔๘; อุทา. ๗๖ อาทโย] อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ปาฏลิคาโม เตน จาริกํ ปกฺกามิ, มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธิํ, อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ปาฏลิคาโม ตทวสริฯ อโสฺสสุํ โข ปาฏลิคามิกา อุปาสกา – ‘‘ภควา กิร ปาฏลิคามํ อนุปฺปโตฺต’’ติฯ อถ โข ปาฏลิคามิกา อุปาสกา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ เอกมนฺตํ นิสิเนฺน โข ปาฏลิคามิเก อุปาสเก ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ, สมาทเปสิ, สมุเตฺตเชสิ, สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ปาฏลิคามิกา อุปาสกา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อธิวาเสตุ โน, ภเนฺต, ภควา อาวสถาคารํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข ปาฏลิคามิกา อุปาสกา ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน อาวสถาคารํ เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา สพฺพสนฺถริํ อาวสถาคารํ สนฺถริตฺวา, อาสนานิ ปญฺญเปตฺวา, อุทกมณิกํ ปติฏฺฐาเปตฺวา, เตลปทีปํ อาโรเปตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐํสุฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข ปาฏลิคามิกา อุปาสกา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘สพฺพสนฺถริสนฺถตํ, ภเนฺต, อาวสถาคารํฯ อาสนานิ ปญฺญตฺตานิฯ อุทกมณิโก ปติฏฺฐาปิโตฯ เตลปทีโป อาโรปิโตฯ ยสฺสทานิ, ภเนฺต, ภควา กาลํ มญฺญตี’’ติฯ

อถ โข ภควา นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆน เยน อาวสถาคารํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปาเท ปกฺขาเลตฺวา อาวสถาคารํ ปวิสิตฺวา มชฺฌิมํ ถมฺภํ นิสฺสาย ปุรตฺถาภิมุโข นิสีทิฯ ภิกฺขุสงฺโฆปิ โข ปาเท ปกฺขาเลตฺวา อาวสถาคารํ ปวิสิตฺวา ปจฺฉิมํ ภิตฺตึ นิสฺสาย ปุรตฺถาภิมุโข นิสีทิ, ภควนฺตํเยว ปุรกฺขตฺวาฯ ปาฏลิคามิกาปิ โข อุปาสกา ปาเท ปกฺขาเลตฺวา อาวสถาคารํ ปวิสิตฺวา ปุรตฺถิมํ ภิตฺตึ นิสฺสาย ปจฺฉิมาภิมุขา นิสีทึสุ, ภควนฺตํเยว ปุรกฺขตฺวาฯ อถ โข ภควา ปาฏลิคามิเก อุปาสเก อามเนฺตสิ –

[ที. นิ. ๓.๓๑๖; อ. นิ. ๕.๒๑๓ อาทโย], คหปตโย, อาทีนวา ทุสฺสีลสฺส สีลวิปตฺติยาฯ กตเม ปญฺจ? อิธ, คหปตโย, ทุสฺสีโล สีลวิปโนฺน ปมาทาธิกรณํ มหตึ โภคชานึ นิคจฺฉติฯ อยํ ปฐโม อาทีนโว ทุสฺสีลสฺส สีลวิปตฺติยาฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, ทุสฺสีลสฺส สีลวิปนฺนสฺส ปาปโก กิตฺติสโทฺท อพฺภุคฺคจฺฉติฯ อยํ ทุติโย อาทีนโว ทุสฺสีลสฺส สีลวิปตฺติยาฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, ทุสฺสีโล สีลวิปโนฺน ยญฺญเทว ปริสํ อุปสงฺกมติ, ยทิ ขตฺติยปริสํ, ยทิ พฺราหฺมณปริสํ, ยทิ คหปติปริสํ, ยทิ สมณปริสํ, อวิสารโท อุปสงฺกมติ มงฺกุภูโตฯ อยํ ตติโย อาทีนโว ทุสฺสีลสฺส สีลวิปตฺติยาฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, ทุสฺสีโล สีลวิปโนฺน สมฺมูโฬฺห กาลํกโรติฯ อยํ จตุโตฺถ อาทีนโว ทุสฺสีลสฺส สีลวิปตฺติยาฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, ทุสฺสีโล สีลวิปโนฺน กายสฺส เภทา ปรํ มรณา อปายํ ทุคฺคตึ วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติฯ อยํ ปญฺจโม อาทีนโว ทุสฺสีลสฺส สีลวิปตฺติยาฯ อิเม โข, คหปตโย, ปญฺจ อาทีนวา ทุสฺสีลสฺส สีลวิปตฺติยาฯ

[ที. นิ. ๓.๓๑๖; อ. นิ. ๕.๒๑๓ อาทโย] ‘‘ปญฺจิเม, คหปตโย, อานิสํสา สีลวโต สีลสมฺปทายฯ กตเม ปญฺจ? อิธ, คหปตโย, สีลวา สีลสมฺปโนฺน อปฺปมาทาธิกรณํ มหนฺตํ โภคกฺขนฺธํ อธิคจฺฉติฯ อยํ ปฐโม อานิสํโส สีลวโต สีลสมฺปทาย ฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, สีลวโต สีลสมฺปนฺนสฺส กลฺยาโณ กิตฺติสโทฺท อพฺภุคฺคจฺฉติฯ อยํ ทุติโย อานิสํโส สีลวโต สีลสมฺปทายฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, สีลวา สีลสมฺปโนฺน ยญฺญเทว ปริสํ อุปสงฺกมติ, ยทิ ขตฺติยปริสํ, ยทิ พฺราหฺมณปริสํ, ยทิ คหปติปริสํ, ยทิ สมณปริสํ, วิสารโท อุปสงฺกมติ อมงฺกุภูโตฯ อยํ ตติโย อานิสํโส สีลวโต สีลสมฺปทายฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, สีลวา สีลสมฺปโนฺน อสมฺมูโฬฺห กาลํกโรติฯ อยํ จตุโตฺถ อานิสํโส สีลวโต สีลสมฺปทายฯ ปุน จปรํ, คหปตโย, สีลวา สีลสมฺปโนฺน กายสฺส เภทา ปรํ มรณา สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชติฯ อยํ ปญฺจโม อานิสํโส สีลวโต สีลสมฺปทายฯ อิเม โข, คหปตโย, ปญฺจ อานิสํสา สีลวโต สีลสมฺปทายาติฯ

อถ โข ภควา ปาฏลิคามิเก อุปาสเก พหุเทว รตฺตึ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุโยฺยเชสิ – ‘‘อภิกฺกนฺตา โข, คหปตโย, รตฺติฯ ยสฺสทานิ ตุเมฺห กาลํ มญฺญถา’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ, โข ปาฏลิคามิกา อุปาสกา ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสุฯ อถ โข ภควา อจิรปกฺกเนฺตสุ ปาฏลิคามิเกสุ อุปาสเกสุ สุญฺญาคารํ ปาวิสิฯ

ปาฏลิคามวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๗๔. สุนิธวสฺสการวตฺถุ

๒๘๖. เตน โข ปน สมเยน สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา ปาฏลิคาเม นครํ มาเปนฺติ วชฺชีนํ ปฏิพาหายฯ อทฺทสา โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฎฺฐาย ทิเพฺพน จกฺขุนา วิสุเทฺธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สมฺพหุลา เทวตาโย ปาฏลิคาเม วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติโยฯ ยสฺมึ ปเทเส มเหสกฺขา เทวตา วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติ, มเหสกฺขานํ ตตฺถ ราชูนํ ราชมหามตฺตานํ จิตฺตานิ

นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตุํฯ ยสฺมึ ปเทเส มชฺฌิมา เทวตา วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติ, มชฺฌิมานํ ตตฺถ ราชูนํ ราชมหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตุํฯ ยสฺมึ ปเทเส นีจา เทวตา วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติ, นีจานํ ตตฺถ ราชูนํ ราชมหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตุํฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘เก นุ โข เต, อานนฺท, ปาฏลิคาเม นครํ มาเปนฺตี’’ติ? ‘‘สุนิธวสฺสการา , ภเนฺต, มคธมหามตฺตา ปาฏลิคาเม นครํ มาเปนฺติ วชฺชีนํ ปฏิพาหายา’’ติฯ เสยฺยถาปิ, อานนฺท, เทเวหิ ตาวตึเสหิ สทฺธึ มเนฺตตฺวา, เอวเมว โข, อานนฺท, สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา ปาฏลิคาเม นครํ มาเปนฺติ วชฺชีนํ ปฏิพาหายฯ อิธาหํ, อานนฺท, รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อทฺทสํ ทิเพฺพน จกฺขุนา วิสุเทฺธน อติกฺกนฺตมานุสเกน สมฺพหุลา เทวตาโย ปาฏลิคาเม วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติโยฯ ยสฺมึ ปเทเส มเหสกฺขา เทวตา วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติ, มเหสกฺขานํ ตตฺถ ราชูนํ ราชมหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตุํฯ ยสฺมึ ปเทเส มชฺฌิมา เทวตา วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติ, มชฺฌิมานํ ตตฺถ ราชูนํ ราชมหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตุํฯ ยสฺมึ ปเทเส นีจา เทวตา วตฺถูนิ ปริคฺคณฺหนฺติ, นีจานํ ตตฺถ ราชูนํ ราชมหามตฺตานํ จิตฺตานิ นมนฺติ นิเวสนานิ มาเปตุํฯ ยาวตา, อานนฺท, อริยํ อายตนํ, ยาวตา วณิปฺปโถ, อิทํ อคฺคนครํ ภวิสฺสติ ปาฏลิปุตฺตํ ปุฏเภทนํฯ ปาฏลิปุตฺตสฺส โข, อานนฺท, ตโย อนฺตรายา ภวิสฺสนฺติ – อคฺคิโต วา อุทกโต วา อพฺภนฺตรโต วา มิถุเภทาติฯ

อถ โข สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธึ สโมฺมทึสุ, สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐํสุฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อธิวาเสตุ โน ภวํ โคตโม อชฺชตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา ปกฺกมึสุฯ อถ โข สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสุํ – ‘‘กาโล, โภ โคตม, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สุนิธวสฺสการานํ มคธมหามตฺตานํ ปริเวสนา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆน ฯ อถ โข สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสิเนฺน โข สุนิธวสฺสกาเร มคธมหามเตฺต ภควา อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิ –

> ‘‘ยสฺมึ ปเทเส กเปฺปติ, วาสํ ปณฺฑิตชาติโย;
> สีลวเนฺตตฺถ โภเชตฺวา, สญฺญเต พฺรหฺมจารโย [พฺรหฺมจาริโน (สฺยา.)]ฯ
>
> ‘‘ยา ตตฺถ เทวตา อาสุํ, ตาสํ ทกฺขิณมาทิเส;
> ตา ปูชิตา ปูชยนฺติ, มานิตา มานยนฺติ นํฯ
>
> ‘‘ตโต นํ อนุกมฺปนฺติ, มาตา ปุตฺตํว โอรสํ;
> เทวตานุกมฺปิโต โปโส, สทา ภทฺรานิ ปสฺสตี’’ติฯ

อถ โข ภควา สุนิธวสฺสกาเร มคธมหามเตฺต อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ เตน โข ปน สมเยน สุนิธวสฺสการา มคธมหามตฺตา ภควนฺตํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนุพนฺธา โหนฺติ, ‘‘เยนชฺช สมโณ โคตโม ทฺวาเรน นิกฺขมิสฺสติ, ตํ โคตมทฺวารํ นาม ภวิสฺสติ ; เยน ติเตฺถน คงฺคํ นทิํ อุตฺตริสฺสติ, ตํ โคตมติตฺถํ นาม ภวิสฺสตี’’ติฯ อถ โข ภควา เยน ทฺวาเรน นิกฺขมิ, ตํ โคตมทฺวารํ นาม อโหสิฯ อถ โข ภควา เยน คงฺคา นที เตนุปสงฺกมิฯ เตน โข

ปน สมเยน คงฺคา นที ปูรา โหติ สมติตฺติกา กากเปยฺยาฯ มนุสฺสา อเญฺญ นาวํ ปริเยสนฺติ , อเญฺญ อุฬุมฺปํ ปริเยสนฺติ, อเญฺญ กุลฺลํ พนฺธนฺติ โอรา ปารํ คนฺตุกามาฯ อทฺทสา โข ภควา เต มนุสฺเส อเญฺญ นาวํ ปริเยสเนฺต, อเญฺญ อุฬุมฺปํ ปริเยสเนฺต, อเญฺญ กุลฺลํ พนฺธเนฺต โอรา ปารํ คนฺตุกาเม, ทิสฺวาน เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิเญฺชยฺย, เอวเมว โข คงฺคาย นทิยา โอริมตีเร อนฺตรหิโต ปาริมตีเร ปจฺจุฏฺฐาสิ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

> “เย ตรนฺติ อณฺณวํ สรํ;
> เสตุํ กตฺวาน วิสชฺช ปลฺลลานิ;
> กุลฺลญฺหิ ชโน พนฺธติ;
> ติณฺณา เมธาวิโน ชนา”ติฯ

สุนิธวสฺสการวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๗๕. โกฏิคาเม สจฺจกถา

๒๘๗. อถ โข ภควา เยน โกฏิคาโม เตนุปสงฺกมิฯ ตตฺร สุทํ ภควา โกฏิคาเม วิหรติฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – [ที. นิ. ๒.๑๕๕] “จตุนฺนํ, ภิกฺขเว, อริยสจฺจานํ อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺธาวิตํ สํสริตํ มมเญฺจว ตุมฺหากญฺจฯ กตเมสํ จตุนฺนํ? ทุกฺขสฺส, ภิกฺขเว, อริยสจฺจสฺส อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺธาวิตํ สํสริตํ มมเญฺจว ตุมฺหากญฺจฯ ทุกฺขสมุทยสฺส อริยสจฺจสฺส...เป.... ทุกฺขนิโรธสฺส อริยสจฺจสฺส...เป.... ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อริยสจฺจสฺส อนนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทีฆมทฺธานํ สนฺธาวิตํ สํสริตํ มมเญฺจว ตุมฺหากญฺจฯ ตยิทํ, ภิกฺขเว, ทุกฺขํ อริยสจฺจํ อนุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, ทุกฺขสมุทยํ [ทุกฺขสมุทโย (สฺยา.)] อริยสจฺจํ อนุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, ทุกฺขนิโรธํ [ทุกฺขนิโรโธ (สฺยา.)] อริยสจฺจํ อนุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจํ อนุพุทฺธํ ปฏิวิทฺธํ, อุจฺฉินฺนา ภวตณฺหา, ขีณา ภวเนตฺติ, นตฺถิทานิ ปุนพฺภโว”ติฯ

> จตุนฺนํ อริยสจฺจานํ, ยถาภูตํ อทสฺสนา;
> สํสิตํ ทีฆมทฺธานํ, ตาสุ ตาเสฺวว ชาติสุฯ
>
> ตานิ เอตานิ ทิฏฺฐานิ, ภวเนตฺติ สมูหตา;
> อุจฺฉินฺนํ มูลํ ทุกฺขสฺส, นตฺถิทานิ ปุนพฺภโวติฯ

โกฏิคาเม สจฺจกถา นิฏฺฐิตาฯ

๑๗๖. อมฺพปาลีวตฺถุ

๒๘๘. [ที. นิ. ๒.๑๖๑ อาทโย] อโสฺสสิ โข อมฺพปาลี คณิกา – ภควา กิร โกฏิคามํ อนุปฺปโตฺตติฯ อถ โข อมฺพปาลี คณิกา ภทฺรานิ ภทฺรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา ภทฺรํ ภทฺรํ ยานํ อภิรุหิตฺวา ภเทฺรหิ ภเทฺรหิ ยาเนหิ เวสาลิยา นิยฺยาสิ ภควนฺตํ ทสฺสนายฯ ยาวติกา ยานสฺส ภูมิ, ยาเนน คนฺตฺวา, ยานา ปโจฺจโรหิตฺวา, ปตฺติกาว เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อมฺพปาลึ คณิกํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข อมฺพปาลี คณิกา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – “อธิวาเสตุ

เม, ภนฺเต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข อมฺพปาลี คณิกา ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อมฺพปาลีวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๗๗. ลิจฺฉวีวตฺถุ

๒๘๙. [ที. นิ. ๒.๑๖๑ อาทโย] อโสฺสสุํ โข เวสาลิกา ลิจฺฉวี – ภควา กิร โกฏิคามํ อนุปฺปตฺโตติฯ อถ โข เวสาลิกา ลิจฺฉวี ภทฺรานิ ภทฺรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา ภทฺรํ ภทฺรํ ยานํ อภิรุหิตฺวา ภเทฺรหิ ภเทฺรหิ ยาเนหิ เวสาลิยา นิยฺยาสุํ ภควนฺตํ ทสฺสนายฯ อเปฺปกเจฺจ ลิจฺฉวี นีลา โหนฺติ นีลวณฺณา นีลวตฺถา นีลาลงฺการา, อเปฺปกเจฺจ ลิจฺฉวี ปีตา โหนฺติ ปีตวณฺณา ปีตวตฺถา ปีตาลงฺการา, อเปฺปกเจฺจ ลิจฺฉวี โลหิตา โหนฺติ โลหิตวณฺณา โลหิตวตฺถา โลหิตาลงฺการา, อเปฺปกเจฺจ ลิจฺฉวี โอทาตา โหนฺติ โอทาตวณฺณา โอทาตวตฺถา โอทาตาลงฺการาฯ อถ โข อมฺพปาลี คณิกา ทหรานํ ทหรานํ ลิจฺฉวีนํ อีสาย อีสํ ยุเคน ยุคํ จเกฺกน จกฺกํ อเกฺขน อกฺขํ ปฏิวเฏฺฏสิ [ปฏิวเตฺตสิ (ก.)]ฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี อมฺพปาลึ คณิกํ เอตทโวจุํ – ‘‘กิสฺส, เช อมฺพปาลิ, ทหรานํ ทหรานํ [อมฺหากํ ทหรานํ ทหรานํ (สี. สฺยา.)] ลิจฺฉวีนํ อีสาย อีสํ ยุเคน ยุคํ จเกฺกน จกฺกํ อเกฺขน อกฺขํ ปฏิวเฏฺฏสี’’ติ? ‘‘ตถา หิ ปน มยา, อยฺยปุตฺตา, สฺวาตนาย พุทฺธปฺปมุโข ภิกฺขุสโงฺฆ นิมนฺติโต’’ติฯ ‘‘เทหิ, เช อมฺพปาลิ, อมฺหากํ เอตํ ภตฺตํ สตสหเสฺสนา’’ติฯ ‘‘สเจปิ เม, อยฺยปุตฺตา, เวสาลึ สาหารํ ทเชฺชยฺยาถ, เนว ทชฺชาหํ ตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี องฺคุลึ โผเฏสุํ – ‘‘ชิตมฺหา วต, โภ, อมฺพกาย, ปราชิตมฺห วต, โภ, อมฺพกายา’’ติฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุฯ อทฺทสา โข ภควา เต ลิจฺฉวี ทูรโตว อาคจฺฉเนฺต, ทิสฺวาน ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘เยหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ เทวา ตาวตึสา อทิฏฺฐปุพฺพา, โอโลเกถ, ภิกฺขเว, ลิจฺฉวีปริสํ; อปโลเกถ, ภิกฺขเว, ลิจฺฉวีปริสํ; อุปสํหรถ, ภิกฺขเว, ลิจฺฉวีปริสํ ตาวตึสปริส’’นฺติฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี ยาวติกา ยานสฺส ภูมิ, ยาเนน คนฺตฺวา ยานา ปโจฺจโรหิตฺวา ปตฺติกาว เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสิเนฺน โข เต ลิจฺฉวี ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี, ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อธิวาเสตุ โน, ภนฺเต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนา’’ติฯ ‘‘อธิวุโฏฺฐมฺหิ, ลิจฺฉวี, สฺวาตนาย อมฺพปาลิยา คณิกาย ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี องฺคุลึ โผเฏสุํ – ‘‘ชิตมฺห วต, โภ, อมฺพกาย, ปราชิตมฺห วต , โภ, อมฺพกายา’’ติฯ อถ โข เต ลิจฺฉวี ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกมึสุฯ

อถ โข ภควา โกฏิคาเม ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา [มหาปรินิพฺพานสุเตฺต อนุสนฺธิ อญฺญถา อาคโต] เยน นาติกา [นาทิกา (สี. สฺยา.)] เตนุปสงฺกมิฯ ตตฺร สุทํ ภควา นาติเก วิหรติ คิญฺชกาวสเถฯ อถ โข อมฺพปาลี คณิกา ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สเก อาราเม ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน อมฺพปาลิยา คณิกาย ปริเวสนา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆน ฯ อถ โข อมฺพปาลี คณิกา พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข อมฺพปาลี

คณิกา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิมาหํ, ภนฺเต, อมฺพวนํ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทมฺมี’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา อารามํฯ อถ โข ภควา อมฺพปาลึ คณิกํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน มหาวนํ เตนุปสงฺกมิฯ ตตฺร สุทํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ มหาวเน กูฏาคารสาลายํฯ

ลิจฺฉวีวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

ลิจฺฉวิภาณวาโร นิฏฺฐิโต ตติโยฯ

๑๗๘. สีหเสนาปติวตฺถุ

๒๙๐. [อ. นิ. ๘.๑๒ อาทโย] เตน โข ปน สมเยน อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺธาคาเร [สนฺถาคาเร (สี. สฺยา.)] สนฺนิสินฺนา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติฯ เตน โข ปน สมเยน สีโห เสนาปติ นิคณฺฐสาวโก ตสฺสํ ปริสายํ นิสินฺโน โหติฯ อถ โข สีหสฺส เสนาปติสฺส เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภวิสฺสติ, ตถา หิเม อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺถาคาเร สนฺนิสินฺนา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติฯ ยํนูนาหํ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกเมยฺยํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธ’’นฺติฯ อถ โข สีโห เสนาปติ เยน นิคโณฺฐ นาฏปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา นิคณฺฐํ นาฏปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, ภนฺเต, สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุ’’นฺติฯ ‘‘กึ ปน ตฺวํ, สีห, กิริยวาโท สมาโน อกิริยวาทํ สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสสิ? สมโณ หิ, สีห, โคตโม อกิริยวาโท อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตี’’ติฯ อถ โข สีหสฺส เสนาปติสฺส โย อโหสิ คมิกาภิสงฺขาโร ภควนฺตํ ทสฺสนาย, โส ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ ทุติยมฺปิ โข อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺธาคาเร สนฺนิสินฺนา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเนน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติฯ ทุติยมฺปิ โข สีหสฺส เสนาปติสฺส เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภวิสฺสติ, ตถา หิเม อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺธาคาเร สนฺนิสินฺนา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติฯ ยํนูนาหํ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกเมยฺยํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธ’’นฺติฯ ทุติยมฺปิ โข สีโห เสนาปติ เยน นิคโณฺฐ นาฏปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา นิคณฺฐํ นาฏปุตฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, ภนฺเต, สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิตุ’’นฺติฯ ‘‘กึ ปน ตฺวํ, สีห, กิริยวาโท สมาโน อกิริยวาทํ สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสสิ? สมโณ หิ, สีห, โคตโม อกิริยวาโท อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ , เตน จ สาวเก วิเนตี’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข สีหสฺส เสนาปติสฺส โย อโหสิ คมิกาภิสงฺขาโร ภควนฺตํ ทสฺสนาย, โส ปฏิปฺปสฺสมฺภิฯ ตติยมฺปิ โข อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺธาคาเร สนฺนิสินฺนา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติฯ ตติยมฺปิ โข สีหสฺส เสนาปติสฺส เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภวิสฺสติ, ตถา หิเม อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ลิจฺฉวี สนฺธาคาเร สนฺนิสินฺนา สนฺนิปติตา อเนกปริยาเยน พุทฺธสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสนฺติ, สงฺฆสฺส วณฺณํ ภาสนฺติฯ กิญฺหิ เม กริสฺสนฺติ นิคณฺฐา อปโลกิตา วา อนปโลกิตา วา? ยํนูนาหํ อนปโลเกตฺวาว นิคเณฺฐ ตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกเมยฺยํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธ’’นฺติฯ

อถ โข สีโห เสนาปติ ปญฺจหิ รถสเตหิ ทิวา ทิวสฺส เวสาลิยา นิยฺยาสิ ภควนฺตํ ทสฺสนายฯ ยาวติกา ยานสฺส ภูมิ, ยาเนน คนฺตฺวา ยานา ปโจฺจโรหิตฺวา ปตฺติโกว เยน ภควา เตนุ

ปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข สีโห เสนาปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สุตํ เม ตํ, ภนฺเต, ‘อกิริยวาโท สมโณ โคตโม อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตี’ติฯ เย เต, ภนฺเต, เอวมาหํสุ ‘อกิริยวาโท สมโณ โคตโม, อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตี’ติฯ กจฺจิ เต, ภนฺเต, ภควโต วุตฺตวาทิโน, น จ ภควนฺตํ อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ, ธมฺมสฺส จานุธมฺมํ พฺยากโรนฺติ, น จ โกจิ สหธมฺมิโก วาทานุวาโท คารยฺหํ ฐานํ อาคจฺฉติ? อนพฺภกฺขาตุกามา หิ มยํ, ภนฺเต, ภควนฺต’’นฺติฯ

๒๙๑. ‘‘อตฺถิ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อกิริยวาโท สมโณ โคตโม, อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ อตฺถิ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – กิริยวาโท สมโณ โคตโม กิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ อตฺถิ, สีห, ปริยาโย เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อุจฺเฉทวาโท สมโณ โคตโม อุจฺเฉทาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ อตฺถิ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – เชคุจฺฉี สมโณ โคตโม, เชคุจฺฉิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ อตฺถิ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – เวนยิโก สมโณ โคตโม, วินยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ อตฺถิ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – ตปสฺสี สมโณ โคตโม, ตปสฺสิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ อตฺถิ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อปคพฺโภ สมโณ โคตโม, อปคพฺภตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ อตฺถิ, สีห , ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อสฺสตฺโถ สมโณ โคตโม, อสฺสาสาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ

๒๙๒. ‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อกิริยวาโท สมโณ โคตโม, อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ , เตน จ สาวเก วิเนตีติ? อหญฺหิ, สีห, อกิริยํ วทามิ กายทุจฺจริตสฺส วจีทุจฺจริตสฺส มโนทุจฺจริตสฺส; อเนกวิหิตานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อกิริยํ วทามิฯ อยํ โข, สีห, ปริยาโย , เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อกิริยวาโท สมโณ โคตโม, อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ

‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – กิริยวาโท สมโณ โคตโม, กิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติ? อหญฺหิ, สีห, กิริยํ วทามิ กายสุจริตสฺส วจีสุจริตสฺส มโนสุจริตสฺส, อเนกวิหิตานํ กุสลานํ ธมฺมานํ กิริยํ วทามิฯ อยํ โข, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – กิริยวาโท สมโณ โคตโม, กิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ

‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อุจฺเฉทวาโท สมโณ โคตโม, อุจฺเฉทาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติ? อหญฺหิ, สีห, อุจฺเฉทํ วทามิ ราคสฺส โทสสฺส โมหสฺส; อเนกวิหิตานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ อุจฺเฉทํ วทามิฯ อยํ โข , สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อุจฺเฉทวาโท สมโณ โคตโม อุจฺเฉทาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ

‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – เชคุจฺฉี สมโณ โคตโม, เชคุจฺฉิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติ? อหญฺหิ, สีห, ชิคุจฺฉามิ กายทุจฺจริเตน วจีทุจฺจริเตน มโนทุจฺจริเตน; อเนกวิหิตานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา ชิคุจฺฉา

มิฯ อยํ โข, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – เชคุจฺฉี สมโณ โคต โม, เชคุจฺฉิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ

‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – เวนยิโก สมโณ โคตโม, วินยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติ? อหญฺหิ, สีห, วินยาย ธมฺมํ เทเสมิ ราค สฺส โทสสฺส โมหสฺส; อเนกวิหิตานํ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ วินยาย ธมฺมํ เทเสมิฯ อยํ โข, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – เวนยิโก สมโณ โคตโม, วิน ยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ

‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – ตปสฺสี สมโณ โค ตโม, ตปสฺสิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติ? ตปนียาหํ, สีห, ปาปเก อกุสเล ธมฺเม ว ทามิ – กายทุจฺจริตํ วจีทุจฺจริตํ มโนทุจฺจริตํฯ ยสฺส โข, สีห, ตปนียา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา ป หีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวงฺกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา, ตมหํ ตปสฺสีติ วทา มิฯ ตถาคตสฺส โข, สีห, ตปนียา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อ นภาวํกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมาฯ อยํ โข, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน ว เทยฺย ‘‘ตปสฺสี สมโณ โคตโม ตปสฺสิตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตี’’ติฯ

‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อปคโพฺภ สมโณ โคตโม อปคพฺภตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติ? ยสฺส โข, สีห, อายตึ คพฺภเสยฺยา ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมา, ตมหํ อปคโพฺภติ วทามิฯ ตถาคตสฺส โข, สีห, อายตึ คพฺภเสยฺยา ปุนพฺภวาภินิพฺพตฺติ ปหีนา อุจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวํกตา อายตึ อนุปฺปาทธมฺมาฯ อยํ โข, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อปคโพฺภ สมโณ โคตโม, อปคพฺภตาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติฯ

‘‘กตโม จ, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อสฺสโตฺถ สมโณ โคตโม อสฺสาสาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตีติ? อหญฺหิ, สีห, อสฺสโตฺถ ปรเมน อสฺสา เสน, อสฺสาสาย ธมฺมํ เทเสมิ, เตน จ สาวเก วิเนมิฯ อยํ โข, สีห, ปริยาโย, เยน มํ ปริยาเยน สมฺมา วทมาโน วเทยฺย – อสฺสโตฺถ สมโณ โคตโม อสฺสาสาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิ เนตี’’ติฯ

๒๙๓. เอวํ วุเตฺต สีโห เสนาปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต…เป.… อุปา สกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คต’’นฺติฯ ‘‘อนุวิจฺจการํ [อนุวิชฺชการํ (ก.)] โข, สีห, กโรหิ; อนุวิจฺจกาโร ตุมฺหาทิสานํ ญาตมนุสฺสานํ สาธุ โหตี’’ติฯ ‘‘อิมินาปาหํ, ภเนฺต, ภควโต ภิโยฺยโสมตฺตาย อตฺตมโน อภิรโทฺธ, ยํ มํ ภควา เอวมาห – ‘อนุวิจฺจการํ โข, สีห, กโรหิ; อนุวิจฺจกาโร ตุมฺหาทิสานํ ญาตมนุสฺสานํ สาธุ โหตี’ติฯ มมญฺหิ, ภเนฺต, อญฺญ ติตฺถิยา สาวกํ ลภิตฺวา เกวลกปฺปํ เวสาลึ ปฏากํ ปริหเรยฺยุํ – ‘สีโห โข อมฺหากํ เสนาปติ สา วกตฺตํ อุปคโต’ติฯ อถ จ ปน มํ ภควา เอวมาห – ‘อนุวิจฺจการํ โข, สีห, กโรหิ; อนุวิจฺจกาโร ตุมฺหาทิสานํ ญาตมนุสฺสานํ สาธุ โหตี’ติฯ เอสาหํ, ภเนฺต, ทุติยมฺปิ ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คต’’นฺติฯ ‘‘ทีฆ รตฺตํ โข เต, สีห, นิคณฺฐานํ โอปานภูตํ กุลํ, เยน เนสํ อุปคตานํ ปิณฺฑกํ ทาตพฺพํ มเญฺญยฺยา สี’’ติฯ ‘‘อิมินาปาหํ, ภเนฺต, ภควโต ภิโยฺยโสมตฺตาย อตฺตมโน อภิรโทฺธ, ยํ มํ ภควา เอวมาห – ‘ทีฆรตฺตํ โข เต, สีห, นิคณฺฐานํ โอปานภูตํ กุลํ, เยน เนสํ อุปคตานํ ปิณฺฑกํ ทาตพฺพํ

มเญฺญยฺยาสี’ติฯ สุตํ เม ตํ, ภเนฺต, สมโณ โคตโม เอวมาห – ‘มยฺหเมว ทานํ ทาตพฺพํ, น อเญฺญสํ ทานํ ทาตพฺพํ; มยฺหเมว สาวกานํ ทานํ ทาตพฺพํ, น อเญฺญสํ สาวกานํ ทานํ ทาตพฺพํ ; มยฺหเมว ทินฺนํ มหปฺผลํ, น อเญฺญสํ ทินฺนํ มหปฺผลํ; มยฺหเมว สาวกานํ ทินฺนํ มหปฺผลํ, น อเญฺญสํ สาวกานํ ทินฺนํ มหปฺผล’นฺติฯ อถ จ ปน มํ ภควา นิคเณฺฐสุปิ ทาเน สมาทเปติฯ อปิ จ, ภเนฺต, มยเมตฺถ กาลํ ชานิสฺสามฯ เอสาหํ, ภเนฺต, ตติยมฺปิ ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คต’’นฺติฯ

อถ โข ภควา สีหสฺส เสนาปติสฺส อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ…เป.… อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภเนฺต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข สีโห เสนาปติ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฎฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

๒๙๔. อถ โข สีโห เสนาปติ อญฺญตรํ ปุริสํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ, ปวตฺตมํสํ ชานาหี’’ติฯ อถ โข สีโห เสนาปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฎิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภเนฺต, นิฎฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สีหสฺส เสนาปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา นิคณฺฐา เวสาลิยํ รถิกาย รถิกํ สิงฺฆาฎเกน สิงฺฆาฎกํ พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺติ – ‘‘อชฺช สีเหน เสนาปตินา ถูลํ ปสุํ วธิตฺวา สมณสฺส โคตมสฺส ภตฺตํ กตํ, ตํ สมโณ โคตโม ชานํ อุทฺทิสฺสกตํ มํสํ ปริภุญฺชติ ปฎิจฺจกมฺม’’นฺติฯ อถ โข อญฺญตโร ปุริโส เยน สีโห เสนาปติ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา สีหสฺส เสนาปติสฺส อุปกณฺณเก อาโรเจสิ ‘‘ยเคฺฆ, ภเนฺต, ชาเนยฺยาสิ, เอเต สมฺพหุลา นิคณฺฐา เวสาลิยํ รถิกาย รถิกํ สิงฺฆาฎเกน สิงฺฆาฎกํ พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺติ – ‘อชฺช สีเหน เสนาปตินา ถูลํ ปสุํ วธิตฺวา สมณสฺส โคตมสฺส ภตฺตํ กตํ, ตํ สมโณ โคตโม ชานํ อุทฺทิสฺสกตํ มํสํ ปริภุญฺชติ ปฎิจฺจกมฺม’’’นฺติฯ ‘‘อลํ อโยฺย, ทีฆรตฺตมฺปิ เต อายสฺมนฺตา อวณฺณกามา พุทฺธสฺส, อวณฺณกามา ธมฺมสฺส, อวณฺณกามา สงฺฆสฺส; น จ ปน เต อายสฺมนฺตา ชิริทนฺติ ตํ ภควนฺตํ อสตา ตุจฺฉา มุสา อภูเตน อพฺภาจิกฺขนฺตา; น จ มยํ ชีวิตเหตุปิ สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปยฺยามา’’ติฯ อถ โข สีโห เสนาปติ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข สีหํ เสนาปติํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, ชา นํ อุทฺทิสฺสกตํ มํสํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโกฎิปริสุทฺธํ มจฺฉมํสํ – อทิฎฺฐํ อสฺสุตํ อปริสงฺกิต’’นฺติฯ

สีหเสนาปติวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๑๗๙. กปฺปิยภูมิอนุชานนา

๒๙๕. เตน โข ปน สมเยน เวสาลี สุภิกฺขา โหติ สุสสฺสา สุลภปิณฺฑา, สุกรา อุเญฺฉน ปคฺคเหน ยาเปตุํฯ อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฎิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตโกฺก อุทปาทิ – ‘‘ยานิ ตานิ มยา ภิกฺขูนํ อนุญฺญาตานิ ทุพฺภิเกฺข ทุสฺสเสฺส ทุลฺลภปิเณฺฑ อโนฺต วุฎฺฐํ อโนฺต ปกฺกํ สามํ ปกฺกํ อุคฺคหิตปฎิคฺคหิตกํ ตโต นีหฎํ ปุเรภตฺตํ ปฎิคฺคหิตํ วนฎฺฐํ โปกฺขรฎฺฐํ, อชฺ

ชาปิ นุ โข ตานิ ภิกฺขู ปริภุญฺชนฺตี''ติฯ อถ โข ภควา สายนฺหสมยํ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิโต อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ – ''ยานิ ตานิ, อานนฺท, มยา ภิกฺขูนํ อนุญฺญาตานิ ทุพฺภิกฺเข ทุสฺสเสฺส ทุลฺลภปิณฺเฑ อโนฺต วุฏฺฐํ อโนฺต ปกฺกํ สามํ ปกฺกํ อุคฺคหิตปฏิคฺคหิตกํ ตโต นีหฏํ ปุเรภตฺตํ ปฏิคฺคหิตํ วนฏฺฐํ โปกฺขรฏฺฐํ, อชฺชาปิ นุ โข ตานิ ภิกฺขู ปริภุญฺชนฺตี''ติ? ''ปริภุญฺชนฺติ ภควา''ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''ยานิ ตานิ, ภิกฺขเว, มยา ภิกฺขูนํ อนุญฺญาตานิ ทุพฺภิกฺเข ทุสฺสเสฺส ทุลฺลภปิณฺเฑ อโนฺต วุฏฺฐํ อโนฺต ปกฺกํ สามํ ปกฺกํ อุคฺคหิตปฏิคฺคหิตกํ ตโต นีหฏํ ปุเรภตฺตํ ปฏิคฺคหิตํ วนฏฺฐํ โปกฺขรฏฺฐํ, ตานาหํ อชฺชตเคฺค ปฏิกฺขิปามิฯ น, ภิกฺขเว, อโนฺต วุฏฺฐํ อโนฺต ปกฺกํ สามํ ปกฺกํ อุคฺคหิตปฏิคฺคหิตกํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, ตโต นีหฏํ ปุเรภตฺตํ ปฏิคฺคหิตํ วนฏฺฐํ โปกฺขรฏฺฐํ ภุตฺตาวินา ปวาริเตน อนติริตฺตํ ปริภุญฺชิตพฺพํฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ชานปทา มนุสฺสา พหุํ โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ สกเฏสุ อาโรเปตฺวา พหารามโกฏฺฐเก สกฏปริวฏฺฏํ กริตฺวา อจฺฉนฺติ – ยทา ปฏิปาฏิํ ลภิสฺสาม, ตทา ภตฺตํ กริสฺสามาติฯ มหา จ เมโฆ อุคฺคโต โหติฯ อถ โข เต มนุสฺสา เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจุํ – ''อิธ, ภเนฺต อานนฺท, พหุํ โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ สกเฏสุ อาโรปิตา ติฏฺฐนฺติ, มหา จ เมโฆ อุคฺคโต ; กถํ นุ โข, ภเนฺต อานนฺท, ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ''เตน หานนฺท, สโงฺฆ ปจฺจนฺติมํ วิหารํ กปฺปิยภูมิํ สมฺมนฺนิตฺวา ตตฺถ วาเสตุ, ยํ สโงฺฆ อากงฺขติ วิหารํ วา อฑฺฒโยคํ วา ปาสาทํ วา หมฺมิยํ วา คุหํ วาฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺพาฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ กปฺปิยภูมิํ สมฺมเนฺนยฺย, เอสา ญตฺติฯ

''สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ กปฺปิยภูมิํ สมฺมนฺนติ ฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส วิหารสฺส กปฺปิยภูมิยา สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

''สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม วิหาโร กปฺปิยภูมิฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ตเตฺถว สมฺมุติยา [สมฺมติกาย (สฺยา.)] กปฺปิยภูมิยา ยาคุโย ปจนฺติ, ภตฺตานิ ปจนฺติ, สูปานิ สมฺปาเทนฺติ, มํสานิ โกเฏฺฏนฺติ, กฏฺฐานิ ผาเลนฺติฯ อโสฺสสิ โข ภควา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย อุจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ กาโกรวสทฺทํ, สุตฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ''กิํ นุ โข โส, อานนฺท, อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท กาโกรวสโทฺท''ติ? ''เอตรหิ, ภเนฺต, มนุสฺสา ตเตฺถว สมฺมุติยา กปฺปิยภูมิยา ยาคุโย ปจนฺติ, ภตฺตานิ ปจนฺติ, สูปานิ สมฺปาเทนฺติ, มํสานิ โกเฏฺฏนฺติ, กฏฺฐานิ ผาเลนฺติฯ โส เอโส, ภควา, อุจฺจาสโทฺท มหาสโทฺท กาโกรวสโทฺท''ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, สมฺมุติ [สมฺมติกา (สฺยา.)] กปฺปิยภูมิ ปริภุญฺชิตพฺพาฯ โย ปริภุเญฺชยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติโสฺส กปฺปิยภูมิโย – อุสฺสาวนนฺติกํ โคนิสาทิกํ คหปติ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ยโสโช คิลาโน โหติฯ ตสฺสตฺถาย เภสชฺชานิ อาหรียนฺติฯ ตานิ ภิกฺขู พหิ วาเสนฺติฯ อุกฺกปิณฺฑิกาปิ ขาทนฺติ, โจราปิ หรนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, สมฺมุตึ กปฺปิยภูมึ ปริภุญฺชิตุํ ฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จตสฺโส กปฺปิยภูมิโย – อุสฺสาวนนฺติกํ โคนิสาทิกํ คหปตึ สมฺมุตินฺติฯ

กปฺปิยภูมิอนุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

สีหภาณวาโร นิฏฺฐิโต จตุตฺโถฯ

๑๘๐. เมณฺฑกคหปติวตฺถุ

๒๙๖. เตน โข ปน สมเยน ภทฺทิยนคเร เมณฺฑโก คหปติ ปฏิวสติฯ ตสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว โหติ – สีสํ นหายิตฺวา ธญฺญาคารํ สมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสีทติ, อนฺตลิกฺขา ธญฺญสฺส ธารา โอปติตฺวา ธญฺญาคารํ ปูเรติฯ ภริยาย เอวรูโป อิทฺธานุภาโว โหติ – เอกํเยว อาฬฺหกถาลิกํ อุปนิสีทิตฺวา เอกญฺจ สูปภิญฺชนกํ [สูปภิญฺชรกํ (สี.)] ทาสกมฺมกรโปริสํ ภตฺเตน ปริวิสติ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ [ขียติ (สี. สฺยา.)] ยาว สา น วุฏฺฐาติฯ ปุตฺตสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว โหติ – เอกํเยว สหสฺสถวิกํ คเหตฺวา ทาสกมฺมกรโปริสสฺส ฉมาสิกํ เวตนํ เทติ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ ยาวสฺส หตฺถคตาฯ สุณิสาย เอวรูโป อิทฺธานุภาโว โหติ – เอกํเยว จตุโทณิกํ ปิฏกํ อุปนิสีทิตฺวา ทาสกมฺมกรโปริสสฺส ฉมาสิกํ ภตฺตํ เทติ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ ยาว สา น วุฏฺฐาติฯ ทาสสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว โหติ – เอเกน นงฺคเลน กสนฺตสฺส สตฺต สีตาโย คจฺฉนฺติฯ

อโสฺสสิ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร – ‘‘อมฺหากํ กิร วิชิเต ภทฺทิยนคเร เมณฺฑโก คหปติ ปฏิวสติฯ ตสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว – สีสํ นหายิตฺวา ธญฺญาคารํ สมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสีทติ, อนฺตลิกฺขา ธญฺญสฺส ธารา โอปติตฺวา ธญฺญาคารํ ปูเรติฯ ภริยาย เอวรูโป อิทฺธานุภาโว – เอกํเยว อาฬฺหกถาลิกํ อุปนิสีทิตฺวา เอกญฺจ สูปภิญฺชนกํ ทาสกมฺมกรโปริสํ ภตฺเตน ปริวิสติ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ ยาว สา น วุฏฺฐาติฯ ปุตฺตสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว – เอกํเยว สหสฺสถวิกํ คเหตฺวา ทาสกมฺมกรโปริสสฺส ฉมาสิกํ เวตนํ เทติ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ ยาวสฺส หตฺถคตาฯ สุณิสาย เอวรูโป อิทฺธานุภาโว – เอกํเยว จตุโทณิกํ ปิฏกํ อุปนิสีทิตฺวา ทาสกมฺมกรโปริสสฺส ฉมาสิกํ ภตฺตํ เทติ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ ยาว สา น วุฏฺฐาติฯ ทาสสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว – เอเกน นงฺคเลน กสนฺตสฺส สตฺต สีตาโย คจฺฉนฺตี’’ติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อญฺญตรํ สพฺพตฺถกํ มหามตฺตํ อามนฺเตสิ – ‘‘อมฺหากํ กิร, ภเณ, วิชิเต ภทฺทิยนคเร เมณฺฑโก คหปติ ปฏิวสติฯ ตสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว – สีสํ นหายิตฺวา ธญฺญาคารํ สมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสีทติ, อนฺตลิกฺขา ธญฺญสฺส ธารา โอปติตฺวา ธญฺญาคารํ ปูเรติฯ ภริยาย…เป.… ปุตฺตสฺส… สุณิสาย… ทาสสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว, เอเกน นงฺคเลน กสนฺตสฺส สตฺต สีตาโย คจฺฉนฺตีติฯ คจฺฉ, ภเณ, ชานาหิฯ ยถา มยา สามํ ทิฏฺโฐ, เอวํ ตว ทิฏฺโฐ ภวิสฺสตี’’ติฯ

๒๙๗. เอวํ , เทวาติ โข โส มหามตฺโต รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุณิตฺวา จตุรงฺคินิยา เสนาย เยน ภทฺทิยํ เตน ปายาสิฯ อนุปุพฺเพน เยน ภทฺทิยํ เยน เมณฺฑโก คหปติ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เมณฺฑกํ คหปตึ เอตทโวจ – ‘‘อหญฺหิ, คหปติ, รญฺญา อาณตฺโต ‘อมฺหากํ กิร, ภเณ, วิชิเต ภทฺทิยนคเร เมณฺฑโก คหปติ ปฏิวสติ, ตสฺส เอวรูโป อิทฺธานุภาโว, สีสํ นหายิตฺวา…เป.… ภริยาย… ปุตฺตสฺส… สุณิสาย… ทาสสฺส เอวรูโป

อิทฺธานุภาโว, เอเกน นงฺคเลน กสนฺตสฺส สตฺต สีตาโย คจฺฉนฺตี’ติ, คจฺฉ, ภเณ, ชานาหิฯ ยถา มยา สามํ ทิฏฺฐํ, เอวํ ตว ทิฏฺฐํ ภวิสฺสตี’ติฯ ปสฺสาม เต, คหปติ, อิทฺธานุภาว’’นฺติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ สีสํ นหายิตฺวา ธญฺญาคารํ สมฺมชฺชาเปตฺวา พหิทฺวาเร นิสีทิ, อนฺตลิกฺขา ธญฺญสฺส ธารา โอปติตฺวา ธญฺญาคารํ ปูเรสิฯ ‘‘ทิฏฺโฐ เต, คหปติ, อิทฺธานุภาโวฯ ภริยาย เต อิทฺธานุภาวํ ปสฺสิสฺสามา’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ภริยํ อาณาเปสิ – ‘‘เตน หิ จตุรงฺคินึ เสนํ ภตฺเตน ปริวิสา’’ติฯ อถ โข เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส ภริยา เอกํเยว อาฬฺหกถาลิกํ อุปนิสีทิตฺวา เอกญฺจ สูปภิญฺชนกํ จตุรงฺคินึ เสนํ ภตฺเตน ปริวิสิ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ, ยาว สา น วุฏฺฐาติฯ ‘‘ทิฏฺโฐ เต, คหปติ, ภริยายปิ อิทฺธานุภาโวฯ ปุตฺตสฺส เต อิทฺธานุภาวํ ปสฺสิสฺสามา’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ปุตฺตํ อาณาเปสิ – ‘‘เตน หิ จตุรงฺคินิยา เสนาย ฉมาสิกํ เวตนํ เทหี’’ติ ฯ อถ โข เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส ปุตฺโต เอกํเยว สหสฺสถวิกํ คเหตฺวา จตุรงฺคินิยา เสนาย ฉมาสิกํ เวตนํ อทาสิ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ, ยาวสฺส หตฺถคตาฯ ‘‘ทิฏฺโฐ เต, คหปติ, ปุตฺตสฺสปิ อิทฺธานุภาโวฯ สุณิสาย เต อิทฺธานุภาวํ ปสฺสิสฺสามา’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ สุณิสํ อาณาเปสิ – ‘‘เตน หิ จตุรงฺคินิยา เสนาย ฉมาสิกํ ภตฺตํ เทหี’’ติฯ อถ โข เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส สุณิสา เอกํเยว จตุโทณิกํ ปิฏกํ อุปนิสีทิตฺวา จตุรงฺคินิยา เสนาย ฉมาสิกํ ภตฺตํ อทาสิ, น ตาว ตํ ขิยฺยติ ยาว สา น วุฏฺฐาติฯ ‘‘ทิฏฺโฐ เต, คหปติ, สุณิสายปิ อิทฺธานุภาโวฯ ทาสสฺส เต อิทฺธานุภาวํ ปสฺสิสฺสามา’’ติฯ ‘‘มยฺหํ โข, สามิ, ทาสสฺส อิทฺธานุภาโว เขเตฺต ปสฺสิตพฺโพ’’ติฯ ‘‘อลํ, คหปติ, ทิฏฺโฐ เต ทาสสฺสปิ อิทฺธานุภาโว’’ติฯ อถ โข โส มหามโตฺต จตุรงฺคินิยา เสนาย ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิฯ เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ

๒๙๘. อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ภทฺทิยํ เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสเงฺฆน สทฺธิํ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ภทฺทิยํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ภทฺทิเย วิหรติ ชาติยา วเนฯ อโสฺสสิ โข เมณฺฑโก คหปติ – ‘‘สมโณ ขลุ โภ โคตโม สกฺยปุโตฺต สกฺยกุลา ปพฺพชิโต ภทฺทิยํ อนุปฺปโตฺต ภทฺทิเย วิหรติ ชาติยา วเนฯ ตํ โข ปน ภควนฺตํ โคตมํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสโทฺท อพฺภุคฺคโต – ‘อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ วิชฺชาจรณสมฺปโนฺน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุโทฺธ ภควา’ [ภควาติ (ก.)]ฯ โส อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺราหฺมณิํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติฯ โส ธมฺมํ เทเสติ อาทิกลฺยาณํ มเชฺฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสติฯ สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ โหตี’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ภทฺรานิ ภทฺรานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา ภทฺรํ ภทฺรํ ยานํ อภิรุหิตฺวา ภเทฺรหิ ภเทฺรหิ ยาเนหิ ภทฺทิยา นิยฺยาสิ ภควนฺตํ ทสฺสนายฯ อทฺทสํสุ โข สมฺพหุลา ติตฺถิยา เมณฺฑกํ คหปติํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน เมณฺฑกํ คหปติํ เอตทโวจุํ – ‘‘กหํ ตฺวํ, คหปติ, คจฺฉสี’’ติ? ‘‘คจฺฉามหํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ [อิทํ ปทํ สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ] สมณํ โคตมํ ทสฺสนายา’’ติฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, คหปติ, กิริยวาโท สมาโน อกิริยวาทํ สมณํ โคตมํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมิสฺสสิ? สมโณ หิ, คหปติ, โคตโม อกิริยวาโท อกิริยาย ธมฺมํ เทเสติ, เตน จ สาวเก วิเนตี’’ติฯ อถ โข เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ, โข โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ ภวิสฺสติ, ยถยิเม ติตฺถิยา อุสูยนฺตี’’ติฯ ยาวติกา ยานสฺส ภูมิ, ยาเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺโจโรหิตฺวา ปตฺติโกว เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนสฺส โข เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส ภควา อนุปุพฺพิํ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ…เป.… อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกนฺตํ, ภเนฺต…เป.… อุปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ อชฺชตเคฺค ปาณุเปตํ สรณํ คตํ ฯ อธิวาเสตุ จ เม, ภเนฺต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ

สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนฯ อถ โข เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส ภริยา จ ปุตฺโต จ สุณิสา จ ทาโส จ เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ , อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เตสํ ภควา อนุปุพฺพึ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ…เป.… อปรปฺปจฺจยา สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อภิกฺกนฺตํ, ภนฺเต…เป.… เอเต มยํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉาม ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจฯ อุปาสเก โน ภควา ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณุเปเต สรณํ คเต’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข เมณฺฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ยาว, ภนฺเต, ภควา ภทฺทิเย วิหรติ ตาว อหํ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ธุวภตฺเตนา’’ติฯ อถ โข ภควา เมณฺฑกํ คหปตึ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

เมณฺฑกคหปติวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๘๑. ปญฺจโครสาทิอนุชานนา

๒๙๙. อถ โข ภควา ภทฺทิเย ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เมณฺฑกํ คหปตึ อนาปุจฺฉา เยน องฺคุตฺตราโป เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ อโสฺสสิ โข เมณฺฑโก คหปติ – ‘‘ภควา กิร เยน องฺคุตฺตราโป เตน จาริกํ ปกฺกนฺโต มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหี’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ทาเส จ กมฺมกเร จ อาณาเปสิ – ‘‘เตน หิ, ภเณ, พหุํ โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ สกเฏสุ อาโรเปตฺวา อาคจฺฉถ, อฑฺฒเตลสานิ จ โคปาลกสตานิ อฑฺฒเตลสานิ จ เธนุสตานิ อาทาย อาคจฺฉนฺตุ, ยตฺถ ภควนฺตํ ปสฺสิสฺสาม ตตฺถ ตรุเณน [ธารุเณฺหน (สี. สฺยา.)] ขีเรน โภเชสฺสามา’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ภควนฺตํ อนฺตรามคฺเค กนฺตาเร สมฺภาเวสิฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข เมณฺฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภนฺเต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

อถ โข เมณฺฑโก คหปติ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน เมณฺฑกสฺส คหปติสฺส ปริเวสนา เตนุปสงฺกมิ ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ อฑฺฒเตลสานิ โคปาลกสตานิ อาณาเปสิ – ‘‘เตนหิ, ภเณ, เอกเมกํ เธนุํ คเหตฺวา เอกเมกสฺส ภิกฺขุโน อุปติฏฺฐถ ตรุเณน ขีเรน โภเชสฺสามา’’ติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ, ตรุเณน จ ขีเรนฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา ขีรํ น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ปฏิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถาติฯ อถ โข เมณฺฑโก คหปติ พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา

ตรุเณน จ ขีเรน ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข เมณฺฑโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''สนฺติ, ภนฺเต, มคฺคา กนฺตารา, อปฺโปทกา อปฺปภกฺขา, น สุกรา อปาเถยฺเยน คนฺตุํฯ สาธุ, ภนฺเต, ภควา ภิกฺขูนํ ปาเถยฺยํ อนุชานาตู''ติฯ อถ โข ภควา เมณฺฑกํ คหปติํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจ โครเส – ขีรํ, ทธิํ, ตกฺกํ, นวนีตํ, สปฺปิํฯ สนฺติ, ภิกฺขเว, มคฺคา กนฺตารา อปฺโปทกา อปฺปภกฺขา, น สุกรา อปาเถยฺเยน คนฺตุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาเถยฺยํ ปริเยสิตุํ ตณฺฑุโล ตณฺฑุลตฺถิเกน, มุคฺโค มุคฺคตฺถิเกน, มาโส มาสตฺถิเกน, โลณํ โลณตฺถิเกน , คุโฬ คุฬตฺถิเกน, เตลํ เตลตฺถิเกน, สปฺปิ สปฺปิตฺถิเกนฯ สนฺติ, ภิกฺขเว, มนุสฺสา, สทฺธา ปสนฺนา, เต กปฺปิยการกานํ หตฺเถ หิรญฺญํ อุปนิกฺขิปนฺติ – 'อิมินา อยฺยสฺส ยํ กปฺปิยํ ตํ เทถา'ติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยํ ตโต กปฺปิยํ ตํ สาทิตุํ; น เตฺววาหํ, ภิกฺขเว, เกนจิ ปริยาเยน ชาตรูปรชตํ สาทิตพฺพํ ปริเยสิตพฺพนฺติ วทามี''ติฯ

ปญฺจโครสาทิอนุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๘๒. เกณิยชฏิลวตฺถุ

๓๐๐. [ม. นิ. ๒.๓๙๖ อาทโย; สุ. นิ. เสลสุตฺตมฺปิ ปสฺสิตพฺพํ] อถ โข ภควา อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน อาปณํ ตทวสริฯ อโสฺสสิ โข เกณิโย ชฏิโล – ''สมโณ ขลุ โภ โคตโม สกฺยปุตฺโต สกฺยกุลา ปพฺพชิโต อาปณํ อนุปฺปตฺโต, ตํ โข ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต…เป.… สาธุ โข ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสนํ โหตี''ติฯ อถ โข เกณิยสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''กิํ นุ โข อหํ สมณสฺส โคตมสฺส หราเปยฺย''นฺติฯ อถ โข เกณิยสฺส ชฏิลสฺส เอตทโหสิ – ''เยปิ โข เต พฺราหฺมณานํ [อยํ ปาโฐ ที. นิ. ๑.๒๘๕, ๕๒๖, ๕๓๖; ม. นิ. ๒.๔๒๗; อ. นิ. ๕.๑๙๑-๑๙๒ อาทโย] ปุพฺพกา อิสโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร, เยสมิทํ เอตรหิ พฺราหฺมณา โปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวุตฺตํ สมิหิตํ, ตทนุคายนฺติ ตทนุภาสนฺติ, ภาสิตมนุภาสนฺติ, วาจิตมนุวาเจนฺติ, เสยฺยถิทํ – อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสามิโตฺต ยมตคฺคิ [ยมทคฺคิ (ก.)] องฺคีรโส ภารทฺวาโช วาเสฏฺโฐ กสฺสโป ภคุ [อยํ ปาโฐ ที. นิ. ๑.๒๘๕, ๕๒๖, ๕๓๖; ม. นิ. ๒.๔๒๗; อ. นิ. ๕.๑๙๑-๑๙๒ อาทโย], รตฺตูปรตา วิรตา วิกาลโภชนา, เต เอวรูปานิ ปานานิ สาทิยิํสุฯ สมโณปิ โคตโม รตฺตูปรโต วิรโต วิกาลโภชนา, อรหติ สมโณปิ โคตโม เอวรูปานิ ปานานิ สาทิยิตุ''นฺติ ปหูตํ ปานํ ปฏิยาทาเปตฺวา กาเชหิ คาหาเปตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สโมฺมทิ; สโมฺมทนียํ กถํ สารณียํ วีติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข เกณิโย ชฏิโล ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''ปฏิคฺคณฺหาตุ เม ภวํ โคตโม ปาน''นฺติฯ เตน หิ, เกณิย, ภิกฺขูนํ เทหีติฯ อถ โข เกณิโย ชฏิโล ภิกฺขูนํ เทติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฏิคฺคณฺหนฺติฯ ปฏิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถาติฯ อถ โข เกณิโย ชฏิโล พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปหูเตหิ ปาเนหิ สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ โธตหตฺถํ โอนีตปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข เกณิยํ ชฏิลํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข เกณิโย ชฏิโล ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุตฺเตชิโต สมฺปหํสิโต ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา''ติฯ มหา โข, เกณิย, ภิกฺขุสโงฺฆ อฑฺฒเตลสานิ ภิกฺขุสตานิ, ตฺวญฺจ พฺราหฺมเณสุ อภิปฺปสโนฺนติฯ ทุติยมฺปิ โข เกณิโย ชฏิโล ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''กิญฺจาปิ โข, โภ โคตม, มหา ภิกฺขุสโงฺฆ อฑฺฒเตลสานิ ภิกฺขุสตานิ, อหญฺจ พฺราหฺมเณสุ อภิปฺปสโนฺน, อธิวาเสตุ เม ภวํ โคตโม สฺวาตนาย

ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนา’’ติฯ มหา โข, เกณิย, ภิกฺขุสงฺโฆ อฑฺฒเตลสานิ ภิกฺขุสตานิ, ตฺวญฺจ พฺราหฺมเณสุ อภิปฺปสนฺโนติ ฯ ตติยมฺปิ โข เกณิโย ชฏิโล ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘กิญฺจาปิ โข, โภ โคตม, มหา ภิกฺขุสงฺโฆ อฑฺฒเตลสานิ ภิกฺขุสตานิ, อหญฺจ พฺราหฺมเณสุ อภิปฺปสนฺโน, อธิวาเสตุ ภวํ โคตโม สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข เกณิโย ชฏิโล ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐ ปานานิ – อมฺพปานํ ชมฺพุปานํ โจจปานํ โมจปานํ มธูกปานํ [มธุปานํ (สี. สฺยา.)] มุทฺทิกปานํ สาลูกปานํ ผารุสกปานํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพํ ผลรสํ ฐเปตฺวา ธญฺญผลรสํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพํ ปตฺตรสํ ฐเปตฺวา ฑากรสํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพํ ปุปฺผรสํ ฐเปตฺวา มธูกปุปฺผรสํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุจฺฉุรส’’นฺติฯ

อถ โข เกณิโย ชฏิโล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน สเก อสฺสเม ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต กาลํ อาโรจาเปสิ – ‘‘กาโล, โภ โคตม, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน เกณิยสฺส ชฏิลสฺส อสฺสโม เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน นิสีทิ สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนฯ อถ โข เกณิโย ชฏิโล พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข เกณิยํ ชฏิลํ ภควา อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิ –

‘‘อคฺคิหุตฺตมุขา ยญฺญา, สาวิตฺตี ฉนฺทโส มุขํ;
ราชา มุขํ มนุสฺสานํ, นทีนํ สาคโร มุขํฯ

‘‘นกฺขตฺตานํ มุขํ จนฺโท, อาทิจฺโจ ตปตํ มุขํ;
ปุญฺญํ อากงฺขมานานํ สงฺโฆ, เว ยชตํ มุข’’นฺติฯ

อถ โข ภควา เกณิยํ ชฏิลํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

เกณิยชฏิลวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๘๓. โรชมลฺลวตฺถุ

๓๐๑. อถ โข ภควา อาปเณ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน กุสินารา เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ อโสสฺสุํ โข โกสินารกา มลฺลา – ‘‘ภควา กิร กุสินารํ อาคจฺฉติ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหี’’ติฯ เต สงฺครํ [สงฺกรํ (ก.)] อกํสุ – ‘‘โย ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ น กริสฺสติ, ปญฺจสตานิสฺส ทโณฺฑ’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน โรโช มโลฺล อายสฺมโต อานนฺทสฺส สหาโย โหติฯ อถ โข ภควา อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน กุสินารา ตทวสริฯ อถ โข โกสินารกา มลฺลา ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อกํสุฯ อถ โข โรโช มโลฺล ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ กริตฺวา เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตํ โข โรชํ มลฺลํ อายสฺมา อานโนฺท เอตทโวจ – ‘‘อุฬารํ โข เต อิทํ, อาวุโส โรช, ยํ ตฺวํ ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อกาสี’’ติฯ ‘‘นาหํ, ภนฺเต อานนฺท, พหุกโต พุเทฺธ วา ธเมฺม วา สเงฺฆ วา; อปิ จ ญาตีหิ สงฺคโร กโต – ‘โย ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ น กริสฺสติ, ปญฺจสตานิสฺส ทโณฺฑ’’’ติ; โส โข อหํ, ภนฺเต อานนฺท, ญาตีนํ ทณฺฑภยา เอวาหํ ภควโต ปจฺจุคฺคมนํ อกาสินฺติฯ อถ โข อายสฺมา อาน

โนฺท อนตฺตมโน อโหสิ’ กถญฺหิ นาม โรโช มโลฺล เอวํ วกฺขตี’ติ? อถ โข อายสฺมา อานโนฺท เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อานโนฺท ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อยํ, ภเนฺต, โรโช มโลฺล อภิญฺญาโต ญาตมนุโสฺสฯ มหตฺถิโก โข ปน เอวรูปานํ ญาตมนุสฺสานํ อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสาโทฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา ตถา กโรตุ, ยถา โรโช มโลฺล อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสีเทยฺยา’’ติฯ ‘‘น โข ตํ, อานนฺท, ทุกฺกรํ ตถาคเตน, ยถา โรโช มโลฺล อิมสฺมึ ธมฺมวินเย ปสีเทยฺยา’’ติฯ

อถ โข ภควา โรชํ มลฺลํ เมเตฺตน จิเตฺตน ผริตฺวา อุฎฺฐายาสนา วิหารํ ปาวิสิฯ อถ โข โรโช มโลฺล ภควโต เมเตฺตน จิเตฺตน ผุโฎฺฐ, เสยฺยถาปิ นาม คาวึ ตรุณวโจฺฉ, เอวเมว, วิหาเรน วิหารํ ปริเวเณน ปริเวณํ อุปสงฺกมิตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉติ – ‘‘กหํ นุ โข, ภเนฺต, เอตรหิ โส ภควา วิหรติ อรหํ สมฺมาสมฺพุโทฺธ, ทสฺสนกามา หิ มยํ ตํ ภควนฺตํ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธ’’นฺติฯ ‘‘เอสาวุโส โรช, วิหาโร สํวุตทฺวาโร, เตน อปฺปสโทฺท อุปสงฺกมิตฺวา อตรมาโน อาฬินฺทํ ปวิสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ อาโกเฎหิ, วิวริสฺสติ เต ภควา ทฺวาร’’นฺติฯ อถ โข โรโช มโลฺล เยน โส วิหาโร สํวุตทฺวาโร, เตน อปฺปสโทฺท อุปสงฺกมิตฺวา อตรมาโน อาฬินฺทํ ปวิสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ อาโกเฎสิฯ วิวริ ภควา ทฺวารํฯ อถ โข โรโช มโลฺล วิหารํ ปวิสิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนสฺส โข โรชสฺส มลฺลสฺส ภควา อนุปุพฺพึ กถํ กเถสิ, เสยฺยถิทํ – ทานกถํ...เป.... อปรปฺปจฺจโย สตฺถุสาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘สาธุ, ภเนฺต, อยฺยา มมเญฺญว ปฎิคฺคเณฺหยฺยุํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ, โน อเญฺญส’’นฺติฯ ‘‘เยสํ โข, โรช, เสเกฺขน ญาเณน เสเกฺขน ทสฺสเนน ธโมฺม ทิโฎฺฐ เสยฺยถาปิ ตยา, เตสมฺปิ เอวํ โหติ – ‘อโห นูน อยฺยา อมฺหากเญฺญว ปฎิคฺคเณฺหยฺยุํ จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารํ, โน อเญฺญส’นฺติฯ เตน หิ, โรช, ตว เจว ปฎิคฺคหิสฺสนฺติ อเญฺญสญฺจา’’ติฯ

๓๐๒. เตน โข ปน สมเยน กุสินารายํ ปณีตานํ ภตฺตานํ ภตฺตปฎิปาฎิ อฎฺฐิตา โหติฯ อถ โข โรชสฺส มลฺลสฺส ปฎิปาฎึ อลภนฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ยํนูนาหํ ภตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ, ยํ ภตฺตเคฺค นาสฺส, ตํ ปฎิยาเทยฺย’’นฺติฯ อถ โข โรโช มโลฺล ภตฺตคฺคํ โอโลเกโนฺต เทฺว นาทฺทส – ฑากญฺจ ปิฎฺฐขาทนียญฺจฯ อถ โข โรโช มโลฺล เยนายสฺมา อานโนฺท เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ – ‘‘อิธ เม, ภเนฺต อานนฺท, ปฎิปาฎึ อลภนฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘ยํนูนาหํ ภตฺตคฺคํ โอโลเกยฺยํ, ยํ ภตฺตเคฺค นาสฺส, ตํ ปฎิยาเทยฺย’นฺติฯ โส โข อหํ, ภเนฺต อานนฺท, ภตฺตคฺคํ โอโลเกโนฺต เทฺว นาทฺทสํ – ฑากญฺจ ปิฎฺฐขาทนียญฺจฯ สจาหํ, ภเนฺต อานนฺท, ปฎิยาเทยฺยํ ฑากญฺจ ปิฎฺฐขาทนียญฺจ, ปฎิคฺคเณฺหยฺย เม ภควา’’ติ? ‘‘เตน หิ, โรช, ภควนฺตํ ปฎิปุจฺฉิสฺสามี’’ติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘เตน หานนฺท, ปฎิยาเทตู’’ติฯ ‘‘เตน หิ, โรช, ปฎิยาเทหี’’ติฯ อถ โข โรโช มโลฺล ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปหูตํ ฑากญฺจ ปิฎฺฐขาทนียญฺจ ปฎิยาทาเปตฺวา ภควโต อุปนาเมสิ ‘‘ปฎิคฺคณฺหาตุ เม, ภเนฺต, ภควา ฑากญฺจ ปิฎฺฐขาทนียญฺจา’’ติฯ ‘‘เตน หิ, โรช, ภิกฺขูนํ เทหี’’ติฯ อถ โข โรโช มโลฺล ภิกฺขูนํ เทติฯ ภิกฺขู กุกฺกุจฺจายนฺตา น ปฎิคฺคณฺหนฺติ ฯ ‘‘ปฎิคฺคณฺหถ, ภิกฺขเว, ปริภุญฺชถา’’ติฯ อถ โข โรโช มโลฺล พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปหูเตหิ ฑาเกหิ จ ปิฎฺฐขาทนีเยหิ จ สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ โธตหตฺถํ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข โรชํ มลฺลํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพญฺจ ฑากํ สพฺพญฺจ ปิฎฺฐขาทนีย’’นฺติฯ

โรชมลฺลวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๘๔. วุฑฺฒปพฺพชิตวตฺถุ

๓๐๓. อถ โข ภควา กุสินารายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน อาตุมา เตน จาริกํ ปกฺกามิ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร วุฑฺฒปพฺพชิโต อาตุมายํ ปฏิวสติ นหาปิตปุพฺโพฯ ตสฺส เทฺว ทารกา โหนฺติ, มญฺชุกา ปฏิภาเนยฺยกา, ทกฺขา ปริโยทาตสิปฺปา สเก อาจริยเก นหาปิตกมฺมฯ อโสฺสสิ โข โส วุฑฺฒปพฺพชิโต – ‘‘ภควา กิร อาตุมํ อาคจฺฉติ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหี’’ติฯ อถ โข โส วุฑฺฒปพฺพชิโต เต ทารเก เอตทโวจ – ‘‘ภควา กิร, ตาตา, อาตุมํ อาคจฺฉติ มหตา ภิกฺขุสงฺเฆน สทฺธึ อฑฺฒเตลเสหิ ภิกฺขุสเตหิฯ คจฺฉถ ตุเมฺห, ตาตา, ขุรภณฺฑํ อาทาย นาฬิยาวาปเกน อนุฆรกํ อนุฆรกํ อาหิณฺฑถ, โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ สํหรถ, ภควโต อาคตสฺส ยาคุปานํ กริสฺสามา’’ติฯ ‘‘เอวํ, ตาตา’’ติ โข เต ทารกา ตสฺส วุฑฺฒปพฺพชิตสฺส ปฏิสฺสุณิตฺวา ขุรภณฺฑํ อาทาย นาฬิยาวาปเกน อนุฆรกํ อนุฆรกํ อาหิณฺฑนฺติ, โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ สํหรนฺตาฯ มนุสฺสา เต ทารเก มญฺชุเก ปฏิภาเนยฺยเก ปสฺสิตฺวา เยปิ น การาเปตุกามา เตปิ การาเปนฺติ, การาเปตฺวาปิ พหุํ เทนฺติฯ อถ โข เต ทารกา พหุํ โลณมฺปิ, เตลมฺปิ, ตณฺฑุลมฺปิ, ขาทนียมฺปิ สํหรึสุฯ

อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน อาตุมา ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา อาตุมายํ วิหรติ ภุสาคาเรฯ อถ โข โส วุฑฺฒปพฺพชิโต ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปหูตํ ยาคุํ ปฏิยาทาเปตฺวา ภควโต อุปนาเมสิ – ‘‘ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภเนฺต, ภควา ยาคุ’’นฺติฯ ชานนฺตาปิ ตถาคตา ปุจฺฉนฺติ…เป.… สาวกานํ วา สิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามาติฯ อถ โข ภควา ตํ วุฑฺฒปพฺพชิตํ เอตทโวจ – ‘‘กุตายํ, ภิกฺขุ ยาคู’’ติ? อถ โข โส วุฑฺฒปพฺพชิโต ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา, ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, ปพฺพชิโต อกปฺปิเย สมาทเปสฺสสิ [สมาทเปสิ (ก.)]ฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ ‘น, ภิกฺขเว, ปพฺพชิเตน อกปฺปิเย สมาทเปตพฺพํ, โย สมาทเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสฯ น จ, ภิกฺขเว, นหาปิตปุเพฺพน ขุรภณฺฑํ ปริหริตพฺพํฯ โย ปริหเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา’’’ติฯ

อถ โข ภควา อาตุมายํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน สาวตฺถิยํ พหุํ ผลขาทนียํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ นุ โข ภควตา ผลขาทนียํ อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาต’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สพฺพํ ผลขาทนีย’’นฺติฯ

๓๐๔. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆิกานิ พีชานิ ปุคฺคลิกาย ภูมิยา โรปิยนฺติ, ปุคฺคลิกานิ พีชานิ สงฺฆิกาย ภูมิยา โรปิยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ สงฺฆิกานิ, ภิกฺขเว, พีชานิ ปุคฺคลิกาย ภูมิยา โรปิตานิ ภาคํ ทตฺวา ปริภุญฺชิตพฺพานิฯ ปุคฺคลิกานิ พีชานิ สงฺฆิกาย ภูมิยา โรปิตานิ ภาคํ ทตฺวา ปริภุญฺชิตพฺพานีติฯ

วุฑฺฒปพฺพชิตวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๑๘๕. จตุมหาปเทสกถา

๓๐๕. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ กิสฺมิญฺจิ กิสฺมิญฺจิ ฐาเน กุกฺกุจฺจํ อุปฺปชฺชติ – ‘‘กึ นุ โข ภควตา อนุญฺญาตํ, กึ อนนุญฺญาต’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘ยํ, ภิกฺขเว, มยา ‘อิทํ น กปฺปตี’ติ อปฺปฏิกฺขิตฺตํ ตเญฺจ อกปฺปิยํ อนุโลเมติ, กปฺปิยํ ปฏิพาหติ, ตํ โว น กปฺปติฯ ยํ, ภิกฺขเว, มยา ‘อิทํ น กปฺปตี’ติ อปฺปฏิกฺขิตฺตํ ตเญฺจ กปฺปิยํ อนุโลเมติ, อกปฺปิยํ ปฏิพาหติ, ตํ โว กปฺปติฯ ยํ, ภิกฺขเว, มยา ‘อิทํ กปฺปตี’ติ อนนุญฺญาตํ ตเญฺจ อกปฺปิยํ อนุโลเมติ, กปฺปิยํ ปฏิพาหติ, ตํ โว น กปฺปติฯ ยํ, ภิกฺขเว, มยา ‘อิทํ กปฺปตี’ติ อนนุญฺญาตํ, ตเญฺจ กปฺปิยํ อนุโลเมติ, อกปฺปิยํ ปฏิพาหติ, ตํ โว กปฺปตี’’ติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กปฺปติ นุ โข ยาวกาลิเกน ยามกาลิกํ, น นุ โข กปฺปติ? กปฺปติ นุ โข ยาวกาลิเกน สตฺตาหกาลิกํ, น นุ โข กปฺปติ? กปฺปติ นุ โข ยาวกาลิเกน ยาวชีวิกํ, น นุ โข กปฺปติ? กปฺปติ นุ โข ยามกาลิเกน สตฺตาหกาลิกํ, น นุ โข กปฺปติ? กปฺปติ นุ โข ยามกาลิเกน ยาวชีวิกํ, น นุ โข กปฺปติ? กปฺปติ นุ โข สตฺตาหกาลิเกน ยาวชีวิกํ, น นุ โข กปฺปตี’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘ยาวกาลิเกน, ภิกฺขเว, ยามกาลิกํ, ตทหุ ปฏิคฺคหิตํ กาเล กปฺปติ, วิกาเล น กปฺปติฯ ยาวกาลิเกน, ภิกฺขเว, สตฺตาหกาลิกํ, ตทหุ ปฏิคฺคหิตํ กาเล กปฺปติ, วิกาเล น กปฺปติฯ ยาวกาลิเกน, ภิกฺขเว, ยาวชีวิกํ, ตทหุ ปฏิคฺคหิตํ กาเล กปฺปติ, วิกาเล น กปฺปติฯ ยามกาลิเกน, ภิกฺขเว, สตฺตาหกาลิกํ, ตทหุ ปฏิคฺคหิตํ ยาเม กปฺปติ, ยามาติกฺกเนฺต น กปฺปติฯ ยามกาลิเกน, ภิกฺขเว, ยาวชีวิกํ, ตทหุ ปฏิคฺคหิตํ ยาเม กปฺปติ, ยามาติกฺกเนฺต น กปฺปติฯ สตฺตาหกาลิเกน, ภิกฺขเว, ยาวชีวิกํ ปฏิคฺคหิตํ, สตฺตาหํ กปฺปติ, สตฺตาหาติกฺกเนฺต น กปฺปตี’’ติฯ

จตุมหาปเทสกถา นิฏฺฐิตาฯ

เภสชฺชกฺขนฺธโก ฉฏฺโฐฯ

๑๘๖. ตสฺสุทฺทานํ

สารทิเก วิกาเลปิ, วสํ มูเล ปิเฏฺฐหิ จ;
กสาเวหิ ปณฺณํ ผลํ, ชตุ โลณํ ฉกณญฺจฯ

จุณฺณํ จาลินิ มํสญฺจ, อญฺชนํ อุปปิสนี [อุปปึ สนี (สี.), อุปปึ สนํ (สฺยา.)];
อญฺชนี อุจฺจาปารุตา, สลากา สลากฐานิํ [สลาโกธนี (สี. สฺยา.)]ฯ

ถวิกํสพทฺธกํ สุตฺตํ, มุทฺธนิเตลนตฺถุ จ;
นตฺถุกรณี ธูมญฺจ, เนตฺตญฺจาปิธนตฺถวิฯ

เตลปาเกสุ มชฺชญฺจ, อติกฺขิตฺตํ อพฺภญฺชนํ;
ตุมฺพํ เสทํ สมฺภารญฺจ, มหา ภโงฺคทกํ ตถาฯ

ทกโกฏฺฐํ โลหิตญฺจ, วิสาณํ ปาทพฺภญฺชนํ;
ปชฺชํ สตฺถํ กสาวญฺจ, ติลกกฺกํ กพฬิกํฯ

โจฬํ สาสปกุฏฺฏญฺจ, ธูม สกฺขริกาย จ;

วณเตลํ วิกาสิกํ, วิกฏฺญฺจ ปฏิคฺคหํฯ

คูถํ กโรโนฺต โลฬิญฺจ, ขารํ มุตฺตหรีตกํ;
คนฺธา วิเรจนเญฺจว, อจฺฉากฏํ กฏากฏํฯ

ปฏิจฺฉาทนิ ปพฺภารา, อาราม สตฺตาเหน จ;
คุฬํ มุคฺคํ โสวีรญฺจ, สามํปากา ปุนาปเจฯ

ปุนานุญฺญาสิ ทุพฺภิเกฺข, ผลญฺจ ติลขาทนี;
ปุเรภตฺตํ กายฑาโห, นิพฺพตฺตญฺจ ภคนฺทลํฯ

วตฺถิกมฺมญฺจ สุปฺปิญฺจ, มนุสฺสมํสเมว จ;
หตฺถิอสฺสา สุนโข จ, อหิ สีหญฺจ ทีปิกํ [หตฺถิอสฺสสุนขาหิ, สีหพฺยคฺฆญฺจ ทีปิกํ (สี.)]ฯ

อจฺฉตรจฺฉมํสญฺจ, ปฏิปาฏิ จ ยาคุ จ;
ตรุณํ อญฺญตฺร คุฬํ, สุนิธาวสถาคารํฯ

คงฺคา โกฏิสจฺจกถา, อมฺพปาลี จ ลิจฺฉวี;
อุทฺทิสฺส กตํ สุภิกฺขํ, ปุนเทว ปฏิกฺขิปิฯ

เมโฆ ยโส เมณฺฑโก, จ โครสํ ปาเถยฺยเกน จ;
เกณิ อโมฺพ ชมฺพุ โจจ, โมจมธุมุทฺทิกสาลุกํฯ

ผารุสกา ฑากปิฏฺฐํ, อาตุมายํ นหาปิโต;
สาวตฺถิยํ ผลํ พีชํ, กิสฺมึ ฐาเน จ กาลิเกติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู เอกสตํ ฉวตฺถุฯ

เภสชฺชกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๗. กถินกฺขนฺธโก

๑๘๗. กถินานุชานนา

๓๐๖. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน ตึสมตฺตา ปาเวยฺยกา [ปาเฐยฺยกา (สี. สฺยา.)] ภิกฺขู, สเพฺพ อารญฺญิกา สเพฺพ ปิณฺฑปาติกา สเพฺพ ปํสุกูลิกา สเพฺพ เตจีวริกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺตา ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปกฏฺฐาย วสฺสูปนายิกาย นาสกฺขิํสุ สาวตฺถิยํ วสฺสูปนายิกํ สมฺภาเวตุํ; อนฺตรามเคฺค สาเกเต วสฺสํ อุปคจฺฉิํสุฯ เต อุกฺกณฺฐิตรูปา วสฺสํ วสิํสุ – อาสเนฺนว โน ภควา วิหรติ อิโต ฉสุ โยชเนสุ, น จ มยํ ลภาม ภควนฺตํ ทสฺสนายาติฯ อถ โข เต ภิกฺขู วสฺสํวุฏฺฐา, เตมาสจฺจเยน กตาย ปวารณาย, เทเว วสฺสเนฺต, อุทกสงฺคเห อุทกจิกฺขเลฺล โอกปุเณฺณหิ จีวเรหิ กิลนฺตรูปา เยน สาวตฺถิ เชตวนํ อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราโม, เยน ภควา เตนุปสงฺกมิํสุ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิํสุฯ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ ปฏิสโมฺมทิตุํฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ, ภิกฺขเว, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ผาสุกํ วสฺสํ วสิตฺถ, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิตฺถา’’ติ? ‘‘ขมนียํ, ภควา; ยาปนียํ, ภควา; สมคฺคา จ มยํ, ภเนฺต, สโมฺมทมานา อวิวทมานา วสฺสํ วสิมฺหา, น จ ปิณฺฑเกน กิลมิมฺหา ฯ อิธ มยํ, ภเนฺต, ตึสมตฺตา ปาเวยฺยกา ภิกฺขู สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺตา ภควนฺตํ ทสฺสนาย อุปกฏฺฐาย วสฺสูปนายิกาย นาสกฺขิมฺหา สาวตฺถิยํ วสฺสูปนายิกํ สมฺภาเวตุํ, อนฺตรามเคฺค สาเกเต วสฺสํ อุปคจฺฉิมฺหาฯ เต มยํ, ภเนฺต, อุกฺกณฺฐิตรูปา วสฺสํ วสิมฺหา – ‘อาสเนฺนว โน ภควา วิหรติ อิโต ฉสุ โยชเนสุ, น จ มยํ ลภาม ภควนฺตํ ทสฺสนายา’ติฯ อถ โข มยํ, ภเนฺต, วสฺสํวุฏฺฐา, เตมาสจฺจเยน กตาย ปวารณาย, เทเว วสฺสเนฺต, อุทกสงฺคเห อุทกจิกฺขเลฺล โอกปุเณฺณหิ จีวเรหิ กิลนฺตรูปา อทฺธานํ อาคตาติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ กถินํ [กฐินํ (สี. สฺยา.)] อตฺถริตุํฯ อตฺถตกถินานํ โว, ภิกฺขเว, ปญฺจ กปฺปิสฺสนฺติ – อนามนฺตจาโร, อสมาทานจาโร, คณโภชนํ, ยาวทตฺถจีวรํ, โย จ ตตฺถ จีวรุปฺปาโท โส เนสํ ภวิสฺสตีติฯ อตฺถตกถินานํ โว, ภิกฺขเว, อิมานิ ปญฺจ กปฺปิสฺสนฺติฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กถินํ อตฺถริตพฺพํฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

๓๐๗. ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิทํ สงฺฆสฺส กถินทุสฺสํ อุปฺปนฺนํฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิมํ กถินทุสฺสํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทเทยฺย กถินํ อตฺถริตุํฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ อิทํ สงฺฆสฺส กถินทุสฺสํ อุปฺปนฺนํฯ สโงฺฆ อิมํ กถินทุสฺสํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน เทติ กถินํ อตฺถริตุํฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิมสฺส กถินทุสฺสสฺส อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ทานํ กถินํ อตฺถริตุํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนํ อิทํ สเงฺฆน กถินทุสฺสํ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน กถินํ อตฺถริตุํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๓๐๘. ‘‘เอวํ โข, ภิกฺขเว, อตฺถตํ โหติ กถินํ, เอวํ อนตฺถตํฯ กถญฺจ ปน, ภิกฺขเว, อนตฺถตํ โหติ กถินํ? น อุลฺลิขิตมเตฺตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น โธวนมเตฺตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น จีวรวิจารณมเตฺตน [น คณฺฐุสกรณมเตฺตน (ก.)] อตฺถตํ โหติ กถินํ, น เฉทนมเตฺตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น พนฺธนมเตฺตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น โอวฏฺฏิยกรณมเตฺตน [น โอวเฏฺฏยฺยกรณมเตฺตน

(สี. สฺยา.), น โอวเทยฺยกรณมตฺเตน (ก.)] อตฺถตํ โหติ กถินํ, น กณฺฑุสกรณมตฺเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น ทฬฺหีกมฺมกรณมตฺเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น อนุวาตกรณมตฺเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น ปริภณฺฑกรณมตฺเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น โอวเทฺธยฺยกรณมตฺเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น กมฺพลมทฺทนมตฺเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น นิมิตฺตกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น ปริกถากเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น กุกฺกุกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น สนฺนิธิกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น นิสฺสคฺคิเยน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น อกปฺปกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ , น อญฺญตฺร สงฺฆาฏิยา อตฺถตํ โหติ กถินํ, น อญฺญตฺร อุตฺตราสงฺเคน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น อญฺญตฺร อนฺตรวาสเกน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น อญฺญตฺร ปญฺจเกน วา อติเรกปญฺจเกน วา ตทเหว สญฺฉินฺเนน สมณฺฑลีกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, น อญฺญตฺร ปุคฺคลสฺส อตฺถารา อตฺถตํ โหติ กถินํ; สมฺมา เจว อตฺถตํ โหติ กถินํ, ตเญฺจ นิสฺสีมโฏฺฐ อนุโมทติ, เอวมฺปิ อนตฺถตํ โหติ กถินํฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, อนตฺถตํ โหติ กถินํฯ

๓๐๙. ‘‘กถญฺจ, ภิกฺขเว, อตฺถตํ โหติ กถินํ? อหเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, อหตกปฺเปน อตฺถตํ โหติ กถินํ, ปิโลติกาย อตฺถตํ โหติ กถินํ, ปํสุกูเลน อตฺถตํ โหติ กถินํ, ปาปณิเกน อตฺถตํ โหติ กถินํ, อนิมิตฺตกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, อปริกถากเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, อกุกฺกุกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, อสนฺนิธิกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, อนิสฺสคฺคิเยน อตฺถตํ โหติ กถินํ, กปฺปกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, สงฺฆาฏิยา อตฺถตํ โหติ กถินํ, อุตฺตราสงฺเคน อตฺถตํ โหติ กถินํ, อนฺตรวาสเกน อตฺถตํ โหติ กถินํ, ปญฺจเกน วา อติเรกปญฺจเกน วา ตทเหว สญฺฉินฺเนน สมณฺฑลีกเตน อตฺถตํ โหติ กถินํ, ปุคฺคลสฺส อตฺถารา อตฺถตํ โหติ กถินํ; สมฺมา เจ อตฺถตํ โหติ กถินํ, ตเญฺจ สีมโฏฺฐ อนุโมทติ, เอวมฺปิ อตฺถตํ โหติ กถินํ ฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, อตฺถตํ โหติ กถินํฯ

๓๑๐. ‘‘กถญฺจ, ภิกฺขเว, อุพฺภตํ โหติ กถินํ? อฏฺฐิมา, ภิกฺขเว, มาติกา กถินสฺส อุพฺภาราย – ปกฺกมนนฺติกา, นิฏฺฐานนฺติกา, สนฺนิฏฺฐานนฺติกา, นาสนนฺติกา, สวนนฺติกา, อาสาวเจฺฉทิกา, สีมาติกฺกนฺติกา, สหุพฺภารา’’ติ [สอุพฺภาราติ (ก.)]ฯ

กถินานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๑๘๘. อาทายสตฺตกํ

๓๑๑. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน กตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน ปกฺกมนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘ปจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร สุณาติ ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมึ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สวนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘ปจฺจสฺส’’นฺติ ฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร – ‘‘ปจฺจสฺสํ ปจฺจสฺส’’นฺติ – พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘ปจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร – ‘‘ปจฺจสฺสํ ปจฺจสฺส’’นฺติ – สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

อาทายสตฺตกํ นิฏฺฐิตํ [...ทุติยํ นิฏฺฐิตํ (ก.)]ฯ

๑๘๙. สมาทายสตฺตกํ

๓๑๒. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน กตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘น ปจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน ปกฺกมนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ – ‘‘ปจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมึ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สวนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ – ‘‘ปจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร – ‘‘ปจฺจสฺสํ ปจฺจสฺส’’นฺติ – พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ – ‘‘ปจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร – ‘‘ปจฺจสฺสํ ปจฺจสฺส’’นฺติ – สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

สมาทายสตฺตกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๙๐. อาทายฉกฺกํ

๓๑๓. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺสํ ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สวนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

อาทายฉกฺกํ นิฎฺฐิตํฯ

๑๙๑. สมาทายฉกฺกํ

๓๑๔. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สวนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส

ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

สมาทายฉกฺกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๙๒. อาทายปนฺนรสกํ

๓๑๕. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ –

‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ติกํฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติ ฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ติกํฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติ ฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ติกํฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สวนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ – พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร – ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

ฉกฺกํฯ

อาทายปนฺนรสกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๙๓. สมาทายปนฺนรสกาทิ

๓๑๖. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ…เป.…ฯ

(อาทายวารสทิสํ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํฯ)

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ อาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโร…เป.…ฯ

(สมาทายวารสทิสํ เอวํ วิตฺถาเรตพฺพํฯ)

สมาทายปนฺนรสกาทิ นิฏฺฐิตาฯ

๑๙๔. วิปฺปกตสมาทายปนฺนรสกํ

๓๑๗. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ติกํฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ติกํฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ อนธิฏฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ติกํฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติ ฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สวนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร – ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน วิปฺปกตจีวรํ สมาทาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

ฉกฺกํฯ

วิปฺปกตสมาทายปนฺนรสกํ นิฎฺฐิตํฯ

อาทายภาณวาโรฯ

๑๙๕. อนาสาโทฬสกํ

๓๑๘. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติ ฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติ ฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺสนฺติ, น ปเนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปเนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปเนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปเนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

อนาสาโทฬสกํ [อนาสาทฺวาทสกํ (สี.)] นิฎฺฐิตํฯ

๑๙๖. อาสาโทฬสกํ

๓๑๙. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘ยโต ตสฺมิํ อาวาเส อุพฺภตํ กถินํ, อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ , อนาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘ยโต ตสฺมิํ อาวาเส อุพฺภตํ กถินํ, อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘ยโต ตสฺมิํ อาวาเส อุพฺภตํ กถินํ, อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘ยโต ตสฺมิํ อาวาเส อุพฺภตํ กถินํ, อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร สุณาติ – ‘‘อุพฺภตํ กิร ตสฺมิํ อาวาเส กถิน’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สวนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ – พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน จีวราสาย ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อาสาย ลภติ, อนาสาย น ลภติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ – สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

อาสาโทฬสกํ นิฎฺฐิตํฯ

๑๙๗. กรณียโทฬสกํ

๓๒๐. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ อนาสาย ลภติ, อาสาย น ลภติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน เกนจิเทว กรณีเยน ปกฺกมติ อนธิฎฺฐิเตน; เนวสฺส โหติ – ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติ, น ปนสฺส โหติ – ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส จีวราสา อุปฺปชฺชติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวราสํ ปยิรุปาสิสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวราสํ ปยิรุปาสติฯ ตสฺส สา จีวราสา อุปจฺฉิชฺชติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน อาสาวเจฺฉทิโก กถินุทฺธาโรฯ

กรณียโทฬสกํ นิฎฺฐิตํฯ

๑๙๘. อปวิลายนนวกํ

๓๒๑. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ จีวรปฏิวีสํ อปวิลายมาโน [อปวินยมาโน (สี.), อปจินยมาโน (ก.)]ฯ ตเมนํ ทิสงฺคตํ ภิกฺขู ปุจฺฉนฺติ – ‘‘กหํ ตฺวํ, อาวุโส, วสฺสํวุโฏฺฐ, กตฺถ จ เต จีวรปฏิวีโส’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อมุกสฺมิํ อาวาเส วสฺสํวุโฏฺฐมฺหิฯ ตตฺถ จ เม จีวรปฏิวีโส’’ติฯ เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘คจฺฉาวุโส, ตํ จีวรํ อาหร, มยํ เต อิธ จีวรํ กริสฺสามา’’ติฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉติ – ‘‘กหํ เม, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส’’ติ? เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘อยํ เต, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส; กหํ คมิสฺสสี’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อมุกํ นาม [อมุกญฺจ (ก.)] อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เม ภิกฺขู จีวรํ กริสฺสนฺตี’’ติฯ เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘อลํ, อาวุโส, มา อคมาสิฯ มยํ เต อิธ จีวรํ กริสฺสามา’’ติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฎฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ…เป.… ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ…เป.… ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

๓๒๒. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ จีวรปฏิวีสํ อปวิลายมาโนฯ ตเมนํ ทิสํคตํ ภิกฺขู ปุจฺฉนฺติ – ‘‘กหํ ตฺวํ, อาวุโส, วสฺสํวุโฏฺฐ , กตฺถ จ เต จีวรปฏิวีโส’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อมุกสฺมิํ อาวาเส วสฺสํวุโฏฺฐมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏิวีโส’’ติฯ เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘คจฺฉาวุโส, ตํ จีวรํ อาหร, มยํ เต อิธ จีวรํ กริสฺสามา’’ติฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉติ – ‘‘กหํ เม, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส’’ติ? เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘อยํ เต, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส’’ติฯ โส ตํ จีวรํ อาทาย ตํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตเมนํ อนฺตรามเคฺค ภิกฺขู ปุจฺฉนฺติ – ‘‘อาวุโส, กหํ คมิสฺสสี’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เม ภิกฺขู จีวรํ กริสฺสนฺตี’’ติฯ เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘อลํ, อาวุโส, มา อคมาสิ, มยํ เต อิธ จีวรํ กริสฺสามา’’ติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ จีวรปฏิวีสํ อปวิลายมาโนฯ ตเมนํ ทิสํคตํ ภิกฺขู ปุจฺฉนฺติ – ‘‘กหํ ตฺวํ, อาวุโส, วสฺสํวุโฏฺฐ, กตฺถ จ เต จีวรปฏิวีโส’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อมุกสฺมิํ อาวาเส วสฺสํวุโฏฺฐมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏิวีโส’’ติฯ เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘คจฺฉาวุโส, ตํ จีวรํ อาหร, มยํ เต อิธ จีวรํ กริสฺสามา’’ติฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉติ – ‘‘กหํ เม, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส’’ติ? เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘อยํ เต, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส’’ติฯ โส ตํ จีวรํ อาทาย ตํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตเมนํ อนฺตรามเคฺค ภิกฺขู ปุจฺฉนฺติ – ‘‘อาวุโส, กหํ คมิสฺสสี’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ, ตตฺถ เม ภิกฺขู จีวรํ กริสฺสนฺตี’’ติฯ เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘อลํ, อาวุโส, มา อคมาสิ, มยํ เต อิธ จีวรํ กริสฺสามา’’ติฯ ตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ…เป.… ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติ ฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

๓๒๓. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ จีวรปฏิวีสํ อปวิลายมาโนฯ ตเมนํ ทิสํคตํ ภิกฺขู ปุจฺฉนฺติ – ‘‘กหํ ตฺวํ, อาวุโส, วสฺสํวุโฏฺฐ, กตฺถ จ เต จีวรปฏิวีโส’’ติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อมุกสฺมิํ อาวาเส วสฺสํวุโฏฺฐมฺหิ, ตตฺถ จ เม จีวรปฏิวีโส’’ติฯ เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘คจฺฉาวุโส, ตํ จีวรํ อาหร, มยํ เต อิธ จีวรํ กริสฺสามา’’ติฯ โส ตํ อาวาสํ คนฺตฺวา ภิกฺขู ปุจฺฉติ – ‘‘กหํ เม, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส’’ติ? เต เอวํ วทนฺติ – ‘‘อยํ เต, อาวุโส, จีวรปฏิวีโส’’ติฯ โส ตํ จีวรํ อาทาย ตํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตสฺส ตํ อาวาสํ คตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ…เป.… ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ทิสํคมิโก ปกฺกมติ…เป.… ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

อปวิลายนนวกํ นิฏฺฐิตํฯ

๑๙๙. ผาสุวิหารปญฺจกํ

๓๒๔. ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ผาสุวิหาริโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ , โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ผาสุวิหาริโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘เนวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สนฺนิฏฺฐานนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ผาสุวิหาริโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ ตสฺส พหิสีมคตสฺส เอวํ โหติ – ‘‘อิเธวิมํ จีวรํ กาเรสฺสํ, น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส ตํ จีวรํ กาเรติฯ ตสฺส ตํ จีวรํ กยิรมานํ นสฺสติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน นาสนนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ผาสุวิหาริโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร – ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ พหิทฺธา กถินุทฺธารํ วีตินาเมติฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สีมาติกฺกนฺติโก กถินุทฺธาโรฯ

ภิกฺขุ อตฺถตกถิโน ผาสุวิหาริโก จีวรํ อาทาย ปกฺกมติ – ‘‘อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, อมุกํ นาม อาวาสํ คมิสฺสามิ; ตตฺถ เม ผาสุ ภวิสฺสติ วสิสฺสามิ, โน เจ เม ผาสุ ภวิสฺสติ, ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ โส พหิสีมคโต ตํ จีวรํ กาเรติฯ โส กตจีวโร ‘‘ปเจฺจสฺสํ ปเจฺจสฺส’’นฺติ สมฺภุณาติ กถินุทฺธารํฯ ตสฺส ภิกฺขุโน สห ภิกฺขูหิ กถินุทฺธาโรฯ

ผาสุวิหารปญฺจกํ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๐. ปลิโพธาปลิโพธกถา

๓๒๕. เทฺวเม , ภิกฺขเว, กถินสฺส ปลิโพธา, เทฺว อปลิโพธาฯ กตเม จ, ภิกฺขเว, เทฺว กถินสฺส ปลิโพธา? อาวาสปลิโพโธ จ จีวรปลิโพโธ จฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, อาวาสปลิโพโธ

โหติ? อิธ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ วสติ วา ตสฺมึ อาวาเส, สาเปโกฺข วา ปกฺกมติ ‘‘ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, อาวาสปลิโพโธ โหติฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, จีวรปลิโพโธ โหติ? อิธ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน จีวรํ อกตํ วา โหติ วิปฺปกตํ วา, จีวราสา วา อนุปจฺฉินฺนาฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, จีวรปลิโพโธ โหติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, เทฺว กถินสฺส ปลิโพธาฯ

กตเม จ, ภิกฺขเว, เทฺว กถินสฺส อปลิโพธา? อาวาสอปลิโพโธ จ จีวรอปลิโพโธ จฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, อาวาสอปลิโพโธ โหติ? อิธ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ปกฺกมติ ตมฺหา อาวาสา จเตฺตน วเนฺตน มุเตฺตน อนเปโกฺข [อนเปเกฺขน (ก.)] ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, อาวาสอปลิโพโธ โหติฯ กถญฺจ, ภิกฺขเว, จีวรอปลิโพโธ โหติ? อิธ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน จีวรํ กตํ วา โหติ, นฎฺฐํ วา วินฎฺฐํ วา ทฑฺฒํ วา, จีวราสา วา อุปจฺฉินฺนาฯ เอวํ โข, ภิกฺขเว, จีวรอปลิโพโธ โหติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, เทฺว กถินสฺส อปลิโพธาติฯ

ปลิโพธาปลิโพธกถา นิฎฺฐิตาฯ

กถินกฺขนฺธโก นิฎฺฐิโต สตฺตโมฯ

๒๐๑. ตสฺสุทฺทานํ

ตึส ปาเวยฺยกา ภิกฺขู, สาเกตุกฺกณฺฐิตา วสุํ;
วสฺสํวุโฎฺฐกปุเณฺณหิ, อคมุํ ชินทสฺสนํฯ

อิทํ วตฺถุ กถินสฺส, กปฺปิสฺสนฺติ จ ปญฺจกา;
อนามนฺตา อสมาจารา, ตเถว คณโภชนํฯ

ยาวทตฺถญฺจ อุปฺปาโท, อตฺถตานํ ภวิสฺสติ;
ญตฺติ เอวตฺถตเญฺจว, เอวเญฺจว อนตฺถตํฯ

อุลฺลิขิ โธวนา เจว, วิจารณญฺจ เฉทนํ;
พนฺธโน วฎฺฎิ กณฺฑุส, ทฬฺหีกมฺมานุวาติกาฯ

ปริภณฺฑํ โอวเทฺธยฺยํ, มทฺทนา นิมิตฺตํ กถา;
กุกฺกุ สนฺนิธิ นิสฺสคฺคิ, น กปฺปญฺญตฺร เต ตโยฯ

อญฺญตฺร ปญฺจาติเรเก, สญฺฉิเนฺนน สมณฺฑลี;
นาญฺญตฺร ปุคฺคลา สมฺมา, นิสฺสีมโฎฺฐนุโมทติฯ

กถินานตฺถตํ โหติ, เอวํ พุเทฺธน เทสิตํ;
อหตากปฺปปิโลติ, ปํสุ ปาปณิกาย จฯ

อนิมิตฺตาปริกถา, อกุกฺกุ จ อสนฺนิธิ;
อนิสฺสคฺคิ กปฺปกเต, ตถา ติจีวเรน จฯ

ปญฺจเก วาติเรเก วา, ฉิเนฺน สมณฺฑลีกเต;
ปุคฺคลสฺสตฺถารา สมฺมา, สีมโฎฺฐ อนุโมทติฯ

เอวํ กถินตฺถรณํ, อุพฺภารสฺสฎฺฐมาติกา;
ปกฺกมนนฺติ นิฎฺฐานํ, สนฺนิฎฺฐานญฺจ นาสนํฯ

สวนํ อาสาวเจฺฉทิ, สีมา สหุพฺภารฎฺฐมี;
กตจีวรมาทาย, ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติ คจฺฉติฯ

ตสฺส ตํ กถินุทฺธารา,เอ โหติ ปกฺกมนนฺติโก;
อาทาย จีวรํ ยาติ, นิสฺสีเม อิทํ จินฺตยิฯ

‘‘กาเรสฺสํ น ปเจฺจสฺส’’นฺติ, นิฎฺฐาเน กถินุทฺธาโร;
อาทาย นิสฺสีมํ เนว, ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติ มานโสฯ

ตสฺส ตํ กถินุทฺธาโร, สนฺนิฎฺฐานนฺติโก ภเว;
อาทาย จีวรํ ยาติ, นิสฺสีเม อิทํ จินฺตยิฯ

‘‘กาเรสฺสํ น ปเจฺจสฺส’’นฺติ, กยิรํ ตสฺส นสฺสติ;
ตสฺส ตํ กถินุทฺธาโร, ภวติ นาสนนฺติโกฯ

อาทาย ยาติ ‘‘ปเจฺจสฺสํ’’, พหิ กาเรติ จีวรํ;
กตจีวโร สุณาติ, อุพฺภตํ กถินํ ตหึฯ

ตสฺส ตํ กถินุทฺธาโร, ภวติ สวนนฺติโก;
อาทาย ยาติ ‘‘ปเจฺจสฺสํ’’, พหิ กาเรติ จีวรํฯ

กตจีวโร พหิทฺธา, นาเมติ กถินุทฺธารํ;
ตสฺส ตํ กถินุทฺธาโร, สีมาติกฺกนฺติโก ภเวฯ

อาทาย ยาติ ‘‘ปเจฺจสฺสํ’’, พหิ กาเรติ จีวรํ;
กตจีวโร ปเจฺจสฺสํ, สโมฺภติ กถินุทฺธารํฯ

ตสฺส ตํ กถินุทฺธาโร, สห ภิกฺขูหิ ชายติ;
อาทาย จ สมาทาย, สตฺต-สตฺตวิธา คติฯ

ปกฺกมนนฺติกา นตฺถิ, ฉเกฺก วิปฺปกเต [ฉเฎฺฐ วิปฺปกตา (สี.), ฉจฺจา วิปฺปกถา (ก.)] คติ;
อาทาย นิสฺสีมคตํ, กาเรสฺสํ อิติ ชายติฯ

นิฎฺฐานํ สนฺนิฎฺฐานญฺจ, นาสนญฺจ อิเม ตโย;
อาทาย ‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติ, พหิสีเม กโรมิติฯ

นิฎฺฐานํ สนฺนิฎฺฐานมฺปิ, นาสนมฺปิ อิทํ ตโย;
อนธิฎฺฐิเตน เนวสฺส, เหฎฺฐา ตีณิ นยาวิธิฯ

อาทาย ยาติ ปเจฺจสฺสํ, พหิสีเม กโรมิติ;
‘‘น ปเจฺจสฺส’’นฺติ กาเรติ, นิฎฺฐาเน กถินุทฺธาโรฯ

สนฺนิฏฺฐานํ นาสนญฺจ, สวนสีมาติกฺกมา;
สห ภิกฺขูหิ ชาเยถ, เอวํ ปนฺนรสํ คติฯ

สมาทาย วิปฺปกตา, สมาทาย ปุนา ตถา;
อิเม เต จตุโร วารา, สเพฺพ ปนฺนรสวิธิฯ

อนาสาย จ อาสาย, กรณีโย จ เต ตโย;
นยโต ตํ วิชาเนยฺย, ตโย ทฺวาทส ทฺวาทสฯ

อปวิลานา นเวตฺถ [อปวิลายมาเนว (สฺยา.), อปวินา นว เจตฺถ (สี.)], ผาสุ ปญฺจ
วิธา ตหึ;
ปลิโพธาปลิโพธา, อุทฺทานํ นยโต กตนฺติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู โทฬสกเปยฺยาลมุขานิ เอกสตํ อฏฺฐารสฯ

กถินกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๘. จีวรกฺขนฺธโก

๒๐๒. ชีวกวตฺถุ

๓๒๖. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน เวสาลี อิทฺธา เจว โหติ ผิตา [ผีตา (พหูสุ)] จ พหุชนา จ อากิณฺณมนุสฺสา จ สุภิกฺขา จ; สตฺต จ ปาสาทสหสฺสานิ สตฺต จ ปาสาทสตานิ สตฺต จ ปาสาทา; สตฺต จ กูฏาคารสหสฺสานิ สตฺต จ กูฏาคารสตานิ สตฺต จ กูฏาคารานิ; สตฺต จ อารามสหสฺสานิ สตฺต จ อารามสตานิ สตฺต จ อารามา; สตฺต จ โปกฺขรณีสหสฺสานิ สตฺต จ โปกฺขรณีสตานิ สตฺต จ โปกฺขรณิโย; อมฺพปาลี จ คณิกา อภิรูปา โหติ ทสฺสนียา ปาสาทิกา ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตา, ปทกฺขิณา [ปทกฺขา (สฺยา.)] นจฺเจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฏา อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ ปญฺญาสาย จ รตฺตึ คจฺฉติ; ตาย จ เวสาลี ภิโยฺยโสมตฺตาย อุปโสภติฯ อถ โข ราชคหโก เนคโม เวสาลึ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยนฯ อทฺทสา โข ราชคหโก เนคโม เวสาลึ อิทฺธญฺจว ผิตญฺจ พหุชนญฺจ อากิณฺณมนุสฺสญฺจ สุภิกฺขญฺจ; สตฺต จ ปาสาทสหสฺสานิ สตฺต จ ปาสาทสตานิ สตฺต จ ปาสาเท; สตฺต จ กูฏาคารสหสฺสานิ สตฺต จ กูฏาคารสตานิ สตฺต จ กูฏาคารานิ; สตฺต จ อารามสหสฺสานิ สตฺต จ อารามสตานิ สตฺต จ อาราเม; สตฺต จ โปกฺขรณีสหสฺสานิ สตฺต จ โปกฺขรณีสตานิ สตฺต จ โปกฺขรณิโย ; อมฺพปาลิญฺจ คณิกํ อภิรูปํ ทสฺสนียํ ปาสาทิกํ ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตํ, ปทกฺขิณํ [ปทกฺขํ (สฺยา.)] นจฺเจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฏํ อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ ปญฺญาสาย จ รตฺตึ คจฺฉนฺตึ, ตาย จ เวสาลึ ภิโยฺยโสมตฺตาย อุปโสภนฺตึฯ

๓๒๗. อถ โข ราชคหโก เนคโม เวสาลิยํ ตํ กรณียํ ตีเรตฺวา ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิฯ เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘เวสาลี, เทว, อิทฺธา เจว ผิตา จ พหุชนา จ อากิณฺณมนุสฺสา จ สุภิกฺขา จ; สตฺต จ ปาสาทสหสฺสานิ…เป.… ตาย จ เวสาลี ภิโยฺยโสมตฺตาย อุปโสภติฯ สาธุ, เทว, มยมฺปิ คณิกํ วุฏฺฐาเปสฺสามา’’ติ [วุฏฺฐาเปยฺยาม (ก.)]ฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ, ตาทิสึ กุมารึ ชานาถ ยํ ตุเมฺห คณิกํ วุฏฺฐาเปยฺยาถา’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคเห สาลวตี นาม กุมารี อภิรูปา โหติ ทสฺสนียา ปาสาทิกา ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตาฯ อถ โข ราชคหโก เนคโม สาลวตึ กุมารึ คณิกํ วุฏฺฐาเปสิฯ อถ โข สาลวตี คณิกา นจิรเสฺสว ปทกฺขิณา อโหสิ นจฺเจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฏา อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ ปฏิสเตน จ รตฺตึ คจฺฉติฯ อถ โข สาลวตี คณิกา นจิรเสฺสว คพฺภินี อโหสิฯ อถ โข สาลวติยา คณิกาย เอตทโหสิ – ‘‘อิตฺถี โข คพฺภินี ปุริสานํ อมนาปาฯ สเจ มํ โกจิ ชานิสฺสติ สาลวตี คณิกา คพฺภินีติ, สโพฺพ เม สกฺกาโร ภญฺชิสฺสติ [ปริหายิสฺสติ (สี. สฺยา.)]ฯ ยํนูนาหํ คิลานํ ปฏิเวเทยฺย’’นฺติฯ อถ โข สาลวตี คณิกา โทวาริกํ อาณาเปสิ – ‘‘มา, ภเณ โทวาริก, โกจิ ปุริโส ปาวิสิฯ โย จ มํ ปุจฺฉติ, ‘คิลานา’ติ ปฏิเวเทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข โส โทวาริโก สาลวติยา คณิกาย ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข สาลวตี คณิกา ตสฺส คพฺภสฺส ปริปากมนฺวาย ปุตฺตํ วิชายิฯ อถ โข สาลวตี คณิกา ทาสึ อาณาเปสิ – ‘‘หนฺท, เช, อิมํ ทารกํ กตฺตรสุเปฺป ปกฺขิปิตฺวา นีหริตฺวา สงฺการกูเฏ ฉเฑฺฑหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข สา ทาสี สาลวติยา คณิกาย ปฏิสฺสุตฺวา ตํ ทารกํ กตฺตรสุเปฺป ปกฺขิปิตฺวา นีหริตฺวา สงฺการกูเฏ ฉเฑฺฑสิฯ

๓๒๘. เตน โข ปน สมเยน อภโย นาม ราชกุมาโร กาลเสฺสว ราชุปฏฺฐานํ คจฺฉโนฺต อทฺทส ตํ ทารกํ กาเกหิ สมฺปริกิณฺณํ , ทิสฺวาน มนุเสฺส ปุจฺฉิ – ‘‘กึ เอตํ, ภเณ, กาเกหิ สมฺปริกิ

ณฺณ''นฺติ? ''ทารโก, เทวา''ติฯ ''ชีวติ, ภเณ''ติ? ''ชีวติ, เทวา''ติฯ ''เตน หิ, ภเณ, ตํ ทารกํ อมฺหากํ อเนฺตปุรํ เนตฺวา ธาตีนํ เทถ โปเสตุ''นฺติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข เต มนุสฺสา อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา ตํ ทารกํ อภยสฺส ราชกุมารสฺส อเนฺตปุรํ เนตฺวา ธาตีนํ อทํสุ – ''โปเสถา''ติฯ ตสฺส ชีวตีติ 'ชีวโก'ติ นามํ อกํสุฯ กุมาเรน โปสาปิโตติ 'โกมารภโจฺจ'ติ นามํ อกํสุฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ นจิรเสฺสว วิญฺญุตํ ปาปุณิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน อภโย ราชกุมาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ''กา เม, เทว, มาตา, โก ปิตา''ติ? ''อหมฺปิ โข เต, ภเณ ชีวก, มาตรํ น ชานามิ; อปิ จาหํ เต ปิตา; มยาสิ [มยาปิ (ก.)] โปสาปิโต''ติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ''อิมานิ โข ราชกุลานิ น สุกรานิ อสิเปฺปน อุปชีวิตุํฯ ยํนูนาหํ สิปฺปํ สิเกฺขยฺย''นฺติฯ

๓๒๙. เตน โข ปน สมเยน ตกฺกสิลายํ [ตกฺกสีลายํ (ก.)] ทิสาปาโมโกฺข เวโชฺช ปฏิวสติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ อภยํ ราชกุมารํ อนาปุจฺฉา เยน ตกฺกสิลา เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน ตกฺกสิลา, เยน เวโชฺช เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทโวจ – ''อิจฺฉามหํ, อาจริย, สิปฺปํ สิกฺขิตุ''นฺติฯ ''เตน หิ, ภเณ ชีวก, สิกฺขสฺสู''ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ พหุญฺจ คณฺหาติ ลหุญฺจ คณฺหาติ สุฏฺฐุ จ อุปธาเรติ, คหิตญฺจสฺส น สมฺมุสฺสติ [น ปมุสฺสติ (สี. สฺยา.)]ฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส สตฺตนฺนํ วสฺสานํ อจฺจเยน เอตทโหสิ – ''อหํ, โข พหุญฺจ คณฺหามิ ลหุญฺจ คณฺหามิ สุฏฺฐุ จ อุปธาเรมิ, คหิตญฺจ เม น สมฺมุสฺสติ, สตฺต จ เม วสฺสานิ อธียนฺตสฺส, นยิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายติฯ กทา อิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายิสฺสตี''ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน โส เวโชฺช เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทโวจ – ''อหํ โข, อาจริย, พหุญฺจ คณฺหามิ ลหุญฺจ คณฺหามิ สุฏฺฐุ จ อุปธาเรมิ, คหิตญฺจ เม น สมฺมุสฺสติ, สตฺต จ เม วสฺสานิ อธียนฺตสฺส, นยิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายติฯ กทา อิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายิสฺสตี''ติ? ''เตน หิ, ภเณ ชีวก, ขณิตฺติํ อาทาย ตกฺกสิลาย สมนฺตา โยชนํ อาหิณฺฑิตฺวา ยํ กิญฺจิ อเภสชฺชํ ปเสฺสยฺยาสิ ตํ อาหรา''ติฯ ''เอวํ, อาจริยา''ติ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตสฺส เวชฺชสฺส ปฏิสฺสุตฺวา ขณิตฺติํ อาทาย ตกฺกสิลาย สมนฺตา โยชนํ อาหิณฺฑโนฺต น กิญฺจิ อเภสชฺชํ อทฺทสฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน โส เวโชฺช เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทโวจ – ''อาหิณฺฑโนฺตมฺหิ, อาจริย, ตกฺกสิลาย สมนฺตา โยชนํ, น กิญฺจิ [อาหิณฺฏโนฺต น กิญฺจิ (ก.)] อเภสชฺชํ อทฺทส''นฺติฯ ''สุสิกฺขิโตสิ , ภเณ ชีวกฯ อลํ เต เอตฺตกํ ชีวิกายา''ติ ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ ปาทาสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตํ ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ อาทาย เยน ราชคหํ เตน ปกฺกามิฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ตํ ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ อนฺตรามเคฺค สาเกเต ปริกฺขยํ อคมาสิฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ''อิเม โข มคฺคา กนฺตารา อโปฺปทกา อปฺปภกฺขา, น สุกรา อปาเถเยฺยน คนฺตุํฯ ยํนูนาหํ ปาเถยฺยํ ปริเยเสยฺย''นฺติฯ

ชีวกวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๓. เสฏฺฐิภริยาวตฺถุ

๓๓๐. เตน โข ปน สมเยน สาเกเต เสฏฺฐิภริยาย สตฺตวสฺสิโก สีสาพาโธ โหติฯ พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขิํสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสุฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ สาเกตํ ปวิสิตฺวา มนุเสฺส ปุจฺฉิ – ''โก, ภเณ, คิลาโน, กํ ติกิจฺฉามี''ติ? ''เอติสฺสา, อาจริย, เสฏฺฐิภริยาย สตฺตวสฺสิโก สีสาพาโธ; คจฺฉ, อาจริย, เสฏฺฐิภริยํ ติกิจฺฉาหี''ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ;

อุปสงฺกมิตฺวา โทวาริกํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ โทวาริก, เสฏฺฐิภริยาย ปาวท – ‘เวโชฺช, อเยฺย, อาคโต, โส ตํ ทฏฺฐุกาโม’’’ติฯ ‘‘เอวํ, อาจริยา’’ติ โข โส โทวาริโก ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน เสฏฺฐิภริยา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทโวจ – ‘‘เวโชฺช , อเยฺย, อาคโต; โส ตํ ทฏฺฐุกาโม’’ติฯ ‘‘กีทิโส, ภเณ โทวาริก, เวโชฺช’’ติ? ‘‘ทหรโก, อเยฺย’’ติฯ ‘‘อลํ, ภเณ โทวาริก, กึ เม ทหรโก เวโชฺช กริสฺสติ? พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขึสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสู’’ติฯ อถ โข โส โทวาริโก เยน ชีวโก โกมารภโจฺจ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘เสฏฺฐิภริยา, อาจริย, เอวมาห – ‘อลํ, ภเณ โทวาริก, กึ เม ทหรโก เวโชฺช กริสฺสติ? พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขึสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสู’’’ติฯ ‘‘คจฺฉ, ภเณ โทวาริก, เสฏฺฐิภริยาย ปาวท – ‘เวโชฺช, อเยฺย, เอวมาห – มา กิร, อเยฺย, ปุเร กิญฺจิ อทาสิฯ ยทา อโรคา อโหสิ ตทา ยํ อิเจฺฉยฺยาสิ ตํ ทเชฺชยฺยาสี’’’ติฯ ‘‘เอวํ, อาจริยา’’ติ โข โส โทวาริโก ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน เสฏฺฐิภริยา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทโวจ – ‘‘เวโชฺช, อเยฺย, เอวมาห – ‘มา กิร, อเยฺย, ปุเร กิญฺจิ อทาสิฯ ยทา อโรคา อโหสิ ตทา ยํ อิเจฺฉยฺยาสิ ตํ ทเชฺชยฺยาสี’’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ โทวาริก, เวโชฺช อาคจฺฉตู’’ติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข โส โทวาริโก เสฏฺฐิภริยาย ปฏิสฺสุตฺวา เยน ชีวโก โกมารภโจฺจ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘เสฏฺฐิภริยา ตํ, อาจริย, ปโกฺกสตี’’ติ ฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน เสฏฺฐิภริยา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยาย วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทโวจ – ‘‘ปสเตน, อเยฺย, สปฺปินา อโตฺถ’’ติ ฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปสตํ สปฺปึ ทาเปสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตํ ปสตํ สปฺปึ นานาเภสเชฺชหิ นิปฺปจิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ มญฺจเก อุตฺตานํ นิปาเตตฺวา [นิปชฺชาเปตฺวา (สี. สฺยา.)] นตฺถุโต อทาสิฯ อถ โข ตํ สปฺปึ นตฺถุโต ทินฺนํ มุขโต อุคฺคญฺฉิฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา ปฏิคฺคเห นิฏฺฐุภิตฺวา ทาสึ อาณาเปสิ – ‘‘หนฺท, เช, อิมํ สปฺปึ ปิจุนา คณฺหาหี’’ติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อจฺฉริยํ [อจฺฉริยํ วต โภ (สฺยา.)] ยาว ลูขายํ ฆรณี, ยตฺร หิ นาม อิมํ ฉฑฺฑนียธมฺมํ สปฺปึ ปิจุนา คาหาเปสฺสติฯ พหุกานิ จ เม มหคฺฆานิ [มหคฺฆานิ มหคฺฆานิ (สี. สฺยา.)] เภสชฺชานิ อุปคตานิฯ กิมฺปิ มายํ กิญฺจิ [กญฺจิ (สฺยา.)] เทยฺยธมฺมํ ทสฺสตี’’ติฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อาจริย, วิมโนสี’’ติ? อิธ เม เอตทโหสิ – ‘‘อจฺฉริยํ ยาว ลูขายํ ธรณี, ยตฺร หิ นาม อิมํ ฉฑฺฑนียธมฺมํ สปฺปึ ปิจุนา คาหาเปสฺสติฯ พหุกานิ จ เม มหคฺฆานิ สชฺชานิ อุปคตานิฯ กิมฺปิ มายํ กิญฺจิ เทยฺยธมฺมํ ทสฺสตี’’ติฯ ‘‘มยํ โข, อาจริย, อาคาริกา นาม อุปชานาเมตสฺส สํยมสฺสฯ วรเมตํ สปฺปิ ทาสานํ วา กมฺมกรานํ วา ปาทพฺภญฺชนํ วา ปทีปกรเณ วา อาสิตฺตํฯ มา โข ตฺวํ, อาจริย, วิมโน อโหสิฯ น เต เทยฺยธโมฺม หายิสฺสตี’’ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เสฏฺฐิภริยาย สตฺตวสฺสิกํ สีสาพาธํ เอเกเนว นตฺถุกเมฺมน อปกฑฺฒิฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา อโรคา สมานา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิฯ ปุโตฺต – มาตา เม อโรคา ฐิตาติ จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิฯ สุณิสา – สสฺสุ เม อโรคา ฐิตาติ จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิฯ เสฏฺฐิ คหปติ – ภริยา เม อโรคา ฐิตาติ จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิ ทาสญฺจ ทาสิญฺจ อสฺสรถญฺจฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตานิ โสฬสสหสฺสานิ อาทาย ทาสญฺจ ทาสิญฺจ อสฺสรถญฺจ เยน ราชคหํ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน ราชคหํ เยน อภโย ราชกุมาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ‘‘อิทํ เม, เทว, ปฐมกมฺมํ โสฬสสหสฺสานิ ทาโส จ

ทาสี จ อสฺสรโถ จฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ เม เทโว โปสาวนิก’’นฺติฯ ‘‘อลํ, ภเณ ชีวก; ตุยฺหเมว โหตุฯ อมฺหากเญฺญว อเนฺตปุเร นิเวสนํ มาเปหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อภยสฺส ราชกุมารสฺส อเนฺตปุเร นิเวสนํ มาเปสิฯ

เสฏฺฐิภริยาวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๔. พิมฺพิสารราชวตฺถุ

๓๓๑. เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ภคนฺทลาพาโธ โหติฯ สาฎกา โลหิเตน มกฺขิยนฺติฯ เทวิโย ทิสฺวา อุปฺปเณฺฑนฺติ – ‘‘อุตุนี ทานิ เทโว, ปุปฺผํ เทวสฺส อุปฺปนฺนํ, น จิรํ [นจิรเสฺสว (สฺยา.)] เทโว วิชายิสฺสตี’’ติฯ เตน ราชา มงฺกุ โหติ ฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ‘‘มยฺหํ โข, ภเณ อภย, ตาทิโส อาพาโธ, สาฎกา โลหิเตน มกฺขิยนฺติ, เทวิโย มํ ทิสฺวา อุปฺปเณฺฑนฺติ – ‘อุตุนี ทานิ เทโว, ปุปฺผํ เทวสฺส อุปฺปนฺนํ, น จิรํ เทโว วิชายิสฺสตี’ติฯ อิงฺฆ, ภเณ อภย, ตาทิสํ เวชฺชํ ชานาหิ โย มํ ติกิเจฺฉยฺยา’’ติฯ ‘‘อยํ, เทว, อมฺหากํ ชีวโก เวโชฺช ตรุโณ ภทฺรโกฯ โส เทวํ ติกิจฺฉิสฺสตี’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ อภย, ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปหิ; โส มํ ติกิจฺฉิสฺสตี’’ติฯ อถ โข อภโย ราชกุมาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ ชีวก, ราชานํ ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา นเขน เภสชฺชํ อาทาย เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘อาพาธํ เต, เทว, ปสฺสามา’’ติ [ปสฺสามีติ (สฺยา.)]ฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ภคนฺทลาพาธํ เอเกเนว อาเลเปน อปกฑฺฒิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อโรโค สมาโน ปญฺจ อิตฺถิสตานิ สพฺพาลงฺการํ ภูสาเปตฺวา โอมุญฺจาเปตฺวา ปุญฺชํ การาเปตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘เอตํ, ภเณ ชีวก, ปญฺจนฺนํ อิตฺถิสตานํ สพฺพาลงฺการํ ตุยฺหํ โหตู’’ติฯ ‘‘อลํ, เทว, อธิการํ เม เทโว สรตู’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ ชีวก, มํ อุปฏฺฐห, อิตฺถาคารญฺจ, พุทฺธปฺปมุขญฺจ ภิกฺขุสงฺฆ’’นฺติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปจฺจโสฺสสิฯ

พิมฺพิสารราชวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๕. ราชคหเสฏฺฐิวตฺถุ

๓๓๒. เตน โข ปน สมเยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส สตฺตวสฺสิโก สีสาพาโธ โหติฯ พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขิํสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสุฯ อปิ จ, เวเชฺชหิ ปจฺจกฺขาโต โหติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘‘ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี’’ติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘‘สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี’’ติฯ อถ โข ราชคหกสฺส เนคมสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข เสฏฺฐิ คหปติ พหูปกาโร รโญฺญ เจว เนคมสฺส จฯ อปิ จ, เวเชฺชหิ ปจฺจกฺขาโตฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี’ติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี’ติฯ อยญฺจ รโญฺญ ชีวโก เวโชฺช ตรุโณ ภทฺรโกฯ ยํนูน มยํ ราชานํ ชีวกํ เวชฺชํ ยาเจยฺยาม เสฏฺฐิํ คหปติํ ติกิจฺฉิตุ’’นฺติฯ อถ โข ราชคหโก เนคโม เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘อยํ, เทว, เสฏฺฐิ คหปติ พหูปกาโร เทวสฺส เจว เนคมสฺส จ; อปิ จ, เวเชฺชหิ ปจฺจกฺขาโตฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – สตฺ

ตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติฯ สาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปตุ เสฏฺฐิํ คหปติํ ติกิจฺฉิตุ''นฺติ ฯ

อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ''คจฺฉ, ภเณ ชีวก, เสฏฺฐิํ คหปติํ ติกิจฺฉาหี''ติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน เสฏฺฐิ คหปติ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา เสฏฺฐิํ คหปติํ เอตทโวจ – ''สเจ ตฺวํ, คหปติ, อโรโค ภเวยฺยาสิ [สจาหํ ตํ คหปติ อโรคาเปยฺยํ (สี.), สจาหํ ตํ คหปติ อโรคํ กเรยฺยํ (สฺยา.)] กิํ เม อสฺส เทยฺยธมฺม''นฺติ? ''สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต, อาจริย, โหตุ, อหญฺจ เต ทาโส''ติฯ ''สกฺขิสฺสสิ ปน ตฺวํ, คหปติ, เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ? ''สโกฺกมหํ, อาจริย, เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''สกฺขิสฺสสิ ปน ตฺวํ, คหปติ, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ? ''สโกฺกมหํ, อาจริย, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ ฯ ''สกฺขิสฺสสิ ปน ตฺวํ, คหปติ, อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ? ''สโกฺกมหํ, อาจริย, อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เสฏฺฐิํ คหปติํ มญฺจเก นิปาเตตฺวา [นิปชฺชาเปตฺวา (สี. สฺยา.)] มญฺจเก [มญฺจเกน (สี.)] สมฺพนฺธิตฺวา สีสจฺฉวิํ อุปฺปาเฏตฺวา [ผาเลตฺวา (สี.)] สิพฺพินิํ วินาเมตฺวา เทฺว ปาณเก นีหริตฺวา มหาชนสฺส ทเสฺสสิ – ''ปสฺสถเยฺย [ปเสฺสยฺยาถ (สี.), ปสฺสถ (สฺยา.), ปสฺสโถยฺย (ก.)], อิเม เทฺว ปาณเก, เอกํ ขุทฺทกํ เอกํ มหลฺลกํฯ เย เต อาจริยา เอวมาหํสุ – ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ – เตหายํ มหลฺลโก ปาณโก ทิโฏฺฐฯ ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส มตฺถลุงฺคํ ปริยาทิยิสฺสติฯ มตฺถลุงฺคสฺส ปริยาทานา เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสติฯ สุทิโฏฺฐ เตหิ อาจริเยหิฯ เย เต อาจริยา เอวมาหํสุ – สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ – เตหายํ ขุทฺทโก ปาณโก ทิโฏฺฐฯ สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส มตฺถลุงฺคํ ปริยาทิยิสฺสติฯ มตฺถลุงฺคสฺส ปริยาทานา เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสติฯ สุทิโฏฺฐ เตหิ อาจริเยหี''ติฯ สิพฺพินิํ สมฺปฏิปาเฏตฺวา สีสจฺฉวิํ สิพฺพิตฺวา อาเลปํ อทาสิฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ''นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''นนุ เม ตฺวํ, คหปติ, ปฏิสฺสุณิ – สโกฺกมหํ, อาจริย, เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ? ''สจฺจาหํ, อาจริย, ปฏิสฺสุณิํ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาหํ สโกฺกมิ เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''เตน หิ ตฺวํ, คหปติ, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชาหี''ติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ''นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''นนุ เม ตฺวํ, คหปติ, ปฏิสฺสุณิ – สโกฺกมหํ, อาจริย, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ? ''สจฺจาหํ, อาจริย, ปฏิสฺสุณิํ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''เตน หิ ตฺวํ, คหปติ, อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชาหี''ติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ''นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''นนุ เม ตฺวํ, คหปติ, ปฏิสฺสุณิ – สโกฺกมหํ, อาจริย, อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ? ''สจฺจาหํ, อาจริย, ปฏิสฺสุณิํ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาหํ สโกฺกมิ อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''อหํ เจ ตํ, คหปติ, น วเทยฺยํ, เอตฺตกมฺปิ ตฺวํ น นิปเชฺชยฺยาสิ, อปิ จ ปฏิกเจฺจว มยา ญาโต – ตีหิ สตฺตาเหหิ เสฏฺฐิ คหปติ อโรโค ภวิสฺสตีติฯ อุเฏฺฐหิ , คหปติ, อโรโคสิฯ ชานาสิ กิํ เม เทยฺยธมฺม''นฺติ? ''สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต, อาจริย, โหตุ, อหญฺจ เต ทาโส''ติฯ ''อลํ, คหปติ, มา เม ตฺวํ สพฺพํ สาปเตยฺยํ อทาสิ, มา จ เม ทาโสฯ รโญฺญ สตสหสฺสํ เทหิ, มยฺหํ สตสหสฺส''นฺติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ อโรโค สมาโน รโญฺญ สตสหสฺสํ อทาสิ, ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส สตสหสฺสํฯ

ราชคหเสฏฺฐิวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๖. เสฏฺฐิปุตฺตวตฺถุ

๓๓๓. เตน โข ปน สมเยน พาราณเสยฺยกสฺส เสฏฺฐิปุตฺตสฺส โมกฺขจิกาย กีฬนฺตสฺส อนฺตคณฺฐาพาโธ โหติ, เยน ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณฯ โส เตน กิโส โหติ ลูโข ทุพฺพณฺโณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคตฺโตฯ อถ โข พาราณเสยฺยกสฺส เสฏฺฐิสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มยฺหํ โข ปุตฺตสฺส ตาทิโส อาพาโธ, เยน ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณฯ โส เตน กิโส ลูโข ทุพฺพณฺโณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคตฺโตฯ ยํนูนาหํ ราชคหํ คนฺตฺวา ราชานํ ชีวกํ เวชฺชํ ยาเจยฺยํ ปุตฺตํ เม ติกิจฺฉิตุ’’นฺติฯ อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิ ราชคหํ คนฺตฺวา เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘มยฺหํ โข, เทว, ปุตฺตสฺส ตาทิโส อาพาโธ, เยน ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณฯ โส เตน กิโส ลูโข ทุพฺพณฺโณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคตฺโตฯ สาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปตุ ปุตฺตํ เม ติกิจฺฉิตุ’’นฺติฯ

อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ ชีวก, พาราณสึ คนฺตฺวา พาราณเสยฺยกํ เสฏฺฐิปุตฺตํ ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา พาราณสึ คนฺตฺวา เยน พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิปุตฺโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา พาราณเสยฺยกสฺส เสฏฺฐิปุตฺตสฺส วิการํ สลฺลกฺเขตฺวา ชนํ อุสฺสาเรตฺวา ติโรกรณิยํ ปริกฺขิปิตฺวา ถมฺเภ อุพฺพนฺธิตฺวา [อุปนิพนฺธิตฺวา (สี. สฺยา.)] ภริยํ ปุรโต ฐเปตฺวา อุทรจฺฉวึ อุปฺปาเฏตฺวา อนฺตคณฺฐึ นีหริตฺวา ภริยาย ทเสฺสสิ – ‘‘ปสฺส เต สามิกสฺส อาพาธํ, อิมินา ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณ; อิมินายํ กิโส ลูโข ทุพฺพณฺโณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคตฺโต’’ติฯ อนฺตคณฺฐึ วินิเวเฐตฺวา อนฺตานิ ปฏิปเวเสตฺวา อุทรจฺฉวึ สิพฺพิตฺวา อาเลปํ อทาสิฯ อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิปุตฺโต นจิรเสฺสว อโรโค อโหสิฯ อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิ ‘ปุตฺโต เม อโรโค ฐิโต’ติ [อโรคาปิโตติ (สี.)] ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส โสฬสสหสฺสานิ ปาทาสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตานิ โสฬสสหสฺสานิ อาทาย ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิ ฯ

เสฏฺฐิปุตฺตวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๗. ปโชฺชตราชวตฺถุ

๓๓๔. เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ [อุเชฺชนิยํ รโญฺญ (สฺยา.)] ปโชฺชตสฺส ปณฺฑุโรคาพาโธ โหติฯ พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขึสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสุฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘มยฺหํ โข ตาทิโส อาพาโธ, สาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปตุ, โส มํ ติกิจฺฉิสฺสตี’’ติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ ชีวก; อุเชฺชนึ คนฺตฺวา ราชานํ ปโชฺชตํ ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อุเชฺชนึ คนฺตฺวา เยน ราชา

ปโชฺชโต เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รโญฺญ ปโชฺชตสฺส วิการํ สลฺลกฺเขตฺวา ราชานํ ปโชฺชตํ เอตทโวจ – ‘‘สปฺปึ เทหิ [อิทํ ปททฺวยํ สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ], สปฺปึ เทว, นิปฺปจิสฺสามิฯ ตํ เทโว ปิวิสฺสตี’’ติฯ ‘‘อลํ, ภเณ ชีวก, ยํ เต สกฺกา วินา สปฺปินา อโรคํ กาตุํ ตํ กโรหิฯ เชคุจฺฉํ เม สปฺปิ, ปฏิกูล’’นฺติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิมสฺส โข รโญฺญ ตาทิโส อาพาโธ , น สกฺกา วินา สปฺปินา อโรคํ กาตุํฯ ยํนูนาหํ สปฺปึ นิปฺปเจยฺยํ กสาววณฺณํ กสาวคนฺธํ กสาวรส’’นฺติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ นานาเภสเชฺชหิ สปฺปึ นิปฺปจิ กสาววณฺณํ กสาวคนฺธํ กสาวรสํฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิมสฺส โข รโญฺญ สปฺปิ ปีตํ ปริณาเมนฺตํ อุเทฺทกํ ทสฺสติฯ จโณฺฑยํ ราชา ฆาตาเปยฺยาปิ มํฯ ยํนูนาหํ ปฏิกเจฺจว อาปุเจฺฉยฺย’’นฺติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน ราชา ปโชฺชโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ ปโชฺชตํ เอตทโวจ – ‘‘มยํ โข, เทว, เวชฺชา นาม ตาทิเสน มุหุเตฺตน มูลานิ อุทฺธราม เภสชฺชานิ สํหรามฯ สาธุ เทโว วาหนาคาเรสุ จ ทฺวาเรสุ จ อาณาเปตุ – เยน วาหเนน ชีวโก อิจฺฉติ เตน วาหเนน คจฺฉตุ, เยน ทฺวาเรน อิจฺฉติ เตน ทฺวาเรน คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ ปวิสตู’’ติฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต วาหนาคาเรสุ จ ทฺวาเรสุ จ อาณาเปสิ – ‘‘เยน วาหเนน ชีวโก อิจฺฉติ เตน วาหเนน คจฺฉตุ, เยน ทฺวาเรน อิจฺฉติ เตน ทฺวาเรน คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ ปวิสตู’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ ปโชฺชตสฺส ภทฺทวติกา นาม หตฺถินิกา ปญฺญาสโยชนิกา โหติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ ปโชฺชตสฺส สปฺปึ [ตํ สปฺปึ (สฺยา.)] อุปนาเมสิ – ‘‘กสาวํ เทโว ปิวตู’’ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ราชานํ ปโชฺชตํ สปฺปึ ปาเยตฺวา หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา ภทฺทวติกาย หตฺถินิกาย นครมฺหา นิปฺปติ ฯ

อถ โข รโญฺญ ปโชฺชตสฺส ตํ สปฺปิ ปีตํ ปริณาเมนฺตํ อุเทฺทกํ อทาสิฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต มนุเสฺส เอตทโวจ – ‘‘ทุเฏฺฐน, ภเณ, ชีวเกน สปฺปึ ปายิโตมฺหิฯ เตน หิ, ภเณ, ชีวกํ เวชฺชํ วิจินถา’’ติฯ ‘‘ภทฺทวติกาย, เทว, หตฺถินิกาย นครมฺหา นิปฺปติโต’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ ปโชฺชตสฺส กาโก นาม ทาโส สฎฺฐิโยชนิโก โหติ, อมนุเสฺสน ปฏิจฺจ ชาโตฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต กากํ ทาสํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ กาก, ชีวกํ เวชฺชํ นิวเตฺตหิ – ราชา ตํ, อาจริย, นิวตฺตาเปตีติฯ เอเต โข, ภเณ กาก, เวชฺชา นาม พหุมายาฯ มา จสฺส กิญฺจิ ปฏิคฺคเหสี’’ติฯ

อถ โข กาโก ทาโส ชีวกํ โกมารภจฺจํ อนฺตรามเคฺค โกสมฺพิยํ สมฺภาเวสิ

ปาตราสํ กโรนฺตํฯ อถ โข กาโก ทาโส ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘ราชา ตํ, อาจริย, นิวตฺตาเปตี’’ติฯ ‘‘อาคเมหิ, ภเณ กาก, ยาว ภุญฺชาม [ภุญฺชามิ (สี. สฺยา.)]ฯ หนฺท, ภเณ กาก, ภุญฺชสฺสู’’ติฯ ‘‘อลํ, อาจริย, รญฺญามฺหิ อาณโตฺต – เอเต โข, ภเณ กาก, เวชฺชา นาม พหุมายา, มา จสฺส กิญฺจิ ปฏิคฺคเหสี’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน ชีวโก โกมารภโจฺจ นเขน เภสชฺชํ โอลุเมฺปตฺวา อามลกญฺจ ขาทติ ปานียญฺจ ปิวติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ กากํ ทาสํ เอตทโวจ – ‘‘หนฺท, ภเณ กาก, อามลกญฺจ ขาท ปานียญฺจ ปิวสฺสู’’ติฯ อถ โข กาโก ทาโส – อยํ โข เวโชฺช อามลกญฺจ ขาทติ ปานียญฺจ ปิวติ, น อรหติ กิญฺจิ ปาปกํ โหตุนฺติ – อุปฑฺฒามลกญฺจ ขาทิ ปานียญฺจ อปายิฯ ตสฺส ตํ อุปฑฺฒามลกํ ขาทิตํ ตเตฺถว นิจฺฉาเรสิฯ อถ โข กาโก ทาโส ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘อตฺถิ เม, อาจริย, ชีวิต’’นฺติ? ‘‘มา, ภเณ กาก, ภายิ, ตฺวํ เจว อโรโค ภวิสฺสสิ ราชา จฯ จโณฺฑ โส ราชา ฆาตาเปยฺยาปิ มํ, เตนาหํ น นิวตฺตามี’’ติ ภทฺทวติกํ หตฺถินิกํ กากสฺส นิยฺยาเตตฺวา เยน ราชคหํ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน

เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รญฺโญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ “สุฏฺฐุ, ภเณ ชีวก, อกาสิ ยมฺปิ น นิวโตฺต, จโณฺฑ โส ราชา ฆาตาเปยฺยาปิ ต”นฺติฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต อโรโค สมาโน ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – “อาคจฺฉตุ ชีวโก, วรํ ทสฺสามี”ติฯ “อลํ, อโยฺย [เทว (สฺยา.)], อธิการํ เม เทโว สรตู”ติฯ

ปโชฺชตราชวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๘. สิเวยฺยกทุสฺสยุคกถา

๓๓๕. เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ ปโชฺชตสฺส สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ อุปฺปนฺนํ โหติ – พหูนํ [พหุนฺนํ (สี. สฺยา.)] ทุสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสหสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตสหสฺสานํ อคฺคญฺจ เสฏฺฐญฺจ โมกฺขญฺจ อุตฺตมญฺจ ปวรญฺจฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต ตํ สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปาเหสิฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – “อิทํ โข เม สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ รญฺญา ปโชฺชเตน ปหิตํ – พหูนํ ทุสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสหสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตสหสฺสานํ อคฺคญฺจ เสฏฺฐญฺจ โมกฺขญฺจ อุตฺตมญฺจ ปวรญฺจฯ นยิทํ อโญฺญ โกจิ ปจฺจารหติ อญฺญตฺร เตน ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุเทฺธน, รญฺญา วา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรนา”ติฯ

สิเวยฺยกทุสฺสยุคกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๐๙. สมตฺตึสวิเรจนกถา

๓๓๖. เตน โข ปน สมเยน ภควโต กาโย โทสาภิสโนฺน โหติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – “โทสาภิสโนฺน โข, อานนฺท, ตถาคตสฺส กาโยฯ อิจฺฉติ ตถาคโต วิเรจนํ ปาตุ”นฺติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท เยน ชีวโก โกมารภโจฺจ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – “โทสาภิสโนฺน โข, อาวุโส ชีวก, ตถาคตสฺส กาโยฯ อิจฺฉติ ตถาคโต วิเรจนํ ปาตุ”นฺติฯ “เตน หิ, ภเนฺต อานนฺท, ภควโต กายํ กติปาหํ สิเนเหถา”ติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต กายํ กติปาหํ สิเนเหตฺวา เยน ชีวโก โกมารภโจฺจ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – “สินิโทฺธ โข, อาวุโส ชีวก, ตถาคตสฺส กาโยฯ ยสฺส ทานิ กาลํ มญฺญสี”ติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – “น โข เมตํ ปติรูปํ โยหํ ภควโต โอฬาริกํ วิเรจนํ ทเทยฺย”นฺติฯ ตีณิ อุปฺปลหตฺถานิ นานาเภสเชฺชหิ ปริภาเวตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เอกํ อุปฺปลหตฺถํ ภควโต อุปนาเมสิ – “อิมํ, ภเนฺต, ภควา ปฐมํ อุปฺปลหตฺถํ อุปสิงฺฆตุฯ อิทํ ภควนฺตํ ทสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสตี”ติฯ ทุติยํ อุปฺปลหตฺถํ ภควโต อุปนาเมสิ – “อิมํ, ภเนฺต, ภควา ทุติยํ อุปฺปลหตฺถํ อุปสิงฺฆตุฯ อิทํ ภควนฺตํ ทสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสตี”ติฯ ตติยํ อุปฺปลหตฺถํ ภควโต อุปนาเมสิ – “อิมํ, ภเนฺต , ภควา ตติยํ อุปฺปลหตฺถํ อุปสิงฺฆตุฯ อิทํ ภควนฺตํ ทสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสตี”ติ ฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตีติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส พหิ ทฺวารโกฏฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ – “มยา โข ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทินฺนํฯ โทสาภิสโนฺน ตถาคตสฺส กาโย ฯ น ภควนฺตํ สมตฺตึสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสติ, เอกูนตฺตึสกฺขตฺตุํ ภควนฺตํ วิเรเจสฺสติฯ อปิ จ, ภควา วิริโตฺต นหายิสฺสติฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกึ วิเรเจสฺสติฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตี”ติฯ

อถ โข ภควา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘อิธานนฺท, ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส พหิ ทฺวารโกฏฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘มยา โข ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทินฺนํฯ โทสาภิสนฺนํ ตถาคตสฺส กาโยฯ น ภควนฺตํ สมตึสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสติ, เอกูนตึสกฺขตฺตุํ ภควนฺตํ วิเรเจสฺสติฯ อปิ จ, ภควา วิริตฺโต นหายิสฺสติฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกึ วิเรเจสฺสติฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตี’ติฯ เตน หานนฺท, อุณฺหทกํ ปฏิยาเทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข อายสฺมา อานนฺโท ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา อุณฺหทกํ ปฏิยาเทสิฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘วิริตฺโต, ภเนฺต, ภควา’’ติ? ‘‘วิริตฺโตมฺหิ, ชีวกา’’ติฯ อิธ มยฺหํ, ภเนฺต, พหิ ทฺวารโกฏฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘มยา โข ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทินฺนํฯ โทสาภิสนฺนํ ตถาคตสฺส กาโยฯ น ภควนฺตํ สมตฺตึสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสติ, เอกูนตฺตึสกฺขตฺตุํ ภควนฺตํ วิเรเจสฺสติฯ อปิ จ, ภควา วิริตฺโต นหายิสฺสติฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกึ วิเรเจสฺสติฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตี’’ติฯ นหายตุ, ภเนฺต, ภควา, นหายตุ สุคโตติฯ อถ โข ภควา อุณฺหทกํ นหายิฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกึ วิเรเจสิฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ อโหสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ยาว, ภเนฺต, ภควโต กาโย ปกตตฺโต โหติ, อลํ [อหํ ตาว ยูสปิณฺฑปาเตนาติ (สี.), อลํ ยูสปิณฺฑเกนาติ (สฺยา.)] ยูสปิณฺฑปาเตนา’’ติฯ

สมตฺตึสวิเรจนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๐. วรยาจนากถา

๓๓๗. อถ โข ภควโต กาโย นจิรเสฺสว ปกตตฺโต อโหสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตํ สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ , อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เอกาหํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ วรํ ยาจามี’’ติฯ ‘‘อติกฺกนฺตวรา โข, ชีวก, ตถาคตา’’ติฯ ‘‘ยญฺจ, ภเนฺต, กปฺปติ ยญฺจ อนวชฺช’’นฺติฯ ‘‘วเทหิ, ชีวกา’’ติฯ ‘‘ภควา, ภเนฺต, ปํสุกูลิโก, ภิกฺขุสโงฺฆ จฯ อิทํ เม, ภเนฺต, สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ รญฺญา ปโชฺชเตน ปหิตํ – พหูนํ ทุสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสหสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตสหสฺสานํ อคฺคญฺจ เสฏฺฐญฺจ โมกฺขญฺจ อุตฺตมญฺจ ปวรญฺจฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภเนฺต, ภควา สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ; ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ คหปติจีวรํ อนุชานาตู’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํฯ อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คหปติจีวรํฯ โย อิจฺฉติ, ปํสุกูลิโก โหตุฯ โย อิจฺฉติ, คหปติจีวรํ สาทิยตุฯ อิตรีตเรนปาหํ [ปหํ (สี.), จาหํ (สฺยา.)], ภิกฺขเว, สนฺตุฏฺฐึ วณฺเณมี’’ติฯ

อโสฺสสุํ โข ราชคเห มนุสฺสา – ‘‘ภควตา กิร ภิกฺขูนํ คหปติจีวรํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ เต จ มนุสฺสา หฏฺฐา อเหสุํ อุทคฺคา ‘‘อิทานิ โข มยํ ทานานิ ทสฺสาม ปุญฺญานิ กริสฺสาม, ยโต ภควตา ภิกฺขูนํ คหปติจีวรํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ เอกาเหเนว ราชคเห พหูนิ จีวรสหสฺสานิ อุปฺปชฺชึสุฯ

อโสฺสสุํ โข ชานปทา มนุสฺสา – ‘‘ภควตา กิร ภิกฺขูนํ คหปติจีวรํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ เต จ มนุสฺสา หฏฺฐา อเหสุํ อุทคฺคา – ‘‘อิทานิ โข มยํ ทานานิ ทสฺสาม ปุญฺญานิ กริสฺสาม, ยโต ภควตา ภิกฺขูนํ คหปติจีวรํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ ชนปเทปิ เอกาเหเนว พหูนิ จีวรสหสฺสานิ อุปฺปชฺชิํสุฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ปาวาโร อุปฺปนฺโน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาวารนฺติฯ

โกเสยฺยปาวาโร อุปฺปนฺโน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกเสยฺยปาวารนฺติฯ

โกชวํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกชวนฺติฯ

วรยาจนากถา นิฏฺฐิตาฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒๑๑. กมฺพลานุชานนาทิกถา

๓๓๘. เตน โข ปน สมเยน กาสิราชา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส อฑฺฒกาสิกํ กมฺพลํ ปาเหสิ อุปฑฺฒกาสินํ ขมมานํฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตํ อฑฺฒกาสิกํ กมฺพลํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อยํ เม, ภนฺเต, อฑฺฒกาสิโก กมฺพโล กาสิรญฺญา ปหิโต อุปฑฺฒกาสินํ ขมมาโนฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภนฺเต, ภควา กมฺพลํ, ยํ มมสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา กมฺพลํฯ อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ…เป.… ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กมฺพล’’นฺติฯ

๓๓๙. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส อุจฺจาวจานิ จีวรานิ อุปฺปนฺนานิ โหนฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กิํ นุ โข ภควตา จีวรํ อนุญฺญาตํ , กิํ อนนุญฺญาต’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฉ จีวรานิ – โขมํ กปฺปาสิกํ โกเสยฺยํ กมฺพลํ สาณํ ภงฺคนฺติฯ

๓๔๐. เตน โข ปน สมเยน เย เต ภิกฺขู คหปติจีวรํ สาทิยนฺติ เต กุกฺกุจฺจายนฺตา ปํสุกูลํ น สาทิยนฺติ – เอกํเยว ภควตา จีวรํ อนุญฺญาตํ, น เทฺวติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คหปติจีวรํ สาทิยนฺเตน ปํสุกูลมฺปิ สาทิยิตุํ; ตทุภเยนปาหํ, ภิกฺขเว, สนฺตุฏฺฐิํ วณฺเณมีติฯ

กมฺพลานุชานนาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๒. ปํสุกูลปริเยสนกถา

๓๔๑. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลาย, เอกเจฺจ ภิกฺขู นาคเมสุํฯ เย เต ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลาย เต ปํสุกูลานิ ลภิํสุฯ เย เต ภิกฺขู นาคเมสุํ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ,

อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห นาคมิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นาคเมนฺตานํ นากามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลาย, เอกเจฺจ ภิกฺขู อาคเมสุํฯ เย เต ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลาย เต ปํสุกูลานิ ลภิํสุฯ เย เต ภิกฺขู อาคเมสุํ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห น โอกฺกมิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาคเมนฺตานํ อกามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ปฐมํ สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลาย, เอกเจฺจ ภิกฺขู ปจฺฉา โอกฺกมิํสุฯ เย เต ภิกฺขู ปฐมํ สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลาย เต ปํสุกูลานิ ลภิํสุฯ เย เต ภิกฺขู ปจฺฉา โอกฺกมิํสุ เต น ลภิํสุฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส , ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห ปจฺฉา โอกฺกมิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปจฺฉา โอกฺกนฺตานํ นากามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เต สทิสา สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลายฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ปํสุกูลานิ ลภิํสุ, เอกเจฺจ ภิกฺขู น ลภิํสุ ฯ เย เต ภิกฺขู น ลภิํสุ, เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห น ลภิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สทิสานํ โอกฺกนฺตานํ อกามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เต กติกํ กตฺวา สุสานํ โอกฺกมิํสุ ปํสุกูลายฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ปํสุกูลานิ ลภิํสุ, เอกเจฺจ ภิกฺขู น ลภิํสุฯ เย เต ภิกฺขู น ลภิํสุ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห น ลภิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กติกํ กตฺวา โอกฺกนฺตานํ อกามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

ปํสุกูลปริเยสนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๓. จีวรปฏิคฺคาหกสมฺมุติกถา

๓๔๒. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรํ อาทาย อารามํ อาคจฺฉนฺติฯ เต ปฏิคฺคาหกํ อลภมานา ปฏิหรนฺติฯ จีวรํ ปริตฺตํ อุปฺปชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิคฺคาหกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคติํ คเจฺฉยฺย, น โทสาคติํ คเจฺฉยฺย, น โมหาคติํ คเจฺฉยฺย, น ภยาคติํ คเจฺฉยฺย, คหิตาคหิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ; ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิคฺคาหกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิคฺคาหกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน จีวรปฏิคฺคาหกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรปฏิคฺคาหโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน จีวรปฏิคฺคาหกา ภิกฺขู จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา ตเตฺถว อุชฺฌิตฺวา ปกฺกมนฺติฯ จีวรํ นสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ จีวรนิทหกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, นิหิตานิหิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ; ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรนิทหกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรนิทหกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน จีวรนิทหกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรนิทหโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

จีวรปฏิคฺคาหกสมฺมุติกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๑๔. ภณฺฑาคารสมฺมุติอาทิกถา

๓๔๓. เตน โข ปน สมเยน จีวรนิทหโก ภิกฺขุ มณฺฑเปปิ รุกฺขมูเลปิ นิพฺพโกเสปิ จีวรํ นิทหติ, อุนฺทูเรหิปิ อุปจิกาหิปิ ขชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภณฺฑาคารํ สมฺมนฺนิตุํ, ยํ สงฺโฆ อากงฺขติ วิหารํ วา อฑฺฒโยคํ วา ปาสาทํ วา หมฺมิยํ วา คุหํ วาฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภณฺฑาคารํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภณฺฑาคารํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส วิหารสฺส ภณฺฑาคารสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สงฺเฆน อิตฺถนฺนาโม วิหาโร ภณฺฑาคารํฯ ขมติ สงฺฆสฺส , ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ภณฺฑาคาเร จีวรํ อคุตฺตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ ภณฺฑาคาริกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, คุตฺตาคุตฺ

ตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺโพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ; ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภณฺฑาคาริกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภณฺฑาคาริกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ภณฺฑาคาริกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภณฺฑาคาริโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภณฺฑาคาริกํ วุฏฺฐาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ภณฺฑาคาริโก วุฏฺฐาเปตพฺโพฯ โย วุฏฺฐาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ภณฺฑาคาเร จีวรํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , สมฺมุขีภูเตน สเงฺฆน ภาเชตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺโฆ จีวรํ ภาเชโนฺต โกลาหลํ อกาสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, ภาชิตาภาชิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตพฺโพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตพฺโพ; ยาจิตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ สงฺโฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน จีวรภาชกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรภาชโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข จีวรํ ภาเชตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฐมํ อุจฺจินิตฺวา ตุลยิตฺวา วณฺณาวณฺณํ กตฺวา ภิกฺขู คเณตฺวา วคฺคํ พนฺธิตฺวา จีวรปฏิวีสํ ฐเปตุนฺติฯ

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข สามเณรานํ จีวรปฏิวีโส ทาตพฺโพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สามเณรานํ อุปฑฺฒปฏิวีสํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สเกน ภาเคน อุตฺตริตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุตฺตรนฺตสฺส สกํ ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อติเรกภาเคน อุตฺตริตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุเกฺขเป ทินฺเน อติเรกภาคํ ทาตุนฺติฯ

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – "กถํ นุ โข จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพ, อาคตปฏิปาฏิยา [อาคตาคตปฏิปาฏิยา (ก.)] นุ โข อุทาหุ ยถาวุฑฺฒ"นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิกลเก โตเสตฺวา กุสปาตํ กาตุนฺติฯ

ภณฺฑาคารสมฺมุติอาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๕. จีวรรชนกถา

๓๔๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉกเณนปิ ปณฺฑุมตฺติกายปิ จีวรํ รชนฺติฯ จีวรํ ทุพฺพณฺณํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ฉ รชนานิ – มูลรชนํ, ขนฺธรชนํ, ตจรชนํ, ปตฺตรชนํ, ปุปฺผรชนํ, ผลรชนนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สีตุทกาย [สีตุนฺทิกาย (สี.), สีตูทกาย (สฺยา.)] จีวรํ รชนฺติฯ จีวรํ ทุคฺคนฺธํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนํ ปจิตุํ จุลฺลํ รชนกุมฺภินฺติฯ รชนํ อุตฺตริยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุตฺตราฬุมฺปํ [อุตฺตราฬุปํ (โยชนา), อุตฺตราฬุปํ (สฺยา.)] พนฺธิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู น ชานนฺติ รชนํ ปกฺกํ วา อปกฺกํ วาฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทเก วา นขปิฏฺฐิกาย วา เถวกํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู รชนํ โอโรเปนฺตา กุมฺภึ อาวิญฺฉนฺติ [อาวิญฺชนฺติ (สี.), อาวฏฺฏนฺติ (สฺยา.)]ฯ กุมฺภี ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนุฬุงฺกํ [รชนาฬุงฺกํ (โยชนา)] ทณฺฑกถาลกนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ รชนภาชนํ น สํวิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนโกลมฺพํ รชนฆฏนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปาติยาปิ ปตฺเตปิ จีวรํ โอมทฺทนฺติฯ จีวรํ ปริภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนโทณิกนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉมาย จีวรํ ปตฺถรนฺติฯ จีวรํ ปํสุกิตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณสนฺถารกนฺติฯ

ติณสนฺถารโก อุปจิกาหิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรวํสํ จีวรรชฺชุนฺติฯ

มเชฺฌน ลเคฺคนฺติฯ รชนํ อุภโต คลติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กเณฺณ พนฺธิตุนฺติฯ

กโณฺณ ชีรติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กณฺณสุตฺตกนฺติฯ

รชนํ เอกโต คลติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รเชตุํ, น จ อจฺฉินฺเน เถเว ปกฺกมิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน จีวรํ ปตฺถินฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทเก โอสาเรตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน จีวรํ ผรุสํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ปาณินา อาโกเฏตุนฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อจฺฉินฺนกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ ทนฺตกาสาวานิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ นาม [เสยฺยถาปิ (?)] คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อจฺฉินฺนกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

จีวรรชนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๖. ฉินฺนกจีวรานุชานนา

๓๔๕. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ทกฺขิณาคิริ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อทฺทสา โข ภควา มคธเขตฺตํ อจฺฉิพทฺธํ [อจฺจิพทฺธํ (สี. สฺยา.), อจฺฉิพนฺธํ (ก.)] ปาฬิพทฺธํ มริยาทพทฺธํ สิงฺฆาฏกพทฺธํ, ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ – ‘‘ปสฺสสิ โน ตฺวํ, อานนฺท, มคธเขตฺตํ อจฺฉิพทฺธํ ปาฬิพทฺธํ มริยาทพทฺธํ สิงฺฆาฏกพทฺธ’’นฺติ? ‘‘เอวํ, ภนฺเต’’ติฯ ‘‘อุสฺสหสิ ตฺวํ, อานนฺท, ภิกฺขูนํ เอวรูปานิ จีวรานิ สํวิทหิตุ’’นฺติ? ‘‘อุสฺสหามิ, ภควา’’ติฯ อถ โข ภควา ทกฺขิณาคิริสฺมึ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิฯ อถ โข อายสฺมา อานนฺโท สมฺพหุลานํ ภิกฺขูนํ จีวรานิ สํวิทหิตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปสฺสตุ เม [ปสฺสถ ตุเมฺห (ก.)], ภนฺเต, ภควา จีวรานิ สํวิทหิตานี’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘ปณฺฑิโต, ภิกฺขเว, อานนฺโท; มหาปญฺโญ, ภิกฺขเว, อานนฺโท; ยตฺร หิ นาม มยา สํขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานิสฺสติ, กุสิมฺปิ นาม กริสฺสติ, อฑฺฒกุสิมฺปิ นาม กริสฺสติ, มณฺฑลมฺปิ นาม กริสฺสติ , อฑฺฒมณฺฑลมฺปิ นาม กริสฺสติ, วิวฏฺฏมฺปิ นาม กริสฺสติ, อนุวิวฏฺฏมฺปิ นาม กริสฺสติ, คีเวยฺยกมฺปิ นาม กริสฺสติ, ชงฺเฆยฺยกมฺปิ นาม กริสฺสติ, พาหนฺตมฺปิ นาม กริสฺสติ, ฉินฺนกํ ภวิสฺสติ, สตฺถลูขํ สมณสารุปฺปํ ปจฺจตฺถิกานญฺจ อนภิจฺฉิตํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฉินฺนกํ สงฺฆาฏึ ฉินฺนกํ อุตฺตราสงฺคํ ฉินฺนกํ อนฺตรวาสก’’นฺติฯ

ฉินฺนกจีวรานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๗. ติจีวรานุชานนา

๓๔๖. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน เวสาลี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อทฺทส โข ภควา อนฺตรา จ ราชคหํ อนฺตรา จ เวสาลึ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺโน สมฺพหุเล ภิกฺขู จีวเรหิ อุพฺภณฺฑิเต [อุพฺภณฺฑีกเต (สฺยา.)] สีเสปิ จีวรภิสึ กริตฺวา ขนฺเธปิ จีวรภิสึ กริตฺวา กฏิยาปิ จีวรภิสึ กริตฺวา อาคจฺฉนฺเต, ทิสฺวาน ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘อติลหุํ โข อิเม โมฆปุริสา

จีวเร พาหุลฺลาย อาวตฺตา ฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺย’’นฺติฯ อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ โคตมเก เจติเยฯ เตน โข ปน สมเยน ภควา สีตาสุ เหมนฺติกาสุ รตฺตีสุ อนฺตรฏฺฐกาสุ หิมปาตสมเย รตฺติํ อโชฺฌกาเส เอกจีวโร นิสีทิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปฐเม ยาเม สีตํ ภควนฺตํ อโหสิฯ ทุติยํ ภควา จีวรํ ปารุปิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต มชฺฌิเม ยาเม สีตํ ภควนฺตํ อโหสิฯ ตติยํ ภควา จีวรํ ปารุปิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปจฺฉิเม ยาเม อุทฺธเสฺต อรุเณ นนฺทิมุขิยา รตฺติยา สีตํ ภควนฺตํ อโหสิฯ จตุตฺถํ ภควา จีวรํ ปารุปิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘เยปิ โข เต กุลปุตฺตา อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย สีตาลุกา สีตภีรุกา เตปิ สโกฺกนฺติ ติจีวเรน ยาเปตุํฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺยํ, ติจีวรํ อนุชาเนยฺย’’นฺติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อิธาหํ, ภิกฺขเว, อนฺตรา จ ราชคหํ อนฺตรา จ เวสาลิํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปโนฺน อทฺทสํ สมฺพหุเล ภิกฺขู จีวเรหิ อุพฺภณฺฑิเต สีเสปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา ขเนฺธปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา กฎิยาปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา อาคจฺฉเนฺต, ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ – ‘อติลหุํ โข อิเม โมฆปุริสา จีวเร พาหุลฺลาย อาวตฺตาฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺย’นฺติฯ อิธาหํ, ภิกฺขเว, สีตาสุ เหมนฺติกาสุ รตฺตีสุ อนฺตรฏฺฐกาสุ หิมปาตสมเย รตฺติํ อโชฺฌกาเส เอกจีวโร นิสีทิํฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปฐเม ยาเม สีตํ มํ อโหสิฯ ทุติยาหํ จีวรํ ปารุปิํฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต มชฺฌิเม ยาเม สีตํ มํ อโหสิฯ ตติยาหํ จีวรํ ปารุปิํฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปจฺฉิเม ยาเม อุทฺธเสฺต อรุเณ นนฺทิมุขิยา รตฺติยา สีตํ มํ อโหสิฯ จตุตฺถาหํ จีวรํ ปารุปิํฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ ตสฺส มยฺหํ, ภิกฺขเว, เอตทโหสิ – ‘‘เยปิ โข เต กุลปุตฺตา อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย สีตาลุกา สีตภีรุกา เตปิ สโกฺกนฺติ ติจีวเรน ยาเปตุํฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺยํ , ติจีวรํ อนุชาเนยฺย’นฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติจีวรํ – ทิคุณํ สงฺฆาฏิํ, เอกจฺจิยํ อุตฺตราสงฺคํ, เอกจฺจิยํ อนฺตรวาสก’’นฺติฯ

ติจีวรานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๘. อติเรกจีวรกถา

๓๔๗. [ปารา. ๔๖๑] เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภควตา ติจีวรํ อนุญฺญาตนฺติ อเญฺญเนว ติจีวเรน คามํ ปวิสนฺติ, อเญฺญน ติจีวเรน อาราเม อจฺฉนฺติ, อเญฺญน ติจีวเรน นหานํ โอตรนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติเรกจีวรํ ธาเรสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อติเรกจีวรํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ’’ติฯ

[ปารา. ๔๖๑] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อายสฺมา จ อานโนฺท ตํ จีวรํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโม โหติฯ อายสฺมา จ สาริปุโตฺต สาเกเต วิหรติฯ อถ โข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ ‘น อติเรกจีวรํ ธาเรตพฺพ’นฺติฯ อิทญฺจ เม อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ ฯ อหญฺจิมํ จีวรํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโมฯ อายสฺมา จ สาริปุโตฺต สาเกเต วิหรติฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘กีวจิรํ ปนานนฺท, สาริปุโตฺต อาคจฺฉิสฺสตี’’ติ? ‘‘นวมํ วา, ภควา, ทิวสํ, ทสมํ วา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทสาหปรมํ อติเรกจีวรํ ธาเรตุ’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข อเมฺหหิ อติเรกจีวเร ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อติเรกจีวรํ วิกเปฺปตุนฺติฯ

๓๔๘. อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน พาราณสี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน พาราณสี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา พาราณสิยํ วิหรติ อิสิปตเน มิคทาเยฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรวาสโก ฉิโทฺท โหติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ติจีวรํ อนุญฺญาตํ – ทิคุณา สงฺฆาฏิ, เอกจฺจิโย อุตฺตราสโงฺค , เอกจฺจิโย อนฺตรวาสโกฯ อยญฺจ เม อนฺตรวาสโก ฉิโทฺทฯ ยํนูนาหํ อคฺคฬํ อจฺฉุเปยฺยํ, สมนฺตโต ทุปฏฺฏํ ภวิสฺสติ, มเชฺฌ เอกจฺจิย’’นฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อคฺคฬํ อจฺฉุเปสิฯ อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต ตํ ภิกฺขุํ อคฺคฬํ อจฺฉุเปนฺตํ [อจฺฉุปนฺตํ (ก.)], ทิสฺวาน เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘กึ ตฺวํ, ภิกฺขุ, กโรสี’’ติ? ‘‘อคฺคฬํ, ภควา, อจฺฉุเปมี’’ติฯ ‘‘สาธุ สาธุ, ภิกฺขุ; สาธุ โข ตฺวํ, ภิกฺขุ, อคฺคฬํ อจฺฉุเปสี’’ติ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อหตานํ ทุสฺสานํ อหตกปฺปานํ ทิคุณํ สงฺฆาฏึ, เอกจฺจิยํ อุตฺตราสงฺคํ, เอกจฺจิยํ อนฺตรวาสกํ; อุตุทฺธฏานํ ทุสฺสานํ จตุคฺคุณํ สงฺฆาฏึ, ทิคุณํ อุตฺตราสงฺคํ, ทิคุณํ อนฺตรวาสกํ; ปํสุกูเล ยาวทตฺถํ; ปาปณิเก อุสฺสาโห กรณีโยฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อคฺคฬํ ตุนฺนํ โอวฏฺฏิกํ กณฺฑุสกํ ทฬฺหีกมฺม’’นฺติฯ

อติเรกจีวรกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๙. วิสาขาวตฺถุ

๓๔๙. อถ โข ภควา พาราณสิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข วิสาขํ มิคารมาตรํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา, ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา, ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภเนฺต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธึ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

เตน โข ปน สมเยน ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน จาตุทฺทีปิโก มหาเมโฆ ปาวสฺสิฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘ยถา, ภิกฺขเว, เชตวเน วสฺสติ เอวํ จตูสุ ทีเปสุ วสฺสติฯ โอวสฺสาเปถ, ภิกฺขเว, กายํฯ อยํ ปจฺฉิมโก จาตุทฺทีปิโก มหาเมโฆ’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา นิกฺขิตฺตจีวรา กายํ โอวสฺสาเปนฺติฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ทาสึ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข สา ทาสี วิสาขาย มิคารมาตุยา ปฏิสฺสุณิตฺวา อารามํ คนฺตฺวา อทฺทส ภิกฺขู นิกฺขิตฺตจีวเร กายํ โอวสฺสาเปเนฺต, ทิสฺวาน ‘นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี’ติ เยน วิสาขา มิคารมาตา เตนุปสงฺกมิ ; อุปสงฺกมิตฺวา วิสาขํ มิคารมาตรํ เอตทโวจ – ‘‘นตฺถเยฺย, อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี’’ติฯ อถ โข วิสาขาย มิคารมาตุยา ปณฺฑิตาย วิยตฺตาย เมธาวินิยา เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ

โข อยฺยา นิกฺขิตฺตจีวรา กายํ โอวสฺสาเปนฺติฯ สายํ พาลา มญฺญิตฺถ – นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี''ติ, ปุน ทาสึ อาณาเปสิ – ''คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต''นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู คตฺตานิ สีตึ กริตฺวา [สีตีกริตฺวา (สฺยา.)] กลฺลกายา จีวรานิ คเหตฺวา ยถาวิหารํ ปวิสึสุฯ อถ โข สา ทาสี อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขู อปสฺสนฺตี 'นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, สุญฺโญ อาราโม'ติ เยน วิสาขา มิคารมาตา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา วิสาขํ มิคารมาตรํ เอตทโวจ – ''นตฺถยฺเย, อาราเม ภิกฺขู, สุญฺโญ อาราโม''ติฯ อถ โข วิสาขาย มิคารมาตุยา ปณฺฑิตาย วิยตฺตาย เมธาวินิยา เอตทโหสิ – ''นิสฺสํสยํ โข อยฺยา คตฺตานิ สีตึ กริตฺวา กลฺลกายา จีวรานิ คเหตฺวา ยถาวิหารํ ปวิฏฺฐาฯ สายํ พาลา มญฺญิตฺถ – นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, สุญฺโญ อาราโม''ติ, ปุน ทาสึ อาณาเปสิ – ''คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต''นฺติฯ

๓๕๐. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''สนฺทหถ [สนฺนหถ (สี. สฺยา.)], ภิกฺขเว, ปตฺตจีวรํ; กาโล ภตฺตสฺสา''ติฯ ''เอวํ, ภนฺเต''ติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจสฺโสสุํฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิญฺเชยฺย, เอวเมว – เชตวเน อนฺตรหิโต วิสาขาย มิคารมาตุยา โกฏฺฐเก ปาตุรโหสิฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน สทฺธึ ภิกฺขุสงฺเฆนฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา – ''อจฺฉริยํ วต โภ! อพฺภุตํ วต โภ! ตถาคตสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา, ยตฺร หิ นาม ชณฺณุกมตฺเตสุปิ โอเฆสุ ปวตฺตมาเนสุ, กฏิมตฺเตสุปิ โอเฆสุ ปวตฺตมาเนสุ, น หิ นาม เอกภิกฺขุสฺสปิ [ปวตฺตมาเนสุ น เอกภิกฺขุสฺสปิ (?)] ปาทา วา จีวรานิ วา อลฺลานิ ภวิสฺสนฺตี''ติ – หฏฺฐา อุทคฺคา พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวึ โอนีตปตฺตปาณึ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อฏฺฐาหํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ วรานิ ยาจามี''ติฯ ''อติกฺกนฺตวรา โข, วิสาเข, ตถาคตา''ติฯ ''ยานิ จ, ภนฺเต, กปฺปิยานิ ยานิ จ อนวชฺชานี''ติฯ ''วเทหิ, วิสาเข''ติฯ ''อิจฺฉามหํ, ภนฺเต, สงฺฆสฺส ยาวชีวํ วสฺสิกสาฏิกํ ทาตุํ, อาคนฺตุกภตฺตํ ทาตุํ, คมิกภตฺตํ ทาตุํ, คิลานภตฺตํ ทาตุํ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ ทาตุํ, คิลานเภสชฺชํ ทาตุํ, ธุวยาคุํ ทาตุํ, ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อุทกสาฏิกํ ทาตุ''นฺติฯ ''กึ ปน ตฺวํ, วิสาเข, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฏฺฐ วรานิ ยาจสี''ติ?

''อิธาหํ, ภนฺเต, ทาสึ อาณาเปสึ – 'คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภนฺเต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต'''นฺติฯ อถ โข สา, ภนฺเต, ทาสี อารามํ คนฺตฺวา อทฺทส ภิกฺขู นิกฺขิตฺตจีวเร กายํ โอวสฺสาเปนฺเต, ทิสฺวาน ''นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี''ติ เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา มํ เอตทโวจ – ''นตฺถยฺเย, อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี''ติฯ อสุจิ, ภนฺเต, นคฺคิยํ เชคุจฺฉํ ปฏิกูลํฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ วสฺสิกสาฏิกํ ทาตุํฯ

''ปุน จปรํ, ภนฺเต, อาคนฺตุโก ภิกฺขุ น วีถิกุสโล น โคจรกุสโล กิลนฺโต ปิณฺฑาย จรติฯ โส เม อาคนฺตุกภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา วีถิกุสโล โคจรกุสโล อกิลนฺโต ปิณฺฑาย จริสฺสติฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ อาคนฺตุกภตฺตํ ทาตุํฯ

''ปุน จปรํ, ภนฺเต, คมิโก ภิกฺขุ อตฺตโน ภตฺตํ ปริเยสมาโน สตฺถา วา วิหายิสฺสติ, ยตฺถ วา วาสํ คนฺตุกาโม ภวิสฺสติ ตตฺถ วิกาเล อุปคจฺฉิสฺสติ, กิลนฺโต อทฺธานํ คมิสฺสติฯ โส เม คมิกภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา สตฺถา น วิหายิสฺสติ, ยตฺถ วาสํ คนฺตุกาโม ภวิสฺสติ ตตฺถ กาเล อุป

คจฺฉิสฺสติ, อกิลนฺโต อทฺธานํ คมิสฺสติฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คมิกภตฺตํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภนฺเต, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สปฺปายานิ โภชนานิ อลภนฺตสฺส อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา วา ภวิสฺสติฯ ตสฺส เม คิลานภตฺตํ ภุตฺตสฺส อาพาโธ น อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา น ภวิสฺสติฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานภตฺตํ ทาตุํ ฯ ‘‘ปุน จปรํ, ภนฺเต, คิลานุปฏฺฐาโก ภิกฺขุ อตฺตโน ภตฺตํ ปริเยสมาโน คิลานสฺส อุสฺสูเร ภตฺตํ นีหริสฺสติ, ภตฺตเจฺฉทํ กริสฺสติฯ โส เม คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา คิลานสฺส กาเลน ภตฺตํ นีหริสฺสติ, ภตฺตเจฺฉทํ น กริสฺสติฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภนฺเต, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สปฺปายานิ เภสชฺชานิ อลภนฺตสฺส อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา วา ภวิสฺสติฯ ตสฺส เม คิลานเภสชฺชํ ปริภุตฺตสฺส อาพาโธ น อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา น ภวิสฺสติฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานเภสชฺชํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภนฺเต, ภควตา อนฺธกวินฺเท ทสานิสํเส สมฺปสฺสมาเนน ยาคุ อนุญฺญาตาฯ ตฺยาหํ, ภนฺเต, อานิสํเส สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ ธุวยาคุํ ทาตุํฯ

‘‘อิธ, ภนฺเต, ภิกฺขุนิโย อจิรวติยา นทิยา เวสิยาหิ สทฺธิํ นคฺคา เอกติตฺเถ นหายนฺติฯ ตา, ภนฺเต, เวสิยา ภิกฺขุนิโย อุปฺปเณฺฑสุํ – ‘กิํ นุ โข นาม ตุมฺหากํ, อเยฺย, ทหรานํ [ทหรานํ ทหรานํ (สี.)] พฺรหฺมจริยํ จิณฺเณน, นนุ นาม กามา ปริภุญฺชิตพฺพา; ยทา ชิณฺณา ภวิสฺสถ ตทา พฺรหฺมจริยํ จริสฺสถฯ เอวํ ตุมฺหากํ อุโภ อตฺถา ปริคฺคหิตา ภวิสฺสนฺตี’ติฯ ตา, ภนฺเต, ภิกฺขุนิโย เวสิยาหิ อุปฺปณฺฑิยมานา มงฺกู อเหสุํฯ อสุจิ, ภนฺเต, มาตุคามสฺส นคฺคิยํ เชคุจฺฉํ ปฏิกูลํฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส ยาวชีวํ อุทกสาฏิกํ ทาตุ’’นฺติฯ

๓๕๑. ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, วิสาเข, อานิสํสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฏฺฐ วรานิ ยาจสี’’ติ? ‘‘อิธ, ภนฺเต, ทิสาสุ วสฺสํวุฏฺฐา ภิกฺขู สาวตฺถิํ อาคจฺฉิสฺสนฺติ ภควนฺตํ ทสฺสนายฯ เต ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสนฺติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, ภนฺเต, ภิกฺขุ กาลงฺกโต, ตสฺส กา คติ โก อภิสมฺปราโย’ติ? ตํ ภควา พฺยากริสฺสติ โสตาปตฺติผเล วา สกทาคามิผเล วา อนาคามิผเล วา อรหตฺเต วาฯ ตฺยาหํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสามิ – ‘อาคตปุพฺพา นุ โข, ภนฺเต, เตน อเยฺยน สาวตฺถี’ติ? สเจ เม วกฺขนฺติ – ‘อาคตปุพฺพา เตน ภิกฺขุนา สาวตฺถี’ติ นิฏฺฐเมตฺถ คจฺฉิสฺสามิ – นิสฺสํสยํ เม ปริภุตฺตํ เตน อเยฺยน วสฺสิกสาฏิกา วา อาคนฺตุกภตฺตํ วา คมิกภตฺตํ วา คิลานภตฺตํ วา คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ วา คิลานเภสชฺชํ วา ธุวยาคุ วาติฯ ตสฺสา เม ตทนุสฺสรนฺติยา ปามุชฺชํ ชายิสฺสติ, ปมุทิตาย ปีติ ชายิสฺสติ, ปีติมนาย กาโย ปสฺสมฺภิสฺสติ, ปสฺสทฺธกายา สุขํ เวทิยิสฺสามิ, สุขินิยา จิตฺตํ สมาธิยิสฺสติฯ สา เม ภวิสฺสติ อินฺทฺริยภาวนา พลภาวนา โพชฺฌงฺคภาวนาฯ อิมาหํ, ภนฺเต, อานิสํสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฏฺฐ วรานิ ยาจามี’’ติฯ ‘‘สาธุ สาธุ, วิสาเข; สาธุ โข ตฺวํ, วิสาเข, อิมํ อานิสํสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฏฺฐ วรานิ ยาจสิฯ อนุชานามิ เต, วิสาเข, อฏฺฐ วรานี’’ติฯ อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิ –

‘‘ยา อนฺนปานํ ททติปฺปโมทิตา;
สีลูปปนฺนา สุคตสฺส สาวิกา;
ททาติ ทานํ อภิภุยฺย มจฺฉรํ;

โสวคฺคิกํ โสกนุทํ สุขาวหํฯ

“ทิพฺพํ สา ลภเต อายุ [ทิพฺพํ พลํ สา ลภเต จ อายุํ (สี. สฺยา.)];
อาคมฺม มคฺคํ วิรชํ อนงฺคณํ;
สา ปุญฺญกามา สุขินี อนามยา;
สคฺคมฺหิ กายมฺหิ จิรํ ปโมทตี’’ติฯ

๓๕๒. อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสิกสาฏิกํ, อาคนฺตุกภตฺตํ, คมิกภตฺตํ, คิลานภตฺตํ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ, คิลานเภสชฺชํ, ธุวยาคุํ, ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อุทกสาฏิก’’นฺติฯ

วิสาขาวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

วิสาขาภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒๒๐. นิสีทนาทิอนุชานนา

๓๕๓. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติฯ เตสํ มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินนฺเตน อสุจิ มุจฺจติ, เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิยติฯ อถ โข ภควา อายสฺมตา อานนฺเทน ปจฺฉาสมเณน เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต อทฺทส เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิตํ, ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสิ – “กิํ เอตํ, อานนฺท, เสนาสนํ มกฺขิต’’นฺติ? “เอตรหิ, ภนฺเต, ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติฯ เตสํ มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินนฺเตน อสุจิ มุจฺจติ; ตยิทํ, ภควา, เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิต’’นฺติฯ “เอวเมตํ, อานนฺท, เอวเมตํ, อานนฺทฯ มุจฺจติ หิ, อานนฺท, มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินนฺเตน อสุจิฯ เย เต, อานนฺท, ภิกฺขู อุปฏฺฐิตสฺสตี สมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติ, เตสํ อสุจิ น มุจฺจติฯ เยปิ เต, อานนฺท, ปุถุชฺชนา กาเมสุ วีตราคา, เตสมฺปิ อสุจิ น มุจฺจติฯ อฏฺฐานเมตํ, อานนฺท, อนวกาโส ยํ อรหโต อสุจิ มุเจฺจยฺยา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “อิธาหํ, ภิกฺขเว, อานนฺเทน ปจฺฉาสมเณน เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต อทฺทสํ เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิตํ, ทิสฺวาน อานนฺทํ อามนฺเตสิํ ‘กิํ เอตํ, อานนฺท, เสนาสนํ มกฺขิต’นฺติ? ‘เอตรหิ, ภนฺเต, ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติฯ เตสํ มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินนฺเตน อสุจิ มุจฺจติ; ตยิทํ, ภควา, เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิต’นฺติฯ ‘เอวเมตํ, อานนฺท, เอวเมตํ, อานนฺท, มุจฺจติ หิ, อานนฺท, มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินนฺเตน อสุจิฯ เย เต, อานนฺท, ภิกฺขู อุปฏฺฐิตสฺสตี สมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติ, เตสํ อสุจิ น มุจฺจติฯ เยปิ เต, อานนฺท, ปุถุชฺชนา กาเมสุ วีตราคา เตสมฺปิ อสุจิ น มุจฺจติฯ อฏฺฐานเมตํ, อานนฺท, อนวกาโส ยํ อรหโต อสุจิ มุเจฺจยฺยา’’’ติฯ

“ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, อาทีนวา มุฏฺฐสฺสติสฺส อสมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโต – ทุกฺขํ สุปติ, ทุกฺขํ ปฏิพุชฺฌติ, ปาปกํ สุปินํ ปสฺสติ, เทวตา น รกฺขนฺติ, อสุจิ มุจฺจติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อาทีนวา มุฏฺฐสฺสติสฺส อสมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโตฯ

“ปญฺจิเม , ภิกฺขเว, อานิสํสา อุปฏฺฐิตสฺสติสฺส สมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโต – สุขํ สุปติ, สุขํ ปฏิพุชฺฌติ, น ปาปกํ สุปินํ ปสฺสติ, เทวตา รกฺขนฺติ, อสุจิ น มุจฺจติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อานิสํสา อุปฏฺฐิตสฺสติสฺส สมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโตฯ

“อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กายคุตฺติยา จีวรคุตฺติยา เสนาสนคุตฺติยา นิสีทน”นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อติขุทฺทกํ นิสีทนํ น สพฺพํ เสนาสนํ สํโคเปติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยาวมหนฺตํ ปจฺจตฺถรณํ อากงฺขติ ตาวมหนฺตํ ปจฺจตฺถรณํ กาตุนฺติฯ

๓๕๔. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อุปชฺฌายสฺส อายสฺมโต เพลฏฺฐสีสสฺส ถุลฺลกจฺฉาพาโธ โหติฯ ตสฺส ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติฯ ตานิ ภิกฺขู อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒนฺติฯ อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต เต ภิกฺขู ตานิ จีวรานิ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒนฺเต, ทิสฺวาน เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – “กึ อิมสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ”ติ? “อิมสฺส, ภนฺเต, อายสฺมโต ถุลฺลกจฺฉาพาโธฯ ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติฯ ตานิ มยํ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒามา”ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยสฺส กณฺฑุ วา ปิฬกา วา อสฺสาโว วา ถุลฺลกจฺฉุ วา อาพาโธ กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิ”นฺติฯ

๓๕๕. อถ โข วิสาขา มิคารมาตา มุขปุญฺฉนโจฬํ [มุขปุญฺชนโจฬํ (ก.)] อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – “ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภนฺเต, ภควา มุขปุญฺฉนโจฬํ, ยํ มมสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา”ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา มุขปุญฺฉนโจฬํฯ อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – “อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุขปุญฺฉนโจฬก”นฺติ [มุขปุญฺฉนโจลนฺติ (สฺยา.)]ฯ

๓๕๖. เตน โข ปน สมเยน โรโช มลฺโล อายสฺมโต อานนฺทสฺส สหาโย โหติฯ โรชสฺส มลฺลสฺส โขมปิโลติกา อายสฺมโต อานนฺทสฺส หตฺถ นิกฺขิตฺตา โหติฯ อายสฺมโต จ อานนฺทสฺส โขมปิโลติกาย อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส วิสฺสาสํ คเหตุํ – สนฺทิฏฺโฐ จ โหติ, สมฺภตฺโต จ, อาลปิโต จ, ชีวติ จ, ชานาติ จ, คหิเต เม อตฺตมโน ภวิสฺสตีติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตสฺส วิสฺสาสํ คเหตุนฺติฯ

๓๕๗. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ ปริปุณฺณํ โหติ ติจีวรํฯ อตฺโถ จ โหติ ปริสฺสาวเนหิปิ ถวิกาหิปิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขารโจฬกนฺติฯ

นิสีทนาทิอนุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๑. ปจฺฉิมวิกปฺปนุปคจีวราทิกถา

๓๕๘. อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “ยานิ ตานิ ภควตา อนุญฺญาตานิ ติจีวรนฺติ วา วสฺสิกสาฏิกาติ วา นิสีทนนฺติ วา ปจฺจตฺถรณนฺติ วา กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทีติ วา มุขปุญฺฉนโจฬนฺติ วา ปริกฺขารโจฬนฺติ วา, สพฺพานิ ตานิ อธิฏฺฐาตพฺพานิ นุ โข, อุทาหุ, วิกปฺเปตพฺพานี”ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติจีวรํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; วสฺสิกสาฏิกํ วสฺสานํ จาตุมาสํ อธิฏฺฐาตุํ, ตโต ปรํ วิกปฺเปตุํ; นิสีทนํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; ปจฺจตฺถรณํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทึ ยาวอาพาธา อธิฏฺฐาตุํ ตโต ปรํ วิกปฺเปตุํ; มุขปุญฺฉนโจฬํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; ปริกฺขารโจฬํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “กิตฺตกํ ปจฺฉิมํ นุ โข จีวรํ วิกปฺเปตพฺพ”นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อายาเมน อฏฺฐงฺคุลํ สุคตงฺคุเลน จตุรงฺคุลวิตฺถตํ ปจฺฉิมํ จีวรํ วิกปฺเปตุนฺติฯ

๓๕๙. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต มหากสฺสปสฺส ปํสุกูลกโต ครุโก โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สุตฺตลูขํ กาตุนฺติฯ วิกโณฺณ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิกณฺณํ อุทฺธริตุนฺติฯ สุตฺตา โอกิริยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุวาตํ ปริภณฺฑํ อาโรเปตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆาฏิยา ปตฺตา ลุชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐปทกํ กาตุนฺติฯ

๓๖๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ติจีวเร กยิรมาเน สพฺพํ ฉินฺนกํ นปฺปโหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ฉินฺนกานิ เอกํ อจฺฉินฺนกนฺติฯ

เทฺว ฉินฺนกานิ เอกํ อจฺฉินฺนกํ นปฺปโหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว อจฺฉินฺนกานิ เอกํ ฉินฺนกนฺติฯ

เทฺว อจฺฉินฺนกานิ เอกํ ฉินฺนกํ นปฺปโหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนฺวาธิกมฺปิ อาโรเปตุํ, น จ, ภิกฺขเว, สพฺพํ อจฺฉินฺนกํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๓๖๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน พหุํ จีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ โส จ ตํ จีวรํ มาตาปิตูนํ ทาตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ มาตาปิตโรติ [มาตาปิตูนํ โข (สี.)] โข, ภิกฺขเว, ททมาเน [วทมาโน (ก.), วทมาเน (?)] กึ วเทยฺยาม? อนุชานามิ , ภิกฺขเว, มาตาปิตูนํ ทาตุํฯ น จ, ภิกฺขเว, สทฺธาเทยฺยํ วินิปาเตตพฺพํฯ โย วินิปาเตยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๓๖๒. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อนฺธวเน จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ โจรา ตํ จีวรํ อวหรึสุฯ โส ภิกฺขุ ทุโจฺจโฬ โหติ ลูขจีวโรฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – “กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, ทุโจฺจโฬ ลูขจีวโรสี”ติ? “อิธาหํ [โส อหํ (กตฺถจิ)], อาวุโส, อนฺธวเน จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสึฯ โจรา ตํ จีวรํ อวหรึสุฯ เตนาหํ ทุโจฺจโฬ ลูขจีวโร”ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สนฺตรุตฺตเรน คาโม ปวิสิตโพฺพฯ โย ปวิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อานนฺโท อสฺสติยา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจุํ – ‘‘นนุ , อาวุโส อานนฺท, ภควตา ปญฺญตฺตํ – ‘น สนฺตรุตฺตเรน คาโม ปวิสิตโพฺพ’ติ? กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส อานนฺท, สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปวิโฏฺฐ’’ติ? ‘‘สจฺจํ, อาวุโส, ภควตา ปญฺญตฺตํ – ‘น สนฺตรุตฺตเรน คาโม ปวิสิตโพฺพ’ติฯ อปิ จาหํ อสฺสติยา ปวิโฏฺฐ’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, ปจฺจยา สงฺฆาฏิยา นิเกฺขปาย – คิลาโน วา โหติ, วสฺสิกสเงฺกตํ วา โหติ, นทีปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคฬคุตฺติวิหาโร วา โหติ, อตฺถตกถินํ วา โหติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ปจฺจยา สงฺฆาฏิยา นิเกฺขปายฯ

ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, ปจฺจยา อุตฺตราสงฺคสฺส นิเกฺขปาย…เป.… อนฺตรวาสกสฺส นิเกฺขปาย – คิลาโน วา โหติ, วสฺสิกสเงฺกตํ วา โหติ, นทีปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคฬคุตฺติวิหาโร วา โหติ, อตฺถตกถินํ วา โหติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ปจฺจยา อุตฺตราสงฺคสฺส อนฺตรวาสกสฺส นิเกฺขปายฯ

ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, ปจฺจยา วสฺสิกสาฏิกาย นิเกฺขปาย – คิลาโน วา โหติ, นิสฺสีมํ คนฺตุํ วา โหติ, นทีปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคฬคุตฺติวิหาโร วา โหติ, วสฺสิกสาฏิกา อกตา วา โหติ วิปฺปกตา วาฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ปจฺจยา วสฺสิกสาฏิกาย นิเกฺขปายาติฯ

ปจฺฉิมวิกปฺปนุปคจีวราทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๒. สงฺฆิกจีวรุปฺปาทกถา

๓๖๓. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสิฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘จตุวโคฺค ปจฺฉิโม สโงฺฆ’ติฯ อหญฺจมฺหิ เอกโกฯ อิเม จ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ ยํนูนาหํ อิมานิ สงฺฆิกานิ จีวรานิ สาวตฺถิํ หเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อาทาย สาวตฺถิํ คนฺตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘ตุเยฺหว, ภิกฺขุ, ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายา’’ติฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสติฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อุตุกาลํ เอโก วสิฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘จตุวโคฺค ปจฺฉิโม สโงฺฆ’ติฯ อหญฺจมฺหิ เอกโกฯ อิเม จ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ ยํนูนาหํ อิมานิ สงฺฆิกานิ จีวรานิ สาวตฺถิํ หเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อาทาย สาวตฺถิํ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , สมฺมุขีภูเตน สเงฺฆน ภาเชตุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุตุกาลํ เอโก วสติฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เตน ภิกฺขุนา ตานิ จีวรานิ อธิฏฺฐาตุํ – ‘‘มยฺหิมานิ จีวรานี’’ติฯ ตสฺส เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ตํ จีวรํ อนธิฏฺฐิเต อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ, สมโก ทาตโพฺพ ภาโคฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตํ จีวรํ ภาชิยมาเน, อปาติเต กุเส, อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ, สมโก ทาตโพฺพ ภาโคฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตํ จีวรํ ภาชิยมาเน, ปาติเต กุเส, อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ, นากามา ทาตโพฺพ ภาโคติฯ

เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภาติกา เถรา, อายสฺมา จ อิสิทาโส อายสฺมา จ อิสิภโฏ, สาวตฺถิยํ วสฺสํวุฏฺฐา อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมํสุฯ มนุสฺสา จิรสฺสาปิ เถรา อาคตาติ สจีวรานิ ภตฺตานิ อทํสุฯ อาวาสิกา ภิกฺขู เถเร ปุจฺฉึสุ – ‘‘อิมานิ, ภนฺเต, สงฺฆิกานิ จีวรานิ เถเร อาคมฺม อุปฺปนฺนานิ, สาทิยิสฺสนฺติ เถรา ภาค’’นฺติฯ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘ยถา โข มยํ, อาวุโส, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาม, ตุมฺหากํเยว ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ตโย ภิกฺขู ราชคเห วสฺสํ วสนฺติฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส

เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘จตุวโคค ปจฺฉิโม สโงฺฆ’ติฯ มยญฺจมฺหา ตโย ชนาฯ อิเม จ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา เถรา, อายสฺมา จ นิลวาสี อายสฺมา จ สาณวาสี อายสฺมา จ โคตโก อายสฺมา จ ภคุ อายสฺมา จ ผฬิกสนฺตาโน, ปาฏลิปุเตฺต วิหรนฺติ กุกฺกุฏาราเมฯ อถ โข เต ภิกฺขู ปาฏลิปุตฺตํ คนฺตฺวา เถเร ปุจฺฉึสุฯ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘ยถา โข มยํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาม, ตุมฺหากํเยว ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายา’’ติฯ

สงฺฆิกจีวรุปฺปาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๓. อุปนนฺทสกฺยปุตฺตวตฺถุ

๓๖๔. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต สาวตฺถิยํ วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถ จ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปตึสุฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’นฺติ? ‘‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’’ติฯ ตโต จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปตึสุฯ เตปิ เอวมาหํสุ – ‘‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’นฺติ? ‘‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปตึสุฯ เตปิ เอวมาหํสุ – ‘‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’นฺติ? ‘‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตฺวา มหนฺตํ จีวรภณฺฑิกํ อาทาย ปุนเทว สาวตฺถึ ปจฺจาคญฺฉิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘มหาปุโญฺญสิ ตฺวํ , อาวุโส อุปนนฺท, พหุํ เต จีวรํ อุปฺปนฺน’’นฺติฯ ‘‘กุโต เม , อาวุโส, ปุญฺญํ? อิธาหํ, อาวุโส, สาวตฺถิยํ วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมาสึฯ ตตฺถ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปตึสุฯ เต มํ เอวมาหํสุ – ‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’นฺติ? ‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’ติฯ ตโต จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสึฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปตึสุฯ เตปิ มํ เอวมาหํสุ – ‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’’นฺติ? ‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสึฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปตึสุฯ เตปิ มํ เอวมาหํสุ – ‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’นฺติ? ‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ อคฺคเหสึฯ เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปนฺนนฺติฯ ‘‘กึ ปน ตฺวํ, อาวุโส อุปนนฺท, อญฺญตฺร วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ สาทิยี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต อญฺญตฺร วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ สาทิยิสฺสตี’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, อญฺญตฺร วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ สาทิยี’’ติ? ‘‘สจฺจํ ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อญฺญตฺร

วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ สาทิยิสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป….
วิครหิตฺวา…เป…. ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อญฺญตฺร วสฺสํวุเฏฺฐน
อญฺญตฺร จีวรภาโค สาทิตโพฺพฯ โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต เอโก ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วสิ –
‘‘เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปชฺชิสฺสตี’’ติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข อายสฺมโต
อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เทถ,
ภิกฺขเว, โมฆปุริสสฺส เอกาธิปฺปายํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอโก ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วสติ –
‘‘เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปชฺชิสฺสตี’’ติฯ สเจ อมุตฺร อุปฑฺฒํ อมุตฺร อุปฑฺฒํ วสติ, อมุตฺร อุปโฑฺฒ
อมุตฺร อุปโฑฺฒ จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพฯ ยตฺถ วา ปน พหุตรํ วสติ, ตโต จีวรปฏิวีโส ทาต
โพฺพติฯ

อุปนนฺทสกฺยปุตฺตวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๒๒๔. คิลานวตฺถุกถา

๓๖๕. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน กุจฺฉิวิการาพาโธ โหติฯ โส สเก มุตฺตกรีเส ปลิปโนฺน เสติฯ อถ โข ภควา อายสฺมตา อานเนฺทน ปจฺฉาสมเณน เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เยน ตสฺส ภิกฺขุโน วิหาโร เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ สเก มุตฺตกรีเส ปลิปนฺนํ สยมานํ, ทิสฺวาน เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘กึ เต, ภิกฺขุ, อาพาโธ’’ติ? ‘‘กุจฺฉิวิกาโร เม, ภควา’’ติฯ ‘‘อตฺถิ ปน เต, ภิกฺขุ, อุปฎฺฐาโก’’ติ? ‘‘นตฺถิ, ภควา’’ติ ฯ ‘‘กิสฺส ตํ ภิกฺขู น อุปเฎฺฐนฺตี’’ติ? ‘‘อหํ โข, ภเนฺต, ภิกฺขูนํ อการโก; เตน มํ ภิกฺขู น อุปเฎฺฐนฺตี’’ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘คจฺฉานนฺท, อุทกํ อาหร, อิมํ ภิกฺขุํ นหาเปสฺสามา’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา อุทกํ อาหริฯ ภควา อุทกํ อาสิญฺจิฯ อายสฺมา อานโนฺท ปริโธวิฯ ภควา สีสโต อคฺคเหสิฯ อายสฺมา อานโนฺท ปาทโต อุจฺจาเรตฺวา มญฺจเก นิปาเตสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ‘‘อตฺถิ, ภิกฺขเว, อมุกสฺมึ วิหาเร ภิกฺขุ คิลาโน’’ติ? ‘‘อตฺถิ, ภควา’’ติฯ ‘‘กึ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ’’ติ? ‘‘ตสฺส, ภเนฺต, อายสฺมโต กุจฺฉิวิการาพาโธ’’ติฯ ‘‘อตฺถิ ปน, ภิกฺขเว, ตสฺส ภิกฺขุโน อุปฎฺฐาโก’’ติ? ‘‘นตฺถิ, ภควา’’ติ ฯ ‘‘กิสฺส ตํ ภิกฺขู น อุปเฎฺฐนฺตี’’ติ? ‘‘เอโส, ภเนฺต, ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ อการโก; เตน ตํ ภิกฺขู น อุปเฎฺฐนฺตี’’ติฯ ‘‘นตฺถิ โว, ภิกฺขเว, มาตา, นตฺถิ ปิตา, เย โว อุปฎฺฐเหยฺยุํฯ ตุเมฺห เจ, ภิกฺขเว, อญฺญมญฺญํ น อุปฎฺฐหิสฺสถ, อถ โก จรหิ อุปฎฺฐหิสฺสติ? โย, ภิกฺขเว, มํ อุปฎฺฐเหยฺย โส คิลานํ อุปฎฺฐเหยฺยฯ สเจ อุปชฺฌาโย โหติ, อุปชฺฌาเยน ยาวชีวํ อุปฎฺฐาตโพฺพ; วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ อาจริโย โหติ, อาจริเยน ยาวชีวํ อุปฎฺฐาตโพฺพ; วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก โหติ , สทฺธิวิหาริเกน ยาวชีวํ อุปฎฺฐาตโพฺพ; วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ อเนฺตวาสิโก โหติ, อเนฺตวาสิเกน ยาวชีวํ อุปฎฺฐาตโพฺพ; วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ สมานุปชฺฌายโก โหติ, สมานุปชฺฌายเกน ยาวชีวํ อุปฎฺฐาตโพฺพ ; วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ สมานาจริยโก โหติ, สมานาจริยเกน ยาวชีวํ อุปฎฺฐาตโพฺพ; วุฎฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ น โหติ อุปชฺฌาโย วา อาจริโย วา สทฺธิวิหาริโก วา อเนฺตวาสิโก วา สมานุปชฺฌายโก วา สมานาจริยโก วา สเงฺฆน อุปฎฺฐาตโพฺพฯ โน เจ อุปฎฺฐเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺส’’ฯ

๓๖๖. ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน ทูปฏฺโฐ โหติ – อสปฺปายการี โหติ, สปฺปาเย มตฺตํ น ชานาติ, เภสชฺชํ น ปฏิเสวิตา โหติ, อตฺถกามสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส ยถาภูตํ อาพาธํ นาวิกตฺตา โหติ 'อภิกฺกมนฺตํ วา อภิกฺกมตีติ, ปฏิกฺกมนฺตํ วา ปฏิกฺกมตีติ, ฐิตํ วา ฐิโต'ติ, อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อนธิวาสกชาติโก โหติฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน ทูปฏฺโฐ โหติฯ

ปญฺจหิ, ภิกฺขเว , องฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน สูปฏฺโฐ โหติ – สปฺปายการี โหติ, สปฺปาเย มตฺตํ ชานาติ, เภสชฺชํ ปฏิเสวิตา โหติ, อตฺถกามสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส ยถาภูตํ อาพาธํ อาวิกตฺตา โหติ 'อภิกฺกมนฺตํ วา อภิกฺกมตีติ, ปฏิกฺกมนฺตํ วา ปฏิกฺกมตีติ, ฐิตํ วา ฐิโต'ติ, อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อธิวาสกชาติโก โหติฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน สูปฏฺโฐ โหติฯ

ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก นาลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ – น ปฏิพโล โหติ เภสชฺชํ สํวิธาตุํ, สปฺปายาสปฺปายํ น ชานาติ, อสปฺปายํ อุปนาเมติ สปฺปายํ อปนาเมติ, อามิสนฺตโร คิลานํ อุปฏฺฐาติ โน เมตฺตจิตฺโต, เชคุจฺฉี โหติ อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา วนฺตํ วา นีหาตุํ, น ปฏิพโล โหติ คิลานํ กาเลน กาลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตุํ สมาทเปตุํ สมุตฺเตเชตุํ สมฺปหํเสตุํฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก นาลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุํฯ

ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, องฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก อลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ – ปฏิพโล โหติ เภสชฺชํ สํวิธาตุํ, สปฺปายาสปฺปายํ ชานาติ, อสปฺปายํ อปนาเมติ สปฺปายํ อุปนาเมติ, เมตฺตจิตฺโต คิลานํ อุปฏฺฐาติ โน อามิสนฺตโร, อเชคุจฺฉี โหติ อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา วนฺตํ วา นีหาตุํ, ปฏิพโล โหติ คิลานํ กาเลน กาลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตุํ สมาทเปตุํ สมุตฺเตเชตุํ สมฺปหํเสตุํฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก อลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุนฺติฯ

คิลานวตฺถุกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๕. มตสนฺตกกถา

๓๖๗. เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เต อญฺญตรํ อาวาสํ อุปคจฺฉึสุฯ ตตฺถ อญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''ภควตา โข, อาวุโส, คิลานุปฏฺฐานํ วณฺณิตํฯ หนฺท, มยํ, อาวุโส, อิมํ ภิกฺขุํ อุปฏฺฐเหมา''ติฯ เต ตํ อุปฏฺฐหึสุฯ โส เตหิ อุปฏฺฐหิยมาโน กาลมกาสิฯ อถ โข เต ภิกฺขู ตสฺส ภิกฺขุโน ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ''ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขเว, กาลงฺกเต สงฺโฆ สามี ปตฺตจีวเร, อปิจ คิลานุปฏฺฐากา พหูปการาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺเฆน ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํฯ เตน คิลานุปฏฺฐาเกน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – 'อิตฺถนฺนาโม, ภนฺเต, ภิกฺขุ กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส ติจีวรญฺจ ปตฺโต จา''ติฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

''สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส ติจีวรญฺจ ปตฺโต จฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทเทยฺยฯ เอสา

ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส ติจีวรญฺจ ปตฺโต จฯ สงฺโฆ อิมํ ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิมสฺส ติจีวรสฺส จ ปตฺตสฺส จ คิลานุปฏฺฐากานํ ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนํ อิทํ สงฺเฆน ติจีวรญฺจ ปตฺโต จ คิลานุปฏฺฐากานํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติ ฯ

๓๖๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร สามเณโร กาลงฺกโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ สามเณรสฺส, ภิกฺขเว, กาลงฺกเต สงฺโฆ สามี ปตฺตจีวเร, อปิ จ คิลานุปฏฺฐากา พหูปการาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺเฆน จีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํฯ เตน คิลานุปฏฺฐาเกน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อิตฺถนฺนาโม, ภนฺเต, สามเณโร กาลงฺกโต, อิทํ ตสฺส จีวรญฺจ ปตฺโต จา’’ติฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม สามเณโร กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส จีวรญฺจ ปตฺโต จฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ จีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม สามเณโร กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส จีวรญฺจ ปตฺโต จฯ สงฺโฆ อิมํ จีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิมสฺส จีวรสฺส จ ปตฺตสฺส จ คิลานุปฏฺฐากานํ ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนํ อิทํ สงฺเฆน จีวรญฺจ ปตฺโต จ คิลานุปฏฺฐากานํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๓๖๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ จ สามเณโร จ คิลานํ อุปฏฺฐหึสุฯ โส เตหิ อุปฏฺฐหิยมาโน กาลมกาสิฯ อถ โข ตสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข คิลานุปฏฺฐากสฺส สามเณรสฺส จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพ’’ติ ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานุปฏฺฐากสฺส สามเณรสฺส สมกํ ปฏิวีสํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ พหุภณฺโฑ พหุปริกฺขาโร กาลงฺกโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขเว, กาลงฺกเต สงฺโฆ สามี ปตฺตจีวเร, อปิ จ คิลานุปฏฺฐากา พหูปการาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺเฆน ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทาตุํฯ ยํ ตตฺถ ลหุภณฺฑํ ลหุปริกฺขารํ ตํ สมฺมุขีภูเตน สงฺเฆน ภาเชตุํฯ ยํ ตตฺถ ครุภณฺฑํ ครุปริกฺขารํ ตํ อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส อวิสฺสชฺชิกํ อเวภงฺคิกนฺติฯ

มตสนฺตกกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๖. นคฺคิยปฏิเกฺขปกถา

๓๗๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ นโคฺค หุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ภควา, ภนฺเต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฏฺฐสฺส

สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิทํ, ภเนฺต, นคฺคิยํ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฏฺฐิตาย สเลฺลขาย ธุตตาย [ธุตตฺตาย (ก.)] ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา ภิกฺขูนํ นคฺคิยํ อนุชานาตู''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, นคฺคิยํ ติตฺถิยสมาทานํ สมาทิยิสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.…'' วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, นคฺคิยํ ติตฺถิยสมาทานํ สมาทิยิตพฺพํฯ โย สมาทิเยยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา''ติฯ

นคฺคิยปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๗. กุสจีราทิปฏิเกฺขปกถา

๓๗๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ กุสจีรํ นิวาเสตฺวา…เป.… วากจีรํ นิวาเสตฺวา…เป.… ผลกจีรํ นิวาเสตฺวา…เป.… เกสกมฺพลํ นิวาเสตฺวา…เป.… วาฬกมฺพลํ นิวาเสตฺวา…เป.… อุลูกปกฺขํ นิวาเสตฺวา…เป.… อชินกฺขิปํ นิวาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฏฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิทํ, ภเนฺต, อชินกฺขิปํ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฏฺฐิตาย สเลฺลขาย ธุตตาย ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติฯ สาธุ, ภเนฺต , ภควา ภิกฺขูนํ อชินกฺขิปํ อนุชานาตู''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อชินกฺขิปํ ติตฺถิยธชํ ธาเรสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, อชินกฺขิปํ ติตฺถิยธชํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อกฺกนาฬํ นิวาเสตฺวา…เป.… โปตฺถกํ นิวาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฏฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส, วณฺณวาทีฯ อยํ, ภเนฺต, โปตฺถโก อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฏฺฐิตาย สเลฺลขาย ธุตตาย ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา ภิกฺขูนํ โปตฺถกํ อนุชานาตู''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, โปตฺถกํ นิวาเสสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, โปตฺถโก นิวาเสตโพฺพฯ โย นิวาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

กุสจีราทิปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๘. สพฺพนีลกาทิปฏิเกฺขปกถา

๓๗๒. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สพฺพนีลกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.… สพฺพปีตกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.… สพฺพโลหิตกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.… สพฺพมญฺชิฏฺฐกานิ [สพฺพมเญฺชฏฺฐกานิ (สี. สฺยา.)] จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.… สพฺพกณฺหานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ …เป.… สพฺพมหารงฺครตฺตานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.… สพฺพมหานามรตฺตานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.… อจฺฉินฺนทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.… ทีฆทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป.

… ปุปฺผทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. ผณทสานิ [ผลทสานิ (ก.)] จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. กญฺจุกํ ธาเรนฺติ…เป…. ติรีฏกํ ธาเรนฺติ…เป…. เวฐนํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา เวฐนํ ธาเรสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ น, ภิกฺขเว, สพฺพนีลกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพปีตกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพโลหิตกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพมญฺชิฏฺฐกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพกณฺหานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพมหารงฺครตฺตานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพมหานามรตฺตานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น อจฺฉินฺนทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น ทีฆทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น ปุปฺผทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น ผณทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น กญฺจุกํ ธาเรตพฺพํ, น ติรีฏกํ ธาเรตพฺพํ, น เวฐนํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

สพฺพนีลกาทิปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๙. วสฺสํวุฏฺฐานํ อนุปฺปนฺนจีวรกถา

๓๗๓. เตน โข ปน สมเยน วสฺสํวุฏฺฐา ภิกฺขู อนุปฺปเนฺน จีวเร ปกฺกมนฺติปิ, วิพฺภมนฺติปิ, กาลมฺปิ กโรนฺติ, สามเณราปิ ปฏิชานนฺติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกาปิ ปฏิชานนฺติ, อุมฺมตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ขิตฺตจิตฺตาปิ ปฏิชานนฺติ, เวทนาฏฺฏาปิ ปฏิชานนฺติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ปณฺฑกาปิ ปฏิชานนฺติ, เถยฺยสํวาสกาปิ ปฏิชานนฺติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ติรจฺฉานคตาปิ ปฏิชานนฺติ, มาตุฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ปิตุฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, อรหนฺตฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ภิกฺขุนิทูสกาปิ ปฏิชานนฺติ, สงฺฆเภทกาปิ ปฏิชานนฺติ, โลหิตุปฺปาทกาปิ ปฏิชานนฺติ, อุภโตพฺยญฺชนกาปิ ปฏิชานนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

๓๗๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร ปกฺกมติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร วิพฺภมติ, กาลํ กโรติ, สามเณโร ปฏิชานาติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ , อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ, ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ, เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร ปณฺฑโก ปฏิชานาติ, เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ, ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ, มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ, ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ, อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ, ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ, สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ, โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ, อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

๓๗๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต ปกฺกมติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺโฐ ภิกฺขุ อุปฺปนฺเน จีวเร อภาชิเต วิพฺภมติ, กาลํ กโรติ, สามเณโร ปฏิชานาติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ, อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺโฐ ภิกฺขุ อุปฺปนฺเน จีวเร อภาชิเต อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติฯ ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ, เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต ปณฺฑโก ปฏิชานาติ, เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ, ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ, มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ, ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ, อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ, ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ, สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ, โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ, อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

วสฺสํ วุฏฺฐานํ อนุปฺปนฺนจีวรกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๐. สเงฺฆ ภิเนฺน จีวรุปฺปาทกถา

๓๗๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, เอกสฺมิํ ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – สงฺฆสฺส เทมาติฯ สงฺฆเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, ตสฺมิํเยว ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – สงฺฆสฺส เทมาติฯ สงฺฆเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, เอกสฺมิํ ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – ปกฺขสฺส เทมาติฯ ปกฺขเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, ตสฺมิํเยว ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – ปกฺขสฺส เทมาติฯ ปกฺขเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต สโงฺฆ ภิชฺชติฯ สเพฺพสํ สมกํ ภาเชตพฺพนฺติฯ

สเงฺฆ ภิเนฺน จีวรุปฺปาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๑. ทุคฺคหิตสุคฺคหิตาทิกถา

๓๗๗. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา เรวโต อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน หเตฺถ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส จีวรํ ปาเหสิ – ''อิมํ จีวรํ เถรสฺส เทหี''ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อนฺตรามเคฺค อายสฺมโต เรวตสฺส วิสฺสาสา ตํ จีวรํ อคฺคเหสิฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมตา สาริปุเตฺตน สมาคนฺตฺวา ปุจฺฉิ – ''อหํ, ภเนฺต, เถรสฺส จีวรํ ปาเหสิํฯ สมฺปตฺตํ ตํ จีวร''นฺติ? ''นาหํ ตํ, อาวุโส, จีวรํ ปสฺสามี''ติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ''อหํ, อาวุโส , อายสฺมโต หเตฺถ เถรสฺส จีวรํ ปาเหสิํฯ กหํ ตํ จีวร''นฺติ? ''อหํ, ภเนฺต, อายสฺมโต วิสฺสาสา ตํ จีวรํ อคฺคเหสิ''นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

๓๗๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – โย ปหิณติ โส กาลงฺกโตติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – ยสฺส ปหิยฺยติ โส กาลงฺกโตติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทฺวาธิฏฺฐิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – อุโภ กาลงฺกตาติฯ โย ปหิณติ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทฺวาธิฏฺฐิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – ‘‘โย ปหิณติ โส กาลงฺกโต’’ติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – ‘‘ยสฺส ปหิยฺยติ โส กาลงฺกโต’’ติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ ‘‘อุโภ กาลงฺกตา’’ติฯ โย ปหิณติ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ

ทุคฺคหิตสุคฺคหิตาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๒. อฏฺฐจีวรมาติกา

๓๗๙. อฏฺฐิมา , ภิกฺขเว, มาติกา จีวรสฺส อุปฺปาทาย – สีมาย เทติ , กติกาย เทติ, ภิกฺขาปญฺญตฺติยา เทติ, สงฺฆสฺส เทติ, อุภโตสงฺฆสฺส เทติ, วสฺสํวุฏฺฐสงฺฆสฺส เทติ, อาทิสฺส เทติ, ปุคฺคลสฺส เทติฯ

สีมาย เทติ – ยาวติกา ภิกฺขู อโนฺตสีมคตา เตหิ ภาเชตพฺพํฯ กติกาย เทติ – สมฺพหุลา อาวาสา สมานลาภา โหนฺติ เอกสฺมิํ อาวาเส ทินฺเน สพฺพตฺถ ทินฺนํ โหติฯ ภิกฺขาปญฺญตฺติยา เทติ, ยตฺถ สงฺฆสฺส ธุวการา กริยฺยนฺติ, ตตฺถ เทติฯ สงฺฆสฺส เทติ, สมฺมุขีภูเตน สเงฺฆน ภาเชตพฺพํฯ อุภโตสงฺฆสฺส เทติ, พหุกาปิ ภิกฺขู โหนฺติ, เอกา ภิกฺขุนี โหติ, อุปฑฺฒํ ทาตพฺพํ, พหุกาปิ ภิกฺขุนิโย โหนฺติ, เอโก ภิกฺขุ โหติ, อุปฑฺฒํ ทาตพฺพํฯ วสฺสํวุฏฺฐสงฺฆสฺส เทติ, ยาวติกา ภิกฺขู ตสฺมิํ อาวาเส วสฺสํวุฏฺฐา, เตหิ ภาเชตพฺพํฯ อาทิสฺส เทติ, ยาคุยา วา ภเตฺต วา ขาทนีเย วา จีวเร วา เสนาสเน วา เภสเชฺช วา ฯ ปุคฺคลสฺส เทติ, ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ

อฏฺฐจีวรมาติกา นิฏฺฐิตาฯ

จีวรกฺขนฺธโก อฏฺฐโมฯ

๒๓๓. ตสฺสุทฺทานํ

ราชคหโก เนคโม, ทิสฺวา เวสาลิยํ คณิํ;
ปุน ราชคหํ คนฺตฺวา, รโญฺญ ตํ ปฏิเวทยิฯ

ปุโตฺต สาลวติกาย, อภยสฺส หิ อตฺรโช;
ชีวตีติ กุมาเรน, สงฺขาโต ชีวโก อิติฯ

โส หิ ตกฺกสีลํ คนฺตฺวา, อุคฺคเหตฺวา มหาภิโส;
สตฺตวสฺสิกอาพาธํ, นตฺถุกเมฺมน นาสยิฯ

รโญฺญ ภคนฺทลาพาธํ, อาเลเปน อปากฑฺฒิ;
มมญฺจ อิตฺถาคารญฺจ, พุทฺธสงฺฆํ จุปฏฺฐหิฯ

ราชคหโก จ เสฏฺฐิ, อนฺตคณฺฐิ ติกิจฺฉิตํ;
ปโชฺชตสฺส มหาโรคํ, ฆตปาเนน นาสยิฯ

อธิการญฺจ สิเวยฺยํ, อภิสนฺนํ สิเนหติ;
ตีหิ อุปฺปลหเตฺถหิ, สมตฺติํสวิเรจนํฯ

ปกตตฺตํ วรํ ยาจิ, สิเวยฺยญฺจ ปฏิคฺคหิ;
จีวรญฺจ คิหิทานํ, อนุญฺญาสิ ตถาคโตฯ

ราชคเห ชนปเท พหุํ, อุปฺปชฺชิ จีวรํ;
ปาวาโร โกสิยเญฺจว, โกชโว อฑฺฒกาสิกํฯ

อุจฺจาวจา จ สนฺตุฏฺฐิ, นาคเมสาคเมสุํ จ;
ปฐมํ ปจฺฉา สทิสา, กติกา จ ปฏิหรุํฯ

ภณฺฑาคารํ อคุตฺตญฺจ, วุฏฺฐาเปนฺติ ตเถว จ;
อุสฺสนฺนํ โกลาหลญฺจ, กถํ ภาเช กถํ ทเทฯ

สกาติเรกภาเคน, ปฏิวีโส กถํ ทเท;
ฉกเณน สีตุทกา [สีตุนฺที จ (สี.), สีตุณฺหิ จ (กตฺถจิ)], อุตฺตริตุ น ชานเรฯ

อาโรเปนฺตา ภาชนญฺจ, ปาติยา จ ฉมาย จ;
อุปจิกามเชฺฌ ชีรนฺติ, เอกโต ปตฺถิเนฺนน จฯ

ผรุสาจฺฉินฺนจฺฉิพนฺธา , อทฺทสาสิ อุพฺภณฺฑิเต;
วีมํสิตฺวา สกฺยมุนิ, อนุญฺญาสิ ติจีวรํฯ

อเญฺญน อติเรเกน, อุปฺปชฺชิ ฉิทฺทเมว จ;
จาตุทฺทีโป วรํ ยาจิ, ทาตุํ วสฺสิกสาฏิกํฯ

อาคนฺตุคมิคิลานํ, อุปฏฺฐากญฺจ เภสชฺชํ;
ธุวํ อุทกสาฏิญฺจ, ปณีตํ อติขุทฺทกํฯ

ถุลฺลกจฺฉุมุขํ โขมํ, ปริปุณฺณํ อธิฏฺฐานํ;
ปจฺฉิมํ กโต ครุโก, วิกโณฺณ สุตฺตโมกิริฯ

ลุชฺชนฺติ นปฺปโหนฺติ, จ อนฺวาธิกํ พหูนิ จ;
อนฺธวเน อสฺสติยา, เอโก วสฺสํ อุตุมฺหิ จฯ

เทฺว ภาตุกา ราชคเห, อุปนโนฺท ปุน ทฺวิสุ;
กุจฺฉิวิกาโร คิลาโน, อุโภ เจว คิลานกา [คิลายนา (ก.)]ฯ

นคฺคา กุสา วากจีรํ, ผลโก เกสกมฺพลํ;
วาฬอุลูกปกฺขญฺจ, อชินํ อกฺกนาฬกํฯ

โปตฺถกํ นีลปีตญฺจ, โลหิตํ มญฺชิเฏฺฐน จ;
กณฺหา มหารงฺคนาม, อจฺฉินฺนทสิกา ตถาฯ

ทีฆปุปฺผผณทสา , กญฺจุติรีฏเวฐนํ;
อนุปฺปเนฺนน ปกฺกมติ, สโงฺฆ ภิชฺชติ ตาวเทฯ

ปเกฺข ททนฺติ สงฺฆสฺส, อายสฺมา เรวโต ปหิ;
วิสฺสาสคาหาธิฏฺฐาติ, อฏฺฐ จีวรมาติกาติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู ฉนฺนวุติฯ

จีวรกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๙. จเมฺปยฺยกฺขนฺธโก

๒๓๔. กสฺสปโคตฺตภิกฺขุวตฺถุ

๓๘๐. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา จมฺปายํ วิหรติ คคฺคราย โปกฺขรณิยา ตีเรฯ เตน โข ปน สมเยน กาสีสุ ชนปเท วาสภคาโม นาม โหติฯ ตตฺถ กสฺสปโคโตฺต นาม ภิกฺขุ อาวาสิโก โหติ ตนฺติพทฺโธ อุสฺสุกฺกํ อาปนฺโน – กินฺติ อนาคตา จ เปสลา ภิกฺขู อาคเจฺฉยฺยุํ, อาคตา จ เปสลา ภิกฺขู ผาสุ วิหเรยฺยุํ, อยญฺจ อาวาโส วุทฺธึ วิรุฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปเชฺชยฺยาติฯ เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู กาสีสุ จาริกํ จรมานา เยน วาสภคาโม ตทวสรุํฯ อทฺทสา โข กสฺสปโคโตฺต ภิกฺขุ เต ภิกฺขู ทูรโตว อาคจฺฉเนฺต, ทิสฺวาน อาสนํ ปญฺญเปสิ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหสิ, ปานีเยน อาปุจฺฉิ, นหาเน อุสฺสุกฺกํ อกาสิ, อุสฺสุกฺกมฺปิ อกาสิ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิํฯ อถ โข เตสํ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “ภทฺทโก โข อยํ, อาวุโส, อาวาสิโก ภิกฺขุ นหาเน อุสฺสุกฺกํ กโรติ, อุสฺสุกฺกมฺปิ กโรติ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิํฯ หนฺท, มยํ, อาวุโส, อิเธว วาสภคาเม นิวาสํ กเปฺปมา”ติฯ อถ โข เต อาคนฺตุกา ภิกฺขู ตเตฺถว วาสภคาเม นิวาสํ กเปฺปสุํฯ

อถ โข กสฺสปโคตฺตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – “โย โข อิเมสํ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อาคนฺตุกกิลมโถ โส ปฏิปฺปสฺสโทฺธฯ เยปิเม โคจเร อปฺปกตญฺญุโน เตทานิเม โคจเร ปกตญฺญุโนฯ ทุกฺกรํ โข ปน ปรกุเลสุ ยาวชีวํ อุสฺสุกฺกํ กาตุํ, วิญฺญตฺติ จ มนุสฺสานํ อมนาปาฯ ยํนูนาหํ น อุสฺสุกฺกํ กเรยฺยํ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิ”นฺติฯ โส น อุสฺสุกฺกํ อกาสิ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิํฯ อถ โข เตสํ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – “ปุเพฺพ ขฺวายํ, อาวุโส, อาวาสิโก ภิกฺขุ นหาเน อุสฺสุกฺกํ อกาสิ, อุสฺสุกฺกมฺปิ อกาสิ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิํฯ โสทานายํ น อุสฺสุกฺกํ กโรติ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิํฯ ทุโฎฺฐทานายํ, อาวุโส, อาวาสิโก ภิกฺขุฯ หนฺท, มยํ, อาวุโส, อาวาสิกํ [อิมํ อาวาสิกํ (สฺยา.)] ภิกฺขุํ อุกฺขิปามา”ติฯ อถ โข เต อาคนฺตุกา ภิกฺขู สนฺนิปติตฺวา กสฺสปโคตฺตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – “ปุเพฺพ โข ตฺวํ, อาวุโส, นหาเน อุสฺสุกฺกํ กโรสิ, อุสฺสุกฺกมฺปิ กโรสิ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิํฯ โสทานิ ตฺวํ น อุสฺสุกฺกํ กโรสิ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิํฯ อาปตฺติํ ตฺวํ, อาวุโส, อาปโนฺนฯ ปสฺสเสตํ อาปตฺติ”นฺติ? “นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปเสฺสยฺย”นฺติฯ อถ โข เต อาคนฺตุกา ภิกฺขู กสฺสปโคตฺตํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิํสุฯ

อถ โข กสฺสปโคตฺตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – “อหํ โข เอตํ น ชานามิ ‘อาปตฺติ วา เอสา อนาปตฺติ วา, อาปโนฺน จมฺหิ [วมฺหิ (?)] อนาปโนฺน วา, อุกฺขิโตฺต จมฺหิ อนุกฺขิโตฺต วา, ธมฺมิเกน วา อธมฺมิเกน วา, กุเปฺปน วา อกุเปฺปน วา, ฐานารเหน วา อฏฺฐานารเหน วา’ฯ ยํนูนาหํ จมฺปํ คนฺตฺวา ภควนฺตํ เอตมตฺถํ ปุเจฺฉยฺย”นฺติฯ อถ โข กสฺสปโคโตฺต ภิกฺขุ เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน จมฺปา เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน จมฺปา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธิํ ปฏิสโมฺมทิตุํฯ อถ โข ภควา กสฺสปโคตฺตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – “กจฺจิ, ภิกฺขุ, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ อปฺปกิลมเถน อทฺธานํ อาคโต, กุโต จ ตฺวํ, ภิกฺขุ, อาคจฺฉสี”ติ? “ขมนียํ, ภควา; ยาปนียํ, ภควา; อปฺปกิลมเถน จาหํ, ภเนฺต, อทฺธานํ อาคโตฯ อตฺถิ, ภเนฺต, กาสีสุ ชนปเท วาสภคาโม นามฯ ตตฺถาหํ, ภควา, อาวาสิโก ตนฺติพโทฺธ อุสฺสุกฺกํ อาปโนฺน – ‘กินฺติ อนาคตา จ เปสลา ภิกฺขู อาคเจฺฉยฺยุํ, อาคตา จ เปสลา ภิกฺขู ผาสุ วิหเรยฺยุํ, อยญฺจ อาวาโส วุทฺธึ วิรุฬฺหึ เวปุลฺลํ อาปเชฺชยฺยา’ติฯ อถ โข, ภเนฺต, สมฺพหุ

ลา ภิกฺขู กาสีสุ จาริกํ จรมานา เยน วาสภคาโม ตทวสรุํฯ อทฺทสํ โข อหํ, ภเนฺต, เต ภิกฺขู ทูร โตว อาคจฺฉเนฺต, ทิสฺวาน อาสนํ ปญฺญเปสึ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปึ, ปจฺจุคฺ คนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหสึ, ปานีเยน อปุจฺฉึ, นหาเน อุสฺสุกฺกํ อกาสึ, อุสฺสุกฺกมฺปิ อกาสึ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมึ ฯ อถ โข เตสํ, ภเนฺต, อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – 'ภทฺทโก โข อยํ อาวุโส อาวาสิโก ภิกฺขุ นหาเน อุสฺสุกฺกํ กโรติ, อุสฺสุกฺกมฺปิ กโรติ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมึฯ หนฺท, มยํ, อาวุโส, อิเธว วาสภคาเม นิวาสํ กเปฺปมา'ติฯ อถ โข เต, ภเนฺต, อาคนฺ ตุกา ภิกฺขู ตเตฺถว วาสภคาเม นิวาสํ กเปฺปสุํฯ ตสฺส มยฺหํ, ภเนฺต, เอตทโหสิ – 'โย โข อิเมสํ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อาคนฺตุกกิลมโถ โส ปฏิปฺปสฺสโทฺธฯ เยปิเม โคจเร อปฺปกตญฺญุโน เต ทานิเม โคจเร ปกตญฺญุโนฯ ทุกฺกรํ โข ปน ปรกุเลสุ ยาวชีวํ อุสฺสุกฺกํ กาตุํ, วิญฺญตฺติ จ มนุสฺ สานํ อมนาปาฯ ยํนูนาหํ น อุสฺสุกฺกํ กเรยฺยํ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมิ'นฺติฯ โส โข อหํ, ภเนฺต, น อุสฺสุกฺกํ อกาสึ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมึฯ อถ โข เตสํ, ภเนฺต, อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – 'ปุเพฺพ ขฺวายํ, อาวุโส, อาวาสิโก ภิกฺขุ นหาเน อุสฺสุกฺกํ กโรติ, อุสฺสุกฺกมฺปิ กโร ติ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมึฯ โสทานายํ น อุสฺสุกฺกํ กโรติ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมึฯ ทุฏฺฐ ทานายํ, อาวุโส, อาวาสิโก ภิกฺขุฯ หนฺท, มยํ, อาวุโส, อาวาสิกํ ภิกฺขุํ อุกฺขิปามา'ติฯ อถ โข เต, ภเนฺต, อาคนฺตุกา ภิกฺขู สนฺนิปติตฺวา มํ เอตทโวจุํ – 'ปุเพฺพ โข ตฺวํ, อาวุโส, นหาเน อุสฺ สุกฺกํ กโรสิ, อุสฺสุกฺกมฺปิ กโรสิ ยาคุยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมึฯ โสทานิ ตฺวํ น อุสฺสุกฺกํ กโรสิ ยาคุ ยา ขาทนีเย ภตฺตสฺมึฯ อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปโนฺนฯ ปสฺสเสตํ อาปตฺติ'นฺติ ? 'นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ ยมหํ ปเสฺสยฺย'นฺติฯ อถ โข เต, ภเนฺต, อาคนฺตุกา ภิกฺขู มํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปึสุฯ ตสฺส มยฺหํ, ภเนฺต, เอตทโหสิ – 'อหํ โข เอตํ น ชานามิ 'อาปตฺติ วา เอสา อนาปตฺติ วา, อาปโนฺน จมฺหิ อนาปโนฺน วา, อุกฺขิโตฺต จมฺหิ อนุกฺขิโตฺต วา, ธมฺมิเกน วา อธมฺมิเกน วา, กุเปฺปน วา อกุเปฺปน วา, ฐานารเหน วา อฏฺฐานารเหน วา'ฯ ยํนูนาหํ จมฺปํ คนฺตฺวา ภควนฺตํ เอตมตฺถํ ปุเจฺฉยฺย'นฺติฯ ตโต อหํ, ภควา, อาคจฺฉามี''ติฯ ''อนาปตฺติ เอสา, ภิกฺขุ, เนสา อาปตฺติฯ อนาปโนฺนสิ, นสิ อาปโนฺนฯ อนุกฺขิโตฺตสิ, นสิ อุกฺขิโตฺตฯ อธมฺมิเกนา สิ กเมฺมน อุกฺขิโตฺต กุเปฺปน อฏฺฐานารเหนฯ คจฺฉ ตฺวํ, ภิกฺขุ, ตเตฺถว วาสภคาเม นิวาสํ กเปฺป หี''ติฯ ''เอวํ, ภเนฺต''ติ โข กสฺสปโคโตฺต ภิกฺขุ ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน วาสภคาโม เตน ปกฺกามิฯ

๓๘๑. อถ โข เตสํ อาคนฺตุกานํ ภิกฺขูนํ อหุเทว กุกฺกุจฺจํ, อหุ วิปฺปฏิสาโร – ''อลาภา วต โน, น วต โน ลาภา, ทุลฺลทฺธํ วต โน, น วต โน สุลทฺธํ, เย มยํ สุทฺธํ ภิกฺขุํ อนาปตฺติกํ อวตฺถุสฺ มึ อการเณ อุกฺขิปิมฺหาฯ หนฺท, มยํ, อาวุโส, จมฺปํ คนฺตฺวา ภควโต สนฺติเก อจฺจยํ อจฺจยโต เทเสมา''ติฯ อถ โข เต อาคนฺตุกา ภิกฺขู เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน จมฺปา เตน ปกฺกมึสุฯ อนุปุเพฺพน เยน จมฺปา เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวา เทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ อาจิณฺณํ โข ปเนตํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ อาคนฺตุเกหิ ภิกฺขูหิ สทฺธึ ปฏิสโมฺมทิตุํฯ อถ โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ''กจฺจิ, ภิกฺขเว, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺ จิตฺถ อปฺปกิลมเถน อทฺธานํ อาคตา, กุโต จ ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อาคจฺฉถา''ติ ? ''ขมนียํ, ภควา; ยาปนียํ, ภควา; อปฺปกิลมเถน จ มยํ, ภเนฺต, อทฺธานํ อาคตาฯ อตฺถิ, ภเนฺต, กาสีสุ ชนปเท วาสภคาโม นามฯ ตโต มยํ, ภควา, อาคจฺฉามา''ติฯ ''ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อาวาสิกํ ภิกฺขุํ อุกฺขิปิตฺ ถา''ติ? ''เอวํ, ภเนฺต''ติฯ ''กิสฺมึ, ภิกฺขเว, วตฺถุสฺมึ การเณ''ติ? ''อวตฺถุสฺมึ, ภควา, อการเณ''ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ''อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริสา, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสาม ณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตุเมฺห, โมฆปุริสา, สุทฺธํ ภิกฺขุํ อนาปตฺติกํ อวตฺถุสฺมึ อการเณ อุกฺขิปิสฺสถฯ เนตํ, โมฆปุริสา, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.…'' วิครหิตฺวา ธมฺมึ

กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, สุโทฺธ ภิกฺขุ อนาปตฺติโก อวตฺถุสฺมิํ อการเณ อุกฺขิปิตโพฺพฯ โย อุกฺขิเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

อถ โข เต ภิกฺขู อุฎฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อจฺจโย โน, ภเนฺต, อจฺจคมา ยถาพาเล ยถามูเฬฺห ยถาอกุสเล, เย มยํ สุทฺธํ ภิกฺขุํ อนาปตฺติกํ อวตฺถุสฺมิํ อการเณ อุกฺขิปิมฺหาฯ เตสํ โน, ภเนฺต, ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฎิคฺคณฺหาตุ อายติํ สํวรายา’’ติฯ ‘‘ตคฺฆ, ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาเล ยถามูเฬฺห ยถาอกุสเล, เย ตุเมฺห สุทฺธํ ภิกฺขุํ อนาปตฺติกํ อวตฺถุสฺมิํ อการเณ อุกฺขิปิตฺถฯ ยโต จ โข ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฎิกโรถ, ตํ โว มยํ ปฎิคฺคณฺหามฯ วุทฺธิเหสา , ภิกฺขเว, อริยสฺส วินเย โย อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมํ ปฎิกโรติ, อายติํ [อายติํ จ (สี.)] สํวรํ อาปชฺชตี’’ติฯ

กสฺสปโคตฺตภิกฺขุวตฺถุ นิฎฺฐิตํฯ

๒๓๕. อธเมฺมน วคฺคาทิกมฺมกถา

๓๘๒. เตน โข ปน สมเยน จมฺปายํ ภิกฺขู เอวรูปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ; ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ; ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ; เอโกปิ เอกํ อุกฺขิปติ, เอโกปิ เทฺว อุกฺขิปติ, เอโกปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปติ, เอโกปิ สงฺฆํ อุกฺขิปติ; เทฺวปิ เอกํ อุกฺขิปนฺติ, เทฺวปิ เทฺว อุกฺขิปนฺติ, เทฺวปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปนฺติ, เทฺวปิ สงฺฆํ อุกฺขิปนฺติ ; สมฺพหุลาปิ เอกํ อุกฺขิปนฺติ; สมฺพหุลาปิ เทฺว อุกฺขิปนฺติ, สมฺพหุลาปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปนฺติ, สมฺพหุลาปิ สงฺฆํ อุกฺขิปนฺติ; สโงฺฆปิ สงฺฆํ อุกฺขิปติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม จมฺปายํ ภิกฺขู เอวรูปานิ กมฺมานิ กริสฺสนฺติ – อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, เอโกปิ เอกํ อุกฺขิปิสฺสติ, เอโกปิ เทฺว อุกฺขิปิสฺสติ, เอโกปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปิสฺสติ, เอโกปิ สงฺฆํ อุกฺขิปิสฺสติ, เทฺวปิ เอกํ อุกฺขิปิสฺสนฺติ, เทฺวปิ เทฺว อุกฺขิปิสฺสนฺติ, เทฺวปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปิสฺสนฺติ, เทฺวปิ สงฺฆํ อุกฺขิปิสฺสนฺติ, สมฺพหุลาปิ เอกํ อุกฺขิปิสฺสนฺติ, สมฺพหุลาปิ เทฺว อุกฺขิปิสฺสนฺติ, สมฺพหุลาปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปิสฺสนฺติ, สมฺพหุลาปิ สงฺฆํ อุกฺขิปิสฺสนฺติ, สโงฺฆปิ สงฺฆํ อุกฺขิปิสฺสตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, จมฺปายํ ภิกฺขู เอวรูปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ…เป.… สโงฺฆปิ สงฺฆํ อุกฺขิปตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, ภิกฺขเว, เตสํ โมฆปุริสานํ อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม เต, ภิกฺขเว, โมฆปุริสา เอวรูปานิ กมฺมานิ กริสฺสนฺติ – อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ…เป.… สโงฺฆปิ สงฺฆํ อุกฺขิปิสฺสติฯ เนตํ, ภิกฺขเว, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ –

๓๘๓. ‘‘อธเมฺมน เจ, ภิกฺขเว, วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ, อธเมฺมน [อธเมฺมน เจ ภิกฺขเว (สฺยา.)] สมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; เอโกปิ เอกํ อุกฺขิปติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เอโกปิ เทฺว อุกฺขิปติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เอโกปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เอโกปิ สงฺฆํ อุกฺขิปติ อกมฺมํ น จ กรณียํ; เทฺวปิ เอกํ อุกฺขิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เทฺวปิ เทฺว อุกฺขิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, เทฺวปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปนฺติ

อกมฺมํ น จ กรณียํ, เทฺวปิ สงฺฆํ อุกฺขิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ; สมฺพหุลาปิ เอกํ อุกฺขิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, สมฺพหุลาปิ เทฺว อุกฺขิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, สมฺพหุลาปิ สมฺพหุเล อุกฺขิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ, สมฺพหุลาปิ สงฺฆํ อุกฺขิปนฺติ อกมฺมํ น จ กรณียํ; สโงฺฆปิ สงฺฆํ อุกฺขิปติ อกมฺมํ น จ กรณียํฯ

๓๘๔. ‘‘จตฺตาริมานิ , ภิกฺขเว, กมฺมานิ – อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ, ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺเมน สมคฺคกมฺมํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, อิทํ, ภิกฺขเว, กมฺมํ อธมฺมตฺตา วคฺคตฺตา กุปฺปํ อฎฺฐานารหํ; น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ กมฺมํ กาตพฺพํ, น จ มยา เอวรูปํ กมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ, อิทํ, ภิกฺขเว, กมฺมํ อธมฺมตฺตา กุปฺปํ อฎฺฐานารหํ; น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ กมฺมํ กาตพฺพํ, น จ มยา เอวรูปํ กมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, อิทํ, ภิกฺขเว, กมฺมํ วคฺคตฺตา กุปฺปํ อฎฺฐานารหํ; น, ภิกฺขเว, เอวรูปํ กมฺมํ กาตพฺพํ, น จ มยา เอวรูปํ กมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยทิทํ ธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ, อิทํ, ภิกฺขเว, กมฺมํ ธมฺมตฺตา สมคฺคตฺตา อกุปฺปํ ฐานารหํ; เอวรูปํ, ภิกฺขเว, กมฺมํ กาตพฺพํ, เอวรูปญฺจ มยา กมฺมํ อนุญฺญาตํฯ ตสฺมาติห, ภิกฺขเว, เอวรูปํ กมฺมํ กริสฺสาม ยทิทํ ธมฺเมน สมคฺคนฺติ – เอวญฺหิ โว, ภิกฺขเว, สิกฺขิตพฺพ’’นฺติฯ

อธมฺเมน วคฺคาทิกมฺมกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๓๖. ญตฺติวิปนฺนกมฺมาทิกถา

๓๘๕. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวรูปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ – อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ; ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ กโรนฺติ; ญตฺติวิปนฺนมฺปิ กมฺมํ กโรนฺติ อนุสฺสาวนสมฺปนฺนํ, อนุสฺสาวนวิปนฺนมฺปิ กมฺมํ กโรนฺติ ญตฺติสมฺปนฺนํ, ญตฺติวิปนฺนมฺปิ อนุสฺสาวนวิปนฺนมฺปิ กมฺมํ กโรนฺติ; อญฺญตฺราปิ ธมฺมา กมฺมํ กโรนฺติ, อญฺญตฺราปิ วินยา กมฺมํ กโรนฺติ, อญฺญตฺราปิ สตฺถุสาสนา กมฺมํ กโรนฺติ; ปฎิกุฎฺฐกตมฺปิ กมฺมํ กโรนฺติ อธมฺมิกํ กุปฺปํ อฎฺฐานารหํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวรูปานิ กมฺมานิ กริสฺสนฺติ – อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ; ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ กริสฺสนฺติ; ญตฺติวิปนฺนมฺปิ กมฺมํ กริสฺสนฺติ อนุสฺสาวนสมฺปนฺนํ, อนุสฺสาวนวิปนฺนมฺปิ กมฺมํ กริสฺสนฺติ ญตฺติสมฺปนฺนํ, ญตฺติวิปนฺนมฺปิ อนุสฺสาวนวิปนฺนมฺปิ กมฺมํ กริสฺสนฺติ; อญฺญตฺราปิ ธมฺมา กมฺมํ กริสฺสนฺติ, อญฺญตฺราปิ วินยา กมฺมํ กริสฺสนฺติ, อญฺญตฺราปิ สตฺถุสาสนา กมฺมํ กริสฺสนฺติ; ปฎิกุฎฺฐกตมฺปิ กมฺมํ กริสฺสนฺติ อธมฺมิกํ กุปฺปํ อฎฺฐานารห’’นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู เอวรูปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ – อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ กโรนฺติ…เป.… ปฎิกุฎฺฐกตมฺปิ กมฺมํ กโรนฺติ อธมฺมิกํ กุปฺปํ อฎฺฐานารห’’นฺติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ –

๓๘๖. ‘‘อธมฺเมน เจ, ภิกฺขเว, วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ ; อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ญตฺติวิปนฺนเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ อนุสฺสาวนสมฺปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; อนุสฺสาวนวิปนฺนเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ ญตฺติสมฺปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; ญตฺติวิปนฺนเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ อนุสฺสาวนวิปนฺนํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; อญฺญตฺราปิ

ธมฺมา กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; อญฺญตฺราปิ วินยา กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; อญฺญตฺราปิ สตฺถุสาสนา กมฺมํ อกมฺมํ น จ กรณียํ; ปฏิกุฏฺฐกตเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ อธมฺมิกํ กุปฺปํ อฏฺฐานารหํ อกมฺมํ น จ กรณียํฯ

๓๘๗. ฉยิมานิ, ภิกฺขเว, กมฺมานิ – อธมฺมกมฺมํ, วคฺคกมฺมํ, สมคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน สมคฺคกมฺมํฯ

กตมญฺจ , ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ? ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม เอกาย ญตฺติยา กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ทฺวีหิ ญตฺตีหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม เอกาย กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ญตฺตึ ฐเปติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ทฺวีหิ กมฺมวาจาหิ กมฺมํ กโรติ, น จ ญตฺตึ ฐเปติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม เอกาย ญตฺติยา กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ – อธมฺมกมฺมํ ฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ทฺวีหิ ญตฺตีหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ตีหิ ญตฺตีหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม จตูหิ ญตฺตีหิ กมฺมํ กโรติ, น จ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม เอกาย กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, น จ ญตฺตึ ฐเปติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ทฺวีหิ กมฺมวาจาหิ กมฺมํ กโรติ, น จ ญตฺตึ ฐเปติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ตีหิ กมฺมวาจาหิ กมฺมํ กโรติ, น จ ญตฺตึ ฐเปติ – อธมฺมกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม จตูหิ กมฺมวาจาหิ กมฺมํ กโรติ, น จ ญตฺตึ ฐเปติ – อธมฺมกมฺมํฯ อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํฯ

กตมญฺจ, ภิกฺขเว, วคฺคกมฺมํ? ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อนาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อนาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – วคฺคกมฺมํฯ อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, วคฺคกมฺมํฯ

กตมญฺจ, ภิกฺขเว, สมคฺคกมฺมํ? ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – สมคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – สมคฺคกมฺมํฯ อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, สมคฺคกมฺมํฯ

กตมญฺจ, ภิกฺขเว, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ? ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อนาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉโนฺท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติ

ทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว , กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อนาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อนาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อาหโฏ โหติ , สมฺมุขีภูตา ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํฯ อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํฯ

กตมญฺจ, ภิกฺขเว, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ? ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ กมฺมวาจํ อนุสฺสาเวติ, ปจฺฉา ญตฺตึ ฐเปติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํฯ อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํฯ

กตมญฺจ, ภิกฺขเว, ธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ? ญตฺติทุติเย เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ ญตฺตึ ฐเปติ, ปจฺฉา เอกาย กมฺมวาจาย กมฺมํ กโรติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ – ธเมฺมน สมคฺคกมฺมํฯ ญตฺติจตุเตฺถ เจ, ภิกฺขเว, กเมฺม ปฐมํ ญตฺตึ ฐเปติ, ปจฺฉา ตีหิ กมฺมวาจาหิ กมฺมํ กโรติ, ยาวติกา ภิกฺขู กมฺมปฺปตฺตา, เต อาคตา โหนฺติ, ฉนฺทารหานํ ฉนฺโท อาหโฏ โหติ, สมฺมุขีภูตา น ปฏิโกฺกสนฺติ, ธเมฺมน สมคฺคกมฺมํฯ อิทํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, ธเมฺมน สมคฺคกมฺมํฯ

ญตฺติวิปนฺนกมฺมาทิกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๓๗. จตุวคฺคกรณาทิกถา

๓๘๘. ปญฺจ สงฺฆา – จตุวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ ปญฺจวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ, ทสวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ, วีสติวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ, อติเรกวีสติวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยฺวายํ จตุวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ, ฐเปตฺวา ตีณิ กมฺมานิ – อุปสมฺปทํ ปวารณํ อพฺภานํ, ธเมฺมน สมโคฺค สพฺพกเมฺมสุ กมฺมปฺปโตฺตฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยฺวายํ ปญฺจวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ, ฐเปตฺวา เทฺว กมฺมานิ – มชฺฌิเมสุ ชนปเทสุ อุปสมฺปทํ อพฺภานํ, ธเมฺมน สมโคฺค สพฺพกเมฺมสุ กมฺมปฺปโตฺตฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยฺวายํ ทสวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ, ฐเปตฺวา เอกํ กมฺมํ – อพฺภานํ, ธเมฺมน สมโคฺค สพฺพกเมฺมสุ กมฺมปฺปโตฺตฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยฺวายํ วีสติวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ ธเมฺมน สมโคฺค สพฺพกเมฺมสุ กมฺมปฺปโตฺตฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, ยฺวายํ อติเรกวีสติวโคฺค ภิกฺขุสโงฺฆ ธเมฺมน สมโคฺค สพฺพกเมฺมสุ กมฺมปฺปโตฺตฯ

๓๘๙. จตุวคฺคกรณเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ ภิกฺขุนิจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ จตุวคฺคกรณเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ สิกฺขมานจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํ…เป….ฯ สามเณรจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ สามเณริจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ปณฺฑกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ เถยฺยสํวาสกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ติตฺถิยปกฺกนฺตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ติรจฺฉานคตจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ มาตุฆาตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ปิตุฆาตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ อรหนฺตฆาตกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ภิกฺขุนิทูสกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ สงฺฆเภทกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ โลหิตุปฺปาทกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ อุภโตพฺยญฺชนกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ นานาสํวาสกจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ นานาสีมาย ฐิตจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ อิทฺธิยา เวหาเส ฐิตจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ยสฺส สโงฺฆ กมฺมํ กโรติ, ตํจตุโตฺถ กมฺมํ กเรยฺย … อกมฺมํ น จ กรณียํฯ

จตุวรณํฯ

๓๙๐. ปญฺจวคฺคกรณเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ ภิกฺขุนิปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ปญฺจวคฺคกรณเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ สิกฺขมานปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย…เป….ฯ สามเณรปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… สามเณริปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย … สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… ปณฺฑกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… เถยฺยสํวาสกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… ติตฺถิยปกฺกนฺตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… ติรจฺฉานคตปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… มาตุฆาตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… ปิตุฆาตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… อรหนฺตฆาตกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… ภิกฺขุนิทูสกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… สงฺฆเภทกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… โลหิตุปฺปาทกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… อุภโตพฺยญฺชนกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… นานาสํวาสกปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… นานาสีมาย ฐิตปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… อิทฺธิยา เวหาเส ฐิตปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย… ยสฺส สโงฺฆ กมฺมํ กโรติ, ตํปญฺจโม กมฺมํ กเรยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ

ปญฺจวคฺคกรณํฯ

๓๙๑. ทสวคฺคกรณเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ ภิกฺขุนิทสโม กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํฯ ทสวคฺคกรณเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ สิกฺขมานทสโม กมฺมํ กเรยฺย, อกมฺมํ น จ กรณียํ…เป…. ฯ ทสวคฺคกรณเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ ยสฺส สโงฺฆ กมฺมํ กโรติ, ตํทสโม กมฺมํ กเรยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ

ทสวคฺคกรณํฯ

๓๙๒. วีสติวคฺคกรณํเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ ภิกฺขุนิวีโส กมฺมํ กเรยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ วีสติวคฺคกรณํเญฺจ, ภิกฺขเว, กมฺมํ สิกฺขมานวีโส กมฺมํ กเรยฺย …เป…. สามเณรวีโส กมฺมํ กเรยฺย… สามเณริวีโส กมฺมํ กเรยฺย… สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… ปณฺฑกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… เถยฺยสํวาสกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… ติตฺถิยปกฺกนฺตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… ติรจฺฉานคตวีโส กมฺมํ กเรยฺย… มาตุฆาตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… ปิตุฆาตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… อรหนฺตฆาตกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… ภิกฺขุนิทูสกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… สงฺฆเภทกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… โลหิตุปฺปาทกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… อุภโตพฺยญฺชนกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… นานาสํวาสกวีโส กมฺมํ กเรยฺย… นานาสีมาย ฐิตวีโส กมฺมํ กเรยฺย… อิทฺธิยา เวหาเส ฐิตวีโส กมฺมํ กเรยฺย… ยสฺส สโงฺฆ กมฺมํ กโรติ, ตํวีโส กมฺมํ กเรยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ

วีสติวคฺคกรณํฯ

จตุวคฺคกรณาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๘. ปาริวาสิกาทิกถา

๓๙๓. ปาริวาสิกจตุตฺโถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อพฺเภยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ มูลาย ปฏิกสฺสนารหจตุตฺโถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อพฺเภยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ มานตฺตารหจตุตฺโถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อพฺเภยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ มานตฺตจาริกจตุตฺโถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อพฺเภยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ อพฺภานารหจตุตฺโถ เจ, ภิกฺขเว, ปริวาสํ ทเทยฺย, มูลาย ปฏิกสฺสยฺย, มานตฺตํ ทเทยฺย, ตํวีโส อพฺเภยฺย – อกมฺมํ น จ กรณียํฯ

๓๙๔. เอกจฺจสฺส, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา รุหติ, เอกจฺจสฺส น รุหติฯ กสฺส จ, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา น รุหติ? ภิกฺขุนิยา, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา น รุหติฯ สิกฺขมานาย, ภิกฺขเว…เป…. สามเณรสฺส, ภิกฺขเว… สามเณริยา, ภิกฺขเว… สิกฺขาปจฺจกฺขาตกสฺส ภิกฺขเว… อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกสฺส, ภิกฺขเว … อุมฺมตฺตกสฺส, ภิกฺขเว… ขิตฺตจิตฺตสฺส, ภิกฺขเว… เวทนาฏฺฏสฺส, ภิกฺขเว… อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว… อาปตฺติยา อปฺปฏิกมฺเม อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว… ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสคฺเค อุกฺขิตฺตกสฺส, ภิกฺขเว… ปณฺฑกสฺส, ภิกฺขเว… เถยฺยสํวาสกสฺส, ภิกฺขเว… ติตฺถิยปกฺกนฺตกสฺส, ภิกฺขเว … ติรจฺฉานคตสฺส ภิกฺขเว… มาตุฆาตกสฺส, ภิกฺขเว… ปิตุฆาตกสฺส, ภิกฺขเว… อรหนฺตฆาตกสฺส, ภิกฺขเว… ภิกฺขุนิทูสกสฺส, ภิกฺขเว… สงฺฆเภทกสฺส, ภิกฺขเว… โลหิตุปฺปาทกสฺส, ภิกฺขเว… อุภโตพฺยญฺชนกสฺส, ภิกฺขเว… นานาสํวาสกสฺส, ภิกฺขเว… นานาสีมาย ฐิตสฺส, ภิกฺขเว… อิทฺธิยา เวหาเส ฐิตสฺส, ภิกฺขเว, ยสฺส สโงฺฆ กมฺมํ กโรติ, ตสฺส จ [ตสฺส (สฺยา.)], ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา น รุหติฯ อิเมสํ โข, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา น รุหติฯ

กสฺส จ, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา รุหติ? ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขเว, ปกตตฺตสฺส

สมานสํวาสกสฺส สมานสีมาย ฐิตสฺส อนฺตมโส อานนฺตริกสฺสาปิ [อนนฺตริกสฺสาปิ (สฺยา.)] ภิกฺขุโน วิญฺญาเปนฺตสฺส สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา รุหติฯ อิมสฺส โข, ภิกฺขเว, สงฺฆมชฺเฌ ปฏิโกฺกสนา รุหติฯ

ปาริวาสิกาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๙. เทฺวนิสฺสารณาทิกถา

๓๙๕. เทฺวมา, ภิกฺขเว, นิสฺสารณาฯ อตฺถิ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต นิสฺสารณํฯ ตเญฺจ สโงฺฆ นิสฺสาเรติ, เอกโจฺจ สุนิสฺสาริโต, เอกโจฺจ ทุนฺนิสฺสาริโตฯ กตโม จ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต นิสฺสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ นิสฺสาเรติ – ทุนฺนิสฺสาริโต? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สุทฺโธ โหติ อนาปตฺติโกฯ ตเญฺจ สโงฺฆ นิสฺสาเรติ – ทุนฺนิสฺสาริโตฯ อยํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต นิสฺสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ นิสฺสาเรติ – ทุนฺนิสฺสาริโตฯ

กตโม จ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต นิสฺสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ นิสฺสาเรติ – สุนิสฺสาริโต? อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน, คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ, ตเญฺจ สโงฺฆ นิสฺสาเรติ – สุนิสฺสาริโตฯ อยํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต นิสฺสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ นิสฺสาเรติ – สุนิสฺสาริโตฯ

๓๙๖. เทฺวมา , ภิกฺขเว, โอสารณาฯ อตฺถิ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต โอสารณํ ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ, เอกโจฺจ โสสาริโต, เอกโจฺจ โทสาริโตฯ กตโม จ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โทสาริโต? ปณฺฑโก, ภิกฺขเว, อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โทสาริโตฯ เถยฺยสํวาสโก, ภิกฺขเว, อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โทสาริโตฯ ติตฺถิยปกฺกนฺตโก, ภิกฺขเว…เป.… ติรจฺฉานคโต, ภิกฺขเว… มาตุฆาตโก, ภิกฺขเว… ปิตุฆาตโก, ภิกฺขเว… อรหนฺตฆาตโก, ภิกฺขเว… ภิกฺขุนิทูสโก, ภิกฺขเว… สงฺฆเภทโก, ภิกฺขเว… โลหิตุปฺปาทโก, ภิกฺขเว… อุภโตพฺยญฺชนโก, ภิกฺขเว, อปฺปโตฺต, โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โทสาริโตฯ อยํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โทสาริโตฯ อิเม วุจฺจนฺติ, ภิกฺขเว, ปุคฺคลา อปฺปตฺตา โอสารณํ, เต เจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โทสาริตาฯ

กตโม จ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โสสาริโต? หตฺถจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว, อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ, โสสาริโตฯ ปาทจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว…เป.… หตฺถปาทจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว… กณฺณจฺฉิโนฺน , ภิกฺขเว… นาสจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว… กณฺณนาสจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว… องฺคุลิจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว… อฬจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว… กณฺฑรจฺฉิโนฺน, ภิกฺขเว… ผณหตฺถโก, ภิกฺขเว… ขุโชฺช, ภิกฺขเว… วามโน, ภิกฺขเว… คลคณฺฑี, ภิกฺขเว… ลกฺขณาหโต, ภิกฺขเว… กสาหโต, ภิกฺขเว… ลิขิตโก, ภิกฺขเว… สีปทิโก, ภิกฺขเว… ปาปโรคี, ภิกฺขเว… ปริสทูสโก, ภิกฺขเว… กาโณ, ภิกฺขเว… กุณี, ภิกฺขเว… ขโญฺช, ภิกฺขเว… ปกฺขหโต, ภิกฺขเว… ฉินฺนิริยาปโถ, ภิกฺขเว… ชราทุพฺพโล, ภิกฺขเว… อโนฺธ, ภิกฺขเว… มูโค, ภิกฺขเว… พธิโร, ภิกฺขเว… อนฺธมูโค, ภิกฺขเว… อนฺธพธิโร, ภิกฺขเว… มูคพธิโร, ภิกฺขเว… อนฺธมูคพธิโร, ภิกฺขเว, อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โสสาริโตฯ อยํ วุจฺจติ, ภิกฺขเว, ปุคฺคโล อปฺปโตฺต โอสารณํ, ตเญฺจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โสสาริโตฯ อิเม วุจฺจนฺติ, ภิกฺขเว, ปุคฺคลา อปฺปตฺตา โอสารณํ, เต เจ สโงฺฆ โอสาเรติ – โสสาริตาฯ

เทฺวนิสฺสารณาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

วาสภคามภาณวาโร นิฏฺฐิโต ปฐโมฯ

๒๔๐. อธมฺมกมฺมาทิกถา

๓๙๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติ’’นฺติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปเสฺสยฺย’’นฺติฯ ตํ สงฺโฆ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมยํ ปฏิกเรยฺย’’นฺติฯ ตํ สงฺโฆ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘ปาปิกา เต, อาวุโส, ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสเชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมหํ ปฏินิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติฯ ตํ สงฺโฆ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, น โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติ? ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปเสฺสยฺยํฯ นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปฏิกเรยฺย’’นฺติฯ ตํ สงฺโฆ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกเมฺม วา อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตึ? ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสเชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปเสฺสยฺยํ; นตฺถิ เม, อาวุโส, ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมหํ ปฏินิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติฯ ตํ สงฺโฆ อทสฺสเน วา อปฺปฏินิสฺสเคฺค วา อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา, น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตึ; ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสเชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปฏิกเรยฺยํฯ นตฺถิ เม, อาวุโส, ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมหํ ปฏินิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติฯ ตํ สงฺโฆ อปฺปฏิกเมฺม วา อปฺปฏินิสฺสเคฺค วา อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส น โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, น โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา, น โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตึ? ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตึ; ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสเชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปเสฺสยฺยํฯ นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปฏิกเรยฺยํฯ นตฺถิ เม, อาวุโส, ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมหํ

ปฏินิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติฯ ตํ สโงฺฆ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกเมฺม วา อปฺปฏินิสฺสเคฺค วา อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

๓๙๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพาฯ ตเมนํ โจเทติฯ สโงฺฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ , อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติ’’นฺติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘อามาวุโส, ปสฺสามี’’ติฯ ตํ สโงฺฆ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพาฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘อามาวุโส, ปฏิกริสฺสามี’’ติฯ ตํ สโงฺฆ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘ปาปิกา เต, อาวุโส, ทิฏฺฐิ; ปฏินิสฺสเชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘อามาวุโส , ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามี’’ติฯ ตํ สโงฺฆ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา…เป.… โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตา…เป.… โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา, โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตา…เป.… โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา, โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตึ? ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตึ; ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสเชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘อามาวุโส, ปสฺสามิ, อาม ปฏิกริสฺสามิ, อาม ปฏินิสฺสชฺชิสฺสามี’’ติ ฯ ตํ สโงฺฆ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกเมฺม วา อปฺปฏินิสฺสเคฺค วา อุกฺขิปติ – อธมฺมกมฺมํฯ

๓๙๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพาฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติ’’นฺติ? โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปเสฺสยฺย’’นฺติฯ ตํ สโงฺฆ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปติ – ธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพาฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺติ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปฏิกเรยฺย’’นฺติฯ ตํ สโงฺฆ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิปติ – ธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสเชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สโงฺฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘ปาปิกา เต, อาวุโส, ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสเชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมหํ ปฏินิสฺสเชฺชยฺย’’นฺติฯ ตํ สโงฺฆ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิปติ – ธมฺมกมฺมํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุสฺส โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา…เป.…

โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺชตา…เป…. โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา, โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺชตา …เป…. โหติ อาปตฺติ ทฏฺฐพฺพา, โหติ อาปตฺติ ปฏิกาตพฺพา, โหติ ปาปิกา ทิฏฺฐิ ปฏินิสฺสชฺชตาฯ ตเมนํ โจเทติ สงฺโฆ วา สมฺพหุลา วา เอกปุคฺคโล วา – ‘‘อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺตึ? ปฏิกโรหิ ตํ อาปตฺตึฯ ปาปิกา เต ทิฏฺฐิ, ปฏินิสฺสชฺชตํ ปาปิกํ ทิฏฺฐิ’’นฺติฯ โส เอวํ วเทติ – ‘‘นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ, ยมหํ ปเสฺสยฺยํฯ นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ ยมหํ ปฏิกเรยฺยํฯ นตฺถิ เม, อาวุโส, ปาปิกา ทิฏฺฐิ, ยมหํ ปฏินิสฺสชฺเชยฺย’’นฺติฯ ตํ สงฺโฆ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกมฺเม วา อปฺปฏินิสฺสคฺเค วา อุกฺขิปติ – ธมฺมกมฺมนฺติฯ

อธมฺมกมฺมาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๔๑. อุปาลิปุจฺฉากถา

๔๐๐. อถ โข อายสฺมา อุปาลิ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อุปาลิ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘โย นุ โข, ภเนฺต, สมคฺโค สงฺโฆ สมฺมุขากรณียํ กมฺมํ อสมฺมุขา กโรติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม’’นฺติ? ‘‘อธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, อวินยกมฺม’’นฺติฯ ‘‘โย นุ โข, ภเนฺต, สมคฺโค สงฺโฆ ปฏิปุจฺฉากรณียํ กมฺมํ อปฺปฏิปุจฺฉา กโรติ…เป…. ปฏิญฺญายกรณียํ กมฺมํ อปฏิญฺญาย กโรติ… สติวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ… ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… ตชฺชนียกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ … นิยสฺสกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ… ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ… ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส ปริวาสํ เทติ… ปริวาสารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ… มูลายปฏิกสฺสนารหสฺส มานตฺตํ เทติ… มานตฺตารหํ อเพฺภติ… อพฺภานารหํ อุปสมฺปาเทติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม’’นฺติ? ‘‘อธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, อวินยกมฺมํ’’ฯ

‘‘โย โข, อุปาลิ, สมคฺโค สงฺโฆ สมฺมุขากรณียํ กมฺมํ อสมฺมุขา กโรติ, เอวํ โข, อุปาลิ, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํ, เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาติสาโร โหติฯ โย โข, อุปาลิ, สมคฺโค สงฺโฆ ปฏิปุจฺฉากรณียํ กมฺมํ อปฺปฏิปุจฺฉา กโรติ…เป…. ปฏิญฺญายกรณียํ กมฺมํ อปฏิญฺญาย กโรติ… สติวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ… ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… ตชฺชนียกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… นิยสฺสกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ… ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ… ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส ปริวาสํ เทติ… ปริวาสารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ… มูลายปฏิกสฺสนารหสฺส มานตฺตํ เทติ… มานตฺตารหํ อเพฺภติ… อพฺภานารหํ อุปสมฺปาเทติ, เอวํ โข, อุปาลิ, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สงฺโฆ สาติสาโร โหตี’’ติฯ

๔๐๑. ‘‘โย นุ โข, ภเนฺต, สมคฺโค สงฺโฆ สมฺมุขากรณียํ กมฺมํ สมฺมุขา กโรติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม’’นฺติ? ‘‘ธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, วินยกมฺม’’นฺติฯ ‘‘โย นุ โข, ภเนฺต, สมคฺโค สงฺโฆ ปฏิปุจฺฉากรณียํ กมฺมํ ปฏิปุจฺฉา กโรติ…เป…. ปฏิญฺญายกรณียํ กมฺมํ ปฏิญฺญาย กโรติ… สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ… ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ… ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… นิยสฺสกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ…

ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ… อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… ปริวาสารหสฺส ปริวาสํ เทติ มูลายปฏิกสฺสนารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ… มานตฺตารหสฺส มานตฺตํ เทติ… อพฺภานารหํ อเพฺภติ… อุปสมฺปทารหํ อุปสมฺปาเทติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม''นฺติ? ''ธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, วินยกมฺมํฯ

''โย โข, อุปาลิ, สมโคฺค สโงฺฆ สมฺมุขากรณียํ กมฺมํ สมฺมุขา กโรติ, เอวํ โข, อุปาลิ, ธมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ อนติสาโร โหติฯ โย โข, อุปาลิ, สมโคฺค สโงฺฆ ปฏิปุจฺฉากรณียํ กมฺมํ ปฏิปุจฺฉา กโรติ… ปฏิญฺญายกรณียํ กมฺมํ ปฏิญฺญาย กโรติ… สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ… ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ… ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… นิยสฺสกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ … ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ… อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… ปริวาสารหสฺส ปริวาสํ เทติ… มูลายปฏิกสฺสนารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ… มานตฺตารหสฺส มานตฺตํ เทติ… อพฺภานารหํ อเพฺภติ… อุปสมฺปทารหํ อุปสมฺปาเทติ, เอวํ โข, อุปาลิ, ธมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ อนติสาโร โหตี''ติฯ

๔๐๒. ''โย นุ โข, ภเนฺต, สมโคฺค สโงฺฆ สติวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ, อมูฬฺหวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม''นฺติ? ''อธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, อวินยกมฺม''นฺติฯ ''โย นุ โข, ภเนฺต, สมโคฺค สโงฺฆ อมูฬฺหวินยารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ, ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ…เป…. ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ, ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ… ตชฺชนียกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ, นิยสฺสกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… นิยสฺสกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ, ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ, ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ… ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ, อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ… อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส ปริวาสํ เทติ, ปริวาสารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… ปริวาสารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ, มูลายปฏิกสฺสนารหสฺส ปริวาสํ เทติ… มูลายปฏิกสฺสนารหสฺส มานตฺตํ เทติ, มานตฺตารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ… มานตฺตารหํ อเพฺภติ, อพฺภานารหสฺส มานตฺตํ เทติ… อพฺภานารหํ อุปสมฺปาเทติ, อุปสมฺปทารหํ อเพฺภติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม''นฺติ? ''อธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, อวินยกมฺม''นฺติฯ

''โย โข, อุปาลิ, สมโคฺค สโงฺฆ สติวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ, อมูฬฺหวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, เอวํ โข, อุปาลิ, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหติฯ โย โข, อุปาลิ, สมโคฺค สโงฺฆ อมูฬฺหวินยารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ, ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ…เป…. ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ, ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ… ตชฺชนียกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ , นิยสฺสกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… นิยสฺสกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ, ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ, ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ… ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ, อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ… อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส ปริวาสํ เทติ, ปริวาสารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… ปริวาสารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ, มูลายปฏิกสฺสนารหสฺส ปริวาสํ เทติ… มูลายปฏิกสฺสนารหสฺส มานตฺตํ เทติ, มานตฺตารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ – มานตฺตา

รหํ อเพฺภติ, อพฺภานารหสฺส มานตฺตํ เทติ… อพฺภานารหํ อุปสมฺปาเทติ, อุปสมฺปทารหํ อ เพฺภติ, เอวํ โข, อุปาลิ, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหตี''ติฯ

๔๐๓. ''โย นุ โข, ภเนฺต, สมโคฺค สโงฺฆ สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, อมูฬฺหวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม''นฺติ? ''ธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, วินยกมฺม''นฺติฯ ''โย นุ โข, ภเนฺต, สมโคฺค สโงฺฆ อมูฬฺหวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ…เป…. ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ…เป…. ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ…เป…. นิยสฺสกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ…เป…. ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ…เป…. ปฎิสารณียกมฺมารหสฺส ปฎิสารณียกมฺมํ กโรติ…เป…. อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ…เป…. ปริวาสารหสฺส ปริวาสํ เทติ…เป…. มูลายปฎิกสฺสนารหํ มูลาย ปฎิกสฺสติ…เป…. มานตฺตารหสฺส มานตฺตํ เทติ…เป…. อพฺภานารหํ อเพฺภติ, อุปสมฺปทารหํ อุปสมฺปาเทติ, ธมฺมกมฺมํ นุ โข ตํ, ภเนฺต, วินยกมฺม''นฺติ? ''ธมฺมกมฺมํ ตํ, อุปาลิ, วินยกมฺมํ''ฯ

''โย โข, อุปาลิ, สมโคฺค สโงฺฆ สติวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, อมูฬฺหวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ, เอวํ โข, อุปาลิ, ธมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ อนติสาโร โหติ ฯ โย โข, อุปาลิ, สมโคฺค สโงฺฆ อมูฬฺหวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ …เป…. ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ…เป…. ตชฺชนียกมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ…เป…. นิยสฺสกมฺมารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ…เป…. ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ…เป…. ปฎิสารณียกมฺมารหสฺส ปฎิสารณียกมฺมํ กโรติ…เป…. อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ…เป…. ปริวาสารหสฺส ปริวาสํ เทติ…เป…. มูลายปฎิกสฺสนารหํ มูลาย ปฎิกสฺสติ…เป…. มานตฺตารหสฺส มานตฺตํ เทติ…เป…. อพฺภานารหํ อเพฺภติ, อุปสมฺปทารหํ อุปสมฺปาเทติ, เอวํ โข, อุปาลิ, ธมฺมกมฺมํ โหติ วินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ อนติสาโร โหตี''ติฯ

๔๐๔. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – โย โข, ภิกฺขเว, สมโคฺค สโงฺฆ สติวินยารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ, เอวํ โข, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหติฯ โย โข, ภิกฺขเว, สมโคฺค สโงฺฆ สติวินยารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ…เป…. สติวินยารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… สติวินยารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… สติวินยารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ… สติวินยารหสฺส ปฎิสารณียกมฺมํ กโรติ… สติวินยารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ … สติวินยารหสฺส ปริวาสํ เทติ… สติวินยารหํ มูลาย ปฎิกสฺสติ… สติวินยารหสฺส มานตฺตํ เทติ… สติวินยารหํ อเพฺภติ… สติวินยารหํ อุปสมฺปาเทติ, เอวํ โข , ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหติฯ

๔๐๕. โย โข, ภิกฺขเว, สมโคฺค สโงฺฆ อมูฬฺหวินยารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ, เอวํ โข, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหติฯ โย โข, ภิกฺขเว, สมโคฺค สโงฺฆ อมูฬฺหวินยารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ…เป…. อมูฬฺหวินยารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส ปฎิสารณียกมฺมํ กโรติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส ปริวาสํ เทติ… อมูฬฺหวินยารหํ มูลาย ปฎิกสฺสติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส มานตฺตํ เทติ… อมูฬฺหวินยารหํ อเพฺภติ… อมูฬฺหวินยารหํ อุปสมฺปาเทติ… อมูฬฺหวินยารหสฺส สติวินยํ เทติ, เอวํ โข, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหติฯ

๔๐๖. โย โข, ภิกฺขเว, สมโคฺค สโงฺฆ ตสฺสปาปิยสิกากมฺมารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ…เป.… ตชฺชนียกมฺมารหสฺส… นิยสฺสกมฺมารหสฺส… ปพฺพาชนียกมฺมารหสฺส… ปฏิสารณียกมฺมารหสฺส… อุเกฺขปนียกมฺมารหสฺส… ปริวาสารหํ… มูลายปฏิกสฺสนารหสฺส… มานตฺตารหํ… อพฺภานารหํ… อุปสมฺปทารหสฺส สติวินยํ เทติ, เอวํ โข, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหติฯ โย โข, ภิกฺขเว, สมโคฺค สโงฺฆ อุปสมฺปทารหสฺส อมูฬฺหวินยํ เทติ…เป.… อุปสมฺปทารหสฺส ตสฺสปาปิยสิกากมฺมํ กโรติ… อุปสมฺปทารหสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรติ… อุปสมฺปทารหสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรติ… อุปสมฺปทารหสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรติ… อุปสมฺปทารหสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรติ… อุปสมฺปทารหสฺส อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรติ… อุปสมฺปทารหสฺส ปริวาสํ เทติ… อุปสมฺปทารหํ มูลาย ปฏิกสฺสติ… อุปสมฺปทารหสฺส มานตฺตํ เทติ… อุปสมฺปทารหํ อเพฺภติ, เอวํ โข, ภิกฺขเว, อธมฺมกมฺมํ โหติ อวินยกมฺมํฯ เอวญฺจ ปน สโงฺฆ สาติสาโร โหตีติฯ

อุปาลิปุจฺฉากถา นิฎฺฐิตาฯ

อุปาลิปุจฺฉาภาณวาโร นิฎฺฐิโต ทุติโยฯ

๒๔๒. ตชฺชนียกมฺมกถา

๔๐๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติ ฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูปเกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ

๔๐๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูป

เกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ

๔๐๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูปเกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ

๔๑๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูปเกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ

๔๑๑. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ

โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิ ฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา ฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติ ฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต อธเมฺมน สมเคฺคหิ ฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธเมฺมน วคฺคา ฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติ ฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต ธเมฺมน วเคฺคหิ ฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา ฯ

ตชฺชนียกมฺมกถา นิฏฺฐิตา ฯ

๒๔๓. นิยสฺสกมฺมกถา

๔๑๒. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ พาโล โหติ อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน, คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ พาโล อพฺยตฺโต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน, คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิ ฯ หนฺทสฺส มยํ นิยสฺสกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา ฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติ ฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิ ฯ หนฺทสฺส มยํ นิยสฺสกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

ยถา เหฏฺฐา, ตถา จกฺกํ กาตพฺพํ ฯ

นิยสฺสกมฺมกถา นิฏฺฐิตา ฯ

๒๔๔. ปพฺพาชนียกมฺมกถา

๔๑๓. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ กุลทูสโก โหติ ปาปสมาจาโร ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ กุลทูสโก ปาปสมาจาโร ฯ หนฺทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา ฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติ ฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิ ฯ หนฺทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํ ฯ

ปพฺพาชนียกมฺมกตา นิฏฺฐิตา ฯ

๒๔๕. ปฏิสารณียกมฺมกถา

๔๑๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ คิหี อโกฺกสติ ปริภาสติ ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ คิหี อโกฺกสติ ปริภาสติ ฯ หนฺทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา ฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติ ฯ

ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺเฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต อธมฺเมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรนฺติ – อธมฺเมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

ปฏิสารณียกมฺมกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๔๖. อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกถา

๔๑๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺเฆน อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๔๗. อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกถา

๔๑๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺเฆน อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๔๘. อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกถา

๔๑๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสชฺชิตุํฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสชฺชิตุํฯ หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉ

ติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏิ
นิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกโต อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏิ
นิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนี
ยกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติ
รูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๔๙. ตชฺชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๑๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺ
ถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข,
อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺ
ชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต
ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ
คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส
ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉ
ติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส
ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ
ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธ
เมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ
ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ
ธมฺมปติรูปเกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนี
ยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ

๔๑๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺ
ถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข,
อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺ
ชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต
ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ
คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส
ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ
ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธ
เมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ
ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ
ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ
ธมฺมปติรูปเกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนี

ยกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ

๔๒๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติ ฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธมฺมปติรูปเกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ

๔๒๑. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธมฺมปติรูปเกน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ

๔๒๒. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธมฺมปติรูปเกน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน สมเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหาปิ อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สงฺเฆน ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ ธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ

ตชฺชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๕๐. นิยสฺสกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๒๓. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สงฺเฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺเฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สงฺเฆน นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป.… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป.…ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

นิยสฺสกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๕๑. ปพฺพาชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๒๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สงฺเฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ , เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺเฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺ

หา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป.… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป.…ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

ปพฺพาชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๕๒. ปฏิสารณียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๒๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป.… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป.…ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

ปฏิสารณียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๕๓. อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๒๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป.… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป.…ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๕๔. อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๒๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ – อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๕๕. อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๒๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ โส ตมฺหา อาวาสา อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉติฯ ตตฺถปิ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อิมสฺส โข, อาวุโส, ภิกฺขุโน สเงฺฆน ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสทฺธํ – อธเมฺมน วเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ… อธเมฺมน สมคฺคา…เป…. ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคา…เป….ฯ

จกฺกํ กาตพฺพํฯ

อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๕๖. ตชฺชนียกมฺมวิวาทกถา

๔๒๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ กลหการโก วิวาทการโก ภสฺสการโก สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก…เป…. สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา’’ติ ฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน

สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๓๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อธเมฺมน สมคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๓๑. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโก หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''ธเมฺมน วคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๓๒. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๓๓. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ ภณฺฑนการโก โหติ…เป.… สเงฺฆ อธิกรณการโกฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ กโรมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ กโรนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

ตชฺชนียกมฺมวิวาทกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๕๗. นิยสฺสกมฺมวิวาทกถา

๔๓๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ พาโล โหติ อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน, คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ พาโล อพฺยโตฺต อาปตฺติพหุโล อนปทาโน, คิหิสํสโฏฺฐ วิหรติ อนนุโลมิเกหิ คิหิสํสเคฺคหิฯ หนฺทสฺส มยํ นิยสฺสกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส นิยสฺสกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา… เป…. อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ , ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเม ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

นิยสฺสกมฺมวิวาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๕๘. ปพฺพาชนียกมฺมวิวาทกถา

๔๓๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ กุลทูสโก โหติ ปาปสมาจาโรฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ กุลทูสโก ปาปสมาจาโรฯ หนฺทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป…. อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเม ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

ปพฺพาชนียกมฺมวิวาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๕๙. ปฏิสารณียกมฺมวิวาทกถา

๔๓๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ คิหี อโกฺกสติ ปริภาสติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ คิหี อโกฺกสติ ปริภาสติฯ หนฺทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ กโรนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป…. อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเม ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

ปฏิสารณียกมฺมวิวาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๐. อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมวิวาทกถา

๔๓๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปสฺสิตุํฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน

อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธมฺเมน วคฺคา…เป…. อธมฺเมน สมคฺคา… ธมฺเมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรฏฺฐ สงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ, ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเม ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมวิวาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๑. อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมวิวาทกถา

๔๓๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา น อิจฺฉติ อาปตฺตึ ปฏิกาตุํฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธมฺเมน วคฺคา…เป…. อธมฺเมน สมคฺคา… ธมฺเมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรฏฺฐ สงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ, ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ; เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเม ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมวิวาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๒. อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมวิวาทกถา

๔๓๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสชฺชิตุํฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ น อิจฺฉติ ปาปิกํ ทิฏฺฐึ ปฏินิสฺสชฺชิตุํฯ หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรมา’’ติฯ เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ กโรนฺติ – อธมฺเมน วคฺคา…เป…. อธมฺเมน สมคฺคา… ธมฺเมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรฏฺฐ สงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, อธมฺเมน สมคฺคกมฺมํ, ธมฺเมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเม ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมวิวาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๓. ตชฺชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๔๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธมฺเมน วคฺคาฯ ตตฺรฏฺฐ สงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธมฺเมน

วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๔๑. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน สมคฺคาฯ ตตฺรโฎฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อธเมฺมน สมคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๔๒. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส , ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธเมฺมน วคฺคาฯ ตตฺรโฎฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''ธเมฺมน วคฺคกมฺม''นฺติ เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๔๓. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน วคฺคาฯ ตตฺรโฎฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร , ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺม''นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ''อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

๔๔๔. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ''อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ตชฺชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ตชฺชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา''ติฯ เต ตสฺส ตชฺชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฎฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ''อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม''นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต

ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฎํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

ตชฺชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๔. นิยสฺสกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๔๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺฆน นิยสฺสกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ , นิยสฺสสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส นิยสฺสกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป…. อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฎํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว , เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฎํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเมปิ [อิเม (สี. สฺยา. เอวมุปริปิ)] ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

นิยสฺสกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๕. ปพฺพาชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๔๖. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺฆน ปพฺพาชนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปพฺพาชนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปพฺพาชนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป…. อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฎํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฎํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเมปิ ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

ปพฺพาชนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๖. ปฏิสารณียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๔๗. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สงฺฆน ปฏิสารณียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปฏิสารณียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปฏิสารณียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป…. อธเมฺมน

สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ , ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเมปิ ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

ปฏิสารณียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๗. อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๔๘. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป.… อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเมปิ ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

อทสฺสเน อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๘. อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๔๙. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป.… อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเมปิ ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

อปฺปฏิกเมฺม อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๖๙. อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา

๔๕๐. อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ ตตฺร เจ ภิกฺขูนํ เอวํ โหติ – ‘‘อยํ โข, อาวุโส, ภิกฺขุ สเงฺฆน ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมกโต สมฺมา วตฺตติ, โลมํ ปาเตติ, เนตฺถารํ วตฺตติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียสฺส กมฺมสฺส ปฏิปฺปสฺสทฺธึ ยาจติฯ หนฺทสฺส มยํ ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภมา’’ติฯ เต ตสฺส ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมํ ปฏิปฺปสฺสเมฺภนฺติ – อธเมฺมน วคฺคา…เป…. อธเมฺมน สมคฺคา… ธเมฺมน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน วคฺคา… ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคาฯ ตตฺรโฏฺฐ สโงฺฆ วิวทติ – ‘‘อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อธเมฺมน สมคฺคกมฺมํ, ธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน วคฺคกมฺมํ, ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺมํ, อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติฯ ตตฺร, ภิกฺขเว, เย เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘ธมฺมปติรูปเกน สมคฺคกมฺม’’นฺติ, เย จ เต ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘อกตํ กมฺมํ ทุกฺกฏํ กมฺมํ ปุน กาตพฺพํ กมฺม’’นฺติ, อิเม ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ อิเมปิ ปญฺจ วารา สํขิตฺตาฯ

อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุเกฺขปนียกมฺมปฏิปฺปสฺสทฺธิกถา นิฏฺฐิตาฯ

จเมฺปยฺยกฺขนฺธโก นวโมฯ

๒๗๐. ตสฺสุทฺทานํ

จมฺปายํ ภควา อาสิ, วตฺถุ วาสภคามเก;
อาคนฺตุกานมุสฺสุกฺกํ, อกาสิ อิจฺฉิตพฺพเก [อิจฺฉิตพฺพโก (ก.)]ฯ

ปกตญฺญุโนติ ญตฺวา, อุสฺสุกฺกํ น กรี ตทา;
อุกฺขิโตฺต น กโรตีติ, สาคมา ชินสนฺติเกฯ

อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, สมคฺคํ อธเมฺมน จ;
ธเมฺมน วคฺคกมฺมญฺจ, ปติรูปเกน วคฺคิกํฯ

ปติรูปเกน สมคฺคํ, เอโก อุกฺขิปเตกกํ;
เอโก จ เทฺว สมฺพหุเล, สงฺฆํ อุกฺขิปเตกโกฯ

ทุเวปิ สมฺพหุลาปิ, สโงฺฆ สงฺฆญฺจ อุกฺขิปิ;
สพฺพญฺญุปวโร สุตฺวา, อธมฺมนฺติ ปฏิกฺขิปิฯ

ญตฺติวิปนฺนํ ยํ กมฺมํ, สมฺปนฺนํ อนุสาวนํ;
อนุสฺสาวนวิปนฺนํ, สมฺปนฺนํ ญตฺติยา จ ยํฯ

อุภเยน วิปนฺนญฺจ, อญฺญตฺร ธมฺมเมว จ;
วินยา สตฺถุ ปฏิกุฏฺฐํ, กุปฺปํ อฏฺฐานารหิกํฯ

อธมฺมวคฺคํ สมคฺคํ, ธมฺม ปติรูปานิ เย ทุเว;

ธมฺมเนว จ สามคฺคึ, อนุญฺญาสิ ตถาคโตฯ

จตุวโคฺค ปญฺจวโคฺค, ทสวโคฺค จ วีสติ;
ปโรวีสติวโคฺค จ [อติเรกวีสติวโคฺค (สฺยา.)], สโงฺฆ ปญฺจวิโธ ตถาฯ

ฐเปตฺวา อุปสมฺปทํ, ยญฺจ กมฺมํ ปวารณํ;
อพฺภานกมฺเมน สห, จตุวเคฺคหิ กมฺมิโกฯ

ทุเว กมฺเม ฐเปตฺวาน, มชฺฌเทสูปสมฺปทํ;
อพฺภานํ ปญฺจวคฺคิโก, สพฺพกมฺเมสุ กมฺมิโกฯ

อพฺภาเนกํ ฐเปตฺวาน, เย ภิกฺขู ทสวคฺคิกา;
สพฺพกมฺมกโร สโงฺฆ, วีโส สพฺพตฺถ กมฺมิโกฯ

ภิกฺขุนี สิกฺขมานา, จ สามเณโร สามเณรี;
ปจฺจกฺขาตนฺติมวตฺถู, อุกฺขิตฺตาปตฺติทสฺสเนฯ

อปฺปฏิกเมฺม ทิฏฺฐิยา, ปณฺฑโก เถยฺยสํวาสกํ;
ติตฺถิยา ติรจฺฉานคตํ, มาตุ ปิตุ จ ฆาตกํฯ

อรหํ ภิกฺขุนีทูสิ, เภทกํ โลหิตุปฺปาทํ;
พฺยญฺชนํ นานาสํวาสํ, นานาสีมาย อิทฺธิยาฯ

ยสฺส สโงฺฆ กเร กมฺมํ, โหเนฺตเต จตุวีสติ;
สมฺพุเทฺธน ปฏิกฺขิตฺตา, น เหเต คณปูรกาฯ

ปาริวาสิกจตุโตฺถ, ปริวาสํ ทเทยฺย วา;
มูลา มานตฺตมเพฺภยฺย, อกมฺมํ น จ กรณํฯ

มูลา อรหมานตฺตา, อพฺภานารหเมว จ;
น กมฺมการกา ปญฺจ, สมฺพุเทฺธน ปกาสิตาฯ

ภิกฺขุนี สิกฺขมานา จ, สามเณโร สามเณริกา;
ปจฺจกฺขนฺติมอุมฺมตฺตา, ขิตฺตาเวทนทสฺสเนฯ

อปฺปฏิกเมฺม ทิฏฺฐิยา, ปณฺฑกาปิ จ พฺยญฺชนา [อิโต ปรํ สฺยามมูเล ทิยฑฺฒคาถาหิ อภพฺพปุคฺคลา สมตฺตํ ทสฺสิตา];
นานาสํวาสกา สีมา, เวหาสํ ยสฺส กมฺม จฯ

อฏฺฐารสนฺนเมเตสํ, ปฏิโกฺกสํ น รุหติ;
ภิกฺขุสฺส ปกตตฺตสฺส, รุหติ ปฏิโกฺกสนาฯ

สุทฺธสฺส ทุนฺนิสาริโต, พาโล หิ สุนิสฺสาริโต;
ปณฺฑโก เถยฺยสํวาโส, ปกฺกโนฺต ติรจฺฉานคโตฯ

มาตุ ปิตุ อรหนฺต, ทูสโก สงฺฆเภทโก;
โลหิตุปฺปาทโก เจว, อุภโตพฺยญฺชโน จ โยฯ

เอกาทสนฺนํ เอเตสํ, โอสารณํ น ยุชฺชติ;
หตฺถปาทํ ตทุภยํ, กณฺณนาสํ ตทูภยํฯ

องฺคุลิ อฬกณฺฑรํ, ผณํ ขุโชฺช จ วามโน;
คณฺฑี ลกฺขณกสา, จ ลิขิตโก จ สีปทีฯ

ปาปา ปริสกาโณ จ, กุณี ขโญฺช หโตปิ จ;
อิริยาปถทุพฺพโล, อโนฺธ มูโค จ พธิโรฯ

อนฺธมูคนฺธพธิโร มูคพธิรเมว จ;
อนฺธมูคพธิโร จ, ทฺวตฺตึเสเต อนูนกาฯ

เตสํ โอสารณํ โหติ, สมฺพุเทฺธน ปกาสิตํ;
ทฎฺฐพฺพา ปฎิกาตพฺพา, นิสฺสเชฺชตา น วิชฺชติฯ

ตสฺส อุเกฺขปนา กมฺมา, สตฺต โหนฺติ อธมฺมิกา;
อาปนฺนํ อนุวตฺตนฺตํ, สตฺต เตปิ อธมฺมิกาฯ

อาปนฺนํ นานุวตฺตนฺตํ, สตฺต กมฺมา สุธมฺมิกา;
สมฺมุขา ปฎิปุจฺฉา จ, ปฎิญฺญาย จ การณาฯ

สติ อมูฬฺหปาปิกา, ตชฺชนีนิยเสฺสน จ;
ปพฺพาชนีย ปฎิสาโร, อุเกฺขปปริวาส จฯ

มูลา มานตฺตอพฺภานา, ตเถว อุปสมฺปทา;
อญฺญํ กเรยฺย อญฺญสฺส, โสฬเสเต อธมฺมิกาฯ

ตํ ตํ กเรยฺย ตํ ตสฺส, โสฬเสเต สุธมฺมิกา;
ปจฺจาโรเปยฺย อญฺญญฺญํ, โสฬเสเต อธมฺมิกาฯ

เทฺว เทฺว ตมฺมูลกํ ตสฺส [เทฺว เทฺว มูลา กตา กสฺส (สฺยา.), โทโทตมูลกนฺตสฺส (ก.)], เตปิ โสฬส ธมฺมิกา;
เอเกกมูลกํ จกฺกํ, ‘‘อธมฺม’’นฺติ ชิโนพฺรวิฯ

อกาสิ ตชฺชนียํ กมฺมํ, สโงฺฆ ภณฺฑนการโก;
อธเมฺมน วคฺคกมฺมํ, อญฺญํ อาวาสํ คจฺฉิ โสฯ

ตตฺถาธเมฺมน สมคฺคา, ตสฺส ตชฺชนียํ กรุํ;
อญฺญตฺถ วคฺคาธเมฺมน, ตสฺส ตชฺชนียํ กรุํฯ

ปติรูเปน วคฺคาปิ, สมคฺคาปิ ตถา กรุํ;
อธเมฺมน สมคฺคา จ, ธเมฺมน วคฺคเมว จฯ

ปติรูปเกน วคฺคา จ, สมคฺคา จ อิเม ปทา;
เอเกกมูลกํ กตฺวา, จกฺกํ พเนฺธ วิจกฺขโณฯ

พาลา พฺยตฺตสฺส นิยสฺสํ, ปพฺพาเช กุลทูสกํ;
ปฏิสารณียํ กมฺมํ, กเร อโกฺกสกสฺส จฯ

อทสฺสนาปฺปฏิกเมฺม , โย จ ทิฏฺฐิํ น นิสฺสเชฺช;
เตสํ อุเกฺขปนียกมฺมํ, สตฺถวาเหน ภาสิตํฯ

อุปริ นยกมฺมานํ [อุปวินยกมฺมานํ (สฺยา.), อุเกฺขปนียกมฺมานํ (ก.)] ปโญฺญ ตชฺชนียํ นเย;
เตสํเยว อนุโลมํ, สมฺมา วตฺตติ ยาจิเต [ยาจติ (สฺยา.), ยาจิโต (สี.)]ฯ

ปสฺสทฺธิ เตสํ กมฺมานํ, เหฏฺฐา กมฺมนเยน จ;
ตสฺมิํ ตสฺมิํ ตุ กเมฺมสุ, ตตฺรโฎฺฐ จ วิวทติฯ

อกตํ ทุกฺกฏเญฺจว, ปุนกาตพฺพกนฺติ จ;
กเมฺม ปสฺสทฺธิยา จาปิ, เต ภิกฺขู ธมฺมวาทิโนฯ

วิปตฺติพฺยาธิเต ทิสฺวา, กมฺมปฺปเตฺต มหามุนิ;
ปฏิปฺปสฺสทฺธิมกฺขาสิ, สลฺลกโตฺตว โอสธนฺติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถูนิ ฉตฺติํสาติฯ

จเมฺปยฺยกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

๑๐. โกสมฺพกกฺขนฺธโก

๒๗๑. โกสมฺพกวิวาทกถา

๔๕๑. เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา โกสมฺพิยํ วิหรติ โฆสิตาราเมฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปนฺโน โหติฯ โส ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฏฺฐิ [อาปตฺติทิฏฺฐี (สี.)] โหติ; อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ โส อปเรน สมเยน ตสฺสา อาปตฺติยา อนา ปตฺติทิฏฺฐิ โหติ; อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – ''อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปนฺโน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติ''นฺติ? ''นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ ยมหํ ปเสฺสยฺย''นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู สามคฺคึ ลภิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปึสุฯ โส จ ภิกฺขุ พหุสฺสุโต โหติ อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ อถ โข โส ภิกฺขุ สนฺทิเฏฺฐ สมฺภเตฺต ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ – ''อนาปตฺติ เอสา, อาวุโส, เนสา อาปตฺติฯ อนาปนฺโนนมฺหิ, นมฺหิ อาปนฺโนฯ อนุกฺขิโตฺตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิโตฺตฯ อธมฺมิเกนมฺหิ กเมฺมน อุกฺขิโตฺต กุเปฺปน อฏฺฐานารเหนฯ โหถ เม อายสฺมโนฺต ธมฺมโต วินยโต ปกฺขา''ติฯ อลภิ โข โส ภิกฺขุ สนฺทิเฏฺฐ สมฺภเตฺต ภิกฺขู ปเกฺขฯ ชานปทานมฺปิ สนฺทิฏฺฐานํ สมฺภตฺตานํ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – อนาปตฺติ เอสา, อาวุโส, เนสา อาปตฺติฯ อนาปนฺโนนมฺหิ, นมฺหิ อาปนฺโนฯ อนุกฺขิโตฺตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิโตฺตฯ อธมฺมิเกนมฺหิ กเมฺมน อุกฺขิโตฺต กุเปฺปน อฏฺฐานารเหนฯ โหนฺตุ เม อายสฺมโนฺต ธมฺมโต วินยโต ปกฺขา''ติฯ อลภิ โข โส ภิกฺขุ ชานปเทปิ สนฺทิเฏฺฐ สมฺภเตฺต ภิกฺขู ปเกฺขฯ อถ โข เต อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู เยน อุเกฺขปกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อุเกฺขปเก ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ''อนาปตฺติ เอสา, อาวุโส, เนสา อาปตฺติฯ อนาปนฺโน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อาปนฺโนฯ อนุกฺขิโตฺต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อุกฺขิโตฺต ฯ อธมฺมิเกน กเมฺมน อุกฺขิโตฺต กุเปฺปน อฏฺฐานารเหนา''ติฯ เอวํ วุเตฺต อุเกฺขปกา ภิกฺขู อุกฺขิตฺตานุวตฺตเก ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ''อาปตฺติ เอสา อาวุโส, เนสา อนาปตฺติฯ อาปนฺโน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนาปนฺโนฯ อุกฺขิโตฺต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนุกฺขิโตฺตฯ ธมฺมิเกน กเมฺมน อุกฺขิโตฺต อกุเปฺปน ฐานารเหนฯ มา โข ตุเมฺห อายสฺมโนฺต เอตํ อุกฺขิตฺตกํ ภิกฺขุํ อนุวตฺติตฺถ อนุปริวาเรถา''ติฯ เอวมฺปิ โข เต อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู อุเกฺขปเกหิ ภิกฺขูหิ วุจฺจมานา ตเถว ตํ อุกฺขิตฺตกํ ภิกฺขุํ อนุวตฺตึสุ อนุปริวาเรสุํฯ

๔๕๒. อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''อิธ, ภเนฺต, อญฺญตโร ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปโนฺน อโหสิฯ โส ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฏฺฐิ อโหสิ, อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิฏฺฐิโน อเหสุํฯ โส อปเรน สมเยน ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิฏฺฐิ อโหสิ, อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฏฺฐิโน อเหสุํฯ อถ โข เต, ภเนฺต, ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจุํ – 'อาปตฺตึ ตฺวํ, อาวุโส, อาปโนฺน, ปสฺสเสตํ อาปตฺติ'นฺติ? ''นตฺถิ เม, อาวุโส, อาปตฺติ ยมหํ ปเสฺสยฺย''นฺติฯ อถ โข เต, ภเนฺต, ภิกฺขู สามคฺคึ ลภิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปึสุฯ โส จ, ภเนฺต, ภิกฺขุ พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต พฺยตฺโต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ อถ โข โส, ภเนฺต, ภิกฺขุ สนฺทิเฏฺฐ สมฺภเตฺต ภิกฺขู อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจ – 'อนาปตฺติ เอสา, อาวุโส; เนสา อาปตฺติฯ อนาปโนฺนมฺหิ, นมฺหิ อาปโนฺนฯ อนุกฺขิโตฺตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิโตฺตฯ อธมฺมิเกนมฺหิ กเมฺมน อุกฺขิโตฺต กุเปฺปน อฏฺฐานารเหนฯ โหถ เม อายสฺมโนฺต ธมฺมโต วินยโต ปกฺขา'ติฯ อลภิ โข

โส, ภนฺเต, ภิกฺขุ สนฺทิเฏฺฐ สมฺภเตฺต ภิกฺขู ปเกฺขฯ ชานปทานมฺปิ สนฺทิฏฺฐานํ สมฺภตฺตานํ ภิกฺขูนํ สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘อนาปตฺติ เอสา, อาวุโส; เนสา อาปตฺติฯ อนาปนฺนมฺหิ, นมฺหิ อาปนฺนฯ อนุกฺขิโตฺตมฺหิ, นมฺหิ อุกฺขิโตฺตฯ อธมฺมิเกนมฺหิ กเมฺมน อุกฺขิโตฺต กุเปฺปน อฏฺฐานารเหนฯ โหนฺตุ เม อายสฺมนฺโต ธมฺมโต วินยโต ปกฺขา’ติฯ อลภิ โข โส, ภนฺเต, ภิกฺขุ ชานปเทปิ สนฺทิเฏฺฐ สมฺภเตฺต ภิกฺขู ปเกฺขฯ อถ โข เต, ภนฺเต, อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู เยน อุเกฺขปกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิํสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อุเกฺขปเก ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘อนาปตฺติ เอสา, อาวุโส; เนสา อาปตฺติฯ อนาปโนฺน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อาปโนฺนฯ อนุกฺขิโตฺต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อุกฺขิโตฺตฯ อธมฺมิเกน กเมฺมน อุกฺขิโตฺต กุเปฺปน อฏฺฐานารเหนา’ติฯ เอวํ วุเตฺต เต, ภนฺเต, อุเกฺขปกา ภิกฺขู อุกฺขิตฺตานุวตฺตเก ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘อาปตฺติ เอสา, อาวุโส; เนสา อนาปตฺติฯ อาปโนฺน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนาปโนฺนฯ อุกฺขิโตฺต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนุกฺขิโตฺตฯ ธมฺมิเกน กเมฺมน อุกฺขิโตฺต อกุเปฺปน ฐานารเหนฯ มา โข ตุเมฺห อายสฺมโนฺต เอตํ อุกฺขิตฺตกํ ภิกฺขุํ อนุวตฺติตฺถ อนุปริวาเรถา’ติฯ เอวมฺปิ โข เต, ภนฺเต, อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู อุเกฺขปเกหิ ภิกฺขูหิ วุจฺจมานา ตเถว ตํ อุกฺขิตฺตกํ ภิกฺขุํ อนุวตฺตนฺติ อนุปริวาเรนฺตี’’ติฯ

๔๕๓. อถ โข ภควา ‘ภิโนฺน ภิกฺขุสโงฺฆ, ภิโนฺน ภิกฺขุสโงฺฆ’ติ – อุฏฺฐายาสนา เยน อุเกฺขปกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ, นิสชฺช โข ภควา อุเกฺขปเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘มา โข ตุเมฺห, ภิกฺขเว, ‘ปฏิภาติ โน, ปฏิภาติ โน’ติ ยสฺมิํ วา ตสฺมิํ วา ภิกฺขุํ อุกฺขิปิตพฺพํ มญฺญิตฺถ’’ฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺติํ อาปโนฺน โหติฯ โส ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิฏฺฐิ โหติ, อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฏฺฐิโน โหนฺติ ฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข อายสฺมา พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต พฺยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ สเจ มยํ อิมํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิสฺสาม, น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ อุโปสถํ กริสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา อุโปสถํ กริสฺสาม, ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณ’นฺติ, เภทครุเกหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ น โส ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิตโพฺพฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺติํ อาปโนฺน โหติฯ โส ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิฏฺฐิ โหติ, อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฏฺฐิโน โหนฺติฯ เต เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ตํ ภิกฺขุํ เอวํ ชานนฺติ – ‘อยํ โข อายสฺมา พหุสฺสุโต อาคตาคโม ธมฺมธโร วินยธโร มาติกาธโร ปณฺฑิโต พฺยโตฺต เมธาวี ลชฺชี กุกฺกุจฺจโก สิกฺขากาโมฯ สเจ มยํ อิมํ ภิกฺขุํ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิสฺสาม, น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ ปวาเรสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา ปวาเรสฺสามฯ น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ สงฺฆกมฺมํ กริสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา สงฺฆกมฺมํ กริสฺสามฯ น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ อาสเน นิสีทิสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา อาสเน นิสีทิสฺสามฯ น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ ยาคุปาเน นิสีทิสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา ยาคุปาเน นิสีทิสฺสาม ฯ น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ ภตฺตเคฺค นิสีทิสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา ภตฺตเคฺค นิสีทิสฺสามฯ น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ เอกจฺฉเนฺน วสิสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา เอกจฺฉเนฺน วสิสฺสามฯ น มยํ อิมินา ภิกฺขุนา สทฺธิํ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กริสฺสาม, วินา อิมินา ภิกฺขุนา ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฏฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กริสฺสามฯ ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆ

นานากรณ’นฺติ, เภทครุเกหิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ น โส ภิกฺขุ อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิตโพฺพ’’ติฯ

๔๕๔. อถ โข ภควา อุเกฺขปกานํ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ ภาสิตฺวา อุฎฺฐายาสนา เยน อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ, นิสชฺช โข ภควา อุกฺขิตฺตานุวตฺตเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘มา โข ตุเมฺห, ภิกฺขเว, อาปตฺตึ อาปชฺชิตฺวา ‘นามฺห อาปนฺนา, นามฺห อาปนฺนา’ติ อาปตฺตึ น ปฎิกาตพฺพํ มญฺญิตฺถ’’ฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปโนฺน โหติฯ โส ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิฎฺฐิ โหติ, อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฎฺฐิโน โหนฺติฯ โส เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เต ภิกฺขู เอวํ ชานาติ – ‘อิเม โข อายสฺมโนฺต [อายสฺมนฺตา (ก.)] พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวิโน ลชฺชิโน กุกฺกุจฺจกา สิกฺขากามา, นาลํ มมํ วา การณา อเญฺญสํ วา การณา ฉนฺทา โทสา โมหา ภยา อคตึ คนฺตุํฯ สเจ มํ อิเม ภิกฺขู อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิสฺสนฺติ , น มยา สทฺธึ อุโปสถํ กริสฺสนฺติ, วินา มยา อุโปสถํ กริสฺสนฺติ, ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณ’นฺติ, เภทครุเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ปเรสมฺปิ สทฺธาย สา อาปตฺติ เทเสตพฺพาฯ

‘‘อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปตฺตึ อาปโนฺน โหติฯ โส ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิฎฺฐิ โหติ, อเญฺญ ภิกฺขู ตสฺสา อาปตฺติยา อาปตฺติทิฎฺฐิโน โหนฺติฯ โส เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เต ภิกฺขู เอวํ ชานาติ – ‘อิเม โข อายสฺมโนฺต พหุสฺสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธรา มาติกาธรา ปณฺฑิตา พฺยตฺตา เมธาวิโน ลชฺชิโน กุกฺกุจฺจกา สิกฺขากามา, นาลํ มมํ วา การณา อเญฺญสํ วา การณา ฉนฺทา โทสา โมหา ภยา อคตึ คนฺตุํฯ สเจ มํ อิเม ภิกฺขู อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิปิสฺสนฺติ, น มยา สทฺธึ ปวาเรสฺสนฺติ , วินา มยา ปวาเรสฺสนฺติฯ น มยา สทฺธึ สงฺฆกมฺมํ กริสฺสนฺติ, วินา มยา สงฺฆกมฺมํ กริสฺสนฺติฯ น มยา สทฺธึ อาสเน นิสีทิสฺสนฺติ, วินา มยา อาสเน นิสีทิสฺสนฺติฯ น มยา สทฺธึ ยาคุปาเน นิสีทิสฺสนฺติ, วินา มยา ยาคุปาเน นิสีทิสฺสนฺติฯ น มยา สทฺธึ ภตฺตเคฺค นิสีทิสฺสนฺติ วินา มยา ภตฺตเคฺค นิสีทิสฺสนฺติฯ น มยา สทฺธึ เอกจฺฉเนฺน วสิสฺสนฺติ, วินา มยา เอกจฺฉเนฺน วสิสฺสนฺติฯ น มยา สทฺธึ ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฎฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กริสฺสนฺติ, วินา มยา ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจุฎฺฐานํ อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ภวิสฺสติ สงฺฆสฺส ตโตนิทานํ ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณ’นฺติ , เภทครุเกน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุนา ปเรสมฺปิ สทฺธาย สา อาปตฺติ เทเสตพฺพา’’ติฯ อถ โข ภควา อุกฺขิตฺตานุวตฺตกานํ ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ ภาสิตฺวา อุฎฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

๔๕๕. เตน โข ปน สมเยน อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู ตเตฺถว อโนฺตสีมาย อุโปสถํ กโรนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติฯ อุเกฺขปกา ปน ภิกฺขู นิสฺสีมํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติฯ อถ โข อญฺญตโร อุเกฺขปโก ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เต, ภเนฺต, อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู ตเตฺถว อโนฺตสีมาย อุโปสถํ กโรนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กโรนฺติฯ มยํ ปน อุเกฺขปกา ภิกฺขู นิสฺสีมํ คนฺตฺวา อุโปสถํ กโรม, สงฺฆกมฺมํ กโรมา’’ติฯ ‘‘เต เจ, ภิกฺขุ, อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู ตเตฺถว อโนฺตสีมาย อุโปสถํ กริสฺสนฺติ, สงฺฆกมฺมํ กริสฺสนฺติ, ยถา มยา ญตฺติ จ อนุสฺสาวนา จ ปญฺญตฺตา, เตสํ ตานิ กมฺมานิ ธมฺมิกานิ กมฺมานิ ภวิสฺส’’นฺติ อกุปฺปานิ ฐานารหา

นิฯ ตุเมฺห เจ, ภิกฺขุ, อุเกฺขปกา ภิกฺขู ตเตฺถว อโนฺตสีมาย อุโปสถํ กริสฺสถ, สงฺฆกมฺมํ กริสฺสถ, ยถา มยา ญตฺติ จ อนุสฺสาวนา จ ปญฺญตฺตา, ตุมฺหากมฺปิ ตานิ กมฺมานิ ธมฺมิกานิ กมฺมานิ ภ วิสฺสนฺติ อกุปฺปานิ ฐานารหานิฯ ตํ กิสฺส เหตุ? นานาสํวาสกา เอเต [เต (สฺยา.)] ภิกฺขู [ภิกฺขุ (สี. สฺยา.)] ตุเมฺหหิ, ตุเมฺห จ เตหิ นานาสํวาสกาฯ

‘‘เทฺวมา, ภิกฺขุ, นานาสํวาสกภูมิโย – อตฺตนา วา อตฺตานํ นานาสํวาสกํ กโรติ, สมโคฺค วา นํ สโงฺฆ อุกฺขิปติ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกเมฺม วา อปฺปฏินิสฺสเคฺค วาฯ อิมา โข, ภิกฺขุ, เทฺว นานาสํวาสกภูมิโยฯ เทฺวมา, ภิกฺขุ, สมานสํวาสกภูมิโย – อตฺตนา วา อตฺตานํ สมานสํวาสํ ก โรติ, สมโคฺค วา นํ สโงฺฆ อุกฺขิตฺตํ โอสาเรติ อทสฺสเน วา อปฺปฏิกเมฺม วา อปฺปฏินิสฺสเคฺค วาฯ อิมา โข, ภิกฺขุ, เทฺว สมานสํวาสกภูมิโย’’ติฯ

๔๕๖. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ภตฺตเคฺค อนฺตรฆเร ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทา ปนฺนา อญฺญมญฺญํ อนนุโลมิกํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ อุปทํเสนฺติ, หตฺถปรามาสํ กโรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา ภตฺตเคฺค อนฺตรฆเร ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ อนนุโลมิกํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ อุปทํเสสฺสนฺติ, หตฺถปรามาสํ กริสฺสนฺตี’’ติฯ อโสฺสสุํ โข ภิกฺขู เตสํ มนุสฺสานํ อุชฺฌายนฺตานํ ขิยฺยนฺตานํ วิปาเจนฺตานํฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม ภิกฺขู ภตฺตเคฺค อนฺตรฆเร ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ อนนุโลมิกํ กา ยกมฺมํ วจีกมฺมํ อุปทํเสสฺสนฺติ , หตฺถปรามาสํ กริสฺสนฺตี’’ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอ ตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ‘‘สจฺจํ กิร, ภิกฺขเว, ภิกฺขู ภตฺตเคฺค อนฺตรฆเร ภณฺฑนชาตา…เป.… หตฺถปรามาสํ กโรนฺตี’’ติ? ‘‘สจฺจํ, ภควา’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา…เป.… วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘ภินฺน, ภิกฺขเว, สเงฺฆ อธมฺมิยายมาเน [อธมฺมิยมาเน (สี. สฺยา. กตฺถจิ) อธมฺมียมาเน (ก.)] อสโมฺมทิกาย วตฺตมานาย [-‘‘อสโมฺมทิกาวตฺตมานาย’’ อิติ อฎฺฐ กถายํ สํวเณฺณตพฺพปาโฐ] ‘เอตฺตาวตา น อญฺญมญฺญํ อนนุโลมิกํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ อุปทํ เสสฺสาม, หตฺถปรามาสํ กริสฺสามา’ติ อาสเน นิสีทิตพฺพํฯ ภินฺน, ภิกฺขเว, สเงฺฆ ธมฺมิยา ยมาเน สโมฺมทิกาย วตฺตมานาย อาสนนฺตริกาย นิสีทิตพฺพ’’นฺติฯ

๔๕๗. [ม. นิ. ๓.๒๓๖ โถกํ วิสทิสํ] เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สงฺฆมเชฺฌ ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรนฺติฯ เต น สโกฺกนฺติ ตํ อธิ กรณํ วูปสเมตุํฯ อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวา เทตฺวา เอกมนฺตํ อฎฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิโต โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อิธ, ภเนฺต, ภิกฺ ขู สงฺฆมเชฺฌ ภณฺฑนชาตา กลหชาตา วิวาทาปนฺนา อญฺญมญฺญํ มุขสตฺตีหิ วิตุทนฺตา วิหรนฺ ติฯ เต น สโกฺกนฺติ ตํ อธิกรณํ วูปสเมตุํฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมตุ อนุ กมฺปํ อุปาทายา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข ภควา เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญเตฺต อาสเน นิสีทิ, นิสชฺช โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘อลํ, ภิกฺขเว, มา ภณฺฑนํ มา กลหํ มา วิคฺคหํ มา วิวาท’’นฺติฯ เอวํ วุเตฺต อญฺญตโร อธมฺมวาที ภิกฺขุ ภควนฺ ตํ เอตทโวจ – ‘‘อาคเมตุ, ภเนฺต, ภควา ธมฺมสฺสามี; อโปฺปสฺสุโกฺก, ภเนฺต, ภควา ทิฎฺฐธมฺม สุขวิหารมนุยุโตฺต วิหรตุฯ มยเมเตน ภณฺฑเนน กลเหน วิคฺคเหน วิวาเทน ปญฺญายิสฺสา มา’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘อลํ, ภิกฺขเว, มา ภณฺฑนํ มา กลหํ มา วิคฺ คหํ มา วิวาท’’นฺติฯ ทุติยมฺปิ โข โส อธมฺมวาที ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อาคเมตุ , ภเนฺต, ภควา ธมฺมสฺสามี; อโปฺปสฺสุโกฺก, ภเนฺต , ภควา ทิฎฺฐธมฺมสุขวิหารมนุยุโตฺต วิหรตุฯ มยเมเตน ภณฺฑเนน กลเหน วิคฺคเหน วิวาเทน ปญฺญายิสฺสามา’’ติฯ

๒๗๒. ทีฆาวุวตฺถุ

๔๕๘. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘ภูตปุพฺพํ, ภิกฺขเว, พาราณสิยํ [วชิรพุทฺธิฏีกา โอโลเกตพฺพา] พฺรหฺมทตฺโต นาม กาสิราชา อโหสิ อฑฺฒो มหทฺธโน มหาโภโค มหพฺพโล มหาวาหโน มหาวิชิโต ปริปุณฺณโกสโกฏฺฐาคาโรฯ ทีฆีติ นาม โกสลราชา อโหสิ ทลิทฺโท อปฺปธโน อปฺปโภโค อปฺปพโล อปฺปวาหโน อปฺปวิชิโต อปริปุณฺณโกสโกฏฺฐาคาโรฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา จตุรงฺคินึ เสนํ สนฺนยฺหิตฺวา ทีฆีตึ โกสลราชานํ อพฺภุยฺยาสิฯ อโสฺสสิ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติ โกสลราชา – ‘‘พฺรหฺมทตฺโต กิร กาสิราชา จตุรงฺคินึ เสนํ สนฺนยฺหิตฺวา มมํ อพฺภุยฺยาโต’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ เอตทโหสิ – ‘‘พฺรหฺมทตฺโต โข กาสิราชา อฑฺฒो มหทฺธโน มหาโภโค มหพฺพโล มหาวาหโน มหาวิชิโต ปริปุณฺณโกสโกฏฺฐาคาโร, อหํ ปนมฺหิ ทลิทฺโท อปฺปธโน อปฺปโภโค อปฺปพโล อปฺปวาหโน อปฺปวิชิโต อปริปุณฺณโกสโกฏฺฐาคาโร, นาหํ ปฏิพโล พฺรหฺมทตฺเตน กาสิรญฺญา เอกสงฺฆาตมฺปิ สหิตุํฯ ยํนูนาหํ ปฏิกจฺเจว นครมฺหา นิปฺปเตยฺย’’นฺติฯ

อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติ โกสลราชา มเหสึ อาทาย ปฏิกจฺเจว นครมฺหา นิปฺปติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนปทญฺจ โกสญฺจ โกฏฺฐาคารญฺจ อภิวิชิย อชฺฌาวสติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติ โกสลราชา สปชาปติโก เยน วาราณสี เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน พาราณสี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ, ภิกฺขเว, ทีฆีติ โกสลราชา สปชาปติโก พาราณสิยํ อญฺญตรสฺมึ ปจฺจนฺติเม โอกาเส กุมฺภการนิเวสเน อญฺญาตกเวเสน ปริพฺพาชกจฺฉนฺเนน ปฏิวสติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ มเหสี นจิรเสฺสว คพฺภินี อโหสิฯ ตสฺสา เอวรูโป โทหโฬ อุปฺปนฺโน โหติ – ‘‘อิจฺฉติ สูริยสฺส อุคฺคมนกาเล จตุรงฺคินึ เสนํ สนฺนทฺธํ วมฺมิกํ สุภูเม ฐิตํ ปสฺสิตุํ , ขคฺคานญฺจ โธวนํ ปาตุํ’’ฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ มเหสี ทีฆีตึ โกสลราชานํ เอตทโวจ – ‘‘คพฺภินีมฺหิ, เทวฯ ตสฺสา เม เอวรูโป โทหโฬ อุปฺปนฺโน – อิจฺฉามิ สูริยสฺส อุคฺคมนกาเล จตุรงฺคินึ เสนํ สนฺนทฺธํ วมฺมิกํ [วมฺมิตํ (สี.)] สุภูเม ฐิตํ ปสฺสิตุํ, ขคฺคานญฺจ โธวนํ ปาตุ’’นฺติฯ ‘‘กุโต, เทวิ, อมฺหากํ ทุคฺคตานํ จตุรงฺคินี เสนา สนฺนทฺธา วมฺมิกา สุภูเม ฐิตา, ขคฺคานญฺจ โธวนํ ปาตุ’’นฺติ [ขคฺคานญฺจ โธวนนฺติ (สี. สฺยา.)] ‘‘สจาหํ, เทว, น ลภิสฺสามิ, มริสฺสามี’’ติฯ

๔๕๙. เตน โข ปน สมเยน, พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปุโรหิโต พฺราหฺมโณ ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ สหาโย โหติ ฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติ โกสลราชา เยน พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปุโรหิโต พฺราหฺมโณ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปุโรหิตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ – ‘‘สขี เต, สมฺม, คพฺภินีฯ ตสฺสา เอวรูโป โทหโฬ อุปฺปนฺโน – อิจฺฉติ สูริยสฺส อุคฺคมนกาเล จตุรงฺคินึ เสนํ สนฺนทฺธํ วมฺมิกํ สุภูเม ฐิตํ ปสฺสิตุํ, ขคฺคานญฺจ โธวนํ ปาตุ’’นฺติฯ ‘‘เตน หิ, เทว, มยมฺปิ เทวึ ปสฺสามา’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ มเหสี เยน พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปุโรหิโต พฺราหฺมโณ เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปุโรหิโต พฺราหฺมโณ ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ มเหสึ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตึ, ทิสฺวาน อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา เยน ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ มเหสี เตนญฺชลึ ปณาเมตฺวา ติกฺขตฺตุํ อุทานํ อุทาเนสิ – ‘‘โกสลราชา วต โภ กุจฺฉิคโต, โกสลราชา วต โภ กุจฺฉิคโต’’ติฯ อตฺตมนา [อวิมนา (สี. สฺยา. กตฺถจิ], เทวิ, โหหิฯ ลจฺฉสิ สู

ริยสฺส อุคฺคมนกาเล จตุรงฺคินึ เสนํ สนฺนทฺธํ วมฺมิกํ สุภูเม ฐิตํ ปสฺสิตุํ, ขคฺคานญฺจ โธวนํ ปาตุนฺติฯ

อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปุโรหิโต พฺราหฺมโณ เยน พฺรหฺมทโตฺต กาสิราชา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา พฺรหฺมทตฺตํ กาสิราชานํ เอตทโวจ – ''ตถา, เทว, นิมิตฺตานิ ทิสฺสนฺติ, เสฺว สูริยุคฺคมนกาเล จตุรงฺคินี เสนา สนฺนทฺธา วมฺมิกา สุภูเม ติฏฺฐตุ, ขคฺคา จ โธวิยนฺตู''ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทโตฺต กาสิราชา มนุเสฺส อาณาเปสิ – ''ยถา, ภเณ, ปุโรหิโต พฺราหฺมโณ อาห ตถา กโรถา''ติฯ อลภิ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ มเหสี สูริยสฺส อุคฺคมนกาเล จตุรงฺคินึ เสนํ สนฺนทฺธํ วมฺมิกํ สุภูเม ฐิตํ ปสฺสิตุํ, ขคฺคานญฺจ โธวนํ ปาตุํฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ มเหสี ตสฺส คพฺภสฺส ปริปากมนฺวาย ปุตฺตํ วิชายิฯ ตสฺส ทีฆาวูติ นามํ อกํสุฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร นจิรเสฺสว วิญฺญุตํ ปาปุณิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ เอตทโหสิ – ''อยํ โข พฺรหฺมทโตฺต กาสิราชา พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโก, อิมินา อมฺหากํ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐาคารญฺจ อจฺฉินฺนํ, สจายํ อเมฺห ชานิสฺสติ, สเพฺพว ตโย ฆาตาเปสฺสติ, ยํนูนาหํ ทีฆาวุํ กุมารํ พหินคเร วาเสยฺย''นฺติฯ อถ โข ภิกฺขเว ทีฆีติ โกสลราชา ทีฆาวุํ กุมารํ พหินคเร วาเสสิฯ อถ โข ภิกฺขเว ทีฆาวุ กุมาโร พหินคเร ปฏิวสโนฺต นจิรเสฺสว สพฺพสิปฺปานิ สิกฺขิฯ

๔๖๐. เตน โข ปน สมเยน ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ กปฺปโก พฺรหฺมทเตฺต กาสิรเญฺญ ปฏิวสติฯ อทฺทสา โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ กปฺปโก ทีฆีตึ โกสลราชานํ สปชาปติกํ พาราณสิยํ อญฺญตรสฺมึ ปจฺจนฺติเม โอกาเส กุมฺภการนิเวสเน อญฺญาตกเวเสน ปริพฺพาชกจฺฉเนฺนน ปฏิวสนฺตํ, ทิสฺวาน เยน พฺรหฺมทโตฺต กาสิราชา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา พฺรหฺมทตฺตํ กาสิราชานํ เอตทโวจ – ''ทีฆีติ, เทว, โกสลราชา สปชาปติโก พาราณสิยํ อญฺญตรสฺมึ ปจฺจนฺติเม โอกาเส กุมฺภการนิเวสเน อญฺญาตกเวเสน ปริพฺพาชกจฺฉเนฺนน ปฏิวสตี''ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทโตฺต กาสิราชา มนุเสฺส อาณาเปสิ – ''เตน หิ, ภเณ, ทีฆีตึ โกสลราชานํ สปชาปติกํ อาเนถา''ติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข, ภิกฺขเว, เต มนุสฺสา พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปฏิสฺสุตฺวา ทีฆีตึ โกสลราชานํ สปชาปติกํ อาเนสุํฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทโตฺต กาสิราชา มนุเสฺส อาณาเปสิ – ''เตน หิ, ภเณ, ทีฆีตึ โกสลราชานํ สปชาปติกํ ทฬฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหํ คาฬฺหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑํ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิกาย รถิกํ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกํ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส จตุธา ฉินฺทิตฺวา จตุทฺทิสา พิลานิ นิกฺขิปถา''ติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข, ภิกฺขเว, เต มนุสฺสา พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปฏิสฺสุตฺวา ทีฆีตึ โกสลราชานํ สปชาปติกํ ทฬฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหํ คาฬฺหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑํ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิกาย รถิกํ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกํ ปริเนนฺติฯ

อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ''จิรํทิฏฺฐา โข เม มาตาปิตโรฯ ยํนูนาหํ มาตาปิตโร ปเสฺสยฺย''นฺติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พาราณสึ ปวิสิตฺวา อทฺทส มาตาปิตโร ทฬฺหาย รชฺชุยา ปจฺฉาพาหํ คาฬฺหพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ขุรมุณฺฑํ กริตฺวา ขรสฺสเรน ปณเวน รถิกาย รถิกํ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกํ ปริเนเนฺต, ทิสฺวาน เยน มาตาปิตโร เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติ โกสลราชา ทีฆาวุํ กุมารํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ; ทิสฺวาน ทีฆาวุํ กุมารํ เอตทโวจ – ''มา โข ตฺวํ, ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํฯ น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี''ติฯ เอวํ วุเตฺต, ภิกฺขเว, เต มนุสฺสา ทีฆีตึ โกสลราชานํ เอตทโวจุํ – ''อุมฺมตฺตโก อยํ ทีฆีติ โกสลราชา วิปฺปลปติฯ โก อิมสฺส ทีฆาวุ? กํ อยํ

เอวมาห – ‘มา โข ตฺวํ, ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํฯ น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’’ติฯ ‘‘นาหํ, ภเณ, อุมฺมตฺตโก วิปฺปลปามิ, อปิ จ โย วิญฺญู โส วิภาเวสฺสตี’’ติฯ ทุติยมฺปิ โข, ภิกฺขเว…เป…. ตติยมฺปิ โข, ภิกฺขเว, ทีฆีติ โกสล ราชา ทีฆาวุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘มา โข ตฺวํ, ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํฯ น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’’ติฯ ตติยมฺปิ โข, ภิกฺขเว, เต มนุสฺสา ทีฆีตึ โกสลราชานํ เอตทโวจุํ – ‘‘อุมฺมตฺตโก อยํ ทีฆีติ โกสลราชา วิปฺปลปติฯ โก อิมสฺส ทีฆาวุ ? กํ อยํ เอวมาห – มา โข ตฺวํ, ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํฯ น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’’ติฯ ‘‘นาหํ, ภเณ, อุมฺมตฺตโก วิปฺปลปามิ, อปิ จ โย วิญฺญู โส วิภาเวสฺสตี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, เต มนุสฺสา ทีฆีตึ โกสลราชานํ สปชาปติกํ รถิกาย รถิกํ สิงฺฆาฏเกน สิงฺฆาฏกํ ปริเนตฺวา ทกฺขิเณน ทฺวาเรน นิกฺขาเมตฺวา ทกฺขิณโต นครสฺส จตุธา ฉินฺทิตฺวา จตุทฺทิสา พิลานิ นิกฺขิปิตฺวา คุมฺพํ ฐเปตฺวา ปกฺกมิํสุฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พาราณสิํ ปวิสิตฺวา สุรํ นีหริตฺวา คุมฺพิเย ปาเยสิฯ ยทา เต มตฺตา อเหสุํ ปติตา, อถ กฏฺฐานิ สํกฑฺฒิตฺวา จิตกํ กริตฺวา มาตาปิตูนํ สรีรํ จิตกํ อาโรเปตฺวา อคฺคิํ ทตฺวา ปญฺชลิโก ติกฺขตฺตุํ จิตกํ ปทกฺขิณํ อกาสิฯ

๔๖๑. เตน โข ปน สมเยน พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา อุปริปาสาทวรคโต โหติฯ อทฺทสา โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆาวุํ กุมารํ ปญฺชลิกํ ติกฺขตฺตุํ จิตกํ ปทกฺขิณํ กโรนฺตํ, ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข โส มนุโสฺส ทีฆีติสฺส โกสลรโญฺญ ญาติ วา สาโลหิโต วา, อโห เม อนตฺถโต, น หิ นาม เม โกจิ อาโรเจสฺสตี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร อรญฺญํ คนฺตฺวา ยาวทตฺถํ กนฺทิตฺวา โรทิตฺวา ขปฺปํ [พปฺปํ (สี. สฺยา.)] ปุญฺฉิตฺวา พาราณสิํ ปวิสิตฺวา อเนฺตปุรสฺส สามนฺตา หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา หตฺถาจริยํ เอตทโวจ – ‘‘อิจฺฉามหํ, อาจริย, สิปฺปํ สิกฺขิตุ’’นฺติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ มาณวก, สิกฺขสฺสู’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย หตฺถิสาลายํ มญฺชุนา สเรน คายิ, วีณญฺจ วาเทสิฯ อโสฺสสิ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย หตฺถิสาลายํ มญฺชุนา สเรน คีตํ วีณญฺจ วาทิตํ, สุตฺวาน มนุเสฺส ปุจฺฉิ – ‘‘โก, ภเณ, รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย หตฺถิสาลายํ มญฺชุนา สเรน คายิ, วีณญฺจ วาเทสี’’ติ? ‘‘อมุกสฺส, เทว, หตฺถาจริยสฺส อเนฺตวาสี มาณวโก รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย หตฺถิสาลายํ มญฺชุนา สเรน คายิ, วีณญฺจ วาเทสี’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ, ตํ มาณวกํ อาเนถา’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข, ภิกฺขเว, เต มนุสฺสา พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปฏิสฺสุตฺวา ทีฆาวุํ กุมารํ อาเนสุํฯ ‘‘ตฺวํ ภเณ มาณวก, รตฺติยา ปจฺจูสสมยํ ปจฺจุฏฺฐาย หตฺถิสาลายํ มญฺชุนา สเรน คายิ, วีณญฺจ วาเทสี’’ติ? ‘‘เอวํ, เทวา’’ติฯ ‘‘เตน หิ ตฺวํ, ภเณ มาณวก, คายสฺสุ, วีณญฺจ วาเทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปฏิสฺสุตฺวา อาราธาเปโกฺข มญฺชุนา สเรน คายิ , วีณญฺจ วาเทสิฯ ‘‘ตฺวํ, ภเณ มาณวก, มํ อุปฏฺฐหา’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปุพฺพุฏฺฐายี อโหสิ ปจฺฉานิปาตี กิงฺการปฏิสฺสาวี มนาปจารี ปิยวาทีฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆาวุํ กุมารํ นจิรเสฺสว อพฺภนฺตริเม วิสฺสาสิกฏฺฐาเน ฐเปสิฯ

๔๖๒. อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆาวุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘เตน หิ, ภเณ มาณวก, รถํ โยเชหิ, มิควํ คมิสฺสามา’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรโญฺญ ปฏิสฺสุตฺวา รถํ โยเชตฺวา พฺรหฺมทตฺตํ กาสิราชานํ เอตทโวจ – ‘‘ยุโตฺต โข เต, เทว, รโถ, ยสฺส ทานิ กาลํ มญฺญสี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา รถํ อภิรุหิฯ ทีฆาวุ กุมาโร รถํ เปเสสิฯ ตถา ตถา รถํ เปเสสิ ยถา ยถา อเญฺญเนว เสนา อคมา

สิ อเญฺญเนว รโถฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทูรํ คนฺตฺวา ทีฆาวุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘เตน หิ, ภเณ มาณวก, รถํ มุญฺจสฺสุ, กิลนฺโตมฺหิ, นิปชฺชิสฺสามี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรญฺโญ ปฏิสฺสุตฺวา รถํ มุญฺจิตฺวา ปถวิยํ ปลฺลงฺเกน นิสีทิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส อุจฺฉงฺเค สีสํ กตฺวา เสยฺยํ กปฺเปสิฯ ตสฺส กิลนฺตสฺส มุหุตฺตเกเนว นิทฺทา โอกฺกมิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโกฯ อิมินา อมฺหากํ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐาคารญฺจ อจฺฉินฺนํฯ อิมินา จ เม มาตาปิตโร หตาฯ อยํ ขฺวสฺส กาโล โยหํ เวรํ อเปฺปยฺย’’นฺติ โกสิยา ขคฺคํ นิพฺพาหิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ปิตา โข มํ มรณกาเล อวจ ‘มา โข ตฺวํ, ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํฯ น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’ติฯ น โข เมตํ ปติรูปํ , ยฺวาหํ ปิตุวจนํ อติกฺกเมยฺย’’นฺติ โกสิยา ขคฺคํ ปเวเสสิฯ ทุติยมฺปิ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโก, อิมิโน อมฺหากํ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐาคารญฺจ อจฺฉินฺนํ, อิมินา จ เม มาตาปิตโร หตา, อยํ ขฺวสฺส กาโล โยหํ เวรํ อเปฺปยฺย’’นฺติ โกสิยา ขคฺคํ นิพฺพาหิฯ ทุติยมฺปิ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ปิตา โข มํ มรณกาเล อวจ ‘มา โข ตฺวํ ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํ, น หิ ตาต ทีฆาวุ เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’ติฯ น โข เมตํ ปติรูปํ, ยฺวาหํ ปิตุวจนํ อติกฺกเมยฺย’’นฺติฯ ปุนเทว โกสิยา ขคฺคํ ปเวเสสิฯ ตติยมฺปิ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโกฯ อิมินา อมฺหากํ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐาคารญฺจ อจฺฉินฺนํฯ อิมินา จ เม มาตาปิตโร หตาฯ อยํ ขฺวสฺส กาโล โยหํ เวรํ อเปฺปยฺย’’นฺติ โกสิยา ขคฺคํ นิพฺพาหิฯ ตติยมฺปิ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส เอตทโหสิ – ‘‘ปิตา โข มํ มรณกาเล อวจ ‘มา โข ตฺวํ, ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํฯ น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’ติฯ น โข เมตํ ปติรูปํ, ยฺวาหํ ปิตุวจนํ อติกฺกเมยฺย’’’นฺติ ปุนเทว โกสิยา ขคฺคํ ปเวเสสิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ภีโต อุพฺพิโคฺค อุสฺสงฺกี อุตฺรสฺโต สหสา วุฏฺฐาสิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พฺรหฺมทตฺตํ กาสิราชานํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ , เทว, ภีโต อุพฺพิโคฺค อุสฺสงฺกี อุตฺรสฺโต สหสา วุฏฺฐาสี’’ติ? อิธ มํ, ภเณ มาณวก, ทีฆีติสฺส โกสลรญฺโญ ปุตฺโต ทีฆาวุ กุมาโร สุปินเนฺตน ขเคฺคน ปริปาเตสิฯ เตนาหํ ภีโต อุพฺพิโคฺค อุสฺสงฺกี อุตฺรสฺโต สหสา วุฏฺฐาสินฺติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร วาเมน หเตฺถน พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรญฺโญ สีสํ ปรามสิตฺวา ทกฺขิเณน หเตฺถน ขคฺคํ นิพฺพาเหตฺวา พฺรหฺมทตฺตํ กาสิราชานํ เอตทโวจ – ‘‘อหํ โข โส, เทว, ทีฆีติสฺส โกสลรญฺโญ ปุตฺโต ทีฆาวุ กุมาโรฯ พหุโน ตฺวํ อมฺหากํ อนตฺถสฺส การโกฯ ตยา อมฺหากํ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนปโท จ โกโส จ โกฏฺฐาคารญฺจ อจฺฉินฺนํฯ ตยา จ เม มาตาปิตโร หตาฯ อยํ ขฺวสฺส กาโล ยฺวาหํ เวรํ อเปฺปยฺย’’นฺติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆาวุสฺส กุมารสฺส ปาเทสุ สิรสา นิปติตฺวา ทีฆาวุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘ชีวิตํ เม, ตาต ทีฆาวุ, เทหิฯ ชีวิตํ เม, ตาต ทีฆาวุ, เทหี’’ติฯ ‘‘กฺยาหํ อุสฺสหามิ เทวสฺส ชีวิตํ ทาตุํ ? เทโว โข เม ชีวิตํ ทเทยฺยา’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ตาต ทีฆาวุ, ตฺวเญฺจว เม ชีวิตํ เทหิ, อหญฺจ เต ชีวิตํ ทมฺมี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต จ กาสิราชา ทีฆาวุ จ กุมาโร อญฺญมญฺญสฺส ชีวิตํ อทํสุ, ปาณิญฺจ อคฺคเหสุํ, สปถญฺจ อกํสุ อทฺทูภาย [อทฺรูภาย, อทฺพฺภาย (ก.)]ฯ

อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆาวุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘เตน หิ, ตาต ทีฆาวุ, รถํ โยเชหิ , คมิสฺสามา’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข, ภิกฺขเว, ทีฆาวุ กุมาโร พฺรหฺมทตฺตสฺส กาสิรญฺโญ ปฏิสฺสุตฺวา รถํ โยเชตฺวา พฺรหฺมทตฺตํ กาสิราชานํ เอตทโวจ – ‘‘ยุตฺโต โข เต,

เทว, รโถ, ยสฺส ทานิ กาลํ มญฺญสี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา รถํ อภิรุหิฯ ทีฆาวุ กุมาโร รถํ เปเสสิฯ ตถา ตถา รถํ เปเสสิ ยถา ยถา นจิรเสฺสว เสนาย สมาคญฺฉิฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา พาราณสึ ปวิสิตฺวา อมจฺเจ ปาริสชฺเช สนฺนิปาตาเปตฺวา เอตทโวจ – ‘‘สเจ, ภเณ, ทีฆีติสฺส โกสลรญฺโญ ปุตฺตํ ทีฆาวุํ กุมารํ ปเสฺสยฺยาถ, กินฺติ นํ กเรยฺยาถา’’ติ? เอกจฺเจ เอวมาหํสุ – ‘‘มยํ, เทว, หตฺเถ ฉินฺเทยฺยามฯ มยํ, เทว, ปาเท ฉินฺเทยฺยามฯ มยํ, เทว, หตฺถปาเท ฉินฺเทยฺยามฯ มยํ, เทว, กณฺเณ ฉินฺเทยฺยามฯ มยํ, เทว, นาสํ ฉินฺเทยฺยามฯ มยํ, เทว, กณฺณนาสํ ฉินฺเทยฺยามฯ มยํ, เทว, สีสํ ฉินฺเทยฺยามา’’ติฯ ‘‘อยํ โข, ภเณ, ทีฆีติสฺส โกสลรญฺโญ ปุตฺโต ทีฆาวุ กุมาโรฯ นายํ ลพฺภา กิญฺจิ กาตุํฯ อิมินา จ เม ชีวิตํ ทินฺนํ, มยา จ อิมสฺส ชีวิตํ ทินฺน’’นฺติฯ

๔๖๓. อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา ทีฆาวุํ กุมารํ เอตทโวจ – ‘‘ยํ โข เต, ตาต ทีฆาวุ, ปิตา มรณกาเล อวจ ‘มา โข ตฺวํ, ตาต ทีฆาวุ, ทีฆํ ปสฺส, มา รสฺสํฯ น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’ติ, กึ เต ปิตา สนฺธาย อวจา’’ติ? ‘‘ยํ โข เม , เทว, ปิตา มรณกาเล อวจ ‘มา ทีฆ’นฺติ มา จิรํ เวรํ อกาสีติฯ อิมํ โข เม, เทว, ปิตา มรณกาเล อวจ มา ทีฆนฺติฯ ยํ โข เม, เทว, ปิตา มรณกาเล อวจ ‘มา รสฺส’นฺติ มา ขิปฺปํ มิตฺเตหิ ภิชฺชิตฺถา’’ติฯ อิมํ โข เม, เทว, ปิตา มรณกาเล อวจ มา รสฺสนฺติฯ ยํ โข เม, เทว, ปิตา มรณกาเล อวจ ‘‘น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ, อเวเรน หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’’ติ เทเวน เม มาตาปิตโร หตาติฯ สจาหํ เทวํ ชีวิตา โวโรเปยฺยํ, เย เทวสฺส อตฺถกามา เต มํ ชีวิตา โวโรเปยฺยุํ, เย เม อตฺถกามา เต เต ชีวิตา โวโรเปยฺยุํ – เอวํ ตํ เวรํ เวเรน น วูปสเมยฺยฯ อิทานิ จ ปน เม เทเวน ชีวิตํ ทินฺนํ, มยา จ เทวสฺส ชีวิตํ ทินฺนํฯ เอวํ ตํ เวรํ อเวเรน วูปสนฺตํฯ อิมํ โข เม, เทว, ปิตา มรณกาเล อวจ – น หิ, ตาต ทีฆาวุ, เวเรน เวรา สมฺมนฺติ; อเวเรน หิ , ตาต ทีฆาวุ, เวรา สมฺมนฺตี’’ติฯ อถ โข, ภิกฺขเว, พฺรหฺมทตฺโต กาสิราชา – ‘‘อจฺฉริยํ วต โภ! อพฺภุตํ วต โภ! ยาว ปณฺฑิโต อยํ ทีฆาวุ กุมาโร, ยตฺร หิ นาม ปิตุโน สํขิตฺเตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานิสฺสตี’’ติ เปตฺติกํ พลญฺจ วาหนญฺจ ชนปทญฺจ โกสญฺจ โกฏฺฐาคารญฺจ ปฏิปาเทสิ, ธีตรญฺจ อทาสิฯ เตสญฺหิ นาม, ภิกฺขเว, ราชูนํ อาทินฺนทณฺฑานํ อาทินฺนสตฺถานํ เอวรูปํ ขนฺติโสรจฺจํ ภวิสฺสติฯ อิธ โข ปน ตํ, ภิกฺขเว , โสเภถ ยํ ตุเมฺห เอวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินเย ปพฺพชิตา สมานา ขมา จ ภเวยฺยาถ โสรตา จาติ? ตติยมฺปิ โข ภควา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘อลํ, ภิกฺขเว, มา ภณฺฑนํ มา กลหํ มา วิคฺคหํ มา วิวาท’’นฺติฯ ตติยมฺปิ โข โส อธมฺมวาที ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อาคเมตุ, ภเนฺต, ภควา ธมฺมสฺสามี; อโปฺปสฺสุโกฺก, ภเนฺต, ภควา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารมนุยุตฺโต วิหรตุฯ มยเมเตน ภณฺฑเนน กลเหน วิคฺคเหน วิวาเทน ปญฺญายิสฺสามา’’ติฯ อถ โข ภควา – ปริยาทินฺนรูปา โข อิเม โมฆปุริสา, นยิเม สุกรา สญฺญาเปตุนฺติ – อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ

ทีฆาวุภาณวาโร นิฏฺฐิโต ปฐโมฯ

๔๖๔. [ม. นิ. ๓.๒๓๖] อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย โกสมฺพึ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ โกสมฺพิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกฺกโนฺต เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย สงฺฆมเชฺฌ ฐิตโกว อิมา คาถาโย อภาสิ –

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] ‘‘ปุถุสโทฺท สมชโน, น พาโล โกจิ มญฺญถ;
สงฺฆสฺมึ ภิชฺชมานสฺมึ, นาญฺญํ ภิโยฺย อมญฺญรุํฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] ‘‘ปริมุฏฺฐา ปณฺฑิตาภาสา, วาจาโคจรภาณิโน;

ยาวิจฺฉนฺติ มุขายามํ, เยน นีตา น ตํ วิทูฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “อกฺโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ, อชินิ มํ อหาสิ เม;
เย จ ตํ อุปนยฺหนฺติ, เวรํ เตสํ น สมฺมติฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “อกฺโกจฺฉิ มํ อวธิ มํ, อชินิ มํ อหาสิ เม;
เย จ ตํ นุปนยฺหนฺติ, เวรํ เตสูปสมฺมติฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “น หิ เวเรน เวรานิ, สมฺมนฺตีธ กุทาจนํ;
อเวเรน จ สมฺมนฺติ, เอสธโมฺม สนนฺตโนฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “ปเร จ น วิชานนฺติ, มยเมตฺถ ยมามเส;
เย จ ตตฺถ วิชานนฺติ, ตโต สมฺมนฺติ เมธคาฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “อฏฺฐิจฺฉินฺนา ปาณหรา, ควาสฺสธนหาริโน;
รฏฺฐํ วิลุมฺปมานานํ, เตสมฺปิ โหติ สงฺคติฯ

“กสฺมา ตุมฺหาก โน สิยา;
[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “สเจ ลเภถ นิปกํ สหายํ;
สทฺธิํจรํ สาธุวิหาริ ธีรํ;
อภิภุยฺย สพฺพานิ ปริสฺสยานิ;
จเรยฺย เตนตฺตมโน สตีมาฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “โน เจ ลเภถ นิปกํ สหายํ;
สทฺธิํ จรํ สาธุวิหาริ ธีรํ;
ราชาว รฏฺฐํ วิชิตํ ปหาย;
เอโก จเร มาตงฺครเญฺญว นาโคฯ

[ม. นิ. ๓.๒๓๗] “เอกสฺส จริตํ เสโยฺย;
นตฺถิ พาเล สหายตา;
เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา;
อโปฺปสฺสุโกฺก มาตงฺครเญฺญว นาโค”ติฯ

ทีฆาวุวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๗๓. พาลกโลณกคมนกถา

๔๖๕. อถ โข ภควา สงฺฆมเชฺฌ ฐิตโกว อิมา คาถาโย ภาสิตฺวา เยน พาลกโลณกคาโม [พาลกโลณการคาโม (สี. สฺยา.)] เตนุปสงฺกมิฯ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา ภคุ พาลกโลณกคาเม วิหรติฯ อทฺทสา โข อายสฺมา ภคุ ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน อาสนํ ปญฺญเปสิ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิ, ปจฺจุคฺคนฺตฺวา ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหสิฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน, นิสชฺช โข ภควา ปาเท ปกฺขาเลสิฯ อายสฺมาปิ โข ภคุ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ภคุํ ภควา เอตทโวจ – “กจฺจิ, ภิกฺขุ, ขมนียํ; กจฺจิ ยาปนียํ, กจฺจิ ปิณฺฑเกน น กิลมสี”ติ? “ขมนียํ, ภควา, ยาปนียํ, ภควา; น

จาหํ, ภนฺเต, ปิณฺฑเกน กิลมามี’’ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ ภคุํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุตฺเตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน ปาจีนวํสทาโย เตนุปสงฺกมิฯ

พาลกโลณกคมนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๗๔. ปาจีนวํสทายคมนกถา

๔๖๖. [ม. นิ. ๑.๓๒๕ อาทโย ปสฺสิตพฺพํ] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล [กิมฺพิโล (สี. สฺยา.)] ปาจีนวํสทาเย วิหรนฺติฯ อทฺทสา โข ทายปาโล ภควนฺตํ ทูรโตว อาคจฺฉนฺตํ, ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘มา, สมณ, เอตํ ทายํ ปาวิสิฯ สนฺเตตฺถ ตโย กุลปุตฺตา อตฺตกามรูปา วิหรนฺติฯ มา เตสํ อผาสุมกาสี’’ติฯ อโสฺสสิ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ ทายปาลสฺส ภควตา สทฺธึ มนฺตยมานสฺส, สุตฺวาน ทายปาลํ เอตทโวจ – ‘‘มาวุโส, ทายปาล, ภควนฺตํ วาเรสิ ฯ สตฺถา โน ภควา อนุปฺปตฺโต’’ติฯ อถ โข อายสฺมา อนุรุทฺโธ เยนายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตญฺจ นนฺทิยํ อายสฺมนฺตญฺจ กิมิลํ เอตทโวจ – ‘‘อภิกฺกมถายสฺมนฺโต อภิกฺกมถายสฺมนฺโต, สตฺถา โน ภควา อนุปฺปตฺโต’’ติฯ อถ โข อายสฺมา จ อนุรุทฺโธ อายสฺมา จ นนฺทิโย อายสฺมา จ กิมิโล ภควนฺตํ ปจฺจุคฺคนฺตฺวา เอโก ภควโต ปตฺตจีวรํ ปฏิคฺคเหสิ, เอโก อาสนํ ปญฺญเปสิ, เอโก ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปิฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญตฺเต อาสเน , นิสชฺช โข ภควา ปาเท ปกฺขาเลสิฯ เตปิ โข อายสฺมนฺโต ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ อนุรุทฺธํ ภควา เอตทโวจ – ‘‘กจฺจิ โว, อนุรุทฺธา, ขมนียํ, กจฺจิ ยาปนียํ; กจฺจิ ปิณฺฑเกน น กิลมถา’’ติ? ‘‘ขมนียํ ภควา, ยาปนียํ ภควา; น จ มยํ, ภนฺเต, ปิณฺฑเกน กิลมามา’’ติฯ

‘‘กจฺจิ ปน โว อนุรุทฺธา สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรถา’’ติ? ‘‘ตคฺฆ มยํ, ภนฺเต, สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรามา’’ติฯ ‘‘ยถา กถํ ปน ตุเมฺห, อนุรุทฺธา, สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรถา’’ติ? ‘‘อิธ มยฺหํ, ภนฺเต, เอวํ โหติ – ‘ลาภา วต เม, สุลทฺธํ วต เม, โยหํ เอวรูเปหิ สพฺรหฺมจารีหิ สทฺธึ วิหรามี’’’ติฯ ตสฺส มยฺหํ, ภนฺเต, อิเมสุ อายสฺมเนฺตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จ; เมตฺตํ วจีกมฺมํ… เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จฯ ตสฺส มยฺหํ, ภนฺเต, เอวํ โหติ – ‘‘‘ยํนูนาหํ สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วเตฺตยฺย’นฺติฯ โส โข อหํ, ภนฺเต, สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตามิฯ นานา หิ โข โน, ภนฺเต, กายา, เอกญฺจ ปน มเญฺญ จิตฺต’’นฺติฯ

อายสฺมาปิ โข นนฺทิโย…เป.… อายสฺมาปิ โข กิมิโล ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘มยฺหมฺปิ โข, ภนฺเต, เอวํ โหติ – ‘ลาภา วต เม, สุลทฺธํ วต เม, โยหํ เอวรูเปหิ สพฺรหฺมจารีหิ สทฺธึ วิหรามี’ติฯ ตสฺส มยฺหํ, ภนฺเต, อิเมสุ อายสฺมเนฺตสุ เมตฺตํ กายกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จ; เมตฺตํ วจีกมฺมํ เมตฺตํ มโนกมฺมํ ปจฺจุปฏฺฐิตํ อาวิ เจว รโห จฯ ตสฺส มยฺหํ, ภนฺเต, เอวํ โหติ ‘ยํนูนาหํ สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วเตฺตยฺย’นฺติฯ โส โข อหํ, ภนฺเต, สกํ จิตฺตํ นิกฺขิปิตฺวา อิเมสํเยว อายสฺมนฺตานํ จิตฺตสฺส วเสน วตฺตามิฯ นานา หิ โข โน, ภนฺเต, กายา, เอกญฺจ ปน มเญฺญ จิตฺตนฺติฯ เอวํ โข มยํ, ภนฺเต, สมคฺคา สโมฺมทมานา อวิวทมานา ขีโรทกีภูตา อญฺญมญฺญํ ปิยจกฺขูหิ สมฺปสฺสนฺตา วิหรามา’’ติฯ

“กจฺจิ ปน โว, อนุรุทฺธา, อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหรถา”ติ? “ตคฺฆ มยํ, ภนฺเต, อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหรามา”ติฯ “ยถา กถํ ปน ตุเมฺห, อนุรุทฺธา, อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหรถา”ติ? “อิธ, ภนฺเต, อมฺหากํ โย ปฐมํ คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ โส อาสนํ ปญฺญเปติ, ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ อุปนิกฺขิปติ, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา อุปฏฺฐาเปติ, ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติฯ โย ปจฺฉา คามโต ปิณฺฑาย ปฏิกฺกมติ, สเจ โหติ ภุตฺตาวเสโส, สเจ อากงฺขติ ภุญฺชติ, โน เจ อากงฺขติ อปฺปหริเต วา ฉเฑฺฑติฯ อปฺปาณเก วา อุทเก โอปิลาเปติฯ โส อาสนํ อุทฺธรติ , ปาโททกํ ปาทปีฐํ ปาทกถลิกํ ปฏิสาเมติ, อวกฺการปาตึ โธวิตฺวา ปฏิสาเมติ, ปานียํ ปริโภชนียํ ปฏิสาเมติ, ภตฺตคฺคํ สมฺมชฺชติฯ โย ปสฺสติ ปานียฆฏํ วา ปริโภชนียฆฏํ วา วจฺจฆฏํ วา ริตฺตํ ตุจฺฉํ โส อุปฏฺฐาเปติฯ สจสฺส โหติ อวิสยฺหํ, หตฺถวิกาเรน ทุติยํ อามนฺเตตฺวา หตฺถวิลงฺฆเกน อุปฏฺฐาเปม, น เตฺวว มยํ, ภนฺเต, ตปฺปจฺจยา วาจํ ภินฺทามฯ ปญฺจาหิกํ โข ปน มยํ, ภนฺเต, สพฺพรตฺตึ ธมฺมิยา กถาย สนฺนิสีทามฯ เอวํ โข มยํ, ภนฺเต, อปฺปมตฺตา อาตาปิโน ปหิตตฺตา วิหรามา”ติฯ

ปาจินวํสทายคมนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๗๕. ปาลิเลยฺยกคมนกถา

๔๖๗. [อุทา. ๓๕ อาทโย โถกํ วิสทิสํ] อถ โข ภควา อายสฺมนฺตญฺจ อนุรุทฺธํ อายสฺมนฺตญฺจ นนฺทิยํ อายสฺมนฺตญฺจ กิมิลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตฺวา สมาทเปตฺวา สมุเตฺตเชตฺวา สมฺปหํเสตฺวา อุฏฺฐายาสนา เยน ปาลิเลยฺยกํ [ปาริเลยฺยกํ (สี. สฺยา.)] เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน ปาลิเลยฺยกํ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา ปาลิเลยฺยเก วิหรติ รกฺขิตวนสเณฺฑ ภทฺทสาลมูเลฯ อถ โข ภควโต รโหคตสฺส ปฏิสลฺลีนสฺส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุทปาทิ – “อหํ โข ปุเพฺพ อากิโณฺณ น ผาสุ วิหาสึ เตหิ โกสมฺพเกหิ [โกสมฺพิเกหิ (สฺยา.)] ภิกฺขูหิภณฺฑนการเกหิ กลหการเกหิ วิวาทการเกหิ ภสฺสการเกหิ สเงฺฆ อธิกรณการเกหิฯ โสมฺหิ เอตรหิ เอโก อทุติโย สุขํ ผาสุ วิหรามิ อญฺญเตฺรว เตหิ โกสมฺพเกหิ ภิกฺขูหิ ภณฺฑนการเกหิ กลหการเกหิ วิวาทการเกหิ ภสฺสการเกหิ สเงฺฆ อธิกรณการเกหี”ติฯ

อญฺญตโรปิ โข หตฺถินาโค อากิโณฺณ วิหรติ หตฺถีหิ หตฺถินีหิ หตฺถิกฬเภหิ หตฺถิจฺฉาเปหิ, ฉินฺนคฺคานิ เจว ติณานิ ขาทติ, โอภคฺคโอภคฺคญฺจสฺส สาขาภงฺคํ ขาทนฺติ, อาวิลานิ จ ปานียานิ ปิวติ, โอคาหา จสฺส โอติณฺณสฺส หตฺถินิโย กายํ อุปนิฆํสนฺติโย คจฺฉนฺติฯ อถ โข ตสฺส หตฺถินาคสฺส เอตทโหสิ – “อหํ โข อากิโณฺณ วิหรามิ หตฺถีหิ หตฺถินีหิ หตฺถิกฬเภหิ หตฺถิจฺฉาเปหิ, ฉินฺนคฺคานิ เจว ติณานิ ขาทามิ, โอภคฺคโอภคฺคญฺจ เม สาขาภงฺคํ ขาทนฺติ, อาวิลานิ จ ปานียานิ ปิวามิ, โอคาหา จ เม โอติณฺณสฺส หตฺถินิโย กายํ อุปนิฆํสนฺติโย คจฺฉนฺติฯ ยํนูนาหํ เอโกว คณสฺมา วูปกฏฺฐ วิหเรยฺย”นฺติฯ อถ โข โส หตฺถินาโค ยูถา อปกฺกมฺม เยน ปาลิเลยฺยกํ รกฺขิตวนสโณฺฑ ภทฺทสาลมูลํ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา โสณฺฑาย ภควโต ปานียํ ปริโภชนียํ อุปฏฺฐาเปติ, อปฺปหริตญฺจ กโรติฯ อถ โข ตสฺส หตฺถินาคสฺส เอตทโหสิ – “อหํ โข ปุเพฺพ อากิโณฺณ น ผาสุ วิหาสึ หตฺถีหิ หตฺถินีหิ หตฺถิกฬเภหิ หตฺถิจฺฉาเปหิ, ฉินฺนคฺคานิ เจว ติณานิ ขาทึ, โอภคฺคโอภคฺคญฺจ เม สาขาภงฺคํ ขาทึสุ, อาวิลานิ จ ปานียานิ อปายึ โอคาหา จ เม โอติณฺณสฺส [โอคาหญฺจสฺส โอติณฺณสฺส (สฺยา.), โอคาหา จสฺส อุตฺติณฺณสฺส (สี.)] หตฺถินิโย กายํ อุปนิฆํสนฺติโย อคมํสุฯ โสมฺหิ เอตรหิ เอโก อทุติโย สุขํ ผาสุ วิหรามิ อญฺญเตฺรว หตฺถีหิ หตฺถินีหิ หตฺถิกฬเภหิ หตฺถิจฺฉาเปหี”ติฯ

อถ โข ภควา อตฺตโน จ ปวิเวกํ วิทิตฺวา ตสฺส จ หตฺถินาคสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ –

> [อุทา. ๓๕] “เอตํ [เอวํ (ก.)] นาคสฺส นาเคน, อีสาทนฺตสฺส หตฺถิโน;
> สเมติ จิตฺตํ จิเตฺตน, ยเทโก รมตี วเน”ติฯ

อถ โข ภควา ปาลิเลยฺยเก ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ อถ โข โกสมฺพกา อุปาสกา – “อิเม โข อยฺยา โกสมฺพกา ภิกฺขู พหุโน อมฺหากํ อนตฺถสฺส การกา ฯ อิเมหิ อุพฺพาฬฺโห ภควา ปกฺกโนฺตฯ หนฺท มยํ อเยฺย โกสมฺพเก ภิกฺขู เนว อภิวาเทยฺยาม, น ปจฺจุเฎฺฐยฺยาม, น อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ กเรยฺยาม, น สกฺกเรยฺยาม, น ครุํ กเรยฺยาม, น มาเนยฺยาม, น ภเชยฺยาม, น ปูเชยฺยาม, อุปคตานมฺปิ ปิณฺฑกํ น ทเชฺชยฺยาม – เอวํ อิเม อเมฺหหิ อสกฺกริยมานา อครุกริยมานา อมานิยมานา อภชิยมานา อปูชิยมานา อสกฺการปกตา ปกฺกมิสฺสนฺติ วา วิพฺภมิสฺสนฺติ วา ภควนฺตํ วา ปสาเทสฺสนฺตี”ติฯ อถ โข โกสมฺพกา อุปาสกา โกสมฺพเก ภิกฺขู เนว อภิวาเทสุํ, น ปจฺจุเฎฺฐสุํ, น อญฺชลิกมฺมํ สามีจิกมฺมํ อกํสุ, น สกฺกรึสุ, น ครุํ กรึสุ, น มาเนสุํ, น ภเชสุํ น ปูเชสุํ, อุปคตานมฺปิ ปิณฺฑกํ น อทํสุฯ อถ โข โกสมฺพกา ภิกฺขู โกสมฺพเกหิ อุปาสเกหิ อสกฺกริยมานา อครุกริยมานา อมานิยมานา อภชิยมานา อปูชิยมานา อสกฺการปกตา เอวมาหํสุ – “หนฺท มยํ, อาวุโส, สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภควโต สนฺติเก อิมํ อธิกรณํ วูปสเมยฺยามา”ติฯ

ปาลิเลยฺยกคมนกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๗๖. อฎฺฐารสวตฺถุกถา

๔๖๘. อถ โข โกสมฺพกา ภิกฺขู เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย เยน สาวตฺถิ เตนุปสงฺกมึสุฯ อโสฺสสิ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต – “เต กิร โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺตี”ติฯ อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา สาริปุโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ – “เต กิร, ภเนฺต, โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺติฯ กถาหํ, ภเนฺต, เตสุ ภิกฺขูสุ ปฎิปชฺชามี”ติ? “เตน หิ ตฺวํ, สาริปุตฺต, ยถา ธโมฺม ตถา ติฎฺฐาหี”ติฯ “กถาหํ, ภเนฺต, ชาเนยฺยํ ธมฺมํ วา อธมฺมํ วา”ติ?

อฎฺฐารสหิ โข, สาริปุตฺต, วตฺถูหิ อธมฺมวาที ชานิตโพฺพฯ อิธ, สาริปุตฺต, ภิกฺขุ อธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติ, ธมฺมํ อธโมฺมติ ทีเปติ; อวินยํ วินโยติ ทีเปติ, วินยํ อวินโยติ ทีเปติ; อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตน ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อนาจิณฺณํ ตถาคเตน อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, อาจิณฺณํ ตถาคเตน อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อนาปตฺตึ อาปตฺตีติ ทีเปติ, อาปตฺตึ อนาปตฺตีติ ทีเปติ; ลหุกํ อาปตฺตึ ครุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ, ครุกํ อาปตฺตึ ลหุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ; สาวเสสํ อาปตฺตึ อนวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อนวเสสํ อาปตฺตึ สาวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ; ทุฎฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฎฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อทุฎฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ทุฎฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ – อิเมหิ โข, สาริปุตฺต, อฎฺฐารสหิ วตฺถูหิ อธมฺมวาที ชานิตโพฺพฯ

อฏฺฐารสหิ จ โข, สาริปุตฺต, วตฺถูหิ ธมฺมวาที ชานิตโพฺพฯ อิธ, สาริปุตฺต, ภิกฺขุ อธมฺมํ อธโมฺมติ ทีเปติ, ธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติ; อวินยํ อวินโยติ ทีเปติ, วินยํ วินโยติ ทีเปติ; อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตน ภาสิตํ ลปิตํ ต ถาคเตนาติ ทีเปติ; อนาจิณฺณํ ตถาคเตน อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, อาจิณฺณํ ตถาค เตน อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อปญฺญตฺตํ ตถาคเตน อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ ; อนาปตฺตึ อนาปตฺตีติ ทีเปติ, อาปตฺตึ อาปตฺตีติ ทีเปติ; ลหุกํ อาปตฺตึ ลหุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ, ครุกํ อาปตฺตึ ครุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ; สาวเสสํ อาปตฺตึ สาวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อนวเสสํ อาปตฺตึ อนวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ; ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ – อิเมหิ โข, สาริปุตฺต, อฏฺฐารสหิ วตฺถูหิ ธมฺมวาที ชานิตโพฺพติฯ

๔๖๙. อโสฺสสิ โข อายสฺมา มหาโมคฺคลฺลาโน…เป…. อโสฺสสิ โข อายสฺมา มหากสฺส โป… อโสฺสสิ โข อายสฺมา มหากจฺจาโน… อโสฺสสิ โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิโก … อโสฺสสิ โข อายสฺมา มหากปฺปิโน… อโสฺสสิ โข อายสฺมา มหาจุโนฺท… อโสฺสสิ โข อายสฺมา อนุรุ โทฺธ… อโสฺสสิ โข อายสฺมา เรวโต … อโสฺสสิ โข อายสฺมา อุปาลิ… อโสฺสสิ โข อายสฺมา อานโนฺท… อโสฺสสิ โข อายสฺมา ราหุโล – ‘‘เต กิร โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหกา รกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺตี’’ติฯ อถ โข อายสฺมา ราหุโล เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอ กมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา ราหุโล ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เต กิร, ภเนฺต, โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺ ติฯ กถาหํ, ภเนฺต, เตสุ ภิกฺขูสุ ปฏิปชฺชามี’’ติ? ‘‘เตน หิ ตฺวํ, ราหุล, ยถา ธโมฺม ตถา ติฏฺฐา หี’’ติฯ ‘‘กถาหํ, ภเนฺต, ชาเนยฺยํ ธมฺมํ วา อธมฺมํ วา’’ติ?

อฏฺฐารสหิ โข, ราหุล, วตฺถูหิ อธมฺมวาที ชานิตโพฺพฯ อิธ, ราหุล, ภิกฺขุ อธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติ, ธมฺมํ อธโมฺมติ ทีเปติ; อวินยํ วินโยติ ทีเปติ, วินยํ อวินโยติ ทีเปติ; อภาสิตํ อลปิตํ ต ถาคเตน ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเต นาติ ทีเปติ; อนาจิณฺณํ ตถาคเตน อาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, อาจิณฺณํ ตถาคเตน อนา จิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อนาปตฺตึ อาปตฺตีติ ทีเปติ, อาปตฺตึ อนาปตฺตีติ ทีเปติ; ลหุกํ อาปตฺตึ ครุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ, ครุกํ อาปตฺตึ ลหุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ; สาวเสสํ อาปตฺตึ อนวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อนวเสสํ อาปตฺตึ สาวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ; ทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ – อิเมหิ โข, ราหุล, อฏฺฐารสหิ วตฺถูหิ อธมฺมวาที ชานิตโพฺพฯ

อฏฺฐารสหิ จ โข, ราหุล, วตฺถูหิ ธมฺมวาที ชานิตโพฺพฯ อิธ, ราหุล, ภิกฺขุ อธมฺมํ อธโมฺ มติ ทีเปติ, ธมฺมํ ธโมฺมติ ทีเปติ; อวินยํ อวินโยติ ทีเปติ, วินยํ วินโยติ ทีเปติ; อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตน อภาสิตํ อลปิตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเตน ภาสิตํ ลปิตํ ตถาคเต นาติ ทีเปติ; อนาจิณฺณํ ตถาคเตน อนาจิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, อาจิณฺณํ ตถาคเตน อา จิณฺณํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อปญฺญตฺตํ ตถาคเตน อปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ, ปญฺญตฺตํ ตถาคเตน ปญฺญตฺตํ ตถาคเตนาติ ทีเปติ; อนาปตฺตึ อนาปตฺตีติ ทีเปติ, อาปตฺตึ อาปตฺตีติ ที เปติ; ลหุกํ อาปตฺตึ ลหุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ, ครุกํ อาปตฺตึ ครุกา อาปตฺตีติ ทีเปติ; สาวเสสํ อาปตฺตึ สาวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อนวเสสํ อาปตฺตึ อนวเสสา อาปตฺตีติ ทีเปติ; ทุฏฺฐุลฺลํ

อาปตฺตึ ทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ, อทุฏฺฐุลฺลํ อาปตฺตึ อทุฏฺฐุลฺลา อาปตฺตีติ ทีเปติ – อิเมหิ โข, ราหุล, อฏฺฐารสหิ วตฺถูหิ ธมฺมวาที ชานิตโพฺพติฯ

๔๗๐. อโสฺสสิ โข มหาปชาปติ [มหาปชาปตี (สี. สฺยา.)] โคตมี – ''เต กิร โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺตี''ติฯ อถ โข มหาปชาปติ โคตมี เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข มหาปชาปติ โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''เต กิร, ภเนฺต, โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺติฯ กถาหํ, ภเนฺต, เตสุ ภิกฺขูสุ ปฏิปชฺชามี''ติ? ''เตน หิ ตฺวํ, โคตมิ, อุภยตฺถ ธมฺมํ สุณฯ อุภยตฺถ ธมฺมํ สุตฺวา เย ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโน เตสํ ทิฏฺฐิญฺจ ขนฺติญฺจ รุจิญฺจ อาทายญฺจ โรเจหิฯ ยญฺจ กิญฺจิ ภิกฺขุนิสเงฺฆน ภิกฺขุสงฺฆโต ปจฺจาสีสิตพฺพํ สพฺพํ ตํ ธมฺมวาทิโตว ปจฺจาสีสิตพฺพ''นฺติฯ

๔๗๑. อโสฺสสิ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ – ''เต กิร โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺตี''ติฯ อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''เต กิร, ภเนฺต, โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺติฯ กถาหํ, ภเนฺต, เตสุ ภิกฺขูสุ ปฏิปชฺชามี''ติ? ''เตน หิ ตฺวํ, คหปติ, อุภยตฺถ ทานํ เทหิฯ อุภยตฺถ ทานํ ทตฺวา อุภยตฺถ ธมฺมํ สุณฯ อุภยตฺถ ธมฺมํ สุตฺวา เย ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโน เตสํ ทิฏฺฐิญฺจ ขนฺติญฺจ รุจิญฺจ อาทายญฺจ โรเจหี''ติฯ

๔๗๒. อโสฺสสิ โข วิสาขา มิคารมาตา – ''เต กิร โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺตี''ติ ฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''เต กิร, ภเนฺต, โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อาคจฺฉนฺติฯ กถาหํ, ภเนฺต, เตสุ ภิกฺขูสุ ปฏิปชฺชามี''ติ? ''เตน หิ ตฺวํ, วิสาเข, อุภยตฺถ ทานํ เทหิฯ อุภยตฺถ ทานํ ทตฺวา อุภยตฺถ ธมฺมํ สุณฯ อุภยตฺถ ธมฺมํ สุตฺวา เย ตตฺถ ภิกฺขู ธมฺมวาทิโน เตสํ ทิฏฺฐิญฺจ ขนฺติญฺจ รุจิญฺจ อาทายญฺจ โรเจหี''ติฯ

๔๗๓. อถ โข โกสมฺพกา ภิกฺขู อนุปุเพฺพน เยน สาวตฺถิ ตทวสรุํฯ อถ โข อายสฺมา สาริปุโตฺต เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา สาริปุโตฺต ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''เต กิร, ภเนฺต, โกสมฺพกา ภิกฺขู ภณฺฑนการกา กลหการกา วิวาทการกา ภสฺสการกา สเงฺฆ อธิกรณการกา สาวตฺถึ อนุปฺปตฺตาฯ กถํ นุ โข, ภเนฺต, เตสุ ภิกฺขูสุ เสนาสเน [เสนาสเนสุ (ก.), เสนาสนํ (สฺยา.)] ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ''เตน หิ, สาริปุตฺต, วิวิตฺตํ เสนาสนํ ทาตพฺพ''นฺติฯ ''สเจ ปน, ภเนฺต, วิวิตฺตํ น โหติ, กถํ ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ''เตน หิ, สาริปุตฺต, วิวิตฺตํ กตฺวาปิ ทาตพฺพํ, น เตฺววาหํ, สาริปุตฺต, เกนจิ ปริยาเยน วุฑฺฒตรสฺส ภิกฺขุโน เสนาสนํ ปฏิพาหิตพฺพนฺติ วทามิฯ โย ปฏิพาเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

''อามิเส ปน, ภเนฺต, กถํ ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ''อามิสํ โข, สาริปุตฺต, สเพฺพสํ สมกํ ภาเชตพฺพ''นฺติฯ

อฏฺฐารสวตฺถุกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๗๗. โอสารณานุชานนา

๔๗๔. อถ โข ตสฺส อุกฺขิตฺตกสฺส ภิกฺขุโน ธมฺมญฺจ วินยญฺจ ปจฺจเวกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อาปตฺติ เอสา, เนสา อนาปตฺติฯ อาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ อนาปนฺโนฯ อุกฺขิตฺโตมฺหิ, นมฺหิ อนุกฺขิตฺโตฯ ธมฺมิเกนมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตฺโต อกุปฺเปน ฐานารเหนา’’ติฯ อถ โข โส อุกฺขิตฺตโก ภิกฺขุ เยน อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺขิตฺตานุวตฺตเก ภิกฺขู เอตทโวจ – ‘‘อาปตฺติ เอสา, อาวุโส; เนสา อนาปตฺติฯ อาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ อนาปนฺโนฯ อุกฺขิตฺโตมฺหิ, นมฺหิ อนุกฺขิตฺโตฯ ธมฺมิเกนมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตฺโต อกุปฺเปน ฐานารเหนฯ เอถ มํ อายสฺมนฺโต โอสาเรถา’’ติฯ อถ โข เต อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู ตํ อุกฺขิตฺตกํ ภิกฺขุํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘อยํ, ภนฺเต, อุกฺขิตฺตโก ภิกฺขุ เอวมาห – ‘อาปตฺติ เอสา , อาวุโส; เนสา อนาปตฺติฯ อาปนฺโนมฺหิ, นมฺหิ อนาปนฺโนฯ อุกฺขิตฺโตมฺหิ, นมฺหิ อนุกฺขิตฺโตฯ ธมฺมิเกนมฺหิ กมฺเมน อุกฺขิตฺโต อกุปฺเปน ฐานารเหนฯ เอถ มํ อายสฺมนฺโต โอสาเรถา’ติฯ กถํ นุ โข, ภนฺเต, ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ‘‘อาปตฺติ เอสา, ภิกฺขเว; เนสา อนาปตฺติฯ อาปนฺโน เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนาปนฺโนฯ อุกฺขิตฺโต เอโส ภิกฺขุ, เนโส ภิกฺขุ อนุกฺขิตฺโต ฯ ธมฺมิเกน กมฺเมน อุกฺขิตฺโต อกุปฺเปน ฐานารเหนฯ ยโต จ โข โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปนฺโน จ อุกฺขิตฺโต จ ปสฺสติ จ, เตน หิ, ภิกฺขเว, ตํ ภิกฺขุํ โอสาเรถา’’ติฯ

โอสารณานุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๒๗๘. สงฺฆสามคฺคีกถา

๔๗๕. อถ โข เต อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู ตํ อุกฺขิตฺตกํ ภิกฺขุํ โอสาเรตฺวา เยน อุเกฺขปกา ภิกฺขู เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา อุเกฺขปเก ภิกฺขู เอตทโวจุํ – ‘‘ยสฺมึ, อาวุโส, วตฺถุสฺมึ อโหสิ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ , โส เอโส ภิกฺขุ อาปนฺโน จ อุกฺขิตฺโต จ ปสฺสิ [ปสฺสี (อิติปิ)] จ โอสาริโต จฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, ตสฺส วตฺถุสฺส วูปสมาย สงฺฆสามคฺคึ กโรมา’’ติฯ

อถ โข เต อุเกฺขปกา ภิกฺขู เยน ภควา เตนุปสงฺกมึสุ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขู ภควนฺตํ เอตทโวจุํ – ‘‘เต, ภนฺเต, อุกฺขิตฺตานุวตฺตกา ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘ยสฺมึ, อาวุโส, วตฺถุสฺมึ อโหสิ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, โส เอโส ภิกฺขุ อาปนฺโน จ อุกฺขิตฺโต จ ปสฺสิ จ โอสาริโต จฯ หนฺท มยํ, อาวุโส, ตสฺส วตฺถุสฺส วูปสมาย สงฺฆสามคฺคึ กโรมา’ติฯ กถํ นุ โข, ภนฺเต, ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? ยโต จ โข โส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อาปนฺโน จ อุกฺขิตฺโต จ ปสฺสิ จ โอสาริโต จ, เตน หิ, ภิกฺขเว, สโงฺฆ ตสฺส วตฺถุสฺส วูปสมาย สงฺฆสามคฺคึ กโรตุฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, กาตพฺพาฯ สเพฺพเหว เอกชฺฌํ สนฺนิปติตพฺพํ คิลาเนหิ จ อคิลาเนหิ จฯ น เกหิจิ ฉนฺโท ทาตโพฺพฯ สนฺนิปติตฺวา พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สโงฺฆฯ ยสฺมึ วตฺถุสฺมึ อโหสิ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, โส เอโส ภิกฺขุ อาปนฺโน จ อุกฺขิตฺโต

จ ปสฺสิ จ โอสาริโต จฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ ตสฺส วตฺถุสฺส วูปสมาย สงฺฆสามคฺคึ กเรยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยสฺมึ วตฺถุสฺมึ อโหสิ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, โส เอโส ภิกฺขุ อาปโนฺน จ อุกฺขิโตฺต จ ปสฺสิ จ โอสาริโต จฯ สโงฺฆ ตสฺส วตฺถุสฺส วูปสมาย สงฺฆสามคฺคึ กโรติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ ตสฺส วตฺถุสฺส วูปสมาย สงฺฆสามคฺคิยา กรณํ, โส ตุณฺหสฺส, ยสฺส นกฺขมติ โส ภาเสยฺยฯ

‘‘กตา สเงฺฆน ตสฺส วตฺถุสฺส วูปสมาย สงฺฆสามคฺคีฯ นิหโต สงฺฆเภโท, นิหตา สงฺฆราชิ, นิหตํ สงฺฆววตฺถานํ, นิหตํ สงฺฆนานากรณํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

ตาวเทว อุโปสโถ กาตโพฺพ, ปาติโมกฺขํ อุทฺทิสิตพฺพนฺติฯ

สงฺฆสามคฺคีกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๗๙. อุปาลิสงฺฆสามคฺคีปุจฺฉา

๔๗๖. อถ โข อายสฺมา อุปาลิ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข อายสฺมา อุปาลิ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ยสฺมิํ, ภเนฺต, วตฺถุสฺมึ โหติ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, สโงฺฆ ตํ วตฺถุํ อวินิจฺฉินิตฺวา อมูลา มูลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคึ กโรติ, ธมฺมิกา นุ โข สา, ภเนฺต, สงฺฆสามคฺคี’’ติ? ‘‘ยสฺมิํ , อุปาลิ, วตฺถุสฺมึ โหติ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, สโงฺฆ ตํ วตฺถุํ อวินิจฺฉินิตฺวา อมูลา มูลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคึ กโรติ, อธมฺมิกา สา, อุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี’’ติฯ

‘‘ยสฺมึ ปน, ภเนฺต, วตฺถุสฺมึ โหติ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, สโงฺฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉินิตฺวา มูลา มูลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคึ กโรติ, ธมฺมิกา นุ โข สา, ภเนฺต, สงฺฆสามคฺคี’’ติ? ‘‘ยสฺมิํ, อุปาลิ, วตฺถุสฺมึ โหติ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, สโงฺฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉินิตฺวา มูลา มูลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคึ กโรติ, ธมฺมิกา สา, อุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี’’ติฯ

‘‘กติ นุ โข, ภเนฺต, สงฺฆสามคฺคิโย’’ติ? ‘‘เทฺวมา, อุปาลิ, สงฺฆสามคฺคิโย – อตฺถุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี อตฺถาเปตา พฺยญฺชนุเปตา; อตฺถุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี อตฺถุเปตา จ พฺยญฺชนุเปตา จฯ กตมา จ, อุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี อตฺถาเปตา พฺยญฺชนุเปตา? ยสฺมิํ, อุปาลิ, วตฺถุสฺมึ โหติ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, สโงฺฆ ตํ วตฺถุํ อวินิจฺฉินิตฺวา อมูลา มูลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคึ กโรติ, อยํ วุจฺจติ, อุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี อตฺถาเปตา พฺยญฺชนุเปตาฯ กตมา จ, อุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี อตฺถุเปตา จ พฺยญฺชนุเปตา จ? ยสฺมิํ, อุปาลิ, วตฺถุสฺมึ โหติ สงฺฆสฺส ภณฺฑนํ กลโห วิคฺคโห วิวาโท สงฺฆเภโท สงฺฆราชิ สงฺฆววตฺถานํ สงฺฆนานากรณํ, สโงฺฆ ตํ วตฺถุํ วินิจฺฉินิตฺวา มูลา มูลํ คนฺตฺวา สงฺฆสามคฺคึ กโรติ, อยํ วุจฺจติ, อุปาลิ, สงฺฆสามคฺคี อตฺถุเปตา จ พฺยญฺชนุเปตา จฯ อิมา โข, อุปาลิ, เทฺว สงฺฆสามคฺคิโย’’ติฯ

๔๗๗. อถ โข อายสฺมา อุปาลิ อุฏฺฐายาสนา เอกํสํ อุตฺตราสงฺคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนญฺชลึ ปณาเมตฺวา ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิ –

“สงฺฆสฺส กิเจฺจสุ จ มนฺตนาสุ จ;
อเตฺถสุ ชาเตสุ วินิจฺฉเยสุ จ;
กถํปกาโรธ นโร มหตฺถิโก;
ภิกฺขุ กถํ โหติธ ปคฺคหารโหติฯ

“อนานุวโชฺช ปฐเมน สีลโต;
อเวกฺขิตาจาโร สุสํวุตินฺทฺริโย;
ปจฺจตฺถิกา นูปวทนฺติ ธมฺมโต;
น หิสฺส ตํ โหติ วเทยฺยุ เยน นํฯ

“โส ตาทิโส สีลวิสุทฺธิยา ฐิโต;
วิสารโท โหติ วิสยฺห ภาสติ;
นจฺฉมฺภติ ปริสคโต น เวธติ;
อตฺถํ น หาเปติ อนุยฺยุตํ ภณํฯ

“ตเถว ปญฺหํ ปริสาสุ ปุจฺฉิโต;
น เจว ปชฺฌายติ น มงฺกุ โหติ;
โส กาลาคตํ พฺยากรณารหํ วโจ;
รเญฺชติ วิญฺญูปริสํ วิจกฺขโณฯ

“สคารโว วุฑฺฒตเรสุ ภิกฺขุสุ;
อาเจรกมฺหิ จ สเก วิสารโท;
อลํ ปเมตุํ ปคุโณ กเถตเว;
ปจฺจตฺถิกานญฺจ วิรทฺธิโกวิโทฯ

“ปจฺจตฺถิกา เยน วชนฺติ นิคฺคหํ;
มหาชโน สญฺญปนญฺจ คจฺฉติ;
สกญฺจ อาทายมยํ น ริญฺจติ;
วิยากรํ [โส พฺยากรํ (สี.), เวยฺยากรํ (สฺยา.)] ปญฺหมนูปฆาติกํฯ

“ทูเตยฺยกเมฺมสุ อลํ สมุคฺคโห;
สงฺฆสฺส กิเจฺจสุ จ อาหุ นํ ยถา;
กรํ วโจ ภิกฺขุคเณน เปสิโต;
อหํ กโรมีติ น เตน มญฺญติฯ

“อาปชฺชติ ยาวตเกสุ วตฺถุสุ;
อาปตฺติยา โหติ ยถา จ วุฏฺฐิติ;
เอเต วิภงฺคา อุภยสฺส สฺวาคตา;
อาปตฺติ วุฏฺฐานปทสฺส โกวิโทฯ

“นิสฺสารณํ คจฺฉติ ยานิ จาจรํ;

นิสฺสาริโต โหติ ยถา จ วตฺตนา [วตฺถุนา (สี. สฺยา.)];
โอสารณํ ตํวุสิตสฺส ชนฺตุโน;
เอตมฺปิ ชานาติ วิภงฺคโกวิโทฯ

‘‘สคารโว วุฑฺฒตเรสุ ภิกฺขุสุ;
นเวสุ เถเรสุ จ มชฺฌิเมสุ จ;
มหาชนสฺสตฺถจโรธ ปณฺฑิโต;
โส ตาทิโส ภิกฺขุ อิธ ปคฺคหารโห’’ติฯ

อุปาลิสงฺฆสามคฺคีปุจฺฉา นิฏฺฐิตาฯ

โกสมฺพกกฺขนฺธโก ทสโมฯ

๒๘๐. ตสฺสุทฺทานํ

โกสมฺพิยํ ชินวโร, วิวาทาปตฺติทสฺสเน;
นุกฺขิเปยฺย ยสฺมิํ ตสฺมิํ, สทฺธายาปตฺติ เทสเยฯ

อโนฺตสีมายํ ตเตฺถว, พาลกเญฺจว วํสทา;
ปาลิเลยฺยา จ สาวตฺถิ, สาริปุโตฺต จ โกลิโตฯ

มหากสฺสปกจฺจานา, โกฏฺฐิโก กปฺปิเนน จ;
มหาจุโนฺท จ อนุรุโทฺธ, เรวโต อุปาลิ จุโภฯ

อานโนฺท ราหุโล เจว, โคตมีนาถปิณฺฑิโก;
เสนาสนํ วิวิตฺตญฺจ, อามิสํ สมกมฺปิ จฯ

น เกหิ ฉโนฺท ทาตโพฺพ, อุปาลิปริปุจฺฉิโต;
อนานุวโชฺช สีเลน, สามคฺคี ชินสาสเนติฯ

โกสมฺพกกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ

มหาวคฺคปาฬิ นิฏฺฐิตาฯ